

Kálaad Zembî : Sə,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sa á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	42
Lúkas	68
Yuánes	111
Misóólúgá	142
Buud ó Róma	182
1 Buud ó Kərênt	202
2 Buud ó Kərênt	220
Buud ó Galátia	232
Buud ó Ifêz	239
Buud ó Filipî	246
Buud ó Kolósia	251
1 Buud ó Tesaloníka	256
2 Buud ó Tesaloníka	261
1 Timotê	264
2 Timotê	270
Títus	274
Falmôñ	277
Wəheburə	279
Zhák	294
1 Pyêr	299
2 Pyêr	305
1 Yuánes	309
2 Yuánes	314
3 Yuánes	315
Yúde	316
Mbúgúlú	318

Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nye nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédúlé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágə byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ ija məwúm mətóon.

Jɔɔ Kéel mə Matiyô ji nə jé nkúmba sâ nə nyə á seeng fwámé məma kəw lá minjígúla mí Yésus tən icé í kaand itóon:

- (1) Kaand nyə á lás mbúnj dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúla myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyonjə í jálá nə bə Faan mə Zembí dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə ji mpwándéd ná Faan mə Zembí í bá ntɔ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyədəí Jɔɔ Kéel dí ná Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíig Faan dɔɔng dí, bwə bəg nə icug í ngə kala minjígúla.

Impáámbá í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə mə zə tɔɔlə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá Yúda bənôn omínyonjə bé. ³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyɔɔngú wánj wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byá

Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsə mə Uri bwə mú byá Sálumun. ⁷ Sálumun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bənôn omínyonjə bé. Ja jɔɔngú wə buud ó *Izarəyél bwə á kə míkwám mí dóómb dí *Babilon yí.

¹² Nūj Babilon, Zhekoniyas músə byá Salátiyel. Salátiyel mú byá Zorobábel. ¹³ Zorobábel byá Abyúd. Abyúd byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor. ¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud. ¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwab. ¹⁶ Yákwab byá Yóseb, ngwúm mə Mariya. Mariya wɔɔngú wə nyə a byá Yésus, bwə də jəw ná Kríst, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byél wúm nə inɔ, téédúlé wə Aburaham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə inɔ wúlə wə Dávid kə jé ja buud ó Izarəyél bwə á kə míkwám mí dóómb dí Babilon yí. Bíl wúm nə inɔ í á nyiingə byél tééd ja bwə á kə míkwám dí yí kə jé wə Kríst.

Byélé mə Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé mə Yésus-Kríst í á bə ntúga: Nyɔɔngú yé Mariya bá Yóseb bwə á bə nə cɛɛlá bə. Nji bwə kú fwo mpúya, Mariya mú nwa bum nə nkul mə Nkənkə Shíshim. ¹⁹ Yóseb nye mú téduga ná a wény cɛɛlá bá wɔɔngú. Nji nda nyə á bə tátəlí muud ná nyə á cɛel béégya nə Mariya shwoó, kú wə nyə shwôn. ²⁰ A ngə téduga ntó, *éngales mə Yawé mú zə lésha nə nyə ntáméd ná: «Yé Yóseb Mwán mə *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwɔ dí éne ngə zhu wə Nkənkə Shíshim. ²¹ A bá byá mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wə mə bá cug kúl búúd jé nə *misám.» ²² Sólúgú ni wəsh í á bwəma nə ciyá Zembí

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31   **1:2** Mat 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24   **1:3** Mat 38.29-30; Rut 4.18-22   **1:5** Ráhab: Zho 2.1-24 Rut bá Bowaz: Rut 1-4   **1:6** 2Sa 11-12   **1:7** 2Ib 11.1-13.22   **1:8** 2Ib 13.23-21.20; 26.1   **1:9** 1Ib 26.1-28.27   **1:10** 2Ib 29.1-33.25   **1:11** 2Ib 34.1-36.21   **1:16** Luk 1.27   **1:18** Luk 1.35   **1:21** Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12   * **1:21** Kál lá Oyúden dí, jíná lá Yésus í ká ná Cugye buud.

nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá ηwa bum, í mú byâ mwámudûm.

Bwá bá dɛ jôw nyə ná Imanuwêl.

Jíná dɔɔŋg í ká ná Zembî jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éngəles má Yawé nyə ámə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú sɛɛŋgya, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wɔɔŋg ná Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwá ká gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ηgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ηgá jwú nə lɔɔm. Ja Yésus má shîn byêl yí, bóól búúd bwá á zhu ηgɛɛ kóómb jwôw í dɛ cúwo yí, zə jé Yurúsəlem. Buud bɔɔŋgú bwá á bə məma ómpuye ó isâ, bwá á dɛ bigas wəacén-cénî. ² Bwá á ka ηgə jî ná: «Njwú *Oyúden ηgá kúnɔw byêl yé, jî ηgow? Sə á dág acén-céní yé kóómb jwôw í dɛ cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lâŋ ni í á ka zə tí Njwú-buud Herod məkuú shí, bənôŋ buud wâ Yurúsəlem bəsh. ⁴ Ntó a mú jôw mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó máççç wâ kúl búúd *Izəryêl. A mú jî bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kříst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ηgwála á Yudéa.» Sâ jɔɔŋgú wá *múúd micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ηgwála á Yudéa,

Wo kú dág ná wo wá má búl cwáágawo míngwála myâ Yudéa myêsh dî,

nəcé wúl mbyágá wô í bá bə cí ánaní.

Nyə wá má bá wíl kúl búúd jâm Izəryêl.

⁷ Ntó Herod mú jôw ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-céní wɔɔŋgú nyə á tééd nyínálə jon dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagá. Bi kág mpu wámbulə kúl Mwân wɔɔŋg jísə yí. Bí má ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bəg námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá má shîn gwágulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dág ácén-céní bwá á fwo dág kóómb jwôw í dɛ cúwo yé, a ηgá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shigala

cínɔŋg gwôw. ¹⁰ Ja bwá má dág ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyíi njôw, dág mwân bá nyɔɔŋgú yé Mariya. Bwá mú kúd mámpwoombú shí, yə mwân gúmá. Nə ndéé bwá mú juw íwóle byán, ηwa ísâ í gúmá bwá á zə nə ndí yí, cwámbulə nyə. Ísâ byɔɔŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mîr.

¹² Ná ndéé, Zembî mú kéwəli bwo ntáməd ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyiŋgələ kə bwádí.

Bwá ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó isâ bwá má shîn kyey yí, *éngəles mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntáməd. Nyə ná: «Wəólág, wo ηwág Mwân bá nyɔɔŋgú, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ ná a gwú mwân. Bí é kə jî nûŋ, kə wóós ja má bá ci nə bi nyiŋgəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wəól, ηwa Mwân bá nyɔɔŋgú námá búlú níid, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á jî wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wá *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, nə a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod má dág ná ompuye ó isâ bwá má shiig nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bə Betulehem nə mánd má kúnə-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudûm bəsh, tééd ikény kə jé bɔɔŋg wá mimbú mímbá. Nyə a féesh ntó bəğlə baan ómpuye ó isâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremî nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág oŋkwiimbyê ηgwála á Rama

nə məyê nə mimbúgú mí áyíyáág.

Rashel nyə á ηgə jii bwân bə,

a ηgá ban ná muud kú cweel nyə mpimbə, nəcé bwân bwá cúgé ná.

¹⁹ Mpúsə shwi y má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éngəles mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntáməd. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówúg! Nwanŋ Mwân bá nyɔɔŋgú, wo nyiŋgəg nə bwo, kə shí á *Izəryêl, nəcé buud bwá á ηgə cəel gwú Mwân wá, bwá má shîn yə.»

²¹ Yóseb mú tôw, ηwa Mwân bá nyɔɔŋgú, a mú nyiŋgə nə bwo, kə shí á Izəryêl. ²² Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwá á dɛ jôw nə Arkeláwos yé wá má shúgula nə icí yá

Yudéa. A mú fúndə kələ wu. Zembî nyə á zə kéwəli nyə ntáməd, a mú kə shí á Galilê, ²³ kə ji ηgwála á Nazarêt. Í á sîy ntó shú ná bwə bâg də jêw nyə ná: «Muud á Nazarêt». Ntó, sâ búúd ó mícúndə bwə á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ηgə cúndə ná: ² «Céndúgá mítédúgá nəcə Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

³ Muud micúndə Izayí nyə á shí bwey jaaw lân má Yuánes ni ná:

Muud ηgə cúndə shí a shwéeshád, a ηgə ci ná: «Kwambuləgá zhíí má Cwamba, bí sá íkwûñ byé ná səndôñ.»

⁴ Káándə Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsəlem nə bəñg wá shí á Yudéa tə bəñg wá fuundú ηgwəɔ Zhurdê bēsh bwə á də kə nyódí, ⁶ kə də magulə *mísəm tām buud, Yuánes músə kə də duu bwo ηgwəɔ Zhurdê.

⁷ Ná ndeé, nə *Ofarizyēñ nə *Osadwisyeñ bwə á də zə ηkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ηkáánd nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bì má bəle fúndə mpimbə Zembî má bá lwóya yí? Zó ámə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmágá fwámé mpúmá*, í lwágúlá ná bí má cénd mítédúgá yí. ⁹ Kúgá bə nji dálə téduga ná: “Sá bāñ sá bí mpwoñ buud má *Aburāham” nəcə mə mpú jaaw bí ná Zembî ji nə ηkul shwəɔpla mákwóógú mága, sá mwo bwān ó Aburāham. ¹⁰ Mpugá ná zēñ í wál zə sámb míkəɔl mí ílí máshugud. Bwə é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwə kul gwo kudad. ¹¹ Mεε mə ηgə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mítédúgá. Nji ηgwól múúđ ηgə zə mə mpəsə. A ji nə mpífə cə mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg nyə mənɔgwub

mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkēñkē Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béég búúđ nda bwə də fyafηkwáándə ná. A ηwa fwámé mpúmá nyé wá ηkundád; a yíl ílwáásə, shwu kuda jí kú bwεε jímə yííd.»

Nduwán má Yésus

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ηgwəɔ Zhurdê wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə.

¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wə dúúg mə, kú bə ná mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bəsa ná: «Maguləg ná í yídag bə nda má ηgə ci ná, nəcə í jəla ná sá jēsh í síyúg nda Zembî má céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shîn duu Yésus yí, Yésus ηgə ná wú májúwó di, jəñ í mú bāñ. A mú dúg Shíshim má Zembî í ηgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúđ. ¹⁷ Námə wəla dəñgá, kál í mú cúwo jəñəd, í ηgə ci ná: «Mwān waamə alām wə éga. Nyódí wə lám wām wēsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwówálá Yésus

(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwú məjamb kəg bwówulə nyə. ² Yésus mú ci ídāw wu tāñ mwōw məwūm mənə, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wós nyódí. Nyə nə né ná: «ηkí wo jí *Mwān má Zembî, cíg nə məkwóógú mága ná mə nyéég idāw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Muud cugə nə ηkul cugə nji nə idāw. Nji muud má cugə nə ciyá jēsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə ηgwála má Zembî. A mú kə təl nyə zhwáángē *Mpáanzə Zembî dí gwōw. ⁶ Nyə nə né ná: «ηkí wo jí Mwān má Zembî, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcə jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Zembî mə bá lésha nə *wəñgəles bé shú dwō.

Bwə é ηkēny wo məbwád shú ná kuú wō í nda bwīm bəɔgá.»

3:2 4.17; Luk 3.3 **3:3** Iza 40.3 **3:4** 2Oj 1.8 **3:7** iyələkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembî má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * **3:8** Mpumə nyəñg wə misóólégú. **3:9** Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 **3:10** 7.19 **3:11** Luk 3.16 **3:12** Zhe 13.24; Mat 13.30 **3:15** 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mis 7.56; Mbá 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sôm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sôm 91.11-12

⁷ Yésus mú bęsa nę né ná: «Jí námá cilyá ná: “Wo ajáláyé nę bwówulę Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwû męjamb mú nyingę ęwa nyę, kę nę nyę wúl męma mbún dí gwôw. A mú lwágulę nyę męfaan męsh mâ shí nę gúmá jáń. ⁹ Nyę nę né ná: «ńkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshúd, yę mę gúmá, mę yę wo isá íni byęsh.» ¹⁰ Yésus mú bęsa nę nyę ná: «*Sátan, wúg mę míshúd! Jí námá cilyá ná: Dugú kúd mpwoombú shí nji wá Zembî woó Yawé.

Nji nyę wá wó dug yę gúmá yé.»

¹¹ Ja Njwû męjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Węngęles bwé mú wóós, bwé mú ka zę sęy nę Yésus.

*Matéédulé má ísęy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Ja Yésus nyę a gwág ná bwé má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyę á kę shí á Galilé. ¹³ Nji nyę a shígé ná kwo kę ęgwála á Nazaręt. Nyę á yida kę ji ęgwála á Kapernawúm wúsę męń dí koogú, mpwemá męshí mâ Zabulon nę Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyę á kę ji nún shú ná iciyá í Izayí *muud micúndá í bwámag. Izayí nyę á ci ná:

¹⁵ Męshí mâ Zabulon nę Neftali, męńg mí ęgęé męń dí má, męsę námá fuundú ęgwęń Zhurdę má, kóómb Galilé íkúl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó męshí męńgę, bwé á dę ji yídugúd. Bwé má dug męńkenya! Bwé á dę cęgę shwagę shwiy dí. Męńkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyę á shín ję Galilé yí, nyę a téed ęgálę cúndę ná: «Céndugá mitádugá nęcé Faan á gwów í mú kúná-kúnę.»

*Yésus má jęw oshweye ó oshú óńę
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Dúl jwôw, Yésus ęgę kyey ncindye męń mâ Galilé, nyę a dug omínyęńę óbá, Shímun, bwé dę jęw ná Pyęr yé, bá mínyęńę yé André bwé ęgę wúsę wód májúwód. Bwé á dę julę oshú nę męwód. ¹⁹ A mú ci nę bwo ná: «Bęgá mę, mę é sá ná bí dug julę búud.» ²⁰ Námá cé nę cé, bwé mú lęgę męwód, bę nyę. ²¹ Bwé mú cę kę shwóg. Yésus mú nyingę dug

bóól ómínyęńę óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân ó Zhébedé. Bńńń sóńęgú węń bwé á bę byóólúd, bwé ęgę kwambulę męwód męń. Yésus mú jęw bwo. ²² Cé nę cé, bwé mú lęgę byóól dán, nę sóńęgú węń, bę nyę.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

²³ Ná ndęé Yésus nyę á ęgę kyey shí á Galilé nyęsh, a ęgę jęgęli buud *męmpáanzę má mínjęgęlę má *Oyúden dí, a ęgę cúndę Jęję Kéél á Faan má Zembî, a ęgę námá lwag buud mębwas mímbií myęsh, tő ijâm. ²⁴ Lęń yé í á jwę shí á Sirí nyęsh. Buud bwé mú zę nyę nę mímbâl myęsh, buud bwé á bę nę męváál má mębwas męsh nę męváál má ófimâl męsh, tő mímbúbwúgú, tő węáfudę íbwúg, tő bęńg bwé á ęgę lwáf nę męjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwé mú ka zę bę Yésus áncuncuma, bóól bwé ęgę wú shí á Galilé, bóólęgá shí á Dekapwól. Bóólęgá bwé mú wú Yurásalem nę shí á Yudęa, nę nyęńg shí nyísę ęgwęń Zhurdę fańwiny yí.

5

*Fwámę mpwogę
(Luk 6.20-23)*

¹ Ja Yésus má dug áncuncuma buud ęne yí, a mú bád mbęmbęńęd, kę ji shí. *Ompwíń bę bwé mú shísh nyédí.

² A mú téed jęgęlílę ntęga:

³ Buud bwé ęgę mpu ná *mishíshim myęń mısę nę mębúwa wá Zembî wá, bwé má jęla, nęcé bwé wá búşę búúd wá Faan á gwôw.

⁴ Buud bí nę męcęy mílámúd wá, bwé má jęla, nęcé Zembî mę bá cweel bwo mílâm.

⁵ Buud bwé ádé *búgęla męńkul męń wá, bwé má jęla, nęcé bwé bá lęg nę shí ga.

⁶ Buud bwé ęgę gwág cęg á tátalı zha nę yęsh wá, bwé má jęla, nęcé bwé bá jílę.

⁷ Buud bwé ęgę gwág búúd ękúnękwóńęlę wá, bwé má jęla,

nacé Zembî mə bá námá gwág bwo
ηkúnjkwónjələ.

⁸ Buud bí nə mílâm fúbán wá, bwá má jəla,
nacé bwá wá bwá bá dúg Zembî.

⁹ Buud bwá də sá ná buud bwá cágəg ná shee
wá, bwá má jəla,

nacé bwá bá jəw bwo ná «Bwân ó Zembî».

¹⁰ Buud bwá ηgə bwəma nə cúwúlí nacé
otátalı ó Zembî wá, bwá má jəla,

nacé bwá wá búsa búúd wá Faan á gwəw.

¹¹ «Ja buud bwá lwíy bí, bwá lwágulə bí
cúwúlí, bwá lás nə bí ílís-lís nacé mə
yí, bí má jəla. ¹² Gwágúgá məshusəg,
bí kəəs, ná bí mə bá kə bə nə məma
myəna gwəw.

Nacé ntəni námá wá bwá á sá nə *buud ó
mícúndə bwá á tééd zə nə bí wá; bwá
á lwágulə bwo cúwúlí.»

Kaaná ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

¹³ «Bí bí nə buud námá nda ca dúsə nə
idəw ná. Nkí ca í cwəl, ye bí bí nə ηkul kwo sá
nə í gwámúg? Mbə, í cúgə nə ηkul nyiηgə sēy.
Bwá yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaaná mənkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga.
Nəwəla wúsə mbáməbən dí gwəw yí, í cúgə
nə ηkul bə kú nyîn. ¹⁵ Mbií ηgwúd nə láməba,
ja bwá də jida dwo yí, bwá ádé kúd dwo
mpííd. Bwá yida də təl dwo cé láməba dí, í ηgə
faan, buud ó njəw bēsh bwá dúg mənkenya.

¹⁶ Ntó, mənkenya mán má jəlá nə nyîn búúd
dī. Bwá dúgúg jəjə mísóólúgá mín, bwá mú
ságusə Sóóηgá wún jí gwəw yé.

Məcəxə má Zembî

¹⁷ «Bí kú ηgə téduga ná mə má zə nyaal
Məcəxə má Moyíz nə minjígúlá mí *búúd ó
mícúndə. Mə azáyé nyaal myo, mə á yida
zə sá ná mí bwáməg. ¹⁸ Búbələ má jaaw
bí ná, té wēsh gwəw nə shí í ηgə ná bə yí,
tə kanğá ηgwúd á *mbwoomb məcəxə ηkí
cúcwán í ábúlé bwele wū, kə jé jwəw byēsh
í bá fwo bwəma yí. ¹⁹ Ntó wá jí ná, múúd mə
ká mpyēny cəcəxə ηgwúd, ηkí ná á julə búúd

nə bwá sáág ntó, muud wəəηgə mə bá bul bə
bíbíyá Faan á gwəwəd. Nji muud mə bá bə
məcəxə, a julə búúd nə bwá sáág ntó yé, a bá
bə fwámé múúd Faan á gwəwəd. ²⁰ Má mpú
jaaw bí nə Zembî ji nə ηkul magulə múúd
Faan déd nji muud tətəlí yé mə cə nyəəηg á
*Ofarizyēn nə *Oyígulí ó məcəxə yé.»

Sá í dúgyá nə milámusa yí

(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ «Bí a shí gwág ná bwá á ci nə odá ná:
“Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú
múúd, bwá təl nyə kəədəd.” ²² Nji məe má
ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə
mínyəηgə yé, a təw námá kəədəd. Múúd mə
ká lwíy mínyəηgə yé, bwá kə nə né *Mpáanzə
milású á Zembî. Múúd mə ká jəw mínyəηgə
yé nə mpúfú, á jəlá nə kə *Gehēn kuda á
kandəgəd. ²³ Í ká wósə ná wo ηgə kə *alatār
dí ná wo ká yá Zembî gúl sá, wo ka téduga ná
ηgwól mínyəηgə woó ηgə gwág wo mpimbə,
²⁴ lúgəg sá jəəηgú na kúnə-kúnə nə alatār,
wo tééd fwo kə kwambələ nə mínyəηgə woó.
Cínəηgá, wo mú ka tēem zə yá Zembî sá wó
yé nyə yí.

²⁵ «ηkí wo má byaagulə nə ηgwól múúd ná
ndéé á cəel kə nə wo mpáanzə milású, ləeləg
kwambələ nə né té bí bí ná zhíd ηgələ kə yí.
Nacé nyə a bá kənd wo wá sémbye milású,
sémbye milású mú kənd wo wá fulísh, fulísh
kə wá wo mímbwugəd. ²⁶ Búbələ má jaaw wo
ná, wo cugə nə ηkul wú mímbwug myəəηgəd,
té wēsh wo afwóyé shîn jəna tən nyēsh, fáda
ηgwúd kú lúg yí.»

Nyá minəəmb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

²⁷ «Bí a shí gwág ná bwá á ci ná: “Muud
kú sá minəəmb.” ²⁸ Nji má jaaw bí ná
múdúm má ká dúg múdá ηkán mədúgya má
wímbələ nyə, a má bwey sá minəəmb nə
mudá wəəηgə nyədí lámúd. ²⁹ Né ndéé, í ká
bə ná jús dwó á mənəcwúm í də sá ná wo sáág
*sám, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg.
Nacé í bul jəla ná wo jímbálúg gúl kúl nyúul
gwó, ntə ná bwá wúsəg nyúul nywó ncindí
kuda á kandəgəd. ³⁰ Ntó ηkí mbwə wó á

5:9 Heb 12.14 5:10 1Pr 3.14 5:11 10.22; Luk 6.22 5:12 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10 5:13 Mak 9.50 5:15 Mak 4.21; Luk 8.16 5:16 Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12 5:17 3.15; 7.12; 22.40; Rom 3.31 5:18 Zhk 2.10 5:21 MmN 20.13; Ləv 24.17 5:22 1Yn 3.15 5:24 6.14-15 5:25 Luk 12.58-59 5:26 18.34 5:27 MmN 20.14 5:28 Zhb 31.1; 2Pr 2.14 5:29 18.8-9; Mak 9.43-47

məncwûm í dɛ sá ná wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla ná wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ ná nyúul nywô ncindí í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bā

(*Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ «Gúl ciyá jí námá ná: “Nkí mudûm mə cɛel yíl mudá yé bā, á jəlá nə yə mudá wəɔŋgə fəb lú məgwú mə bā.” ³² Nji məe mə jaaw bí ná, muud yêsh mə yíl mudá yé báád, mudá kú fwo sá mínəmb yé, mudá wəɔŋg mə ká ká dúl báád íf, ŋgwúm yé wə mə cindal nyə ná a sáág minəmb. Múúd mə ká bá mudá bwə ámə yíl bā yé, muud wəɔŋg mə sá námá mínəmb.»

Nyá mənkaanə

³³ «Bí a shí námá gwág nə bwə á ci nə odá ná: “Wó ká keen Zembî gúl sâ dí, ság sâ jəɔŋgə kú bíd.” ³⁴ Nji məe mə jaaw bí ná bí kú ná dɛ keen tɔɔ sâ. Bí kú keen jɔŋ lə gwôw nəcé dəsə *caangə mə Zembî. ³⁵ Bí kú keen shí nəcé cínəng wə á dɛ tâl məkuú yé. Bí kú keen Yurásəlem nəcé jísə dánd mə Zembî, Njwú-buud ánúní. ³⁶ Wó kú keen lúú wô, nəcé wo cúgə nə ŋkul shwɔpla tɔɔ ntand shilú ŋwúd ná í fúməg ŋkí ná í yíndág. ³⁷ Ntɔ jí ná wó ká ci nə wo sá gúl sâ, cíg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sâ, cíg nji ná: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jêsh wó kwádulə na gwôw yí, í zhu wə Mbáwúlú múúd.»

Muud nda dɛ bweel

³⁸ «Bí a shí gwág nə bwə á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji məe mə ci ná, muud kú kə nə lal lúú wə sól məbôw. Nkí muud mə nyífə wo bóonz mbán ə məncwúmúd, yág námá nyə wúl mbán. ⁴⁰ Nkí muud mə kə nə wo njów mílészú ná a mánda wo nə wáma gwô á cwû, bídag a kág námá nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpəl zə yímbuli wo ná wo ŋkényúg nyə mbag, cé kilomáda ŋwúd, wɛɛ kaág nə nyə okílo máda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwáámə wo sâ, yág nyə; nyəɔŋg mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dála cɛel mízhízhí

(*Luk 6.27-28; 32-36*)

⁴³ «Bí a shí gwág nə bwə á ci ná: “Wó jəlá nə cɛel múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé, wo mpíi zhízhí wô”. ⁴⁴ Nji məe mə ci nə bí ná cɛeləgá mízhízhí mín, bí jəgula nə Zembî shú bəɔŋg bwə ŋgə lwágulə bí cúwəlí wá. ⁴⁵ Ntɔ í é mpúy ná bí búsə bwân ó Sóŋgú wún jí gwôw yé. Nəcə Zembî mə dɛ sá ná yásə í fáánəg shú buud bêsh, tɔɔ bəɔŋg ó ányunywaâ tɔɔ bəɔŋg ó abábôw. A dɛ námá sá ná mpú nywɔg shú búúd bêsh, tɔɔ bəɔŋg ó átətəlí tɔɔ bəɔŋg bwə cúgə tətəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí mə cɛel nji buud bwə cɛél námá bí wá, bí mə mpíyá nə máyé myəna? Ngeá buud bwə dɛ ŋwa otóya wá bwə dɛ námá sá ntɔ? ⁴⁷ Nkí bí mə dɛ báda nji omínyəŋə bún, ye gúl sâ ágúgwáan wə cí? Ngeá íkúl ishús í dɛ námá sá ntɔ? ⁴⁸ Bəgá mbii í jəla yí, námá nda Sóŋgú wún jí gwôw yé, a jí mbii í jəla yí.»

6

Yəla Zembî gúmá

¹ «Ja bí mə dɛ sá misóólégú myə Zembî yí, ságá ná í kú dɛ bə lwóyá. Bí mə ká dɛ lwóya búúd dí, Sóŋgú wún jí gwôw yé, kú ná kwo yə bí myəna.

² «Í ká bə ná wo yə mbúmbúwá *mwaanə, wo kú bəngula nə sâ jəɔŋgə nda búúd ó məkəŋ bwə dɛ sá *məmpáanzə mə mínjígúlá, nə mázhií məzhií ná. Bwə dɛ sá ntɔ ná buud bwə yág bwo gúmá. Búbələ mə jaaw bí ná, myáŋ myəna myêsh wə míni. ³ Nji wɛɛ, ja wó yə mbúmbúwá mwaanə yí, ság nə mbwə məkóól wô í bəg kú mpu sá mbwə məncwûm í ŋgə sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jəlá nə sɪy shwoód. Sóŋgú woó mə dɛ dág sâ jêsh jí shwoód yé, mə bá fáágulə wo.»

Sála məjəgula

(*Luk 11.2-4*)

⁵ «Ja bí mə sá məjəgula yí, kúgá sá nda buud ó məkəŋ. Bwə bul cɛel dɛ sá məjəgula, bwə tál ótətəlí *məmpáanzə mə mínjígúlá nə mázhií məzhií shú ná buud bwə dág dág bwo. Búbələ mə jaaw bí ná, myáŋ myəna

5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4 **5:32** 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 **5:33** 23.16-22; Zhk 5.12 **5:33** Ləv 19.12; Ilh 30.3 **5:34** Iza 66.1; Mis 7.49 **5:35** Sôm 48.3 **5:37** 2Kr 1.17-19 **5:38** MmN 21.24 **5:39** Rom 12.17 **5:40** 1Kr 6.7; Heb 10.34 **5:43** Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 **5:44** MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cɛeləgá mízhízhí mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 **5:45** Ifz 5.1 **5:48** Ləv 19.2 **6:1** 23.5

myêsh wá míni. ⁶ Nji wεε, wó ká cεel jægula nà Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jægula nà Sósóngú woó nàcé a ji na kúl búúd bwá cúgé yí. Ntó Sósóngú woó má dɛ dúg ísâ í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá mājægula yí, kúgá bul íciyá bí kú nà wúmbúlé yí. Ikúl ishús wá í dɛ sá ntó. Bwá dɛ táduga ná Zembî má dɛ gwágulə bwo nàcé zhwoɣ iciyá. ⁸ Bi kú sá nda bwo, nàcé Sósóngú wán má dɛ bwey mpu sâ bí ngə jii yí, bi njúl kú fwo gwáámb nyə gwo. ⁹ Bí ó bân dugá jægula ntága:

“Yé Sósóngú wúsú jí gwów yé,
jíná dwô í bág nà gúmá ntɔ sâ jêsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zág,
buud bwá bég micεεlá myô shí gaád, námá nda í dɛ sɛy gwów ná.

¹¹ Yág sá idâw í jálá nà sá múús yí.

¹² Juug sá nà məbyaagulə mäsú námá nda sá ngə juu buud bwá ngə byaagulə nà sá ná.

¹³ Wo kú bíd ná məbwábulán má ntɔg sá nkul. Sáág ná sá fáámug məbwê má Mbúwálú múúd dî.

*[Nàcé ijwúga nà nkul nà gúmá bísə isâ byô, kandugə á kandugə. Amen.]

¹⁴ «Mpugá ná bí má ká dɛ juu búúd nà iwushí byán, Sósóngú wán jí gwów yé nyə bá námá dɛ juu bí nà iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nà iwushí, Sósóngú wán nyə abúle námá juu bí nà iwushí bín.»

Ici í idâw

¹⁶ «ŋkí bí má ci idâw ná bi mə yá Zembî gúmá, bí ajáláyé nà ngə ji ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó məkəŋ. Buud bəŋgú bwá dɛ nywadulə mənəkágé ná bwá lwóya ná bwá ngə ci idâw. Búbálé má jaaw bí ná, myán myána myêsh wá míni. ¹⁷ Nji wεε, wó ká ci idâw ná wo yá Zembî gúmá, gusag mísh, wo kwambulə nyúul. ¹⁸ Wó jálá nà sá ná buud bwá kú mpu ná wo ngə ci idâw. Ntó Sósóngú woó má dɛ dúg ísâ í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəɔg (Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəɔg shí gaád, kúl óshê nà myánɣulə í dɛ də ísâ yí, ijúwâl dɛ búgə mímpumbé dɛ júwo yí. ²⁰ Yidagá ŋkúnd byəɔg gwów, kúl óshê nà myánɣulə í ádé də ísâ yí, ijúwâl kú dɛ búgə mímpumbé dɛ júwo yí, ²¹ nàcé kúl byəɔg dwô mbwúg yí, cínəŋg wá lâm wô í é bə námá yé.

²² «Jús dúsə lámə á nyúul. Jús í ká bə kú nà bwás hí, nyúul nyêsh bə mənkenyad. ²³ Nji, mísh mwô mə ká bə ŋkí bôw, nyúul nywô bə yídúgúd. Ntó, ŋkí mísh mwô mə adúgé tεem bə sâ, á wagəwólə jân yídúgú!»

Búgúlálə Zembî (Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgé nà nkul sɛy nà omása óbá ja ŋgwúd, nàcé nyə é mpii ŋgwól, a cεel ŋgwól; gúl ja nyə e gwág nà ŋgwól, a mpyény ŋgwól. Bí cúgé nà nkul sɛy nà Zembî bí ngə sɛy nə *mwaanê ja ŋgwúd.»

²⁵ «Má ka ci nà bí ná, bi kú dɛ yágəwo cug jín ná bí é də jí†. Bi kú yágəwo mánnyúul mán ná bí é bwáád jí. Ngaá ná cug í ntɔ idâw, nyúul ntɔ míkáándá. ²⁶ Mpugá dúg ínunú. Í ádé bə məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, kú nà sâ bwá wá ówaag ə idâwud. Nji Sósóngú wán jí gwów yé ngə wíl byo. Ngaá, bi bí nà mfíí cɔ ínunú byəŋgú? ²⁷ Zó á na bídí jí nà nkul bə ná, nàcé a ngələ yágəwó, a kwádulə jwôw ŋgwúd nyádí cug dí yé?

²⁸ «Nàcé jí bí má dɛ sá yágəwo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá dɛ wɛy mánɣugú ná. Bwá ádé yíŋga nà iséy, kú tɪŋ míkáándá. ²⁹ Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sélamun nyə á tεem jág bul bə nà gúmá, nyə a shígé bwεε bwáád nda ofuláwa. ³⁰ Ŋkámúsá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sá nda akánda á jugú jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ŋkəmusə nə bí. Ye bí wá nyə é bə kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd wá tag búgə óga! ³¹ Kúgá dɛ yágəwo ná: “Sá é də jí, sá é ŋgul jí, sá é bwáád jí?” ³² Ikúl ishús wá í dú

6:8 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nà iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11 **6:25** Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl mícilyá mí ayág mí á kwádulə na ná «bí ŋgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10 **6:30** 14.31 **6:32** 6.8

ngə wáduga sɔ́ isâ íni byêsh. Bî báá kúgá dɔ́ sɔ́ byo, nəcə Sóónǵá wún jí gwów yé mə mpú ná í jii bí isâ byɔ́ng. ³³ Yidagá dɔ́ fwo tɛ́l isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí shwóg, bí cugə tətəlí mísh méd, Zembî ka dɔ́ kwádulə bí isâ íni byêsh. ³⁴ Ntó bí kú yágəwo sâ í bá sɛ́y mán yí, nəcə isâ yâ mán í é bá námə mpûy mán. Mícúŋ myâ ŋkúmba jwôw mí kwaga nə dâŋ jwôw.»

7

Ságá buud mənywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúgá dɔ́ jéég búúd minjagá, bwé bəg námə dɔ́ bə kú jéég bí minjagá. ² Bwé bá dɔ́ jéég bí minjagá mbií ngwúd bí é dɔ́ jéég bóól búúd minjagá yí. Nəcə yuug bí é dɔ́ yigula bóól búúd nə ndí yí, gwé námə wé bwé bá dɔ́ yigula bí nə ndí yí. ³ Nəcə jí wó ngé mpu dúg ntand shwú jí mínyɔ́ŋə wóó jús dí yí, nji wo kú dúg mbwûŋ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntúdelê wó jí nə ŋkul ci ná wo yíl mínyɔ́ŋə wóó ntand shwú júsád yé, wɛɛ njúl nə mbwûŋ dwó júsád? ⁵ Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwûŋ wódí júsád; ja jɔ́ngə wé wó é ka dúg nda wó jí nə ŋkul yíl mínyɔ́ŋə wóó ntand shwú júsád ná.

⁶ «Kúgá yə ompyê isâ í Zembî, nəcə bwé á bá yid zə kwagulə bî. Bî kú kul óŋkuú ijimá í mákwóógú mə álal-kus bwé dɔ́ jôw nə pêrlə yí, bwé á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembî, nyə é yə bî; sɔ́gá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. ⁸ Nəcə muud mə gwáámb yé, nyə é bii. Muud mə sɔ́ yé, nyə é kwey. Múúd mə ká kudə mpumbé, bwé juw nyə wə. ⁹ Nda bí, mwân mə ká gwáámb sóónǵá buléd, ye sóónǵá nyə é yə nyə kwóógú? ¹⁰ Ŋkí ná a gwáámb shû, ye sóónǵá nyə é yə nyə kuwó nywâ? ¹¹ Ŋkámásá bî, tɛɛm bə nda bí búsa nə mbíya mílám ni, bí mə dɔ́ yə bwân bán isâ í ányunywaâ. Ŋkəməsa nə Sóónǵá wún a gwów, bí mə ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

¹² «Ságá buud sâ jêsh bí mə céel ná bwé sáag bí yí. Ntó wé *mbwoomb məcəɛ nə micilyá mí *búúd ó mícúndá mí ngə ci yé.»

Məzhi məsə mábá

¹³ «Nyíigá mpumbé ámámánda dî, nəcə mpumbé í ké mícúŋ myâ kandəgə dí yí wúsə ŋkí bwaag; zhií á wu ŋkí laasəwo. Bulyálə búúd bwé ngé kə wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámámánda nə zhií ákukwowulá, í kənd búúd cug á kandəgə dî. Buud bwé kə wu wá, bwé ábúlyáyé.»

Bwé dɔ́ mpu lí nə mpumá nyé

¹⁵ «Bî ɔ́ káálúgə nə *buud ɔ́ mícúndá wá məshigá. Bwé dɔ́ zə nyíi gwoong jínád, bwé njúl ná shɛɛ nda incwəmbɛ, í njúl ná búsa ŋkí wagəwo nda oŋkweny. ¹⁶ Bî mə bá dɔ́ mpu bwo nə kuú njɔ́nd wán. Ye bwé dɔ́ mwáág mábudá ngwúdáanzá dî, ŋkí ná ifumbí byaag dî? ¹⁷ Mpugá ná fwámé lí í dɔ́ wúmə fwámé íbumá, líí ábúbôw í wúmə nji íbumá í abúbôw. ¹⁸ Fwámé lí í cúgé nə ŋkul wúmə íbumá í abúbôw; líí abúbôw kú námə wúmə fwámé íbumá. ¹⁹ Muud fambá mə dɔ́ cal lí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bî mə bá ka dɔ́ mpu bwo nə kuú njɔ́nd wán.

²¹ «Buud bwé ngé ci nə mə ná: “Yé Cwámaba! Yé Cwámaba!” óni, bêsh dí Zembî mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bɔ́ngə bwé ngé cugə nda Sóónǵá wám jí gwów yé mə céel ná, bwé wé á bá magulə wá. ²² Nəcə jwôw Zembî mə bá sámb búúd mílósú yí, zhwog buud bwé bá ci nə mə ná: “Yé Cwámaba! Yé Cwámaba! Dugí, sá á shí cúnda mícúndá mí Zembî nə ŋkul nywô. Sá yíl məjamb nə ŋkul nywô, sá sá námə zhwog *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bɛsa nə bwo ná ngéŋ ná: “Mə a shígé bwelɛ mpu bî buud wá kú bísh məcəɛ óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəŋ bá lad

(Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág lósú mə mə lás ni, a sá nda mə ngé ci ná, a jí nda kəŋ nyə á shumə njów kwóógú d gwów yé. ²⁵ Ompú bwé á

6:33 10j 3.11-14; Sóm 37.4-5 6:34 MmN 16.4, 19-20 7:1 Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21

nywê, mpwê wóós mán cúwód, onkwê bwé á kunḡ, isâ íni byêsh ða nyífa njów wóonḡád, nji njów kú búg, nácé nyə á shumə wə málal dí, kwóógúd gwôw. ²⁶ Njíí, múúd mə ká gwág lású mə mə lás ni, a kú sá nda mə ḡḡé ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shḡ dí yé. ²⁷ Ompú bwé á nywê, mpwê wóós mán cúwód, onkwê bwé kunḡ. Isâ íni byêsh ða nyífa njów wóonḡád, njów í mú búg, shugala shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá ḡkúl ijwúga

²⁸ Ja Yésus mə shín lás yí, ncúlyá buud bwé á bæ cínḡḡ wá bwé mú bul káam mbií nyə á ḡḡé jíḡgali yí, ²⁹ nácé nyə á ḡḡé jíḡgali nə kéénd, kú bæ nda *Oyíḡgali ó mácḡḡ bāḡ.

8

Yésus mə lwag zúzaamə (Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbám bāḡád, buud bwé mú bæ nyə áncuncuma. ² Bwé ḡḡé shulə, wúl zúzaamə mú cúwo, shísh wó Yésus, zə kúðəw shí, yə nyə ḡúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwám ba, ḡkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə ná səndōḡ.» ³ Yésus mú séém b mbwə, kún ya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bág wo ná səndōḡ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlád. Nyúúl í mú bæ nyə ná səndōḡ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í mə sîy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá *mátúnaga Moyíz nyə á cilə má. Bwé mpúḡ ná wo mú mpwogé.»

Búḡə mə lúluú ózimbi təd (Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wóós Kapernawúm. A ká námə wóós ntúni, wúl lúluú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwám ba, sół məsáal waamə mbwug kága njów; a músə mbúmbwúḡú, a ḡḡə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúluú á izimbi mú bæsa ná: «Cwám ba, mə ampíyáyé ná wo nyíḡ mádí njów. Jeg lás lásúḡ, sół məsáal waamə yálúḡ. ⁹ Nácé mə ji nə omása bwé ḡḡé jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi mə ḡḡé jwú nə ndí wá. Nyóonḡ

yêsh mə é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyóonḡ mə é ci ná a zág yé, a zə. Mə ká ci nə lwaá dām ná í sáág ḡúl sâ, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus mə gwág ntúni yí, a mú bul bî. Nyə nə buud bwé á ḡḡə bæ nyə wá ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, mə afwóyé bwele dág múúd nə fwámé búḡá nda nyíga, tēem bæ kúl búúd *Izəḡyél dí. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwoḡ ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwów í ða cúwo yí, zhu kóómb í ða jímə yí, bwé zə sēḡḡya nə impáám bə bísú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwb Faan á gwówád, bənonḡ bwé mú ða dína. ¹² Nji buud bwé á jəla nə bæ nə ḡkəw Faan a gwów dí wá, bwé bá wusəw yídúḡád tóón. Bwé bá bæ cínḡḡ, nji bwé ḡḡé bwam nə məyê.»

¹³ Yésus músə ci nə lúluú á izimbi éne ná: «Wēē kag njów. Í bág nda wó ḡḡé *búḡula ná.» Námə baan dōonḡú, sół məsáal mú yâl.

Yésus mə lwag mimbəl Pyêr dí njów (Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayōḡ nə yōḡ mə bíí nyə. ¹⁵ Yésus mú kún ya nə nyə mbwád. Ayōḡ nə yōḡ mú shín nyə. A mú wóol, a tééd ntāḡ séyúlə nə Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugú shí, buud bwé mú zə nə zhwoḡ mimbəl mí májamb. Yésus mú ḡḡə yíl bwo bów-bōw míshíshim myóonḡú nji nə iciyá yā mpu, a shín námə lwag míl mimbəl myêsh. ¹⁷ Nyə á ḡḡə cug buud ntó shú ná cúndə mə Zembí Izayí nyə á cúndə yí, í bwámag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjām, a yíl sé ofimâl ó məbwás.»

Bḡḡə Yésus (Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúḡulə Yésus nyə á dúḡ buud bwé á lyḡ nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíín bé nə bənonḡ bwé línág māḡ ká fanwíny. ¹⁹ ḡḡwól Yíḡgali məḡḡé mú ntāḡ shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíḡgali, mə zə bá ða bæ wo kúl jêsh wó bá ða kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontḡ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwān mə Múúd cugé nə ḡkúmba kúl á dúḡ já yí.»

²¹ ḡḡwól *mpwíín mə Yésus mú ci nə né ná: «Cwám ba, fwog bíð mə, mə kág ðul sóḡḡḡ

waamâ.» ²² Yésus mú yidá bęsa nə nyə ná: «Wεε bęg mə. Bídúg mímbimbə mí dálug mimbimbə myán.»

Yésus má ηkáánd nə ηkwô
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúd, ompwíin bé bwé mú bę nyə. ²⁴ Ná ndéé ηkwô mú zə kunj mán nə ηkulú, ikwô də bád kə gwôw, də shwiy byóólúd, nji Yésus njúl gwád. ²⁵ Ntó, ompwíin bwé mú kə juumashi nyə, bwé nə né ná: «Cugug sâ, yé Cwámaba! Sá wál zə yə.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Búgə jín í bul ná tag é!» A músə tów, ηkáánd nə ηkwô nə mán, byêsh í mú saləwo ná shee. ²⁷ Buud bəəngú bwé mú bul bî. Bwé ná: «Wáyé mbií muud ga! Təə ηkwô təə mán í bálé sá nyə məgwág íf?»

Yésus má yíl məjamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shín líina mán, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwé mú cúwo ban məshwon, məjamb má ηgə lwáfələ bwo, bwé mú zə bwəma nə nyə. Buud bəəngú bwé á də bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísow ná a cə kúl bwé á də bə yí. ²⁹ Bwé mú zə nə onkwimbyé wə Yésus, bwé ηgə ci ná: «Shé bān nə inéy, yé *Mwān mə Zembî? Wo wál leel zə təl sə cwúnd dí fwála dəəngú kú fwo wós íf?»

³⁰ Na, məma sənz ónkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ηgə də. ³¹ Məjamb má mú ka téég Yésus məbwə ná: «Ŋkí wo yíl sə wa búúd óga dí, kəndúg sə nūη ónkuúd.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb má mú wú búúd óni mánnyúúlúd, kə nyíi ónkuúd. Sənz ónkuú ni jêsh mú bumb nə mikúlá, wú kúl í á bə mbúmbún dí yí, kə juwa mán, bêsh bwé mú ηgul məjúwó, fudə.

³³ Ná ndéé, buud bwé á ηgə baagulə onkuú wá, bwé mú wəenzh kə kwáádə, kə bwiing búúd sá í ámə sīy nə onkuú yí. Bwé bwiing námə lâη búúd bwé á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ə ηgwála bēsh bwé mú tî, kə bwəma nə Yésus. Ja bwé má dúg nyə yí, bwé mú téég nyə məbwə ná a wúg bwádí ləoməd.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúd, nyingə líina mán, kə nyádí ηgwála. ² A ηgə námə jé, buud bwé mú zə nyádí, bwé ηgə ηkény mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg nə buud bəəngú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Səlug lâm shí! Mə má juu wo nə *misəm myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó máccę bwé mú ηgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ηgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sâ bwé á ηgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí má bôw mitédúgá ntáni yí? ⁵ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cīlə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cēel ná bi mpúg ná *Mwān mə Múúd ji nə ηkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myán.» Ntó, a mú yid wə mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wəólúg, wo ηkényúg táádə gwô, wo nyíngəg kə njów.» ⁷ Muud wəəngú mú wəol, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud má dúg sóólúgú ni yí, bwé mú gwág íkukwendé, bwé mú ságusə Zembî, nəcé a yələ búúd mbií ηkúl ijwúga nyəəng.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ηgə cə kúl búúd bwé də jóna tóya yí, a mú dúg ηgwól múúd njúl cínəng shí. Muud wəəngú nyə á bə nə jínə ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bęg mə.» A mú tów, bę nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ηgə də, zhwoğ onwenye ə tóya nə bóól ósól ó məbôw bwé mú námə zə, bənđη nyə nə *ompwíin bé zə də. ¹¹ Ja *Ofarizyēn bwé á ka dúg ntáni yí, bwé á ci nə ompwíin ó Yésus ná: «Nəcə jí Yíguli wán ηgə bále də nə onwenye ə tóya nə bóól ósól ó məbôw yí?» ¹² Yésus mú gwág sâ bwé á ηgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bə mímbəl. ¹³ Mpugá téduga sâ jí cilyá Kálad Zembî dí yí ná: “Mə bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwé dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntó ji ná mə a shígé zə jôw ótátəlí ə búúd. Mə á yida zə jôw ósól ə məbôw.»

*Nyá ici í idâw**(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

14 *Ompwiín ó Yuánes Nduu-buud bwá á ka zə wə Yésus zə jî nyə ná: «Sánónj *Ofarizyên sé má dɛ ci idâw yələ Zembî gúmá nji ompwiín bwô bân kú ci. Jí í sá ntó?» 15 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má nwa bâ yí, a tál zân, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə macey lámúd bânônj muud bâ bwá njúl kúl ngwúd? Mbô! Nji mósól mwôw má ngə zə, bwá bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw mɔɔngá dí wá óshwá bé bwá ka bá ci idâw. 16 Mpugá ná bwá ádé nwa kúl káándó ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dɔɔng í ká juli, í tɛw, í yida bweeg luun lɛ káándá. 17 Ntó námá, bwá ádé nwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwá dɛ wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanɛd. Ná ndeé, nə lenya nə mɛlwəg byêsh í mú cugə.»

Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus
(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yésus ngə ná lás ntáni, ngwól njwú *Oyúden mú jê. A mú kúdɔw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jâm má kúnɔw yə. Má cɛel ná wo zág kə keel nyə mbwá, a cugəg.» 19 Yésus mú tɔw shí bânônj ompwiín bé bwá músə bɛ nyə. 20 Bwá ngə ná kə, ngwól múdá mú lɛel bɛ nyə mpásə. Mudá mæcií má á dɛ wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpásə kwon, kúnnya nə nyə lwá lú káándá, 21 a ngə tádaga ná: «Má ká jísɔw kúnnya nə káándá má Yésus, mə e yál.» 22 Yésus mú yid mpásə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wám, sɛlɛg lám shí. Wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

23 Yésus mú ka kə ná ndeé, kə nyí njwú dí njów. A mú kwey, buud bwá ngə lwə milaag, bwo ngə sá saagəwo mímbíí mímbíí. 24 Yésus mú nkáánd nə buud ná bwá cúwóg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwád.» Bwá mú yida ngə cágulə

nyə. 25 Ja bwá má shîn wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyí fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wɔɔl. 26 Ntó, lân ni í mú zə jwɔ shí nyɔɔng nyêsh.

Yésus má bēny wəancím-ncím mísh

27 Yésus mú kyey. A ngə kə ntáni, wəancím-ncím óbá bwá mú bɛ nyə nə onkwimbyê. Bwá ná: «Yé Mwân má *Dávid, bwígúg sé ná nkwoŋá!»

28 Ntó, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwá mú shísh nyádi. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ngə *búgula ná mə ji nə nkul sá ntó?» Bwá ná: «Haaw, yé Cwámba, sé má búgula.» 29 Yésus músə ka kúnnya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ngə búgula ná.» 30 Mísh má músə bân bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágulə. Bi kú jaaw tɔɔ muud sá í má bə ga.» 31 Nji bwá bân, wúlə bwá á wú cínɔng yí, bwá á shwal kə ngə bángula nə lân wɔɔngá kákúl jêsh.

Yésus má lwag fífi

32 Ná ndeé cúwólə bwá á cúwo tóón yí, bóól búúd bwá mú zə nə wúl fífi wá Yésus. Jamb í á wá nyə mánkədad ná a bág fífi. 33 Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúlə. Buud bwá á bə cínɔng áncuncuma wá, bwá mú bul káam ná: «Sá a bwélé dúg mbíí sá ga shí *Izəryél.» 34 *Ofarizyên bân, bwá mú ci ná: «A ngə yíl məjamb nə nkul má njwú məjamb.»

Osól ó másáal bwá ngə fáfə

35 Ntó Yésus nyə á ngə kə míngwála míngwála, nə mákwáádá məkwáádá. Nyə á ngə jíguli buud *mámpáánzə má mínjígulá má *Oyúden dí, á ngə cúnda Jɔjɔ Kéél á Faan má Zembî, a ngə námá lwag buud məbwas mímbíí myêsh, tɔɔ ijâm. 36 Yésus nyə á dɛ ngə dúg buud bêsh nyə á dɛ bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dúgúlə ná bwá á ngə cugə mántágula dí, bwá má shîn námá tag nda sɔɔnz íncwəmbɛ í cugé nə mbaagulə yí. 37 Ntó nyə á ci nə *ompwiín bé ná: «Dúgá, idâw í má tí fambə mənkund mənkund, nji

9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 9:15 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * 9:16 Na ji kúl káándó í afwóyé kə májúwó ná ndeé í juli yí. † 9:17 Oyúden bwá á dɛ sá lenya nə kúúdu cúdu. 9:20 Lɔv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41 9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16; Mak 7.36 9:31 Mak 7.36 9:32 12.22-24 9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 9:35 4.23 9:36 Ilj 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2

buud bwé ká saag wá búsa cíg-cíg. ³⁸ Ntó wé mé cí náaa: jégulagá nà amédí fambé nà a ntúg buud, bwé kág saag.»

10

Buud ɔ lwámá wûm nà óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jôw *ómpwíin wûm nà óbá bé. A mú yé bwo ñkul á dálə yíl búúd bów-bôw míshíshim, lwag mábwas mímbí myêsh, tɔ ijám. ² *Buud ɔ lwámá wûm nà óbá Yésus nyə á jôw wá, mínə máñ wé móga: tééd nà Shímun bwé á du jôw ná Pyêr yé, kala nà mínyonú yé André; zə keel Zhâk bá mínyonú yé Yuánes bwân ó Zhébedé. ³ A jôw námə Filíp bá Batəlamí nà Tómas bá Matiyô ñwenye tóya. A jôw námə Zhâk, Mwân mə Alfê bá Tadê, ⁴ nà Shímun kambəle ləom bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nà Yésus yé.

⁵ Nə ndéé Yésus mú kənd búúd wûm nà óbá óni lwámád, a mə fwo shín cwíny bwo ná: «Ja bí mə kə yí, bi kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yíid. Bi kú kə míngwála mí búúd ó Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izəryél dí, bwé mə jág zhí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulé yí. ⁷ Ja bí ñgə kə yí, bi ɔ kə ñgə cúndə ná Faan mə Zembí mú kúnə-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbəl, bí gwúmashi mimbimbə, bí lwag námə mízúzaamə, bí yíl búúd məjamb. Bi mə ñwa ñkul ga ashwá, kəgá námə sêy nə ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanê bwúgúd, tɔ or, tɔ wúl mbií mwaanê wêsh. ¹⁰ Muud kú ñwa baamətálá, ñkí ishimí íbá, ñkí bóól ósílúfaas, ñkí wəgatíg, nəcé muud ñgə sêy yé mə jəlá nə yéyow ídêw.

¹¹ «Ja bí mə jé wúl ñgwála ñkí wúl ləom dí yí, bí fwó sɔ ñkí bi bí nə ñkul kwey múúd jí nə lám mə báágúlá bí, bi ó jí nyédí kə wósó jwôw bí mə bá cɔ yí. ¹² Njów wêsh bí mə nyí yí, bi ɔ bádá ná: “Zembí sáág ná bi bég ná shee.” ¹³ Ñkí buud ɔ njów wəonɔgá, bwé lég bí, Zembí bále sá nə bwé bég ná shee. Nji ñkí bwé bá kú lég bí, Zembí kú námə sá nə bwé bég ná shee.

¹⁴ Búud ó wúl njów ñkí wúl ñgwála bwé ká bə kú lég bí, kú gwágulə kéel dán, ja bí mə wú cínɔng yí, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Bábálé mə jaaw bí ná, jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd mílósú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm nə Gomor ntɔ ñgwála wəonɔg.»

Yésus ñgə kéwəli buud ɔ lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owey, mə mə kənd bí nda íncwəmbə mpədúgá onkweny. Bi mə jəlá nə kə nda onywá, bí kə nə tédúgá ñgwúd nda məfaf. ¹⁷ Dugá jí nə buud kuú kalá; bwé bá du kusha nə bí mábwé mə osəmbye ó mílósúd, bwé du fyámusə bí milwón *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí. ¹⁸ Bi mə bá du kaad mísh mə búúd ó anúní nə ojwú ó ləom dí ná, ná bi kəg bwaagulé sá bí mə mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulé námə ikúl í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwé bá du kusha nə bí yí, bi kú bá du yágəwo mbií bí mə bá du kaad yí, kú yágəwo íciyá í kəod. Iciyá í bá námə du jé bí cé jəonɔgúd, ²⁰ nəcé bi dí mə bá du lás, Shíshim mə Sónɔgú wán Zembí wé mə bá lás mímpu mínád.

²¹ «Mínyonú mə bá kusha nə mínyonú yé nə bwé kəg gwú nyə. Sónɔgú mə bá kusha nə mwân; bwân bwé lúmbəli nə obyəl, ñgə gwú bwo. ²² Buud bəsh bwé bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísow kə wósó məshínéd yé, a bá cugə.» ²³ Bwé ká lwágulə bí cúwáli wúl ñgwála dí, fúndəgá, bí kə ñgwála shúsúd. Bábálé mə jaaw bí ná, *Mwân mə Múúd mə bá nyinɔgə zə, bi njúl kú fwo shín jaand míngwála myá *Izəryél myêsh.

²⁴ «*Mpwíin nyə ádé bwəle ntɔ yíguli, lwaá kú ntɔ mása. ²⁵ Buud bwé du dúg *ómpwíin námə nda bwé dúg yíguli ná, bwé dúg námə lwaá nda bwé dúg mása yé ná. Nkámásá bwé lwíy sónɔgú njów nə Beluzəbul, ñkəmusa nə bwân.»

10:2 Yuá 1.40-44; Mis 1.13   **10:5** Luk 10.4-12   **10:5** Luk 10.33   **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46   **10:7** 4.17   **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18   **10:13** Luk 2.14   **10:14** Mis 13.51   * **10:14** Ja Oyúden bwé á du kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á du lwágulə ná, kúkúl shí bwé ámə təl mákuú máñ yí, bwé mə kál gwo nə buud bí cínɔng wá ná bwé múse sá nyéé.   **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24   **10:16** Luk 10.3   **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4   **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24   **10:18** Mis 24-26   **10:19** Luk 12.11-12   **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53   **10:22** 5.11; Yuá 15.18   **10:23** 16.28; Mis 8.1   **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20   **10:25** 9.34

Muud fúndág nji Zembî
(Luk 12.2-9)

²⁶ «Bi kú dɛ fúndə bwo; nəcɛ kú nə sâ á mbúdálá í bá bwên kú búguli, nkí sâ á *ndím̄ba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mánkenyad. Sâ má nyímbúlá nə bí lwéd yí, kəgá ngə cúndə gwo íkwáláminúd. ²⁸ Kúgá dɛ fúndə búúd bí nə nkul gwú nji nyúul, nji kú nə nkul gwú *jím wá. Yídagá fúndə Zembî. Nyə wá jí nə nkul gwílya múúd ncindí, nə nyúul nə jím, a wusə byêsh kuda á kandugəd. ²⁹ Ngaá nə bwé dɛ kusha mímbá-kwáádá mímbá səsánj *mwaanê ngwúd. Tɛɛm bæ ntó mbá-kwáádá ngwúd cúgɛ nə nkul kud shí, Sóónjú wán kú fwo magulə. ³⁰ Bi bân ntəg íí, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bísə bí mílúúd yí. ³¹ Nə ndɛɛ, kúgá dɛ fúndə. Mpugá nə bí mə cey Zembî lámúd cɔ mimbá-kwáádá nkí bulya.

³² «Muud yêsh mə mágúlə mə mísh mə búúd dí yé, mə é magulə námə nyə mísh mə Dâ jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kílya mə mísh mə búúd dí yé, mə é kílya námə nyə mísh mə Dâ jí gwów yéd.»

Bɛ́lə Yésus wúsə dɔəmb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Bi kú ngə téduga nə mə mə zə sá nə buud bwé cúgəg nə shee shí gaád. Mbô! Mə azáyé sá ntó. Mə mə yida zə nə dɔəmb. ³⁵ Mə mə zə wá ífɛmuga mínjów mí búúdɛd, mwán nyə é lúmbəli nə sóónjú, sás lúmbəli nə nyóónjú, cól lúmbəli nə mpóómbúlú. ³⁶ Nə ndɛɛ, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwé bá lúmbəli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sóónjú nkí nyóónjú cɔ mə yé, a cúgɛ nə nkul bæ *mpwíin waamə. Nyóónjú mə céél ncwámá dé nkí sás dé cɔ mə yé, a cúgɛ nə nkul bæ mpwíin waamə. ³⁸ Múúd mə ká bæ kú nkény kwolós jé bɛ mə, a cúgɛ nə nkul bæ mpwíin waamə. ³⁹ Muud mə sɔ nə a kaambulə nə cug jé yé, a jím̄bal gwo. Nyóónjú mə jím̄bal cug jé nəcɛ mə yé, a mə yídá kaambulə nə gwo.»

Lágúlə búúd ɔ Zembî
(Mak 9.41)

10:26 Mak 4.22; Luk 8.17   **10:28** Heb 10.31   **10:30** Luk 21.18   **10:32** Mbú 3.5   **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12   **10:34** Luk 2.14   **10:35** Msh 7.6   **10:35** 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16   **10:37** Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29   **10:38** 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26   **10:40** 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14   **11:1** 7.28   **11:2** 14.3   **11:3** Yuá 1.15, 27; 3.31; 11.27   **11:5** Iza 35.5-6; 26.19; 61.1; Luk 4.18

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé mə lág mə. Muud mə lág ntəg mə yé mə lág múúd nyə á ntí mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lág *múúd micúndá mə Zembî nəcɛ mpúlə nə muud micúndá, muud wóónjú mə ngwa myəna mí jéla nə búúd ɔ micúndá myá. Nyóónjú mə lág múúd jí tátəlí mísh mə Zembî dí yé nəcɛ mpúlə nə tátəlí muud íí, nyəng ngwa myəna mí jéla nə otátəlí ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá májúwó mətálá ngwúd, ngulal ngwól zhizhe muud éga nəcɛ bálə *mpwíin waamə yé, bábálé mə jaaw bí nə, muud wóónjú nyə abúle shúb myəna myá cínəng.»

11

¹ Yésus mə shín cwíny *ompwíin wúm nə óbá bé ntúni. A músə kyey, kə ngə yə buud minjígúlá, ngə cúndə bwédí mینگwála.

Yésus bânəng ompwíin ɔ Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bæ mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólúgú *Kríst nyə á ngə sá myá. A mú kənd bóól ompwíin bé nə bwé kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wá muud sá ngə bwánd nə a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí mə gwág yí nə sâ bí mə dág yí. ⁵ Wəancím-ncím bwé ngə mpu dágya; mímbúmbwúgú mí ngə kyey tátəlí, mizúzaamə mí ngə yál, wəakúmélwə bwé ngə mpú gwág, mímbimbə mí ngə gwúm, ínkúnkwónjúlə í búúd í mú ngə gwág Jɔɔ Kéel. ⁶ Muud nyə é bæ kú bwəma nə bɔɔgú mádí yé, nywáá mə jəla.»

⁷ Ja ompwíin ɔ Yuánes bwé mə nyíngə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwé á bæ cínəng áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á dɛ kə shí a shwéeshá dí yí, bí á dɛ kə dág jí? Ye gúl ká í dágə ntəng nə fufá? ⁸ Nkí í á shígé bæ ntó, bí á dɛ kə dág jí? Ye ngwól múud dágə bwáád íjímə í mímbwéedí? Mbô, buud bwé dú bwáád íjímə í mímbwéedí wá bwé dɛ bæ mínjów mí ójwú-buudɛd. ⁹ Ká bí á dɛ kə dág jí? Ye *muud

micúndá má Zembî? Haaw, má jaaw bí ná nyɔɔŋg bí á kə də dɔg yé má ntɔ ɲkwóŋ múúd micúndá má Zembî. ¹⁰ Nəcé nyə wá Zembî nyə á ci nda jísá cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mεε mə zə kənd mbwiŋgye lân waamə ná a kág wo shwóg kə kwambalə wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mpédúgá buud bēsh bwá má byēl mímwɔ mí búdad wá, kú nə nyɔɔŋg má fwo bwele ntɔ Yuánes. Nji tεem bə ntɔ, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntɔ Yuánes. ¹² Ná ndeé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wóós múús í, Faan á gwów í mú ɲgə bə sá ɲkúl, buud bwá ɲgə ləl iŋkɔŋkwanz wá, bwá wá bwá ɲgə ɲwa dwo. ¹³ Mbwoomb mácεε nə micilyá mí búúd ɔ micúndá bēsh mí á ɲgə cúndə Faan má Zembî zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ ɲkí bí básé cəŋ nə mə, mpugá ná Yuánes wá jísá Eli bwá á bwiŋg ná a bá zə yé. ¹⁵ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yiŋga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágə básé shishé íseɲgyá dí yí, bíl í ɲgə kámbula nə bílúgá ná: ¹⁷ “Sá má lwɔ bí ilúlwóŋ í ábulya məkəl, bí kú sáág; sá má nyiŋgə wá míngwa mí shwiŋ, bí kú tədəwa.” ¹⁸ Ntɔ wá í ɲgə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ɲgul; buud ná: “A jí nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúd má zə, a ɲgə də, a ɲgə ɲgul; bwá ná: “Nyíne nye jisə ndəl dəg, ɲgule məlwəg, a jí námə shwə oŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.” Nji má jaaw bí ná fɔg í ɲgə nyín mísólúgú myéd ná sán.»

Yésus mə ɲkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə a ɲkáánd nə buud ɔ míl míngwála nəcé, nyə á tεem ɲgə sá ncúlyá *məshimbá bwádí, bwá á shígé cénd mítédúgá. Nyə a ɲkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námə. Nəcé bímbí lú məshimbá má má sŋy bídí má, má á mbəm sŋy Tir nə Sidon, buud ɔ nŋŋ bwá á mbəm námə bwey bwáád míŋkud, jí ífií dí ná bwá cénd mítédúgá. ²² Ná ndeé, má

jaaw bí ná, jwôw lú cígúlé mílósú, intúgúlí í Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bi bāŋ buud ɔ Kapernawŋm, bí ɲgə tədəga nə bí mə bá kə gwôw? Mbô, bí mə bá yidá shulə kə bəŋ míŋjím. Nəcé bímbí lú məshimbá má má sŋy bídí má, má á mbəm sŋy ɲgwála á Sodom, ɲki ɲgwála wɔɔŋgə wúsé ná mpwogé. ²⁴ Gwá wá má mpu jaaw bí ná, jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, bí mə bá bə nə intúgúlí ɲkí yáág ntɔ búúd ɔ Sodom.»

Mbag á yíyísa (Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jāŋ ja ná: «Pupa, Cwámba á gwôw nə shí, mə yé wo gúmá nəcé wo á shweel ompuye bəŋŋŋ buud ɔ fɔg isá íga, wo yida lwágalə ozhizhe ɔ búúd. ²⁶ Haaw Pupa, ntɔ wá wó á cεel ná í bég yé.

²⁷ «Dā nyə a cwámbulə mə isá byēsh. Kú nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Mwân nji Sóŋgú, kú námə nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Sóŋgú, nji Mwân, nə muud yēsh Mwân má céel sá ná a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ɲgə wáduga nə mimbag mí ájijilə wá, zəgá mádí, mə é sá ná bí wógag. ²⁹ Magaləgá nə shé sáág iséy byám fulá, bí zəg ɲwa ɲjígúlá wám. Mə jí nə jɔ lâm, mə kú nə intúgúlí. Bí é yidá mpu yɔwula, ³⁰ nəcé iséy byám í akwówúláyé, mbag wám wí ɲkí yísa.»

12

Yésus nə mácεε mə Sábaad (Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bəŋŋŋ *ompwíin bé bwá á ɲgə líina ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíin bwá á ka gwág zha, bwá mú ka ɲgə búgə mikəŋg mí blé, ɲgə də. ² *Ofarizyēŋ bwá mú dɔg sóólúgú wɔɔŋgá. Bwá mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwô bwá ɲgə sá sá mácεε má amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwele lə sá *Dávid nyə á sá ja bəŋŋŋ buud bé bwá á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí,

11:10 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 **11:14** 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13 **11:15** 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35 **11:18** 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **11:19** 9.10; 11.2 **11:21** Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20 **11:23** Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 **11:27** 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 **11:29** Zhe 6.16 **12:1** Mbá 23.25 **12:2** MmN 20.8-10 **12:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9

kə də íbuléd í á dɛ bə ci shú yálə Zembî gúmá yí; í njúl né tɔɔ nyə tɔɔ buud bé bwé á shígé bə nə zhíí ná bwé dág byo. Ngaá, mæççé má dɛ ci ná nji ofada wé bwé dág də byo, kú nə ηgwól múúd shús? ⁵ Bì má dɛ bwey lɔ́ mæççé má Moyîz. Ngaá má ηgə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwé dɛ sêy *Mpáánzə Zembî dí? Ntó jì ná bwé dɛ ntɔ́ ççé á jwôw lú Sábaad, nji Zembî kú yá bwo mæbççé. ⁶ Má jaaw bí ná shé músə nə gúl sá shé má jəlá nə ságusə ntɔ́ Mpáánzə Zembî yí. ⁷ Kálaad Zembî ηgə ci ná: “Má bul jii ná buud bwé gwágúg buud çey lámúd, ntɔ́ ná bwé dág sá mə mətúnuga.” Bì mbəm ηgə mpu gwág ciyá ni, ηki bí shígé fánda yá buud óni mæbççé ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwân mə Múúd ηgə jwú nə mæççé mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzə minjígúla dí. ¹⁰ A mú kə kwey ηgwól múúd cínəngú ná mbwə í má shîn shwáamb. Ofarizyên bwé á ka ηgə sɔ́ zhíí ná bwé jéég Yésus njagá, bwé á ka jì nyə ná: «Ye mæççé máshé má magulə ná bwé lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ŋkí ηgwól múúd á na gwoonɔ́ jínúd jì nə tɔw ηgwúd ná bán, tɔw jəonɔ́ ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaá nyə e kə bíi gwo, a bán, yíl gwo bíd? ¹² Ngaá muud jì nə mfíi çɔ́ tɔw? Ntó jì ná, mæççé máshé má magulə ná sá sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáambúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwé mú wóós tóón, kə sá shwushwaga, sɔ́lə zhíí ná bwé ççələ Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus má mpu yuug jəonɔ́ yí, a mú wú cínəng. Buud bwé mú bç nyə áncuncuma. Yésus mú ηgə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ηgə báásulə bwo ná bwé kú bwelɛ sá ná buud bwé mpúg mbii váál múúd á jísə yí. ¹⁷ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wâm wé éga, nyə wé má á féesh yé.

A jì abábə waamá, lám wâm wêsh wúsə nyédí.

Mə bá yá nyə Shíshim wâm.

12:5 Ilɔ́ 28.9-10 **12:7** 9.13 **12:9** Mak 2.27-28 **12:11** Luk 13.15-16; 14.5 **12:14** Yuá 5.16, 18 **12:16** 8.4; 9.30; Mak 7.36 **12:17** Iza 42.1-4 **12:18** 3.17 **12:22** 9.32-34 **12:23** 20.30-31 **12:24** 10.25 **12:28** Luk 17.21 **12:29** Iza 49.24

Nyə wé má bá zə lwágulə ílwoŋ í búúd tətəlí má Zembî.

¹⁹ Nyə abúlé dɛ shuya nə buud, a kú saagawo,

kú nə muud má bá gwáduga kál dé mánkúmbə má búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud má ká casulə mbwu í má bwey lánɔ́wə yí, tɔɔ nda muud má jímə ηgwiile lámba í má shîn tag yí.

A bá bə nə jɔ́ lám ntáni kə jé ja búúd bêsh bwé bá mpu tətəlí má Zembî yí.

²¹ Ilwoŋ í búúd byêsh í bá ηgə bwánd sóólúgú yé nə búgá.

Bôw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpúsə na, buud bwé mú zə nə wúl mbəl wé Yésus. Jamb í á wá nyə mánkədád né a bág, nyə ancím-ncím, nyə fifi. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú námə lás.

²³ Buud bwé á bə cínəng áncuncuma wá, bwé mú bul káam. Bwé ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyên bwé má gwág ciyá jəonɔ́ yí, bwé mú shwána, bwé ná: «Muud éne ηgə yíl məjamb nə ηkul má Beləzebul, njwú məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítédúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ́ dúl faan bwé ká bóóg ηgə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dəonɔ́ í é jçé ná mpaá. Buud wá wúl ηgwála bwé ká béégya, lúmbəli bwámé ná bwámé, ηgwála wəonɔ́ í shîn bwíl. Ntó námə, búúd ɔ́ wúl njów bwé ká bóóg ηgə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəonɔ́ í abúlé bwey nə jimbúlə. ²⁶ Ŋkí *Sátan má yida nyinɔ́ cuwo, ηgə yíl nyáméfwó, ntó jì nə a má bəçç, faan dé í ka tɔw na ntədél? ²⁷ Ŋki Beləzebul wé ηgə yə mə ηkul ná mə ηgəg yíl buud məjamb nda bí ηgə ci ná, zə nyé ηgə yə buud bán ηkul nyəonɔ́? Ngaá bwáméfwó bwé ηgə mpu lwágulə bí ná sán ná bí básə nə mæbççé? ²⁸ Nji, Ŋkí Shíshim má Zembî wé ηgə yə mə ηkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembî í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé nə ηkul nyíi njów má ηkuŋkúl, déég nyə isá byé, a kú fwo figə ηkuŋkúl wəonɔ́ shí, wóólə nyə mənəkəda. Nji,

á ká shîn wóolə nyə mənəkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bə kú kɛem mə yé, a ngə lumbəli nə mə. Muud mə bə kú zə wá mábwə nə səná sá sééngug yé, a ngə yida caam. ³¹ Sâ jəng wə mə jaaw bí nə Zembî mə bə juu búúd *misəm nə *bwaasúlə mpu bwə ngə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúlə mpu wə Shíshim, muud wəngə nyə abúle bwəle bə nə ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nə *Mwân mə Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkénkê Shíshim, muud wəngə nyə abúle bwəle bə nə ijuugá tɔə wa cug ga dí, tɔə jəng í ngə zə yíd.

³³ «Bí mə ká ci ná líí jí fwámé líí, bí mə ci ná ibumə byé bísə fwámé ibumə; bí mə ká ci ná líí jí bów-bôw líí, bí mə ci ná ibumə byé bísə bów-bôw ibumə. ³⁴ Yé iyəlukag íga, bí njúl ibów-bôw í búúd, bí básə nə nkul ci fwámé íciyá na ntədélé? Sâ múúd ngə bul téduga lámúd yí, gwə wə mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jəjə múúd lám yé wúsə nə jəjə kwəzəzə, í ka du wéeshəli jəjə ísà; bów-bôw múúd yé lám nə bów-bôw kwəzəzə, ka námə du wéeshəli bów-bôw ísà. ³⁶ Mə mpú jaaw bí nə jwôw Zembî mə bə zə sámb buud milású yí, muud yəsh mə bə tów kəədud nə iciyá nyə á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí məbɛɛ íciyá byô dí.»

Kala búúd ámakuu-mə-sómbá
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó mácɛɛ bənəŋ bóól *Ofarizyən bwə mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sá mə cɛel nə wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, nə mítédúgá olíŋgá í bələ jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwə abúle dúg dúl shimbá, nji dɔəng í á bə nə Zhwónas *muud micúndə mə Zembî yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ilóol nə mimwásə mílól shú ánání dí mwə dí ná, ntó námə wə *Mwân mə Múúd mə bə já ibulú ilóol nə mimwásə mílól mändəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwôw Zembî mə bə zə sámb búúd milású yí, buud ó Ninivə bwə bá tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé báá, bwə á cénd mítédúgá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə

a cúndə yí. Dugá, sâ í ntə Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cí á mudá í á wú *mákóól mə jwôw* yí í bá námə tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fəg mə Sáləmun. Dugá, sâ í ntə Sáləmun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í du wú múúd nyúúlúd yí, í du kə ngə jéɛla məshí má mish-wéeshá ngələ sə wogá. Nji ŋkí í bá kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú téduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów, kəl mə á fwo du ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ŋgwámúlá, sâ jəsh jə kwambúlá, ⁴⁵ í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zəngbá mí njúl nə ŋkád ntə wáméfwó, bənəŋ bəsh bwə mú kə nyí njów, kwambulə jiya cínəng. Ná ndeé, cug mə múúd wəngə í mú nyiŋgə jág bôw, ntə mbií í á fwo du bə yí. Mə jaaw bí nə kala búúd ábúbôw ga í bá shúgula mbií wəngə.»

Fwámé njów búúd mə Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yésus ngə ná lésha nə ncúlyá buud ntáni, nyəngú yé bənəŋ omínyəŋ bə bwə mú jé. Bwə músə tów tón, bwə ngə sə ná bwə lésha nə nyə. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyəngú woó bənəŋ omínyəŋ bwə básə na tón, bwə ngə cɛel lésha nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyəngú waamə wə zə? Omínyəŋ báamə wə ozá?» ⁴⁹ A músə séemb mbwə ngə *ómpwín bə dí. Nyə ná: «Dugá, nyəngú waamə nə omínyəŋ báamə, bwə wə óga! ⁵⁰ Muud yəsh mə du sá sâ Sónngú waamə a gwów mə jí yé, nyə wə jí mínyəŋ waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntəg nyəngú waamə.»

13

Kanda mbəəl məmpəg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námə jwôw ní dí, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye mən, kə ji shí. ² Buud bwə mú kə sɛɛngya nyádí ŋkí jág bulya nə ndeé, a mú tów kə kəwa byóólúd, kə ji shí, buud bən cínú. ³ A mú ngə kənd bwo zhwo mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myɛɛg mpəg. ⁴ Ja á mə

ngə myεeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhí nə zhií. Inunú í mú zə, zə shîn lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwoógád, kú nə fwámé mändəlú cínəng. Í mú námó læl wéesh míngwu, nəcə mändəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásó í má faan yí, míngwu mi mpwásó mí mú jígə, shîn shwáás nəcə kú nə fwámé míkəǝl. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəəng í mú læl juwo ná ndéé káda íkəǝl í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átətagú dî, í mú ngə wúmə, dúga shug wúmə íbumə təd, dúga íbumə məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

*Nəcə jí Yésus ngə jíguli míkanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ *Ompwíin bé bwə mú shísh nyədí, kə jí nyə ná: «Nəcə jí wó ngə jíguli buud míkanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcə Zembî nyə a má sá ná bi báá mpúg mindimba myá Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalé fəg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo, a músə bul nyiŋgə bə nə ndî. Nji nyəəng cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá mɛel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ngə jíguli bwo nə míkanda nəcə búsa bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dúg, bwə tɛem gwágulə, bwə kú gwág kú námə wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dəəng dí ná:

Bi mə bá də kənd məlwə, nji bi kú bwelə wámbulə;

bí də kənd mísh, nji bi kú bwelə dúg;

¹⁵ nəcə kúl búúd ga í má shîn lal mílâm,

bwə má shîn juwal məlwə,

wə búdal mísh;

nə mísh máŋ má á bá dúg,

məlwə máŋ má á bá gwág,

mílâm myáŋ mí á bá wámbulə.

Nkwəŋgá bwə á bá cənd kuú njəənd,

nə ndéé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Bi bəŋ, mísh mún mə má jəla nəcə mə ngə dúg; məlwə mún jəla nəcə mə ngə gwág. ¹⁷ Búbálé má jaaw bí ná, zhwoğ *buud ə mícúndə nə

otətəlí ó búúd bwə á bə nə yéesh ná bwə dúg sá bí ngə dúg yí, nji bwə áshígé dúg. Bwə á bə nə yéesh ná bwə gwág sá bí ngə gwág yí, nji bwə áshígé gwág.»

*Féel-féelí á kanda mbəol məmpəg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ «Kagá gwágulə nda kanda mbəol məmpəg í kə ná. ¹⁹ Múúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbúwálú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í amə kə lámád yí: ntó jí ná nyíni jisə təŋ mpəg í á shugula zhí nə zhií yí. ²⁰ Muud jisə təŋ nda mpəg í á shugula shí á məkwoógú dí yé, jisə nyəəng jí ná, a gwág Mílósú mí Zembî, a lég myə nə məshusəg; ²¹ nji a kú nə míkəǝl nyədí cəgud, a kú wá nadá, á bə Mílósú mí Zembî nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwálí nəcə Mílósú mí Zembî, a julə nyúul. ²² Muud jisə təŋ nda mpəg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jisə nyəəng á ná, a gwág Mílósú mí Zembî, njí, yágúwó ísá yá mən mwôw, nə wámbulə məbíi í mú zə káda Mílósú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²³ Muud nywáá jisə təŋ nda mpəg í á shugula shí átətagú dí yé, jisə nyəəng á ná, a gwág Mílósú mí Zembî, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumə təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.»

Kanda bów-bôw ká

²⁴ Yésus nyə á nyiŋgə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwôw dəsə nda lâŋ ga: Nğwól múúd nyə á zə sá fambá, a myεeg jə mpəg ídəw. ²⁵ Nji, mpwó-bulú, búúd bəsh bwə njúl ígwód í, wúl zhízhíŋ músə zə bə gúl bów-bôw ká na fambə níid nə ndéé a mú kyey. ²⁶ Ja mpəg í á kə, í wá məbəga yí, bów-bôw ká í á kə námə, í músə nyín. ²⁷ Ná ndéé, amədí fambə osóol ó məsáal bé bwə mú kə jí nyə ná: “Mása, ŋgáá wo á bə nji mpəg ányunywaá wódí fambə? Ká, bów-bôw káá jəŋ í ngə wú ngow?” ²⁸ A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíŋ wəm wə í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwə nə né ná: “Ye sá kəg tí yíl íkáá byəəŋgú?” ²⁹ Nyə ná: “Mbô! Kúgá kə. Bi á bá ngə bəduga íkáá nə fwámé ídəw, byəsh í

13:9 11.15 13:12 25.29 * 13:12 Na ngə cəel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fəg má Zembî yé, nyə é nyiŋgə bul bə nə fəg nyəəng; muud cúgé nə yéesh jəəng yé, nyə é ngə yida jímbal búbaalé fəg á jí nə ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12 13:22 1Tm 6.9-10 13:30 3.12; Mbú 14.14-15

mú ñgə tâw. ³⁰ Bídúgá idâw nə káá abúbôw byêsh í wíyág, kə wóós ja búúd bwé bá zə saag idâw yí. Mə é bá ci nə buud bəɔŋg nə bwé téédúg tí íkáá í abúbôw, bwé wóolə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwé ka tɛem zə kwós idâw, kə wá ñkundád.”»

Kaaná búbumá mpəg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumá *mutárud ñgwól múúd nyə á myeeg nyádí fambá yí. ³² Búbumá jəɔŋg wé í búl cwáágəwo nə bíl íbumá í mámpəg byêsh. Nji ja í dú kə yí, í də gwaa cə mósólúgá mámpəg má fambá; í bə fwámé lílí, inunú zə ji nyádí mílówud.»

Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ñwa wə, a fugə nə məmpíí mə ñgug bələd málól yí, í é sá nə ñgug wəɔŋg wêsh í búndəwəg.»

Nəcə jí Yésus ñgə jígəli míkaanád yí
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ñgə ci buud isâ íni byêsh míkaanád, nyə a shígé də bwelə lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ñgə sá ntó nə iciyá í ñgwól *múúd micúndá í bwámag mbií nyə á cílə yí, ná:

Mə bá ləsha nə bwo míkaanád.
Mə bá wéesh isâ búúd bwé afwóyé bwelə mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bôw káá

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwé á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwíin bé bwé mú shísh nyádí. Bwé nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambá yí.»

³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg idâw yé, nyə wé *Mwân mə Múúd.

³⁸ Famfám wé shí búúd bwé njúl ga. Jə mpəg wé buud básé Faan á gwówud wá. Bów-bôw íkáá wé buud bwé ñgə bə Mbúwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhín í á bə bów-bôw íkáá wé Njwú məjamb. Saagúlə bwé bá saag idâw famfám yí, wé məshíné mə shí. Buud bwé bá saag wá, bwé wé *wəéngəles. ⁴⁰ Nda

bwé də tí íkáá í abúbôw, bwé jígal byo bágəd nə, ntó námə wé í bá bə məshíné mə shí dí yé. ⁴¹ Mwân mə Múúd mə bá nti wəéngəles bé, bwé zə bigas Faan dé, bwé mú yíl búúd bwé ñgə ndény bósól məláám wá, nə bəɔŋg básé kú bish mácéçç wá. ⁴² Bwé kə kəl bəsh kuda ánúní dî. Bwé bá bə cínəŋg, nji bwé ñgə bwam nə məyə. ⁴³ Ntó otútəlí ə búúd wá Zembí bwé bá də faan nda yásé Faan mə Sósŋgú wáñud. Muud jí nə málwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimé lú sá

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimé lú sá jísə shwoó dí gúl famfám yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha məbíi mə mēsh nə ndéé a mú kə kusə famfám jəɔŋg.»

Kaaná kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda lâŋ ga: ñgwól múúd nyə á də kusə ijímé í mákwóógú bwé də lúlə ísá í nyanğá nə ndí yí, ná a kə də kusha. ⁴⁶ Muud wəɔŋgú mú ka kwey dəɔŋg í búl bə nə mfíí cə mósólúgá mēsh yí, a músə kə kusha ísá byé byêsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəɔŋg.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda wód bwé mə wusə məjúwód yí. Í bíi óshú mímbíi mímbíi. ⁴⁸ Ja í mə lwánd yí, bwé mú julə, kə nə dwo cínú. Bwé mú kə ji shí, féesh fwámé óshú, wá mímanğad. Bwé yíl óshú ə abúbôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námə wé í bá bə məshíné mə shí dí yé. *Wəéngəles bwé bá béég mimbíya mí búúd bəndə otútəlí ə búúd. ⁵⁰ Bwé bá kəl ósól ə məbôw kuda ánúní dî. Cínəŋg mə bá bə bwo, nji bwé ñgə bwam nə məyə.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwíin bé ná: «Ye bí shí mpu gwág ísá íni byêsh?» Bwé ná: «Haaw.»

⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwé wé mə jaaw bí ná, Yígəli məcéçç yêsh mə jíg isâ yə Faan á gwôw yé, a ji nda ñgwól sósŋgú jísə nə jə kwəççú yé. A ji nə ñkul wéesh ísá í acwúlú nə í agúgwáan cínəŋg kwəççú dəɔŋgú.»

Buud ə Nazarət bwé abúgúláyé Yésus
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Ja Yésus má shîn jíguli búúd nè mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyédí kwáádá. A mú ká də yə búúd minjígulá bwédí *mpáánzə minjígulá, mbii í á nə buud bēsh bwé á də káam, bwé ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *məshimbá í á wú nyə ngow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyəngú dí Maríya? Omínyəŋə bé wé *Yákwab bənŋ Yóseb nə Shímun nə Yúda? ⁵⁶ Ngaá, okóól bé bēsh básə wa sádí? Məma ísá íni byēsh í á wú nyə ngow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bəəgá. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá mə də námə bwəma nə mpyŋ nji nyédí kwáádá nə nyédí njów búúdu.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínəng, nəcé buud kú *búgula nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwôw məəngə di, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiingyá mə Yésus, a mú ka ci nə osóol ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud mə gwúm. Sâ jəəng wé á músə nə mpífá á ngé sá *məshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóolə nyə məŋkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lósú mə Herodyád, mudá mə mínyəŋə yé Fílíp. ⁴ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajélayé nə ŋwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka də ceel gwú Yuánes, nji a ká də fúndə buud nəcé nda bwé á də gwəp Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Nə ndeé, jwôw Herod nyə a təl zaŋ byélé dé yí, shilə mə Herodyád í á zə sáag cwánád, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáagulə wo sá jēsh wó é gwáamb mə yí.» A keen ŋkaanə kaagulé nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə íshwambulə í nyóəngə, nyə nə Njwú-buud ná: «Yég mə lúú mə Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídiga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ŋgwóombulú wəəngə cey lámúd; nji nda nyə á bwey keen ŋkaanə mísh mə ójŋ dí ná, a mú magulə ná bwé yég nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njów mímbwug, kə cígə Yuánes cəŋ. ¹¹ Bwé músə

zə nə lúú yé yáásəd, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwáambulə nyóəngə. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwé músə kə ŋkēny kug nyúul, kə dul. Bwé mú kə nə lân kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idəw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ngə tédaga yí, nyə a wú cínəng, kə kəwa byóólúd kyey ná a kə ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ngə zhu míngwəla, bwé ngə kyey ncindye nə ncindye ngələ bə nyə. ¹⁴ Ja á mə shulə byóól dí yí, a mú dúg məŋkúmbə mə búúd məní; a mú gwág bwo cey lámúd, a músə lwag mimbəl myəŋ. ¹⁵ Ja kugá mə bii shí yí, *ompwíin bwé mú shish nyə kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə básə wa bugád, kugá námə óga, bídúg məŋkúmbə mə búúd məga, bwé kág mákwáádá, kə kusə sá mə də.» ¹⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajélayé nə buud óni bwé kág. Biméfwó, yéga bwo sá mə də.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbuléd itóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ŋwa íbuléd itóon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwôw, yə Zembí akíba. A músə fēy íbuléd, yə ompwíin. Ompwíin bwé músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwé mú də, jílə, idəw lág. Byəəng í á lág yí, í músə lwánd məbwumú wúm nə məbá. ²¹ Buud bwé á də wá, bwé á jee bə budúm otóshin otóon, kú lə búdá nə íkágə.

Yésus mə kyey məjúwó dí gwôw

(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námə nji í á shîn yí, Yésus nə *ompwíin ná bwé kéwag byóólúd, bwé línág kə nyə shwóg məŋ faŋwíny té nyə é ngə fwo bíd zh-wog buud bwé á bə óni yí. ²³ Yésus mú shîn bíd búúd, a músə bád mbəŋúd nyáméfwó ná a kə jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyəmé. ²⁴ Byóól dāŋ í á bə í mə wú bwúŋúd fwámé cé. Nji ikwə í á ngə bul jág ntəgulə bwo nəcé ŋkwə nyə á ngə yida wú

13:55 Yuá 6.42 **13:57** Yuá 4.44 * **14:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ŋgwóməna nyə á ngə jwú nə mpál nə á ŋkúmba faan yé». Dúgág námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mís 13.1. **14:2** 16.14 **14:3** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **14:5** 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6 **14:13** 15.32-39 **14:14** 9.36 **14:20** 20j 4.43-44 **14:23** 5.1; Luk 5.16 **14:25** Zhb 9.8

kómb bwá á ngə kə yí. ²⁵ Ngeε míngwûm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bε bwo, a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíin bwá mə dúg a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwá mú jág bul fúndə, bwá ngə táduga ná jísə *jîm. Bwá músə ka ngə bul bwú ónkwiimbyê nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú ləel ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wá éne, kúgá fúndə.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ŋkí jísə wo, ciğ ná mə kyéyag májúwó dí gwôw zə nûn wódí.»

²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólád, a músə ngə kyey májúwó dí gwôw, ngə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á mə dúg nda ŋkwô ngə bul kuŋg ná, a mú nyiŋgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwó, a músə ləel kîm ná: «Yé Dâ, cəgug mə.» ³¹ Yésus mú námá ləel séémb mbwâ, kə bií nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwô jí ná ŋkí tag. Nəcə jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá músə kəwa byóólád, ŋkwô mú ntág shîn. ³³ Bəŋgə bwá á bə byóólád wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúmə, bwá ná: «Wo jí bále bə *Mwân mə Zembî.»

³⁴ Bwá mə shîn lína mán, bwá mú jé loom á Genezarêt. ³⁵ Buud wá kúkúl jəŋgə bwá mə yag Yésus, bwá mú kyey nə lâŋ mánd mā kúnə-kúnə mēshəd. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myēsh. ³⁶ Bwá mú téég nyə məbwê ná a bídug nə bwá jísówúg ngə kúnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bəŋgə bwá á ngə kúnya nə nyə wá bwá mú ngə yâl.

15

Məfúlú mə ímpáámbə nə məcεε mə Zembî (Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyên nə *Oyíguli ó məcεε bwá á wú Yurúsəlem wá, bwá á ka shish wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíin bwô bwá ngə ntə məcum mə ímpáámbə, bwá ngə də kú gusa məbwê. Jí í sá ntə?» ³ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Nəcə jí bí bāŋ ngə ntə mpéndí mə Zembî, bí ngə yida baagulé məcum mə ímpáámbə yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmálúg sósŋgú woó nə nyəŋgú woó.” A nyiŋgə námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sósŋgú yé ŋkí nyəŋgú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəŋgá.” ⁵ Nji bí

bāŋ bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sósŋgú ŋkí nyəŋgú ná: “Sâ mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə məyóna shú mə Zembî,” ⁶ í cúgə bwεε bə múúd wəŋgú obuluga ná a yəg sósŋgú ŋkí nyəŋgú gúmə.” Ngaá ná bí ngə sá ná Milású mí Zembî mí bəg ŋkúŋgúg, məcum mán yidá mpu yáág? ⁷ Bí búsə nə məkəŋ! Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cúndə shú dúnúd ná:

⁸ Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí, milám myán mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wán ngələ ságusə bwá ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwá ngə yida jíguli buud minjígulá myá məmpéndí mə búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwá á bə cínəŋgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényágá məlwê, mpu gwágulə. ¹¹ Sâ í də nyí múúd mpu dí yí, gwá dí í də wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí; nji sâ í də yida wú múúd mpu dí yí, gwá wá í də wá nyə məlwaagəwo.»

¹² Ompwíin bwá mú shish nyédí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ní í ámə bul ntágulə Ofarizyên?»

¹³ A mú bεsa nə bwo ná: «Sâ jēsh sósŋgú waamá nyə a shígə bε yí, í bá tâw nə mikəplə.

¹⁴ Bídugá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwá ngə bí bóól wəancím-ncím məbwéd nə bwá jaand nə bwo. Ŋkí ngwól áncím-ncím mə jaand nə ngwól, bēsh bwá é búla bííd.»

¹⁵ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sə mpwokwoond ní.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bí búsə námá kú mpu gwág ísâ? ¹⁷ Ye bí agwágé ná sâ jēsh í nyí múúd mpu dí yí, í də kə mwô dí, í músə cə kə bííd? ¹⁸ Nji ísâ í də wú múúd mpu dí yí, í də zhu lámád, byó wá í də wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí. ¹⁹ Nəcə lámád wá bów-bôw mítédúgá mí də zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minəomb, nə jaŋga, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasulé mpu. ²⁰ Isâ í dú wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí wá íni. Dələ ídêw kú gusa məbwê í ádé wá múúd məlwaagəwo.»

*Búgá má múdá á Kanaan
(Mak 7.24-30)*

²¹ Yésus músə wú na kúl nííd. A músə kə kósmb shí á Tir nə Sidon. ²² Ngwól múdá á nûh, a njúl shilə Kanaan, mú ngə zə nyádí a ngə kîm ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân má *Dávid, bwíngúg mə nə ñkwonjá. Jamb í má jág bul bii shilə wâm.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-kúl. *Ompwíín bwə mú shísh Yésus kúnə-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíngúg nyə, a ngə sá kángá bəǵlə sá nə ñkwimbyé.» ²⁴ Yésus mú bəsa ná: «Zembî nyə á nti mə shú íncwəmbə í *Izərayél, í mú ngə cwagəwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nyə músə zə kúd mpwóombú shí wə Yésus, jəgəla nə nyə ná: «Yé Cwám̄ba, shwəgú mə.» ²⁶ Yésus mú bəsa nə né ná: «ŋwálə ídāw í bwān ó njów, wusə yə ómpyā, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bále bə ntó. Ká, Cwám̄ba, ompyā bwə də námə cwála mámpulú má dá kud táwəli ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé búgá. Sā wó ngə jii yí, í bəg námə ntó.» Námə wəla dəngú dí, mwān mə mudá éne músə yāl.

²⁹ Yésus músə wú kúl nííd. A mú ngə bə ncindye māh má Galilə nə ndeé a kə bád wúl mbúnád, kə ji shí. ³⁰ Buud bwə mú zə seengya na nyádí áncuncuma; bwə ngə zə nə buud bwə á də nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəkúmalwə nə buud wā ijām, nə míl zhwog mimbəl. Bwə mú zə ngə bwíng myo Yésus dí shí məkuú, a mú ngə lwag myo. ³¹ Buud bwə á bul ngə káam ífífi ngələ bále lás, buud ó ijām bwə ngə bə mpwogé, bəng bwə á də nyás wá bwə ngə kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwə ngə mpu dág; bwə mú ngə ságusə Zembî á Izərayél.

*Yésus má nyingə yə búúd idāw
(Mak 8.1-10)*

³² Yésus músə jəw *ómpwíín bə, nyə nə bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga ñkúnkwónhələ nəcé sánəh sá má ji mwəw málól, bwə cúgé ná nə sá má dā. Mə acéélé nying bwo ntáni zha, bwə á bá kə tag nə məntambəli zhííd.» ³³ Ompwíín bwə mú ci nə nyə ná: «Sá é sá ntədəlé nə sá bəg nə bímbí lú ídāw mə yə zhwog buud óga wa bugád?»

15:22 20.30-31 15:24 10.6; Rom 15.8 15:28 8.13 15:29 5.1 15:32 14.13-21 15:32 9.36 16:1
12.38-39; Luk 11.16, 29-30 16:1 Yuá 6.30 * 16:4 Sā jəng jísə nə Zhwónas nyə a já mwəw málól mwə shúd. 16:6
Luk 12.1 16:7 Mak 6.52 16:8 14.31 16:9 14.20 16:10 15.37

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bi búsə nə íbuléd íné?» Bwə ná: «Zəngbá, nə búbaalé íshúshú.»

³⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwə jíg shí. ³⁶ Nə ndeé a músə ngə íbuléd zəngbá byəngú nə oshú, a yə Zembî akíba, a fəy byo ikúl ikúl, yə ómpwíín bə, bwə mú kə ngə kaaw buud.

³⁷ Muud yəsh mú də nə ndeé jíla. Zhwog ikúl í mú lúg tāh məkúdá zəngbá. ³⁸ Buud bwə á də wá, bwə á bə buud otóshin onə, nji budúm kú lú búdá nə ikágá. ³⁹ A músə ka bíd nə buud bwə nyíngəg, nyə mú kəwa byóólád, kə kósmb shí á Magadan.

16

*Ofarizyēh bwə jī shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ Ból *Ofarizyēh nə *Osadwisyēh bwə á zə jí Yésus njígá mábwəbúlán, bwə nə a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwəw. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi má də bə, bí má ká dág mpwó-kugú nə jon dúsə títi nə zhwun, bi nə jwəw á mán í bá bə nə sāj. ³ Nkí ná, kúndə mán, bí má ká dág jon ñkí shila, bí mpu nə mpú nyə é nywə. Bi má də mpu yag íyug í jon; nji bi kú mpu yag sá í ngə sīy mwəw mága dí yí. ⁴ Mbəe kala búúd í njúl ñkí bəw, nə mítədúgá olíngí í bále jí nə mə lwóg bwo shimbá! Bwə ábúle dág dúl shimbá, nji dəng í á bə nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwədí, kyey.

*Bəw Ofarizyēh bənəh Osadwisyēh
mínjígúla*

(Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwíín bwə á wusa ngəwálə íbuléd ja bənəh bwə á lína māh kə fanwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyēh bənəh *Osadwisyēh *ləvur wāj.» ⁷ Bwə mú ka ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sá shígé zə nə íbuléd ná.»

⁸ Yésus mú ka mpu sá bwə á ngə tədəga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bām tagúla ná búgá jín é! Jí tədəgá wúsə bí nji nə bi shígé ngə íbuléd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bi anyíngáyé ná tədəga íbuléd itóon búúd otóshin otóon bwə á də yí, nə bímbí lú mábwumú má íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹⁰ Ye

bi kú táduga ibuléd zangbá búúd otóóshin onô bwá á dā yí nā bímblí lú mákúdá má íkál bí á lúg nā ndí má? ¹¹ Nācé jí bí mā cá gwág ná mā aṅgē nā lās lósú íbuléd yí? Mā ṅgā cī ná: “Jigá ncê nā Ofarizyêṅ bónónṅ Osadwisýêṅ lāvur wánṅ.” ¹² Bwá mú ka tēem mpu gwág ná nyā a shígé ṅgā lās nā bwo lósú lāvur á íbuléd. Nyā á ṅgā yida cī ná bwá béyug minjígulá Ofarizyêṅ nā Osadwisýêṅ bwá ṅgā jígulí myá.

Yésus jisə Mesî

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwá má kə jé shí á Sezarê mā Fílíp yí, Yésus mú ṅgā jí *ompwíín bé ná: «Buud bwá ṅgā cī ná *Mwân mā Múúd jisə zó?» ¹⁴ Bwá mú bęsa ná: «Bóól búúd bwá ṅgā cī ná jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólágá ná Zheremî ṅkí ntâg ṅgwól *múúd micúndá.» ¹⁵ Nyā nā bwo ná: «Ká bi bāṅ, bí ṅgā cī ná mā jisə zó?» ¹⁶ Shímun Pyêr músə bęsa ná: «Wo jisə *Krîst, *Mwân má Zembî á kuwô» ¹⁷ Yésus músə nyiṅgə lās, nyā nā Pyêr ná: «Wēē má jəla, yé Shímun Mwân má Zhwónas. Muud dí nyā ámə lwágulə wo sâ wó má cī ni. Sóṅṅú wām jisə gwów wé nyā ámə lwágulə wo gwo. ¹⁸ Mēē má ka jaaw wo ná wo wé Pyêr. Wo má bále bə kwóógú. Nda bwá dā lwə njów kwóógú dí gwów ná, mā bá seṅṅ *Də lú óbúgula dām kwóógú dwô dí gwôw. Tēem bə shwiy í ábúlé sá bwo sâ. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwuga yā Faan á gwôw. Sâ jêsh wó bá cęlə shí ga dí yí, í bá ntó gwôw, jəṅṅ wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bə ntó gwôw.» ²⁰ Ná ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwíín ná bwá kú bwele jaaw múúd ná a jisə Krîst.

Yésus mə bá yə, a nyiṅgə gwûm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Tééd na, a músə ka tééd jaawúlə *ómpwíín bé ná í jii ná a kég Yurúsalem, ná ocúmbá buud wā ləəm nā milúlúú myā ofada nā *Oyígulí ó mácéę bwá jəlá nā kə jág jugushi nyā, bwá gwú ntâg nyā. Nji a bá gwûm shwon dí jwów lú léel. ²² Pyêr

músə kə nā nyā koogá, kə lās nā nyā ná: «Mbô! Zembî kyémag wo, Cwamba! Mbií sâ wəṅṅá í ábúlé bə nā wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, ṅkáánd nā nyā ná: «Wúg mā na, *Sátan! Wo ji mā məma bəṅṅú. Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembî, mísə nji mítédúgá myā buud.» ²⁴ A músə ka cī nā ompwíín bé ná: «ṅkí muud má cęl bę mā, a bóg kú jagulə nyáméfwó; a ṅkényúg kwolós jé, a bę mā. ²⁵ Nācé, múúd mā ká kaambulə nā cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəṅṅ mā jímbál cug jé nācé mā yé, a má yidá kaambulə nā gwo. ²⁶ ṅkí muud má bii mábii mēsh mā shí ga ná ndéé *shíshim yé jímb, wáyé mfíí nyā é bə nā ndí cínəṅṅ yí? Muud ji nā ṅkul wá jí shú ná a nyiṅṅəg bii shíshim yé? ²⁷ Nācé *Mwân mā Múúd mā bá zə a ṅgə ṅkənəwa nda sóṅṅú yé, bānōṅ *wəṅṅəles, a bá zə yə búúd myána mí mísóólágú bwá á sá myá. ²⁸ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd básə wə óga, bwá ábúlé bwele yə, bwá kú fwo dág *Mwân mā Múúd má zə ṅwa jiya icí jé.»

17

Yésus mə lwóyá mílwanə myé

(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpásə mwôw mäsaman, Yésus mú ṅwa Pyêr nā Zhâk bá mínyəṅṅ Yuánes. A mú wú nā bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbāṅád. ² Nyúúł nyé mú shwóṅla bwo míshád, mpwoombú í mú ṅgə ṅkənəwa nyā nda jwôw, mikáándə myé mí mú ṅgə faan nda mənkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwá má wóós, zə ṅgə lésha nā nyā. ⁴ Pyêr músə ka cī ná: «Cwamba, nywaálə ṅgálə ji wa. ṅkí wó magulə, mā shumə mábanda mələól, ṅgwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlágá shú má Eli.»

⁵ Pyêr ṅgə ná lās ntáni, seegya nji gúndá á ṅkənəwá í má zə búdal bēsh. Bwá mú gwág kál í ṅgə wú gúndá jəṅṅ dí ná: «Mwân waamə abábə wé éga. Nyádí wé lám wām wēsh wúsə yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíín bwá má gwág kál dəṅṅ yí, bwá mú bul bə nā ifwaas, bwá mú wusə

16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 16:16 14.33; Yuá 1.49; 11.27 16:18 Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20
 16:19 Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 16:20 17.9 16:21 17.22-23; 20.17-19; 26.2 16:24 10.38-39; Luk
 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 16:27 Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29;
 Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 16:28 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 17:1 5.1
 17:2 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16 17:5 3.17

mányúúl shí ombúmbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.» ⁸ Bwə mú bân mámpwoombé, bwə mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bánónɔ bwə má ka ngə shulə wú mbúnɔ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwonɔ dí yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwə músə jí nyə ná: «Nəcé jí *Oyígali ó mácɛɛ bwə da ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bɛsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísá byêsh ícé byáɔúd. ¹² Sâ ngwúdu, mee má jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwə á shígé yag nyə, bwə á sá nyə mbií wêsh bwə á cɛel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máɔúd.» ¹³ Ompwín bwə músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ngə ci yé.

*Yésus má yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)*

¹⁴ Ja bwə má kə wós mánkúmbə mə búúd dí yí, ngwól múúd músə zə kúd Yésus məbwónɔ shí, jəgala nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwamba, gwágúg mwân waamə ɔkúnkwónɔlə. A da fudə íbwúg, a ngə bul jug. A mú da kəl nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ májúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwín bwó dí, nji bwə shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wós ngow? Mə é bá jisow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəɔng kâ.»

¹⁸ Yésus mú ɔkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlád, ncúncwámá jɔɔng músə yál námə cé nə cé.

¹⁹ Ná ndéé ompwín bwə músə shísh wə Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcé jí sá bân shígé kwag yílulə jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcé bi cugé nə fwámé búgá. Búbálé má jaaw bí ná, í mbâm bə nə búgá tɔɔ nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbúnɔ ga ná: “Túwúg na, wo kəg tów wáádá”, mbúnɔ bále kə. Sâ kú ná kwo ntɔ bi ɔkul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í da wú nji wo má fwo mpu jəgala nə Zembí, wo ci ídáv.]»

²² Ja bánónɔ bwə á ngə kyey shí á Galilə yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, ²³ bwə bəg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwów áléel.» Ompwín bwə músə ka bul gwág sá jɔɔngú cey lámúd.

Yésus mə jáná tóya

²⁴ Ja bwə má ka kə wós Kapernawúm yí, búúd bwə á da ɔwa tóya á *Mpáanzə Zembí wá bwə mú zə jí Pyêr ná: «Yígali wán má da námə jəna tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyí njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wɛɛ má dúg ná jí? Ozə bwə da jəna ójwú ɔ shí otóya nə ɔngasumânɔ? Ye mimbyágá mí máshí máɔ, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Íjigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «ɔgaá, ntó jí ná mimbyágá mí ádé jəna? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágulə bwo, kaág mán, kə wusə ngwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bəny nyə mpu, wo mú kwey san *mwaané í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ɔwa wə, wo kə jəna tóya waamə nə wó.»

18

Muud mə búl bə nə mfí Faan mə Zembí dí yé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dɔɔngú dí, *ompwín bwə á shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Zə má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jów kúkágá, zə təl bwo míshád, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ɔkí bi mə bá kú cénd kuú njɔnd ná bi bəg nda ikúkágá, bi abulé bwele nyí Faan á gwówúd. ⁴ Gwə wə jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wə má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lég ntəg gúl kúkágá nda jígá jínə dām dí yé, a má lég mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ngə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgá, í bul jəla ná bwə kəlɔg muud wəɔngú məma kwóógú cúnád, bwə kəl nyə nə dwo mán, a kú ná cwánawo.

⁷ «ɔkúnkwónɔlə búúd nəcé bulyalə məbɔɔgá. Cəg í cugé nə ɔkul bə kú nə

mæbɔɔgá, nji ñkwéé muud mæ kwál búúð mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bæ né mbwê wô ñkí kuú wô í ñgə kwal wo bɔɔgá, sámbug wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəc é í bul jəla né wo cugəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwê ñkí kúl kuú, ntɔ né wo bəg nə mæbwê nə mækuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dī. ⁹ Ñkí jús dwô í ñgə kwal wo bɔɔgá, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla né wo nyíig cug á kandugə dī wo njúl nə ncwaan jús, ntɔ né wo bəg nə mísh mwô mēsh, bwé bá kə kəl wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey né bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəc é mæ mpú ci nə bí né *wəngəles bán bwé təl ja jēsh mísh má Dā jísə gwów yéd. ¹¹ * [Nəc é *Mwân mæ Múúð nyə á zə cug buud bwé á má jímb nə zhí wá.] ¹² Bi mæ tádúgá né ji? Ñkí ñgwól múúð ji nə íncwəmbɛ təd, ñgwúd í mú wú sɔɔnz dī kə ñgə jéɣla. Ngaá né nyə e lúgə byɔɔng yā mæwúm ibuu nə ibuu kúl í ñgə də yí, a fwo kə sɔ jɔɔng í ámə kə ñgə jéɣla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé má jaaw bí ná, nyə é bæ nə mæshusug nə gwo ntɔ yā mæwúm ibuu nə ibuu í shígé kə ñgə jéɣla yí. ¹⁴ Námə mbií wɔɔngə, Sóɔngá wán jí gwów yé nyə acéélé né gúl múmwántombú ga í jímbúg.»

Nkwambulə misám

¹⁵ «Ñkí ñgwól mínyəngə woó má sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo má sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ñkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jəw múúð ñgwúd ñkí obá, binón bi kəg lás nə nyə, í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembî dī ná, ná: “Ñkwambulə nyēsh í jəlá nə sīy nə owúshined obá ñkí ólól”. ¹⁷ A ká ban né nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ lú óbúgula. A ká námə ban gwág Dɔ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zembî yé, nda ñwenye tóya. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, sá jēsh bí má cɣlə shí ga dī yí, í bá bæ ntó gwów. Jɔɔng jēsh bí má bá wiinz shí ga dī yí, í bá bwey bæ ntó gwów. ¹⁹ Búbálé má nyiŋgə jaaw bí ná, ñkí buud obá wá gwoong jin ni bwé mpú bwəma cún ñgwúd shí gaád né bwé gwáám

Zembî gúl sá, tɛem bæ jí tɛem bæ jí, Sóɔngá waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəc kúl búúð obá ñkí olól bwé má sɛɛngya shú dām dī yí, sánón nə bwo wá básé cínəng.»

Fwámé íjuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wé Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámbe e, ñkí mínyəngə waamə mæ sá mæ mæbɔw, má jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zəngbá?» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Mə acíyé nə wo né kə shúg ija zəngbá, má ci ná kə kumə məwúm zəngbá ija zəngbá. ²³ Gwé wá jí ná, Faan á gwów dásə nda yuug ga: wúl njwúbuud í a zə kə sá osól ó mäsáal bé shitóg. ²⁴ Ja á má ñgə sá shitóg wɔɔng yí, ñgwól sól mäsáal músə biil nə mpwálá ñkí jág bulya *mwaané, tən básé nə ñkul jəna nə ibwéy otóshin otóshin yí. ²⁵ Nda sól mäsáal éne nyə á shígé bæ nə ñkul nyiŋg mpwálá ná, mása músə ci ná bwé bíig nyə nə mudá nə bwân bé bēsh, bwé kúshag bwo, tɛem bæ ísá byán byēsh, mwaané wɔɔngə zəg jəna mpwálá. ²⁶ Sól mäsáal éne músə zə kəsəwa mása yé shí mækuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jísówúg mæ, mæ é jəna wo mpwálá ni nyēsh.” ²⁷ Ñkúŋkwon í músə bii mása lám, a músə bíð nyə nə mpwálá nyēsh, kú ná jí tɛem bæ sá. ²⁸ Ja sól mäsáal éne má wóos tón yí, a má bwəma nə ñgwól shwé yé bá bwé á də sēy yé, nyə á bæ nə nyə mwaané nji odanarí təd. A músə bii shwé yé éne cúnúð, yímbuli nyə ná: “Nyíngúg mæ mwaané waam yēsh.” ²⁹ Shwé yé músə téeg nyə mæbwê ná: “Jísówúg mæ, mæ é jəna wo mpwálá nywô.” ³⁰ Nji sól mäsáal éne kú magulə. A mú kənd shwé yé mímbwug dī shú né a jénag nyə mpwálá nyé. ³¹ Ja bóól óshwé bán bənón bwé á də sēy wá bwé má dúg sólúgú wɔɔngə yí, bwé mú bul gwág cey lámúð, bwé mú kə jaaw mása wán sá í má sīy yí. ³² Ná ndéé mása músə jəw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-bəw sól mäsáal. Mə ámə bíð wo nə mpwálá nywô nyēsh, mæ yíl lám nəc é nda wo ámə téeg mæ mæbwé ná. ³³ Ngaá, wo ámə jəlá nə gwág shwé woó ñkúŋkwónúle námə nda mæ ámə gwág wo ñkúŋkwónúle ná.” ³⁴ Mása yé músə kɛenzh nyə nə wəálal-məbag né a fwóg námə

18:10 Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **18:14** 6.10 **18:15** Ləv 19.17; Gal 6.1
18:16 Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19 **18:17** Tit 3.10 **18:18** 16.19; Yuá 20.23 **18:19** 7.7 **18:20**
 28.20 **18:22** Mət 4.24 **18:23** 25.19 **18:27** Luk 7.42 **18:33** 5.7 **18:34** 5.26 **18:35** 6.12, 15; Ifz 4.32;
 Kol 3.13; Zhk 2.13

nying nyə nyé mpwá lá nyêsh. ³⁵ Ntó námé wá Dá á gwôw mé bá dɛ sá bi yé, ŋkí bi mə bə kú dɛ juu ómínyɔŋɛ bɛn ijuugá ná bi yíl lám kandugə.»

19

Yésus nə mǎgwú má bǎ (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntáni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kə shí á Yudéa, Zhurdɛ fanwíny. ² Buud bwé á bɛ nyə nûŋ ŋkí jág bulya, a mú ŋgə lwag mímbəl myán, mí shîn ŋgə yál. ³ Bóól *Ofarizyên bwé á zə kə nyádi, kə bwówələ nyə, bwé ná: «Ye mǎcɛɛ míshé má ŋgə ci ná muud ji nə ŋkul yíl múdá yé bǎ nə mbií mábyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bi a fwóyé lɛ mícilyád nə ja Zembí nyə á té isá byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntáni ná, mudúm má bá lágə sóŋgú bá nyɔŋgú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ŋgwúdá.” ⁶ Ntó ji nə bwé cúgə ná búúd obá, bwé músə muud ŋgwúd. Muud nyə ajaláyé nə ka béég sá Zembí má laad yí.» ⁷ Ofarizyên bwé mú nyingə jí nyə ná: «Ká nǎcɛ jí Moyíz nyɛ nyə á cilə ná múúd mə ká cɛel yíl múdá yé bǎ, a yə nyə kálaad mǎgwú má bǎ yí?» ⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Moyíz nyə á magulə ná muud jéég yíl múdá yé bǎ nǎcɛ lal bí mílám. Í á shígé dɛ fwo sɛy ntó mátéédáléd. ⁹ Mɛɛ má ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yíl múdá yé bǎ, mudá kú fwo sá míncəmb, a bǎ múdá shús íí, muud wəŋg mə sá míncəmb.» ¹⁰ *Ompwíín bɛ bwé mú lás ná: «ŋkí ntáni wó cɛɛ lu bǎ í dɛ bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwé jíg kú béya.» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Buud bəsh dí bí nə ŋkul gwág lésú ga, ŋji bəŋg Zembí mə yə ŋkúl nyɔŋg wá. ¹² Nǎcɛ bóól búúd bwé njul mimyáágə zhu byélé dánú; bóól bwé á sɛy mimyáágə kukú; bóólúgá bǎŋ bwé njul nda mimyáágə shú ná bwé mpúg wá milám Faan á gwówúd. Múúd jí nə ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágə (Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wá Yésus ná a bédug byo məbwə, sá mǎjəgula shú dánú. Nji *ompwíín bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus músə ci ná: «Bídúgá ikúkágə í zóg mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nǎcɛ Faan á gwów dúsə sá á mbií búúd wáj.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə ná ndéé a mú cɔ cínəŋg.

Ncwámá á bulya məbii (Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ngwól múúd nyə á ka shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé jɔ sá má sáág shú ná mə bág nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nǎcɛ jí wó zó jí mə njígá shú jɔ sá yí? Muud ŋgwúd wá jí jɔ múúd. ŋkí wó cɛel nyíi cug dí ság nda mǎcɛɛ má ŋgə ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé mǎcɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá míncəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sóŋgú woó nə nyɔŋgú woó, ka námə cɛel múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ni nə Yésus ná: «Mə ŋgə bwey bɛ mǎcɛɛ máni mēsh. Gúl jí í ŋgə nǎ fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «ŋkí wó jí mpu bə nda Zembí mə cɛel ná, kaá kusha ísá byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanə wəŋgú, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²² Nji ncwámá dəŋg mə gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntág kyey, nǎcɛ nyə á bə nə zhwoŋ məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíín bɛ ná: «Búbálé má jaaw bí ná, jísə kwowalálə ná buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan á gwówúd. ²⁴ Má nyingə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamô nyíig luun lú ndundu dí, ntɔ nə muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówúd.» ²⁵ Nji ómpwíín bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé ná: «Ká zó jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwé dí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugə nə ŋkul sá jini jǎŋ, ŋji Zembí nywáá jí nə ŋkul sá sá jêsh.» ²⁷ Pyêr mú ka ci nə Yésus ná: «Sá buud sá á má shîn lágə ísá byêsh, sá zə bɛ wo wá, í bá ka bə nə sá bǎŋ ntədəle?» ²⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ja ísá byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwán mə Múúd mə bá jí

19:1 7.28; Luk 9.51 19:4 Mət 1.27 19:5 Mət 2.24; Ifz 5.31 19:7 5.31 19:9 5.32; Luk 16.18 19:10 1Kr 7.1 19:14 18.3 19:18 MmN 20.12-16; Ləv 19.18 19:19 22.39 19:21 6.20; 8.21-22; Luk 12.33 19:22 Sôm 62.11 19:26 Zak 8.6; Luk 1.37 19:28 25.31; Luk 22.30; 1Kr 6.2; Mbú 3.21

nyádi *caangé á milwanád yí, bi báá buud ngé bɛ mə wá, bi mə bá ji bín ícaangé wùm nə íbáád, bí ka sám̄b íbɛend wùm nə íbá yá *Izarəyêl milású. ²⁹ Nkí muud mə sá ná, tɔ minjów, tɔ məshí, tɔ omínyɔŋh, tɔ okóól, tɔ sóŋgú, tɔ nyɔŋgú, tɔ bwân, a lágé byo shú dâm, a bá nyiŋgə bií byo, sâ ngwúd ija təd; muud wɔŋgú ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dî. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bɔŋg bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

20

Myána myâ bímbí ngwúd

¹ «Faan á gwôw dúsə nda lân ga: ngwólúgá múúd nyə á bə nə fambé *vinya. Muud wɔŋgú nyə á ka jóóg mpámán mpámán ná a kə sɔ búúd bwé kág sêy nyádi fambé. ² Bónón bwé mú kwambulə ná a bá jéna nə bwo *danarí ngwúd nkúmba jwôw nda í də bwey bə ná, a músə kənd bwo ísáyúd nyádi fambé. ³ Muud éne mú nyiŋgə wóós ngeé mǎwəla ibuú. A mú dúg bóól ósól ó mǎsáal bwé njúl tām dánd kú nə sâ bwé sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námá sêy mǎdí fambé, mə é yə bí sâ í jéla yí.” ⁵ Búni bwé mú kə. A mú nyiŋgə wóós ngeé tólóg dî, a nyiŋgə námá wóós ngeé mǎwəla mǎlól, a ngé námá kənd buud fambé. ⁶ Ngeé mǎwəla mǎtɔɔn mǎ mpwó-kugú, a mú nyiŋgə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námá tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí mǎ shínal jwôw ncindí na kú nə sâ bí ngé sá yí?” ⁷ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud mǎ nǎwá sá ísáyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sêy mǎdí fambé.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amǎdí fambé mú ci nə muud nyə á də vyee nyə jús ísâ dí yé ná: “Jówúg ósól ó mǎsáal, wo yág bwo myána myán. Wo é tééd nə bɔŋg bwé amə shúgala zə jé mpúmpúsə wá, wo ka kə shúgala nə bɔŋg bwé amə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bɔŋg bwé á nǎwá ísáy ngeé mǎwəla mǎtɔɔn dí wá, bwé mú nǎwá myána myán, muud yêsh danarí ngwúd. ¹⁰ Bɔŋg bwé á tééd zə shúshwóógú wá bwé mú shísh ján ja, bwé ngé téduga né myán myána mí é nǎwá bulya; nǎwá bwé mú námá nǎwá muud yêsh danarí

ngwúd. ¹¹ Ja búni bwé mǎ lág bímbí dɔŋg yí, bwé mú ngə cwaduga nə amǎdí fambé. ¹² Bwé ná: “Bɔŋg bwé amə zə mpúmpúsə wá, bwé mǎ sêy nǎwá wəla ngwúd, wo mú yida yə bwo myána bímbí ngwúd nə sá, í njúl ná sá bân sá mǎ jísəw mwásə ncindí nə lal-lal yás.” ¹³ Amǎdí fambé mú bɛsa nə ngwól ná: “Wey, kwába cúgé na. Nǎwá shwé amə bwey bə cún ná wo é sêy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarí ngwúd? ¹⁴ Nǎwá kəw dwô, wo kyeyug. Mǎ cɛel yə bíná muud a mpúmpúsə bímbí ngwúd. ¹⁵ Ná ji, mə ajélayé nə sá byɔɔg dām nda mǎ cɛel ná? Ye wo gwág bôw nə mə bálə nə jə lám?” ¹⁶ Ntó námá wé búúd wá mpúsə bwé bá tów shwóg, bɔŋg wá shwóg tów mpúsə yé.»

Yésus mǎ jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ngə bád kə Yurúsəlem; na zhíd í, nyə á nǎwá *ompwín wùm nə óbá bə, a wú nə bwo búúd dí, bónón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sá ngéla bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz mǎbwə mǎ mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mǎcɛɛd. Bwé é cɛɛlə nyə shwiy, ¹⁹ bwé mú kɛenzh nyə mǎbwə mǎ íkúl ishúsúd ná bwé kág cágula nyə, bwé yíd nyə nə milwón, bwé bwambulə nyə kwólós dî. Ná ndéé, jwôw áléel, a bá gwúm shwónud.»

Ngwóómbúlú mǎ nyɔŋgú mə bwân ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwân ó Zhébedé nyɔŋgú wán nyə á nǎwá bwo, bónón ka shísh wé Yésus. Nda nyə á ngə kə ngwóómbúlú ná, nyə a kúdəw shí yə Yésus gúma. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yág bwân bām óbá óga wáda ná bwé bág ji wo, nyíga mbwə mǎncwúm, nyíga mbwə mǎkóól, Faan dwô dî.» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngé jii yí. Ye bi bí nə nkul ngul bálá mǎ wál zə ngul yí?» Bwé ná: «Haaw. Sá bí nə nkul ngul.» ²³ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bí é bá ngul bálá jām. Nǎwá, kóómb á ná bi jíg mə nyíga mbwə mǎncwúm nyíga mbwə mǎkóól, mə dí jí nə nkul nǎwá wáni cígúlá, ijiya byɔŋg

bísə shú bəŋg Sóŋgá waamê nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíín wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág omínyəŋá óbá bəŋg bəw.

²⁵ Yésus mú jəw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná otówe ə shwóg ə íkúl ishús bwé ŋgə nteŋg ijwúga byán, ofwó búúd bwé ŋgə lwóya nji mpəl. ²⁶ Í nda bá də bə ntó bí bəŋ dí. Nyəŋg yēsh mə céél bə fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag sēy nə bóól. ²⁷ Nyəŋg mə céél tōw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sā jəŋgá wə jísə ná *Mwân mə Múúd nyəmfwó nyə a shígé zə ná bwé séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sēy nə buud, a yána námə cəg jé shú ná ncúlyá buud bwé bág ofalı.*»

Yésus mə lwag wəancím-ncím óbá Zheríko (Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwé á ŋgə wú Zheríko yí, buud bwé á bə Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwé á bə zhí dí koogú, bwé mú gwáduga nə Yésus ŋgə cə. Bwé mú ŋgə kím ná: «Cwámba, Mwân mə *Dávid, bwéŋgúg sé ná ŋkwəŋá.»

³¹ Buud bwé á bə áncuncuma wá bwé mú ŋgə ŋkáánd nə bwo ná bwé jíg kúl-kúl, nji bəŋ bwé mú yidá mpu bəŋ məkál gwəw ná: «Cwámba, Mwân mə Dávid, bwéŋgúg sé ná ŋkwəŋá.» ³² Yésus mú shigula, a mú jəw bwo, jí bwo ná: «Bi mə jii ná mə sáág bí ji?»

³³ Bwé nə né ná: «Cwámba, ság nə mísh mäsú mə bəŋg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh mə mú nyiŋgə dágya bwo, bwé mú bə nyə.

21

Cí Yésus mə wós Yurúsalem

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwé á ŋgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwé á kə wós ŋgeé Betufazhe, *Mbəŋ wóolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jé bi

kwey myəólú jakáás cəŋlá, nə mwân yé. Bi ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ Ŋkí muud mə jí bí sá, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ŋgə jii byo.” Muud wəŋgá nyə é leel námə bíd ná bi zəg nə byo.»

⁴ Í á sŋy ntó shú ná ciyá mə *múúd micúndá í bwəmag ná:

⁵ Cígá nə buud ó Siyôn * ná:

«Dəgá, njwú wán ŋgə zə bídí.

A jí nə lám ná shəe, a mbéd myəólú jakáásud, cwə jakáás, mwân cúdú aŋkəny mimbag dí.»

⁶ Ompwíín bwé mú námə kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná. ⁷ Bwé mú zə nə myəólú jakáás nə mwân, bwé ŋgə yíl mikáándə myán ŋgə jəel bwo míkwəŋəd. Yésus músə jí gwəw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwé á bə cínəŋg wá, bwé ŋgə taalə mikáándə myán zhí nə zhí, bóól bwé ŋgə búgə məmpúnzə mə ílí ŋgə zə taalə zhíd. ⁹ Shwíinzhá buud bwé á ŋgə kə Yésus shwóg wá nə bəŋg bwé á ŋgə bə mpəsə wá bwé á ŋgə wá ŋgwa ná: Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bəg nə nyəŋg ŋgə zə jínə mə Cwámba dí yé!

Hosána jəŋ lə gwəw dí cwú!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ŋgwála wəsh í á tōw otátəlí, buud bwé ŋgə jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwoŋ buud bwé ŋgə bəsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarət shí á Galilê.»

Yésus mə wəŋg búúd ó míkus Mpáanzá Zembî

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembî, a mú kə wəŋg búúd bwé á ŋgə sá mikus cínəŋg wá. A shín lwág ítəwəli í búúd bwé á ŋgə sá icénd í *mwaanə wá, nə ishíya í bəŋg bwé á ŋgə kusha məfəf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: “Bwé bá də jəw njəw wám ná njəw məjəgula?” Ká bí bəŋ mə yida sá ná í bəg daage lú íjúwəl.»

¹⁴ Ná ndeé wəancím-ncím nə wa ijám bwé mú shísh nyédí na Lun dí cwú, a músə lwag

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwé á də jəna ŋkúmba təŋ shú ná ŋkúmba kwám í bəg fəli. Təŋ nyəŋg wə Yésus nyə a jəna nə cəg jé shú búúd bəsh yí. **20:29** 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bə məma mbəŋ bwé á lwə ŋgwála á Yurúsalem cínəŋg gwəw yí. **21:8** 20j 9.13 **21:9** Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 **21:11** 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 **21:13** Iza 56.7; Zhe 7.11 **21:15** 20.30-31

bwo. ¹⁵ Nji milúlúú myâ ofada nê *Oyígúli ó mécçç bwé á gwág bôw nê *mëshimbá Yésus nyê á ngê sá má, bwé gwág námá bôw nê iyángá íkúkágé í á ngê wá Luŋ dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân má Dávid». ¹⁶ Bwé mú ci nê nyê ná: «Ye wo ngê námá gwág sâ bwé ngé ci yí?» Nyê nê bwo ná: «Haaw. Ye bi bân bi afwóyé lî cilyá ga ná: “Wo a wéésh gúmá mímpu mí íkúkágé nê ikény í bâl dí?”» ¹⁷ Ná ndéé a mú lúgá bwo, wú ngwála dí, kâ Betanî, kúl nyé é já yí.

Kundú figyê

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyê á ngê kâ ngwála yí, nyê á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dúg shug lu *figyê njwóŋ dí koogú, a mú shísh, a músê kâ kwey nji ikáá nê ikáá. A músê ci nê figyê ná: «Wo abúlé ná nyiŋgê bwelê wúmê tóo bumá.» Cé nê cé, figyê músê shwáás. ²⁰ Ja *ompwíin bwé má dúg ntáni yí, bwé mú bul káam, bwé jí Yésus ná: «Figyê éga má ka leel shwáás cé nê cé ntúdelê?» ²¹ Yésus mú ntág ci nê bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, bi mbâm bê nê búgá kú nê mëshwán, bí sá námá sâ má má sá figyê éga yí. Kú bê nji gwo, bíjee námá ci nê mbún ga ná: “Túwúg na, wo kág juwa mân”, í bále námá sîy ntó.» ²² Sâ jêsh bí má bá gwáám mójagula dí nê búgá yí, bi má bá bii gwo.

Nkul ijwúga má Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyê á ka kâ nyíi *Luŋ má Zembî dí, á mú ngê yê buud minjígúlá. Ná ndéé, milúlúú myâ ofada nê ocúmbá buud wâ lóom bwé mú kâ nyádí kâ jí nyê ná: «Nyáyé ŋkul wó ngé sá ísâ íni nê ndí yí? Zé nyê ámê yê wo ŋkul nyóŋgê?» ²⁴ A músê bęsa nê bwo ná: «Mê zé námá fwo jí bí njígá. Bí má ká bęsa, má mú jaaw bí ŋkul má ngé sá misóólúgú míga nê ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyê á ngê duu buud yí, í á bê nê nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wá Zembî, ye ŋkul á buud?» Bwé mú téduga ná: «ŋkí sá má ci ná “gwów”, nyê e jí sá ná: “Ká nêcé jí bí a shígé *búgula nyê yí?” ²⁶ Sá má ká meel ci ná í á bê ŋkul á buud í, ŋkwéé sê! Buud bêsh bwé ngê magulê ná Yuánes nyê

á bê *muud micúndá.» ²⁷ Bwé mú bęsa nê Yésus ná: «Sé ampúyé.» A mú námá ci nê bwo ná: «Mê ajááwé námá bí ŋkul má ngé sá misóólúgú míga nê ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyiŋgê ci nê bwo ná: «Nda wúga lân bi má téduga wo né jí? Ngwól múúd nyê á bê nê bwân óbá. A músê ci nê ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sêy fambá *vînyê múús.” ²⁹ Mwân mú bęsa ná: “Mê acéélé.” Nji, mpámpásá, a mú cénd mítédúgá, a músê kâ fambá. ³⁰ Muud éne mú lésha nê ngwól mwân mbií ngwúd. Nyân mú bęsa ná: “Dá, má zé kâ.” Nji a kú kâ. ³¹ Bwân óbá ónííd, nyáyé má sá nda sóŋgú wán nyê ámê ceel ná?» Bwé mú bęsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músê ci nê bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, Oŋwenye ó tóya nê budá bwé jángá falí wá bwé bá cŋ bí, bwé ká kumê Faan má Zembî dí. ³² Nêcé Yuánes nyê á zê bídí, zê lwágulê bí zhií a tútalí, nji bi a shígé *búgula nyê. Oŋwenye ó tóya nê budá ó jaŋga, báá bwé á búgula nyê. Bí á teem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyê.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abábôw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlágá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyê á bê nê shí. A mú sá fambá *vînyê, wá gwo luŋgula dí. A fáág bíí dúlê bá nyáam mpúmá, a lwŋ cwámbá ísándalé, a mú yê búúd fambá jooŋg mácéed. A músê kâ njooŋdud. ³⁴ Ja mómwáágulê má á wóós yí, nyê á kænd ósól ó mäsáal bē né bwé kág ŋwa nyê dé kow lu mpúmá búúd bwé á lúg nê fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud booŋgú bwé mú yida kâ bii osól ó mäsáal, bwé dangulê cú ngwól, bwé gwú ngwól, bwé lúmê ngwólúgá mækwoógú né ndéé a fudê. ³⁶ Muud fambá mú nyiŋgê kænd bóólúgá ósól ó mäsáal ŋkí bulya, cŋ wé ashúshwóógú. Buud bwé á lúg nê fambá wá bwé mú námá sá bwo nji mbií ngwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músê kænd mwân yé, a ngé téduga ná bwé é gwŋŋ nyê né mwán yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwé á lúg nê fambá wá bwé á dúg mwân éne yí, bwé á ngê ci bwámé nê bwámé ná: “Dugá! Muud má bá lúg nê lúgí óni. Shé gwúgá nyê, shé bág lúg nê

lúgí jé.”³⁹ Bwá mú ntâg bií nyə, shæenzh jule wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncâ.»⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá má bá zə yí, a bá zə sá búúd bəəngú ntədəl?»⁴¹ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəəngú kú nə injúkwoŋ; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bəəng bwá bá də yə nyə dé kəw ja í jála wá.»⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lə micilyá mí Kálad Zembî dí ná:

Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lá lámaga†.

Cwámba sóólúgú yé wə ní.

Jísə *sâ mímbúgú sádí míshúd í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwə wə má jááw bí ná, Zembî mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwoŋ búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yíid. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəəng dí yé mə bá kweshəli búg; nyəəng kwóógú dəəng í bá káda yé mə bá cuguli.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myâ ofada bəñəŋ *Ofarizyēŋ bwá á shîn gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu ná bwá wə Yésus ŋgə lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwá mú tééd ŋgələ sə məzhií ná bwá bií nyə. Nji, bwá á ka ŋgə fúnda məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwá á də ŋwa Yésus ná *muud micúndə má Zembî.

22

Kanda zaŋ bā (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námə lás nə bwo míkandad ná ² «Faan á gwəw dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa nə a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó mäsáal bé ná bwá kəg jəw búúd nyə á jəw zāŋ dí wá; nji buud bəəngú bwá á shígé cēel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósóol ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má ámə jəw wá ná, mə mé shîn kwəməsa dína. Mə mé cígə ínteny nə ocúdu wā məwóŋ. Isā byēsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəəngú kú bísh njúwúlú mə cî, bwá mú yida ŋgə bwílya, nyāŋ kə nyádí fambá, nyāŋ kə mákíd méd, ⁶ bóólúgá bwá bii námə *búúd ó lwámá ó cî, bwá cüg bwo ná ndéé gwú bwo.

⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə jaŋgələ ógwúl ó búúd bəəngú ná ndéé jígal ŋgwála wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Dína í má shîn bə kwəməsá, nji buud má á jəw wá bwá á shígé mpiya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ŋgə jəw buud bēsh bí é ŋgə kwey wá, bwá zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó mäsáal óni bwá mú kə mázhí məzhií, kə ŋgə ŋwa buud bēsh bwá á ŋgə kwey wá, təə mímbúwúlú təə ijəp í búúd. Njəw zāŋ í mú lwānd nə buud ná cwóól.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyí njəw zāŋ ná a zə dág búúd bwá ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ŋgə dág ná ndéé a músə kwey ŋgwól múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəəng ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəəng nji kúl-kúl ná kufəg, kú mpu nda á bęsag ná. ¹³ Ntó, njwú-buud mú ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Wálúlgá nyə məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyə tóŋn yídúgúd, kúl á bá kə bə nji a ŋgə bwam nə məyə yí.” ¹⁴ Ntó, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ŋkí bulya, nji bəəng bí féeshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káazel

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Ná ndéé *Ofarizyēŋ bwá mú kə shwush-wagád, kələ sə nda búsə nə ŋkul bwéel Yésus ná a bílúg nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwá mú ŋwa bóól *ómpwíin bāŋ nə bóól búúd ó gwoəng í á də ságusə ijwūga í Herod yí, bwá mú kənd bwo, bwá kə ci nə Yésus ná: «Yíguli! Sá ŋgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ŋgə jíiguli sə cug á Zembî búbálé. Wo ádé námə bəemb sâ bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námə bə nə ífwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul təw wo míshúd yí. ¹⁷ Ntó, jaawug sâ. Ye məcəg məshé mə ŋgə magulə nə sə jənag tóya mə *Káazel, ye mə aŋgə nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbíya lám wāŋ. A mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ó mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaanə bwá də jəna tóya nə ndí yé.» Bwá mú zə nyə nə saŋ *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombá nə jínə bwá á lúle

21:41 22.7 21:42 Sòm 118.22-23 † 21:42 kwóógú lá lámaga: Í á də bə kwóógú bwá á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwá á də bę ja bwá lám mənyuŋ mə njəw yí. 21:43 Dan 2.34-35, 44-45 † 21:44 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. 21:46 21.11; 26.4-5 22:2 9.15 22:6 21.35 22:7 21.41 22:11 Mbú 19.8 22:13 8.12 22:21 Rom 13.7

wa ga?» ²¹ Bwé nà né ná: «Jísə Káázel». A mú ka ci nà bwo ná: «Yágá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembî isá í Zembî.» ²² Ja bwé má gwág mpɛsá ni yí, bwé mú bul káam bwé mú kyey, béégya nà nyə.

*Osadwisyên bwé láámbələ Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Námá jwôw ηgwúd ni, *Osadwisyên, buud bwé du ci né mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, bwé á ka zə wé Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yíguli, Moyíz nyə á ci ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonhə yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyonhə má yə yé mpwon buud.” ²⁵ Ká gúl sá í á bə sə wa, bóól omínyonhə bwé á byél zəngbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá mudá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lágə mínyonhə yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwân, a lágə ηgwól nə mudá. Í á ηgə kə ntáni ná ndéé, bəsh zəngbá mbií ηgwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwé dí mpəsə. ²⁸ Ja búúd bwé bá gwúm yí, nyáyé á omínyonhə zəngbá má bá ka ηwa mudá? Ngaá ná bəsh bwé á shí bə ógwúm bə?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ηgə kwab nəcə bi ampúyé sá Kálaad Zembî ηgə ci yí, bi kú námá mpu mpífə má Zembî. ³⁰ Ja búúd bwé bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwé ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwé bá ji nda *wəngəles ó Zembî bwé njúl jon dí ná. ³¹ Kósomb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ye bi afwóyé lə sá Zembî nyə a lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná: ³² “Mə ji Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.” Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwé ηgə cugə wá.» ³³ Mənkúmbə má búúd má á ηgə gwág nyə má má á ηgə bul káam njígúlá yé.

*Shug lá mácéx
(Mak 12.28-34)*

³⁴ Ja *Ofarizyên bwé má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyên mimpu yí, bwé mú sɛɛngya ná ndéé bwé mú kə nyédí. ³⁵ ηgwól

múúd á gwoonhə ján njúl Nkumə məcɛx mú zə bwówələ Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yíguli, mácéx míshé mēsh dí, dáyé í ntə mósól mēsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembî woó Yawé nə lâm wô wēsh, nə *shishim wô wēsh, nə lúú wô wēsh. ³⁸ Dúni cɛx wá í ntə mósól mēsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dəonhə í ká námá nyinğə bə nda dwo yí, dwó wá ga: Wo cɛel múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məcəx məbá mənəi wá māsə shug á *mbwoomb məcɛx wēsh nə minjígúlá mí *búúd ə micúndə myēsh.»

*Kríst, Mwân mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Nda *Ofarizyên bwé á bə sɛɛngyá ná, Yésus mú jî bwo ná: ⁴² «Bí ηgə ná ci *Kríst* ná ji? A ji Mwân mə zə?» Bwé ná: «Mwân mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nə ηkul mə Shishim, nyə á jôw Kríst ná Cwáməba yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná: ⁴⁴ Cwáməba† nyə á ci nə Cwáməba wám ná: “Jígú shí wa mádí mbwə mənɔwúm, kə wósə ja mə é culəshi mízhízhín myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «ηkí Dávid má bwey jôw Kríst ná Cwáməba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?» ⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ηkul bəsa sá yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwelə jí Yésus njígá.

23

*Yésus ηgə ηkáánd nə Oyíguli ó mácéx bənnə
Ofarizyên*

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus músə ka ci nə mənkúmbə mə búúd nə *ompwín bə ná: ² «*Oyíguli ó mácéx bənnə *Ofarizyên bwé njúl jiya má Moyíz dí ná bwé dúg jíguli búúd məcɛx má Zembî. ³ Ntó, ságá bwo məgwág, bí bə minjígúlá myán. Nji, bi kú ηwa kuú njəond wág; nəcə bwé mpú nji məlás, kú ka du sá. ⁴ Bwé du kəpələ jilə-jilə mímbag, du zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú səsəl tə nyinə ná bwé kwi y myo. ⁵ Misóólágú myán myēsh mísə nji dúlə sə mísh. Bwé du bweeg byán

22:23 Luk 20.27 **22:24** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **22:32** MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5 **22:39** Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31 * **22:42** Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembî nyə a gwáágulə məwúdí má íjwúga ná ndéé a nti yé. **22:44** Sòm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwáməba: Wa, jínó lá Cwáməba dásə “Yawé”, mbií í ηgə wú Sòm 110.1 dí yí. **22:46** Mak 12.34; Luk 20.40 **23:3** Rom 2.21-23 **23:5** MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilh 15.37-41; Mat 6.1

*Íngwabí í mácεε ntɔ bóól búúd byáŋ. Bwé bul námá ða gweesh myáŋ mímbwaag mi káándó. ⁶ Bwé cεel ða ji nji lúú tǎwǎli dí ja bwé ðá kǎ ídína dí yí; ja búsá *mǎmpáánzǎ mǎ mǎnjǎgǎlá mǎ *Oyúden dí yí, bwé cεel kǎ ða ji nji íjiya yǎ shwóg. ⁷ Bwé cεel né buud bwé ðúg báda bwo mǎbáda mǎ gúma mǎŋkúmbǎ mǎ búúd ðí. Bwé cεel námá né buud bwé ðúg jǎw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bi bǎŋ, kúgá sǎ ná buud bwé jǎwǎg bí ná: *Rabi nǎcé Rabi wǎn jí nji ŋgwúd; bi búsǎ omínyonǎ mpádúgǎ nyínád. ⁹ Kúgá jǎw múúd shí ga dí ná sǎŋgǎ waamá nǎcé sǎŋgǎ wǎn jí ŋgwúd, nji nyǎŋgǎ jisǎ gwów yé. ¹⁰ Kúgá sǎ ná buud bwé jǎwǎg bí ná omása, nǎcé mása jisǎ ŋgwúd, nji *Kríst. ¹¹ Nyǎŋgǎ yésh mǎ bul bǎ fwámé múúd mpádúgǎ nyín dí yé, á jǎlá nǎ sǎy nǎ bóól. ¹² Muud mǎ bǎn nyáméfwó gwów yé, bwé bá sǎl nyǎ shí; nyǎŋgǎ mǎ sǎl nyáméfwó shí yé, bwé bá bǎn nyǎ gwów.

¹³ «Mǎntágula nǎ bí Oyǎguli ó mácεε nǎ Ofarizyēŋ. Bi bí nǎ mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎcé bi mǎ laa búúd zhíí á Faan á gwów. Í músǎ, biméfwó kú nyíi, bí kú námá nyínǎ bíd ná bǎŋgǎ bwé ŋgǎ cεel nyíi wá, bwé nyíig.

¹⁴ * [«Mǎntágula nǎ bí *Onkume ó mácεε nǎ Ofarizyēŋ. Bi bí nǎ mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎcé bí ŋgǎ mánda mikúsǎ mí búdá nǎ minjǎw myáŋ, bí ka ða sǎ ígwaa-gwaa í mǎjǎgula ná bwé ðágúgǎ ná bi bí ijǎǎ í búúd. Bi mǎ bá bwǎma nǎ intágulí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Mǎntágula nǎ bí Oyǎguli ó mácεε nǎ Ofarizyēŋ. Bi bí nǎ mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎcé bí ŋgǎ ntɔ míshwú ntɔ mǎkwamb ŋgǎlá sǎ muud ŋgwúd jí nǎ ŋkul cénd mítádúgǎ zǎ nyíi míswǎn wǎnúd yé. Ja bí mǎ ka jíga ðúg mbií múúd wǎŋgǎ yí, bi mú sǎ ná a bǎg nji muud mǎ jǎlá nǎ kǎ kuda á kandǎgǎd, nǎcé bi é sǎ ná a nyínǎgǎ bul sǎ bǎw-bǎw ísǎ ntɔ bí.

¹⁶ «Mǎntágula nǎ bí, wǎancím-ncím bí mǎ tǎw shwóg ná bi mǎ lwágula búúd zhíí wá, mǎntágula nǎcé bí ŋgǎ ci ná ŋkí muud mǎ kεen *Mǎpáánzǎ Zembí, sǎ nyǎ ámǎ kεen yí, í cugé nyǎ yǎmbulí. Nji, múúd mǎ kǎ kεen or

á Mǎpáánzǎ Zembí, sǎ nyǎ ámǎ kεen yí, jí nyǎ yǎmbulí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wǎancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgǎ, ye or, ye Mǎpáánzǎ Zembí í ŋgǎ sǎ ná or bǎg or mǎ Zembí yí? ¹⁸ Bí ŋgǎ námá ci ná muud mǎ kǎ kεen *alatǎr, sǎ nyǎ ámǎ kεen yí, í cugé nyǎ yǎmbulí. Nji, múúd mǎ kǎ kεen sǎ mǎ Zembí í mbwúg alatǎr dí yí, sǎ nyǎ ámǎ kεen yí, jí nyǎ yǎmbulí. ¹⁹ Yé wǎancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgǎ, ye sǎ í mbwúg alatǎr dí yí, ye alatǎr mǎ sǎ ná sǎ jǎŋgǎ í bǎg shú mǎ Zembí yí? ²⁰ Ntǎ, muud mǎ kέén alatǎr yé, á kεen alatǎr nǎ sǎ jǎsh í mbwúg alatǎr dí yí. ²¹ Muud mǎ kέén Mǎpáánzǎ Zembí yé, á kεen Mǎpáánzǎ Zembí nǎ Zembí muud njúl cínǎŋgǎ yé. ²² Muud mǎ kέén jonǎ lǎ gwów yé, mǎ kεen jiya ícǎ mǎ Zembí nǎ Zembí muud njúl cínǎŋgǎ yé.

²³ «Mǎntágula nǎ bí Oyǎguli ó mácεε nǎ Ofarizyēŋ. Bi bí nǎ mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎ bí nǎcé bí ŋgǎ yǎ Zembí *ŋkǎw wúm á isǎ nda mánt nǎ anis nǎ kumín†, ikáá bí mǎ ða teegushi ídǎw nǎ ndí yí. Nji bí yida mpyēny mǎŋgǎ mácεε mǎ bul ntɔ má, nda cǎgǎlá nǎ buud tǎtǎlí, nǎ gwágulǎ búúd cey lámúd nǎ búgǎlǎlá Zembí. Sǎ bí á jǎla nǎ sǎ wǎ ní, kú yida mpyēny byǎŋgǎ bí ŋgǎ bwey sǎ yí. ²⁴ Yé ólwóye ɔ zhíí wǎancím-ncím óga. Bi mǎ ða sǎl mǎlwǎg, yíl ncíncín jí cínǎŋgǎ yí, nji bí minǎ *shamó ncindí.

²⁵ «Mǎntágula nǎ bí Oyǎguli ó mácεε nǎ Ofarizyēŋ. Bi bí nǎ mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎcé bí ŋgǎ gusa bǎlá nǎ shúyá nji kwonǎd, cwú nye njúl lwándulǎ nǎ isǎ í mánda nǎ íbǎw-bǎw ísǎ í mǎ ŋwa bí milám yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyēŋ! Fwog tééd gusa bǎlá cwú shú ná kwonǎ bǎg námá ŋkí ŋkǎ.

²⁷ «Mǎntágula nǎ bí Oyǎguli ó mácεε nǎ Ofarizyēŋ. Bi búsǎ nǎ mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎcé bi búsǎ nda mǎshwonǎ bwé mǎ wá fǎm má, ŋkí nywa ðúg tǎŋ, nji cwú njúl lwándulǎ nǎ iyasǎ í búúd nǎ bíl ísǎ í áðudanǎ mimbíi mímbíi. ²⁸ Bi búsǎ námá ntǎ, mísh mǎ búúd dí, bí ŋgǎ nyín nda buud búsǎ ótǎtǎlí wá; í njúl nǎ milám mín míse bí nǎ kwǎba nǎ fúlú a kú bísh mácεε ná cwóó.

23:8 Yuá 13.13   **23:11** 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26   **23:12** Sǎm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14   * **23:14** Míl micilyá mí ayág mí cugé nǎ iciyá íga.   **23:16** 5.34-37   **23:16** 15.14   **23:18** MmN 29.37
23:21 10j 8.13   **23:23** Lǎv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12   † **23:23** mánt nǎ anis nǎ kumín: Jísǎ ikáá bwé ða lugushi jáámǎ nǎ ndí yí, isǎ nda mǎsǎb.   **23:24** 15.14   **23:25** Mak 7.4   **23:26** Yuá 9.40   **23:28** Luk 16.15

29 «Məntágula nə bî Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyên. Bi búsə nə məkəh. Məntágula nəcé bí ngə lwɔ məshwoŋ mə *búúd ɔ mícúndá, bi ngə lugushi ikál otútəlí ó búúd bwə á dəw yí. 30 Bí ngə ci nə bi a mbəm bə ja impáámbe bín í á cugə yí, bi a shígé nywá də wá məbwə kál bwə á də gwú búúd ɔ mícúndá yí. 31 Ciyá jín jəwŋ í ngə bwaagulə nə bi búsə bwān ó búúd bwə á də gwú buud ɔ mícúndá wá. 32 Ká ji, məelugá casulə sâ impáámbe bín í á tééd yí. 33 Bi búsə mbeé ónywā, iyələkag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle? 34 Gwə wá í bá bə ná, mə é də nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fug, nti Oyíguli ó mácɛɛ; bi mə bá gwú bóól, bi bwambulə bóól ikwolós dí, bí yíd bóól nə milwóŋ bídí mámpáánzə mə mínjígúlád, bi mə bá julya nə bóól míngwəla míngwəla. 35 Í bá námə də sŷy ntáni nə ndeé, otútəlí ó búúd bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwiy bí mílúúd; tééd məcií mə Abel, tətəlí múúd, zə wós məcíí mə Zakarî mə Baraki bí á gwú mpádúgá Mpáánzə Zembî nə alatâr yé. 36 Bábálé, mə jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intúgúli byəwŋ byəsh.»

*Yésus ngə lígya shú Yurúsalem
(Luk 13.34-35)*

37 «Eéé Yurúsalem ngə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá ná, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúle mə á tééd nə mə sɛɛŋg bwān bwô nda ábiyá kúwó mə də sɛɛŋg bwān bé máfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. 38 Ká, dugá njów wún í zə lúg wuul. 39 Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námə kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiŋgə nyîn nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəwŋ ngə zə jínə mə Cwámbe dí yé”.»

24

*Intúgúli í bá bəyí
(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)*

23:30 5.12; Mis 7.52 23:33 3.7 23:34 1Te 2.15 23:35 Mat 4.8-10 23:38 Eze 10.18-19; 10j 9.7-8 23:39 Sôm 118.26 24:2 Luk 19.44 24:5 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 24:7 2Ib 15.6; Iza 19.2 24:9 10.17-22; Yuá 16.1-4 24:9 5.11 24:10 10.35; Luk 12.52-53 24:11 7.15 24:12 2Tm 3.1-5 24:13 Mbé 13.10 24:14 28.19 24:15 Dan 9.27; 11.31; 12.11 24:17 Luk 17.31 * 24:17 Ja bwə á də lwɔ minjów yí, bwə á də mə kwáminú námə nda mənuyŋ. Kwáminú í á də bə ŋkí lal, buud kə də ŋgə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu.

1 Yésus nyə á ka kyey nə a wú *Luŋ mə Zembî, cúwo tóón. A ngə kə ntáni, *ompwíin bwə mú shísh nyádí, kálə cɛel sá nə a dúgúg mbií málwɔga búúd bwə á lwɔ cínəŋgú Luŋ mə Zembî má. 2 A mú yida ci nə bwo ná: «Bí mə dúg dí isâ íni byəsh í? Bábálé, mə jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwôw. Na yəsh mə bá bə ícimí icimí.»

3 A mú ka kə *Mbáŋ wəolivyé dí, kə ji shí. Ompwíin bé bwə mú shísh nyádí kə jí nyə bəwŋ bwámé ná: «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá nə wo wál zə, nə cug á shí ga í wál zə shín?»

4 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ó bey nə buud bwə bəg shig bí, bi mú bə bów-bôw zhí. 5 Nəcə buud ŋkí bulya bwə bá də zə nə jínə dām, zə də ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshigá máŋ məwŋg mə bá kənd zhwoŋ buud jugú. 6 Bi mə bá də gwág míláj mí mósomb, bi gwáduga ncíndá dósomb. Bi kú bá də kənd mílám gwôw; í bá jii ná isâ íni í bəg. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. 7 Gúl lwŋ í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlád, shí í bá námə də ntaŋsa bíl íkúlád. 8 Isâ íni byəsh í bá ná bə nji mətéédulé mə məcəy mə byéyí. 9 Bwə bá də kusha nə bî ná bi bwəmag nə məntágula, bwə də gwú bî. Ilwŋ byəsh í bá mpíi bí nəcé jínə dām. 10 Ntó, zhwoŋ buud bwə bá jímb, bwə cwagəwa zhí abábôwud. Buud bwə bá bə, bóól kusha nə bóól, mpádúgá nyáŋúd nji zhíŋ nə zhíŋ. 11 Zhwoŋ *buud ɔ mícúndá ó məshigá bwə bá zə, zə sá nə buud ŋkí bulya bwə bəg bów-bôw zhí. 12 Nə ndeé, fúlú á kú bísh məcəɛ í bá ngə mpyáánz, zhwoŋ buud cɛelí mú bá ngə shín. 13 Nji muud mə bá jísow kə wós məshínéd yé, a bá cugə. 14 Bwə bá cúndə Jəjə Kéel ní kál jəsh shú nə ilwŋ byəsh í gwágúg; nə ndeé məshíné mə músə bə.

15 «Gwə wá jí ná, bi mə bá dúg ájəlŋkúnkwə múúd micúndá Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kál í búl bə ci yí, muud ngə lɔ cilyá ga yé, kə mpú gwág! 16 Ja bí mə bá dúg ísâ byəwŋ yí, buud bwə bá bə Yudéa wá,

bwá bâg fúndə, kə mímbámbáñúd! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a ké njów kə ηwa sâ. ¹⁸ Nyəəng mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádé ná a ké ηwa kúúd. ¹⁹ Nkwée budá bwá bá bə nə məbum, nə bəəng bwá bá ηgə nyééng bwân mwôw məəng dí wá! Bwá bá bul ηkúnkwon. ²⁰ Jəgulagá nə Zəmbî né mitúbúg myəəng mí kú bá bə bí ηkwánúd, ηkí jwôw lú Sábaad. ²¹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwôw məəng dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəəng. ²² Í á mbəm bə Cwám̄ba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug məənggâ, təə muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw məənggâ nəcé buud á mə bwey féésh wá.

²³ «Ntó, ηkí ηgwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wá”, ηkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nəcə omesí ó máshügá nə buud ə mícúndə wá məshügá bwá bá də wóós. Bwá bá də sá məma *máshimbá, nə *isâ í mímbúgú mbií wúsə ná ηkí gúl sâ jí nə ηkul bə ntó, buud Zəmbî mə bwey féésh wá bwá bə bów-bôw zhí. ²⁵ Bì ó bey! Mə mə bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwá ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesí ji nūη shí a shwééshád”, bí kú kə wu. Nkí bwá ci ná: “A ji ká nyúl fúmúd”, shwánágá, bí kú magulə, ²⁷ nəcé *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í də yas kóómb jwôw í də cúwo yí, í nyín kóómb jwôw í də jímə yí. ²⁸ Kəl mbimbə wúsə yí, cínəng wə ómpal ó də sɛɛngya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug məəng mə ká námə shîn cə, jwów í bá shila ná ηkwed kú ná kwo faan; ηkwoond kú ná wéeshali máñkenya; wəacén-céní bwá bá də bí shí; isâ byêsh bíśə nə mpífə jəŋ dí yí í bá kúnğula. ³⁰ Ja jəənggâ, sâ í bá lwágulə nə Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jəŋ dí; ikúl í búúd byêsh yâ shí ga í mú ηgə tədəwa; bwá músə dúg Mwân mə Múúd ηgə zə mĩnkúdúd, a zág nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá nti *wəéngəles bə nə məmá laag í də lás nə ηkulú yí, bwá zə sɛɛng búúd Zəmbî nyə á féésh wá, ikóómb ínə byêsh, tééd bíl íjumə í

shíd kə wóós bílúgád.

³² «Ŋwagá fəg nə yuug bí mə də dúg nə líí *figyê yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná budbud, məncuug mə agúgwáan mə ηgə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwá mú kúnə-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí mə bá dúg isâ byəəng byêsh í ηgə s̄y yí, mpugá nə z̄iyé mə Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁴ Bábálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə, isâ íni byêsh kú fwo s̄y. ³⁵ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byám kú cə.»

Muud mə jalá nə ji ηkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sâ í dúgyá nə jwôw nə wəla isâ byəəng í bá s̄y yí, kú nə muud mə mpú; tɛɛm bə wəéngəles básə wə Zəmbî wá bwá ampúyé; tɛɛm bə Mwân nyə ampúyé; nji Sóóngú wə mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isâ í bá s̄y námə nda í á s̄y ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpuη í búdálúg shí nyêsh, buud bwá á də də, də ηgul, bwá béya, bəlushi námə bwân bāŋ nə ndéé kə wóós jwôw *Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwá á shígé də bɛɛmb təə sâ, kə wóós ja mpuη í á zə jəŋgulə bwo bēsh yí. Ntó námə wə í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwá ηgə s̄y fambá, ηgwúd ηwiny, ηgwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwá ηgə jí isâ kwóógú ηgwúd dí, ηgwúd ηwiny, ηgwól lúg.

⁴² «Ntó, jigá ηkasê! Bì ampúyé jwôw Cwám̄ba wán mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amadí njów mbəm də mpu wəla lə búlú júwâl í é zə yí, ηki á də ji ηkasê, a kú bíd ná júwâl í búgəg nyə njów, júwo isâ. ⁴⁴ Ntó, bí mə jalá nə də ji ηkwəməsá, nəcé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ηgə téduga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sóol məsáal wúsə abúgúlág a njúl ηkí kə məsa mə təl ná a bəg lúlúú á buud ə njów a də yə bwo idəw wəla í jəla yí? ⁴⁶ Sóol məsáal wəəng nywá mə jəla nəcé məsa nyə é zə kwey a ηgə sá iséy byé. ⁴⁷ Bábálé, mə

24:21 Dan 12.1; Mbú 7.14   **24:23** Luk 17.23-24   **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14   **24:27** 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28   **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18   **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14   **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7
24:31 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16   **24:34** 16.28   **24:36** Mís 1.7   **24:37** Mət 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6   **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36   **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3   **24:45** 25.21-23   **24:48** 2Pr 3.4

jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl ísâ í njów byêsh. ⁴⁸ Nji ñkí a jisə bów-bôw sóol mäsáal, nyə é ci ná: “Cwámá waamá nyə áleelé nyingə”. ⁴⁹ Né ndeé a mú ka ji yídúla búúd bónón bwé ñgə sêy wá, nə dälə dəg, bónón oshwégye ó málwəg nji ñgälə ñgul. ⁵⁰ Mása yé mə bá zə wósos nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígé ñgə táduga yí. ⁵¹ Mása nyə é yə nyə intúgúli í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəñ bwé ñgə bwəma nə ñkád yí; nyə é bə cínəñgú, nji a ñgə bwam nə məyə.»

25

Oncwíyê ó mäsás wûm

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bə nda lân ga: oncwíyê ó mäsás wûm mə á ñwa mälámba, zə kə ná mə ká lág múúd nyə á bə ná a zə bwéemb shwə wáñ yé. ² Mäsás wûm mání dí, mətóon mə á bə ilad, mətóon okəñ. ³ Məonng mə á bə ilad má mə á ñwa mälámba kú bwey ñwa mósól məwúdə kə nə mwo. ⁴ Nji okəñ bá, bwé á ñwa mälámba, bwé kə námə nə ifuundú í məwúdə ná bwé bá kə ñgə kwádulə. ⁵ Muud nyə á bə ná a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jýwa zə; mäsás wûm mání mēsh mə mú tag nə jiya ná ndeé mə shín kə gwád. ⁶ Tām bulú, cúndá í mú sýy ná: “Muud bá wə zág ε; kəgá lág nyə!” ⁷ Oncwíyê ó mäsás wûm mání mēsh mə mú sə juum, mə ka zə kwəmsa mälámba. ⁸ Məonng mə á bə ilad má, mə mú ci nə okəñ ná: “Yəgá sə baalé məwúdə, məsú mälámba mə wál jímə.” ⁹ Okəñ nə bwo ná: “Mbô! Məwúdə mə ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bwé də ñgə kusha yí, bi kəg kusə mún.” ¹⁰ Té ilad íni í á ñgə kə ná í kə kusə məwúdə yí, muud bá mú wósos. Bónón bəonng bwé á bə okəñ wá, bwé mú nyíi njów zāñ, bwé fad mbē. ¹¹ Məsás mäl ilad mə á ka zə wósos nə mpúmpúsá, ka zə ñgə jôw ná: “Mása, Mása, juwág sə mbē.” ¹² Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ñgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bî.” ¹³ Ntó, jigá ñkasə, nəcé bi ampúyé jwôw nə wəla *Mwān mə Múúd mə bá zə yí.»

Osól ó mäsáal ólól (Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bə nda muud nyə á kə ñjənd dí yé. Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jôw osól ó mäsáal bē, zə yə bwo məbii mé tññ nda məc. ¹⁵ A mú ñgə yə bwo námə nda bwé á ñgə bə nə ñkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ñgwúd. Nyə a shín yə bwo ntáni ná ndeé a músə kyey. ¹⁶ Námə nji bwé á shín lág *mwaané yí, nyəonng nyə á bə nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sēy nə yé mwaané; a músə nyingə bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəonng nyə á bə nə mímbá yé mú námə nyingə bii míl mímbá. ¹⁸ Nyəonng nyə á bə nə ñgwúd yé nyə nyə á kə fáag bí mändəlúd, a mú shweel mwaané mə mäsá yé cínəñg. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cý yí, mäsá nyə á ka zə ná a zə sá ósól ó mäsáal bē shitóg. ²⁰ Nyəonng nyə á lág mimbwoomb mí mímbeesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mítóon; dagí, míl mimbwoomb mítóon mə á bii wə míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Fhúñ. Wo ji jýjý sóol mäsáal abúgúlág. Wo mə bə mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo ísâ í ábubulyá dí. Zaá ji məshusəg mə mäsá woó dí.” ²² Nyəonng nyə á lág mimbwoomb mímbá yé mú námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mímbá; dagí, míl mimbwoomb mímbá mə á bii wə míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Fhúñ. Wo ji jýjý sóol mäsáal abúgúlág. Wo mə bə mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo ísâ í ábubulyá dí. Zaá ji məshusəg mə mäsá woó dí.” ²⁴ Nyəonng nyə á lág nji mbwoomb ñgwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, mə mə á bwey mpu ná wo ji ñkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmə kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídúw kúl wó á shígé myεεg mpəg yí; ²⁵ Gwə wə mə á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbeesh wó mändəlúd. Lágúg, sá gwô wə ga.” ²⁶ Mása yé mú ci nə nyəñ ná: “Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Wo ji mbéé ləm. Nkí wo á mpu ná mə də mwáágulə mpúmə kúl mə á shígé bə yí, mə də shwo ídúw kúl mə á shígé myεεg mpəg yí, ²⁷ ñgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaané waamá bñ

dí, ná ja má wóós yí, mə zə ɲwa nyə nə məbədí gwôw! ²⁸ Déégúgá nyə mbwoomb mímbēesh ni, bi yág nyəɲg jí nə myo wúm yé. ²⁹ Nəcə muud jí nə məbii yé, bwə bá nyiŋgə kwádulə nyə mwo, á mú bul bii, ɲi nyəɲg cúgə nə ndí yé, bwə bá mēel déég súsúsá á jí nə ndí yí. ³⁰ Biigá mbéé bów-bôw sóol məsáal ga, bi wúsəg nyə tóón, kúl í bá bə ɲi a ɲgə bwam nə məyê yí.»

Sémyé mílású á məzhúgúlâ

³¹ «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyədí íjwúga dí, bənôɲ *wəɲgəles bēsh yí, a bá zə jí nyədí *caanğá á milwanád. ³² Ntó ilwoɲ byēsh yâ shí ga í bá sēɲgya nyədí mpwóómbúd. A bá béég búúd ígwoonğ íbá nda mbaagulé itəw mə də béég íncwəmbə nə ikálá ná. ³³ A bá təl íncwəmbə nyədí mbwê mənkwúm, ikálá nyədí mbwê məkóól. ³⁴ Ná ndeé Njwú-buud mə bá ci nə bəonğ wâ mbwê mənkwúm ná: “Zəgá, bí buud Sóonğú wâm mə yá ócúncəsh wá. Zəgá jí Faan déd, zə lóg lúgí nyə á bwey bwúg bí námə ja nyə á fwə shí nə gwów yí. ³⁵ Nəcə mə a gwág zha, bi á yə mə idəw; mə a gwág shwáásúlə minú, bi á ɲgulal mə; mə á bə ɲjôɲ, bi á ɲwa mə bídí; ³⁶ mə á bə shushwáás, bi a bwééd mə mikáándá; mə á bwás, bi á zə dág mə; mə á bə mímbwugəd, bi á kə dág mə.” ³⁷ Ja jəonğê wə otútəlí ɔ búúd bwə bá bəsa nə né ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á dág wo nə zha sá mú yə wo idəw, sá dág wo nə shwáásúlə minú sá ɲgulal wo yí? ³⁸ Jáyé ja sá á dág wo, wo ɲjúl ɲjôɲ sá mú ɲwa wo sádí yí; ɲkí ná wo ɲjúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? ³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo ɲgə bwás ɲkí ná wo jí mímbwugəd sá mú kə dág wo yí?” ⁴⁰ Njwú-buud mə bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jēsh bí á sá gúl míminyənê jâm wúl sóólúgú ni yí, mə wə bí á sá wə yé.”

⁴¹ «A músə bá ci nə bəonğ wâ nyədí mbwê məkóól ná: “Wúgá mə míshád. Bi búse nə məzhúngúlú mə Zembí. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəmsa shú Njwú məjamb bənôɲ wəɲgəles bé yí. ⁴² Nəcə mə á gwág zha, bi a shígé yə mə idəw; mə á gwág shwáásúlə

minú, bi a shígé ɲgulal mə məjúwó. ⁴³ Mə á bə ɲjôɲ, bi a shígé ɲwa mə bídí; mə shushwáás bi kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugəd, bi kú kə dág mə.” ⁴⁴ Ntó, bwə bá námə jí nyə ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á bwele dág wo, wo ɲgə yə nə zha ɲkí shwáásúlə minú, ɲkí ntəg ná sá á dág wo, wo ɲjúl shushwáás ɲkí ná wo ɲgə bwás, ɲkí ná wo ɲjúl mímbwugəd sá kú bish wo yí?” ⁴⁵ Ntó, a bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jēsh bí á bə kú sá ɲgwól míminyənê waamə wúl sóólúgú ni yí, mə wə bí á bə kú sá mánywa məonğ yé”. ⁴⁶ Ná ndeé, búni bwə bá kə intúgúlí yâ kandugə kandugə dí; otútəlí ɔ búúd bəɲ bwə kə cug á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shîn lás isá ini byēsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bé ná: ² «Bi mə mpú ná í mə lúg mwôw mábá ná *Páska bəg. Mpugá nə *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú nə bwə bəg bwambulə nyə kwolós dí.» ³ Milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləom bwə á ka kə sēɲgya luɲ mə Kayíf, Ajəláci á ofada. ⁴ Bwə mú kə cwə íyuuug ná bwə bii Yésus mákəɲád, gwú nyə. ⁵ ɲji, bwə á ɲgə ci ná: «Í ajəláyé nə s̄y fwála lə zəɲ, buud bwə á bá bul sá ícucu.»

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd (Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Betanî, Shímun á zúzaamə dí ɲjów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *aləbátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jəonğ í á bə nə labínda álal-kus. Ná ndeé, Yésus ɲgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəonğ lúúd. ⁸ Ja *ompwíín bwə mə dág ntúni yí, bwə mú gwág bôw, bwə mú ɲgə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í áməjəla ná bwə kúshag labínda ni ɲkí lal kus, bwə mú kwíínd mímbúbúwá nə *mwaanê wəonğ.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwə ɲgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí má ntəgúlú múdá éne yí? Sâ mánywa wə á mə sá mə ni.

25:30 8.12 **25:31** 16.27 **25:31** Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yúd 14 **25:35** Iza 58.7 **25:40** Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10 **25:41** Yúd 7; Mbá 20.10, 15 **25:46** Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13 **26:1** 7.28 **26:2** 16.21 **26:4** 21.46 **26:6** Luk 7.37-38 ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. **26:11** Mbá 15.11

* **26:7** aləbátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwə á də mę

11 Nacé binôn mimbúmbúwá bi é ðu ji mwôw mêsh, nji sánôn bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.

12 Ja nyá amə shwu mə labínda nyúúlád ni, nyə amə bwey kwəməsa mə dɔwúlə mə bá zə dɔw yí. 13 Búbálé, mə jaaw bí ná, kúl jêsh bwé bá cúndə Jɔjɔ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwé bá námə ðu jaaw sâ múdá éga mə sá mə yí, buud ðu téduga nyə.»

14 Mpásə na, ηgwól múúd á gwoonηg ómpwíín wúm nə óbá, nyɔonηg bwé á ðu jôw ná Yúdas Iskariyôt yé, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada, 15 nyə nə bwo ná: «Mə ká sá nə bi bííg Yésus, bí yə mə jí?» Bwé mú ntâg lɔ misanη mí mwaanê məwúm málól, bwé yə nyə. 16 Tééd baan dɔonηgú di, Yúdas músə ηgə sɔ fwámé fwála á jí nə ηkul sá nə bwé bííg Yésus yí.

Yésus bánôn ompwíín bé bwé sá Páska

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

17 Jwôw mátéédulé mə zâη mú ka zə wóós, jwôw bwé á jəla nə tééd dálə íbuléd yâ kú nə *ləvur yí, *ompwíín bwé á ka jí Yésus ná: «Wó cɛɛl ná sá kəg kwísha dína *Páska ηgow?»

18 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kagá ηgwála, wə mbéé; bi kəg ci nə nyə ná: “Yíguli mə ci ná baan dé í mú kúnə-kúnə. Bánôn ompwíín bé bwé é zə sá Páska wa wódí.”» 19 Ompwíín bwé á kə námə kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwé mú kwísha dína Páska.

20 Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jí shí, bánôn *buud ɔ lwámá wúm nə óbá bé, kálə ðə. 21 Bwé ηgə ðə, Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə». 22 Ompwíín bwé mú bul gwág sâ jɔonηgú cey lámád, bwé mú ηgə jí nyə, múúd yêsh ná: «Cwámaba, yə mə?»

23 Yésus mú bɛsa ná: «Muud sáná sá amə juwo məbwə shúyád yé, nyə wə nyə é kusha nə mə. 24 Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jíse bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wɔonηgú kú byél.» 25 Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námə lás, a jí nyə ná: «*Rabi e, yə

mə?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci wə ní.»

26 Bwé ηgə ðə ntáni, Yésus mú ηwa buléd, a yə Zembí cúncésh ná ndéé, a mú fêy buléd, yə ómpwíín bé, nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bi dóg. Nyúul nyâm wə ga.» 27 Ná ndéé, a mú ηwa bálá wáan, a yə Zembí cúncésh, a yə ntâg ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «Bi bêsh ηgulugá. 28 Məcií mām wə mání, məcií mâ sɔ, mə zə shwiy shí má, zə cé búúd ηkí bulya, nə bwé bəg nə ijuugá í *mísám. 29 Mə jaaw bí ná, mə abúlé ná kwo ηgul wáan ni kə wóós ja shé mə bá ηgul ncuncumbə Faan mə Sónηgú waam dí yí.» 30 Bwé mú ka sey Zembí isusa í gúmə ná ndéé bwé músə kyey kə *Mbáη wəolivyê dí.

Pyêr nyə e kílya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

31 Ná ndéé, Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánɣawo búgád nacé mə. Sâ jɔonηgú wə jíse cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í sɔonɔz í mú shín ciiima.” 32 Nji, ja mə bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə núη.» 33 Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛɛm bə ná bóólúgá bêsh bwé lánɣawo búgád nacé wo, mɛɛ mə abúlé bwɛle lánɣawo.» 34 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, námə búlú ga dí, shúshwóógú ná ηgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilól.»

35 Pyêr nə né ná: «Tɛɛm bə ná í wóós ná shwá yəg shwiy ηgwúdú, mə kú bwɛle kílya wo». Bóól ómpwíín bêsh bwé mú námə ηgə ci ntó.

Yésus mə jəgula nə Zembí Getsemane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 Ná ndéé, Yésus bánôn *ompwíín bé bwé músə kumə kúl bwé ðu jôw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, mə fwo kə wá shwóg, kə sá məjəgula». 37 A músə jôw Pyêr nə bwân ó Zhébedé óbá, bánôn bwé mú kə; a mú tééd ηgálə bul gwág məcɛy mə lâm, mbɔom í ηgə shwiy nyə nyúúlád. 38 A mú ka ci nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jigá ηkasə wa shí, bi nyéélóg mə.»

26:15 MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 26:17 MmN 12.1-20 26:20 Yuá 13.2, 21-30 26:23 Sôm 41.10
26:24 Sôm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 26:26 1Kr 10.16 26:28 MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20 26:30
Luk 22.39; Yuá 18.1 26:31 Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 26:32 28.7, 16 26:34 Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38
26:34 26.75 26:36 Luk 5.16; Heb 5.7-8 26:39 6.10; 20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9

39 A mú wú na bwádí, a ñwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá mándəlúd, jəgula nə Zembî ná: «Pəpá e, ñkí jí nə ñkul jəla ntó, maguləg nə mə bəg kú ñgul bálá mácey ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə nda mə céel ná.» 40 A músə zə kóómb ómpwíín bwə á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwəd. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó nə bí cugé nə ñkul ji ñkasé nə mə təə nji wəla ñgwúdu? 41 Jigá ñkasé, jəgula nə Zembî, bí bəg kú biil mábwbúlánád. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njəənd; nji nyúul í cugé nə ñkul kwag kuú njəənd wəəng.» 42 A músə nyiŋgə shísh shwóg ja ábēē, kə jəgula nə Zembî ná: «Pəpə, ñkí tédúgá wó í cugé nə wo yíl mə bálá ga mə kú ñgul, í síyúg nda wó céel ná.» 43 A músə nyiŋgə zə ómpwíín bə dí, zə námə nyiŋgə kwey bwo ígwəd nəcé mísh mə á ñgə ntám bwo. 44 A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá mājəgula ja áléel, mājəgula məmpúd á ñgə bwey sá má. 45 A músə nyiŋgə zə ómpwíín bə dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bí bəñ bí é bə wa nji gwə nə gwə nji ñgələ woga? Dugá! Wəla í mú kúnəkúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə mə ósól ó *mísəm dí yí. 46 Tówúgá, sə kyéyug. Muud mə kusha nə mə wə zág yé.»

Bwə bíi Yésus
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

47 Yésus ñgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoonŋ *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ñgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwēle nə məbúle. Milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud wā ləəm wə bwə á nti bwo. 48 Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambulə nə buud óni ná: «Muud mə é kə fúlal, sə sənya mímpu yé, nyə wə éne, bí ó bíi nyə». 49 Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cə kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ə lás ə!» A mú fúlal nyə. 50 Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo amə zə sá yí». Buud bwə mú cíg, zə kə Yésus, bwə mú bíi nyə.

51 Seegya ná ñgwól múúd gwoonŋ mə Yésus mə wéem kafwēle jé, taad ñgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə

lwə. 52 Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyiŋgəg fēen kafwēle gwō jiya jéd; nəcé muud yēsh mə bálán nə kafwēle yé, a bá námə bwəma nə shwiŋ kafwēled. 53 Ye wo ampúyé nə mə ji nə ñkul gwáám b Dā kwíindyá, a lēel námə nti mə məma íkínda í *wáéŋgəles wúm nə íbá? 54 Ká, ñkí isá í síy ntó, micilyá myā Kálaad Zembî mí é ka bwəma ntədəlé? Sā í ñgə síy ga í ñgə lwándulə micilyá myəəng.»

55 Yésus músə ka ci nə buud bwə á zə bíi nyə wá ná: «Bí ñgə zə nə ikafwēle nə məbúle zələ bíi mə, mə jisə zhiləŋgaané íí? Nğáá nə shé á də bə jwəw dēsh kúl ñgwúd, mə ñgə jíŋguli buud *Luŋ mə Zembî dí, bí kú séemb mbwə ná bí má bíi mə. 56 Isá íga byēsh í ñgə síy ntúga nə isá *búúd ə micúndə bwə á cilə yí í bwəmag.» Mpúsə wəəngə, ómpwíín bə bwə mú myaas nyə, bwə shín fúnda.

Yésus tal kəəduəd wə Kayíf
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

57 Buud bwə á zə bíi Yésus wá bwə mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíŋguli ó máceξ nə ocúmbá buud wā ləəm bwə á kə sēŋgya yí. 58 Pyêr nyə nyə á ñgə bə bwo shwóg-shwóg nə ndéé kə wós nūŋ luŋ. A mú nyíi ná á cēel fwo wámbulə sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bəññ bíl ífulish kúl ñgwúd.

59 Té ni, milúlúú myā ofada, bəññ *Gwoonŋ ósəmbye ó mílsú wā Zembî jēsh bwə á ñgə sə mpwēne bwə yəg nyə nə ndéé bwə gwú nyə yí. 60 Nji, zhwoog buud bwə á tēem ñgə zə nə íjəŋ ñgə zə yə nyə ómpwēne, í á shigé bə nə təə sá á shwiŋ. Bóól búúd ə ómpwēne óbá bwə mú zə cúwo, bwə ná: 61 «Wey éne, nyə á ci ná a jí nə ñkul búgə *Mpáánzə Zembî nə ndéé a kwo sá nji mwów málól shumələ nyúl.» 62 Ajəláci á ofada mú tōw tátalí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwə ñgə bwaagulə wo ní?» 63 Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sə búbélé mə Zembî á kuwō, ye wo jí *Kríst, *Mwān mə Zembî?» 64 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni. Má ka jaaw bí ná tééd námə kíkídíga, bí é dág *Mwān mə Múúd njúl shí mbwə mənəcwúm mə Zembî á ñkul nyēsh dí, bí mə bá námə

dúg nyə, a ηgə zə míŋkúdád.» ⁶⁵ Ajeláci músa nyaa míkáándá, nyə ná: «A má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu, jí shé má kwo sɔ́ owúshined yí? Bíméfwó bí má gwág nda á má lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. ⁶⁶ Bí mə dúg ná jí?» Bwə ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwə mú ka ηgə sey nyə məntənd mpwóombúd, bwə ηgə wá nyə ikúda; bóól bwə ηgə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwə ηgə ci nə nyə ná: «Yé Kríst, lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə amə yíd wo yé.»

Pyêr má kíflya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadá di, dúl sás í á dɛ sêy nə Ajeláci á ofada yí, í músa shísh nyédí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námə gwoonɔŋ mə Yésus muud á Galilê éga dí.» ⁷⁰ Pyêr mú kíflya nyə tâm buud, nyə ná: «Mə ampúyé sâ wó ηgə ci yí.» ⁷¹ A mú ka tɔw shí, ηgə kə ηgə mbê kóógúlád. Dúl sás í á dɛ námə sêy cínɔŋ yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwə á bə cínɔŋ wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonɔŋ mə Yésus á Nazarê dí.» ⁷² Pyêr mú kwo kíflya nyə, a kɛn ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námə bwey, buud bwə á bə cínɔŋ wá bwə mú shísh nyédí, zə ci nə nyə ná: «Wo jí bále bə múúd á gwoonɔŋ jɔonɔŋ; kál lú lású dwô í ηgə bwey lwágulə ntó ná sán.» ⁷⁴ Pyêr mú kíflya nyə nə məma ηkaaná, nyə ná: «Ŋkí má bwiiŋ ijóó, ηkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námə nji nyə á ci ntáni yí, ηgwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ηgwúm kúwo kwáágúg, wo e kíflya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə dɛ ság nə yə.

27

Bwə cɛɛlə Yésus shwiɔ

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán mələm, ná námə mpámán mpámán, mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwə mú sá shwushwaga ná ndéé bwə sámb ná Yésus má jəlá nə yə.

² Bwə mú wóolə nyə məŋkəda ná ndéé bwə kə cwámbələ ηgwəmuna Pilát.

Yúdas má gwáflya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwə má sámb ná Yésus má jəlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sâ yí. A mú kə ná a ké nyiŋg mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud misan mí *mwaanê məwúm málól myán, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má sâm nə kushalə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lású óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínɔŋ shí *Mpáánzə Zembî dí, a mú kyey kə kəl kwoolú cínɔŋ ná ndéé yə. ⁶ Mílúlúú myâ ofada mí mú wásulə mwaanê wɔonɔŋ, bwə ná: «Mwaanê éga jí mwaanê məcií. Í á jəláyé ná sá wáág nyə maŋga á Mpáánzə Zembî dí; məcɛɛ məsá má amágáláyé ntó.» ⁷ Bwə mú ka sá shwushwaga ná ndéé bwə mú kə nə mwaanê wɔonɔŋ, kə kusə kál shí má məəl məmpíí, bwə sá kál shí jɔonɔŋ bəŋ məshwon ójôn. ⁸ Sâ jɔonɔŋ í á sá ná bwə dúg jɔw kál shí jɔonɔŋ ná fambé məcií. Jíná dɔonɔŋ dúsə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sâ *múúd micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcé nyə á ci ná:

Bwə á ηwa misan mí mwaanê məwúm málól;
təŋ bwân ó Izəryél bwə á cígə ná í kwaga nə muud wɔonɔŋ yí.

¹⁰ Bwə mú kusə kál shí má məəl məmpíí nə ndí,
námə nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

Yésus təl kɔɔdɔd wə Pilát

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

¹¹ Bwə á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ηgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.» ¹² Nji ja mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwə búgə Yésus lású yí, Yésus kú bɛsa. ¹³ Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo aŋgə nə gwág isá byêsh bwə ηgə bwaagulə wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bɛsa nə nyə tɔw sâ. Ŋgwəmuna mú bul káam.

¹⁵ Ŋgwəmuna nyə á dɛ bə ná, ja jêsh zəŋ nyísá yí, a bíd mbwug ηgwúd, wɔonɔŋ ləəm

26:65 nyaa míkáándá: Ilj 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembî bwaasúlə mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7 26:67 Iza 50.6; 53.5
26:68 21.11 26:75 26.34 27:3 26.15 27:9 Zak 11.12-13; Zhe 32.8-9 27:11 2.2; 27.29, 37, 42; Mak 15.2, 9,
12, 18, 26, 32; Luk 23.3, 37-38; Yuá 1.49; 12.13; 18.33, 39; 19.3, 15, 19, 21 27:12 Yuá 19.9; Mat 26.63

í ámæ gwáámb nyæ yí. ¹⁶ Bwá á ka bæ næ wúl mbúmbén mbwug næ jíná ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwá á bæ seengyá ná, Pilât mú jí bwo ná: «Mæ bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí næ jíná ná *Kríst yé?» ¹⁸ Pilât nyæ a jí ntó næcé nyæ á bwey mpu ná bwá ngæ kusha næ Yésus zhínád. ¹⁹ Ja Pilât nyæ á bæ a njúl jiya mílósú jéd a ngó lás lósú má Yésus ni, mudá yé nyæ á nti nyæ mæcwama ná: «Wo kú tééd nyíi lósú níid. Muud éne ji tátalí muud. Mæ má bul wáduga næ ntamá nyé búlú gaád.» ²⁰ Milúlúú myâ ofada næ ocúmbá buud wâ lóm bân bwá má shîn bwey cwíny lóm ná bwá gwáámbúg Barábas, Yésus yóg. ²¹ Ngwómuna mú lás, nyæ ná: «Búud obá ógad, mæ bídúg bí nyáyé?» Bwá ná: «Barábas.» ²² Pilât mú jí ná: «Ká Yésus jí næ jíná ná Kríst éga nye, mæ sáág nyæ ntudele?» Bêsh bwá mú ci ná: «Bwá bwámbulæg nyæ kwolós dí.» ²³ Ngwómuna mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kîm gwów gwôw ná: «Bwá bwámbulæg nyæ kwolós dí.» ²⁴ Pilât mú dúg ná nyæ e teem wá nadâ, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ngæ yáág yáágúg. A mú ka nwa májúwó, zæ gusa mæbwê mísh má búúdud, nyæ ná: «Muud éga cugé næ mæbyaagulæ, shwiy dé í adúgæ mæ. Í dúg bí.» ²⁵ Buud bêsh bwá mú magulæ ná: «ŋkwaal á shwiy dé bóg næ sá, kala næ bwân búú.» ²⁶ Pilât mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwá fyámúség Yésus milwón ná ndéé a mú yæ bwo nyæ ná bwá kág bwambulæ nyæ kwolós dí.

Ozimbi bwá cágulæ Yésus
(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

²⁷ Ozimbi ɔ ngwómuna bwá mú ka kæ næ Yésus lunj mæ ngwómuna. Bwá mú jôw ózimbi bêsh bwá zæ seengya cínong. ²⁸ Bwá mú yíl nyæ mikáándá, bwá bwééd nyæ fwámé jud átítí. ²⁹ Bwá mú nwa isâ yâ mægwaaagulæ, bwá lwó *túm gúmá ná ndéé jil nyæ lúúd, bwá wá nyæ kúl mbwu mbwê mæncwúmád. Bwá ka zæ ngæ kúd nyæ mæbwón, ngæ cágulæ nyæ, ngæ ci næ nyæ ná: «Yé Njwú *Oyúden, sá ngæ báág næ wo.» ³⁰ Bwá mú sey nyæ mæntand, bwá nwa kúl mbwu, dæ nyífa nyæ lúúd. ³¹ Ja

bwá á ka shîn cágulæ nyæ ntúni yí, bwá á ka yíl nyæ jud átítí, bwá bwééd nyæ mikáándá myé, bwá mú kæ næ nyæ kálæ bwambulæ nyæ kwolós dí.

Bwá bwambulæ Yésus kwolós dí
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwá ngé wú næ nyæ ngwála ntúni, bwá mú bwæma næ ngwól múúd á Sirên næ jíná ná Shímun. Ozimbi bwá mú yímbuli nyæ ná a ŋkényág Yésus kwolós. ³³ Bwá mú kæ kumæ kúl bwá dæ jôw ná Golgota yí. Jíná dæng í ká ná «kál á bwundú lúu». ³⁴ Bwá mú ngulal nyæ wáan fulá næ wúl myámbé í njúl ŋkí gwul. Nji nyæ á kag gwo yí, a mú ban ná nyæ anjúlé. ³⁵ Bwá mú bwambulæ nyæ kwolós dí, bwá mú wusæ mpaambé ná bwá kawula mikáándá myé. ³⁶ Bwá músæ ka ji shí dæ nyéelæ nyæ. ³⁷ Shú ná buud bwá mpúg cwoomb bwá gwú nyæ næ ndí yí, bwá á cilæ, bwá bwambulæ nyádí lúú dí gwôw ná: «Muud éga wé Yésus, Njwú Oyúden». ³⁸ Bwá á bwambulæ bánon izhilunngaaná íbá, jíga nyádí mbwê mæncwúm, jíga mbwê mækóól.

³⁹ Buud bwá á ngæ cò cínong wá bwá á ngæ lwíy nyæ bwá ngé sagusæ milúu næ mæzhwámá, ⁴⁰ bwá ngé lás næ nyæ ná: «Wæe muud ji næ ŋkul búgæ *Mpáánzé Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóól shumále nyúl yé, cugug wóméfwó na. Ŋkí wo ji *Mwân má Zembî, wúg na kwolós dí shulæ shí.» ⁴¹ Milúlúú myâ ofada bánon *Oyígali ó mæcæx næ ocúmbá buud bwá mú námá ngæ cágulæ nyæ, bwá ngé ci ná: ⁴² «Nyæ á dæ cug buud oshús, nji a káád cugulæ nyóméfwó. Ŋkí a ji Njwú-buud á *Izarayél, a shúlæg na kwolós dí sá búgúlág nyæ. ⁴³ Nyæ a shîn shwu nyúul ná Zembî ji næ nyæ, a dæ námá ci ná: “Mæ ji Mwân má Zembî”. Ntó, ŋkí Zembî má cæel nyæ, a cugug nyæ ja gaád.» ⁴⁴ Teem bæ izhilunngaaná bánon bwá á bæ íkwolós dí yí, í á ngæ námá lwíy nyæ.

Shwiy mæ Yésus
(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ñkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlól m̄ mpwó-kugá. ⁴⁶ Ngeé məwəla məlól dí, Yésus músə k̄m nə ñkulû ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó mé ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə né ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwé á bæ cínəng wá bwé á gwág ntó yí, bwé ná: «A ñgə jôw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúd wáñ mú tí kúlá kə ñwa eponzh juwo málwəg má ábibiənzhú dí, a fəen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ñgúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd bwé mú ci ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg ñkí Eli nyə é zə cəg nyə.» ⁵⁰ Ja jəəngá, Yésus mú nyiŋgə k̄m nə ñkulû ná ndeé a mú nyiŋg kənd *j̄im jé wə Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á du kaləwo *Mpáanzé Zembî yí í mú seel tətám ná cəñ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntañusa, məkwóógú má ñgə seel. ⁵² Məshwəñ má mú ñgə bāñ; bóól zhwoğ buud bwé á yə bwé njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myáñ mí mú gwûm. ⁵³ Bwé mú wú məshwəñ mánád ná ndeé, ja Yésus nyə á gwûm yí, bwé mú kə nyíi Yurásələm, ñgwəla má Zembî. Ncúlyá buud bwé á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbî nə bəəng bəñónə bwé á ñgə nyéelə Yésus wá bwé má dúg nda shí í má ntañusa ná, nə sá jêsh í má s̄y yí, bwé mú bæ nə ñkñkúúnd, bwé mú lás ná: «Búbálé, muud éga nyə á bæ Mwân má Zembî». ⁵⁵ Bóólúgá búdá ñkí bulya bwé á bæ cínəng bwé tál shwóg-shwóg ka du dúg. Budá bəəng bwé á ñgə bə Yésus té Galilê, bwé ñgə s̄y nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóñgə mə Zhāk bá Yóseb, nə nyəñgə mə bwān ó Zhébedé bwé á bæ gwoəng búdá bəəng dí.

Bwé kə d̄ul Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ñgwól múúd nə jínə ná Yóseb, a njúl bíg múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bæ námə *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wə Pilát, kə jî nyə ná á cəel ñwa mbimbə mə Yésus. Pilát mú lwām búúd, bwé kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ñwa mbimbə mə Yésus, a músə fálə wə ndómbó ágúgwāan dí, ⁶⁰ ná ndeé a mú kə d̄ul

shwəñ ágúgwāan nyə á sá ná bwé bwáguləg kwóógú shú dé nyəmfwó yí. A mú bñgal məma kwóógú, juwal shwəñ* ná ndeé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwé á bæ bwé njúl cínəng ná bæendya nə shwəñ.

Ozimbî bwé kə baagusa shwəñ

⁶² Mán mələm á mpúsə jwôw bwé du kwəməsa Sábaad yí, milúlúú myá ofada nə *Ofarizyēñ bwé á kə wə Pilát sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sá mé kə téduga ná muud məshigá éne nyə á du ci ja nyə á du ná cəgə yí ná: “Mə bá gwûm mpúsə mwôw málól”. ⁶⁴ Cíg ná buud bwé kəg baagusa shwəñ kə wóós jwôw áléel, *ompwíin bé bwé á bá kə júwo mbimbə ná ndeé bwé kə jaaw búúd ná: “A má gwûm”; mán məshigá má á bá bul ntə má ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ozimbî wə óni. Nwagá bwo, bi kəg baagusa shwəñ nda bí má dúg ná.» ⁶⁶ Bwé mú kə kwambələ mbaagusa á shwəñ; bwé wá máyigyé mán kwóógú í á bæ mpu shwəñ dí yí, bwé tál ózimbî tññ nda isándolé ná bwé mpúg ñgə dúg.

28

Yésus má gwûm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námə mpámán mpámán á jwôw shwénde má du tééd yí, Mariya á Magudála bəná ñgwól Mariya bwé á weelya kə ná bwé kə dúg shwəñ. ² Seegya ná shí í mú jág ntañusa nəcə *əngəles mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bñgal məma kwóógú ná ndeé a ji cínəng gwôw. ³ Əngəles wəəngə nyə á ñgə ñkəñəwa nda njəs, mikáándé myé mí njúl ñkí jág fumə. ⁴ Isándolé í mú jág bul fúndə, bwé mú ñgə lilya ná ndeé bwé shîn k̄n nda mimbimbə. ⁵ Əngəles mú lás, ci nə budá ná: «Bi bāñ, kúgá fúndə. Mə mpú ná bí ñgə sə Yésus bwé á bwambələ kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwûm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə du bæ a mbwúg yí. ⁷ Nə ndeé, ləeləgá kə, kə jaaw *ompwíin bé ná a má gwûm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilê. Nūñ wə bínónə bí é dúgya yé. Sá má ámə bæ ná mə jaaw bí óni.»

27:48 Sóm 69.22   **27:51** MmN 26.3; Heb 10.19-20

* **27:60** Dúgúg ivəgali í shwəñ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.

27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39   **27:57** Mbá 21.22-23

27:63 12.40   **27:64** 28.13   **28:6** 16.21   **28:7** 26.32

⁸ Budá bwá mú læel wú shwoŋ dí, bwá njúl lâm nə ifwaas lâm nə məshusug. Bwá mú kə ná bwá ká jaaw ómpwíín bé məkâl. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bì ɔ lás ɔ.» Bwá mú shísh nyádí kə kúdɔw shí bií nyə məkuú, yə nyə gúmá. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwááŋg ná bwá kág Galilê. Núŋ wə sánóŋ bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwá njúl ná zhíd í, bíl ísándólé í má læel kə ŋgwála kə jaaw mílúlúú myâ ofada sâ jêsh í á mə sîy yí. ¹² Milúlúú myâ ofada mí mú kə seŋgya nə ocúmbá buud, bwá mú yə ísándólé fwámé bímbí lú *mwaanê, ¹³ bwá nə bwo ná: «Bì ɔ bá ŋgə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bé bwá á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwád”. ¹⁴ Nkí lâŋ wəŋg í gwíg málwə mé ŋgwámuna dí, sá wə má bá cweel nyə lâm, bi bəg bə kú bwəma nə intúgúlí.» ¹⁵ Isándólé í mú ŋwa mwaanê ná ndéé bwá mú námə kə ŋgə jaaw nda í á ciy ná bwá ŋgəg nə jaaw ná. *Oyúden bwá á ŋgə kala lâŋ wəŋgú zə wóós múús.

Lwámá mə Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíín wúm nə ŋgwúd bwá á ka kə Galilê, kə kumə mbáŋ Yésus nyə á ci ná bwá bəg kə yí. ¹⁷ Ja bwá á dúg nyə yí, bwá á kúd mámpwoombú shí, yə nyə gúmá. Nji, bwá á ŋgə bə kú fwo mpu *búgula ná jísə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwádí kúnə-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembî mə yə mə ŋkul ná mə jwúg nə isâ byêsh, tɔ ya jɔŋ dí, tɔ ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kagá ŋgə sá ná mə bəg nə ompwíín ikúl nə ilwoŋ byêsh dí, bi ŋgə duu bwo jínə mə Zembî Sóŋgú, nə Mwân, nə Nkəŋkə Shíshim dí, ²⁰ bi ŋgə jíŋguli bwo ná bwá bəg sâ jêsh mə á ci nə bí yí. Mpugá nə mə ji nə bí jwôw dēsh kə kumə máshínə mə shí.»

28:10 12.50; Yuá 20.17   **28:13** 27.64   **28:16** 5.1; 26.32; 28.10   **28:17** 14.31   **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27
28:19 ikúl nə ilwoŋ byêsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jínə mə Zembî Sóŋgú, nə Mwân, nə Nkəŋkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12   **28:20** 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ngə lwó cug múud mə Yésus. A ngə bul lwó nə Yésus ji sóal mäsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bə nji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə téed byé ísáy. Márkus ngə bul lwó nkul mə Yésus, téed nə ngələ jôw buud ná bwé bég nyə, kala nə mínjígú lá di, kumə nə ngələ yálashi buud məbwas dí.

Kómb kəw ábécé á micilyá myé di, Márkus ngə lwó nda Yésus ngə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyé é kə yé a nyiŋgə gwôm Yurúsalem ná.

A kə wós Yurúsalem bwé ngə lág nyə nda məma cí, a kə wíŋg búúd bwé á də sá mikus Mpáanzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíŋ á shwiy cínŋg (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ dwo, wo məm nda njwú ozimbi á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bále mpu bə Mwân mə Zembî.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédulé mə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwân mə Zembî wé mága: ² Námə nda jísə cilyá kálad mə Izayí *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Məe mə zə kənd mbwiŋgye lân waamé ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhí.

³ Jísə kál mə múúd ngə cúndə shí a shwéeshád yé, a ngə cí ná: «Kwambuləgá zhí mə Cwamba, bí sá íkwûŋ byé ná səndôŋ.»

⁴ Ná ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ngə cúndə ná buud bwé céndúg mitédúgá, bwé zə duwan, Zembî yílúg misám myáŋ lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəŋg wá Yurúsalem bəsh

bwé á də kə nyádí, kə də magulə misám myáŋ tām buud. Yuánes mú də duu bwo ngwɔɔ Zhurdê dí. ⁶ Káándá Yuánes nyə á də bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúduú cúduú. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á də cúndə ná: «Ng-wól múúd ngə zə mə mpúsə, a ji nə mpífé cɔ mə. Nda məe, mə ampíyáyé ná mə kúdwág shí, ciny nyə mikwoolú mí máŋgwub. ⁸ Məe ngə duu bí nə məjúwó, nji nyə mə bá duu bí nə Nkékê Shíshim.»

Yésus mə zə duwan (Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwôw məŋgú di, Yésus mú zə wós, a ngə wú Nazarêt, shí a Galilê; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdê. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ngə cúwo wú májúwód íí, a mú dúg jon mə bāŋ, Shíshim mə Zembî mú ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹¹ Kál mú cúwo wú jon dí ná: «Wo wé Mwân waamé alám. Lám wám wêsh wúsə wódí.»

Sátan mə bwówulə Yésus (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shín duwan ntáni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cínal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm máŋŋ, *Sátan ngə bwówulə nyə. Bónôŋ ocúduú ó anyinyaaná wé bwé á də ji, *wəŋgəles bwé ngə sêy nə nyə.

Yésus mə téed jówulə ómpwín (Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwé á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilê, kə ngə cúndə Jɔɔ Kéel mə Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í mə wós. Faan mə Zembî í mú kúná-kúnə, céndúgá mitédúgá! *Maguləgá Jɔɔ Kéel!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cɔ ncindye māŋ má Galilê, nyə a dúg Shímun bá mínyŋŋú yé Andrê, bwé ngə wusə wód májúwód. Bwé á də julə oshú nə məwód. ¹⁷ Yésus mú cí nə bwo ná: «Bégá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúd.»

¹⁸ Námə cé nə cé bwé mú lúgə məwód, bə nyə. ¹⁹ Ja bwé mə ŋwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyiŋgə dúg Zhák bá mínyŋŋú yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé njúl námə byóólúd, bwé ngə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námə jôw bwo. Bwé mú lúgə

sóŋgá wáŋ Zhébedé bânêŋ osóal ó másáal byóólúd, bę nyə.

Yésus mə lwóyá ŋkúl ijwûga
(Luk 4.31-37)

²¹ Bónôŋ bwá mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzó mínjígúlá jwôw lá Sábaad, kə yə búúd mínjígúlá. ²² Buud bwá mú bul káam mbií nyə á ŋgə jígúli yí, nəcə nyə á ŋgə jígúli nə kéénd, kú bə nda *Oyígúli ó mácçç. ²³ Cínəŋg mpáánzó mínjígúlá dí, ŋgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bôw shíshim í də lwáfələ nyə. Cé nə cé a mú kîm ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarêt! Shé bəŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgələ sê? Məç mə mpú wo. Wo wá féeshá múúd má Zembî.» ²⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» ²⁶ Bów-bôw shíshim wəŋgú í mú juŋg múúd éne nə ŋkulû, í kîm məma ŋkwiimbyê ná ndéé wóós tóón. ²⁷ Buud bēsh bwá mú bul káam, bwá ŋgə nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjígúlá mí má bə gúgwáan é! Nə məma kéénd! A ká námá lás, tə ibów-bôw míshíshim mí ŋgə bəle sá nyə məgwág!» ²⁸ Jíná dé í mú jwə ləəm á Galilê wēsh dî.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yésus bânêŋ Zhâk nə Yuánes bwá mú zə wú mpáánzó mínjígúlá, kə Shímun bá André dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôŋ nə yôŋ má bií nyə. Bwá ka ləel jaaw Yésus námá nji bwá á nyíi njów yí. ³¹ A mú shísh mudá kúná-kúnə, bií nyə mbwád, təl nyə tútəlí, ayôŋ nə yôŋ mú shwal shîn. Mudá wəŋg mú zə tééd séyálə nə bwo. ³² Mpwó-kugú shí, buud ó ŋgwála bwá mú zə nə mimbâl myēsh nyádi, tə mimbâl mí májamb. ³³ Ntó bwá mú zə ŋkúndəw mpumbéd ná jəd. ³⁴ Cínəŋg Yésus mú lwag zhwoŋg mimbâl mí á bə nə məbwás mímbií mímbií myá, myēsh mí yâl. A yíl námá zhwoŋg buud məjamb, a kú bíd ná májamb məŋgú má lásúg, nəcə má á ŋgə mpú nyə.

Yésus ŋgə jaaw Jjə Kéél Galilê
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

1:22 Mat 7.28-29 **1:24** 3.11 **1:31** 5.41 **1:34** 3.12
Mak 7.36; Luk 17.14 **1:45** 7.36

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwôw kú fwo sâŋ, Yésus mú zə wəal, wóós tóón, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgəla nə Zembî. ³⁶ Nyə ŋgə ná jəgəla wu, Shímun bânêŋ bóól *ómpwíin bwá mú kə sş nyə. ³⁷ Ja bwá má kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bēsh, bwá ŋgə sş wo.» ³⁸ Ntó Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág móól mánd másə wa mákoogú məkoogú má! Má jəlá nə cündə námá Jjə Kéél wu, nəcə sâ jəŋg wá má á zə sá yí.» ³⁹ Ntó a mú kə shí á Galilê nyēshud, kə ŋgə cündə *məmpáánzó má mínjígúlá má *Oyúden dí, nyə ŋgə yíl buud məjamb.

Yésus mə lwag zúzaamə
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wúl zúzaamə í á ka zə wə Yésus, zə kúd mábwóŋ shí, téég nyə məbwə, ci nə nyə ná, «ŋkí wó magələ wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôŋ.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ŋkúŋkwəŋ, nyə séemb mbwə, kúnə nə né. Nyə ná: «Mə magələ. Nyúúl í bəg wo ná səndôŋ!» ⁴² Cé nə cé jəŋgú zaamə í mú shîn múúd éne nyúúlúd. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôŋ. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásələ nyə, a ŋgə ŋkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sş yí. Yidagú kə lwágələ fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálələ wó má yâl ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nyiŋg muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə á tēem báásələ muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ŋgə jaaw ləŋ wəŋgú kúl jēsh, a ŋgə bəŋgəla nə sâ í á sş nyə yí. Sâ jəŋgú wá Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ŋkul ná a nyíig wúl ŋgwála dí buud bwá ŋgə dág nyə yí. Nyə á shwal də ji nji íkúl búúd bwá á shígé də bə yí. Buud yidá də wú íkəl íkəl, də zə kwey nyə cínəŋg.

2

Yésus mə lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyiŋgə zə Kapernawûm. Buud bwá mú zə mpu ná a ji cínəŋg njów. ² Bwá mú zə səŋgya áncuncuma, váál á ná kú nə tə cé kuú tóón balánda dí. Yésus mú ŋgə bwiiŋg bwo Milású mí Zembî cínəŋgú. ³ A ŋgə bwiiŋg ntáni,

1:35 Luk 5.16 **1:39** Mat 4.23 **1:43-44** Ləv 14.2-32;

bóól búúd on̄ bwá mú zə nyádi, bwá ngə ŋkəny mbúmbwúgá. ⁴ Bwá á shígé dúg kúl bí nə ŋkul c̄ə nə mbêl wán̄ yí nəc̄é buud bálə áncuncuma. Bwá mú kə cúwo luun kwáminé nə beendýá nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwá mú shul mbúmbwúgá wán̄ cínəŋg. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəəŋgú búsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgá ná: «Mwân waam! Mə má juu wo nə *misám myô!» ⁶ Í njúl ná bóól *Oyíguli ó mác̄ɛɛ bwá á bə cínəŋg bwá njúl shí, bwá ngə lás mílám dí ná: ⁷ «Nəc̄é jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ngə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu. Zə ngwól jí nə ŋkul juu búúd misám myéd kwon̄ Zembî nyəméfwó yé?» ⁸ Yésus mú leelú mpu sâ bwá á ngə lás bwá dí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəc̄é jí bí ngə lás ntáni bídí mílám dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye c̄lə nə mbúmbwúgá ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye c̄lə nə nyə ná: “Wəólúg wo ŋwág tanú gwô, wo kyéyug?” ¹⁰ Má ka c̄eɛl ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ŋkul ijwûga ná a juu búúd nə misám myán̄ wa shí.» Ná ndeé a mú ci nə mbúmbwúgá ná ¹¹ «Má ci nə wo ná wəólúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyíngəg, kə njów». ¹² Cé nə cé, muud wəəŋgá mú wəól, báág tanú jé, kyey buud bēsh bwá ngə dúg. Bēsh bwá mú ngə káam, bwá mú yə Zembî gúmá, bwá ná: «Sá abwélé dúg gúlúgá sâ ntúga!»

Yésus má jôw Lévi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsə cínəŋg, Yésus mú nyiŋgə kə ŋgeé m̄n̄, áncuncuma buud ngə bɛ nyə, a ngə jíguli bwo Milású mí Zembî. ¹⁴ Nyə ngə kyey, a mú dúg Lévi, mwân má Alfê, ngə s̄ey wú bwá də jəna ótóya wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bɛg mə.» A mú t̄ow, bɛ Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ngə də, zhwoŋ oŋwenye ɔ tóya nə bóól ósóol ó mábôw bwá mú námá zə, bən̄n̄ nyə nə ompwíin bɛ zə də, nəc̄é mimbii mí búúd myəəŋgú ŋkí bulya mí á ngə bɛ nyə. ¹⁶ *Oyíguli ó mác̄ɛɛ bwá á bə *Ofarizyên̄ wá, bwá á bə námá cínəŋg. Bwá mú dúg ná Yésus ngə də kúl ngwúd nə ósóol ó mábôw nə oŋwenye ɔ ótóya. Bwá mú

jí ompwíin bɛ ná: «Nəc̄é jí á ngə bálə də nə oŋwenye ɔ tóya nə bóól ósóol ó mábôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sâ bwá á ngə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bə mímbâl. Mə a shígé zə jôw ótátəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jôw ósóol ɔ mábôw.»

Ici í id̄aw nə m̄ŋgul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bən̄n̄ Ofarizyên̄, bwá á ngə ci id̄aw yálə Zembî gúmá. Buud bwá mú ka kə jí Yésus ná: «Nəc̄é jí ompwíin ó Yuánes bən̄n̄ *Ofarizyên̄ bwá ngə ci id̄aw yálə Zembî gúmá, wɛɛ bwô b̄n̄ kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má ŋwa b̄a yí, a t̄əl z̄n̄, a jôw óshwá bɛ; ye oshwá bɛ bwá yidá zə nə m̄c̄ey lámád bən̄n̄ muud b̄a bwá njúl kúl ngwúd? Mb̄. Té wēsh bən̄n̄ muud nyə ámə ŋwa bá yé búsá yí, bwá c̄ugé nə ŋkul ci d̄álə. ²⁰ Nji mól̄ mwôw mə ngə zə, bwá bá yil bwo muud b̄a yí. Mwôw m̄əŋgú dí ó óshwá bɛ bwá ka bá ci id̄aw yí. ²¹ Mpugá ná bwá ádé ŋwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá d̄əŋg í é bá juli, í t̄aw, í yida bweeg luun l̄ə káándá. ²² Ntó námá, muud cugé nə ŋkul ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byēsh ntáma. Í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə m̄c̄ɛɛ mə Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Í á wóos dúlúgá jwôw l̄ə Sábaad dí ná Yésus bən̄n̄ ompwíin bɛ bwá á ngə lína ifambá í *blé, ompwíin bwá mú ka ngə búgə mikəŋg mí blé. ²⁴ Ná ndeé, bóól *Ofarizyên̄ bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəc̄é jí ompwíin bwô bwá ngə sá sâ mác̄ɛɛ mə amágúláyé ná muud sáág jwôw l̄ə Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwɛɛ l̄ə sâ *Dávid nyə á sá ja id̄aw í á fúfə nyə bən̄n̄ buud bɛ bwá ngə gwág zha yí? ²⁶ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bálə də íbuléd í á bə ci shú yálə Zembî gúmá a yə námá búúd bɛ bwá də námá; í njúl ná m̄c̄ɛɛ mə də ci ná

2:5 Mat 9.2   2:10 Yuá 5.36   2:14 Mat 8.21-22   2:15 Mat 9.10   2:17 Luk 19.10   2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34   2:19 Mat 9.15   * 2:21 Na jí kúl káándá í afwóyé kə mójúwó ná ndeé í juli yí. † 2:22 lenya: Oyúden bwá á də sá lenya nə kúúúú cúdú.   2:23 Mbá 23.25   2:24 MmN 20.8-10   2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9   2:27 Mbá 5.14   2:27 Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16

nji ofada wá bwá dág də byo.» ²⁷ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Zembî nyə á təl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shí gé kwambulə múúd nəcé jwôw dɔɔŋgá. ²⁸ Ntó ji ná, *Mwân mə Múúd ŋgə námá jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

3

*Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Yésus mú nyingə kə nyíi *mpáánzé mínjígúlá. Ngwól múúd nyə á bə cínəŋg nə mbwê í má shîn shwáámb. ² Bóólágá búúd bwá á bə námá cínəŋg, bwá ŋgá fáf ná ka Yésus nyə é lwag múúd wɔɔŋgá jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwê shwáámbúlə ná: «Tówág tətəlí na tām buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwá á bə mpáánzé wá ná: «Məcɛɛ máshé mə magulə ná jí í síyúg jwôw lú Sábaad? Ye ná sá sáág mənywa, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cágug buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú ji ná kufug! ⁵ A mú cing mpwóómbú ŋgə dág bêsh nyádí mákoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dág ná búsə ŋkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáámbúlə mbwê ná: «Kwéégug mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bə mpwogé. ⁶ Ofarizyên bənəŋ buud wá gwoonj í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú ntəg wós tón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhí ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

*Buud bwá zə wá Yésus áncuncuma
(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)*

⁷ Yésus bənəŋ *ómpwíin bé bwá mú wú cínəŋg, kə mən, buud bwá ŋgá bɛ nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bóólágá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ŋgɛé ŋgwála Yurúsəlem, bóólágá wú lɔm Idume, bóólágá wú cínú Zhurdê, bóólágá wú kúnə-kúnə nə mingwála myá Tir nə Sidon. Buud bəŋgá bwá á ŋgə bɛ nyə áncuncuma ntó nəcé bwá á ŋgə gwág isá byêsh nyə á ŋgə sá yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíin ná bwá bwígúg nyə ŋkúmba bíbyóól, nyə é də ji cínəŋg cwú ncúlyá buud óni bwá nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcé í á də bə ná, nda nyə á də lwag zhwoog buud ná, buud

bêsh bwá á bə nə məbwas wá bwá á ŋgə shwə nə bwá kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bów míshíshim* mí á ka dág Yésus, mí mú kə wusə mányúúl nyádí shí mákuú, mí ŋgá kím ná: «Wo wá Mwân mə Zembî.» ¹² Nji Yésus mú mpu báásulə myə ná mí kú bwelə sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jisá yí.

*Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbámbəŋúd. A mú jôw búúd nyə á cɛel wá. Bwá mú kə nyádí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná *buud ə lwámá bé, ná bwá də námá bə nyádí koogú, a də kənd bwo kə də cúndə Jəjə Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo ŋkul ná bwá kəg ŋgə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo ntəga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyêr, ¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyəŋá yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó mə ká ná «Bwân ó Nkél Mpu», ¹⁸ a féesh námá André bənəŋ Fílip nə Batałumí, nə Matiyô bənəŋ Tómas nə Zhâk, mwân mə Alfê, ná Tadê nə Shímun muud nyə á bə «Kambulə lɔm» yé, ¹⁹ ka zə keel Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

*Yésus bá Beləzbul
(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)*

²⁰ Mpúsə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə seɛŋgya cínəŋg mbii á ná bənəŋ *ompwíin bé bwá á shí gé bə nə baan ná bwá dág. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jəŋgá. Bwá mú zə ná bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ŋgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú ŋgə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Beləzbul mə tów nyə lúúd. A ŋgə yíl buud məjamb nə ŋkul mə Beləzbul wəŋgá, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jôw bwo ná bwá shíshúg nyádí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Nkí buud ə dúl faan bwá bóóg ŋgə lúmbali bwámé nə bwámé, faan dɔɔŋg í ámpúyé ná tów. ²⁵ Búúd ə wúl njów bwá ká bóóg ŋgə lúmbali bwámé

3:1 2.27-28 **3:6** Yuá 5.16, 18 **3:11** 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * **3:11** Bów-bów míshíshim míni mí á də ji buud mányúúlúd, buud bəŋg wá bwá á də wusə mányúúl shí. **3:12** 1.34; Luk 4.41 **3:16** Mis 1.13; Yuá 1.40-44 **3:21** 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25

nə bwámé, njów búúd wəɔŋgí ábúlé bwey nə jímbúlə. ²⁶ Nkí Sátan má yida nyingə cuwo, ŋgə yíl nyáméfwó, a má bóóg wə ní, a cugé ná nə ŋkul tów, a jɛɛ. ²⁷ Muud cúgé nə ŋkul nyíi njów má ŋkuŋkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəɔŋg shí, wólə nyə mənəkəda. Nji, á ká shín wólə nyə mənəkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów. ²⁸ Bábálé, má jaaw bí ná, *misám myəsh búúd bwə sá myá, nə bímbí lú *bwaasúlə mpu dēsh bwə bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Nji, múúd yēsh mə bá kə nə bwaasúlə mpu wə Nkəŋkə Shíshim yé, nyə abúle bwelə bə nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandugə kandugə. ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwə á ŋgə ci ná: «A ji nə bów-bôw shíshim.»

*Nyɔɔŋgú nə omínyonhú ó Yésus
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Nyɔɔŋgú mə Yésus bənŋh omínyonhú bé bwə á ka jê, bwə mú tów tóón, ka lwâm muud nə a kág jôw bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mənəkumbə mə búúd dí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔŋgú woó bənŋh omínyonhú bwô† bí na tóón, bwə ŋgə sɔ wo.» ³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔŋgú waamə wə zə? Omínyonhú báamə wə ozə?» ³⁴ A mú kənd mísh dúg búúd bwə á ŋgə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamə nə omínyonhú báamə, bwə wə óga! ³⁵ Muud yēsh má də sá sá Zembí mə jí yé, nyə wə jí mínyonhú waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntâg nyɔɔŋgú waamə.»

4

*Kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Dúlágá jwôw, Yésus nyə á ŋgə nyingə jíngali buud, bwə njúl ncindye mən. Buud bwə á ka sɛɛŋgya nyədí ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú tów kə kəwa byóólád, ji shí, buud bən cínú. ² A mú ŋgə jíngali bwo zhwog isá míkandad. Nyə nə bwo nyədí njíngúlád ná: ³ «Bényúgá məlwə, bi mpúg gwágulə! Nğwól mbəəl məmpəg nyə á kə myɛɛg mpəg. ⁴ Í á ka bə, a ŋgə myɛɛg í, nyúl mpumə mú shugula zhíi nə zhíi. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywô. ⁵ Nyúl mpumə í mú shugula shí á

məkwóógúd, kú nə fwámé mändəlú cínəŋg. Í mú námə lɛɛl wéesh míngwu, nəcé mändəlú má á shígé fifə. ⁶ Njí, ja yásó í má faan yí, míngwu mi mpwásə mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nə fwámé míkəplə. ⁷ Nyúl mpumə í mú shugula íbiin-bíinud. Ibiin-bíin byəɔŋg í mú lɛɛl juwo nə ndéé káda íkólə í mpəg, í mú bə kú wúmə təɔ bumə. ⁸ Njí, nyúl mpumə í á shugula tag-tag shí dɛ, í mú kɔ, mpu wəy. Í mú ŋgə wúmə, dúl shug ibumə məwúm málól, dúlágá məwúm məsaman, dúlágá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág!»

*Féel-féelí á kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)*

¹⁰ Ja á má kə bə nyáméfwó yí, *ompwíin bé wúm nə óbá nə buud bənŋh bwə á bə wá, bwə mú jí nyə ná a jáawug bwo nda míkanda mí ké ná. ¹¹ Yésus mú bɛsa ná: «Zembí nyə a má yə bí báá *ndímba á Faan dé. Nji buud ɔ tóón bən bwə é də gwág nji míkanda ¹² shú ná bwə dúg bə, bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dúg; bwə tɛem gwágulə, bwə kú wámbulə, ŋkwanjá bwə á bá cénd kuú njəond, Zembí juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bi agwágé kanda ni? Ká bí é bá ka gwág mílágá na ntədelé? ¹⁴ Mbəəl məmpəg má də bɛ Mílésú mí Zembí. ¹⁵ Buud básə tən nda zhíi nə zhíi kúl mpəg Mílésú mí Zembí í á myɛɛgya yí, jisə bəɔŋg bwə á bə ná, bwə ká námə shín gwág Mílésú mí Zembí, *Sátan lɛɛl ntâg námə zə, zə yíl bwo mpəg í ámə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntó námə, bóól básə nda bwə də lég mpəg shí á məkwóógúd. Ja bwə gwág Mílésú mí Zembí, bwə téd fwo lég myə nə məshusug; ¹⁷ nji bwə kú nə míkəplə bwədí cugud, bwə kú wá nadá, bwə bɛ Mílésú mí Zembí nji kúkúl baan, bwə ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwúlí nəcé Mílésú mí Zembí, bwə julə mənnyúl. ¹⁸ Bóól bwə də lég mpəg íbiin-bíin dɛ. Bən básə ná, bwə gwág Mílésú mí Zembí, ¹⁹ nji, yágúwó isá yə mən mwôw, nə wímbúlə məbíi, nə bíl zhwog iwímbúg yə cug í mú zə káda Mílésú mí Zembí,

3:27 Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20 **3:31** 3.21 † **3:32** Míl míciyá mí ayág mí ŋgə ci na ná: «Nyɔɔŋgú woó bənŋh omínyonhú bwô, nə okóól bwô...» námə nda mpánzə 35 í kə féel ná. **3:35** Mat 6.10 **4:1** 3.9 **4:9** Mat 11.15 **4:12** Iza 6.9-10; Mat 13.14-15 **4:19** 1Tm 6.9-10

mí mú bæ nda wúmæ. ²⁰ Bóól báá búsa nda bwé ða lág mpæg shí átutagú ðí. Bân búsa ná, bwé gwág Milésú mí Zembî, bwé lág myæ, bwé mú wúmæ mpúmá, ðul shug wúmæ íbumé mæwúm málóol, ðul mæwúm mäsaman, ðulúgá tæd.»

*Kaaná lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyingæ ci næ bwo ná: «Ye bwé ða jida lámba ná bwé ká kúd dwo mpíð? Yé bwé ða kæ tâl shí gwoñá? Ngaá jí yida bæ ná í tówúg cé lámba ðí? ²² Kú næ sâ á *ndimba í bá bwên kú nyîn, ñkí sâ á shwoó í bwên kú wóós mánkenyad. ²³ Muud jí næ mælwæ mé gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingæ ci næ bwo ná: «Jigá kuú ná kalá næ sâ bí mé ða gwág yí! Næcé yuug bí é ða yigula bóól búúd ná ndí yí, gwé námé wé bwé bá ða yigula bí næ ndí yí, bwé wá mábáðí. ²⁵ Muud jí næ baalé fæg yé, Zembî mæ bá kwádulæ nyæ nywo. Nji nyæñg cúgé næ ndí yé, Zembî mæ bá mæel yíl nyæ búbaalé á jí næ ndí yí.»

Kaaná mpæg í ða kþ gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingæ ci næ: «Faan mé Zembî ðúsæ nda yuug ga. Ngwól múúd mé myæeg mpæg nyáðí fambá. ²⁷ Nyæ e já ibulú, wóol mímwásá. Mpæg jáá í é kâl ná ndeé, í ñgé wîy gwáméfwó, muud nyá ámæ bæ yé kú mpu nda í ñgé síy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá ná mpæg kþg íkáá, í wá mábæga, mpúmá lwánd mábæga ðí. ²⁹ Ná ndeé, ja mpúmá mé tî yí, bwé mú saag fambá, næcé fwála bwé jéla næ saag yí í mé wóós.»

*Kaaná búbumé mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyingæ ci næ: «Shé bí næ ñkul ci næ Faan mé Zembî ðúsæ nda jí? Shé bí næ ñkul yîga dwo næ wáyé kaaná? ³¹ Dúsæ nda búbumé *mutárud. Búbumé jæñg wé í búl cwáágwæ næ bíl íbumé í mæmpæg byêsh. ³² Nji ja bwé bæ gwo yí, í ða gwaa cþ mólúgá mæmpæg mâ fambá; í wá mílðw né ñkudé, mbií á ná inunú bí næ ñkul zæ lwþ maage cínæñg nyáðí gúgúwád.» ³³ Míl zhwo g mikaaná mbií nid wé nyæ á ða lás næ buud yé, námé mbií bwé á bæ næ ñkul ða gwág yí. ³⁴ Nyæ a shígé ða bwele lás næ bwo kú kænd

kaaná. Nji nyæ á ða kæ féel isâ byêsh, ja bânðñ *ompwíin bé bwé mé kæ bæ bwáméfwó yí.

*Yésus mæ ñkáánd næ ñkwþ
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwðw ñgwúd ðæñgá mpwó-kugú, Yésus mú ci næ *ompwíin bé ná: «Shé línágá mân, kæ fanwíny!» ³⁶ Ompwíin bwé mú béégya næ áncuncuma buud, kæ kwey Yésus byóólúð. Bónónñ bwé mú kæ næ dwo. Mólúgá mól mé á bæ námé mákoogú, mé ñgé bæ bwo. ³⁷ Bwé ñgé kæ, seegya ná mæma ñkwþ mú tééd kunjúla, ikwþ í májúwó í mú ñgé shwiy byóólúð, byóól mú tééd lwándulæ næ mæjúwó. ³⁸ Í á bæ, Yésus mbwúg bán byóólúð, a ñgé já, lúú mbwúg filo ðí. Ompwíin bé bwé mú juumushi nyæ. Bwé næ né ná: «Yíguli sá wál zæ yæ! Ye sâ jæñgá í acíyé wo tæ sâ?» ³⁹ Yésus mú wóol, nyæ ñkáánd næ ñkwþ. Nyæ næ mân ná: «Salæwóg, jigú ná shæe!» Nji nyæ á shîn lás ntáni yí, ñkwþ mú shwal shîn, mân bæ né shæe. ⁴⁰ Ntó Yésus mú ka ci næ ompwíin bé ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Ye bi cúgé næ búgé næ Zembî?» ⁴¹ Inkunjúúnd í mú jág bii bwo, kæ jé bwé mú ñgé nyímbula bwámé næ bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyæ! Tæ ñkwþ, tæ mân í bálé sá nyæ mægwág í?»

5

*Yésus mæ yíl májamb
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Ntó bwé mú kæ wóós cindú fanwíny shí á Ogerazenyé. ² Yésus mú shulæ byóólúð. A ká námé shîn tâl mækuú shí, ñgwólúgá múúd mú wú máshwoñ ðí, bów-bðw *shíshim ñgé lwáfalæ nyæ, zæ bwæma næ Yésus. ³ Muud wæñgá nyæ á ða ji ban máshwoñ. Tæ muud ñgwúd nyæ a shígé ná bæ næ ñkul mæ wálúla nyæ, tæem bæ næ mimbwagé mí íñkwánz. ⁴ Ija ñkí bulya bwé á ða tæem wóolæ nyæ mæbwæ næ mikwoolú mí íñkwánz, bwé wá nyæ mimbwagé mækuúd, nji nyæ á ða tî isâ ini byêsh. Tæ muud ñgwúd nyæ a shígé bæ næ ñkul mæ káágúlæ nyæ. ⁵ Bulú næ mwásé nyæ á ða bul bæ nji ban máshwoñ næ mímbúnúð, ké ða kîm, a ñgé béwali nyúúl nyé næ mækwóógá. ⁶ Ntó nda nyæ á ðag Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyæ á ju kúlá, kæ kúd Yésus mæbwónñ shí,

4:21 Mat 5.15; Luk 11.33 4:22 Mat 10.26; Luk 12.2
25.29 4:27 Zhk 5.7; Mbá 14.14-15 4:32 Eze 17.23

4:23 Mat 11.15 4:24 Mat 7.2; Luk 6.38 4:25 Mat
4:39 Sôm 89.11; Mak 6.51 5:7 3.11

jægula nə nyə,⁷ a ηgə kîm ná: «Yésus, *Mwân má Zembî á gwów-gwôw, shwê bân nə iney? Má jægula nə wo jíná má Zembî dí ná, wo kú tâl mə cwúndəd.»⁸ Nyə á jægula nə Yésus ntúni nəcé Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná: «bów-bôw shíshim, wúg nyə nyúúlád.»⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwô wé zé?» Nyə ná: «Jíná dâm wé “Kinda”, nəcé sá bí ηkí bulya.»¹⁰ Bwé mú téég Yésus məbwê ná a kú yîl bwo ləəm dí kənd kâl shús.

¹¹ Na, məma sənz óηkuú, í á ηgə də mbámbáñád. ¹² Məjamb má mú téég Yésus məbwê ná a nyíngálág mwo óηkuú bəηgád. ¹³ A mú magulə ná í síyúg ntó. Bów-bôw míshíshim myəηgá, mí mú zə wú múúd wəηgá nyúúlád, kə nyí óηkuúd. Sənz óηkuú ni, je bə ótósşin óbá, jêsh mú shwal bumb nə mikálá, wú mbámbáñád, kə juwa máñád. Bwé mú ηgul məjúwó nə ndéé fudə.

¹⁴ Buud bwé á ηgə baagulə óηkuú wá, bwé mú wəenzh kə ηgə jaaw buud ηgwála nə míləəm míləəm. Buud bwé mú zə, zə dág sá í ámə sîy yí. ¹⁵ Bwé mú zə wóós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwé dág múúd məjamb má á də lwáfulə yé, a njúl cínəηg shí nə jəjə míkáándá, a njúl námé nə sheε. Bwé mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwé á dág sóólágú í á sîy wá bwé mú jaaw bwo sá í ámə bə nə muud wəηgá nə óηkuú yí. ¹⁷ Ntó bwé mú téég Yésus məbwê ná a wúg bwédí ləəmud.

¹⁸ Ja Yésus má kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwê ná a ηwág nyə nyádí gwoηgud. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádá kə jaaw búúd bwô sá jêsh Cwámba má sá wo yí, nda á má gwág wo ηkúnkwónúłə ná.»²⁰ Muud éne músə kyey, kə ηgə jaaw buud wá Dekapwól sá jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəηg bêsh bwé á gwág wá bwé mú bul káam.

*Yésus má gwûmushi
shilə mə Zharus
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)*

²¹ Ja Yésus má səw kə fanwíny byóól dí yí, buud bwé mú zə lyε nyə áncuncuma, a njúl ná bwúñád. ²² Ngwól njwú á *mpáánzə minjígúłá, nə jíná ná Zharus mú wóós. Nji nyə á dág Yésus yí, nyə á zə kúd məbwón

shí,²³ téég nyə məbwê. Nyə ná: «Súsás jâm í ηgə júgula. Má jægula nə wo ná wo zág kə keel nyə məbwê, a bág mpwogé, a cágəg.»²⁴ Bá Yésus bwé mú kə, buud bwé ηgə bε bwo áncuncuma, bwé ηgə shúsə Yésus íkóómb byêsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cínəηg, məcií má á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. ²⁶ Nyə á bul dág cún ncúlyá ojwówuda dí sólə ná a yâl, a shîn keenzh *mwaanê yé yêsh. Nji, a kú yâl, bwas ηgə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lân má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpásə kwon na áncuncuma buud dí, kə kúnnya nə nyə káándé,²⁸ a ηgə téduga ná: «ηkí mə kúnnya nə nji káándé má Yésus, mə yâl.»²⁹ Nji nyə á kúnnya nə nyə káándé yí, məcií tów ntəg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yâl. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífə má wú nyə nyúúlád. A mú yág mpásə búúd dí, jí ná: «Zé má kúnnya mə nə káándé éne?»³¹ *Ompwíin bε bwé mú bεsa nə nyə ná: «Wo ηgə dág buud ó ηgə shúsə wo íkóómb byêsh, wo nyíngə jí ná: “Zé má kúnnya nə mə káándé éne?”»

³² Nji Yésus mú ηgə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dág múúd nyə ámə sá sóólágú wəηgá yé. ³³ Mudá éne nyə á ηgə lilya nə ifwaas, nəcé nyə á mpu sá í ámə sîy nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yêsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo má *dág cug nəcé búgə gwô. Kaág ná sheε. Bwas í shínúg wo!»

³⁵ Yésus ηgə ná lás ntúni, buud bwé mú wóós wúlə wé njwú á mpáánzə minjígúłá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ηgə ntágulə Yíguli nə ji?»³⁶ Nji, Yésus kú bísh sá bwé á ηgə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bεeg fúndə, bég nji nə búgə.»³⁷ A mú ci ná tə muud kú bε nyə, a kə nə nji Pyêr nə Zhâk bá mínyəñú yé Yuánes. ³⁸ Ja bwé má jé njwú á mpáánzə minjígúłá dí njów yí, Yésus mú dág buud bwé ηgə sá saagawo mímbíí mímbii, bwé ηgə jii, bwé ηgə kîm. ³⁹ A mú nyí njów, nyə nə bwo ná: «Bí ηgə jii nə ηgə sá bímbí lú saagawo ni nəcé ji? Mwân nyə afwóyé yə, a ηgə yida já.»⁴⁰ Bwé mú yida ηgə cágulə nyə. Nə ndéé a mú wéeshalı bêsh tóón, lúgə

nji sóŋgá nà nyɔŋgá mɛ mwân, nà buud ó gwoŋg jé. Bwé mú nyí fúm, kúl mwân nyé á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wɔŋgá mbwá. Nyə nə né ná: «Talita, kûm!» Ntó má ké ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wɔlúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wɔŋg mú wɔl, tééd kyeyúlə, nəcə nyə á bə nə mimbû wûm nə mímbá. Ja bwé má dúg ntáni yí, bwé mú ŋgə káám mbií á ná fəg jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwé kú bwiing múúd sâ í má s̄y yí. A mú ci ná bwé yég nyə sâ má dâ.

6

Buud ó Nazarêt bwé ban Yésus (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yésus mú ka wú na, bənəŋ *ompwíin bé bwé mú kə nyédí kwáádá. ² Ja jwôw lú Sábaad í á wóós yí, nyə á kə *mpáánzə mínjígúlá, kə ŋgə yə buud mínjígúlá. Ncúlyá buud bwé á ŋgə gwágulə nyə wá bwé mú ŋgə bul káam, bwé ŋgə jî ná: «Bíga ísâ í á wú nyə ŋgow? Dúga váál fəg wé jî? A ŋgə mpu sá dúga váál *məshimbá wa ntədélé? ³ Kábíndá á mwân má Maríya dí éga? Mínyɔŋú má Zhâk, bənəŋ Yózes, nə Yúdə nə Shímun dí éga? Ngaá okóól bé búsə wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bɔɔgú. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndə má də námə bwəma nə mpyóŋ nji nyédí kwáádá, nə nyédí məwóŋgód, nə nyédí njów búúdud.» ⁵ Nyə a shígé bə nə ŋkul sá tɔɔ *shimbá cínɔŋg nyédí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a keel məbwə, cəg myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwé á bə kú *búgula nyə ná. Ná ndeé a mú cɔ, ŋgə kə məkwaádá mēsh mâ faan dɔɔŋgúd kə ŋgə yə buud mínjígúlá.

Yésus má lwâm ompwíin wûm nə óbá (Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísâ íni í má cɔ yí, Yésus mú jôw *ómpwíin wûm nə óbá bé, a mú zə ŋgə lwâm bwo óbá óbá. A shîn yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bôw míshíshim. ⁸ A báásulə bwo ná: «Ja bí má ké yí, bí kú ŋwa íbaduga í njɔnd, ka nji wagatíg. Bí kú ŋwa buléd, tɔɔ baamutálá. Bí kú kə nə *mwaané. ⁹ Bí bwaád osílúfaas! Nji bí kú bwaád íshimí

íbá.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Ja bí má jé wúl ŋgwəla dí yí, bí ó jî njów bí ámə nyí yíid, kə jé jwôw bí má bá lɔ yí. ¹¹ Búúd bwé ká bá bə kú ləg bí gúl kúlúd, bwé kú ceel gwág sâ bí má jáaw bwo yí, bí ɔ bá wú cínɔŋgú, bí kudə fumbya í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgá wɔŋgú í lwágulə bwo ná bwé má byaagulə.» ¹² Ná ndeé ompwíin bé bwé mú zə kə, kə ŋgə cúndə ná buud bwé céndúg mítádúgá. ¹³ Bwé mú námə yíl buud zhwog májamb má á ŋgə ntágulə bwo má. Bwé gwáágulə zhwog mímbəl məwúdə, ŋgə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jíná má Yésus ŋgə jag bul jwɔ, bólúgá búúd bwé á ŋgə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwûm, sâ jɔŋg wə á músə nə mpífə á ŋgə sá *məshimbá ntáni ni.» ¹⁵ Bólúgá ná: «Jísə Eli.» Bólúgá ná: «Jísə Zembî ŋgwól *múúd micúndə yé, nda bɔŋg ó ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cún wə éne! A má gwûm shwóŋud!» ¹⁷ Nəcə Herod nyəméfwo nyə a ŋwa Herodyad, mudá má mínyɔŋú yé Fílíp, bā. Lósú wɔŋg wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wóolə nyə məŋkəda, kə wá nyə mímbwugud. ¹⁸ Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajéláyé nə ŋwa mudá má mínyɔŋú woó ná wo bā!» ¹⁹ Herodyad nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sɔ məzhíí ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bānda ²⁰ nəcə Herod nyə á də mpu ná Yuánes jî tátəlí muud mísh má Zembî dî, a njúl muud Zembî, nyə á ka də gwɔɔ nyə. Sâ jɔŋg wə nyə á də keem nyə yí. Ná ndeé, tɛem bə ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúd, nyə á yida námə də gwágulə nyə nə məshusug.

²¹ Ná ndeé, Herodyad nyə á zə dúg zhíí má gwú Yuánes jwôw Herod nyə a təl zan byélé dé yí. Herod nyə a jôw milúlúú myá lɔəm nə myá izimbi, a jôw námə otówe ó shwóg wá Galilé. ²² Í á ka bə, Herod bənəŋ buud bɔŋgú bwé njúl shí, shilə má Herodyad mú

5:41 1.31; 9.27 5:43 7.36 6:2 Yuá 7.15 6:3 Yuá 6.42 6:4 Yuá 4.44 * 6:11 Ja Oyúden bwé á də kudə fumbya mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kúkúl shí bwé ámə təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínɔŋg wá ná bwé músə sâ nyé. 6:13 Zhk 5.14 6:14 8.28 6:15 Luk 7.16 6:17 Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20

nyíi cínɔŋg, tééd sáágulə cwánád. Kuú zâŋ yé mú zə bul nywa Herod bənɔŋ buud óni míshád. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jêsh wó céél yí, mə é fáágulə wo gwo.» ²³ A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Tɛɛm bæ nə wó jii məma mpál á faan dâm, mə é fáágulə wo gwo.» ²⁴ Shilə ni kú fwo bɛsa, a mú wóós tóón, kə jí nyóóŋgá ná: «Mə gwáámbúg jí?» Nyɔɔŋgú mú bɛsa nə nyə ná: «Gwáámbúg lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú læl ntâg jéél nyiŋgə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná: «Mə jíi nə wo yág mə lúu má Yuánes Nduu-buud yááséd wa kíkidíga.» ²⁶ Njwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey kɛɛn ŋkaaná mísh má ójóŋ dí ná, nyə a shígé nywá nyiŋgə ban ná nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáámb yí. ²⁷ Námá cé nə cé, a mú kənd ŋgwólúgá zimbí ná: «Zaá mə nə lúu má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəɔŋgá mú kə cigə Yuánes cúnj. ²⁸ A mú zə nə lúu yááséd, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóóŋgá. ²⁹ Nə ndéé *ompwíín ó Yuánes bwə mú gwág sóólúgá wəɔŋgá. Bwə mú kə ŋkəny kug nyúul má Yuánes kə wá shwóŋud.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwə á nyiŋgə yí, bwə á zə bwiŋg Yésus sâ jêsh bwə á kə ŋgə sá yí, nə sâ bwə á ŋgə jíŋguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kál búúd bwə cúgé yí ŋwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwə á bæ cínɔŋg ŋkí bulya, bóól ó ŋgə kə, bóól ó ŋgə nyiŋgə, mbií á ná bənɔŋ ompwíín bé bwə á shígé bæ nə fwála ná bwə dág. ³² Bwə á ka kəwa byóólúd, kyey ná bwə kə jí bwáméfwó bugád kál búúd bwə cúgé yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwə á dág bwə ŋgə kə byóólúd, bwə mú yag bwo. Buud bwə á ka ŋgə wu míŋgwála myêsh dí, ŋgə kə nə mikúlál, kə sámb Yésus bənɔŋ ompwíín bé shwóg kə tééd jê.

³⁴ Ja bwə má shulə byóól dí yí, a mú dág mánkúmbə mə búúd məní, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwə á bæ nda sɔɔnz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a

mú ŋgə jíŋguli bwo isâ ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé ná, ompwíín bwə mú kə ci nə nyə ná: «Sá búəsə wa bugád, kugú námá óga. ³⁶ Bídúg búúd óga, bwə kág íbaafə nə mákwáádə məsə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sâ má dâ.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ má dâ.» Bwə mú jí nyə ná: «Sá é sá ntudélê ná sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jíí ódanarí† mitəd mímbál!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búəsə nə íbuléd ínəy? Kəgá dág!» Bwə mú kə lə. Bwə mú zə jaaw nyə ná: «Sá búəsə nə íbuléd ítóón, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwə jíŋg buud shí ikínda ikínda ákándá dî. ⁴⁰ Bwə mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətóón. ⁴¹ Ja búúd bwə má shín jí shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd ítóón nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zəmbí akíba. A mú fəy íbuléd, yə ómpwíín bé. Bwə mú kaaw búúd. A mú námá kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bəsh bwə mú də, jíla, idâw lág. ⁴³ Ompwíín bwə mú sɛɛŋg íkúl í buléd nə íkúl í óshú í á lág yí, byêsh í á lwánd məbwmú wúm nə məbá. ⁴⁴ Buud bwə á də íbuléd byɔɔŋg wá, bwə á bæ budúm otóóshin otóón.

Yésus má kyey májúwó dí gwôw

(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námá nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín bé ná bwə kəwag byóólúd, bwə línág kə nyə shwóg Bɛtəsayída, mən fəŋwíny té nyə é ŋgə fwo bíd zhwog buud bwə á bæ óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbúnjád ná a kə jəgula nə Zəmbí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey ná byóól mú tām mən, nye má lág cínú nyámé. ⁴⁸ Nyə á ka dág ná júgə í ŋgə bæ ompwíín cúnj nə cúnj, nəcé ŋkwə nyə á ŋgə yida wú kóómb bwə á ŋgə kə yí. Njɛɛ míŋgwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bɛ bwo, a ŋgə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw. Nyə á ka sá nda a cɔ bwo. ⁴⁹ Ja bən bwə má dág a ŋgə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwə má téduga ná jisə *jím, bwə mú bwú óŋkwimbyê. ⁵⁰ Nəcé bəsh bwə a dág nyə, íŋkunjúúnd í mú bii bəsh. Yésus mú læl ci nə bwo ná: «Səlúgá milâm shí. Mə wə éne,

6:23 Est 5.3, 6; 7.2 6:30 Luk 6.13; 10.17 6:32 8.1-10 6:34 Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † 6:37 danarí: Danarí ŋgwúd í á də kwaga nə myána myá ŋkúmba jwôw. 6:43 20j 4.43-44 6:46 Luk 5.16 6:48 Zhb 9.8; Luk 24.28 6:49 Luk 24.37 6:51 4.39

kúgá fúndə!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólúđ, kwey bwo, ŋkwə mú ntâg shîn. Bwə mú káam mbií á ná fəg də jímb lúúđ. ⁵² Bwə á bul káam nəcə bwə á shígé fwo mpu gwág mbií múúđ mə Yésus. Sâ jəwəŋgə ɔ í á sá ná bwə kú wámbulə sâ nyə á cɛel jíŋgəli bwo ja nyə á sá ná íbuléd í búlyag yí. Bwə á bə ná ŋkí jilə milúu.

*Yésus mə lwag mímbəl Genezarət
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Bwə mə shîn lína m̄əŋ, bwə mú jé ləəm á Genezarət, bwə mú səl byóól. ⁵⁴ Námə shulələ bwə á shulə byóólúđ yí, buud bwə mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwə mú kə nə mikúlə kə ŋgə bāŋgəla shí nyəwəŋ nyēsh d̄i. Bwə mú ŋgə ŋkēny mimbəl ítanád, ŋgə kə nə myo kúl jēsh bwə á ŋgə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ŋgə kyey mákwáádə nə míŋgwəla, təw íbaafə. Buud bwə mú ŋgə kə bwəŋg mimbəl myəŋ mímbaadád, íkúl nyə é ŋgə cə yí. Bwə mú ŋgə téeŋ nyə məbwə nə a bíđúg nə bwə jísówúg ŋgə kúnnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bəwəŋg bwə á ŋgə kúnnya nə nyə wá bwə mú ŋgə yál.

7

*Ofarizyēŋ nə ijām nə ijag
(Mat 15.1-9)*

¹ *Ofarizyēŋ nə bóólúgá *Oyíŋgəli ó məcɛɛ bwə á wú Yurúsələm, kə wə Yésus. ² Bwə mú zə dág ná bóólúgá *ómpwíín bə bwə á də də idəw məbwə nə məbwam. Ntó jì ná bwə á shígé də gusa mwo mbií məcum mə *Oyúđen mə ŋgə jíŋgəli yí. ³ Í njúl nə Ofarizyēŋ námə nda Oyúđen bēsh bwə á shígé də də, bwə kú fwo mpu gusa məbwə, nəcə bwə á də yáag nə məcum ímpáámbə í á lúgə má. ⁴ Ja bwə nyíŋgə míkus dí yí, bwə cúgə nə ŋkul də kú fwo gusa. Bwə á də námə baagələ bílúgá íjām nə ijag nda dúlə gusa íbálá nə mikáágə nə iwóŋgə.

⁵ Ja Ofarizyēŋ nə Oyíŋgəli ó məcɛɛ bwə á dág ntáni yí, bwə mú cì nə Yésus ná: «Ompwíín bwó bāŋ bwə aŋgə nə baagələ məcum mə ímpáámbə, bwə ŋgə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?» ⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ízayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cúndə shú dún, bí buud ɔ mákəŋ mbií wúsə cilyá yí, ná: Kúl búúđ ga í ŋgə gúmal mə nji mímpu dí,

milām myəŋ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wāŋ ŋgələ ságusə bwə ŋgə ságusə mə yí wúsə ntó ŋgwas.

Bwə ŋgə yida jíŋgəli buud minjíŋgəlá myə məmpándí mə búúđ.»

⁸ Yésus mú kwádalə ná: «Bí mə myaas məcɛɛ mə Zembí, yida nywílya nə məcum mán.» ⁹ A kwo námə cì ná: «Bí mə mpú də ntə mpándí mə Zembí ná bí mə yida baagələ məcum mán. ¹⁰ Moyíz nyə á cì ná: “Gúmálúg sóŋgú wò nə nyəwəŋgú wò.” A nyíŋgə námə cì ná: “Múúđ mə ká lweem sóŋgú yé ŋkí nyəwəŋgú yé, bwə jəlá nə gwú múúđ wəwəŋgú.”

¹¹ «Nji bí bāŋ bí ŋgə cì ná: “Múúđ mə ká jaaw sóŋgú ŋkí nyəwəŋgú ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə korban (ntó mə kə ná ŋkəw nyəwəŋg í músə məyána shú mə Zembí),’ ” ¹² bí kú cíndal múúđ wəwəŋg nə a sáag sâ shú mə sóŋgú ŋkí nyəwəŋgú. ¹³ Ngaá ntó jì ná bí ŋgə sá ná Milésú mí Zembí mí bəg ŋkəŋgúg, məcum mán yidá mpu yáag? Bí ŋgə námə nyíŋgə sá bíl zhwog isá í abúbəw!»

*Isá í də wá múúđ məlwəagəwo yí
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, lésə nə buud bwə á bə cínəŋgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényúgá məlwə, mpu gwágələ.

¹⁵ Sâ í dú wú tóŋn, nyíi múúđ nyúúlúđ yí, gwə dí í dú wá múúđ məlwəagəwo mísh mə Zembí d̄i; nji byəwəŋg í wú nyádí lámúđ yí, byó wə í dú wá nyə məlwəagəwo. ¹⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bānəŋ *ómpwíín bə bwə mú nyíŋgə kə njów. Cínəŋg bwə mú zə jí nyə ná a féélúg bwo kaaná wəwəŋgú. ¹⁸ A mú ka cì nə bwo ná: «Ye bí búsə námə kú mpu gwág ísə? Ye bí agwágé ná sâ jēsh í wú tóŋn nyíi múúđ nyúúlúđ yí, í cúgə nə ŋkul wá nyə məlwəagəwo mísh mə Zembí d̄i. ¹⁹ Nəcə í ányíyé nyə lámúđ. Í yida kə nyə mwə dí ná ndéé í mú wóss kə bíđ.» (Ntó mə cɛel cì ná idəw í cúgə nə məlwəagəwo mísh mə Zembí d̄i.) ²⁰ Nyə mú nyíŋgə cì ná: «Sâ í wóss wú múúđ dí yí, gwə wə í wá nyə məlwəagəwo mísh mə Zembí d̄i. ²¹ Nəcə lám mə múúđ dí wə bów-bəw

mítádúgá mí dɛ zhu yé, nə ɲaŋga, nə júwo, nə mægwú mə búúd, ²² nə minɔamb, nə yéesh móbii, nə mbíya lâm, nə məkəŋ, nə asíy-síy, nə zhíŋ, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə ɲkəny nyúúl, nə cug ímpwúfú. ²³ Isâ íni byêsh í wú lâm mə múúd dí cwû, byó wé í dɛ wá múúd mælwaagɛwo mísh mə Zembî dí.»

*Mudá ikûl mə búgɛla Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyíi wúlúgá njówád, nyə ɲgə sɔ nə muud kú mpu nə nyə jí cínɔŋg. Nji buud bwá mú bále námə mpu. ²⁵ Kú námə bwey, ɲgwólúgá múdá mú gwág nə Yésus mə jé cínɔŋg. Mudá wɔɔŋgá, bów-bôw shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúul Yésus dí shí məkuú. ²⁶ Mudá wɔɔŋgá nyə á bə shilə Ogərêk, nyə a byêl ləəm á Fenisî, shí á Sirî. Nyə á ka zə jəgɛla nə Yésus nə a yílúg shilə yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwog bíd nə bwân ó njów bwá dág nə ndeé, jíla. Nəcé ɲwálə ídâw í bwân ó njów, wusə yə ómpyâ, í anywáyé.» ²⁸ Nji mudá éne mú zə bəsa nə nyə ná: «Ká, Cwámba, ompyâ bwá dɛ námə cwála mampulú mə dɛ kud túwəli bwán dí shí má.» ²⁹ Ntó Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wo mə mpu bə nə zény ná, nyiŋgág kə wódí njów; məjamb mə á ɲgə lwáfúlə shilə wô má, mə mə wú nyə nyúúléd.» ³⁰ Mudá wɔɔŋgá mú nyiŋgə, kə nyádí njów, kə kwey Mwân mbwúg shí, məjamb mə mə wú nyə.

Yésus mə lwag akúmálwə

³¹ Mpúsə na, Yésus mú wú ɲgwála á Tir, ciŋgya Sidon. Nyə a lína mpál shí á miŋgwála wúm kə ɲgeɛ mən mə Galilé. ³² Cínɔŋg bwá mú zə nyə nə ɲgwól akúmálwə a njúl námə fífi. Bwá mú jəgɛla nə Yésus nə a bádug nyə məbwə. ³³ Ntó Yésus mú zə ɲwa múúd éne kə nə nyə kóómb búúd bwá á shígé bə yí. A mú jíil nyə inyiná málwád, a yíl. A sey mántənd nyádí inyínád nə ndeé a cilə múúd éne júmád. ³⁴ Nə ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl fəm, nyə mú ci nə muud éne ná: «Efata!» (Ntó mə ké ná «báŋúg!») ³⁵ Cé nə cé jɔɔŋgád, muud éne málwə mə mú bəŋ, téémbí í mú wú júmád. Nyə mú mpu ɲgə lás. Yésus mú

nyiŋgə nə nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntó Yésus mú báásulə bwo nə bwá kú bwelə jaaw tóo muud. Nyə á tɛɛm báásulə bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ɲgə lwám bwo nə bwá ɲgág nə cúndə. ³⁷ Buud bəsh bwá mú bul bî, bwá ɲgə ci ná: «Isâ byêsh nyə ɲgə sá yí bíse ɲkí bul nywa! Nyə bále sá nə wəkúməlwə bwá gwágúg, mifífi mí lásúg!»

8

*Yésus mə nyiŋgə yə búúd idâw
(Mat 15.32-39)*

¹ Mwôw mɔɔŋgá di, áncuncuma buud nyə á zə sɛɛŋgya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwá á shígélé bə nə sâ mə dâ ná, Yésus mú jôw *ómpwíin bé, nyə nə bwo ná ² «Mə ɲgə gwág buud óga ɲkúɲkwóŋúlə nəcé sənəŋ sá mə jí mwôw málóol, ja gaad bwá cúgé ná nə sâ mə dâ. ³ ɲkí mə nyiŋg bwo ntáni zha nə bwá kág bwádí, bwá é kə tag nə məntambəli zhíid, nəcé bóólúgá ɲkí bulya bwá ɲgə gwaa zhu.» ⁴ Ompwíin bé bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sá é wíl bwo ntədəlé nə bwá jíla wa bugád?» ⁵ Yésus mú jí bwo ná: «Bí búse nə íbuléd íné?» Bwá ná: «Zaŋgbá.» ⁶ Yésus músə ka ci nə buud bwá jíg shí. Nə ndeé a músə ɲwa íbuléd zaŋgbá byɔɔŋgá, a yə Zembî akíba, a fêy byo ikál ikál, yə ómpwíin bé nə bwá kág ɲgə kaaw, bwá mú kə kaaw búúd. ⁷ Bwá á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ɲwa námə, yə Zembî akíba. Nyə nə ompwíin bé nə bwá kááwug námə byo. ⁸ Buud bwá mú də nə ndeé, jíla. Zhwog ikál í mú lúg tən məkúdá zaŋgbá. ⁹ Í njúl nə buud bwá á jee bə otóóshin onə. Yésus mú nyiŋg búúd nə bwá kág ɲgə kə. ¹⁰ Nyə shwal kəwa byóólú, bənəŋ ompwíin bé bwá mú kə shí á Dalmanuta.

*Ofarizyên bwá jí dág sâ mímbúgú
(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)*

¹¹ Ja bwá mə kə jé wu yí, *Ofarizyên bwá mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí málwəbúlán, bwá zə jí nyə nə a lwóg bwo dúl *shimbá í ɲgə zhu gwôw. ¹² Yésus mú səl fəm nə mətag mə nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcé jí bí kala buud ga bí ɲgə céél dág shimbá yí? Búbólé, mə jaaw bí ná, kala búúd

ga í ábúlé bwele dág tɔɔ sâ!» ¹³ A mú béégya nɔ bwo, kwo kə kəwa byóólúd ná a líina, kə cínú fanjwiny.

Ompwíin básə nə jág
(*Mat 16.5-12; Luk 12.1*)

¹⁴*Ompwíin bwá á ka wusa ɲwaálə íbuléd ja bónɔɲ bwá á kəwa byóól dí yí, bwá á bə nə nji ɲgwúd. ¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyɛɲ *lɔvur wáɲ, tɔɔ yé má Herod». ¹⁶ Bwá mú ɲgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcə sá cugé nə íbuléd.» ¹⁷ Yésus mú mpu sâ bwá á ɲgə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcə jí tédúgá wúsá bí nji ná bi shígé ɲwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntáni yí? Kú wámbulə ísâ! Bi anyíngóyé ná bə nə fug íí? ¹⁸ Bi básə nə mísh, nji bí kú dág íí? Bi básə nə mɔlwə, nji bí kú gwág íí? ¹⁹ Bi anyíngóyé ná téduga ja má á fɛy íbuléd ítóon buud otóóshin otóon də yí? Bi á lwándulə mábwumú mánéy nə ikúl bí á lág nə ndí yí?» Bwá ná: «Wúm nə mɔbá.» ²⁰ Nyə ná: «Ja má á fɛy íbuléd zangbá buud otóóshin onɔ də yí, bí á lwándulə məkúdá mánéy nə ikúl bí á lág nə ndí yí?» Bwá ná: «Zangbá.» ²¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

²² Ntɔ bwá mú kə jé Betusayída. Buud bwá mú zə nyə nə áncím-ncím, zə téeɲ Yésus məbwə ná á kúnýág nə né. ²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím wɔɔɲgá mbwád, wú nə né kwáádá. Kúl bá bwá á kə yí, nyə á ɲwa məntənd, bwíid múúd éne míshúd, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ɲgə ɲwá dág?» ²⁴ Áncím-ncím mú bəny mísh, nyə ná: «Mə ɲgə dág buud. Básə nda ílí, nji í ɲgə jaand.» ²⁵ Yésus mú nyíngə kwo keel múúd éne məbwə míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dág ísá byəsh ná ɲgəɲ. ²⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyíngág, wo kág bídí; wo kú nyíngə kə kwáádá nííd.»

Yésus jisə Mesí
(*Mat 16.13-20; Luk 9.18-21*)

²⁷ Yésus bənɔɲ *ompwíin bé bwá músə cɔ na, kə ɲgeɛ məkwáádá má Sezarə mə Fílíp. A mú ɲgə jí ómpwíin bé nún zhíid ná: «Buud

bwá ɲgə ci nə mə jisə zə?» ²⁸ Bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwá ɲgə ci nə wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól nə wo jisə Eli, bóólúgá bwá ɲgə námə ci nə wo jisə ɲgwól *múúd micúnda.» ²⁹ A mú nyíngə jí bwo ná: «Ká bi bāɲ ɲgə ci nə mə jisə zə?» Pyêr músə bɛsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*» ³⁰ Ná ndeé, a mú báásulə bwo ná ci bwá kú bwəle jaaw múúd sâ á jisə yí.

Yésus má bá ya, a nyíngə gwúm
(*Mat 16.21-28; Luk 9.22-27*)

³¹ A mú ka téeɲ jíígúlílə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd ná ocúmbá buud wá lɔɔm nə milúlúú myá ofada nə *Oyígúli ó máccɛɛ bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntág nyə. Nji a bá gwúm shwɔɲ dí mpúsə mwów málóól.» ³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwɔɔ. Pyêr músə kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə. ³³ Yésus músə yid, dág *ómpwíin bé, a mú ɲkáánd nə Pyêr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mitédúgá myó mí cugé mítédúgá mí Zembí, míse nji mítédúgá myá buud.»

³⁴ A mú ka jəw ncúlyá buud bwá á bə cínɔɲg wá bənɔɲ ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «ɲkí muud má cɛel bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ɲkényág kwolós jé, a bɛ mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔɔɲg mə jímbál cug jé nəcə mə nə shú Jɔjɔ Kéél yé, a faam. ³⁶ ɲkí muud má bii mábii məsh má shí ga ná ndeé *shíshim yé jímb, wáyé mfíí nyə é bə nə ndí cínɔɲg yí? ³⁷ Muud jí nə ɲkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwón, gwág íciyá byām shwón kala búúd á mítédúgá olíngí í ɲgə sá məbəw ga dí yé, Mwān mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwón ja á bá zə a ɲgə ɲkəɲəwa məɲkəɲəwa mə Sóóɲgú yé, bənɔɲ míféeshá mí wəɲgəles yí.»

9

¹ A mú nyíngə ci nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwá abúlé bwəle yə, bwá kú fwo dág Faan má Zembí má wóós nə ɲkul.»

8:15 Luk 12.1 8:16 6.52 8:18 Zhe 5.21 8:20 8.8-9 8:23 7.33; Yuá 9.6 8:28 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16
8:29 Mat 16.16 * 8:29 Kríst: Kríst mə kə nə «kwiidye buud Zembí nyə á kaag yé.» 8:30 9.9 8:31 9.30-32;
10.32-34 8:34 Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25 8:34 1Pr 2.21 8:38 Mat 10.33; Luk 12.9 9:1 Mat
16.28

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Mpásə mwôw măsaman, Yésus mú ɲwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbáɲúd, ɲji bə́nónɲ kú nə ɲgwól múud. Nyúúl nyé mú shwɔ́ɔla bwo míshúd, ³ mikáándé myé mí mú ɲgə jág bul faan nə mbii mífumə mâ ná, tɔɔ muud cúgə nə ɲkul gusa míkáándé ná ndeé mí fumə ntó. ⁴ Cínəɲgá, Moyíz bá Eli bwə mú wóós, zə ɲgə lésha nə Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ɲgələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlɔɔl, ɲgwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sâ á cíg yí, nəc é bə́nəɲ bóólúgá *ómpwíín bwə á bul gwág ifwaas nda bwə nyê. ⁷ Seegya ɲji gúndá í má zə búdal bəsh. Bwə mú gwág kál í ɲgə wú gúndá jɔɔɲg dí ná: «Mwân waamá abábə wə éga. Ságá nyə məgwág.» ⁸ Ompwíín bwə mú ntâg ɲgə yágəwa, bwə kú ná dág tɔɔ muud shús, ɲji bə́nəɲ Yésus wə bwə á bə.

⁹ Ja bə́nəɲ bwə má ka ɲgə shulə wú mbún dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dág yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwoɲ dí yí.» ¹⁰ Bwə mú baagələ ci ni, ɲji bwə mú ɲgə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «Gwúmúlə máshwoɲ dí á ɲgə ci ga, í kə ná jí?» ¹¹ Ná ndeé bwə músə jí nyə ná: «Nəc é jí *Oyíguli ó məcɛɛ bwə də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bəsa ná: «Jí bələ bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísá byəsh ícə byáɲúd. Ká nəc é jí jisá cilyá Kálaad Zembí dí ná bwə bá mpyəny Mwân mə Múúd, bwə bul jugəshi nyə yí? ¹³ Sâ ɲgwúdú, mɛɛ má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwə á sá nyə mbií wəsh bwə á cɛel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus má yíl ɲgwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwə má kə wóós *ómpwíín dí yí, bwə mú kwey mənəkumbə mə búúd má má lyɛ bwo, bə́nəɲ Oyíguli ó məcɛɛ bwə ɲgə sənusa məkəl. ¹⁵ ɲji mənəkumbə mə búúd mənə má má dág Yésus yí, bwə mú seegya, bwə mú ɲgə kə nə mikúl, kə ɲgə báda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíín bə ná: «Jáyé bínəɲ buud óga

ɲgə sənusa məkəl nə ndí yí?» ¹⁷ Na zhwog buud éne dí, ɲgwól múúd mú bəsa nə nyə ná: «Yíguli má ámə zə nə mwân waamá wódí, wúl shíshim í má sá ná a bəg kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntâg ka də bə, kúl jəsh í ámə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ɲgə fúgal məjə, a shwal nyánəwo. Má ámə jí ómpwíín bwô ná bwə yílúg nyə jamb dɔɔɲgá, bwə shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bî ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bî ntáni kə wóós ɲgow? Mə e bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəɔɲg.»

²⁰ Bwə mú kə nə nyə. ɲji shíshim ni* í má dág Yésus yí, í mú juɲg mwân nə ɲkulú, a mú juma shí, ɲgə bínɲgəla, ifúlug í ɲgə wóós nyə mpud. ²¹ Yésus mú jí sóɲgú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bəsa ná: «Í á tééd nyə, a ɲjúl ná mwántombú. ²² Í də cɛel gwú nyə. Í də kúl nyə tɔɔ kuda dí tɔɔ məjúwód ija ija. ɲkí wo jí nə ɲkul sá gúl sâ shú dé, gwágúg sá ɲkúɲkwóɲúlə, kwííndúg sâ.» ²³ Yésus mú yagəla nyə ná: «ɲkí wo jí nə ɲkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yəsh mə *búgúlá Zembí yé jí nə ɲkul sá sâ jəsh.» ²⁴ Cé nə cé sóɲgú mwân mú lás gwów gwôw ná: «Mə ɲgə *búgula! ɲji, yág mə ɲkul ná mə mpúg bə nə búgá!» ²⁵ Buud bwə mú zə seɛɲgya áncuncuma kúl bwə á bə yí. Ntó Yésus mú ɲkáánd nə shíshim ábúbôw wəɔɲg ná: «Wo shíshim ɲgə juwo mwân məlwə nə mpu ga! Mə yímbálí wo ná, wúg nyə nyúúlád! Ci wo kú ná bá nyiɲgə nyí nyə nyúúlád!» ²⁶ Í mú kím nə ɲkulú, í juɲg mwân ná ndeé wú nyə nyúúlád. Mwân mú cɔ́ fudəd ná nyágúsə, zhwog buud bwə ɲgə ci ná: «A má yə.» ²⁷ ɲji Yésus mú bii nyə mbwə, wɛel nyə. Mwân mú tɔw tátəlí. ²⁸ Ná ndeé, Yésus mú kə nyí ɲjów. Ompwíín bə bwə mú kə jí nyə wu bə́nəɲ bwáməfwó ná: «Nəc é jí sá bəɲ shígé kwag yílúlə shíshim ni yí?» ²⁹ A mú bəsa bwo ná, bwə də yíl mbií ni ɲji nə məjəgəla.

*Yésus má jaaw ja ábécé ná a bá ya, a mú gwúm
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Bwə mú zə lə na. Bwə lína Galilə. Yésus nyə a shígé cɛel ná buud bwə mpúg kúl bwə

9:7 1.11 Ságá nyə məgwág: Mbá 18.15 9:9 7.36; 8.30 9:11 Mal 4.5; Mak 8.28 9:13 Mat 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 * 9:20 Bóól bwə ɲgə ci na ná: «Ja mwân nyə a dág Yésus yí.» 9:27 5.41 9:30 8.31

á bə yí, ³¹ nəcə nyə á ηgə jíguli *ompwíin bé. Nə ndeé, a mú ηgə jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, bwə bəg gwú nyə. Nji mpəsə shwiy dé, nyə bá já shwoη dí mwôw mábá, a mú gwûm jwôw álél.» ³² Nji Yésus nyə á tεem ηgə jaaw bwo ntó, bwə á shígé mpu gwág. Bwə mú bul gwág ifwaas. Bwə ηgə fúnda jilə nyə ná nyə féélúg bwo isâ nyə ηgə jaaw bwo yí.

Zá jî fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Ntó bwə mú kə jé Kapernawûm. Cínəηg bwə mú nyíi wúl njówád. Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ηgə séηusa makəl nə gwo zhíi nə zhíi yí?» ³⁴ Bwə mú jí ná kufug, nəcə zhíi nə zhíi, bwə á ηgə shwə nə bwə cεel mpu nyəəηg jí bul bə fwámé múúd bwədí gwoonηg dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jôw *ómpwíin wûm nə óbá bé. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoonηg jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpəsə, nyə bə námə sóol məsáal á gwoonηg jínád.» ³⁶ Nyə ká shîn lás ntó, nyə mú zə ηwa gúl kúkágá, tál bwo nyə míshúd, a mú ηwa nyə nyədí məbwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə ləg gúl kúkágá nda jíga jíná dām dí yé, a mə ləg mə. Muud mə ləg ntāg mə yé, nyə aləgé mə, a ləg múúd nyə á nti mə yé.»

Buud wâ shédí kóómbúd

(Luk 9.49-50)

³⁸ Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, sá ámə dúg ηgwól múúd ηgə balan nə jíná dwô, ηgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ηgə sá nəcə a cugé sádí gwoonηg dí.» ³⁹ Yésus mú bεsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambələ nə a kú ηgə sâ. Muud cugé nə ηkul balan nə jíná dām, sá *məshimbá nə ndí, nə ndeé nyə nyiηgə kə ηgə lás nə mə ηkí bôw. ⁴⁰ Nəcə muud nyə aηgə nə mpii shé yé, jí shédí kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána təə nji láá məjúwó ηgwûd, ηgulal bí mádí jínád nəcə bí bələ búúd ó *Kríst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wəəηgú nyə abúle shúb myána myâ cínəηg.»

Sám í bul jilə

(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² «Nji, ikúkágá í ηgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəəgú, í bul jəla ná bwə kəlug muud wəəηgú məma kwóógú cúnád, bwə kul nyə nə dwo māη. ⁴³ Ntó, í ká bə ná mbwə wô ηkí kuú wô í ηgə kwal wo bəəgú, sámbúg wə, nəcə í bul jəla ná wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwə ηkí kúl kuú, ⁴⁴ ntə ná wo bəg nə məbwə mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísə kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə ná kuú wô í ηgə kwal wo bəəgú, sámbúg wə, nəcə í bul jəla ná wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntə ná wo bəg nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísə kú jímə yíd. ⁴⁷ Nkí júš dwô í ηgə kwal wo bəəgú, tíg dwo. Í bul jəla ná wo nyíig Faan mə Zembí dí nə ncwaan júš, ntə ná wo bəg nə mísh mwô mēsh bwə bá kə kul wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínəηg kuda jəəηgúd ilúmágá í də də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwεle jímə. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yēsh məgwām námə nda ca í də wá məgwām ídúw dí ná. ⁵⁰ Ca dəsə jə sâ. Sâ ηgwúdú, ηkí ca í sóómb, jí í bá nyiηgə wá dwo məgwām? Bəgá námə nda jə ca mpédúgá búúd, bí mú ka bə nə ηkul jí mpwogé mpédúgá bíməfwó nə bíməfwó.»

10

Yésus nə məgwú mə bâ

(Mat 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Nə ndeé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdə fanwiny. Buud bwə mú zə áncuncuma zə ηkúndəw cínəηg nyədí. A mú ηgə jíguli bwo nda nyə á də sá ná. ² Bóól *Ofarizyēη bwə á zə kə nyədí, kə bwówələ nyə, bwə ná: «Ye məcεε míshé mə ηgə ci ná muud jí nə ηkul yíl múdá yé bâ?» ³ Ntó nyə mú bεsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná jí?» ⁴ Bwə nə nyə ná: «Moyíz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cεel yíl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad məgwú mə bâ.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cεε dəəηgú nəcə lal bí milám. ⁶ Sâ ηgwúdú, ja Zembí nyə á té isâ byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ «Nda mə mə sá bwo ntúní

9:33 Luk 22.24 9:35 10.43-44; Mat 20.26-27; Luk 22.26 9:37 Mat 10.40; Luk 10.16; Yuá 13.20 9:40 Mat 12.30; Luk 11.23 9:43 Mat 5.30 9:47 Mat 5.29 9:48 Iza 66.24 9:49 Ləv 2.13 9:50 mpwogé: Luk 2.14; 1Te 5.13; Rom 12.18 10:1 Luk 9.51 10:3 Mat 5.31 10:6 Mət 1.27 10:7 Mət 2.24

ná, mudúm má bá lúgə sóŋgá bá nyəŋgá, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwá mú bə nyúul ŋgwúdá.” Ntó jí ná bwá cúgé ná búúd obá, bwá músə muud ŋgwúd. ⁹ Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembî má laad yí.»

¹⁰ Ja bəŋŋə *ompwíin bé bwá má kə wósos njów yí, bwá mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lésú wəŋgá. ¹¹ Ntó wá nyə á ci nə bwo ná: «ŋkí muud mə yíl múdá yé bā, a bá múdá shús í, muud wəŋgə má sá mínəmb mísh má múdá nyə amə yíl yéd. ¹² Təə mudá, á ká wú bā, a nyiŋgə kə dúl báád í, a má sá námə mínəmb.»

*Yésus má bəd bwān óntombú məbwā
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³ Bóól búúd bwá á ka zə nə ikúkágə wə Yésus ná a kúnyágə nə byo. Nji *ompwíin bwá mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dúg ntó ná, nyə a láməsa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan má Zembî dúsə sá á mbií búúd wáŋ. ¹⁵ Bábálé, má jaaw bí ná, muud yēsh nyə amágúláyé Faan má Zembî məməgúlá mə kúkágə yé, muud wəŋgá cúgé nə ŋkul nyí cínəŋg.» ¹⁶ A mú ŋkəny bwān bəŋgá, ŋgə bəd bwo məbwā, ŋgə yə bwo ocúncəsh.

*Yésus bá muud byəəg
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Yésus mú zə cə na. A ŋgə kə zhíid, ŋgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúdəw nyédí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəjə Yígəli, jáyé jə sá má sáág nə mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jəw mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, nji Zembî nyəméfwó. ¹⁹ Wo mpú dí məcəxə mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwəne á sá nyə ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sóŋgá woó nə nyəŋgá woó.” ²⁰ Muud éne mú bəsa nə nyə ná: «Yígəli! Mə ŋgə bə məcəxə mənə mēsh, tééd ikágəd zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figá-figá, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ŋgə ná fúfə wo sá ŋgwúd. Kaá kusha isā byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanə wəŋgá, wo ka bá kə bə nə məbii

gwəw; ság ntó wo ka zə bə mə.» ²² Muud wəŋgə mú shúsəla nə mpəsá má Yésus, a mú ntəg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwoğ məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombá dúg nyédí mákoogú nə ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan má Zembî dí eé!»

²⁴ Ompwíin bé bwá mú káam ciyá jəŋg, Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Yé bwān bām! A kwowulálə nə muud nyíig Faan má Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamō nyíig luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembî dí.» ²⁶ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá á bul káam, bwá mú ŋgə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwédí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cúgé nə ŋkul sá jini jāŋ, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá jí nə ŋkul sá sá jēsh.»

²⁸ Pyēr mú ja lésú, nyə ná: «Ká, dúgí! Sá báá sə á má shīn lúgə isā byēsh, sə zə bə wo.» ²⁹ Yésus mú bəsa ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ŋkí muud mə sá ná, təə minjəw, təə məshí, təə omínyəŋə, təə okóól, təə nyəŋgá, təə sóŋgá, təə bwān, a lúgə byo shú dām, nə shú bwiŋgúlə Jəjə Kéél, ³⁰ nyə é nyiŋgə bií isā byəŋgə byēsh ija təd té nyə é ŋgə cugə wa shí yí: təə minjəw, təə məshí, təə omínyəŋə nə okóól, nə nyəŋgá, nə bwān, ija təd, a bwəma námə nə cúwúlí cínəŋg, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá təw mpəsə, bəŋgə bwá tál mpəsə wá, bwá bá təw shwóg.»

Yésus má jaaw ja álél ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwá á ka ŋgə bád kə Yurúsəlem, Yésus tál shwóg, ompwíin bé bwá ŋgə bə nyə mpəsə, mílām mí kál bwo gwəw nə ifwaas. Təə buud bwá á ŋgə bə bwo wá, bwá á ŋgə námə bəemb. Yésus mú ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bəŋŋə kə ŋgə kyey koogá, a mú ŋgə jaaw bwo isā í bá zə sīy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sə ŋgələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá nə *Mwān mə

Múúd mə zə kə kaanz mábwê mə mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcξéd. Bwé é cξələ nyə shwíy, bwé mú kəenzh nyə mábwê mə íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwé wə bwé bá cágula nyə, bwé səy nyə məntənd mpwóómbúd, bwé fyáməsə nyə milwón, bwé mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwoŋ dí jwôw áléel.»

*Zá jí fwó múúd
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Ná ndeé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé mú zə shísh wə Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá mə téég wo məbwê, ság sá sá sá é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí mə jí ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwé mú bəsa ná: «Yág sá wáda nə sá bəg jí wo, nyíga mbwê məkóól, nyíga mbwê məncwúm ja wó bá kə jí wódí jíya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bəsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngé jí yí. Ye bí bí nə nkul ngul bálá mə é ngul yí, nkí ná bí duwan nduwán mə é duwan yí?» ³⁹ Bwé ná: «Haaw. Sá bí nə nkul ngul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá mə zə ngul yí, bí é ngul gwo, tə nduwán mə zə duwan yí, bí é duwan námə wo.» ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwê məncwúm nyíga mbwê məkóól, mə dí jí nə nkul ŋwa wúni cígúlá, íjiya byəŋg bí sə shú búúd í á bwey kwəməsəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíin wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág Zhâk bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgáá bí mə mpú ná buud bwé ngé wúmə nə jíya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwé ngə nteŋg íjwúga byán, ofwó búúd bwé ngé lwóya nji mpêl. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí bəŋ dí. Nyəŋg yêsh mə céél bə fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag sêy nə bóól. ⁴⁴ Nyəŋg mə céél tôw bí shwóg yé, bəg bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jəŋgú wə jisə ná *Mwân mə Múúd nyəméfwó nyə a shígé zə nə bwé séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sêy nə buud, a yána námə cəg jé shú ná ncúlyá buud bwé bəg ofalí*.»

*Yésus mə bəny Bartimé mísh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bəŋŋ ómpwíin bé bwé mú kə kumə Zheríko. Bwé mú ngə lə ngwála wəŋgú; buud bwé á ngə bə bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a

ngé gwáamb buud isâ. Muud wəŋgú nyə á bə nə jínə ná Bartimé, mwân mə Timé. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wə ngə cə éne. Ntó nyə mú tééd ngələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwígúg mə ná ŋkwonú.» ⁴⁸ Nji buud bwé mú ngə ŋkáand nə nyə. Tə ntó nyə mú mpu bəŋ kəl gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwígúg mə ná ŋkwonú.» ⁴⁹ Yésus mú shígula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwé músə jôw áncím-ncím. Bwé nə nyə ná: «Salug lám shí! Tówúg! A ngə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, ləel kə wə Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jí ná mə sáág wo jí?» Ancím-ncím mú bəsa ná: «Ye yíguli, ság nə mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo mə *dúg cəg nəcé búgə gwô.» Cé nə cé, mísh mə mú nyiŋgə dúgya nyə. A músə bə nyə.

11

Yésus mə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwé á ngə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwé á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbəŋ wəolivyé dí. Yésus mú lwâm *ómpwíin óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jé, bí kwey cwə jakáás cəglá, í njúl nə tə muud kú fwo bwəle kəwa nyə kwonud. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí nə nəcé jí bí ngé ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngé jí gwo.” Muud wəŋgú nyə é ləel námə bíd ná bí zəg nə gwo.» ⁴ Ómpwíin bwé mú kə, bwé mú kə kwey cwə jakáás cəglá kúnə-kúnə nə wúl mpumbé, njwóŋ dí koogú. Bwé mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwé á bə cínəŋg wá, bwé mú jí bwo ná: «Jí bí ngé sá ní? Bí mə ciny cwə jakáás ní nəcé jí?» ⁶ Bwé músə bəsa mbíi Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bəŋg bwé mú bíd ná bwé kəg nə ndí.

⁷ Bwé mú zə Yésus nə cwə jakáás, bwé ngə yíl mikáandé myán ngə jəel gwo kwonud. Yésus músə jí gwôw. ⁸ Ncúlyá buud bwé mú ngə taalə mikáandé myán zhí nə zhí, bóól

10:34 15.15-20 **10:38** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11 **10:39** Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45** Bwé á du jəna ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bəg falí. Tən nyəŋg wə Yésus nyə a jəna nə cəg jé shú búúd bəsh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22 **11:8** 20j 9.13

bwé ngé búgə məmpúnzə mə ílí mákoogú ngə zə taalə zhíid. ⁹ Shwíínzhá buud bwé á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəəng bwé á ngə bə mpúsə wá bwé á ngə wá ngwa nə: «Hosána! Gúmá í bág nə nyəəng ngé zə jínə mə Cwámba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bág nə ijwúga í ngé zə yí, ijwúga í Dâ *Dávid! Hosána jon lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, nyə á kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a músə kənd mísh Luŋ dēshəd. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyiŋgə kə nə ompwíín bə wúm nə óbá Betaní.

Yésus mə shwó lí figyê
(Mat 21.18-19)

¹² Mán mələm, bwé mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyê shwóg-shwóg í njúl ná nkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínəng. Nji, ja á mə kə wóós lí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abulé ná bá bwele də təə bumá gwô.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíín bə bwé ngé gwág.

Yésus mə wíng búúd ó mikus Luŋ mə Zembî
(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwé mú nyiŋgə jé Yurúsəlem. Nə ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíng búúd bwé á ngə sá mikus cínəng wá. A shín lwág ítáwəli í búúd bwé á ngé sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bəəng bwé á ngə kusha məfaf wá. ¹⁶ A ban ná muud kú ná lína nə mbag Luŋ mə Zembî dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúla, nyə ná: Ngaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: «Bwé bá də jəw njəw wám ná: “njəw məjəgula á ikúl nə ilwəŋ byēsh?” Ká bí bəŋ mə yida sá ná í bág daage lú íjwúwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyígúli ó məcəxə bwé mú gwág sóólúgú wəəngú. Bwé mú ngə sə məzhíí ná bwé gwú Yésus, nji bwé á ka ngə fúndə nəcé njígúla yé á ngə bul nyíi buud mílámúd, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bənəŋ *ompwíín bə bwé músə wú ngwála.

Njígúla búgə nə dólə sá məjəgula
(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwé mú nyiŋgə kə ngwála, bwé mú dúg lí *figyê, í mə shín shwáás kə jé míkəplád. ²¹ Pyêr mú zə tédəga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dūgí! Figyê wó ámə shwó yé mə shwáás.» ²² Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembî! ²³ Búbálé, mə jaaw bí ná, nkí muud mə ci nə mbún ga ná: “Túwág na, wo kəg juwa mən”, a ká bə nə lám búgú, kú ngə sá məshwán, í bále sý nda nyə ámə ci ná. ²⁴ Gwé wá mə jáaw bí ná, sá jēsh bí mə bá gwáámə məjəgula dí yí, bəgá nə búgú ná bí mə bii, bí dúg í bə námə nda bí ámə gwáámə ná. ²⁵ Ja bí tál tətəli ngə sá məjəgula yí, nkí muud mə tédúgá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəəngú. Ságá ntó, Sóóŋgú wún jisə gwów yé júúg námə bí nə iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, nkí bí mə bə kú də juu bóól búúd hí, Sóóŋgú wún jisə gwów yé kú námə də juu bí nə məbəw bí mə də sá má.]

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə wú ngow
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwé mú zə jé Yurúsəlem. Yésus mú kə ngə kyey *Luŋ mə Zembî dí cwú nə ndéé, mílúlúú myá ofada nə *Oyígúli ó məcəxə nə ocúmbá buud bwé mú kə nyédí. ²⁸ Bwé mú jí nyə ná: «Nyáyé nkul wó ngé sá ísá íni nə ndí yí? Zó nyə ámə yə wo nkul ná wo zəg ngə sá byo?» ²⁹ A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí nkul mə ngé sá misóólúgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkúl? Ye nkul á gwów wə Zembî, ye nkul á buud? Bəsgá mə.» ³¹ Bwé mú tédəga ná: «Nkí sá mə ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ³² Sə mə ká məel ci ná í á bə nkul á buud hí, nkwé sá! Buud bēsh bwé ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwé mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí nkul mə ngé sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

11:9 Sôm 118.26 11:10 Sôm 148.1; Mat 20.30-31 11:13 Luk 13.6 11:17 Iza 56.7; Zhe 7.11 11:18 12.12; 14.1-2 11:23 Mat 17.20; Luk 17.6 11:24 Mat 7.7; Luk 11.9 11:25 Mat 7.1; Luk 6.37 * 11:26 Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə mpánzə ní. 11:32 Mat 14.5

12

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbdw (*Mat 21.33-46; Luk 20.9-19*)

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myâ ofada nə *Onkume ó mácçç nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə, wá gwo luŋgala dí. A fáág bí dúlə bá nyáam mpúmé, a lwə cwámbá ísándélé, a mú yə búúd fambá jəŋg mácéd. A músə kə njəndud. ² Fwála lú mámwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mäsáal yé ná a kég ŋwa nyə dé kəw lu mpúmé búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. ³ Nji buud bəŋgá, bwé mú yida bií sól mäsáal wəŋgá, danŋalə ná ndéé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud fambá mú nyiŋgə kənd ŋgwól sól mäsáal yé. Bwé mú wá nyə fəŋ lúúd, séembali námə nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyiŋgə kənd muud shús. Bwé mú kə gwú nyāŋ. Nyə mú nyiŋgə kənd bóól ŋkí bulya, bwé mú námə sá bwo nda bəŋg wə ashúshwóógú: bwé cú búga, bwé gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwān yé nyə á də bul də cəel yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəŋg búúd bəŋg dí, nyə ŋgá téduga ná gúl ja, buud óni bwé é gwəŋ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambá wá bwé á dúg mwān éne yí, bwé á ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwé mú zə bií nyə, gwú nyə ná ndéé wusə ncā fambá.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myâ ofada nə Onkume ó mácçç nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí mə dúg nə muud fambá mə bá zə sá jí? Məe mə dúg nə a bá zə, zə gwú búúd bwé á lúg nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bí afwóyé bwele lə mícilyá mí Kálad Zembí dí ná:

Kwóógú ólwəye bwé á myaas yí,
dwó wá í mə bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwámə sólúgú yé wə ní.
Jísə *sā mímbúgú sádí míshúd hí?»

¹² Milúlúú myâ ofada bənəŋ *Onkume ó mácçç nə ocúmbá buud óni bwé mú tééd ŋgálə sə məzhí ná bwé bií nyə, nəcé bwé á

mpu ná lósú wāŋ wá Yésus nyə á ŋgə lās kanda ná. Nji, nda bwé á ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd ná, bwé mú béégə nə nyə, bwé mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázel (*Mat 22.15-22; Luk 20.20-26*)

¹³ Bwé mú ka ŋwa bóól *Ofarizyēŋ nə bóól búúd wā gwoŋg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú kənd bwo nyádí ná bwé kég bwówulə nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwé mə jé nyádí yí, bwé mə ci nə né ná: «Yígúli! Sə ŋgə mpu ná wo jí búbálé muud. Wo ádé bæmb sá bóól búúd bwé é ci yí, wo kú námə bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul tōw wo míshúd yí. Wo ŋgə jígúli sá cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sá. Ye mácçç máshé mə ŋgə magulə ná sá jónág tóya mə *Káázel, ye mə aŋgə nə magulə? Ye sá dúg jəna, ye sá nda də jəna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába ján jəŋg, a mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé jí? Zəgá ná mə nə saŋ *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwé mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vugúli mpwoombú nə jínə bwé á lúlə wa ga?» Bwé nə né ná: «Jísə Káázel.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembí isá í Zembí.» Bwé mú bul káam mpəśá nyé nyəŋgá.

Gwûmúlə búúd bwé bá gwûm yí (*Mat 22.23-33; Luk 20.27-38*)

¹⁸ *Osadwisýēŋ, buud bwé də ci nə mim-bimbə mí ábúle gwûm máshwəŋ dí wá, bwé á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yígúli! Moyíz nyə á yə sə çç ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyəŋ yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəŋg mə yə yé mpwəŋ buud.” ²⁰ Bóól ómínyəŋə bwé á byél wa zaŋgbá, budûm nə budûm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ²¹ Nyəŋg nyə á bç nə nyə yé, mú bā kúsə acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námə yə kú nə mwān. Mbií ŋgwúd nə álél, ²² nə bóól óntombú bé bēsh, kə jé mwān á məzhúgúlá. Bēsh, bwé á bā mudá ŋgwúd wəŋgá, bēsh shín yə, bwé kú lúgə mwān. Mpəsə wāŋ, mudá wəŋg mú námə zə yə. ²³ Ja búúd bwé bá gwûm yí, nyáyé mə

12:1 Iza 5.1-2 **12:6** 1.11 **12:10** Sôm 118.22-23 * **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwé á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wá bwé á də bç ja bwé lám mənyuŋg mə njəw yí. **12:12** 11.18 † **12:15** danarí: Í á bə mwaané á Rom, bwé á də jəna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mat 38.8

bá nwa mudá? Ngaá ná bêsh bwé á shí bə ógwúm bə?»

²⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ngaá bi má kwab, nəcé bí ampúyé sâ Kálaad Zembî ngé ci yí, bi kú námə mpu mpífə má Zembî. ²⁵ Ja búúd bwé bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwé ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwé bá ji nda *wəéngəles ó Zembî bwé njúl jon dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ngaá ná Kálaad məcəx má Moyíz dî, bi má də lə kúl í ngé lwágulə nda nyə á kwey ngwiile nkan dí yí. Ngaá Zembî nyə á ci nə nyə ná: “Mə ji Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.” ²⁷ Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwé ngé cugə wá. Bí ngə jág bul kwab.»

Cəx í ntə məcəx mēsh yí
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Ngwól Yíguli məcəx nyə á ngə gwág nda bwé á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ngə mpu bəsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Məcəx míshé mēsh dí, dáyé í tál mól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Cəx í tál mól mēsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúləg, Izarəyêl! Zembî wúsá, Cwámba, jísə Zembî nji nyəmfwó.

³⁰ Wó jəlá nə cəel Zembî wô Cwámba nə lâm wô wēsh, nə *shíshim wô wēsh, nə lúú wô wēsh, nə nkul nywô nyēsh!»

³¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Cəx ábēē dúsə ná: Wo cəel múúd yēsh jísə wo kúná-kúnə yé nda woméfwó.

Kú nə tə cəx í ntə mənī.»

³² Yíguli məcəx ntág nə nyə ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ngé ci yí, jísə tátəlí. Zembî jísə nji ngwúd, kú nə ngwólúgá shús mpúsə nyə. ³³ Muud má jəlá nə wá lâm yé wēsh wé Zembî, a cəel nyə nə fəg nyé nyēsh, nə nkul nyé nyēsh. A jəlá nə cəel námə muud jí nyə kúná-kúnə yé nda nyəmfwó. Ntó wó jísə mpwogé, cə jígálulə Zembî ocúdu nə sálə nyə mól *mátúnəga mēsh.» ³⁴ Nda Yésus nyə á dúg ná nyə á mpu bəsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í abúlé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig

Faan má Zembî dî.» Ná ndeé, tə muud nyə a shígé ná nyingə jí Yésus njígá.

Mesí bá Dávid
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ngə jíguli buud *Lun má Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyíguli ó məcəx bí nə nkul ci ná *Kríst ji Mwân má *Dávid yí? ³⁶ Ngaá *Dávid, nyəmfwó, nə nkul má Nkənkə Shíshim, má ci ná:

Cwámba‡ nyə á ci nə Cwámba wám ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənəcwúm, kə wóós ja mə é culəshi mízhízhíj myó, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁷ Dávid nyəmfwó nyə á jəw *Kríst ná Cwámba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəle?» Buud bwé á bə áncuncuma wá bwé á bul gwág məshusəg nə lésú yé.

Yésus mə kéwáli búud
(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)

³⁸ Ná ndeé, a mú kə shwóg nə jígúlílə búúd. Nyə nə bwo ná: «Bí ə káálúgə nə Oyíguli ó məcəx! Bwé cəel dúlə mēxla nə nwaəla nwaəla íjud, nə dúlə sə ná buud bwé dúg bəda bwo məbədə má gúmə mənəkúmbə mə búúd dî. ³⁹ Bwé cəel námə kə də ji nji íjiya yə shwóg ja búsə *mámpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí; bwé cəel námə də kə ji nji lúú táwəli dí ja bwé dú kə ídína dí yí. ⁴⁰ Bwé déég míkúsə mí búdá isá byán byēsh. Bwé nyingə də sá ígwaa-gwaa í mājəgula, lwóyálə ná búsə íjə í búúd. Intúgúlí byán í bá bə nki jág bul nyaan.»

Yána mə kúsə múdá
(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji ná bəendyá nə jaadə máyána mə *Mpáanzə Zembî, a ka ngə dúg nda búúd bwé á ngə wá məyána ná. Ofwó búúd bwé á ngə wá nki bulya. ⁴² Nji wúl mbúbúwá kúsə múdá, í á zə wá isusán íbá, tən á bəbaalé ífada. ⁴³ Yésus mú jəw *ompwíin bə, nyə nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni má wá máyána cə buud bēsh bwé ámə ngə wá wá. ⁴⁴ Nəcə buud bēsh bwé ámə ngə wá óni, bwé ámə ngə nwa məmpugə mə byəəg dánud. Ká

12:26 MmN 3.2, 6 12:29 Mbá 6.4-5 12:31 Ləv 19.18; Mat 22.39 12:32 Luk 20.39 12:33 1Sa 15.22; Ozé 6.6 12:34 Mat 22.46; Luk 20.40 12:35 Mat 20.30-31 12:36 Mat 22.44 ‡ 12:36 Wa, jínə lú Cwámba dúsə “Yawé”, mbií í ngə wú Sóm 110.1 dí yí. 12:38 Luk 11.43 12:41 2Oj 12.10 12:44 2Kr 8.12

nyɛ, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bæ nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bæ ná nyə é ngə cugə nə ndí yí.»

13

Məshíné mə shí

(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)

¹ Nda Yésus nyə á ngə cúwo wú *Luŋ mə Zembî ná, ngwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yíguli, fwog dúg jəjə mákwóógú máni, nə məma lwóyá ni!» ² Yésus nyə á ka bəsa nə né ná: «Nə jəjə mákwóógú nə məma lwóyá wó dúg ni, tó kwóógú ngwúd í ábúlé nyiŋgə lúg í mbéd na dúlúgá dí gwôw, mēsh mə bá shugula shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbáŋ wóolivyé dí, kə ji shí, ngə dúg kóomb Luŋ mə Zembî. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bənəŋ bwé á bæ bwáméfwó wá, bwé mú ci nə nyə né ⁴ «Jaawug sâ, isâ ini í bá bæ jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná isâ byəŋg í wál bá ngə zə bwəma yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwé bəg shiig bi. ⁶ Nəcə buud ŋkí bulya bwé bá du zə nə jínə dām; nyāŋ wóós, nyə ná: “Mə wə *Kriŋt”. Bwé bá kənd zhwoŋ buud jugú. ⁷ Bi mə bá du gwág mílāŋ mí móomb, bi gwáduga ncíndə dəomb, bí kú bá du kənd mílām gwôw; í bá jii ná isâ ini í bəg. Nji tēem bæ ntó, í ábúlé fwo bæ məshíné mə shí. ⁸ Gúl lwonŋ í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námə du ntaŋusa bíl íkúlúd, zha á ifí mpu í bá bæ. Isâ ini byēsh í bá ná bæ nji mətédúlé mə mácey mə byéyí.

⁹ «Bí ó du bey. Bwé bá du kusha nə bí mábwə mə osémbye ó mílósúđ, bwé du fyámusə bí milwónŋ *mámpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí. Bi mə bá du kaad mísh mə búúd ó anúnŋ nə ojwú ó ləom dí ná, bi kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dām yí. ¹⁰ Í fwo tééd jii ná bwé cúndəg Jəjə Kéél íkúl nə ilwonŋ byēsh dí. ¹¹ Ja bwé bá du kusha nə bí yí, bi kú bá du bwey yágəwo íciyá í kəod. Bi ó bá du lás sâ í é bá du jé bí cé jəŋgúđ ná bí lásúg yí; nəcə bi dí mə bá du lás, í bá du bæ Ŋkəŋkə Shíshim. ¹² Mínyonŋə

mə bá kusha nə mínyonŋə yé ná bwé kəg gwú nyə. Sóŋgá mə bá kusha nə mwān; bwān bwé lúmbuli nə obyól, ngə gwú bwo. ¹³ Buud bēsh bwé bá mpii bí nəcə jínə dām. Nji, muud mə bá jisəw kə wóós məshínéd yé, a bá cugə.»

Incwaw í ntug í bá bæ

(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)

¹⁴ «Ja bí mə bá dúg ájələŋkúŋkwə mə kə ŋwa jiya kúl í búl bæ ci yí, muud ngə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí mə bá dúg isâ byəŋg yí, buud bwé bá bæ Yudéa wá, bwé bəg fúnda, kə mímbáməŋúđ! ¹⁵ Muud mə bá bæ kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁶ Nyəŋg mə bá bæ fambə yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁷ Ŋkwéε budá bwé bá bæ nə məbum, nə bəŋg bwé bá ngə nyééŋg bwān mwôw məŋg dí wá! Bwé bá bul ŋkúŋkwonŋ. ¹⁸ Jəgulagá nə Zembî ná isâ ini í kú bá wóós bí ŋkwánúđ. ¹⁹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bæ mwôw məŋg dí mbií í abwélé bæ té Zembî nyə á té gwôw nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bæ mbií wəŋg. ²⁰ Í á mbəm bæ Cwáməba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug məŋgá, tə muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw məŋgá shú buud nyə á féesh ná bwé bəg bé wá. ²¹ Ntó, ŋkí ngwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ó məshigá nə *buud ó mícúndə wə məshigá bwé bá du wóós. Bwé bá du sá *məshimbá nə *isâ í ntə búúd ŋkwónŋ yí mbií wúsə ná ŋkí gúl sâ jí nə ŋkul bæ ntó, buud Zembî mə bwey féesh wá bwé bə bəw-bəw zhí. ²³ Bí ó bey! Mə mə bwey jaaw bí isâ byēsh wə ni.

²⁴ «Mə jaaw bí ná mwôw məŋgá di, mwôw mə incwaw í ntug məŋg mə ká námə shín cə, jwów í bá shila ná ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéeshuli məŋkenya; ²⁵ wəacén-céní bwé bá du bí shí; isâ byēsh bíśə nə mpífə jonŋ dí yí í bá kúŋgula. ²⁶ Ja jəŋgá, bwé bá ka dúg *Mwān mə Múúd ngə cúwo jonud, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁷ A bá ntí *wəéŋgəles bé bwé zə səŋg búúd Zembî nyə á féesh wá íkóomb íŋə byēsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgáđ.»

13:2 Luk 19.44 13:8 2Ib 15.6; Iza 19.2 13:9 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 13:11 Luk 12.11-12 13:12 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 13:13 Yuá 15.21; Mbú 13.10 13:14 Dan 9.27 13:15 Luk 17.31 13:19 Dan 12.1; Mbú 7.14 13:21 Luk 17.23-24 13:22 Mat 24.24 13:24 Mat 24.29 13:26 Mat 24.30

*Yuug á lí figyê**(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)*

²⁸ «Ŋwagá fug nə yuug bí mǎ dǎ dǎg nə líí *figyê yí. Í dǎ bə, ja mpúnzǎ nyé í mú nǎ bud-bud, mǎncuug mǎ agúgwáan mǎ ngǎ kǎ yí, bí mú mpu nǎ ompú bwǎ mú kúnǎ-kúnǎ. ²⁹ Ntǎ nǎmǎ, ja bí mǎ bá dǎg ísǎ byǎŋg í ngǎ sǎy yí, mpugá nǎ zǎyǎ mǎ *Mwǎn mǎ Múúđ í mú kúnǎ-kúnǎ, í mú cé máyíndǎ mǎ nyǎ. ³⁰ Búbǎlé, mǎ jaaw bí nǎ, kala búúđ ga í ábúlé cǎ ísǎ íni byêsh kú fwo sǎy. ³¹ Gwǎw nǎ shí í bá cǎ, nǎi iciyǎ byǎm kú cǎ.

³² «Shú sǎ í dǎgyǎ nǎ jwǎw nǎ wǎla ísǎ byǎŋg í bá sǎy yí, kú nǎ muud mǎ mpú; tǎem bə *wǎéngǎles bǎsǎ wǎ Zembí wǎ bwǎ ampúyǎ; tǎem bə Mwǎn nyǎ ampúyǎ; nǎi Sǎŋgǎ wǎ mǎ mpú. ³³ Bí ǎ mpú ji ŋkasǎ! Nǎcé bǎ ampúyǎ baan dǎŋgǎ. ³⁴ Í bá bə ndǎ muud mǎ zǎ tí nǎ a kǎ njǎŋnd dí, a lǎgǎ njǎw búúđ yé, a yǎ ósǎŋl ó mǎsǎal ŋkul ŋgǎlǎ sǎ ísǎ, nyǎ nǎ mbaagǎlǎ mbê nǎ a jǎg ŋkasǎ. ³⁵ Ntǎ, jǎgǎ ŋkasǎ! Bǎ ampúyǎ baan amǎdí njǎw mǎ bá zǎ yí. A ji nǎ ŋkul zǎ mpwǎ-kugǎ, tǎŋ tǎm bulú, ŋkǎ nǎ ŋgwúm kúwǎ ashúshwǎóógǎ, tǎŋ mǎn mǎ lâm. ³⁶ Sǎsúlǎgǎ nǎ a zǎg mǎseegya, zǎ kwey bí ígwǎd. ³⁷ Sǎ mǎ ngǎ jaaw bí ga, jǎsǎ shú buud bêsh. Jǎgǎ ŋkasǎ!»

14*Shwushwaga á shwiy mǎ Yésus**(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)*

¹ Nǎ ndéé, í á lǎg mwǎw mǎbǎ nǎ *Pǎska nǎ zan bwǎ á dǎ dǎ íbǎléd yǎ kú nǎ *lǎvur yí í bwǎmag. Milúlúú myǎ ofada nǎ *Oyǎgǎli ó mǎcǎŋ bwǎ á ngǎ sǎ mǎzhǎí nǎ bwǎ bíí Yésus mǎkǎŋúđ, bwǎ gwú nyǎ. ² Nǎcé bwǎ á ngǎ nyímbǎla ná: «Shé ajǎláyé nǎ bíí nyǎ baan lǎ zǎŋ, ŋkwanǎgǎ buud bwǎ á bá sǎ ícucu.»

³ Yésus nyǎ á ka bə Betaní Shímun á zǎzaamǎ dí njǎw. Ŋgwǎl múđǎ mbíd fúfuundú *alubátrǎ* mú shísh wǎ Yésus. Fúfuundú jǎŋg í á bə lwǎndǎlǎ nǎ labínda álal-kus. Bwǎ dǎ sǎ labínda jǎŋgǎ nǎ mikǎŋlǎ mí nǎr†. Nǎ ndéé, bwǎ ngǎ dǎ, mudǎ wǎŋgǎ

mú búgǎ fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúđ.

⁴ Bǎŋlǎgǎ búúđ bwǎ á bə cǎnǎŋ wǎ, bwǎ mú gwǎg bǎw, bwǎ mú ngǎ lás mpǎdǎgǎ nyǎn ná: «Wúga mbíí yúúđgǎ wǎ jí? ⁵ Í mbêŋ jǎla ná bwǎ kusha labínda nǎ odanarí mitǎd milǎŋl, bwǎ kwíínd mǎmbúmbúwǎ nǎ ndí.» Bwǎ mú bul jum múđǎ wǎŋgǎ. ⁶ Yésus mú cǎ nǎ bwo ná: «Bídǎgǎ nyǎ nǎ shǎe! Jǎ bí ngǎ lǎg nyǎ lâm ntǎni yí? A mǎ sǎ mǎ jǎjǎ sǎŋlǎgǎ. ⁷ Bǎnǎŋ mǎmbúmbúwǎ bí njul jwǎw dǎsh, bǎ bí nǎ ŋkul sǎ bwo mǎnywa ja jêsh bí mǎ cǎel yí. Nǎi sǎnǎŋ bí sǎ ábúlé ji mwǎw mǎsh. ⁸ Mudǎ éga mǎ sǎ bímbí nyǎ amǎ kwag yí. Nyǎ mǎ bwey gwǎáǎgǎlǎ mǎ labínda nyúúúlúđ, shú mǎdǎlyǎ mǎm. ⁹ Búbǎlé, mǎ jaaw bí nǎ, kǎl jêsh bwǎ bá cúndǎ Jǎjǎ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwǎ bá nǎmǎ dǎ jaaw sǎ múđǎ éga mǎ sǎ mǎ yí, buud dǎ tǎdǎga nyǎ.»

*Yúdas mǎ kusha nǎ Yésus**(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Nǎ ndéé, Yúdas Iskariyǎt, ŋgwǎl múúđ á gwoŋg *ǎmpwíín wúm nǎ óbǎ, músǎ kǎ dǎgyǎ nǎ milúlúú myǎ ofada nǎ a kǎ kusha bwo nǎ Yésus. ¹¹ Nda bwǎ á gwǎg ntǎ nǎ, bwǎ mú gwǎg nywa. Bwǎ mú kaag nǎ bwǎ é yǎ nyǎ *mwaanê. Yúdas músǎ zǎ sǎ fwǎmé fwǎla á jí nǎ ŋkul sǎ nǎ bwǎ bííg Yésus yí.

*Yésus bǎnǎŋ ompwíín bǎ bwǎ sǎ Pǎska**(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)*

¹² Jwǎw lǎ *Pǎska *Oyúđǎn í á ka jê. Jwǎw dǎŋgǎ wǎ bwǎ á dǎ cǎgǎ nǎwǎmbe Pǎska, í njul nǎmǎ jwǎw á shúshwǎóógǎ á zan íbǎléd yǎ kú nǎ *lǎvur yí. Ntǎ wǎ *ompwíín ó Yésus bwǎ á zǎ jí nyǎ ná: «Jáyé kǎl wǎ cǎél nǎ sǎ kǎg kwísha wo dína Pǎska yí?» ¹³ Yésus mú lwǎm ompwíín bǎ óbǎ, nyǎ nǎ bwo ná: «Kǎgǎ ŋgwǎla! Bí é bwǎma nǎ ŋgwǎl múúđ, a ngǎ ŋkêny kǎágǎ mǎjúwǎ. Bí ó bǎ nyǎ! ¹⁴ Njǎw nyǎ é kǎ nyíi yí, bí cǎ nǎ amǎdí njǎw nǎ Yǎgǎli mǎ cǎ ná wo lwǎg sǎ kǎl bǎnǎŋ ompwíín bǎ bwǎ é dǎ dína Pǎska yí. ¹⁵ Nyǎ e lwǎgǎlǎ bí fúm ǎnǎnǎ njǎw á gwǎwǎd, í njul kwambǎlǎ. Cǎnǎŋ wǎ bí é kwísha shé zan Pǎska yé.» ¹⁶ Ompwíín bwǎ mú kǎ jé ŋgwǎla, kǎ kwey

13:30 Mat 16.28 **13:32** Mis 1.7 **13:33** 14.42 **13:34** Mat 25.14-15; Luk 19.12-13 **14:1** 11.18 **14:3** Luk 7.37-38 * **14:3** alubátrǎ: Nyǎ á bə dúl wǎál kwǎóógǎ, bwǎ á dǎ mǎ ifúfuundú í bwíl nǎ ndí yí. † **14:3** nǎr: Kǎŋlǎ wǎŋg í dǎ mpǎ nǎmǎ ndǎ ntǎnga. **14:12** MmN 12.1-14 **14:12** MmN 12.15-20 **14:17** Yuá 13.2, 21-30 **14:18** Sǎm 41.10

ísâ byêsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwə mú shîn kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugú í a bii shí yí, bánôñ *buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwə mú jê. ¹⁸ Ntó, bwə ñgə də, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ñgwál múúd á na bídí, shénónñ ñgə də wa yé, nyə é kusha nə mə.» ¹⁹ Ompwíín bwə mú gwág sâ jəñgú cey lámád, bwə mú ñgə jí nyə ñgwúd ñgwúd ná: «Ye jísə mə?» ²⁰ Nyə mú bəsa nə bwo ná: «Jísə ñgwúd á bí buud wúm nə óbá, nyəñg sáná ñgə juwo məbwə shúyá ñgwúd dí yé. ²¹ *Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wəñgú kú byél.»

²² Bwə ñgə də ntúni, Yésus mú ñwa bələd, yə Zembî cúncésh nə ndéé, a mú fêy bələd, yə ómpwíín bé. Nyə nə bwo ná: «Ñwagá, bí dág. Nyúul nyâm wə ga.» ²³ Mpásə na, nyə mú ñwa bálá wáan, yə Zembî akíba, nyə mú kala bwo. Bêsh bwə mú ñgul. ²⁴ Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wə máni, məcií mǎ sǎ, mə zə shwiy shí, zə cé búúd ñkí bulya má. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ñgul wáan ni, kə wós ja má bá ñgul ncuncumbə Faan má Zembî dí yí.»

Pyêr nyə é kúlya Yésus

(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

²⁶ Bwə mú ka sey Zembî isusa i gúmə nə ndéé bwə músə kyey kə *Mbán wəolivyé dí. ²⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánɣwəwə búgád nəcé mə. Sâ jəñgú wə jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulé itəw, incwəmbə í sənz í mú shîn ciima.” ²⁸ Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá téed kə Galilê, bí kə bá kwey mə nún.» ²⁹ Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛem bə ná bóólúgá bēsh bwə lánɣwəwə búgád nəcé wo, mə mə abulé bwelɛ lánɣwəwə.» ³⁰ Ntó wə Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kúlya mə ija ílól búlú gaád, ñgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛɛ.» ³¹ Pyêr mú nyiñgə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tɛem bə ná í wós nə shwə yág shwiy ñgwúdú, mə kú

bwelɛ kúlya wo». Bóól *ómpwíín bēsh bwə mú námə ñgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane *(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Nə ndéé, Yésus bánôñ *ompwíín bé bwə músə kumə kúl bwə də jəw nə Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té mə kə sá májəgula yí.» ³³ A músə jəw Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bánôñ bwə mú kə kómb shús. Yésus mú ñgə bə kú ná gwáduga lám nə shɛɛ, məbəm í ñgə shwiy nyə nyúúlád. ³⁴ Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jigá ñkasə wa shí.» ³⁵ A mú ñwá shish shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudí. A mú jəgula nə Zembî ná, ñkí jí nə ñkul bə ntó, a kándag nyə baan lú mácɛy nə ifwaas ni shwóg-shwóg. ³⁶ Nyə ná: «Abba! Pupa! Sâ í ádé káad wo. Yílúg mə bálá mácɛy ga! Tɛem bə ntó, í kú bə nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» ³⁷ Nyə mú wəol shí, zə kwey ompwíín bé ólól ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ñgə bále kə gwád í? Wo cugé nə ñkul ji ñkasə təw nji wəla ñgwúdú? ³⁸ Jigá ñkasə, jəgula nə Zembî, bí bóg kú biil məbwəbúlánád. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njənd; nji nyúul í cugé nə ñkul kwag kuú njənd wəñg.» ³⁹ A mú nyiñgə shish shwóg, kə nyiñgə jəgula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. ⁴⁰ A músə nyiñgə zə ómpwíín bé dí, zə námə nyiñgə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ñgə ntámə bwo, bwə kú ná mpu sâ bwə bí nə ñkul jaaw nyə yí. ⁴¹ Ja áléel nyə á nyiñgə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í mə shîn. Baan í mə jê. Bwə zə kɛenzh *Mwân mə Múúd məbwə má ósól ó məbəw dí. ⁴² Tówúgá, sə kyéyug. Muud má kusha nə mə ó zág yé.»

Bwə bii Yésus *(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)*

⁴³ Yésus ñgə ná lás ntúni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoong *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ñgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwɛɛ nə məbúle. Milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó máccɛɛ, nə ocúmbá buud wə ləəm wə bwə á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey

kwambulə nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bií nyə, bi ɔ kə ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabil.» A mú fálal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwə mú ntág kɔ Yésus, bwə mú bií nyə. ⁴⁷ Nji, ηgwól múúd gwoonɔ mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ηgwól sɔl məsáal mə Ajeláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ηgə zə nə ikafwele nə məbúlə zələ bií mə, mə jisə zhiləngaaná? ⁴⁹ Ngaá ná shé á də bə jwəw dēsh kúl ηgwúd, mə ηgə jíguli buud *Luη má Zembî dî, bi kú séemb mbwə ná bi má bií mə. Nji bi má bií mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwəmag.» ⁵⁰ Ompwín bēsh bwə mú myaas nyə, bwə shîn fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzá í á ηgə bɛ nyə mpúsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlád. Nda bwə á ηwá námə bií nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwə mú kə nə Yésus wə Ajeláci á ofada. Milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó máceɛ, bēsh bwə mú kə seɛnyə cínɔɔ. ⁵⁴ Pyêr nyə nyə á ηgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə wós nūη luη. A mú kə jí shí, bənðη bíl ífulish, ηgə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myá ofada, bənðη *Gwoonɔ ósəmbye ó milású wə Zembî jēsh bwə á ηgə sɔ njagə bwə jéeg nyə ná ndeé bwə gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwə á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwə á ηgə búgə nyə milású, nji isá bwə á ηgə ci yí í kú ηgə bwəma. ⁵⁷ Ntó, ból búúd bwə mú tōw otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ηgə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembî búúd bwə á lwə nə məbwə ga. Ná ndeé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málól, nyāη í kú bə ná məbwə má búúd wə má shúmə.» ⁵⁹ Nji bwə á tēem ci ntó, milású myāη mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajeláci á ofada mú tōw tətəlí mísh má buud óníd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwə ηgə bwaagulə wo ní?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bɛsa tɔɔ sâ. ⁶¹ Ntó, Ajeláci mú nyinɔ jí nyə ná: «Ye wo jí *Krîst, *Mwân má Zembî sá ηgə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó,

bi é dág *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm má Zembî á ηkul nyēsh dí, bi mə bá námə dág nyə, a ηgə zə mínkúdí.»

⁶³ Ajeláci músə nyəa míkáándó, nyə ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshinəd yí? ⁶⁴ Biméfwó bi má gwág nda á má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dág ná jí?» Bēsh bwə mú sámb ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bólúgá búúd wə cínɔɔ bwə mú tééd ηgélə sey nyə mənɔnd mpwóóbúd, bwə cɛɛlə nyə sâ míshád, ηgə wá nyə ikúda, bwə ηgə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawag sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ηgə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kílyá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadé di, seegya ná ηgwól múdá má də sēy wə Ajeláci á ofada mú wós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ηgə gwáalə kuda, nyə dág nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námə gwoonɔ má Yésus muud á Nazarēt dí.» ⁶⁸ Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sâ gwáméfwó wó ηgə cɛel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínɔɔ, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ηgwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wɔonɔ mú nyinɔ dág Pyêr cínɔɔgú, nyə nə buud bwə á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonɔ ján.» ⁷⁰ Pyêr mú nyinɔ kílyá. Kú bwey ná, buud bwə á bə cínɔɔ wá, bwə mú nyinɔ ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoonɔ ján, nəcé wo jisə námə múúd á Galilé.» ⁷¹ Pyêr mú kílyá nyə nə məma ηkaanə, nyə ná: «Ŋkí má bwiinɔ ijɔ, ηkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ηgə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ηgwúm kúwó mú kwáág ja ábeê. Pyêr mú téduga sâ Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «Ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábeê, wo e kílyá mə ija ílól.» A mú cwíl nə yə.

15

Yésus təl kɔɔdud wə Pilât

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

1 Mán mælêṁ, ná námé mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada, nê ocúmbá buud wâ lœm, nê *Oyíguli ó máccē nê *Gwoong ósémbye ó milású wâ Zembí bwé mú seengya ná bwé zé sámb lésú má Yésus. Bwé mú wólê Yésus mænkæda, kæ cwámbulê Pilât. 2 Ntô Pilât mú jí nyê ná: «Ye wo jisê Njwû *Oyúden?» Yésus mú bęsa nê nyê ná: «Wo má ci óni.» 3 Milúlúú myâ ofada mí mú ngæ bul búgæ Yésus lésú. 4 Pilât mú nyiŋgæ jí nyê ná: «Fwog dág bímbí milású bwé ngæ búgæ wo myá. Ná wo abęsáyé?» 5 Yésus kú bęsa tœ ciyá. Pilât mú káam.

6 Pilât nyê á ða bæ ná, ja jêsh zâŋ nyísó yí, a bíð mbwug ngwûd, wœng lœm í ámæ gwáámby nyê yí. 7 Í á ka bæ, ngwól múúd nê jíné ná Barábas bânêŋ bóól búúd bwé á sá ná buud bwé sáág miŋgáádé nê ijwû, bwé gwú múúd cínœng, bwé mú ka kæ mímbwugæd. 8 Ntô, áncuncuma buud mú bád mbúnj í ða kæ mpáánzê milású yí, kæ jí Pilât ná nyê sáág bwo sâ nyé ða bwey sá nê nkændí yí. 9 Pilât mú jí bwo ná: «Ye bi má jii ná mæ bíðág bí Njwû Oyúden?» 10 Nyê á ci ntô næcé nyê á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ngæ kusha nê Yésus zhíhúð. 11 Ja Pilât má jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli lœm ná Pilât bíðág Barábas. 12 Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mæ sáág nyœng bí ngæ jôw ná Njwû Oyúden yé ntæðelê?» 13 Bwé mú nyiŋgæ kîm gwów-gwôw ná: «Bwambulæg nyê kwolós ðí!» 14 Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwé mú kwo kîm gwów ná: «Bwambulág nyê kwolós ðí!» 15 Nda Pilât nyê á cœl cweel lœm mpimbæ ná, nyê mú bíð bwo Barábas. Nyê lwâm búúd ná bwé fyámáség Yésus milwóŋ. Nyê mú yê bwo Yésus ná bwé kág bwambulê nyê kwolós ðí.

16 Ozimbi bwé mú kæ nê Yésus luŋ má Pilât ðí cwû. Bwé mú seeng ózimbi bêsh cínœng. 17 Bwé mú bwééd nyê káándé íci atítíi. Bwé ŋwa kwoolú íbiin-bíin, lwô *tûm gúmá, jil nyê lúúd. 18 Bwé mú ngæ bœda nyê mæbáðá mæ cóógú ná: «Yé Njwû Oyúden,

sé ngæ báág nê wo.» 19 Bwé mú nyífæ nyê mbwu lúúd, sey nyê mæntænd, bwé ngæ kúð mæbwóŋ shí nyéðí mpwóómbáð nda bwé ngæ yê nyê gúmá. 20 Ja bwé má shîn cágula nyê ntáni yí, bwé mú yíl nyê káándé íci atítíi, bwééd nyê mikáándé myé, bwé mú kæ nê nyê, kálê bwambulê nyê kwolós ðí.

Bwé bwambulê Yésus kwolós ðí
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)

21 Bwé ngæ kæ ntáni, bwé mú bwæma nê ngwól múúd ngæ wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sóŋgú má Alæguzándræ bá Rúfus. Bwé mú yímbuli nyê ná nyê nkényug Yésus kwolós. 22 Bwé mú ngæ kæ nê Yésus kæ jé kúl bwé ða jôw ná Golgota yí. Jíné ðœng í ká ná «kúl á bwundú lúu». 23 Bwé mú ŋwá yê nyê wáan fulá nê mîr* ná a ngúlæg, a mú ban. 24 Bwé mú bwambulê nyê kwolós ðí, bwé mú wusæ mpaambé ná bwé kawula mikáándé myé, muud yêsh á gwoong ján bæ nê kœw. 25 Bwé á bwambulê nyê kwolós ðí, jwôw í mú mæbaan ibuu má mpámán mpámán. 26 Bwé á cilê cwoomb bwé á gwú nyê nê ndí yí nyéðí kwolós ðí ná «Njwû *Oyúden wé éga». 27 Bwé á bwambulê nyê kwolós ðí, bânêŋ izhilœŋgaané íbá, jíga jé kwolós ðí Yésus ðí mbwê mæncwúm, jíga jéd nyéðí mbwê mækóól. 28 †[Micilyá mí Kálaad Zembí mí á bwæma ná: «Bwé á lô nyê gwoong izhilœŋgaanéð.»]

29 Buud bwé mú ngæ lô cínœng, bwé ngæ lwíy nyê, bwé ngæ sagusæ milúu nê mæzhwámá. Bwé nê né ná: «Nê wo wé éga! Wo muud ji nê nkul búgæ *Mpáánzê Zembí ná ndeé wo kwo sá ŋji mwów málóól shumálê nyúl yé, 30 cugug woméfwó, shulág, wú kwolós níid». 31 Milúlúú myâ ofada nê *Oyíguli ó máccē bwé mú námé ngæ cágula nyê, bwé ngæ ci bwámé nê bwámé ná: «Nyê á ða cug buud oshús, ŋji a káád cugúlê nyéméfwó. 32 Yé *Krîst Njwû-buud á *Izæryêl! shulæg shí kíkídíga, sá dágúg ná, sá ka *búgula wo». Tœm bæ búúd bânœŋ bwé á bæ íkwolós ðí wá, bwé á ngæ námé lwíy nyê.

15:2 Mat 27.11 15:3 Yuá 19.9; Mak 14.61 15:9 Mat 27.11 15:11 Mis 3.13-14 15:15 10.34 15:17 Luk 23.11 15:18 Mat 27.11 15:19 14.65 15:21 Rom 16.13 * 15:23 mîr: Nyê á bæ mólól mákúl má líí bwé á ða sá bóól ólabínda nê míl mímyudú nê ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ŋkœw á oféél-féélí ó íciyá ðí. 15:24 Sôm 22.19 15:26 Mat 27.11 15:27 Iza 53.12 † 15:28 Míl micilyá mí ayág mí cugé nê iciyá íni. 15:29 Sôm 22.8; 109.25 15:29 14.58 15:32 Mat 27.11

*Shwiy mə Yésus**(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)*

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ñkwed, tééd tólóg dí kə wóós mǎwəla mǎlól mǎ mpwó-kugú. ³⁴ Mǎwəla mǎlól dí, Yésus músə kǐm nə ñkulú ná: «Eli, Eli, *lemá sabakutáni?*» Ntó mé ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ³⁵ Ja bóól búúd bwá á bə cínəŋ wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «Gwágá, a ñgə jôw Eli.» ³⁶ Nğwól múúd mú tí kúló, kə ñwa eponzh, juwo mǎlwəg mə ábibyenzhú dí, a fəen shwóg lú líd. A mú kənd ná Yésus ñgúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dág jini, ñkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntəg kǐm nə ñkulú, a mú jimal. ³⁸ Seegya ná məmá *sanda í á də kaləwo *Mpáanzé Zembî yí í mú seel tátám nə cǎŋ wú gwôw wóós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dág mbii Yésus nyə á jimal yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwân mə Zembî.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwá á bə cínəŋ bwá tál shwóg-shwóg ka də dág. Mariya á Magúdála, nə Mariya nyəŋgú mə Yózes bá Zhâk á ntombú, zə keel Salúma, bwá á bə gwoonŋ búdá jəŋg dí. ⁴¹ Budá bəŋgú bwá á də sêy nə Yésus ja nyə á bə Galilê yí. Bóólúgá búdá ñkí bulya bənón bwá á bád zə Yurásəlem wá, bwá á bə námə cínəŋ.

*Bwá ká dəl Yésus**(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)*

⁴²⁻⁴³ Nğwól múúd nə jínə ná Yóseb, muud á Arimatê, nyə á bə námə gwoonŋ mílúlúú myâ ləəm dí. Nyə á də bwánd Faan mə Zembî. Jwôw dəŋgú, kugú í mú ñgə bii shí, baan bwá də kwísha ísâ yâ Sábaad‡ yí, Yóseb wəŋgú mú kə nə ñnkǎŋ wá Pilât, kə gwáamb mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Nji Pilât nyə á gwág ná Yésus mə leelá yə yí, a mú bul bî. A mú jôw lúlúú ízimbi, zə wámbulə ñkí Yésus mə ñwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á mə shîn gwág mpəsá mə lúlúú ízimbi yí, a mú magulə ná Yóseb kág ñwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wóolə wo

ndómbó wəŋgú, kə dəl shwôŋ dí. Bwá á lúmə shwəŋ nyəŋgú fifim mǎkwóógú. A mú bingal məma kwóógú, juwal shwəŋ. ⁴⁷ Mariya á Magúdála bá Mariya nyəŋgú mə Zhâk, bwá mú ñgə mpu dág kúl bwá á dəl nyə yí.

16*Yésus mə gwûm**(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)*

¹ Ja Sábaad mə shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magúdála, nə Salúma, nə Mariya nyəŋgú mə Zhâk, bwá mú kə kusə ólabínda ná bwá bá kə gwáagulə mbimbə mə Yésus. ² Ná ndeé, jwôw shwénde mə dá tééd yí, bwá mú kə wóós shwəŋ dí ná námə mpámán mpámán, lúú jwôw í ñgə kúnəw cwíil. ³ Bwá mú ñgə jî bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bingal shé kwóógú dásə shwəŋ dí yí?» ⁴ Bwá ka bân mísh, bwá mú dág məma kwóógú ni í mbwúg koogú. ⁵ Bwá mú nyí shwəŋ dí, kə kwey wúl shwanzə í njúl njínjilí, kóómb á mbwə mənəwûm, nyə nə mikáándə mí áfufumá. Bwá mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzə ni mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ñgə sô Yésus, muud á Nazarêt bwá á bwambulə kwólós dí yé! A cúgé wa, a mə gwûm. Dəgá kúl bwá á bwíŋg nyə yí. ⁷ Ná ndeé, leelúgá kə, kə jaaw *ómpwíin bé nə Pyêr ná a mə kə shwóg, kə bwánd bí Galilê. Nûŋ wá bínón bí é dúgya yé, námə nda nyə á bwíiŋg bí ná.» ⁸ Ntó, bwá mú wəenzh wú shwəŋ dí bwá ñgə lílya, mílám kú bə ná shee; í mú sá nə bwá nda jaaw təə muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwûm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wá Mariya á Magúdála, mudá nyə á yíl məjamb zəŋgbá yé. ¹⁰ Mudá wəŋgú mú kə jaaw buud ó gwoonŋ ɔ Yésus sâ jəŋgú, nəcé bwá á bə nə məcey mílámád, bwá ka ñgə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus mə gwûm, nyə shí námə dág nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛem jaaw bwo ntó, bwá á shígé magulə.

15:33 Amo 8.9 **15:34** Sôm 22.1 **15:36** Sôm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 ‡ **15:42-43** Jwôw lə Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí á jwôw lú fláadê, kə jó kugú á sásaadê. Oyúden bwá á shígé də sêy jwôw dəŋgú. **16:6** 8.31 **16:7** 14.28; Luk 24.34 * **16:9** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíín bé óbá, bwé ñgá kə bwádí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúúl nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bəəñgú bwé mú nyiñgə nə mpúsə, kə jaaw bəəñgú ómpwíín bwé á lúgə Yurúsəlem wá, bəñ nəmá nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyiñgə lwóya nyúúl nyé ómpwíín wúm nə ñgwúd dî, bwé ñgə də. Cínəñg a mú jum bwo nəcé bwé á shígé *magulə kéel búúd bwé á jaaw bwo ná a mə gwúm shwoñ dí yí. Bwé á bə ñkí lal mílâm. ¹⁵ Ná ndéé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kág cúndə Jəjə Kéel, muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyəəñg mə bá *búgula, bwé juwo nyə yé, nyə wé mə bá *dúg cug yé. Nyəəñg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúlí yâ kandugə. ¹⁷ Ntó, bəəñg bwé bá búgula wá, bwé bá də sá *máshimbá: bwé bá də yíl búúd məjamb jínə dáámud, bwé lás məkál məshús, ¹⁸ bwé bii ónywâ nə məbwê. Nkí bwé dá gwoog, sâ kú sá bwo. Bwé kéel mimbêl mábwê, mimbêl myəəñgú mí yâl.»

Yésus mə ká gwôw

¹⁹ Ja Yésus mə shîn lás nə bwo ntúni yí, a mú ñkâñ kə gwôw, kə ji mbwê mənəcwúm mə Zembí dî. ²⁰ Ná ndéé, *ompwíín bé bwé mú nyiñgə, kə ñgə cúndə Jəjə Kéel ikúl byêsh. Cwáməba Yésus nyə á də yə bwo ñkul ísény byáñúd. A lwágulə nə minjígúlá myáñ mí á bə tátəlí nəcé bwé á də sá máshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njii, tɛɛm bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwé á shígé bə mímbýágá mí Oyúden wá, bəɔɔɔ bwé á dɛ lás Gúrêk wá. A ɔgə féel bwo iciyá bísé nə ɔkul yáág bwo gwágúlə dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijám nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ɔgə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilê yí (4.14-9.50).

(3) Njənd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sóólúgú nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmálə nyə á gwúm shwoɔ dí yí (22-24).

Sé bí nə ɔkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúse 19.10: «Mwân mə Múúud nyə á zə sɔ bəɔɔɔ bwé á jímb wá, zə cug bwo.» Zembî mə mpú ná buud bēsh bwé ɔgə cugə kú nə nyə wá búse njímbúlá. Gwé wé nyə á nti Yésus-Kríst yí, ná a zəg cug bəɔɔɔ bēsh bwé é lág nyə wá. Yésus mə dɛ bul julə búúud bwé ɔgə bwəma nə mpyóɔ wá, nda: osól ɔ mísám, ikákágá, mimbúbúwá, mimbêl nə ojínə ɔ búúud.

Matéédúlé mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúud, zhwoɔ buud bwé á mə ɔgə she cilə ɔkúmba lân á isâ í á sɔy wa sádí yí. ² Bwé á ɔgə jaaw isâ námə nda búúud bwé á dúg byo téed matéédúléd wá bwé á bwiing sá ná. Buud bəɔɔɔgú wé bwé ɔgə sá iséy í bwiingúlə mílású mí Zembî. ³ Ná ndeé mə mə ka námə kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byəɔɔɔgú téégyá nda í á ɔgə sɔy ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jēsh téed matéédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wó á ɔgə wá myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byél

⁵ Njwól fada nyə á bə ná Zakarî ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wəɔɔɔgú bənêɔ Abiya wé bwé á bə ján gwoɔɔɔ. Mudá yé nyə á bə ná Ilísabet, a njúl shilə bag ɔ Arəon. ⁶ Bēsh obá nə mudúm nə mudá bwé á bə otátəlí ɔ búúud mísh mə Zembî dí, bwé dúgə mpu sá Zembî məgwág, dɛ bɛ isâ byēsh Cwámba ɔgə ci ná í bág yí nə mæcɛɛ mə mēsh mbií á kú nə sá á jumúg. ⁷ Njii bwé áshígé bə nə mwân nəcə Ilísabet nyə á bə kundú, bēsh obá bwé á bə ntāg bwé mú icwúcwúul.

⁸ Dúlúgá jwəw dí íí, Zakarî nyə á ɔgə sá iséy í fada byé nda í á bə jwanɔgá á gwoɔɔɔ ján ná. ⁹ Ofada bwé á dɛ wusə mpaambé ná bwé féesh nyəɔɔɔ kóg nyii *Mpáanzó Zembî yé. Bwé á ka námə wusə jini jaá, mpaambé mú féesh Zakarî ná nyə wé kóg nyii kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lə jígalúlə cáá ni dí, buud ɔ kúl búúud bēsh bwé á bə tóón bwé ɔgə jəgəla nə Zembî ¹¹ Njwól *éngəles mə Yawé mú zə lwóya nyúul wé Zakarî, zə tōw nyə ɔgəɛ mbwə mæncwúm, *alatár bwé dɛ jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitédúgá mí á búbulə Zakarî lúúud nə dúgúlə nyə á dúg éngəles yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³ Njii, éngəles mú ci nə nyə ná: «Zakarî, kú bɛɛg fúndə, nəcə Zembî mə ɔgə mājəgəla mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kəɔs nə məshusəg, ncúlyá buud bwé bá námə bə nə məshusəg nə byélúlə mwân wəɔɔɔɔ mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcə a bá bə fwámé múúud mísh mə Zembî dí. Nyə abulé bwelé ɔgul málwəg kú ɔgul gúl sá ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkɛɔkɛ Shíshim a njúl ná mwə mə nyóɔɔɔgúd. ¹⁶ A bá námə sá ná bóól búúud wá bag ɔ *Izəɔyél bwé nyíngəg zə wé Zembî wáj Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lân mə Zembî nə *shíshim nə ɔkul Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá zə sá ɔkwambulə mpédúgá osóɔɔgú bənêɔ bwân. A bá námə sá nə bəɔɔɔɔ bwé á dɛ bə nə məlwə wá bwé céndúg kú njənd, bwé bə nə fúg á otátəlí ɔ búúud. Ntó, a bá kwəməsa Cwámba kúl búúud í njúl nyə fwámé kwéeshá.» ¹⁸ Zakarî mú ci nə éngəles ná: «Mə músə cwúcwúul, mudá waamé mə námə jaas; mə e bá wámbulə sá wó ɔgə ci ni

ntudélê?» ¹⁹ Engales mú bęsa nę nyę ná: «Mę wó Gabryél, mę ji míš mę Zembî dí, mę ngę sęy nę nyę. Nyę ámę nti mę ná mę zág lęsha nę wo, zę jaaw wo jęję mákál mání. ²⁰ Nji, nda wó mę ka bę kú *magulę íciyá byâm ná, wo é bę fifi. Wo bá ji kú lás kę wóós jwđw ísâ mę ámę zę jaaw wo íni í bá bwęma yí. Nęcé byáá í bá bwęma dáj węlad.»

²¹ Í á bę na, kú búúd jân í ngę bwánd Zakarî. Buud bwé mú ngę káam ná a mę bul bwęy nŭŭ Mpáánzó Zembî dí cwú.

²² Ja Zakarî nyę á ka cúwo tóón yí, nyę á bę kú ná nę ngkul mę lęsha nę buud. Bwé mú mpu ná a shí dág gúl sâ nŭŭ fúm á ci dí. Nyę á ngę fufę nji mębwę. Nyę á shwal bę fifi. ²³ Ja nyę á shínal mé mwđw mę ísęy yâ Mpáánzó Zembî yí, nyę á ka nyiŭgę kę bwđdí.

²⁴ Fwála mú cę, mudá yé Ilísabet músę bę nę bum. A mú shwaaw tâŭŭ ngkwoond otóón kú lwóya nyúul, a ngę ci ná: ²⁵ «Sâ Cwámba mę sá mę wó ga. A mę nti míš mé mđdí zę yíl mę shwŭn mę á bę nę ndi búúd bâm dí yí.»

Yęsus mę bá byél

²⁶ Ja bum mę wóós Ilísabet ngkwoond saman dí yí, Zembî mú kęnd *ęngales Gabryél ngwála á Galilę bwę dę jđw ná Nazaręt yí. ²⁷ Nyę á kęnd nyę ná a kág lęsha nę ncwiyę sás lú múdá í á bę wu ná Mariya yí. Sás dęŭŭŭ í á bę nę cęęlá bá nę Yóseb, muud á bag ę *Dávid. ²⁸ Engales mú nyí Mariya njów ci nę nyę ná: «Mę báág nę wo, Yawé ji nę wo, a mę sá mpaam nę ję lām.» ²⁹ Iciyá íni í mú sá Mariya mitédúgá búbulę lúúd. A mú ngę jđ lámúd ná wâŭŭ mbií mębđdá í kę ná ji. ³⁰ Engales mú ci nę nyę ná: «Mariya, kú bęęg fúnda. Nęcé wo mę bwęma nę ocúncęsh ę Zembî. ³¹ Dęgí, wo zó bę nę bum, wo bá byá mwámudŭm, wo gwiid nyę ná Yęsus. ³² A bá bę fwámé múúd. Bwé bá dę jđw nyę ná *Mwân mę Zembî a gwów-gwđw. Zembî wúsę Yawé mę bá yę nyę ijwŭga í mpáámbá ję Dávid. ³³ A bá jwú nę bag ę *Yákwb kandęgę á kandęgę, ijwŭga byé í ábúlé bę nę męshíné.» ³⁴ Mariya mú ci nę ęngales ná: «Jân í bá bę ntudélę, mę kú fwo mpu múdŭm?» ³⁵ Engales mú bęsa nę nyę

nę «ŭkęŭkę Shíšim mę bá zę wódí, ngkul mę Zembî a gwów-gwđw í mú búdal wo nda gúgúwá í dę búdal múúd ná. Gwé wé í bá sá ná mwân wó bá byá yé mę bá bę féeshá, bwę dę jđw nyę ná Mwân mę Zembî. ³⁶ Dęgí, mbyél wđ Ilísabet mę zę bę nę bum ícwúúlád. A bá námę byá mwámudŭm. Nyę muud bwę á dę ci ná a ji kundú yé, bum mú nyę ngkwoond saman dí. ³⁷ Mpug ná sâ cúgę nę ngkul bwelę ntę Zembî.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mę ji sól męsáal mę Yawé. A sáág mę nda wó mę ci ná.» Engales mú kyey.

Mariya mę ká dág Ilísabet

³⁹ Námę fwála dęŭŭŭ dí, Mariya mú ŭwa zhí lęelúłę kę ngwála á kóómb Yudęa jisę mímbŭŭŭ mimbŭŭŭ yí. ⁴⁰ A mú kę nyí Zakarî dí njów, będa Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyę á gwág mębđdá mę Mariya yí, mwân nyę á lugęsa nyę mwđ dí, Ilísabet músę lwánd nę ŭkęŭkę Shíšim ná cwóó. ⁴² A mú kŭm męma ngkwiimbyę, nyę ná: «Wo ji nę ibwádán ntę bóólúgá búdá bęsh, mwân jđ wo mwđ dí yé ji námę nę ibwádán. ⁴³ Jđ í mpú sâ ná nyęŭŭŭŭ mę Cwámba waamę zág mđdí yí. ⁴⁴ Nęcé dęgí, nji męlwę mām mę ámę gwág mębđdá mwđ yí, mwân nyę ámę lugęsa mę nę męshusęg mwđ dí. ⁴⁵ Węę mę jęla, węę muud mę *búgęla ná sâ jęsh Cwámba mę sá ná bwę jááwęg wo yí í é bwęma yé.»

Mariya mę ságúsá Zembî

⁴⁶ Mariya mú ci ná: Zembî waam, wo ji męma Zembî. ⁴⁷ Shíšim wām í ngę kęos nę męshusęg nęcé cęgye waamę Zembî. ⁴⁸ Nęcé a mę bále nti míš dág zhizhe lwaá dé ámudá. Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byęsh bwę bá dę ci ná: «męę mę jęla». ⁴⁹ Nęcé Zembî á ngkul nyęsh mę sá mę męma ísâ. Jíné dé dúsę nę gúmé ntę sâ jęsh. ⁵⁰ Lām męcęy yé wúsę ná bagę shú búúd bwę ŭwá nyę nę fúndúgá wá kę wóós íkala ikala. ⁵¹ A mę lwóya ngkŭl nyé.

1:25 Męt 30.23 1:27 Mat 1.16 1:31 Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12 1:32 Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31
1:33 Dan 7.14 1:35 Mat 1.18; Luk 4.18 1:37 Męt 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27 1:46 1Sa 2.1-10
1:50 Sđm 103.13, 17 1:51 Mbá 5.15; 26.8

A má sá ná buud bwá ða ñkêny mányúúl wá
bwá címagú.

⁵² A má yíl ñkácid i búúd íjiya í ící byáñúd
wusə shí,
a bân ózhizhe ɔ búúd gwôw.

⁵³ Buud bwá á bə nə məfúfə wá, a má yə bwo
zhwoɔ təəm
a nying búúd ó təəm məbwə ocwûd.

⁵⁴ A má zə kwiid bag ɔ sół məsáal yé
*Izarəyêl,

a má téduga lâm mácey yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáámbə bísú
shú má *Aburəham bəñəñ mpwoŋ buud
nyé kandugə á kandugə ná.

⁵⁶ Mariya bá Ilisabet bwá á já je bə
óñkwoond olóol ná ndéé Mariya músə nyingə
kə bwódí.

Byélé má Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla la byeyí í á ka wósos Ilisabet. A mú
byá mwámudûm. ⁵⁸ Nə buud bəñəñ bwá á bə
ján ban wá, nə mimbyél myé bwá mú gwág
ná Yawé má bul gwág nyə ceɔ lámád. Bəñəñ
bwá mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwôw mwân nyə a wósos mwôw
mwəəmb yí, bwá mú zə ná bwá zə sá nyə
ábíwáág. Bwá mú ceel gwiid nyə ná Zakarî
nda sóñgú. ⁶⁰ Nji nyəñgú mú ci ná: «Mbô!
Jínə dé wə Yuánes.» ⁶¹ Bwá mú ci nə nyə
ná: «Muud ñgwúd nə ñgwúd cugé nə jínə lú
Yuánes njów búúd wán wêsh dí.» ⁶² Bwá mú
ðə lésha nə sóñgú mwân ðə fufə nji məbwə
jílə nyə jínə á céél gwiid mwân yí. ⁶³ Sóñgú
mwân mú gwáámb nə bwá yág nyə kwóógú
ná a zág cilə cínəng. A mú cilə ná: «Jínə dé
wə Yuánes.» Buud bēsh bwá mú bul káam.

⁶⁴ Seegya ntág ná Zakarî mpu má bəñ, jûm
mú nyə fulí ná a je lás. A mú shwal bân
kál ñgə yə Zembî məshwúmb. ⁶⁵ Buud ó ban
bé bwá mú bə nə fúndúgú. Ná ndéé buud
bwá mú ñgə bwiing lân á isá í á síy íni shí
Yudéa á mimbəñ nyēsh. ⁶⁶ Buud bēsh bwá
á gwág lân wəñng wá bwá á bə kú bwəle yíl
lâm cínəng. Bwá mú ðə jî ná: «Múmwán jəñng
í bá bə jí e? Búbálé, ñkul má Yawé í á ñgə nyín
cug mə mwân wəñngád.»

Zakarî mə cúnda cúnda má Zembî

⁶⁷ Mwân sóñgú yé Zakarî mú lwánd nə
Ñkəñkə Shíshim ná cwóó, a mú cúnda cúnda
má Zembî, nyə ná:

⁶⁸ Gúmá nə Yawé, Zembî á *Izarəyêl
nəcé a má kwiid kúl búúd jé, yíl bwo
mənyámád.

⁶⁹ A má wéeshuli sá ñkácid cugye
mpwoŋ buud má sół məsáal yé *Dávid dí.

⁷⁰ Nyə a shí bwey ðə jaaw kéel dəñngú,
*buud ɔ micúnda bé nyə á féesh yág wá ðə
jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag ná a bá zə yíl sá mányámá má
mízhízhíñ mísúd,
a yíl sá məbwə má bəñng bwá ñgə mpii sá
wád.

⁷² A má lwáɔulə ná a jî nə lâm mácey nə odá;
a má téduga sɔ nyə á sá nə bwo yí.

⁷³ Nəcé nyə á keen búbálé nə Dâ *Aburəham
ná í bá bə ná

⁷⁴ á ká shîn yíl sá məbwə má búúd bwá ñgə
lúmbali nə sá wá dí,
sá má bá ðə yə nyə gúmá kú nə ifwaas,

⁷⁵ sá ñgə lwóya ná sá búsə buud bé,
sá ñgə cugə tətəlí nyədí míshád,
ñgə cugə nda búúd ɔ kúl jé bwá jálá nə cugə
ná,

sá bə ntó mwôw má cug məsú mēsh.

⁷⁶ Múmwán, bwá bá ðə jôw wo ná *muud
micúnda má Zembî á gwów-gwôw.

Nəcé wo bá ká Cwamba shwóg, kə
kwambəle nyə zhií

⁷⁷ kúl búúd jé í mpúg ná a ñgə zə ná a zə cug
bwo,
juu bwo nə *misám myáñ.

⁷⁸ Zembî wúsú jî bul bə nə lâm mácey.

A má nti sá məñkenya má ñgə zhu gwôw
nda məñng mə jwôw ja í ðə cúwo yí,

⁷⁹ má zág kwan bəñng bwá ñgə cugə yídúgú
shwiy dí wá,
má zág sá ná sá cúgəgí ná shee.

⁸⁰ Mwân nyə á ka námə ñgə wíy, *shíshim
yé ñgə ñwa ñkul. Nyə á ðə jî máshí má
shwéeshá ná ndéé kə wósos jwôw nyə á kə
lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

1:52 Sôm 75.8; Mat 23.12; Zhk 4.6, 10 **1:53** Sôm 107.9; 34.11 **1:54** Msh 7.20; Sôm 98.3; Mət 17.7; 22.17 **1:59**
Mət 17.12-13 **1:60** 1.13 **1:68** Sôm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sôm 132.17; Mat 20.30-31
1:70 Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sôm 106.10 **1:72** Sôm 106.45; 105.8-9; Ləv 26.42 **1:73** Mət 22.16-18
1:74 Tit 2.12, 14 **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 **1:77** Zhe 31.34 **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2
1:79 Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16

2

Byélé má Yésus

¹ Í á zə bə mənɪ mwəw di, *Káázəl Ogust nyə á cilə ná buud ɔ shí mishwun bēsh bwé kág cilya ílān dī. ² Ílān bwelélə s̄y wə cí. Í á bə Kirínus njúl ngwáməna á faan lú Sirí. ³ Ntó buud bēsh bwé á ka kə ngə cilya, muud kə ngwála í dúgyá nə beend jé yíid. ⁴ Yóseb mú námá tí Nazarēt faan lú Galilē, bád kə Betulehem, ngwála mə *Dávid faan lú Yudéa, nəcé nyə á bə mwān á njów búúd mə Dávid. ⁵ Nyə á ngə kə ílān dī, bá Maríya, mudá í á bə ná bá bwé zə béya yé, Maríya wəɔng njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwé njúl nūn, fwála lə byeyí mú wós Maríya. ⁷ A mú byá mwān yé acúmbá, mwámudúm. A mú wá nyə bwámád a bwíg nyə kúl bwé á də wá itəw idəw ná í dúg də yí, nəcé bwé áshígé bə nə bwágé njów ójōn.

Obaagulə ó itəw bwé dúg wəéngəles

⁸ Obaagulə ó itəw bwé á bə shí nyəɔngúd bwé ngə jí mifum tónn íbugád ngə baagulə itəw byán. ⁹ Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə wós bwo na, mənkenəwa mə Cwamba mə mú lyɛ bwo nə mənkenya ná kesh. Ifwaas í músə jág bií bwo. ¹⁰ Nji, éngəles mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə, nəcé mə ngə zə bí nə jəjə kéel í é sá kúl búúd jēsh məma máshusəg yí. ¹¹ Cugye mə byél bí múús ngwála mə *Dávid. Nyə wə *Kríst Cwamba. ¹² Bi é yag nyə nə məyigyé mága: bi é kwey kúkény í mbwúg bwámád kúl bwé də wá itəw idəw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéngəles wə gwəw bwé mú zə kwey nyíni bwé ngə yə Zembí gúmə səsad ná:

¹⁴ Zembí bəg nə gúmə jōn á gwów-gwówúd; wa shí, buud Zembí mə gwág nywa wá bwé cágəg nə shəe.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéngəles bwé mə béegya nə bwo kə jōn dī yí, obaagulə ó itəw bwé mú ci bwámé nə bwámé ná: «Sə kágá Betulehem kə dúg s̄á í mə s̄y Zembí mə s̄á ná s̄á mpúg ga.» ¹⁶ Bwé mú ngə kə ná cá-cá, bwé mú kə kwey Maríya nə Yóseb nə kúkény

í mbwúg kúl bwé də wá itəw idəw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwé mə dúg nyə yí, bwé mú bwiing s̄á éngəles nyə ámə jaaw bwo shú mə múmwán jəɔng yí. ¹⁸ Buud bēsh bwé á ngə gwág bwo wá bwé á ngə bul káam s̄á bwé á ngə bwiing yí. ¹⁹ Maríya nyə nyə á baagulə isá byəɔng lámúd, a ngə bigas byo. ²⁰ Ná ndéé obaagulə ó itəw bwé mú nyingə bwé ngə yə Zembí gúmə, ngə yə nyə məshwúmb nə isá byēsh bwé ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námá nji nda éngəles nyə á jaaw bwo ná.

Bwé kə nə kúkény Yésus mpáanzə

²¹ Ja jwəw lú mwəomb í á wós yí, í mú bə fwála ná bwé sáag mwān ábiwáag. Bwé mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éngəles nyə á jaaw Maríya a kú fwo nwa bum yí.

²² Ná ndéé í mú zə bə fwála ná bwé sáag ngusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwé mú bád kə nə mwān Yurúsəlem kálə lwóya nyə wə Yawé, ²³ námá nda jí cilyá *mbwoomb məcəɛ dī ná, ná: «Mwámudúm yēsh mə téed byél yé, bwé kənd nyə koogú ná a bəg shú mə Yawé.» ²⁴ Í á jii ná bwé kág yána ílím í *mátúnuga námá nda jí cilyá nda mbwoomb məcəɛ dī ná, bwé kə nə məwúwo məbá nkí icwə í máfaf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á də bə Yurúsəlem ná Símayon. Nyə á bə tátalí muud, nyə a wá lám wə Zembí. Nyə á bə nə Nkénkē Shíshim. Nyə á də bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izərayél milám shí yé. ²⁶ Nkénkē Shíshim í á lwágulə nyə ntáməd ná nyə abəle yə a kú fwo dúg *Kríst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəɔngú Nkénkē Shíshim í á sá ná a kág *Lun mə Zembí. Ja óbyəl ɔ Yésus bwé á zə nə mwān Lun ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb məcəɛ í ngə ci ná, ²⁸ nyə á nwa mwān nyədí mábwad a mú yə Zembí cúncəsh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwó í yəg nə shəe

nda wó á ci ná,

³⁰ nəcé mísh mām mə mə dúg nda wó zə cug sə ná,

³¹ cugulə wó á kwəməsa ikúl í búúd byēsh í ngə dúg yí.

³² Jísə mənkenya mə bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí,

kûl gwô Izurayêl í bág nê gúmá yí.

³³ Yésus sóŋgú nê nyɔɔŋgú bwá á ngə káam sâ jêsh Símayon nyə á ngə ci shú dé dí yí. ³⁴ Símayon mú bwádan nê bwo, nyə nê Mariya nyɔɔŋgú mæ Yésus ná: «Mwân éga Zembî má ntí nyə ná a zég sá ná zhwog buud ɔ Izurayêl bwá búlag, zhwog buud wɔɔl. A bá bæ gúl sâ má Zembî í bá ntɔ búúd ŋkul yí, sâ búúd bwá ábúle magulə yí. ³⁵ A bá zə sá ná zhwog buud mitádúgá myáŋ mí mpúyúg. Wɛɛ ntâg íí, mæcy má bá nyisali wo lámúd nda kafwɛɛ.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndá á mudâ nyə á bæ námá cínɔŋg ná Ana, a njúl shilə mæ Fanuêl bænd má Azɛr dí. Mudá wɔɔŋgú nyə á bæ a má bul jaas. Nyə a béya a mú cugə nê ngwúm mimbú zangbá. ³⁷ Nyə á ji kúsə kə wóos mimbú mæwúm mwɔɔmb nê mínɔ. Nyə a shígé dæ bwelé kə shwóg-shwóg nê Luŋ má Zembî. Nyə á dæ sá Zembî iséy byé nê mwásə nê bulú a dúgá ci ídâw, dæ yə Zembî gúmá. ³⁸ Nyə á bæ námá cínɔŋgú ja bwá á bæ nê Yésus Luŋ yí, a mú yə Zembî akíba; buud bēsh bwá á ngə bwánd ná Zembî mæ bá zə yíl Yurúsəlem mánýámád wá, Ana nyə á ngə jaaw lân má mwân.

³⁹ Ja obyâl ɔ Yésus bwá á shîn sá isâ byêsh Máccɛx má Yawé má ngə ci yí, bwá á ka nyiŋgə kə bwádí ngwála Nazarêt, faan læ Galilé. ⁴⁰ Mwân nyə á ka námá ngə wɔy, *shíshim yé ngə ŋwa ŋkul, a njúl mpaam má Zembî dí.

Yésus mæ nyín mpáánzá Zembî a njúl kúkágá

⁴¹ Obyâl ɔ Yésus bwá á dæ kə zâŋ páska dí Yurúsəlem mbú wêsh. ⁴² Bwá á ka námá kwo bád kə nda fúlú í á bæ ná, Yésus njúl mimbú wúm nê mímbá, bwá mú kə nê nyə. ⁴³ Ja zâŋ í á shîn yí, obyâl bé bwá mú nyiŋgə. Yésus mú lúg Yurúsəlem bwá kú mpu. ⁴⁴ Bwá á ngə táduga ná Yésus bônŋ buud ɔ gwoonŋ búsa zhííd. Bwá músə kyey mwásə ncindí. Né ndéé bwá mú ka zə ngə sɔ nyə mímbýêl nê mímbíí myáŋ dí. ⁴⁵ Nda bwá áshígé kwey nyə ná, bwá mú nyiŋgə nê mæsɔ́ɔ́gú kə Yurúsəlem. ⁴⁶ Í á ka zə bæ, bwá má sɔ nyə ná sɔ sɔ tâŋ mwôw málóol, bwá mú kə kwey nyə a njúl tâm oyígúli ɔ máccɛx *Luŋ

má Zembî, a ngə gwágulə bwo, a ngə jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bēsh bwá á ngə gwág nyə wá bwá á ngə káam fúg nyé nê mæmpɛsá mé. Bwá á ngə káam mbií á ná fúg dæ jímb lúúd. ⁴⁸ Ja obyâl bé bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyɔɔŋgú mú ci nê nyə ná: «Mwân waam, jí wó má sá sá ntáni ní? Wo mpú ná sá shwóóŋgú sá má ngə sɔ wo nê milám gwôw?» ⁴⁹ Nyɛ mú ci nê bwo ná: «Bí á mæ ngə sɔ mæ nê jí? Bí ampúyé ná má jəlá nê dæ bæ ísâ í Dâ dí?» ⁵⁰ Nji bân bwá áshígé mpu gwág sá nyə á ci nê bwo yí. ⁵¹ Yésus bônŋ bwo bwá mú shulə kə Nazarêt, a ngə magulə ijwúga byáŋ. Nyɔɔŋgú mú baagulə ísâ íni byêsh lámúd. ⁵² Yésus nyə á ka ngə wɔɔf, fúg ngə kwídúli, mpaam má Zembî ngə kwídúli, a ngə bæ jɔ kágé mísh má Zembî nê mísh má búúdd.

3

*Iséy í Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)*

¹ Í á ka zə bæ, ijwúga í *Káázɛl Tiber í má wóos mbú wúm nê tóŋn dí, Pons Pilát mú bæ ngwáməna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarâk* á Galilé, mínyɔŋú yé Fílíp nê faan lú Ityrê nê Trakonitídí, Lisanɔyas nê faan lú Abilɛn. ² Í á bæ Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jɔɔŋgú, kéel má Zembî í á wóos wá Yuánes mwân má Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ngə kyey shí nyêsh á fundú ngwɔ́ Zhurdɛ, ngə cúndə ná: «Céndúgá mitádúgá, bí duwan, Zembî nyə é juu bí nê *misám mín.» ⁴ Í á bæ ntó nda jísə cilyá kálaad mæ *múúd micúndá Izayí dí ná. Nəcé jísə ná:

Muud ngə cúndə shí a shwéeshád, a ngə ci

nə:
«Kwambuləgá zhíí má Cwáməba,

bí ság kwûŋ jé.

⁵ Bulaləgá íbí byêsh,

bí bwú mímbáŋ mí anúnî nê mi acíg-cíg
myêsh səl shí,

bí ság mábúgə.

2:34 Iza 8.14; 1Pr 2.8   **2:37** 1Tm 5.5; Mat 6.16-17   **2:38** Iza 52.9   **2:41** MmN 12.1-27; 23.14-17   **2:49** Yuá 2.16   **2:51** 2.19   **2:52** 1Sa 2.26   * **3:1** Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ngwáməna nyə á ngə jwú nê mpál nê á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námá Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1.   **3:3** Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47   **3:4** Iza 40.3-5

Sandulagá ikúl í ákukwowulâ, sá byo ná sændôh

6 muud yêsh ka bá dúg cugúlê Zembî mæ bá cug búúd yí.»

7 Buud bwé á ðu zæ wé Yuánes áncuncuma zélê ðu duwan wá, nyæ á ka ðu ci næ bwo ná: «Yé iyælukag íga! Bi má bále fúndæ mpimbæ Zembî má bá lwóya yí? Zé á mæ kéwuli bí éne? **8** Kágá wúmæ fwámé mpúmá† í lwágúlê ná bi má cénd mítédúgá yí. Kúgá bæ nji dúlê téduga ná: “Sé bân sá bí mpwone buud má *Abraham” næcé mæ mpú jaaw bí ná Zembî ji næ ñkul shwázla mákwóógú mága, sá mwo bwân ó Abraham. **9** Mpugá ná zân í wál zæ sámb míkázlê mí ílí máshugud. Bwé é cal lí jêsh í ádé wúmæ fwámé mpúmá yí, bwé kæl gwo kudad.»

10 Buud bwé mú zæ jî nyæ ná: «Sé má jêlá næ sá jí?» **11** A mú bæsa næ bwo ná: «Muud jí næ ishimí íbá yé kéénzhug ñgwûd yæ nyæone cúgê næ ndî yé. Muud jí næ idâw yé sáág námé ntó.» **12** Onwenye o tóya bwé mú námé zæ ná bwé zé duwan. Bwé mú jî nyæ ná: «Yíguli e, sé má jêlá næ sá jí?» **13** Nyæ næ bwo ná: «Dúgá jî búúd nji sá mácéxé má yé bí ñkul ná bi dúg jî yí, bi kú nteeng.» **14** Ozimbi bwé mú námé jî nyæ ná: «Sé bân sá má jêlá næ sá jí?» Nyæ næ bwo ná: «Kúgá mánda múúd næ sá jé ñkí ntág ná bi mæ lwó múúd mpêl. Magulagá ná myána bwé ñgé jána næ bí má má jêla.»

15 Nda búúd bwé á ñgæ bwánd bwé ñgé téduga ná Yuánes o má jéé bæ Mesí ná, **16** Yuánes nyæ á ci næ bwo ná: «Mæ næ ñgæ duu bí næ mæjúwó. Nji ñgwól múúd ñgæ zæ, a ji næ mpífé cý mæ. Mæ ampíyáyé næ mæ cínuyug nyæ míkwoolú mí máñgwub. Nywáá má bá duu bí næ Ñkêñkê Shíshim næ kuda. **17** A mbid fwafuga mbwád. A bá zæ béég búúd nda bwé ðu fyaf ñkwáándé ná; a ñwa fwámé mpúmá wá ñkundá déd, a yíl ílwáásé shwu kuda jí kú bwele jímæ yííd.» **18** Yuánes nyæ á kwo námé ñgæ jaaw bwo Jójó Kéel, a ñgé yáág næ bwo ná bwé mágulæg. **19** Í á ka zæ wóós ná, nyæ á jum Herod á Tatarâk næcé lésú má Herodyâd, mudá má mínyonê næ móól mábôw mêsh nyæ

á ðu sá má. **20** Herod mú kwádule dúl bôw cínong gwôw, wá Yuánes mímbwugud.

21 Í á ka bæ gúl ja ná, nda búúd bêsh bwé á ñgæ duwan ná, Yésus mú námé kæ duwan. Né ndeé, ja nyæ á ñgæ jøgula yí, jon í mú bân, **22** Ñkêñkê Shíshim mú nyîn næ nyúul nda faf í mú shulæ nyæ nyúúlú. Kál í mú zhu jon dí ná: «Wo wé Mwân waamê alâm. Lâm wâm wêsh wúsæ wódí.»

*Impáámbá í Yésus
(Mat 1.1-17)*

23 Ja Yésus nyæ a tééd sáal dé yí, nyæ á bæ kala múúd á je bæ mímbú mæwúm mállól. Buud bwé á ñgæ téduga ná a ji mwân mæ Yóseb, Yóseb mwân mæ Heli, **24** Heli mwân mæ Matat, Matat mwân mæ Lévi, Lévi mwân má Melukí, Melukí mwân mæ Yanay, Yanay mwân mæ Yóseb. **25** Yóseb mwân má Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Amos, Amos mwân mæ Nahum, Nahum mwân mæ Hesali, Hesali mwân mæ Nagay, **26** Nagay mwân mæ Maad, Maad mwân mæ Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Símyon, Símyon mwân mæ Yósek, Yósek mwân mæ Yoda. **27** Yoda mwân mæ Yoanan, Yoanan mwân mæ Résa, Résa mwân mæ Zorobábel, Zorobábel mwân má Salátíyel, Salátíyel mwân mæ Neri; **28** Neri mwân mæ Melukí, Melukí mwân mæ Adi, Adi mwân mæ Kosam, Kosam mwân mæ Elumadam, Elumadam mwân mæ Er. **29** Er mwân mæ Yésus, Yésus mwân mæ Elyazar, Elyazar mwân mæ Yorím, Yorím mwân mæ Matat, Matat mwân mæ Lévi. **30** Lévi mwân mæ Símyon, Símyon mwân mæ Yúda, Yúda mwân mæ Yóseb, Yóseb mwân mæ Yonam, Yonam mwân mæ Eliyakim. **31** Eliyakim mwân mæ Mæleya, Mæleya mwân mæ Mæna, Mæna mwân mæ Matata, Matata mwân mæ Natan, Natan mwân mæ *Dávid. **32** Dávid mwân mæ Yése, Yése mwân mæ Yobed, Yobed mwân mæ Bowaz, Bowaz mwân mæ Sala, Sala mwân mæ Naáson. **33** Naáson mwân mæ Aminadab, Aminadab mwân mæ Adámin, Adámin mwân mæ Arni, Arni mwân mæ Hesaron, Hesaron mwân mæ Fares, Fares mwân mæ Yúda; **34** Yúda mwân mæ *Yákwab, Yákwab mwân mæ *Izaag, Izaag mwân mæ

3:6 2.30-31; Mis 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36 **3:8** 1.54-55; Mat 3.9 † **3:8** Mpumá nyæone wá misóólúgá. **3:9** Mat 7.19 **3:16** Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 **3:19** Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 **3:21** 5.16 **3:22** 4.18 Mwân: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13 **3:27** Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2 **3:30** Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14 **3:31** Natan: 2Sa 5.14 **3:33** Mæt 29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32

*Aburaham, Aburaham mwân mæ Tara, Tara mwân mæ Nakor; ³⁵ Nakor mwân mæ Seruk, Seruk mwân mæ Ragow, Ragow mwân mæ Falæk, Falæk mwân mæ Eber, Eber mwân mæ Sala; ³⁶ Sala mwân mæ Kaynam, Kaynam mwân mæ Arfagusaad, Arfagusaad mwân mæ Sem, Sem mwân mæ *Nówe, Nówe mwân mæ Lamæk; ³⁷ Lamæk mwân mæ Matusalem, Matusalem mwân mæ Inoog, Inoog mwân mæ Yared, Yared mwân mæ Maluleel, Maluleel mwân mæ Kaynam. ³⁸ Kaynam mwân mæ Inos, Inos mwân mæ Set, Set mwân mæ Adam, Adam mwân mæ Zembî.

4

Sátan mæ bwówulá Yésus (Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)

¹ Yésus nyæ a wú Zhurdê a má shîn lwánd næ Nkêŋkê Shíshim ná cwóó. Nkêŋkê Shíshim mú kæ næ nyæ shí a shwéeshád. ² Njwû mæjamb mú kæ bwówulæ nyæ wu tâŋ mwôw mæwûm mánê. Yésus nyæ a shígé dæ tóo sâ mwôw mæwûgúd ná ndeé ja mwôw mæwûng má á shîn yí a mú gwág zha. ³ Njwû mæjamb mú ci næ nyæ ná: «Ŋkí wo ji *Mwân má Zembî, cíng næ kwóógú ga ná í nyéég idâw.» ⁴ Yésus mú yidá bęsa næ nyæ ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé næ ŋkul cuge nji næ idâw”.»

⁵ Njwû mæjamb mú kæ næ nyæ gwów-gwôw. A mú lwágulæ nyæ mæfaan mâ shí mishwun mêsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶ A mú ci næ nyæ ná: «Mæ é yæ wo ijwûga ná wo jwúg næ mæfaan mánî mêsh wo ŋwa gúmá jáŋ, næcé mæ wó jí næ byo. Mæ ji næ ŋkul yána byo yæ múúd yêsh má céél yæ yé. ⁷ Ntó, ŋkí wo kúd mpwoombú wa shí yæ mæ gúmá, byêsh í é bæ ísâ byô.» ⁸ Yésus mú bęsa næ nyæ ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wó Zembî woó Yawé. Nji nyæ wó wó dúg yæ gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kæ næ nyæ Yurusalem, kæ tâl nyæ zhwaáŋgê *Mpáánzæ Zembî dí gwôw. A mú ci næ nyæ ná: «Ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kæ kud shí, ¹⁰ næcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mæ bá lésha næ *wæŋgales bé ná bwó báágulæg wo. ¹¹ Bwó

é ŋkêny wo mábwád, kuú wô í nda bwíim boogú.”»

¹² Yésus mú bęsa næ né ná: «Ciyá jisæ ná: “Wo ajáláyé næ bwówulæ Zembî woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwû mæjamb má shîn bwówulæ Yésus mimbii myêsh ntáni yí, a mú kyey béégya næ Yésus, kæ bwánd ja fwámé fwála í bá bæ yí.

Matéédulé má ísý má Yésus (Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ Yésus mú nyingæ kæ Galilé a njúl næ ŋkul á Nkêŋkê Shíshim. Jíná dé í mú ŋgæ jwø cínong yêsh. ¹⁵ Nyæ á ŋgæ yæ buud minjígúlá *mámpáánzæ má minjígúlá má *Oyúden dî, buud bêsh bwó ŋgæ yæ nyæ gúmá.

¹⁶ Ná ndeé nyæ á ka kæ Nazarêt wú nyæ á wøf wá. A mú kæ nyí *mpáánzæ minjígúlá jwôw lú Sábaad nda nyæ á dæ bwey sá ná. Nyæ á ka tów tátəlí ná a ló Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwó mú yæ nyæ ŋgwól kálaad Izayí *muud micúndá nyæ á cilæ yé. A mú wæf kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jisæ cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mæ Yawé wúsæ módí næcé nyæ a gwáágulæ mæ mæwúde ná mæ zóg bwíing mímbúbúwá Jøjø Kéel.

Nyæ á nti mæ ná mæ zóg jaaw mímbwug ná: «Bi má wú mímbwug dî», mæ jaaw wéancím-ncím ná: «Mísh má má bân bî».

Nyæ á nti mæ ná mæ zóg fæmushi búúd bwó cúgé næ ŋkul shwø mányúul wá,

¹⁹ mæ zæ cúndæ mbû Yawé mæ bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyæ á ka fúlæ kálaad ná ndeé a mú yæ fulísh á *Mpáánzæ Zembî, a mú ji shí. Buud bêsh bwó á bæ mpáánzæ minjígúlá wá bwó mú mpu kænd mísh nyádí. ²¹ A mú tééd lásúlæ næ bwo, nyæ ná: «Kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî bí áma gwág má áma ló ní í má bwæma múús.»

²² Buud bêsh bwó á ŋgæ ságusæ nyæ. Bêsh bwó á ŋgæ káam jøjø íciyá í á ŋgæ wú nyádí mpu dí yí, bwó ŋgæ ci ná: «Mwân mæ Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci næ bwo ná: «Mæ mpú ná bí é kænd mæ kaaná í dæ ci ná: “Yé jwówuda,

4:1 Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15 4:4 Mbá 8.3 4:6 Mat 28.18; Yuá 12.31 4:8 Mbá 6.13; 5.9 4:10 Sôm 91.11-12 4:12 Mbá 6.16 4:13 22.3, 31 4:14 4.18 4:18 1.68 4:18 Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 4:18 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 4:19 Læv 25.10 4:22 Yuá 6.42

lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísâ wó á sá Kapernawúm yí. Sáág námá byo wa wódí kwáádá.» ²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bwá abwélé mpu lág múúd micúndá nyádi kwáádá. ²⁵ Má jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bæ yí, ja jon í á feed tâŋ mimbû mílól nə onkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bæ shí nyêsh yí, zhwoɡ mikúsá mí búdá mí á bæ *Izərayêl. ²⁶ Nji Zembî nyə a shígé kənd Eli mikúsá myəəŋɡ dí! Cwúđ! kú bæ tóŋ ɲɡwúđ dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wá wúl kúsá múdá á nûŋ. ²⁷ Mizəzaamá mí á bæ námá Izərayêl ɲkí bulya ja má múúd micúndá Elizê nyə á bæ yí. Nji, ɲɡwúđ nə ɲɡwúđ í áshígé lwəgəwa; í á bæ nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bəsh bwá á bæ mpáánzə minjígúla wá bwé mú nyada nə a lásúla ntó. ²⁹ Bwé mú tōw shí, wáám bə nə nyə ɲgwála dí tóŋ, kə bád nə nyə mbáŋ dí gwôw. ɲgwála wəəŋɡ í á bæ lwóyá mbáŋád. Bwé mú kə nə nyə wu gwôw ná bwé ká ságəwo nyə wusə mbáŋ dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpádúgá ná ndéé a mú kyey.

*Yésus mə lwóyá ɲkul ijwúga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)*

³¹ A mú shulə kə Kapernawúm, wúl ɲgwála á faan lá Galilé. A mú də yə búúd minjígúla mwôw má ósábaad dí. ³² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ɲgə jígəli yí, nəcé ciyá jé í á də bæ nə kéénd.

³³ ɲgwól múúd nyə á ka bæ *mpáánzə minjígúla a ɲjúl nə bów-bôw shíshim jamb, a mú kám nə ɲkulú ná: ³⁴ «Eékyé! Yé Yésus muud á Nazarêt! Shé bəŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgələ sâ? Mee mə mpú wo. Wo wá féeshá múúd má Zembî.» ³⁵ Yésus mú ɲkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlád!» Jamb í mú wusə múúd wəəŋɡ shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlád kú sá nyə məbôw. ³⁶ Buud bəsh bwé mú bul káam, bwé ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lésú wí nə kéénd nə ɲkul ijwúga ntága ga? Muud éga mə ɲkáánd nə bów-bôw míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jínə dé í mú jwə kákúl jəsh faan dəəŋɡúđ.

*Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mak 1.29-34)*

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígúla, a mú kə Shímun dí ɲjów. Shímun wəəŋɡú ayôŋ nə yôŋ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwé mú ci ná Yésus nə a sáág sâ shú déđ. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyádi, ɲkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíđ nyə. Mudá wəəŋɡ mú wəəl cé nə cé tééd ntəŋ ɲgólə ɲwa ɲjugú wəŋ.

⁴⁰ Ja jwôw í á ɲgə jímə yí, buud bəsh bwé á bæ nə mimbâl mimbii mimbii wá bwé á zə nə myo wá Yésus. A mú ɲgə bəd myo məbwə ná ndéé mí ɲgə yâl. ⁴¹ Zhwoɡ buud məjamb má á ɲgə wú má ɲgə kám ná: «Wo ji *Mwân má Zembî.» A mú ɲgə ɲkáánd nə mwə, a kú magələ ná má ɲgəɡ nə lás ntó, nəcé má á ɲgə mpu ná a jisə *Kříst.

⁴² Ja mán í á ləm yí, Yésus nyə a cúwo tóŋ kə kúl búúd bwé áshígé bæ yí. Buud bwé mú ka kə sə nyə áncuncuma ná ndéé bwé mú kə kwey nyə. Bwé mú cəel bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jii ná mə kág námá bwiiŋɡ Jəjə Kéel á Faan má Zembî míl míŋgwálad. Gwé wá nyə á nti mə ná mə zəg sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ɲgə cúndə *mámpáánzə má mínjígúla má *Oyúden má Yudéa* dí.

5

*Yésus mə tééd jówúla ómpwín
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)*

¹ Dúl jwôw, Yésus nyə á bæ a tál bwúŋ lú cwoogú cínú á Genezarêt; buud bwé á ka zə bul shúsə nyə ɲgələ gwágələ Milésú mí Zembî. ² A mú dúg mól mábá na ncindye cwoogúđ. Buud ó shwey bwé á shulə mól məəŋɡúđ, bwé ka ɲgə gusa məwóđ máŋ. ³ Yésus mú kəwa dúl byól dəəŋɡúđ. Dəŋ í á bæ dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun nə a wúg nə byól bwúŋád shísh ɲgeé bwag. A mú ji shí na byólúđ ka ɲgə yə buud minjígúla.

⁴ Ja nyə á yəw lásúla yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byól dwô kúl jí ɲkí jímə yí bi wúsəg məwóđ məjúwóđ ná bwé julə óshú.»

⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé mə ntəŋ búlú ncindí kú bií təə sâ. Mə zə wusə

4:24 Yuá 4.44 4:25 10j 17.1, 8-16 4:27 20j 5.1-14 4:32 Mat 7.28-29 4:34 Mak 3.11 4:41 Mak 3.11-12

4:43 11.2 * 4:44 Bi ə kálugə, Segond ɲgə ci na ná Galilé, í ɲjúl ná í jalá nə bæ Yudéa. 5:4 Yuá 21.2-11

məwóð nji nəcé wo má ci.» ⁶ Bwə mú wusə məwóð ná ndéé bwə mú bii ncúlyá oshû, məwóð má ngə nyey. ⁷ Bwə mú də mas búúd ó gwoonɔ bəŋ bwə á bə dúl byóólúð wá məbwə ná bwə zəg kwínd bwo. Bwə mú zə, bə́nəŋ bwə mú wá óshû mábá mēsh dí ná ndéé má mú tééd ná má nyasala májúwóð.

⁸ Nda Shímun Pyêr nyə á dúg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwón shí, nyə ná: «Cwámba, wúg mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sóol *misám.» ⁹ Wəonɔ mbií bwə á bii oshû yí í á sá bə́nəŋ buud bé bēsh inkuŋkúúnd. ¹⁰ Tεem bə Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwə á bə buud ó gwoonɔ ɔ Shímun wá bwə á bə námə nə inkuŋkúúnd. Ná ndéé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bεeg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá də julə búúd.» ¹¹ Bwə mú zə nə móól cínú ná ndéé bwə lúgə ntəg isə byēsh, bε Yésus.

Yésus má lwag zəzaamə
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bə wúl ngwála dí. Ngwól múúd nyə á bə cínəngú nə zaamə nyúúlúð ná jəəd. Ja múúd wəonɔ nyə á dúg Yésus yí, nyə á læel zə jwaagəwo kúd mpwóómbú мэ́ndəlúð, jəgula nə nyə ná: «Cwámba, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndəŋ.» ¹³ Yésus mú séémb məbwə, kúnə nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndəŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shîn wú muud éne nyúúlúð.

¹⁴ Nji Yésus mú təl nyə mpə́ndí ná ci a kú jaaw tə muud sâ í má sŷy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálələ wó má yəl ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

¹⁵ Ləŋ má Yésus í mú ngə bul kyey, buud bwə mú bul ngə seɛngya áncuncuma, ngə zə gwágulə nyə, ngə námə zə lwəgəwə məbwas máŋ. ¹⁶ Nji, nyε mú kə, nyáméfwó íkəl í áshígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ Yésus nyə á ngə yə buud minjígúla dúl jwówúð. Bóól *Ofarizyēŋ nə *Ŋkumε ó mácéxə bwə á zhu míləəm myēsh myə Galilə nə Yudéa, bóól zhu námə Yurúsələm. Yésus nyə á bə nə ŋkul mə Cwámba shú ná buud

məbwas má ngəg nə yəl. ¹⁸ Ká dúg ná, bóól búúd bwə mú wóós bwə ngə ŋkēny mbúmbwúgú táádád. Bwə mú ngə sɔ ná bwə nyíngál nyə njów kənd nyə kúl Yésus nyə á bə yí. ¹⁹ Bwə áshígé ka bə nə wú bwə nyíngálúg nyə, nəcé buud bələ áncuncuma. Bwə mú ntəg bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun ná ndéé bwə shul nyə nə táádá jé wə Yésus na tām buud.

²⁰ Yésus mú dúg ná buud bəonɔgú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə: «Amudúm, mə má juu wo nə *misám myō.» ²¹ *Oyíguli ó mácéxə bə́nəŋ Ofarizyēŋ bwə mú tééd ngələ lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ngə *lás nə Zembí bwaasələ mpu éga? Ngwól zə jí nə ŋkul juu búúd nə misám myéd kwon Zembí nyáméfwó?»

²² Yésus músə mpu sâ bwə á ngə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ngə ci bídí mílamúð yí? ²³ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misám myō”, ye nə: “Wəólúg, wo kyéyug?” ²⁴ Má ka cεel ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd ji nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myəŋ wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wə mbúmbwúgú, nyə nə nyə ná: «Mə ci nə wo ná, wəólúg, wo ŋkényúg táádá gwō, wo nyíngəg kə njów.» ²⁵ Námə cé nə cé, mbúmbwúgú mú wəól bwə ngə dúg, a mú ŋkēny táádá jé, kyey kə njów a ngə yə Zembí gúmá. ²⁶ Buud bēsh bwə mú káam mbií á ná fəg də jímb lúúd. Bwə mú yə Zembí gúmá bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú ngə lás ná: «Sə má dúg *ísə í mímbúgú múús.»

Bwə ádé fəla sâ ágúgwáan nə acwúlu
(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

²⁷ Ja ísə íni í má shîn yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg ŋwenye tóya bwə á də jəw ná Lévi yé njúl kúl bwə á də jəna tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bεg mə.» ²⁸ Lévi mú lúgə ísə byēsh, təw bε Yésus.

²⁹ A mú kə sá məma dína nyédí njów. Ŋwenye ó tóya nə bóól búúd bwə á kə cínəng áncuncuma, bə́nəŋ bwə mú kə də. ³⁰ *Ofarizyēŋ bə́nəŋ *Oyíguli ó mácéxə bwə mú kə ngə nyímbəla nə *ompwíin ó Yésus ná: «Nəcé jí bínəŋ ŋwenye ɔ tóya nə bóól osóol ɔ məbəw bí ngə bələ də nə ŋgul yí?»

31 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí dę jii jwówęda, í dę bę mímbël. 32 Mę a shígé zę jôw ótátalı ę búúd ná bwé céndúg mítédúgá, mę á yida zę jôw osóal ę mábôw.» 33 Bwé mú ci nə nyę ná: «Ompwíin ó Yuánes báá bwé dę ci idęw yęlę Zęmbi gúma, ompwíin ó Ofarizyęň bwé dę námé sá ntó; węc bwô bęň ku ci.» 34 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ja múúd mé ŋwa bá yí, a tál zęň, a jôw óshwé bę; ye bi búsę nə ŋkul sá ná oshwé bę bwé yídag zę nə męcęy lámúd bęnň muud bá bwé njúl kúl ŋgwúd? 35 Mbô! Nji mósł mwôw mé ŋgę zę, bwé bá yíl bwo muud bá yí. Mwôw męcęgú dí ó óshwé bę bwé ka bá ci idęw.»

36 A mú námé kęnd bwo kaaná ná: «Bwé ádé nyaa káándó ágúgwáan* ŋwa kúl cínęgú, kę wá bágá bwoodú káándéd. Múúd mę ká sá ntó, í é bę, a mé nyaa káándó ágúgwáan, kúl jé kú nyięgę mpiya nə káándó á bwoodúd. 37 Ntó námé, bwé ádé ŋwa wáan ágúgwáan kę wá bwoodú lenyad; ŋkwęgá wáan í é sá ná lenya búndúg, wáan shwiy shí. 38 Ntó, í jii nə bwé dęg wá wáan ágúgwáan ílenya í agúgwáanud. 39 Muud cugé nə ŋkul bę ná a shín ŋgul málwęg mé mé lyęň má a nyięgę gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwé dę ci ná málwęg mé mé lyęň má wé męsé fwámé málwęg.»

6

Yésus nə męcęę má Sábaad (Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

1 Í á wós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyę á ŋgę lína ifambá í *blé. *Ompwíin bę bwé mú ka ŋgę búgę mikęňg mí blé, ŋgę nyamęsę nə ndeé ŋgę dę. 2 Bóólúgá búúd wá gwoonę *Ofarizyęň bwé mú lás nə bwo ná: «Nęcé jí bí ŋgę sá sá męcęę mé amágúlýé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

3 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ye bi afwóyę bwele lę sá *Dávid nyę á sá ja bęnň buud bę bwé á gwág zha yí? 4 Ná nyę á kę nyí banda *mátúnęga dí, ŋwa ibuléd í á dę bę ci shú yęlę Zęmbi gúma yí dę, a yę námé búúd bę bwé dę. Í njúl ná męcęę mé ŋgę ci ná nji ofada wé bwé á jęla nə dę dę byo, kú nə ŋgwól múúd shús.»

5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34
nę ndeé í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10
Yuá 5.16, 18 6:12 5.16 6:14 Mis 1.13; Yuá 1.40-44

5 A mú ci nə bwo ná: «Mwân mę Múúd ŋgę jwú nə męcęę mę Sábaad.»

6 Í á nyięgę bę dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyę a nyí *mpáanzé minjígúla, a mú dę yę búúd minjígúla. Ŋgwól múúd nyę á bę cínęgú nə mbwé męncwúm shwáámblę. 7 *Oyíguli ó męcęę bęnň Ofarizyęň bwé mú ŋgę fáf Yésus ná bwé dęg ŋkí nyę é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwé shwęman nyę.

8 Yésus mú bwey mpu mítédúgá bwé á ŋgę téduga bwédí mílámúd myá. A mú ci nə muud á mbwé shwáámblę ná: «Tówág títalı, wo kęg tôw na tām buud.» Muud węcęng mú kę, kę tôw. 9 Yésus mú ci nə buud ná: «Mę shílę ná bí ná ye męcęę mé magulę ná sá sáág męnywa jwôw lú Sábaad, ye ná sá sáág mębôw, ye ná sá cęgug buud, ye ná sá gwúg?» 10 A mú cięg mpwóómbú ŋgę dęg bęsh nyédí mákoogú nə ndeé nyę nə muud á shwáámblę mbwé ná: «Kwéégug mbwé.» A mú kwéég mbwé, í mú bę mpwogé. 11 *Oŋkumę ó męcęę bęnň Ofarizyęň bwé mú bę nə impimbę nda bwé é cwíł. Bwé mú ŋgę sęŋęsa mękël bwámé nə bwámé ŋgęlę sę sá bí nə ŋkul sá Yésus yí.

Yésus mę féesh búúd ę lwámá bę (Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Í á zę bę na dúl fwála dí ná, Yésus nyę a bád mbúbęňud kę jęgula nə Zęmbi. Nyę a shínal bulú ncindí a ŋgę jęgula. 13 Ja mán í á lęm yí, nyę a jôw ompwíin bę a mú féesh wúm nə óbá cínęgú, a mú gwiid bwo ná *buud ę lwámá. 14 Í á bę, nə Shímun nyę á gwiid ná Pyęr yé, nə Andrę mínyęň mę Pyęr węcęgú, nə Zhák nə Yuánes, nə Fílíp, nə Batelumi, 15 nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhák mwân mé Alfę, nə Shímun nyę á bę kaambulę lęm yé, 16 nə Yúdas mwân mę Zhák, zę kęel Yúdas Iskariyôt muud nyę á zę kusha nə Yésus yé.

Yésus mę lwag mímbël (Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)

17 Yésus nyę á ka shulę wú nə bwo mbęňud zę tôw kúl í á bę mbwaanzulę yí. Ncúlyá *ompwíin bę nə kúdę zhwoę buud bwé á bę cínęgę áncuncuma bwé ŋgę zhu

5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na ji kúl káándó í afwóyę kę mójúwó
6:3 1Sa 21.2-7; Lęv 24.5-9 6:6 Mak 2.27-28 6:11

Yudéa yêsh nê Yurúsalem, bóól zhu fundú mâñ á kóómb míñgwála myâ Tir nê Sidon. ¹⁸ Buud bôñgá bwá á zê ná bwá zé gwágulê Yésus zê ñgê lwəgəwə məbwas máñ. Bôñg bów-bôw míshíshim mí á də tâl cwúnd dí wá bwá ñgá yâl. ¹⁹ Buud bēsh bwá á ñgê sô ná bwá kúnyá nê Yésus nêcé nyúl ñkúl í á ñgê wú nyádí ñgê lwag bwo bēsh.

Yésus mə yá búúd minjígulá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)

²⁰ Yésus mú bân mísh dág *ómpwíín bē, a mú ci nê bwo ná:

Bí buud ɔ mábúwa bí má jəla,
nêcé Faan má Zembî dí shú dún.

²¹ Bí buud bí ñgê gwág zha kidíga wá, bí má jəla,

nêcé bí má bá bə nê jílá.

Bí bôñg bí ñgá jii məyê kidíga wá, bí má jəla,
nêcé bí má bá bə nê məshusug.

²² Buud bwá bá mpii bí, bwá ban ná bí kú ná də sɛɛngya nê bwo, bwá lwíy bí, bwá ñwa míná mún nda sâ nyéé nêcé bí ñgólê bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bə nê bí ntó yí, bí má jəla. ²³ Jwôw í bə nê bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kôw nê məshusug,

nêcé bí má bá kə bə nê məma myána gwôw. Mpugá ná nda bwá ñgá sá bí ni, ntó námé wé ímpáámbe byán í á də sá *buud ɔ mícúndé yé.

²⁴ Ká məntágula nê bí buud ɔ kúm,
nêcé wán tɔom wêsh ɔ bí bí nê ndí ni.

²⁵ Məntágula nê bí buud bí nê jílá wá,
nêcé bí má bá bə nê zha.

Məntágula nê bí buud bí ñgá gwo kidíga wá,
nêcé bí má bá tədəwə, bí jii məyê.

²⁶ Məntágula nê bí ja búúd bēsh bwá fáág bí,
ci nê bí ñji mənywa yí.

Mbií ñgwúd wôñg námé wé ímpáámbe byán
í á də sá buud ɔ mícúndé wâ məshügá yí.

²⁷ «Ñji, mɛɛ má ci nê bí buud bí ñgá gwágulê mə wá ná, cɛɛlɛgá mizhízhín mín,
bí sá bôñg bwá ñgá mpii bí wá mənywa.

²⁸ Bwádánúgá nê buud bwá shwó bí wá,
bí jəgula nê Zembî shú bôñg bwá ñgá cúg

bí wá. ²⁹ Ñkí muud mə nyífá wo bóónz mbáñúd, yég námé nyə wúl mbáñ. Ñkí muud mə mándá wo nê kúúd gwô, wo kú kaambulê nyə nê wáma gwô á cwû. ³⁰ Ñkí muud mə gwáámbe wo sâ, yég nyə; nyôñg mə mándá wo nê sâ gwô yé, bídág a kág nê gwo. ³¹ Sága buud sâ bí má céél ná bwá sáág bí yí.

³² «Ñkí bí má də cɛɛl ñji buud bwá céél námé bí wá, buud bí nê ñkul ka lɔ bí ntədélê? Ñgaá ná osóol ɔ *mísám bwá də námé cɛɛl ñji buud bwá céél bwo wá? ³³ Ñkí bí má sá búúd mənywa ñji bôñg bwá sá námé bí mənywa wá, buud bí nê ñkul ka lɔ bí ntədélê? Ñgaá ná osóol ɔ mísám bwá də námé sá ntó? ³⁴ Ñkí bí má də kənd íkwalá ñji wú bí má bwánd nê búgá ná bwá é nyíng bí wá, buud bí nê ñkul ka lɔ bí ntədélê? Ñgaá ná osóol ɔ mísám bwá də námé kənd íkwalá ñji wú bwá də nyíng bwo tâñ ñgwúd wá?

³⁵ «Bí bân, cɛɛlɛgá mizhízhín mín, dɛgá sá búúd mənywa, bí də yə búúd íkwalá kú bwánd ná bwá nyíngug bí. Ntó, Zembî mə bá yə bí məma myána; í é mpúy ná bí búse bwân ɔ Zembî a gwów-gwôw. Nêcé nywáá ji nê jɔ lâm tɛɛm bə shú búúd bwá anğê nê yə nyə akíba wá, tɛɛm bə shú bôñg wâ mbiya milâm. ³⁶ Dɛgá lwóya lâm íñkúñkwon nda Sósñgú wán má də lwóya lâm íñkúñkwon ná.

³⁷ «Kúgá də jéég búúd minjagá, bwá ka námé bá də bə kú jéég bí minjagá. Kúgá də yə búúd intágulí í məbɛɛ máñ, bwá ka námé bá də bə kú yə bí intágulí í məbɛɛ mún. Dɛgá juu búúd nê məbɛɛ máñ, bwá ka námé bá də juu bí nê mún məbɛɛ. ³⁸ Dɛgá sá yána, bwá bəg námé də sá bí yána. Bwá bá də shwu bí isâ məma kwáám káándéd, í njúl njinyá, bwá san í ñgá səw. Nêcé yuug bí é də yigula bóól búúd ná ndí yí, gwé námé ɔ bwá bá də yigula bí nê ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námé kənd bwo kaaná ná: «Ñgwól áncím-ncím ji nê ñkul jaand nê ñgwól? Ñgaá ná bēsh bwá é búla bíd?» ⁴⁰ Mpwíín nyə ádé bwelɛ ntɔ yíguli; ñji, *mpwíín má mpú ñwa njígulá yé má də námé bə nda yíguli.

6:19 Mat 9.20   **6:20** Mat 5-7   **6:20** Zhk 2.5   **6:21** Mbá 7.16-17; Zhe 31.25; Sôm 126.5; Iza 61.3   **6:22** Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14   **6:23** Mat 5.12   **6:24** Mat 19.23-24; Zhk 5.1   **6:25** 1Kr 4.8   **6:26** Zhk 4.4; Zhe 5.31   **6:29** Rom 12.17; 1Kr 6.7   **6:35** yə búúd íkwalá: Ləv 25.35-36   **6:37** Mat 6.14-15; Mak 11.25-26   **6:38** Mak 4.24   **6:39** Mat 15.14   **6:40** Mat 10.24-25

41 «Nacé jí wó ñgá mpu dúg ntand shwú jí mínyonh woó jús dí, ñji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? 42 Ntadélé wó jí nà ñkul ci ná wo yíl mínyonh woó ntand shwú júsú wée kú dúg mbwûñ wúsé wo dwó júsú yí? Yé múúd mækèñ, fwog yíl mbwûñ wódí júsú; ja jooñgá wá wó é ka dúg nda wó jí nà ñkul yíl mínyonh woó ntand shwú júsú ná.

43 «Fwámé líí dí í dá wúmá íbumá í abúbôw; líí abúbôw kú námá wúmá fwámé íbumá. 44 Líí jêsh í ða mpúy íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ñgwúdáanzó ðí, kú saag mábudé ñgwunú. 45 Jjò múúd lâm yé wúsé nà jòjò kwòzú, í ka ða wéeshali jòjò ísâ; bów-bôw múúd yé lâm nà bów-bôw kwòzú, ka námá ða wéeshali bów-bôw ísâ. Sâ múúd ñgá bul téduga lámúd yí, gwá wá mpu yé í dá lás yí. 46 Bí ñgá jôw mæ ná Cwámbe! Cwámbe! Ká nacé jí bí búsé kú sá sâ mæ ñgá ci yí? 47 Muud yêsh mæ zé mádí zé gwágulá lósú mæ ñgá lás ga, a sá nda mæ ñgá ci ná, muud wooñgá jisæ mbií múúd mæ zé lwágulá bí ga. 48 A jí nda muud mæ sá ná, ja á zé shumæ ñjów yí, a tééd fáág shí ná fáág fáág fáág, a mú ká tâl mífim kwóógúd. Ja mpañ í wóós yí, kwunjú tæm ða nyífa ñjów wooñgúd, í kú bwele shwágusa, nacé í bálæ fwámé shumyá. 49 Njí, ñkí muud mæ gwágulá lósú mæ ñgá lás yí, a kú sá nda mæ ñgá ci ná, a jisæ nda muud mæ shúmá ñjów mátag dí kú fáág ná ndéé ká tâl mífim kwóógúd yé. Kwunjú mæ ká nyífa ñjów wooñgúd, í búg shugula shí ná mpuu.»

7

Yésus mæ lwag sól mæsáal mæ wúl lúlúú ózimbi

(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

1 Ja Yésus nyæ á shîn lás lósú yé nà wêsh kúl búúd í ñgá gwág yí, nyæ á kyey ká Kapernawûm. 2 Wúl lúlúú múúd í á ða jwú nà ozimbi tæd yí í á bæ nûñ, lwaá dé á lâm í á ñgá bwás ñkí yáág ná í zé yæ. 3 Lúlúú ózimbi ní í á ka gwáduga Yésus. A mú kænd bábaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwá kág jægula nà nyæ ná a zág lwag nyæ lwaá dé. 4 Ocúmbá buud booñg bwá mú ká wóós wá Yésus, ká bul bul téég nyæ mæbwá ná: «Muud éne mæ jæla ná wo kwíndág nyæ, 5 nacé á cæel lwoñ

búúd jisú, nyæ wá nyæ a lwá sá *mpáanzó minjígulá nyísú.»

6 Yésus mú ñwa zhíí, bónón bwá mú ká. Ná bwá wál bá ká kumæ ñjów, lúlúú ózimbi mú kænd óshwá bé ná bwá kág ci nà Yésus ná: «Cwámbe, kú bul ntágulá nyúúl, nacé mæ ampíyáyé ná wo nyíig mádí ñjów. 7 Gwá wá mæ shígé kwey tátálí ná mæ zág mæmáfwo zæ bwæma nà wo yí. Jeg lás lásúg, sól mæsáal waamá yálág. 8 Nacé mæ jí nà omása bwá ñgá jwú nà mæ wá. Mæ jí námá nà ozimbi mæ ñgá jwú nà ndí wá. Nyooñg yêsh mæ é ci ná a kyéyag yé, a ká; nyooñg mæ é ci ná a zág yé, a zæ. Mæ ká ci nà lwaá dâm ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

9 Yésus nyæ á faag ñjwú ozimbi éne ja nyæ á gwág á mæ lás ntáni yí. A mú yid dúg búúd bwá á ñgá bæ nyæ áncuncuma wá, nyæ nà bwo ná: «Mæ jaaw bí ná mæ afwóyé bwele dúg múúd nà fwámé búgú nda nyíga, tæm bæ kúl búúd *Izæryêl ðí» 10 Buud bwá á zæ lwámád wá bwá mú nyíngæ, ká ñjów mæ lúlúú ózimbi, bwá mú ká kwey sól mæsáal mú mpwogé.

Yésus mæ gwûmushi mwân mæ wúl kúsá múdá

11 Yésus nyæ á ka ká ñgwála á Nayîn, bónón *ompwíin bé nà bóól zhwoog buud ó bwá á ñgá ká. 12 Bwá ñgálæ shísh ñgeé mpumbé ñgwála, dúg ná, buud bwá ñgá ká nà mbimbæ ná bwá ká ðul. Í á bæ cágé lú mwân, nyooñgú ñjúl kúsæ. Zhwoog buud ó ñgwála bwá á ñgá lúgal nyæ.

13 Cwámbe nyæ á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyæ á dúg kúsé múdá wooñg yí. A mú ci nà nyæ ná: «Kú ná ñgá jii.» 14 A mú shísh ká kúnnya nà tanú. Buud bwá á ñgá ñkény wá bwá mú shígula. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwámá, juumúg! Mæ ci nà wo ntó.» 15 Mbimbæ mú wóol jí ñjínjilí, tééd ntâg ñgálæ lás. Yésus mú ñwa nyæ nyíng yæ nyóóñgú.

16 Buud bêsh bwá mú bæ nà ñkunjúúnd. Bwá mú ñgá yæ Zembí mæshwúmb bwá ñgá ci ná: «Mæma *múúd micúnda mæ wóós sádí. Zembí mæ zæ kwiid kúl búúd jé.» 17 Lâñ mæ Yésus í mú ñgá kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yêsh nà cínón mækoogú mækoogú yêsh.

*Yésus bá Yuánes Nduu-buud
(Mat 11.2-19)*

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólágú míni myêsh nə *ompwíín bé. Nyə á ka jôw óbá cínəngú, ¹⁹ a mú kənd bwo wə Yésus ná bwə kág jî nyə ná: «Ye wo wə muud sə ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sə kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíín ó Yuánes bwə mú kə wóós wə Yésus, bwə mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ngə nti sə ná sə zág jî wo ná: “Ye wo wə muud sə á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sə kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námə fwála dəngú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwas, shínal íjám, yíl mójamb, bēny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə dúg yí nə sá bí mə gwág yí. Wəancím-ncím bwə ngə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tətəlí, mizúzaamá mí ngə yál, wəakúmálwə bwə ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkwónkwónhə í búúd í mú ngə gwág Jjə Kéel. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəngú mádí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwə mə nyiŋgə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwə á bə cínəng əncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntəŋ nə fufá? ²⁵ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə dúg jí? Ye ngwól múud dúgə bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbə, buud bwə dú bwáád íjimé í mímbwéedí də cəgə cəg əlal-ŋkul wá bwə də bə mínjów mí ójwú-buud. ²⁶ Ká bí á də kə dúg jí? Ye *muud micúndə mə Zembî? Haaw, mə jaaw bí nə nyəng bí á kə də dúg yé mə ntə ŋkwón múúd micúndə mə Zembî. ²⁷ Nəcə nyə wə Zembî nyə á ci nda jísə cilyá nyədí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiŋgye lân waamá ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”

²⁸ Mə ka jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwə mə byél mímwə mí búdad wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Nji tɛem bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan mə Zembî dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bəsh tɛem bə óŋwenye ó tóya bwə á ngə duwan wə Yuánes wá,

báa bwə á ngə magələ ná Zembî ji tətəlí. ³⁰ Nji, *Ofarizyēŋ bənōŋ *Oŋkume ó məcɛɛ bəŋ buud bwə á ban ná bwə adúwáne wə Yuánes wá, bwə á ban sá Zembî nyə á yagələ shú dəŋ dí yí.

³¹ «Mə kág ná yūga kala búúd á múús nə ozó? Mə kág ci nə bəsə ntədəle? ³² Bəsə nda ikágə bísə shishé ísɛŋgyá dí yí, bíl í ngə kámɓəla nə bílúgá ná: “Sə mə lwə bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáag; sə mə nyiŋgə wá míŋgwa mí shwiy, bí kú jii”. ³³ Ntó wá í ngə bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ngul məlwəg; bí ná: “A ji nə jamb.” ³⁴ Mwān mə Múúd mə zə, a ngə də a ngə ngul, bí ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ngule məlwəg. A ji námə shwə oŋwenye ó tóya nə osól ó *mísəm.” ³⁵ Nji buud bəsh bwə ngə bə fəg mə Zembî wá bwə lwó ná jisə jəjə sá.»

Yésus mə juu ngwól múdá

³⁶ Ngwól *Farizyēŋ nyə a jôw Yésus ná a kág nyədí njów bá bwə kə də. Yésus mú kə nyí njów mə Farizyēŋ wəngə kə ŋwa jiya shú dələ. ³⁷ Ngwól múdá nyə á də bə sól *mísəm cínəng ngwəla, nyə á ka mpu ná Yésus ji wə Farizyēŋ éne, a ngə də. Ká dúg íi, mudá wəngə mə wóós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. ³⁸ A mú zə tōw Yésus mpəsə, ngɛ kómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndéé a fīm nyə mwo nə shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywə mwo labínda. ³⁹ Ja Farizyēŋ nyə a jôw Yésus yé nyə á dúg sólúgú wəng yí, nyə á ngə lás nyədí lámúd ná: «Muud éga mbəm bə *múúd micúndə mə Zembî, ŋki a mə mpu múdá ngə kúnya nə nyə éga mbií múdá á jísə yí, a mpu ná a jisə sól misəm.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə cɛl jaaw wo gúl sá.» Shímun ná: «Yígali, jaawúg.» ⁴¹ «Ngwól múúd nyə á bə nə buud obá bwə mbíd nyə mpwálá; ngwól nə mpwálá odanarí mitəd mitóon, ngwólúgá nə odanarí məwúm mətóon. ⁴² Nda bwə áshígé bə nə *mwaanə bwə nyiŋg nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwálá nyəng. Búud obá óníd, nyáyé nyə é bul cɛl múúd mpwálá wəŋ yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa ná:

7:22 4.18-19; Mat 11.5   7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76   7:29 Mat 21.32   7:29 3.7, 12   7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33   7:33 1.15   7:34 Mat 9.10   7:36 11.37   7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3   * 7:37 alubátrə: Nyə á bə dúl wáál kwóógú, bwə á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí.   7:39 7.16   7:42 Mat 18.27

«Mə tédúgá ná í é bə nyɔɔŋg á mə bíd nə məma mpwəlá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámmb mbií í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wə mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí njów, wo shígé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. ⁴⁵ Wo shígé námə ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyíi wa yí, a ji nji a ηgə ywó mə məkuú. ⁴⁶ Wo shígé nywə mə məwúdó lúú; nji nywáá mə nywə mə labínda məkuú. ⁴⁷ Gwə wə mə ká jaaw wo ná, misəm myé mí á tɛem bulya nda jí, a mə bii íjuugá yá misəm myɔɔŋg myêsh; gwə wə á búl bə nə cɛelí nə mə yí. Nəcə, muud bwə də juu nə isâ cíg-cíg yé a də námə bə nə cɛelí cíg-cíg.» ⁴⁸ A mūsə ci nə mudá ná: «Wo mə bə nə ijuugá nə misəm myô.» ⁴⁹ Buud bwə á bə dína dí wá bwə mú ηgə lás bwədí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyé? A bálé juu múúd nə misəm?» ⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô. Wɛɛ kaág ná shɛɛ.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpəsə isâ íni, í á zə bə ná, Yésus nyə á ηgə kyey míngwəla nə mánđúd ηgə jíígli buud, a ηgə cúndə Jəjə Kéel á Faan mə Zembí. *Buud ɔ lwámá bə wúm nə óbá bwə á ηgə lúgal nyə, ² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Maríya bwə á də jəw nə Mədalína məjamb zəngbá mə á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á də vyee jús isâ í Herod dí yé, nə Súsána, nə bóól búdá. Budá bəɔŋg bwə á də ηgə kwíind Yésus bənəŋ buud ɔ lwámá bə nə məbii mán.

⁴ Buud bwə á ka zə sɛɛŋgya ηkí jág bulya, bwə ηgə wú míngwəla myêsh, ηgə zə nyédí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myɛɛg mpəg. Ja á mə ηgə myɛɛg yí, nyúl mpúmá í mə shugəla zhíi nə zhíi. Buud bwə mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shín lúu. ⁶ Nyúl kə shugəla kwóógád, í mú kə ná ndéé í mú

shwáás nəcé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugəla íbiin-bíinud. Bənəŋ ibiin-bíin bwə mú kə ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njíi, nyúlúgá mú kə shugəla jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ηgwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Féél-féelí á kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

⁹ *Ompwíin bə bwə mú jí nyə nda kanda wəɔŋg í kə ná. ¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembí nyə a mə sá ná bi báá mpúg mindimba myá Faan dé; nji a sá ná bóól bəŋ bwə ηgəg gwág nji mikaanə; bwə bəg, bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dúg; bwə tɛem gwágulə, bwə kú wámələ.

¹¹ «Kanda ni í kə ntúga: Mpəg wə Milésú mí Zembí. ¹² Buud básə ka bə tən nda zhíi nə zhíi wá, jisə bəɔŋg bwə dá gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembí lámúd, ná bwə á bá *búgəla ná ndéé bwə *bə nə cug. ¹³ Bəɔŋg básə tən nda kwóógád gwów wá, nyísə bəɔŋg básə ná, ja bwə gwág Milésú mí Zembí, bwə lág myə nə məshusəg; nji bwə kú nə mikəplə bwədí cugud, bwə də búgəla nji kúkúl baan. Bwə ká bwəma nə məkəgələ, bwə julə mánnyúl. ¹⁴ Mpəg í á shugəla ibiin-bíin dí yí, jisə buud básə ná, bwə ká shín gwág Milésú mí Zembí, bwə kə, yágəwó nə təɔm nə məlugə mə cug í mú káda bwo, bwə nda wúmə mpúmá ná ndéé í tı. ¹⁵ Mpəg í á shugəla shí átətagú dí yí, nyísə buud báá básə ná, bwə gwág Milésú mí Zembí nə jə mílám myá tətəlí, bwə bii myə, bwə mú wúmə mpúmá nəcé bələ nə zény.

Kaanə lámba (Mak 4.21-25)

¹⁶ «Muud cugə nə ηkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dı, ηkí ná a kə təl dwo shí gwəŋé. Bwə də yida təl lámba cé lámba dí ná buud bwə nyíi njów wá bwə dúgúg məŋkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndimba í bá bwən kú búgəli, ηkí sá á shwoó í bwən kú mpúy, kú wóós məŋkenyad. ¹⁸ Bi ó ka də bey nə mbií bí mə də gwágulə isâ yí. Mpugá nə muud jí nə baalé fəg yé, Zembí mə bá kwádulə nyə

7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sòm 23.5 7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 7:50 Mat 9.22 8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8 8:8 Mat 11.15 8:10 Mat 13.14-15 8:14 1Tm 6.9-10 8:16 11.33; Mat 5.15 8:17 12.2; Mat 10.26 8:18 Mat 25.29

nywo. Nji nyɔɔŋg cúgé námá fwo bæ nà ndí yé, Zembí mæ bá mæel yíl nyə búbaalê á ngé *búgala ná a ji nà ndí yí.»

¹⁹ Nyɔɔŋgá mæ Yésus bánŋ omínyɔŋê bé bwá músə jê ná bwá zə nyádí. Nji, bwá a shígé bæ nà ŋkul mæ shísh nyə kúná-kúna nəcə buud bulúlə bulya. ²⁰ Bwá mú ka jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgá woó bánŋ omínyɔŋê bwô básə na tóŋn, bwá ngə jii dúg wo.» ²¹ A mú bɛsa nà bwo ná: «Nyɔɔŋgá waamə nà omínyɔŋê báamə wá buud bwá ngə gwág Milású mí Zembí bwá ngə sá nda mí ngə ci ná.»

Yésus má cweel ŋkwô

(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)

²² Í á bæ dúlúgá jwówád ná, Yésus má kəwa byóólád bánŋ ompwíín bé, a mú ci nà bwo ná: «Sə línágá m̄ŋ mága kə fanwíny.» Bwá músə wú bwúŋád kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíín bé bwá ngə júgə. Məma ŋkwô músə zə kuŋg m̄ŋ, məjúwó mə mú lwándala byóólád, í mú bæ bwo ŋkí wagəwo. ²⁴ Ompwíín bwá mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sə wál zə yə.»

A músə juum, a ŋkáánd nà ŋkwô, ŋkáánd nà ikwô í məjúwó, byêsh í mú cwaaləwo, m̄ŋ mə mú bæ ná shɛɛ. ²⁵ A mú ci nà bwo ná: «Búgə jín jí ngow?» Inkuŋkúúnd í mú bii bwo, bwá ngə bul bî. Bwá mú ngə nyímbala bwámé nà bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyɛ! A ká námá lás, tɔɔ ŋkwô, tɔɔ məjúwó í bálé sá nyə məgwág í?»

Yésus mæ yíl njumbálu məjamb

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bwá mú kə səl byóól shí á Ogerazenyɛ, ná bæendyá nà Galilé. ²⁷ Yésus ngə námá wú byóólád t̄w shí, ngwól múúd a ngwála mú zə bwəma nà nyə. Muud wɔɔŋgá nyə á bæ nà məjamb. Bweyúlə nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji nji máshwoŋ dí. ²⁸ Dúgúlə múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ŋkwiimbyê a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə k̄m ná: «Yé Yésus *Mwân mə Zembí á gwów-gwôw, shwê b̄ŋ nà iney? Má jəgala nà wo, kú bæeg t̄l mæ cwúndəd.» ²⁹ Nəcə Yésus nyə a lás nà bów-bôw shíshim mp̄l dí ná í wúg muud wɔɔŋg nyúúlád. Í á də bád nyə ija ija, bwá dúgə wóolə nyə nà

mikwoolú mí inkwánz, də wá nyə mimb-wagə məkuú shú ná bwá baagulə nyə. Nji nyə á də tí isâ iní byêsh, jamb í mú də kə nà nyə íkál í á də bæ kú nà buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwô wá zə?» Nyə ná: «Jínə d̄m wá Kínda,» nəcə ncúlyá məjamb mə á bæ nyə nyúúlád. ³¹ Məjamb mə mú téeg Yésus məbwê ná a kú ci nà bwo mp̄l dí ná bwá kág bí ncíməd. ³² Na, məma sɔɔnz óŋkuú í á bæ í ngə də cínəŋg mb̄ŋád. Məjamb mə mú téeg Yésus məbwê ná a máguləg ná mə kág nyíi óŋkuú. A mú magulə. ³³ Məjamb mə músə wú múúd éne dí, kə nyíi óŋkuú. Dɔ lú óŋkuú dɔɔŋg d̄sh mú dad wú mb̄ŋád kə juwa m̄ŋ ná ndéé fudə. ³⁴ Buud bwá á ngə baagulə óŋkuú wá, dúgúlə bwá mə dúg sâ í ámə cɔ yí, bwá mú wɛɛnz kə ngə jaaw buud ngwála nà mílɔɔm mílɔɔm. ³⁵ Buud bwá mú wú kwáádə zə, zələ dúg sâ í ámə cɔ yí. Bwá mú zə kwey múúd məjamb mə á wú éne a njúl nà mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwá mú gwág inkuŋkúúnd. ³⁶ Buud bwá á dúg sóólúgá í á s̄y wá bwá mú jaaw bwo nda njumbálu wɔɔŋg í á *dúg cug ná. ³⁷ Nə ndéé, zhwoŋ buud b̄sh wá shí Ogerazenyɛ bwá mú zə, zə ci nà Yésus ná a kyéyug wú bwádí shíd, nəcə í á bæ fwámé inkuŋkúúnd í mə bíi bwo. Yésus mú nyiŋgə kəwa byóólád, nyiŋgə nà mpúsə.

³⁸ Muud nyə á bæ nà məjamb yé, mú téeg nyə məbwê ná a ŋwág nyə nyádí gwoŋgəd. Yésus mú yidá nyiŋg nyə ná: ³⁹ «Nyíngág kə wódí njów kə jaaw sâ j̄sh Zembí mə sá wo yí.» A músə kyey, lína ngwála wêsh a ngə jaaw sâ j̄sh Yésus mə sá nyə yí.

Yésus má gwúməshi shilə mə Zharus

(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyiŋgələ Yésus nyə á nyiŋgə yí, buud bwá á shwas nyə áncuncuma, nəcə í á bæ bwá ngə bwánd nyə. ⁴¹ Ká dúg ná, ngwól múúd nà jínə ná Zharus, a njúl njwú á *mpáánzə mínjígúlá, mə zə nà ndéé zə kúd məbwón shí, téeg Yésus məbwê ná a kág nyíi nyádí njów. ⁴² Muud wɔɔŋgá nyə á bæ nà súsású ngwúd nà ngwúd í njúl nà mimbú wúm nà mímbá. Súsású jɔɔŋgá í á ngə júgala.

Ja Yésus mə tí njɔɔnd kələ wu yí, buud bwá mú zə ngə shúsə nyə ikóómb byêsh.

⁴³ Ngwól múdá nyə á bæ cínəng mæcií m á ðu wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá wəəngá nyə á kəenzh məbii mé mēsh mínjów mí mábyaŋ dí nji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ηγεε mpúsə kwon, a mú kúnnya nə nyə lwə lá káándá, mæcií tów ntāg nyə.

⁴⁵ Nə ndeé Yésus mú ci ná: «Zá má kúnnya nə mə éne?» Buud bēsh bwə mú ηgə kílya ná ndeé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwə ηgə bə wo áncuncuma bwə ηgə shúsə wo.»

⁴⁶ Yésus mú ci ná: «ηgwól múúd má kúnnya nə mə. Mə má gwáduga nyúl mpífə má wú mə nyúúlád.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ηgə lílya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bēsh sá í ámə sá ná a kúnýag nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô. Kaág nə shee.»

⁴⁹ A ηgə ná lás ntúni, muud mú wós wúle wə njwú á mpáánzə minjígúla, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwô má yə, kú ná bæeg ntágulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bæeg fúnda, bəg nji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus má kə wós njów yí, a mú ban ná ηgwól múúd shús kú nyí, nji Pyēr nə Yuánes nə Zhâk nə sóŋgú mwân nə nyəəngú mwân. ⁵² Bēsh bwə á ηgə jii súsású jəəngú, ηgə təðəwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ηgə jii, nyə afwóyé yə, a ηgə yida já.» ⁵³ Nda bāŋ bwə á mpu ná súsású má yə ná, bwə á yida ηgə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwów-gwôw ná: «Mwân, wəólúg!» ⁵⁵ *Jím mə mwân mú nyiŋgə zə nyə nyúúlád, a mú wəól cé nə cé. Yésus mú ci nə bwə yəg nyə sá má dā. ⁵⁶ Obyól ə mwân bwə mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwə kú jaaw múúd sá í ámə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ə lwámá bé (Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

8:44 Mat 9.20   **8:48** Mat 9.22   **8:52** Yuá 11.11-13   **8:54** Mak 5.41   **8:56** Mak 7.36   **9:1** 10.1-12   **9:2** 11.2   **9:3** 22.35   **9:5** Mis 13.51   * **9:5** Ja Oyúden bwə á ðu kudə fumbyá mákuú dí yí, bwə á ðu lwágulə ná, kúkúl shí bwə ámə tál mákuú máŋ yí, bwə má kál gwo nə buud bí cínəng wá ná bwə músə sá nyéé.   **9:7** 9.19   † **9:7** Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ηgwámuna nyə á ηgə jwú nə mpál nə á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1.   **9:9** 23.8   **9:10** Mat 15.32-39   **9:10** 6.13; 10.17

¹ Yésus nyə á ka jəw *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ηkul nə kéénd á dúle yíl búúd məjamb, nə ηkul á dúle lwag bwo məbwas. ² A mú kənd bwo ná bwə kəg ηgə cúnda Faan má Zembî, kə ηgə lwag mimbâl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ηwa íbaduga í njəənd, təə wagatíg, təə baamətálá, kú kə nə bələd, kú kə nə mwaañé; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ó jii njów bí ámə nyíi yíid, bí ka bá tí cínəngú kə shwóg. ⁵ Búúd bwə ká bá bæ kú lég bí wúl ηgwála dí, bí wú cínəngú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəəngú í lwágulə bwo ná bwə má byaagulə.» ⁶ Buud ə lwámá bəəng bwə mú kyey, ηgə kə míləəm míləəm, ηgə kə bwiŋg Jəjə Kéel, bwə ηgə lwag buud kúl jēsh.

Herod mə jág Yésus

(Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág ísá byēsh í á ηgə sŷy yí. A mú bæ kú ná mpu sá á tédúgág yí, nəcé bóól búúd bwə á ηgə ci ná Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná Eli wə má nyiŋgə lwóya nyúúl éne; bóól ná ηgwól *múúd micúnda ayág wə má gwúm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wə mə a cígə Yuánes cáŋ. Nyáyé múúd nyə mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ηgə sə ná a dúg Yésus.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwə á ka nyiŋgə. Bwə mú zə jaaw Yésus sá jēsh bwə á sá yí. Yésus mú ηwa bwo, bánəŋ bwə wú búúd dí, kə bwáméfwó ηgeé ηgwála bwə dá jəw ná Betasayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwə mú mpu ná bwə ηgə kə nŷŋ, bwə mú bə nyə áncuncuma. Yésus mú lég bwo, a mú ηgə bwiŋg bwo isá í dúgyá nə Faan má Zembî yí, a ηgə lwag bəəng bwə á ηgə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ə lwámá wúm nə óbá bwə mú shísh wə Yésus zə ci nə nyə ná: «Cíŋ nə bwo ná bwə nyiŋgəg, bwə kəg ηgə já mákwáádə nə ibaafə yá wa kúnə-kúnə, bwə kə sə sá má dā nəcé sá bí wa bugád.» ¹³ A mú ci nə bwo ná: «Biméfwó

yágá bwo sâ má dâ.» Bwá nã né ná: «Sá cugé nã sâ, nji íbáléd ítóon nã oshú óbá. Ka nji né sámfwó sá má ká kusã búúd óga bësh idâw, í ka tɛem kwaga nã bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bã cínəŋgá je bã budûm otóshin otóon. Yésus mú ci nã *ompwíin né bwá jílag bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nã buud je bã mǎwûm mátoon. ¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúd bësh shí. ¹⁶ A mú ka ŋwa íbáléd ítóon nã oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yã Zembî akíba. A mú fêy byo yã ómpwíin bé bwá kã ŋgã yã buud. ¹⁷ Buud bësh bwá mú dã, jíla, idâw lág. Bwá mú sɛɛŋg íkál í á lág yí, wá mǎbwumúd tâŋ mǎbwumú wûm nã mǎbá.

Yésus jisã Mesî

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zã bã, a má kã koogú kã jægula nã Zembî, ompwíin bé bwá mú kã sɛɛŋgya nã nyã. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ŋgã ci ná mã jisã zã?» ¹⁹ Bwá mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwá ŋgã ci ná wo jisã Yuánes Nduu-buud, bóólágá ná wo jisã Eli, bóólágá ná wo jisã ŋgwál *múúd micúndã ayág má gwûm yé.» ²⁰ A mú ci nã bwo ná: «Ká bî bân bí ŋgã ci ná mã jisã zã?» Pyêr mú bɛsa ná: «Wo jisã *Kríst Zembî nyã á nti yé.»

Buud bwá bɛ Kríst wá

bwá bá námá jug

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásalã bwo ná ci bwá kú bwelã jaaw múúd ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mã Múúd ná ocumbá buud wã læm nã milúlúú myã ofada nã *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwá kág jág jugushi nyã, bwá kudãwa nyã, bwá gwú ntãg nyã. Nji a bá gwûm shwoŋ dí jwów lá léel.» ²³ A mú ci nã bësh ná: «Ŋkí muud má cɛel bɛ mã, a bág kú jagulã nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów dêsh, bɛ mã. ²⁴ Nǎcé, múúd mã ká kaambulã nã cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔɔŋg mã jímbál cug jé nǎcé mã yé, a faam. ²⁵ Ŋkí muud má bii mǎbii mêsh mâ shí ga, nji a yã, ŋkí ntãg ná a ntámá cug jé, wáyé mfíi nyã é bã nã ndí cínəŋg yí? ²⁶ Mpugá ná muud mã gwág mã

shwôn, gwág íciyá byâm shwôn yé, Mwân mã Múúd mã bá námá gwág nyã shwôn ja á bá zã a ŋgã ŋkənɔwã mənɔkənɔwã mé nã mənɔkənɔwã mã Sóŋgá, bánŋh miféeshá mí *wǎéŋgales myé dí yí. ²⁷ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd básá wa óga, bwá abálé bwelã yã, bwá kú fwo dág Faan má Zembî.»

Yésus mã lwóyá mílwaná myé

(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸ Í á ka zã bã, Yésus má shín lás lású ni, mwôw má mú cɔ je bã mwɔɔmb, nyã á ŋwa Pyêr nã Yuánes nã Zhâk. Bónŋh bwá mú bád mbúnjád gwôw kã jægula nã Zembî. ²⁹ Ja nyã á ŋgã jægula yí, mpwoombá nyé í á shwǔla, mikáándã myé mí mú bã ŋkí fumã, mí ŋgã faan ndã njəs. ³⁰ Seegya ná buud obá, Moyîz bá Eli bwá mú bwá ŋgã lésha nã nyã. ³¹ Moyîz bá Eli bwá á lwóyã mǎnyúúl mílwanád. Bwá mú ŋgã lésha nã Yésus shú shwiy á bá kã yã Yurúsalem yí. ³² Na nyã á bã, Pyêr bánŋh buud ó gwoŋg bé bwá mú ígwád ná cúg. Bwá á ka juum, bwá mú dág Yésus ŋgã jág ŋkənɔwã, buud obá bwá ŋgã lésha nã nyã. ³³ Ja Moyîz bá Eli bwá á ŋgã béegya nã Yésus yí, Pyêr nyã á ci nã Yésus ná: «Mása, nywaalã ŋgálã ji wa. Sá shúmægá mǎbanda mǎlól, ŋgwúd shú dwô, dúl shú má Moyîz, dúlágá shú má Eli.» Nyã a shígé mpu sã nyã á ŋgã ci yí.

³⁴ A ŋgã ná lás ntáni, seegya ná gúndã í má zã búdal bësh. Inɔkɔkúund í mú bii bwo ja bwá má dág gúndã má búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndã jɔŋg dí ná: «Mwân waam má á féesh wé éga. Sá gá nyã mǎgwág.» ³⁶ Ja kál í má shín lás ntáni yí, bwá mú dág Yésus nji nyáméfwó. Bwá mú ji ókál-ókál. Bwá á ji mwôw mɔɔŋgúd kú jaaw tɔɔ muud sã bwá á dág yí.

Yésus má lwag wúl mbâl jamb

(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)

³⁷ Jwôw í á bɛ cínəŋg yí, bwá má shulã wú mbún di, buud bwá mú zã bwama nã nyã áncuncuma. ³⁸ Ká gwág íi, ŋgwól múúd má kím na mǎŋkúmbã mã búúd dí ná: «Yíguli, má jægula nã wo, kǎndug mísh dág mwân

9:17 20j 4.43-44 9:18 5.16 9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12 9:27 Mat 16.28 9:28 5.16 9:29 2Pr 1.16-18 9:31 9.22; 13.33 9:32 Yuá 1.14 9:35 3.22; Mbá 18.15 9:36 9.21

waamê dí. Mə ji nə nyə nji ηgwúd éne. ³⁹ Jamb í dɛ bii nyə, a mú dɛ kɛm, ifúlug í dúgá wós nyə mpud. Jamb í dɛ jugushi nyə ná ndéé í ka tɛɛm zə ηgə bíd nyə í má fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwé yílúg nyə jamb dɔɔngú, bwé shígé kwag.» ⁴¹ Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bɛ ntúni kə wós ηgow? Mə é bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó wɔɔng.» ⁴² Mwân ηgə shísh wé Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ηgə jág sagusə nyə. Yésus mú ηkáánd nə jamb, a lwag mwân ná ndéé a nyiηg kənd nyə wé sóónjú. ⁴³ Dúgúlə búúd bəsh bwé á dúg misóólúgú mí Zembí yí, bwé á káam ntɔ ηkúl.

Buud bəsh bwé ηgə ná káam isâ byêsh Yésus nyə á ηgə sá yí, nyə mú ci nə ompwíin bé ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lósú má zə lás ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz mábwə má búúdud.» ⁴⁵ Nji bəη bwé á shígé mpu gwág lósú wɔɔngú, í á bə bwo shwílyá ná bwé kú gwág nda í kə ná. Bwé á ka ηgə fúnda jílə nyə lósú wɔɔngú.

Zá má ntɔ bóól

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Bwé mú zə tééd sɛηúsálə mákəl ná bwé cɛɛl mpu nyɔɔng jí bul bə fwámé múúd bwédí gwoonɔg dí yé. ⁴⁷ Nji Yésus nyə á bwey mpu sâ bwé á ηgə téduga bwédí mílámád yí. A mú ηwa gúl kákágá, tál nyádí kúnə-kúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lág kákágá ga jínə dām dí yé, a má lág mə. Muud mə lág ntəg mə yé, nyə alágé mə, a lág múúd nyə á nti mə yé. Mpugá nə muud mə ηwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wé jí fwámé múúd ntɔ bóól.»

Muud mə bə kú lúmbəli yé ηgə magula

(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sá ámə dúg ηgwól múúd ηgə balan nə jínə dwô, ηgə yíl buud məjamb nə ndí. Sá ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ηgə sá nəcé a cugé sádí gwoonɔg dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá dɛ kaambulə ná a kú ηgə sâ, nəcé muud nyá anɔgə nə mpii bí yé, jí bídí

kóómbúd.» ⁵¹ Fwála í á bə ná Yésus má zə bá ηkəη wú shí ga dí yí í á ηgə shísh. Ntɔ Yésus nyə á ηwa cígúlá ná tɔɔ jí tɔɔ jí a kə Yurúsəlem.

⁵² Nyə á ka lwâm bóól búúd ná bwé kág nyə shwóg. Bwé mú ηwa zhí, kə nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwé kə kwəməsa, Yésus bəg kə shigula cíɔɔng. ⁵³ Nji, buud ə dánd dɔɔngú bwé mú ban ná bwé alágé nyə nəcé nyə á ηgə kə ηgée Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ompwíin bé Zhák bá Yuánes bwé á dúg ntɔ ná, bwé á ci nə nyə ná: «Cwáməba, ye wó jii ná sá jówúg kuda í shúləg wú gwəw zə cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ηkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bí ampúyé wɔɔng shíshim í ηgə shwambulə bí ni.»] ⁵⁶ Bwé mú ηwa zhí kə dúl dándúd.

Bɛ́lə Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwé ηgə kyey zhí nə zhí, ηgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá dɛ bɛ wo kúl jêsh wó bá dɛ kə yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə ηkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ηgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwáməba, fwog bíd mə, mə kág dul sóónjú waamə.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúlɔg mímbimbə myáη. Wɛɛ, kaág ηgə bwíiηg buud Faan má Zembí.» ⁶¹ ηgwól múúd mú námá ci nə nyə ná: «Cwáməba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg nə mə fwóg kə jəna nə njów búúd wám.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká ηkəny bɔɔg ná á waad fambá, a nyiηgə yág dúg mpúsə, muud wɔɔngú cugé nə mfíí Faan má Zembí dí.»

10

Yésus má kənd búúd məwúm zəngbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwáməba nyə a shín lás isâ íni yí, nyə a cwééd *ompwíin məwúm zəngbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwé ηgəg nə kə óbá óbá íkúl byêsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə yí. ² Nyə a lás nə bwo ná: «Dúgá, idəw í má tí fambá məηkund məηkund, nji buud bwé kə saag wá búsə cíg-cíg. Ntɔ wé má cí náə: jəgəlagá nə

9:43 9.21-22   **9:45** 18.34   **9:46** 22.24-26   **9:48** 10.16; 22.26; Mat 10.40; 20.26-27; Mak 10.43-44; Yuá 13.20
9:50 11.23; Mat 12.30   **9:51** 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mis 1.9   **9:52** 10.33   **9:54** 20j 1.10, 12   † **9:55**

Míl míciyá mí ayág mí cúgə nə iciyá íni.   **9:61** 10j 19.20   **9:62** 11.2; Flp 3.13   **10:1** 9.1-6   * **10:1** Míl míciyá mí ayág mí ηgə ci ná bwé á bə nji məwúm zəngbá.

amádí fambé ná a kándæg buud, bwá zág saag. ³ Kégá, mə mə kənd bí nda bwán ó íncwəmbε mpédúgá onkweny. ⁴ Muud kú kə nə *mwaanê ηkí kwáám. Muud kú ηwa bóól osílúfaas; muud kú kə ji mábédád zhíí nə zhií.

⁵ «Njów wêsh bí mə nyíi yí, fwogá ci ná: «Zembî sáág ná bí bág ná sheε.» ⁶ Nkí ηgwól muud á ná sheε ji cínəngú, məbédá mún mə kə nyádí; ηkí ntó dí, mə nyiηgə zə bídí. ⁷ Bí ó ji njów wəəngú, bí du də nə ηgul isá bwé é du yə bí yí, nəcé sóól məsáal mə jəlá nə bə nə myána. Bí kú bá du kyey mínjów minjów. ⁸ Nəgwála wêsh bí é nyíi buud lég bí yí, bí ó dá isá bwé yə bí cínəng yí, ⁹ bí ó lwag mímbəl myá cínəng, bí jaaw bwo ná Faan mə Zembî í mú bí kúná-kúnə. ¹⁰ Wəəng ηgwála bí mə nyíi buud kú lég bí yí, bí kə tám dánd kə lás ná: ¹¹ «Sá mə kudə yə bí fumbyá a ηgwála wán í ámə nada sə mákuú dí yí. Nji mpugá ná Faan mə Zembî í mə shísh kúná-kúnə.» ¹² Mə mpú jaaw bí ná jwów Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ə Sódóm ntə ηgwála wəəng. ¹³ Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námə. Nəcé bímbí lú *məshimbá mə mə wós bídí má, mə á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ó nūη bwé á mbəm námə bwey bwáád míηkud ji ífí dí ná bwé cénd mítédúgá. ¹⁴ Nə ndéé, cígúlé mílésú dí, intágúlí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bí bāη buud ó Kapernawúm, bí ηgə téduga ná bí mə bá kə gwów? Mbô, bí mə bá yidá shulə kə baη míηjím. ¹⁶ Muud mə gwágulə bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bə kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bə ntəg kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

*Ompwín bwé mə kə nyiηgə nə məshusəg
(Mat 11.25-27; 13.16-17)*

¹⁷ *Ompwín məwúm zəngbá nə óbá† bwé mú kə nyiηgə nə məshusəg bwé ηgə ci ná: «Cwámba, tεem bə məjamb mə ámə ηgə bə

nə məgwág nə sə ja sə ámə ηgə lás nə mwo jínə dwô dí yí.» ¹⁸ A mú ci nə bwo ná: «Mə á ηgə dúg *Sátan ηgə kud wú gwów nda nəs. ¹⁹ Mə mə yə bí ηkul ijwúga ná bí nyááləg onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námə mpífə mə múúd ηgə lúmbəli nə bí yé‡ nyêsh, sá kú sá bî. ²⁰ Nji bí kú bul gwág məshusəg nə məjamb ηgələ magulə ijwúga bín, yidagá gwág məshusəg nə mínə mún bələ cilyá gwów jon dí.» ²¹ Námə wəla dəəngú dí, Yésus mú kəəs nə məshusəg mə Nkəηkə Shíshim, a mú ci ná: «Pəpa, Cwámba á gwów nə shí, mə yə wo gúmə nəcé wo á shweel ompuyə bəñəη buud ó fəg isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ə búúd. Haaw Pəpa, ntó wə wó á cεel ná í bəg yé. ²² Dá nyə a cwámbulə mə isá byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembî Mwān, nji Sóəngú; kú námə nə muud mə mpú Zembî Sóəngú, nji mwān nə muud yêsh mwān mə céel sá ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dúg ómpwín bə, ci nə nji bwo ná: «Bí bāη mísh mún mə mə jəla nəcé mə ηgə dúg isá bí ηgə dúg íni. ²⁴ Búbələ mə jaaw bí ná, zhwoğ *buud ə mícúndə nə minjwú-buud mí á cεel dúg sá bí ηgə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwé á cεel gwág sá bí ηgə gwág yí, nji bwé áshígé gwág.»

*Kanda Jəjə múúd á Samariya
(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)*

²⁵ Ka dúg ná, ηgwól *Nkumε məcεε mə zə bwówulə nyə jî nyə ná: «Yíguli, mə sáág jí ná mə lágúg cug á kandugə kandugə?» ²⁶ Nyə ntəg nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcεε dí yí? Wó du lə cínəng ná jí?» ²⁷ A mú bεsa ná: «Wó jəlá nə cεel Zembî woó Yawé nə lám wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə ηkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cεel námə múúd yêsh jisə wo kúná-kúnə yé nda woméfwó.» ²⁸ Yésus nə né ná: «Wo mə bεsa mbií í jəla yí. Sáág ntó wo bāg du cug.» ²⁹ Nyε, cεelələ lwágulə ná a jí tətəlí, a mú jî Yésus ná: «Muud jí mə kúná-kúnə wə zé?»

³⁰ Yésus mú nyiηgə lás, a mú ci ná: «ηgwól múúd nyə á ηgə wú Yurúsəlem ηgə shulə

10:4 22.35; 20j 4.29 **10:5** 2.14 **10:7** 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 **10:9** 11.2 **10:11** Mis 13.51; 18.6 **10:12** Mat 10.15 **10:13** Iza 23.1-16 **10:15** Iza 14.13, 15 **10:16** 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 **10:17** 9.10; Mak 6.30 † **10:17** Míl mícilyá mí ayág mí ηgə ci ná bwé á bə nji məwúm zəngbá. **10:18** Yuá 12.31; Mbú 12.9 **10:19** Sôm 91.13 ‡ **10:19** múúd ηgə lúmbəli nə bí yé: Wa jisə Sátan. **10:20** MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 **10:21** 4.18; Mat 11.25 **10:22** Mat 11.27 **10:24** 1Pr 1.10-12 **10:25** 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 **10:27** Mat 22.37, 39 **10:28** Ləv 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17

kə Zheríko. Izhiləŋgaané í mú bií nyə zhíd, déég nyə isâ byé byésh, yíd nyə ná ndéé lúgə nyə cíg-cíg ná á fudə. ³¹ Í mú jé ná ηgwól fada kyéyug zhí nyəŋgád. A mú dág múúd wəŋgá, a mú cə lúú tál gwôw. ³² Nəgwól *Levít mú námá zə wós kúl jəŋgád, a dág múúd éne, a cə lúú tál gwôw. ³³ Nji ηgwól múúd á Samariya ηgə námá kyey yé njəond í, a mú wós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dág nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú. ³⁴ A mú shísh kúná-kúnə, a lwag nyə məfəŋ nə məwúdə nə wáan ná ndéé a shín wólə. A mú ηkəny nyə bəd nyádí jakáás dí, kə nə nyə njów ójòŋ kə kweemb nyə. ³⁵ Mán məlám, muud á Samariya mú ηwa ódanarí obá, yə múúd njów ójòŋ. Nyə nə né ná: “Kweembəgú mə muud éga. Bímbí dēsh wo é kwo kəenzh shú dé yí, mə é zə nyiŋ wo ja mə é nyiŋgə yí”. ³⁶ Yésus mú jí ná: «Búúd olól óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud ízhiləŋgaané í á yíd yé kúná-kúnə yé?» ³⁷ Yíguli məcəx ná: «Jísə nyəŋgə nyə á gwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Ləŋ mə Mááta bá Maríya

³⁸ Ja Yésus bənəŋ *ompwíin bé bwə á ηgə kyey yí, bwə á kə nyí dúl dándúd. Nəgwól múdá nyə á bə dánd dəŋg dí ná Mááta, a mú lág bwo nyádí njów. ³⁹ Mudá wəŋgə nyə á bə nə mínyəŋə ná Maríya. Nyə á zə jí Cwám̄ba shí məkuú, də gwágulə lésú yé. ⁴⁰ Mááta nye nyə á ηgə yíŋga nə zhwog iság-ság shú ójòŋ. A mú ka zə, zə ci nə Cwám̄ba ná: «Ja Maríya mə yida bíd né mə ηgəg nə sēy məmēfwó ga, sâ jəŋg í acíyé wo sâ? Cíg nə nyə ná a zág kwiid mə.» ⁴¹ Cwám̄ba mú bəsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ηgə kənd lám gwôw ηgə ntágulə nyúúl nə zhwog isá. ⁴² Sâ jí nə mfíí yí jí nji ηgwúd. Maríya mə féesh sâ í búl nywa yí, muud nyə abále kwo ηwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jígúli ómpwíin məjəgula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw di, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ηgə jəgula. Ja nyə á yow jəgúlálə yí, ηgwól

*mpwíin yé mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, jígúli sə jəgúlálə nda Yuánes nyə a jígúli bé ómpwíin ná.» ² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí má bá də jəgula yí, bí ə bá də ci ná:

Pəpa,

Jínə dwô í bəg nə gúmá ntə sâ jēsh.

Ijwúga byô í zəg.

³ Yəg sá idəw í jálá nə sá yí jwôw dēsh.

⁴ Juug sə *misəm misú

nəcé sə ηgə námá juu buud bwə ηgə byaagulə nə sə wá.

Wo kú bíd nə məbwəbúlán mə ntə sə ηkul.»

⁵ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci nə ηgwól múúd na bídí jí nə yé shwə. Muud wəŋgə ka kə wə shwə yé mpwóbulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwaləg ná mə ibuléd ilól ⁶ nəcé ηgwól shwə waamá ηgə zhu njəond dí, a mə wós mə ká njów mə kú nə sâ má yə nyə.” ⁷ Shé fwógá ná ci nə shwə yé mə bəsa nə nyə nūŋ njów dí cwú ná: “Kú zə ntágulə mə, sənəŋ bwān bām sə má bwey já shí, mə cugé nə ηkul wól zə yə wo ibuléd.”

⁸ Má jaaw bí ná, tēem bə ná a cugé nə ηkul wól zə yə nyə ibuléd ná a jí shwə yé, nyə é wól nəcé ηgwól sálə kəŋgá ηgwóómbúlú, nyə é zə yə nyə sâ jēsh á ηgə gwáám̄b yí.

⁹ «Mee mə ka ci nə bí ná: Gwáám̄búgá Zembí, nyə é yə bî; sógá, nyə e lwó bî; kudəgá mbē, nyə é juw. ¹⁰ Nəcé muud mə gwáám̄b yé nyə é bií, muud mə sə yé nyə é kwey, múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé sóŋgú mwān na bídí gwoŋg dí jí nə ηkul sá nə mwān yé gwáám̄b nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywā yé? ¹² Nkí ntāg ná Mwān yé gwáám̄b nyə kí, a yidá yə nyə acálaafə? ¹³ Nkámúsá bî, tēem bə nda bí búse nə mbíya mílám ni, bí mə də yə bwān bān isá í ányunywaā. Nkəməsa nə Dā á gwôw; ηkí bí mə gwáám̄b nyə Nkəŋkə Shíshim, a yə bî.»

Yésus mə lwag ákúmalwə a fifi

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ηgə yíl muud jamb í á wá nyə mənəkədad ná a bəg fifi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəŋgə nyə a tééd lásúlə, buud bēsh bwə mú ηgə káam. ¹⁵ Ból búúd wá cínəŋgú bāŋ bwə mú yidá

10:33 múúd á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11, 16; Yuá 4.9, 39-40; Mis 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31 **10:38** Yuá 11.2; 12.2-3 **11:1** 5.16 **11:2** Ijwúga byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 **11:3** 12.22-32 **11:7** 18.5 **11:9** Mat 7.7 **11:14** Mat 9.32-34 * **11:15** Beluzebel wə Njwú ibów-bôw í míshíshim.

ci ná Belzebul* wá ngá yə Yésus ñkul ná a ngág nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólúgá bwá mú zə nə njígá mábwbúlán wá Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí, í ngá zhu gwôw. ¹⁷ Nye mú mpu mítédúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ́ dúl faan bwá ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dɔ́ng í é jɛɛ ná mpaá. Búúd ɔ́ wúl njów bwá ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wɔ́ng jímb. ¹⁸ Bí ngə ci ná Belzebul wá ngá yə mə ñkul ná mə ngág nə yíl buud məjamb. Ntó jí ná *Sátan má yida nyingə cuwo, ngə yíl nyáméfwó. Ká dé faan í é ka tɔ́w na ntədəl? ¹⁹ Nkí Belzebul wá ngá yə mə ñkul ná mə ngág yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nye ngə yə buud bán ñkul nyɔ́ngá? Ngaá bwáméfwó bwá ngə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búsa nə məbɛɛ? ²⁰ Nji, ñkí nyiná mbwə mə Zembî wá í ngá yə mə ñkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan mə Zembî í mú wa. ²¹ Ja ñkuñkúl múúd wí nə fwámé ísá í dóómb í ngá baagulə njów yé yí, muud cugé nə ñkul kúnnya nə məbii mé. ²² Nji múúd mə ntɔ́ nyə ñkul yé má ká námá zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwɔ́ɔ́ mə dóómb á du *búgula má, muud wɔ́ng mú ka tɛem ñwa mábii mé ngə kaaw buud. ²³ Muud mə bá kú kɛem mə yé ngə lúmbuli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwə ná sáná sá sééngug yé, a ngə yida caam.»

Yésus mə yá búúd minjígulá mimbii mim-bii
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í du wú múúd nyúúléd yí, í du kə ngə jéɛla máshí mâ mish-wéeshá ngəlá sɔ́ wogá. Nji ñkí í bá kú kwey wogá, í mú téduga ná: “Mə zə nyingə kə mádí njów kúl má á fwo du jí yí.” ²⁵ Í ká zə kwey njów ngwámbulá, sá jêsh jɔ́ kwambulá, ²⁶ í é kə ñwa mílúgá míshíshim zanɔ́bá mí njúl nə ñkúd ntɔ́ wáméfwó, bánónɔ́ bēsh bwá mú kə nyí njów, kwambulə jíya cínɔ́ng. Ná ndéé, cug mə múúd wɔ́ngá í mú nyingə jág bôw, ntɔ́ mbií í á fwó du bə yí.»

11:16 Mak 8.11; Mat 16.1 **11:20** 17.21 **11:21** Iza 49.24
8.21 **11:29** Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 **11:30** Zhn 2.1
ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.
7.36 **11:38** Mak 7.2-4; Mat 15.2

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ngá lás ntáni, ñgwól múdá mú wéeshuli kál mánkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééng wo yé nywáá má jəla.» ²⁸ Yésus nye mú ci ná: «Buud bwá ngə gwág Milésú mí Zembî wá, bwá ngə sá nda mí ngə ci ná, bwó wá bwá má jəla.»

²⁹ Buud bwá á ka ngə sɛɛngya ñkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í njúl ñkí bôw, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí! Bwá abulé dág gúl sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí, ñji jɔ́ng í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sâ í á ntɔ́ buud ɔ́ Ninivə ñkul ná, ntó námá wá *Mwân má Múúd nyé é bə sâ í ntɔ́ búúd ɔ́ kala ga ñkul yé. ³¹ Jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, Cí á mudá í á wú *mákóól má jwôw† yí í bá tɔ́w tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug má Sálamun. Dugá, sá í ntɔ́ Sálamun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwá bá námá tɔ́w tətəlí, yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə báá bwá á cénd mítédúgá ja bwá á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sá í ntɔ́ Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ñkul sá ná, a jida lámba ná ndéé a kə shweel dwo shí tɔ́wuli. Í du bə a yida təl dwo cé lámba dí ná buud bwá nyí njów wá bwá dágug mənkenya. ³⁴ Jús dwô dúsa lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwás í, nyúúl nywô nyêsh bə mənkenyad. Nji, jús dwô í ká bə ñkí bôw, nyúúl nywô bə yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bey ná mənkenya másá wódí má má bág yídúgá. ³⁶ Nkí nyúúl nywô nyêsh í bá mənkenya dí kú nə kúkúl jísá yídúgúd yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə mənkenya mé yí.»

Yésus mə lás nə Ofarizyên bánôh Onkume ó mácéɛ

(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nyə a shîn lás yí ñgwól *Farizyên nyə a jôw nyə ná a kág də nyédí njów. Yésus nyə á ka námá kə, kə jí shí kálə də. ³⁸ Farizyên éne mú káam ná Yésus nyə a shígé sá ngusa bwá du sá shúshwóógú ná bwá zág də yí. ³⁹ Cwámaba mú ci nə nyə ná: «Bí bân

11:23 9.50; Mak 9.40 **11:26** 2Pr 2.20 **11:28**
11:31 10j 10.1-10 † **11:31** məkóól má jwôw: Ciyá
11:32 Zhn 3.5 **11:33** 8.16; Mak 4.21 **11:37**

Ofarizyên bi má ðu sá ná bí gusa kwon bálá nà kwon shúyá, cwû nye njúl bí lwándúlá nà isâ í mándá, nà bów-bôw isâ. ⁴⁰ Yé ílad íga! Nгаа ná muud nyə á sá tóón yé, nyə námá wé nyə a sá cwû? ⁴¹ Yidagá keenzh isâ bísé cwû yí, yə mímbúmbúwá, isâ byêsh í mú bæ bí ñkí ñkê. ⁴² Məntágula nà bí Ofarizyên nəc é isâ nda mânt nà ru: nà bíl íkáá í dâ byêsh, bí ngə yə Zembî *ñkəw wúm á isâ byəngá, bí yida mpyêny cugálə nà buud tátəlí nà cəelələ Zembî. Í njúl né sâ bí má jálá nà sá wé ni, kú yida mpyêny byəng bí ngé bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nà bí Ofarizyên nəc é bi má cəel kə ðu ji nji íjiya yâ shwóg ja bí búsé *məmpáánzə má mínjígúla má *Oyúden dí yí; bi má cəel námá né buud bwé dúg báda bí məbədə má gúmə mənjkúmbə mə búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nà bí nəc é bi búsé nda məshwon məsá kú nà məyigyé; buud bwé ðu kyey mwo gwəw kú mpu.»

⁴⁵ Ngwól *Ñkume məcəx mú bəsa nà Yésus ná: «Yíguli, ja wó ngé lás ntáni ni, wo ngələ námá lwíy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nà bí *Onkume ó məcəx námá, nəc é bi má ðu zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl né biméfwó bi áde bwelə sásal nyíná né bi má kwiid bwo nà ñkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nà bí nəc é bí ngə lwə məshwon mə *búúd ə mícúndá ímpáámbé bín í á ðu gwú yí. ⁴⁸ Ntó ji ná bí ngə bwaagulə misóólágú mí ímpáámbé bín, bí ngə gwág myo nywa. Bāñ bwé á gwú, bi mú zə lwə məshwon. ⁴⁹ Gwé wé jí ná, Zembî nyə á ci fág nyé dí ná: “Mə bá ðu kənd bwo buud ə mícúndá nà *buud ə lwámá. Bwé bá ðu gwú bóól wá cínəngá, bwé lwágulə bóólágá cúwálí. ⁵⁰ Bwé bá ðu sá ntə shú né kala búúd ga í bāg tōw kəod dí nəc é məcií mə búúd ə mícúndá bēsh bwé á gwúyow tééd mətéédúlé má shí wá. ⁵¹ Í bá bæ, tééd məcií má Abel zə wóós mí má Zakarí nyə á gwúyow mpédágá *alatār nà Njów Zembî yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá tōw kəod dí nəc é məcií məng. ⁵² Məntágula nà bí Onkume ó məcəx nəc é bi a má mánda juwəga jí nà ñkul juw búúd mbē né bwé bəg nà mpúyá yí.

Biméfwó bi anyíyé mpúyá wəngád, bí kú námá nyíngə bíd ná bəng bwé ngé cəel nyí wá, bwé nyíig.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəng dí cúwo tóón yí, *Oyíguli ó məcəx bənəñ Ofarizyên bwé á ngə nándulə nyə nə zhwog mishílí ngə jí nyə isâ mimbíi mimbíi, ⁵⁴ bwé ngé bwéél ná a lásúg gúl sá abábəw.

12

Buud bwé jalá nà fúnda nji Zembî (Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

¹ Ja jəngá, buud bwé á seengya ñkí jág bulya mbií bwé cúgé nà ñkul lə yí, bóól bwé ngé nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nà *ompwíin bé ná: «Jigá ncə nà *Ofarizyên *ləvur wán, ntó ji ná kwába búsé nà ndí yí. ² Kú nà sá á mbúdlá í bá bwên kú búguli, ñkí sá á shwoó í bwên kú mpúy. ³ Gwé wé jí ná, sá jēsh bí má lás yídúgád yí, í bá gwíg mənkenyad; jəng bí má nyímbálá nà muud lwád kúl fúm yí, bwé bá ngə cúnda gwo íkwálúminúd.

⁴ «Mə ci nà bí oshwé bām ná, kúgá ðu fúnda búúd bí nà ñkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpúsə wəng wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí má jálá nà fúnda yé. Fúndágá muud jí nà ñkul ijwúga ná a gwú múúd, a kənd námá nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ngə ci ná nyə wé bí má jálá nà fúnda yé. ⁶ Nгаа ná bwé ðu kusha mímbá-kwáádé mitóon ífáda íbá? Təem bæ ntó, Zembî nyə awúsáyé tə mbá-kwáádé ngwúd. ⁷ Bi bāñ ntāg í, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bísé bí mílúúd yí. Né ndéé, kúgá ðu fúnda. Mpugá ná bí má cey Zembî lámúd cə mimbá-kwáádé ñkí bulya.

⁸ «Mə jaaw bí ná muud yēsh mə mágúlá mə mísh má búúd dí yé, *Mwān mə Múúd mə bá námá magulə nyə mísh má *wəéngəles ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyəng mə kílyá mə mísh má búúd dí yé, Mwān mə Múúd nyə é kílyá námá nyə mísh má wəéngəles ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lás nà Mwān mə Múúd yé má bá bæ nà ijuugá. Nji nyəng mə bá kə nà *bwaasúlə mpu wé Ñkəñkə Shíshim

11:41 12.33 **11:42** Mat 23.23; Luk 18.12 † **11:42** mânt nà ru: Jísə íkáá bwé ðu lugashi jáámb nà ndí yí, isâ nda məsəb. **11:43** 20.46; Mak 12.38-39 **11:47** Mis 7.52 **11:49** 6.13 **11:51** Mat 4.8-10; 2Ib 24.20-22 **11:52** Mat 16.19 **11:53** 20.20 **12:1** Mat 16.6; Mak 8.15 **12:2** 8.17; Mak 4.22 **12:5** Heb 10.31 **12:7** 21.18 **12:9** 9.26; Mak 8.38 **12:11** 21.14-15; Mat 10.19-20; Mak 13.11

yé nyə abúle bæ nə ijuugá. ¹¹ Ja bwə bá ðə kə nə bí *məmpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden ði, nə ósəmbye ɔ mílású ðí, ñkí ójwú ɔ lɔɔm ðí yí, bí kú bá ðə yágəwo mbií bí mə bá shwɔ mənyúúl yí, kú yágəwo íciyá í kɔɔd. ¹² Nəcə Ñkəñkə Shíshim mə bá ðə jíguli bí lósú bí mə bá ðə lás yí cé jəɔŋgúd.»

Fwámé mábii
(Mat 6.25-34)

¹³ Ngwól múúd nyə á ka lás mənjkumbə mə búúd ðí ná: «Yíguli, ciɔg nə mínyɔŋɔ waamá ná a kááwug sá məbii sóŋgá wúsú nyə a lúgə sá nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílású ðə kaaw bí mənkwɔ?» ¹⁵ A mú ci nə bəsh ná: «Bí ɔ bɛy, bí ɔ káálúgə nə ñkóóg. Nəcə, muud tɛem bæ nə məbii mənkwɔ mənkwɔ hí, cug jé í cúgə mábii ði.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bæ nə məshí; məshí mɔɔŋg mə á ka zə wéeshuli nyə zhwoɔg məbii. ¹⁷ A mú ka zə ŋgə jî lámúd ná: “Mə cugə nə kúl mə é ñkúnd mábii mām yí. Mə é ka sá ntədɛl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwɔɔ byám, mə lwɔ byɔɔŋg í búl bwaag yí, mə mú ñkúnd *blé waamá nə məbii mām cínɔŋg. ¹⁹ Mə músə ci nə lâm wâm ná: Yé lâm, wo mú nə zhwoɔg məbii mə ñkúndú ná wo é ðə balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo ðág wo ñgul wo zhwiimbya.” ²⁰ Zembî mú ci nə muud wɔɔŋgú ná: “Yé lad, ñkí mə yíl wo cug gwô búlu gaád isâ wó mə shîn ñkúnd íni í bæ isâ í zə?” ²¹ Yésus mú ci ná: «Muud mə ðə ñkúnd mábii shú nyéméfwó, kú nə məbii mə jéllá mísh mə Zembî ðí yé, nda í ðə bæ nə nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Mə ka ci nə bí ná, bí kú ðə yágəwo cug jín ná bí é ðə jí. Bí kú yágəwo mənyúúl mán ná bí é bwáád jí. ²³ Cug í ntɔ ídâw, nyúul ntɔ míkáándá? ²⁴ Mpugá dúg ñkwəlɔŋkwə. Í ádé bɛ məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgə nə ífwɔɔ, kú nə owaag ɔ ídâw. Nji, Zembî ŋgə wíl byo. Ñkəməsa nə bî, bí búsə nə mfíí cɔ ñkwəlɔŋkwə. ²⁵ Zə á na bídí jí nə ñkul bæ ná, nəcə a ŋgələ yágəwó, a kwáðulə jwôw ŋgwúd

nyádi cug ðí yé? ²⁶ Ñkí bí cugə nə ñkul sá súsúsá acíg-cíg, bí mə ka ðə yágəwo bíl nəcə jí?»

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwə ðə wîy ná. Bwə ádé yíŋga nə iséy, kú tin míkáándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sáləmun nyə á tɛem jág bul bæ nə gúmá, nyə a shígə bwelə bwáád nda ofuláwa. ²⁸ Ñkámúsá Zembî mə fwó bwéed zhizhe sâ nda akánda jí ná bwə é wusə kuda ðí mán yé, ñkəməsa nə bî; bí wə nyə é bul mpu bwéed wá. Yé búúd wá tag búgə óga! ²⁹ Nji bí báá, kúgá ðə sɔ sâ bí é ðə yí nə sâ bí é ñgul yí; kúgá ðə yágəwo. ³⁰ Ikúl ishús yâ shí mishwun wə í dú ŋgə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bí báá kúgá ðə sɔ byo, nəcə Sóŋgá wún mə mpú ná í jî bí isâ byɔɔŋgú. ³¹ Yidagá ðə təl isâ í dúgyá ná Faan mə Zembî yí shwóg, Zembî ka ðə kwáðulə bí isâ íni.

³² «Yé səsóɔzú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sâ nəcə Sóŋgá wún nyə á gwág nywa ná a yé bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mán bí kááwug mimbúbúwá *mwaanê wɔɔŋg. Kwəməsagá mimanɔa mí abúle bwelə cóóg myá, ñkúndúgá məkwɔɔzú mə bá bæ kú bóóg má gwôw kúl íjúwâl í cúgə nə ñkul kumə, oshê kú námə ðə yí. ³⁴ Nəcə kúl byɔɔg ðán mbwúg yí, cínɔŋg wə lâm wún í é bæ námə yé.»

Məcum mə jɔjɔ sáal məsáal
(Mat 24.43-51)

³⁵ «Yáásúlógá wəáfigusa, bí jî ñkasê. ³⁶ Bágá nda buud bwə ŋgə bwánd mása wán ná a ŋgə wú zan bá ðí wá. Bwə ŋgə bwánd ná ja nyə é wóós yí, á ká námə kudə mbê, bwə ɔ juw. ³⁷ Məlwaá mə bá bæ ná, mása wán ká wóós, a zə kwey bwo bwə njúl onkasə má, məlwaá mɔɔŋg má mə mə jəla. Búbálé, mə jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilú bwo shí ná bwə ðág, nyə mú ka sêy nə bwo. ³⁸ Ñkí mása mə wóós tām bulú ñkí ŋgwúm kúwó ashúshwóógú ðí, a kwey məlwaá mə ŋgə bwánd ntó, məlwaá mɔɔŋg mə mə jəla. ³⁹ Mpugá ná amádi njów mbəm ðə mpu wəla júwâl í é zə yí, a kú bíð ná júwâl búgəg nyə njów júwo isâ. ⁴⁰ Ntó, bí mə jéllá nə ðə jí

ηκωμῆσα, ἡσέ *Mwân mə Múúd mə bá zə wala bí ábúlé ηγə téduga nə nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ηγə lás ni, ye í ηγə dúgya nji nə sê, ye í dúgyá nə buud bêsh?» ⁴² Cwám̄ba mú bęsa ná: «Dáyé kulág dúsá abúgúlág í njúl ηkí kę masa má tâl ná í bág lúlúú á osól ɔ mäsáal í d̄u yə bwo idâw wala í jála yí? ⁴³ Sól mäsáal wəηg nywáá má jəla ḡcə mása nyə é zə kwey í ηγə sá iséy byé. ⁴⁴ Bábálé, má jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isá í njów byêsh. ⁴⁵ Nji ηkí sól mäsáal má yida ná: “Cwám̄ba waamá nyə áleeé nyingə”, a mú ka ji yídúle ósól ɔ mäsáal wā budā nə wa budūm, nə dälə dæg, nə ηgulúlə ná ndéé shwág ii, ⁴⁶ mása yé má bá zə wós nyə dúl jwówúd məseegyā, wala á shígə ηγə téduga yí. Mása nyə é yə nyə intúgúlí í anyinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəη bwə ηγə bwəma nə ηkúd yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ηγə mpu sá mása yé ηγə jii yí nji í kú kwəməsa, í kú sá nda mása mə jí ná, lwaá dəηg í d̄u bwəma nə bígə áyíyáág. ⁴⁸ Dəηg dí ná, í kú mpu sá mása ηγə jii yí, í mú ηγə sá isá í jálá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú bul yáág. Muud yêsh bwə d̄u yə isá ηkí bulya yé, nyə námə wə bwə d̄u gwáám̄b ηkí bulya yé. Nyəηg bwə d̄u yə isá kú nə ηkágúlə yé nyə námə wə bwə d̄u jí ηkí bulya yé.

Yésus mə yá búúd minjígúlá

(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26)

⁴⁹ «Mə á zə nə mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú námə ka jii ná kuda jəηg í jidug. ⁵⁰ Má jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgə mə ná shē té nduwán wəηg í afwóyé bə yí. ⁵¹ Bí ηγə téduga nə mə á zə sá ná buud bwə cúgəg ná shē shí ga dí? Mbô! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí d̄. ⁵² Nəcə í zə bá d̄u bə ná buud otəon bwə ηγə cęgə njów ηgwúdü, bwə béegyā; olól lúmbuli nə óbá, óbá lúmbuli nə ólól. ⁵³ Mbéégí məkəmə í bá bə; sósηgú lúmbuli nə mwân, mwân lúmbuli nə sósηgú; nyəηgú lúmbuli nə sás dé, sás lúmbuli nə nyəηgú yé; mpósmbúlú á mudā lúmbuli nə cól, cól lúmbuli nə mpósmbúlú á mudā.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námə nə buud bwə á bə áncuncuma wá ná: «Bí mə d̄u bə ja bí mə dúg

ηkúdü í má bád kósmb jwôw í d̄u jímə yí, ηgaá bí ci ná mpú má zə nywô; mpú nywô námə? ⁵⁵ Ja ηkwô mə dú kuηg wúlə ηgeē *mákóól má jwôw* yí, ηgaá bí mə d̄u ci ná yásá í é yáág, yásə yáág námə? ⁵⁶ Bí bí nə məkəη. Bí mə d̄u mpu yag íyuug í shí nə ya gwôw; ká nəcə jí bí ampúyé yag sá í ηγə s̄y mwôw mága dí yí?

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ηkul mpu sámb ná: “Tátəlí wə éga.” Nəcə jí? ⁵⁸ Nkí wo má byaagulə nə ηgwól múúd ná ndéé a ηγə kə nə wo wə sémbye milású, s̄óg nə wo kwám̄buləgí nə nyə zhíd. Nəcə nyə a bá kə nə wo wə sémbye milású ná ndéé sémbye milású mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ηkul wú mímbwug myəηgúd wo kú fwo t̄p wôη jəηgú kə wós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwə jəlá nə cénd mítédúgá

¹ Ból búúd bwə mú zə wós ja jəηgúd zə jaaw nyə sá Pilát nyə a sá ból búúd ó Galilé yí. Nə nyə a gwú bwo, a fala mácií máη nə mácií má ílám í *mátúnuga byāη. ² Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ó Galilé bəηg bwə á jęx ntó nəcə bwə bulálə bul sá *mísám ntə bólúgá búúd ó Galilé bêsh í? ³ Mbô! Má yida ci nə bí ná ηkí bí mə bá kú cénd mítédúgá, bí bêsh mə bá námə jęx mbií ηgwúdü wəηg. ⁴ Nkí ntág nə ye buud wūm nə mwəmb cwám̄bá á Siloy í á káda í shīn gwú wá, bāη ɔ bwə á bul bə nə məbyaagulə ntə ból búúd ó Yurúsəlem bêsh? ⁵ Mbô! Má yidá ci nə bí ná ηkí bí mə bá kú cénd mítédúgá, bí bêsh mə bá námə jęx mbií ηgwúdü wəηg.»

⁶ A mú námə kənd bwo kanda ga ná: «ηgwól múúd nyə á bə nə *figyē təl nyódí fambá *vīnyə. Nyə á ka kə s̄p mpumá lí jəηgúd a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á d̄u baagulə nyə fambá yé ná: wo má dúg í? Mimbū mílól ɔ míga, mə ηγə s̄p mpumá wa figyē égaád mə kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ηγə fánda laa shí na ntó ηgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambá mú bęsa nə nyə ná:

12:42 19.17-19 12:47 Zhk 4.17 12:50 Mak 10.38 12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12
12:53 Msh 7.6 * 12:55 məkóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey fēél-fēéli yé ηkəw á ofēél-fēéli ó íciyá dí. 13:3
Sôm 7.13 13:6 Mat 21.19; Mak 11.13 13:8 2Pr 3.9, 15

“Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbû gaád. Mə e fáág na mákoogú məkoogú, mə shwu мэндэлү мэ kund, ⁹ ja jəŋgú wə í bá jee wúmə yí. Nkí í ka námə bá nyiŋgə bə kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus mə lwag ɲgwól múdá jwôw lá sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lá Sábaad íí, Yésus nyə á bə nyúl *mpáánzə minjígúlá dí. Nyə á ɲgə yə buud minjígúlá. ¹¹ ɲgwól múdá nyə á ka bə cínəŋgú nə wúl shíshim í á sá nə a jámúg mbúmbəelí té mímbû wúm nə mwəmb, kú bwele ság bə tətəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dúg mudá wəŋg yí, nyə a jôw nyə ci nə nyə nə: «Muda, wo mə wú ményámá mə jám gwô dí.» ¹³ A mú bəd nyə məbwə, mudá mú ság námə cé nə cé, a mú yə Zembî gúmá. ¹⁴ Njwû á mpáánzə minjígúlá mú gwág bôw nə Yésus mə jág sá nə lwagúla múúd jwôw lá sábaad. A mú lámusa nə buud nə: «Mwôw búúd búsé nə ɲkul sêy má mäsə mwôw mäsaman. Zəgá də lwəgəwa mwôw məŋgúd; kú bə jwôw lá Sábaad.» ¹⁵ Cwáməba mú bəsa nə nyə nə: «Bí bí buud ɔ məkəŋ. ɲgáá bí mə də bə jwôw lá Sábaad muud yêsh ciny nteny jé ɲkí kabulí jé kúl í də də yí kə nə gwo kə ɲgulal gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ɲkəmsə nə shilə bag ɔ *Aburəham *Sátan nyə a mə wólə té mímbû wúm nə mwəmb éga. Ye í shígé jəla nə nyé ɲkáda nyəŋg í wíŋzhəg jwôw lá Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bəsh bwə á də lúmbuli nə nyə wá bwə á bə nə shwôn nə ɲkwed. Bóólúgá zhwoog buud bəsh bwə á bə nə məshusəg nə *isá í mímbúgú Yésus nyə á ɲgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan mə Zembî mikaanád

(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci nə: «Faan mə Zembî dúsə nda jí e, mə kág ná yígga dwo nə jí? ¹⁹ Dúsə nda búbumə *mutárud múúd mə ɲwá kə myεεg nyédí fambé yí. Ja í dú kə yí, í də gwaa, bə fwámé lílí, inunú zə lwə maage nyédí mílówud.» ²⁰ A mú nyiŋgə ci nə: «Mə yígag ná Faan mə Zembî nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ɲwa wə, a fugə nə

məmpíí mə ɲgug buléd málóol yí, í é sá nə ɲgug wəŋg wêsh í búndəwəg.»

Mpumbé ámámánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ɲgə lína miŋgwála nə мэнд a ɲgə yə buud minjígúlá, a ɲgə kə ɲgée Yurúsəlem. ²³ ɲgwól múúd mú ka ci nə nyə nə: «Cwáməba, ye ɲji búbaalé buud wə bwə bá *dúg cəg?» Cwáməba mú ci nə ²⁴ «Yáágúgá nə bí nyíig mpumbé ámámánda dí. Nəcə mə jaaw bí nə zhwoog buud bwə bá sə nə bwə nyíig, ɲji bwə ábúle nyíi. ²⁵ Ja ámádí ɲjów mə bá wəol zə fad mbé bí lúg tóon yí, bí mə bá tééd kudálə mbé bí ɲgə ci nə: “Mása, juwúg sə mbé”. A bá ci nə bí nə: “Mə ampúyé bí dán shug.” ²⁶ Bí mú bá ci nə nyə nə: “ɲgáá nə shé á də də ɲgul kəl ɲgwúd? Wo á də námə yə buud minjígúlá sódí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí nə: “Mə ɲgə ci nə bí fwámé ci nə, məε mə ampúyé bí dán shug. Wúgá mə na, bí á ɲgə bə məzhií mâ olíŋgá.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəŋgú, bí mə bá dúg *Aburəham nə *Izaag nə *Yákwab bəŋŋə *buud ɔ mícúndə bəsh bwə ɲjúl Faan mə Zembî dí, bí bəŋ bí ɲjúl tóon. Bí mə bá ka bə cínəŋgú ɲji bí ɲgə bwam nə məyá. ²⁹ Buud bwə bá zhu kóómb jwôw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, zhu *mánəwúm mə jwôw* nə *mákóól mə jwôw†, bwə zə jí shí zə də dína Faan mə Zembî dí. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá tów mpúsə, bəŋg bwə tál mpúsə wá, bwə bá tów shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəŋgú, bóólúgá *Ofarizyēŋ bwə mú shísh zə ci nə Yésus nə: «Kyeyúg, wúg wa nəcé Herod ɲgə cəel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo nə: «Kəgá ci nə muud kwába wəŋg nə: “Dúgí mə ɲgə yíl buud məjamb mə ɲgə lwag mímbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísəy byám wəŋ mánúd”. ³³ ɲji í jíi nə mə kəg shwóg múús nə mán nə wəŋ mán. Nəcə í cúgə nə ɲkul bə nə *muud micúndə bwəmagí nə shwíy kəl shúsúd, ɲji Yurúsəlem.»

13:10 Mak 2.27-28   **13:14** MmN 20.9-10   **13:15** 14.5; Mat 12.11-12   **13:16** bag ɔ Aburəham: 1.54-55, 73; 3.8; 19.9   **13:19** Eze 17.23; Mat 13.31   **13:21** Mat 13.33   **13:25** Mat 25.11-12   **13:27** 2Tm 2.19   * **13:29** mənəwúm mə jwôw: Í kə nə Nord; wo é kwey féél-féelí yé ɲkəw á oféél-féelí ó íciyá dí. † **13:29** məkóól mə jwôw: Í kə nə Sud; wo é kwey féél-féelí yé ɲkəw á oféél-féelí ó íciyá dí.   **13:30** Mat 19.30

*Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd
(Mat 23.37-39)*

³⁴ «Eéé Yurúsalem ngá gwú buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá ná, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúla má á tééd ná má sɛɛng bwân bwô nda ábiyá kúwó má da sɛɛng bwân bé mǎfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wún í zǎ lúg cwúdugú. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyingə nyîn nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bág nə nyɔɔng ngá zə jíná mə Cwámá dí yé”.»

14

Yésus mə lwag mbâl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyên dí njów kálə də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyên bwá á ngə fáf nyə. ² Ka dúg ná, ngwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wɔɔngú ngá bwás ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Onkume ó mǎcɛɛ bǎnǎh Ofarizyên ná: «Ye mǎcɛɛ míshé má ngə magulə ná sá lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má aŋgê nə magulə ntó?»

⁴ Bwá mú ji ókúl-ókúl nda bɛsa. Yésus mú ŋwa mbâl, lwag nyə ná ndɛé a mú bíd nyə ná a kág. ⁵ A mú ci nə Onkume ó mǎcɛɛ bǎnǎh Ofarizyên ná: «Zǎ jí nə ŋkul bə na bídí ná, mwân yé, ŋkí ntâg nteny jé í kud taamb dí, a kú læl cáás kə yíl gwo nəcə í bǎlə jwôw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwá mú bə kú nə ŋkul ná bwá bɛsa nə nyə.

Zembî wá má da bân búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwá á bə féeshá ná bwá zág də wá, bwá á ngə féesh jílə nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zâh báád yí, kú kə ŋwa jiya gúmá. Wo ampúyé ŋkí nyé ámə jôw námá ngwól múúd mə jǎlá nə gúmá ntɔ wo yé. ⁹ Ja múúd wɔɔngú nyə e wóós yí, bwá é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwá ámə jôw bíná bēsh. Wo é ka ngə kə nə shwôn kə ŋwa jiya wəampyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwá jów wo yí, kaág ŋwa jiya wəampyal-kogú shú ná ja múúd nyé ámə jôw wo yé má wóós yí, a

cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ŋwa fwámé jiya”. Ja jɔɔngú, wo é bul ŋwa gúmá mísh má búúd bínǎh bí ámə bə féeshá wád. ¹¹ Nəcə, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shí; nyɔɔng mə səl nyáméfwó shí yé, bwá bá bân nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyên nyə a jôw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idâw ŋkí dína yí, kú ngə jôw oshwá bwô ŋkí omínyɔhú bwô nə mimbyêl myô. Nda ngə jôw buud ɔ kúm bínǎh búsá mǎbwugálu wá. Nda ngə jôw mbií búúd wɔɔngú, nəcə bwá á bá námá jôw wo ján ja, í mú bə ná bwá má nying wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówág mímbúbúwá nə ɔ á ijâm, nə buud bwá da nyêsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla, nəcə bwá cúgé nə sá bwá nying wo mənywa mwô nə ndí yí. Zembî nyə é bá nying wo mwo jwôw á bá gwúmushi ótútálí ɔ búúd yí.»

*Kanda məma zâh
(Mat 20.1-14)*

¹⁵ Ngwól múúd á buud bwá á ngə də wá, ja á má gwág ntúni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idâw Faan má Zembî dí yé nywáá má jəla.» ¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgwól múúd nyə á kwəmsa ná a sá məma dína; a mú jôw búúd ŋkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sól mǎsáal yé ja wəla lu dína í á wóós yí, ná a kág ci nə buud nyé á jôw wá ná: “Zəgá, isâ byêsh í mú mitéégyá”. ¹⁸ Nji, bēsh bwá mú ngə yida lwágulə ná bwá cúgé nə fwála ná bwá kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnɔw kusə fambá, í jii ná mə kág dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ¹⁹ Ngwól ná: “Mə má kúnɔw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tâh mímbáág mítóɔn; mə kə sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ²⁰ Ngwólúgá ná: “Mə má kúnɔw bá múdá, gwá wé má cúgé nə ŋkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sól mǎsáal mú nyingə zə wá mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwá ámə ngə bɛsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sól mǎsáal yé ná: “Né cǎ. Kaág wa ngwála íkúl búúd bwá da sɛɛngya yí, nə mínjwónh mínjwónh kə ngə ŋwa mímbúbúwá nə ɔ á

ijâm, nê wêancím-ncím nê bœœng bwé ngé nyêsh wá wo zág nê bwo wa.” ²² Nê ndéé sôól mæsáal mú zê jaaw nyê ná: “Mása, í mê bê nda wó âmê jii ná. Nji fwála dúsê ná njów.” ²³ Mása músê ci nê nyê ná: “Kaág mázhií mæzhií nê ífambé kê ngê yímbuli buud nê bwé zág nyíi, njów í lwándúg mæ. ²⁴ Mê jaaw bí ná buud mæ âmê jów wá, ngwúd nê ngwúd nyê ákagéé tœ sâ mádí dínad.”»

*Bála mpwíin mæ Yésus í cúgé tagú-tagú sâ
(Mat 10.37-38)*

²⁵ Zhwog mænjúmbæ mæ búúd mæ á ngê kê sámhá nê Yésus. A mú yid ci nê bwo ná: ²⁶ «ŋkí muud mæ zê mádí a nda cœel mæ ntœ sóŋgú bá nyœœngú, ntœ múdá yé, ntœ bwân bē, ntœ ómínyœŋú bē nê okóól bē, a kú cœel mæ ntœ námá cœg jé gwáméfwó, muud wœœngú cugé nê ŋkul bæ *mpwíin waamâ. ²⁷ Muud mæ bē kú ŋkény kwolós jé nyœméfwó ngê bē mæ yé, a cugé nê ŋkul bæ mpwíin waamâ.

²⁸ «Zê jí nê ŋkul sá na bídí ná ja á céél lwœ cwámhá yí, a tééd nji lwœlê kú fwo ji shí fwo bála tâŋ á jêlá nê kœenzh yé? A jêlá nê fwo bála, a dúg ŋkí a ji nê bímbí lœ mábii á jí nê ŋkul lwœ njów nê ndí shínal má. ²⁹ Næcé í á bá bê ná a shín lîm njów ná ndéé a kú nyiŋgê bæ nê ŋkul mæ shínál málwœga. Buud bwé bá dœ dúg wá bwé ka bá dœ cágulê, ³⁰ dœ ci ná: “Muud éga nyê a tééd ná a lwœ njów a kú nê ŋkul mæ shínál ísý.” ³¹ Í kwo námá bæ ná, wáyé njwú-buud wúsá nê ŋkul tí kê lúmbuli dóómb nê wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jêlá nê fwo faas ŋkí nyê nê buud otóóshin wúm a ji nê ŋkul lúmbuli nê nyœœng zág dóómb dí nyédí nê buud otóóshin mæwúm mábá yé. ³² Ŋkí a dúg ná a cugé nê ŋkul lúmbuli dóómb dœœngú, nyê é bwey fwo kænd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwé kê jí nyê ná í jii ná bœnœŋ bwé bág ná shee. ³³ Ntœ jí ná, muud yêsh jí na bídí ná nyê ayílé lâm mábii méd yé, muud wœœngú cugé nê ŋkul bæ mpwíin waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsê jœ sâ. Nji ŋkí ca í cwâl, jí bwé é nyiŋgê wá dwo mægwâm nê ndí yí? ³⁵ Kú nê sâ. Í mú bæ kú nê mfíi tœ shú mândêlú, tœ

shú kund; bwé shwu dwo tóón. Muud jí nê mælwê mæ gwág yé, a gwág.»

15

Mæshusug ja múúd misám má cénd mítédúgá yí

¹ Zhwog zhwog œŋwenye œ tóya nê bóól búúd œ *misám bêsh bwé á ngê zê wé Yésus ná bwé zê gwágulê nyê. ² *Ofarizyêŋ bœnœŋ *Oyíiguli ó máccœœ bwé mú ngê nyímbula nê nyê ngê ci ná: «Muud éga ngê mpu lág buud œ misám bœnœŋ ngê dœ kul ngwúdú!»

*Kanda ncwæmbæ í á jímbyí
(Mat 18.12-14)*

³ Yésus mú ka zê ŋwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nê ŋkul sá ná, nyê nê íncwæmbæ tæd, ngwúd á cínœng jímbyí, a kú sœ gwo yé? Ngáá ná nyê e lúgê byœœng yâ mæwúm ibuú nê ibuu bugád, a fwo kê sœ jœœng í âmê jímbyí ná ndéé kê wóós ja nyê é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngáá ná nyê é bæ nê mæshusug, a bæd gwo zámæbag ⁶ a mú nyiŋgê kê njów, kê sœœng óshwá bē nê buud bœnœŋ búés mábwugúlu wá, nyê nê bwo ná: “Shé sáágá mæshusug næcé mæ má kwey ncwæmbæ jâm í âmê jímbyí?” ⁷ Mæ jaaw bí ná mæshusug mæ bá námá bæ ntœ jœŋ dí nê muud *misám ngwúd mæ cénd tédúgá yé, ntœ mbii mássá nê ŋkul bæ nê otátêlí œ búúd mæwúm ibuú nê ibuu bwé aŋgê nê jii céndêlê tédúgá wá.

Kanda sanj mwaanê í á jímbyí

⁸ «Shé fwógá ná nyiŋgê ci ná ngwól múdá ngê bæ nê misan jí *mwaanê wúm, ngwúd mú jímbyí. Ngáá ná nyê é jida lámba, a wáámbulê njów ngê mpu sœ sanj ná ndéé kê wóós ja nyê é kwey wæ yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngáá ná nyê é sœœng bē óshwá nê budá bœnœŋ búés mábwugúlu wá, nyê nê bwo ná: “Shé sáágá mæshusug næcé mæ má kwey sanj mwaanê wâm í âmê jímbyí?” ¹⁰ Gwé wé má jááw bí ná mæshusug mæ dœ bæ *wæŋgêles ó Zembí dí ja múúd *misám ngwúd mæ cénd mítédúgá yí.»

Kanda mwân á caamú-caamú

11 Yésus mú nyingə ci ná: «Ŋgwól múúd nya á bə nə bwán óbá budúm nə budúm. 12 Á ntombú mú ci nə sóóŋgú ná: “Pəpa, yég mə nyám ŋkəw lú mábii mə jéla nə bə nə ndí yí”. Sóóŋgú wáŋ mú kaaw bwo məbii mé. 13 Baalé mwəw mə mú cə, mwân á ntombú mú kusha nyé ŋkəw lá mábii nə ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiímb cug núŋ nə ndéé shín caam byəəg dé. 14 Ja nyə á shín kəenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wóós ləəm wəəŋgúd. Mwân éne mú zə bə mífúfəd. 15 A mú zə kə nyíi ísényúd wə wúl mbyágá á shí nyəəŋg. Muud wəəŋgú mú kənd nyə nyádí máshíd kə də wííl nyə oŋkuú. 16 Ja nyə á ŋgə wííl oŋkuú bəəŋg yí, nyə á də bə nə yéesh né a dé mímwag mi mpúmá oŋkuú bəəŋg bwé á də də myá, nji kú nə muud mə yé nyə.

17 «A mú zə nyingə lám, zə téduga ná: “A zh-wog idəw ósól ə mäsáal ə sóóŋgú waam bəsh búsé nə ndí yí e! Məe mə ŋgə fudə nə zha wa? 18 Mə zə nyingə kə wə sóóŋgú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa, mə á mə səm nə Zembí, mə səm nə wo. 19 Mə ampíyáyé ná né wo ŋwág mə né mwân woó. Nwag mə nda ŋgwól sóól mäsáal woó.” 20 Mwân éne mú zə tí kə wə sóóŋgú.

«A mú ŋgə kə nə ndéé sóóŋgú mú dúg nyə a ŋgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə nə kúlé kə shwiŋ nyə nyúúlúd kúlal nyə. 21 Mwân mú ci nə sóóŋgú ná: “Pəpa, mə á mə səm nə Zembí, mə səm nə wo. Mə ampíyáyé ná né wo ŋwág mə né mwân woó”. 22 Sóóŋgú mú ci nə ósól ə mäsáal bé ná: “Né cə! Zəgá nə káándá í búl bə káándá gúmá yí, zə bwééd nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osílúfaas məkuú. 23 Bí ka námə zə nə mwā nteny a wóŋhə zə cígə təŋ lám, sé dэг, sé zhwiimbya. 24 Nəcé mwān waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jímb, a mə nyín.” Bwé mú tééd zəŋ.

25 «Í á bə na mwān a cúmbá njúl ífambé. Ja nyə á ka ŋgə nyingə yí, a mú ŋgə zə, zə wóós kúnə-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugə-bwámugə nə isusa. 26 A mú jəw ŋgwól mwā mpáánzə zə jí nyə sá í ŋgə cə yí. 27 Mwā mpáánzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəŋhə woó

mə wóós. Shwóóŋgə nyə ámə cígə mwā nteny á wóŋhə nəcé mínyəŋhə woó mə nyingə zə mpwogé.” 28 Mwān a cúmbá mú gwág bəw, a ban nə nyə anyíyé njów. Sóóŋgú mú cúwo tóón kə téég nyə məbwə. 29 A mú ci nə sóóŋgú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbū mimbū kú bwēle mpyēny ciyá gwō təə ŋgwūd. Nji, wo abwélé yə mə təə nji mwā təw nə sənəŋ oshwə bām sé zhwiimbyag. 30 Nji, mwān woó nyə á shín kə kəenzh wo byəəg dwō kálə ŋgə cugə nə budá ó jaŋga éga, ja á mə wóós yí, wo mə cígə nyə mwā nteny a wóŋhə.” 31 Sóóŋgú mú ci nə nyə ná: “Mwān waam wo njul nə mə wa mwəw mēsh isā byām bīsə isā byō. 32 Nji í ámə jíi né sé zhwiimbyag nəcé mínyəŋhə woó éne, mə ŋgə dúg nyə na nda nyə á yə nə ndéé a mə gwúm; nyə a jímb, a mə nyín.”»

16

Kanda kulág á inkwíl

1 Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwíin bé ná: «Ŋgwól múúd byəəg nyə á bə nə kulág. Í mú zə búgəli wə muud éne ná kulág dəəŋgú í ŋgə caam nyə məbii. 2 Muud byəəg mú jəw kulág zə ci nə nyə ná: “Wəəŋg lāŋ mə ŋgə gwág ga wí né jí? Zaá shitógud, mə wámbulág nda wó ŋgə kyey nə iséy byō ná.” 3 Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntədel? Mə cugé nə ŋkul nə mə kэг fələ mándəlú, bə mámpəg. Sálə námə shwōn nə mə bэг muud miŋgwóómbúlú. 4 Mə mə mpu sá mə zə sá yí. Í jíi ná ja bwé é yíl mə íkulág dí yí, mə bэг nə buud bwé é də ŋwa mə bwádí wá.” 5 Buud bwé á ŋgə bə nə Mása yé məmpwélá wá, a mú ŋgə jəw bwo ŋgwúd ŋgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwélá təŋ nə?” 6 Muud mpwélá ná: “Mə mbid nyə məwúdə məfwánda wúm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Légúg, fəb lú mpwélá dwó wə ga; jigú shí wo léélug cilə nə məfwánda məwúm mátóon.” 7 Nyə nə ŋgwól ná: “Wəe jí nə mpwélá təŋ nə?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Légúg, fəb lú mpwélá dwó wə ga. Ciləg nə məwúm mwəəmb.” 8 Mása músə yə kulág á inkwíl nə məshwúmb

nacé a sálə sóólúgú mákyê. Nacé í ηgə nyîn ná buud bwə ηgə bɛ cug á shí ga wá bwə ηgə bul kyé mpédúgá nyán ntɔ bɔɔηg básá búúd ɔ mánkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyingə ci ná: «Μεε má ci nə bí ná, balanugá nə *mwaanê inkwííl ηgə cɛɛ məshwə nə ndí: ja bí má bá bə máfúfə dí yí, oshwə bán bɔɔηg bwə bəg ηwa bí mábanda mâ kandugə kandugə dî†. ¹⁰ Muud mə báágúlá ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwónη yé, nyə é baagula námə ísâ í anánî kú teeg búúd məbwónη. Muud mə tég búúd məbwónη ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwónη ísâ í anánî dî. ¹¹ Nkí bi mə tééd teeg búúd məbwónη ja bí má bálán nə mwaanê inkwííl yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí má ká tééd teeg búúd məbwónη nə sá ηkán, zə nyə é yə bí jɔɔηg í jálá nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ηkul sêy nə omása obá ja ηgwúd, nacé nyə é mpíi ηgwól, a cɛel ηgwól; gúl ja nyə e gwág nə ηgwól, a mpyênny ηgwól. Bí cúgə nə ηkul sêy nə Zembî bí ηgə sêy nə mwaanê ja ηgwúd» ¹⁴ *Ofarizyên, nda bwə á dɛ bul cɛel mwaanê ná, bwə á ηgə gwágulə lésú ni wêsh bwə ηgə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ηgə cɛel lwóya mísh má búúd dí ná bí básə otátəlí ɔ búúd, nji Zembî mə mpú mílám mín; nacé sá búúd bwə dág ná fwámé sá yí, Zembî nyɛ mə dág gwo sá nyéé. ¹⁶ *Mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ηgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála mə Yuánes íí, Jɔjɔ Kéel á Faan mə Zembî wə í ηgə bwiingya, muud yêsh ka ηgə nádawo nə ηkul nyé nyêsh ná á ηwa kəw cínəηg. ¹⁷ Jisə ηkí fwanawo nə gwôw nə shí í cɔg, ntɔ nə gúl lúlándə kanjá á mbwoomb məcɛɛ í jimbúg. ¹⁸ Muud yêsh mə yíl múdá yé bá a nyingə bâ múdá shús yé, mə sá mínɔomb. Muud mə bâ múdá bwə ámə yíl bá yé, mə sá mínɔomb.»

Kanda múúd byɔɔg bá Lazâr

¹⁹ «ηgwól múúd nyə bə nə byɔɔg, a dágə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwə dɛ bwáád myá. Nyə á dɛ cugə cug áyíyáág, dɛ sá ídína jwôw dêsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl

máfəη máfəη, í á dɛ já múúd byɔɔg wɔɔηg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á dɛ bə nə yéesh ná a dá məmpulú má á dɛ kud wú múúd byɔɔg dí túwuli dí yí. Nji, ompyê bwə á dɛ zə jáal nyə máfəη. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəéηgəles bwə mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí bɛdɛd. Muud byɔɔg mú námə yə, a mú dɔw. ²³ Kə wós núnη ban mínjím, muud byɔɔg mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ηkááηgə dí ntáni, a mú bán mísh, a mú dág Lazâr njóóg Aburaham bɛdɛd. ²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pɛpá Aburaham, bwígúg mə ná ηkwoná. Kəndúg Lazâr kág juwo nyiná mbwə májúwód zə cweel mə júm; mingwiile míga mí ηgə sá mə ηkááηgə mbíya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwân waam, wo á shí bə nə tɔɔm ja wó á ηgə cugə yí, Lazâr nyɛ ηgə bwəma nə micúnη. Ja ga dî, Lazâr micúnη myé mí má cwaalawo, wɛɛ mú cwa bwəma nə ηkááηgê. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntâg ná məma bí ncímə jisə shé wa títám ná buud bwə céél wú wa zə núnη wá bwə cúgə nə ηkul lína; bɔɔηg bwə céél wú núnη zə kága wá bwə kú lína.” ²⁷ Muud byɔɔg mú ci ná: “Pɛpa, nda jí ntó ná, mə jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów mə sóónɡú waamə. ²⁸ Omínyonjé bām básə núnη ótɔɔn. A kág lás nə bwo ná bwə ó bey, bwə kú bá zə wa kúl mə jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyonjé bwô básə nə Məcɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə, bwə bég myo.” ³⁰ Muud byɔɔg ná: “Nda bə ntó, Pɛpá Aburaham. Nji, ηkí muud mə wú mínjím kə lésha nə bwo, bwə é cénd mítádúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Nkí bwə bə kú bɛ micilyá mí Moyíz bənnəη buud ɔ micúndə, mpug nə muud tɛɛm gwúm mínjím kə lésha nə bwo, bwə ábúlé magulə lân yé.»

17

Yésus mə yə búúd minjígúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíín bé ná: «Cug í cúgə nə ηkul bə kú nə kwal-bɔɔgú. Nji, ηkwéɛ muud mə bá bóól kwal-bɔɔgú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwə kélug nyə məma

† 16:9 Mól mákál mə ηgə ci ná: Zembî bəg ηwa bí nyédí njów kandugə kandugə. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23
16:15 Mat 23.28 16:18 Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 16:29 2Tm 3.16

kwóógú cǎnjúd kǎl nyə nə dwo mǎŋ, ntɔ nə a kwálug ɲgwúd á ikúkágá íga bɔɔgú. ³ Bi ó bey. Nkí mínyɔŋɛ woó má sǎm nə wo, jumág nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. ⁴ Nkí ɲkúmba jwôw a sǎm nə wo ija zanjbá, a du námá zə wódí ija zanjbá zə du ci ná: “Mə má cénd téduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwé mú ci nə Cwámbe ná: «Kwádúlg sá búgá.» ⁶ Cwámbe mú ci ná: «Bi mbǎm bə nə búgá tɔɔ ɲi cig-cig bímbí búbumé *mutárud, bí je ci nə lí sikomǎr ga ná: “Munág kə tǔw mǎŋ”, lí sá bí mǎgwág. ⁷ Zə á na bídí jí nə ɲkul sá ná ɲkí a mbid lwaá dé í du waad nyə ifambá ɲkí ntǎg ná í du wíil nyə iwoó, lwaá dɔɔŋg ɲgé wóós wúlə ísáyád, nyə nə lwaá ná: “Lɛɛlugú zə jí shí zə də?” ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwəməsag mə idǎw, wo yáásulə áfigusa zə sɛy nə mə. Má ká shín də mə ɲgul, wo ka tɛem də nə ɲgul gwô ja?” ⁹ Ye nyə e lɔ lwaá dé nə nyə nə sá ísǎ byêsh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Ntó námá wé jí sǎ shú dǎnúd yé. Ja bí má shín sá sǎ jêsh bwé ámə lwám bí ná bí sáág yí, ɲwagá bímfwó ná: “Sé bú sǎ ozhizhe osóol ɔ mǎsǎal wǎ kú nə mfíí, sé má sǎ ɲi sǎ í ámə bə ná sé sáág yí.”»

Wúl zúzaamé í zə yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ɲgə kyey Samariya nə Galilé, ɲgə kə Yurúsalem. ¹² Ja nyə á ɲgə nyíi dúl dǎnd dí yí, mizúzaamé wúm mí á zə ná mí zə bwəma nə nyə, ɲi mí mú tǔw shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí. ¹³ Mí mú bǎn mákál gwôw ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwíggúg sǎ ná ɲkwonjú.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya mǎnyúúl ófada dí.» Bwé má ka námá ɲgə kə ná bwé kə ófada dí, bwé mú yǎl zhíid, mǎnyúúl bə bwo ná sǎndôŋ. ¹⁵ Nǎgwólúgá nywáá, ja á má dúg ná a má yǎl yí, a mú cuwǎli nyiŋgə, a mú ɲgə zə a ɲgé lás gwów-gwôw ɲgə yə Zembí gúmá. ¹⁶ A mú zə kǎl nyúúl Yésus dí shí mǎkuú, kúdpwoombú shí yə Yésus akíba. Nyǎŋ nyə á bə muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Ŋgaá ná bêsh wúm bwé ámə yǎl? Ká bóól

ibuu bú sǎ ɲgow? ¹⁸ Ntó ná bwé bêsh dí, kú nə muud mə zə yə Zembí gúmá ɲi ɲjôŋ muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówág wo kyéyug wo má *dúg cug nǎcé búgá gwô.»

Mbí Mwân mə Múúd mə bá zə yí (Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyêŋ bwé á jí Yésus ná: «Faan mə Zembí í bá ka zə jáyé ja?» A mú bɛsa nə bwo ná: «Faan mə Zembí í abúlé zə nda gúl yanjá-yáŋga sǎ búúd bwé bá beny yí. ²¹ Í abúlé bə sǎ ná bwé ci ná: “Gwé wé jí wa ga”, ɲkí ná: “Gwé wé jí wáádá mí!” Nǎcé Faan mə Zembí dú sǎ na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíin ná: «Móól mwôw mə bá bə, bí mə bá gwág yéesh ná bí mə dúg *Mwân mə Múúd nə ijwúga byé tɔɔ ɲi jwôw ɲgwúd, ɲi bí kú dúg. ²³ Bwé bá du ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá du kə, bí kú bɛ, ²⁴ nǎcé, jwów Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námá nda ɲjəs í du yas wú bíga íjumə kə wóós bíga dí ná. ²⁵ ɲi í bá fwo jí ná a bǎg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mwôw Mwân mə Múúd mə bá zə má, isá í bá sɛy námá nda í á sɛy ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwé á du də, du ɲgul, bwé béya, bélushi námá bwân bǎŋ ná ndéé kə wóós jwôw Nówe nyə a nyíi mǎma byóól dí yí. Mpəŋ í mú zə byaluga nə buud ná ndéé jǎŋgələ ísǎ byêsh. ²⁸ Ntó námá wé í á bə mwôw mə Lót dí yé. Buud bwé á du də, du ɲgul, bwé du sǎ míkus, du bɛ mǎmpəg, shumə mínjów. ²⁹ ɲi jwôw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembí nyə a sǎ ná kuda nə fumbýá ágúgwô í nywóg nda mpú, zə jǎŋgələ búúd bêsh. ³⁰ Mbíí ɲgwúd wɔɔŋg námá wé í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «Jwôw dɔɔŋg í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə ná a kə ɲwa sǎ. Nyɔɔŋg mə bá bə fambá yé, kú ná námá kwo kə kwáádá. ³² Bi ɔ tédúgá sǎ í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá sǔ ná á kaambələ

17:5 6.13 17:6 Mat 13.31; 21.21; Mak 11.23 17:10 1Kr 9.16-17 17:12 Ləv 13.46 17:14 Ləv 14.2-32; Mat 8.4; Mak 1.44; Luk 5.14 17:16 10.33 17:19 Mat 9.22 17:21 11.2, 20; Mat 12.28 17:22 21.7-24 17:23 Mat 24.23-25; Mak 13.21-23 17:25 9.21-22 17:28 Mət 19.24-25 17:31 Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * 17:31 Ja bwé á du lwó minjów yí, bwé du mɛ kwáminú námá nda mǎnyunɲ. Kwáminú í á du bə ɲkí lal, buud kə du ɲgə kyey wu gwów, muud jee námá kə woga wu. 17:32 Mət 19.26 17:33 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35

nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nyɔɔng mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambələ nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búlú jɔɔng dí ná buud óbá bwé mbwúg gwoŋá ngwúd, ngwúd mə bá ηwiny, ngwól lúg. ³⁵ Budá óbá bwé ηgə jí isá kúl ngwúd dí, ngwúd mə bá ηwiny, ngwól lúg. ³⁶ [Budúm óbá bwé bá bə fambá, ngwúd mə bá ηwiny, ngwól lúg.]†» ³⁷ Ompwíín bwé mú jí nyə nə: «Cwám̄ba, s̄a jɔɔng í bá s̄y ηgow?» A mú bɛsa nə bwo nə: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínɔng wə ómpal ó bá sɛɛngya yé.»

18

Kanda kúsá múdá bá sémye milású

¹ Yésus nyə á jí zə lwágulə bwo ná bwé dúg jəgula ja jêsh kú teeg mányúul. Gwé wə nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sémye milású nyə á bə wúl ngwála dí kú fúndə Zembî, kú bish tɔɔ muud. ³ Wúl kúsá múdá í á bə námá ngwála wɔɔng d̄i, í mú d̄a zə ci nə sémye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ηgə lúmbəli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sémye milású nyə á ka d̄a ban məlú məlú nə nyə alásé lású yé wɔɔng.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛem bə ná mə afúndáyé Zembî mə kú námá bish tɔɔ muud í, ⁵ mə zə kyem kúsá múdá ga nəcé mə mə gwág nyə káŋgá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”» ⁶ Cwám̄ba mú ci nə *ompwíín ná: «Bí mə gwág s̄a sémye milású á olíŋḡi éne mə ci yí? ⁷ Ŋkəmusa nə Zembî, ηkí buud bé nyə á mə féesh wá bwé j̄ilya nyédí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá ná bwé cáag bwánd? ⁸ Má jaaw bí ná nyə é lɛel kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgá shí ga dí e?»

Kanda Farizyên bá ηwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwé d̄a téduga nə búsə otátəlí, bwé ηwa bóólúgá mpyón ηə mpyón. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánúđ, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwé á zə kə *Luŋ mə Zembî nə bwé kə jəgula nə Zembî. Ŋgwól nyə á bə *Farizyên, ηgwólúgá nye ηwenye tóya. ¹¹ Farizyên nyə a t̄ow t̄átəlí a mú d̄a jəgula

nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yə wo cúncəsh nəcé mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwâl, bwé cɛel olíŋḡi, nə minɔomb, tɛem bə nda ηwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Má d̄a ci íd̄aw ija íbá ηkúmba shwéndɛ; mə d̄a jəna *ηkəw wúm á s̄a jêsh mə bí yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyə a t̄ow shwóg-shwóg. A kú námá she b̄an t̄ow mpwoombú ná a yág ηgɛɛ jɔŋ d̄i; nyə á yida d̄a *bí mbwə b̄ud dí a ηgə ci ná: “Yé Zembî, bwíŋḡug mə nə ηkwoná, mə jí sóol *misəm.” ¹⁴ Má jaaw bí ná á məzhúgúlá éga nyə á kə nyádí njɔw Zembî mə sá ná a bág t̄átəlí nyédí míshúđ, kú bə ashúshwóógá nye. Nəcé, muud mə b̄an nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyɔɔng mə səl nyáméfwó shí yé, bwé bá b̄an nyə gwôw.»

Yésus mə bwádan nə ikúkágá

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúd bwé á zə námá nə ikúkény wə Yésus nə a kúnyág nə byo. *Ompwíín, nda bwé á dúg ntó ná, bwé mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú j̄ow bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágá í zág mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúsə s̄a á mbií búúd wáŋ. ¹⁷ Búbólé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgulá mə kúkágá yé, muud wɔɔnḡu cúgə nə ηkul nyí cínɔng.»

Cí á bulya məbii

(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)

¹⁸ Wúl c̄i *Oyúden í á jí Yésus ná: «J̄ɔj̄ɔ Yíŋguli, jáyé j̄ɔ s̄a mə sáag nə mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó j̄ow mə ná j̄ɔj̄ɔ múúd yí? Kú nə muud jí j̄ɔ múúd, nji Zembî nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məcɛɛ mága? “Wo kú sá mínɔomb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sóŋgú woó nə nyɔɔngú woó.”» ²¹ C̄i nə Yésus ná: «Mə ηgə bɛ məcɛɛ máni mēsh, téd wú íkágəd zə kumə múús.» ²² Ja Yésus mə gwág ntáni yí a mú ci nə nyə ná: «S̄a ngwúd í ηgə ná fúfə wo: kaá kusha ís̄a byêsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúbúwá *mwaané

† 17:36 Sá jisó cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. 17:37 Zhb 39.30 18:1 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 18:5 11.7-8 18:12 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 18:13 5.8; Sôm 51.3, 5 18:14 Sôm 51.19; Mat 23.12 18:17 Mat 18.3 18:18 10.25 18:20 MmN 20.12-16 18:22 12.33; Mat 8.21-22

wɔɔŋgâ, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²³ Cî wɔɔŋg mú shúsula nə mpɛsá má Yésus, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²⁴ Yésus mú dúg *[nə a má shúsula], a mú ci ná: «A kwowalálə ná buud bí nə məbii wá bwə nyíig Faan má Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembî dí.»

²⁶ Buud bwə á ηgə gwágulə Yésus wá bwə á ηgə ci ná: «Ká zə jí nə ηkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bɛsa nə bwo ná: «Isâ í ntɔ múúd ηkul yí, Zembî nywáá jí nə ηkul sá byo.» ²⁸ Pyêr mú ci ná: «Sá báá sá á má lúgə isâ byêsh, sá zə bɛ wo.» ²⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ηkí muud mə lúgə tɔɔ njów, tɔɔ mudá, tɔɔ omínyɔŋgâ, tɔɔ obyɔl, tɔɔ bwân shú Faan má Zembî, ³⁰ nyə é nyiŋgə bii isâ byɔɔŋg byêsh ηkí bulya té nyə é ηgə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

Yésus má jaaw ná a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹ Yésus nyə á ka ηwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sá ηgélə bád kə Yurúsalem óga. Isâ byêsh *búúd ɔ mícúndə bwə á cilə shú má *Mwân mə Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz məbwə má íkúl ishúsúd, a bwəma nə cóógú, buud cug nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlúd. ³³ Bwə é fyámusə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwôw álél.» ³⁴ Bâŋ bwə áshígé ηgə mpu gwág nda lósú wɔɔŋg í á ηgə kə ná. Í á bə bwo sá shwoó, bwə kú wámbulə sá Yésus nyə á ηgə ci yí.

Yésus má lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ηgə shísh Zheríko yí, ηgwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ηgə gwáamb buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwə ηgə cɔ áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ηgə cɔ yí?» ³⁷ Bwə mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarê wá

ηgə cɔ éne. ³⁸ A mú kám ná: «Yésus Mwân mə *Dávid, bwíigúg mə ná ηkwonjá!» ³⁹ Buud bwə á ηgə kyey mpwoombá gwoŋg dí wá bwə mú ηkáand nə nyə ná a jig kúl-kúl. Nyɛ mú yidá mpu bân kál gwów ná: «Mwân mə Dávid, bwíigúg mə ná ηkwonjá.» ⁴⁰ Yésus mú tôw, a mú ci ná bwə zəg nə nyə. Ja áncím-ncím má zə wóos nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jí nyə ná ⁴¹ «Wó jí ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámaba, mísh mām má kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwô má kwóg dúgya. Wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.» ⁴³ Námə cé nə cé, mísh má mú kwo dúgya nyə. A mú ηgə bɛ Yésus a ηgə yə Zembî gúmá. Buud bēsh bwə á dúg sóólúgú wɔɔŋg wá bwə mú ηgə yə Zembî məshwúmb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyíi Zheríko, a mú ηgə líina ηgwála. ² Ngwól múúd nyə á bə cínɔŋg ná Zashé, a njúl ηwenyɛ tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ηgə sɔ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə ηkul mə dúg nyə nəcé buud bwə á bə áncuncuma, Zashé nyɛ njúl ntág wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlə kə shwóg kə bád sikomôr* dí shú ná a bāg dúg Yésus ja á bá cɔ cínɔŋg shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóos kákúl jɔɔŋg dí yí, nyə a bân mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, lɛlɛg shulə nəcé í jí ná mə jig wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú lɛl shulə, a mú kə lóg Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwə á dúg ntó ná, bēsh bwə á ηgə nyímbula ná: «A mə kə nyíi kə jí múúd misám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tôw tətəlí ci nə Yésus ná: «Cwámaba e, mə zə kaaw məbii mām tətám ná cáŋ, mə yə mimbúbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntág mánda múúd nə sá jé mə nyiŋg nyə gwo ija inɔ.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî má cug búúd ɔ njów ga múús, nəcé a jí námə múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bɔɔŋg bwə á jímb wá, zə cugushi bwo.»

* **18:24** ná a má shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. **18:27** Zak 8.6; Luk 1.37 **18:29** 14.26; Mat 10.37 **18:31** 9.21-22 **18:34** 9.45 **18:38** Mat 20.30-31 **18:42** Mat 9.22 * **19:4** sikomôr: Jísə dúl váál lí í á du bul bə mbwaanuzulə shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), tɔɔ shíshínj á Zhurdê dí (Luk 19.4); bwə á du námə sá məbóombú nə ndí. Buud ɔ Igípten bwə á du bɛ lí jɔɔŋg (Sôm 78.47). **19:7** Mat 9.10 **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16 **19:9** 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15

Kanda misan wûm

¹¹ Buud bwé mú gwág lésú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lésú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwé á ngə téduga ná, nda a mú kúná-kúnə nə Yurúsəlem ná Faan má Zembî í zə nyîn. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «Ŋgwól múúd nyə a byêl njów micî dí. Nyə á ka zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúd bwé kə tál nyə Njwú-buud ná ndeé a mú nyingə. ¹³ Ja á má bə ná a zə tí yí, a mú jôw osóol ə mäsáal bé wûm, zə yə bwo *mwaanê, muud yêsh sán mína† ngwúd; nyə nə bwo ná: “Ŋgəgá nə sá omákíd nə mwaanê éne té mə é bə njəond dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ó ləom yé bwé á də mpíi nyə ná, bwé á kənd buud nyədəí mpásə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwé á shîn tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyingə. A mú zə wós, a mú jôw ósól ó mäsáal bé nyə á kaaw mwaanê wá ná bwé zəg lwágulə nyə nda mákíd mán mə á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wós, nyə ná: “Mása, san wô í á má sá ná mə bíg misan wûm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Ŭhúuŋ, wo ji jəjə sóol mäsáal. Wo má bə mə abúgúlág nə súsúsá ácíg-cíg. Mə má yə wo ijwúga ná wo jwúg nə miŋgwála wûm.” ¹⁸ Sóol mäsáal ábeé mú námə zə, nyə ná: “Mása, san wô í á má sá ná mə bíg misan mitóon.” ¹⁹ Njwú-buud mú námə ci nə nyə ná: “Mə má yə námə wo ijwúga ná wo jwúg nə miŋgwála mitóon.”

²⁰ «Ŋgwól mú námə zə, nyə ná: “Mása, san wô wə ga. Mə a fúlə wo nábúkən dí ná ndeé mə baagula. ²¹ Mə á ngə fúndə wo nəcé wo ji muud nkád; wó də ŋwa sá jí ná wo dí wo á bwíig yí, wo də saag isá bísə ná wo dí wo á bə yí.” ²² Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Mə zə sámb wo lésú wô na wódí íciyád. Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Wo á ngə mpu ná mə ji muud nkád, mə də ŋwa isá bísə ná mə dí mə a bwíig yí, mə də saag isá bí ná mə dí mə á bə yí. ²³ Ká nəcé jí wó áshígé kə wá mə mwaanê waamá bəŋ dí, ná ja má wós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwôw yí?” ²⁴ A mú ci nə buud bwé á bə cínəŋg wá ná: “Déégúgá nyə san ni bi yəg nyəŋg jí nə misan wûm yé.” ²⁵ Bwé

mú ci nə nyə ná: “Cwámba, á bwey fwo bə nə misan wûm.” ²⁶ Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyəŋg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá meel yíl nyə búbaalê á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndeé mizhízhíŋ myâm mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcəŋ mə ngə dág.”» ²⁸ Ja Yésus nyə á shîn lás ntúni yí nyə a tów shwóg ŋwa zhí kálə Yurúsəlem.

Yésus mə zə nyí Yurúsəlem

(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wós ngéé mbán bwé dá jôw ná *Mbán wəolivyé yí. A mú lwâm *ómpwíin óbá. ³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jí bi kwey cwə jakáás cəçlá, í njúl ná tə muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí. ³¹ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngə jíi gwo.”» ³² Buud nyə á lwâm wá bwé mú kə, kə námə kwey isá nda nyə á ci ná. ³³ Ja bwé má ciny cwə jakáás yí, wəamadí bé bwé mú ci nə bwo ná: «Bí má ciny gwo nəcé jí?» ³⁴ Bwé ná: «Cwámba wə ngə jíi gwo». ³⁵ Bwé mú zə Yésus nə cwə jakáás jəŋg, bwé ngə yíl mikáándə myáŋ ngə jəel gwo kwonud, bwé mú jil Yésus gwôw. ³⁶ Yésus mú ngə kə jakáás dí, buud bwé ngə taalə mikáándə myáŋ zhíd.

³⁷ Ja nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Mbán wəolivyé yí, ompwíin bəsh bwé á bə áncuncuma wá bwé mú bə nə məshusəg, bwé mú ngə yə Zembî məshwúmb gwów-gwów nəcé məma misóólúgú mí nkúl bwé á dág myá. ³⁸ Bwé mú ngə ci ná:

Gúmá í bəg nə Njwú-buud ngə zə jínə má Cwámba dí yé.

Jon í bəg ná shəe,

gúmá jon lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóólúgá *Ofarizyən bwé á bə nə mənjkúmbə mə búúd dí wá bwé mú ci nə Yésus ná: «Yígəli, wo aláse nə ompwíin bwô ná bwé yówəg kímúlə?» ⁴⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná nkí bwé jí kúl-kúl, məkwóógú kím.»

19:11 11.2; Mis 1.6 **19:12** Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36
Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 **19:17** 12.42-44; 16.10
118.26; Luk 2.14 **19:40** Aba 2.11

† **19:13** San mína ngwúd í á də bə odanarí təd. **19:14**
19:26 Mat 25.29 **19:36** 20j 9.13 **19:38** Sòm

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ngə shísh ngwála ná ndeé ja nyə á dúg wə yí, nyə á jii yə nə gwágúlə wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbâm mpu nda wó jálá nə sọ nə wo jíig ná shεε ná! Ká jisə wo shwílyá, mísh mwô kú dúg. ⁴³ Nəcə mósól mwôw mə bá bə wo nə mizhízhíy myô mí bá laá wo nə mimyágé, mí lyε wo nə dəmb, shúsə wo ikósómb byêsh. ⁴⁴ Bwə bá caam wo nə bwân bwô, lágə wo shí nə shí kú nə tə kwóógú í mbád dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəcə wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə nə a zə cugushi wo yí.»

Yésus mə wíng búúd ó mikus Mpráánzə Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Ná ndeé, Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembî, a mú kə wíng búúd bwə á ngə sá mikus cínəng wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: “Njów wâm í bá bə njów mǎjəgula.” Bi bān mə yida sá ná í bəg daage lú íjwâ!»

⁴⁷ Nyə á ka də yə buud minjígúla Lun mə Zembî jwôw dēsh. Nə ndeé, nə Milúlúú myâ ofada, nə *Oyíguli ó mǎcεε, nə míci mí kúl búúd mí mú ngə sọ nə mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwə áshígé mpu nda bwə sáág ná, nəcə mǎnkúmbə mə búúd mēsh mə á də gwágulə nyə nə lám wēsh.

20

Nkul ijwûga mə Yésus í ngə zhu ngow
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bə dúl jwówúd ná, Yésus ngə yə buud minjígúla *Lun mə Zembî, a ngə jaaw Jəjə Kéel, seegya ná milúlúú myâ ofada, nə *Oyíguli ó mǎcεε, nə ocúmbá buud bwə mə wós. ² Bwə mú jí nyə ná: «Jaawug sə. Nyáyé nkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo nkul nyəngə?» ³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkúl? Ye nkul á gwów wə Zembî, ye

nkul á buud?» ⁵ Bwə mú téduga ná: «Nkí sá mə ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcə jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sə mə ká mēel ci ná í á bə nkul á buud í, kúl búúd jēsh gwú sə nə mǎkwóógú, nəcə bēsh bwə ngə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúnda.» ⁷ Bwə mú bəsa ná bwə ampúyé kúl í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí nkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ə mǎsáal ó abúbwə
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «Ngwól múúd nyə a sá fambá *vínə a mú yə búúd fambá jəng mǎcéd. A músə kə njənd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mǎmwáágulə dí, nyə á kənd ngwól sól mǎsáal yé ná a kǎg nwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwə á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bəngú bwə mú kə danğulə cú sól mǎsáal nə ndeé nyiŋ nyə mǎbwə mǎbwə. ¹¹ Muud fambá mú nwa cígúla ná á nyiŋə námə kənd ngwól sól mǎsáal yé. Bwə mú námə kə danğulə cú nyān, séémbuli nyə nə mǎlwíy nə ndeé nyiŋ nyə mǎbwə mǎbwə. ¹² Muud fambá ná á nyiŋə námə kənd sól mǎsáal áléel. Bwə mú kə wá nyān mǎfəŋ nə ndeé bwə wíng nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág nə e? Mə zə kənd mwān waam mə búl cēel yé, ka bwə é gwəpə nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwə á lúg nə fambá wá, dúgúlə bwə á dúg *Mwān mə Múúd fambá mə wós yí, bwə á nyímbula bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wə éne. Shé gwúgá nyə shé bāg lúg nə lúgí.” ¹⁵ Bwə mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá mə bá sá búúd óni ntədəl? ¹⁶ Ngaá nə a bá zə gwú bwo nə ndeé a nwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwə á gwág á mə ci ntó yí, bwə á lás ná: «Mbə! Í cúgé nə nkul bə ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo nə figə-figə, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ká ná jí?

Kwóógú ólwəye bwə á myaas yí, dwó wə í mə bə kwóógú lú lámuga*.

19:41 21.20-24   **19:42** Mbá 32.29; Luk 2.14   **19:44** 1.68; 21.6; Mat 24.2; Mak 13.2   **19:46** Iza 56.7; Zhe 7.11
19:47 21.37; 22.53; Mat 26.55; Mak 14.49; Yuá 18.20   **19:48** 20.19; 22.2   **20:6** Mat 14.5   **20:9** Iza 5.1-2   **20:10**
2Ib 36.15-16   **20:13** 3.22   **20:16** 21.20-24   **20:17** Sòm 118.22   * **20:17** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú
bwə á də tééd jil mǎndəlúd yí, dwó wə bwə á də bə ja bwə lám mǎnyunğ mə njów yí.   **20:18** 1Pr 2.8

18 Muud mə bá bál kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshali búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cugali.» 19 Oyíguli ó mácɛɛ bɛnɔŋ milúlúú myâ ofada bwá á mpu ná lésú wáŋ wá Yésus nyə á ngə lás kaanád ni. Bwá mú tééd ngələ sɔ məzhií ná bwá bii nyə námá wəla dɔɔŋgúd. Nji bwá á ka ngə fúnda məŋkúmbə mə búúd.

*Otáwe ɔ shwóg ɔ Oyúden bwá bwéél Yésus
(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)*

20 Ná ndéé bwá mú ngə baagusə Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kág nda buud wá tátəlí. Bwá ká dɛ bwéél ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mánýámá mə ngwámuna dí, nyádí mpəl dí. 21 Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ngə mpu ná lésú wô nə njígúla wô bísə tátəlí. Wó dɛ námá dúg búúd nji nda njígúla wô wí ná. Wo ngə jíguli sá cug á Zembí bábálé. 22 Ntó, jaawug sá. Ye mácɛɛ máshé mə ngə magulə ná sá jénág tóya mə *Káázel, ye má aŋgê nə magulə?»

23 Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ mán, a mú ci nə bwo ná: 24 «Lwógá ná mə san *danarí†. Zó jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázel.» 25 Nyə ntâg nə bwo ná: «Ntó, yégá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembí isá í Zembí.» 26 Bwá mú kú nə sá bwá júmug Yésus mísh mə búúd dí yí; bwá mú bul káam mpɛsá ni, bwá shwal fad mímpu.

*Osadwisyêŋ bwá bwéél Yésus
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)*

27 Gúl bábaalê *Osadwisyêŋ, buud bwá dɛ ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, í á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: 28 «Yíguli, Moyíz nyə á yə sá cɛɛ ná: “Nkí muud mə yá kundú, mínyonê yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyɔɔŋg mə yə yé mpwon buud.” 29 Bóól ómínyonê bwá á byél wa zəŋgbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwân. 30 Nyɔɔŋg nyə á bɛ nə nyə yé mú ŋwa múdá, 31 álél ŋwa námá nyə, ná ndéé bəsh zəŋgbá bwá á ŋwa mudá wɔɔŋgá, bwá ngə yə kú byá mwân.

32 Zhúgúla zhúgúla, mudá mú námá yə. 33 Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ngáá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bɛ?»

34 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwá ngə bə, budúm bā búdá, budá kə məbáád. 35 Nji, bɔɔŋg bwá bá nyîn ná bwá jəlá nə gwúm bwá cugə cug í zág wá, bwá ábúle dɛ sá mábâ: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. 36 Bwá ábúle ná námá bə nə ŋkul yə, nəcé bwá bá bə nda *wəéŋgales. Bwá bá bə bwân ó Zembí nəcé í bá bə bwá mə wú shwiy dí kə cugud. 37 Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋwiile ŋkaŋ dí yí; nyə á jəw Cwámba ná Zembí mə *Aburaham, Zembí mə *Izaak, Zembí mə *Yákwab. 38 Ntó ji ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwá ngə cugə wá. Ntó ji shú déd ná bəsh bwá ngə cugə.»

39 Bóólúgá *Oyíguli ó mácɛɛ bwá mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.» 40 Bwá áshígé ná nyinŋə bwele jí Yésus tɔɔ njígá ngwúd nə ngwúd.

*Ye Mesí ji mwân mə Dávid
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)*

41 A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwá mpú dɛ ci ná *Kríst ji mwân mə Dávid yé? 42 Ngáá Dávid nyə á ci nyádí kálaad Osóm dí ná:

Cwámba‡ nyə á ci nə Cwámba wâm ná:
“Jig shí wa mádí mbwə mənkwúm,

43 kə wóós ja mə é culushi mízhízhíj myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

44 Nkí Dávid mə bwey jəw *Kríst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?»

45 Yésus mú ci nə *ompwíín bé buud bəsh bwá ngə gwág ná: 46 «Bí ɔ káálúgá nə Oyíguli ó mácɛɛ bwá céél dɛ mɛɛla nə ŋwɔɔla ŋwɔɔla íjud wá, bwá céél námá nə buud bwá dúg báda bwo məbádá mə gúmá məŋkúmbə mə búúd dí wá, bwá námá wá bwá céél dúlə kə ji nji íjiya yá shwóg ja búsá *mámpáanzé mə mínjígúla mə *Oyúden dí yí, nə dúlə dɛ ji nji lúú túwəli dí ja bwá dú kə ídína dí yí. 47 Bwá

20:19 19.48 20:20 11.53-54 † 20:24 danarí: Í á bə mwaanê á Rom bwá á dɛ jóna tóya nə ndí yí (wo je dúg Mat 22.18-9). 20:25 Rom 13.7 20:27 Mís 4.1-2; 23.6-8 20:28 Mbá 25.5-6; Mat 38.8 20:36 1Yn 3.1-2 20:37 MmN 3.2, 6 20:39 Mak 12.32 20:40 Mat 22.46; Mak 12.34 20:41 Mat 20.30-31 20:42 Sòm 110.1; Mís 2.33-35 ‡ 20:42 Cwámba: Wa, ja ashúshwóógú jíse “Yawé”, mbii í ngə wu Sòm 110.1 dí yí. 20:46 11.43; 14.7

du déég míkúsé mí búdá isâ byán byêsh ka du sá igwaa-gwaa í mājəgala ná bwé dúgúg ná búsé ijəđ í búúd. Intəgúlí byán í bá bæ ŋkí jág bul nyaan.»

21

*Yána mə kúsə múdá
(Mak 12.41-44)*

¹ Yésus nyə a bân mísh a mú dúg ofwó búúd bwé ŋgə wá məyána máŋ jaadé məyána má *Mpáánzə Zembî dî. ² A mú námé dúg wúl mbúbúwá kúsé múdá ŋgə wá isúsán íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsé múdá ni mə wá məyána cə búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni bwé ámə ŋgə wá óni, bwé ámə ŋgə ŋwa mámpugə má byəəg dánjúd. Ká nyə, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bæ ná nyə é ŋgə cəgə nə ndí yí.»

*Luy mə Zembî í bá cîm
(Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)*

⁵ Bóól búúd bwé á ŋgə faag *Luy mə Zembî bwé ŋgə ci ná məlwəga má cínəŋg məsə nə jəjə məkwóógú, jəjə isâ búúd bwé á ŋgə yə Zembî yí í ŋgə kwádələ ijəđ. Nda bwé á ŋgə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «sâ bí ŋgə dúg ŋkí nywa ni í bá cîm jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbéd dúl gwəw.» ⁷ Bwé mú ka jí nyə ná: «Yígəli, jāŋ sâ í bá bæ jáyé ja? Jí í bá ka lwágələ sá ná í wál zə sîy?»

*Yésus mə jaaw nda məcəy mə bá tééd nə
(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)*

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bey nə buud bwé bəg zə kənd bí jugú. Nəcə buud ŋkí bulya bwé bá du zə nə jíné dām zə ci ná: “Mə wə *Kříst,” bwé ná: “Wəla í mə wóós.” Bí kú bá du bə bwo. ⁹ Ja bí mə bá du gwág milán mí móomb yí, bí kú bá du gwág wagəwo. Bí tēem gwág nə buud bwé mú ŋgə sá miŋgáádə nə ijwú, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná isâ byəəŋg í ŋgəg nə tééd fwo sîy; nji, í ábúlé lēel bæ məshíné mə shí.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Gúl lwoŋ í bá lumbəli nə gúl, dúl faan lumbəli nə dúl, ¹¹ shí í bá du jág ntaŋsə, zha á ifíi mpu nə okwaag-jumə ó məbwas í bá du bæ íkúl íkúl,

isâ í áwuwaŋwə nə məma isâ í ntə búúd fəg yí í bá du zhu gwəw jəŋ dî.»

*Zembî mə bá kwínd
(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)*

¹² «Nji, shúshwóógú ná isâ íni byēsh í bəg, bwé bá du bii bí, du lwágələ bí cúwáli, bwé bá du kusha nə bí məbwé mə wəamádí wá *məmpáánzə mə mínjígúla mə *Oyúden, bwé wá bí mímbwugud. Bí mə bá du kaad mísh mə ójwú ó ləom nə buud ó anání dí nəcə jíné dām. ¹³ Nji sóólúgú wəəŋg wēsh í bá bæ shú ná bí kəg bwaagələ sâ bí mə mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyəgá wá mílúúd ná bí ajəláyé nə bá du kwəməsa mbii bí mə bá du shwə mənyúúl yí. ¹⁵ Məməfwó mə bá du yə bí iciyá í ləsú nə fəg mbii í bá du bæ ná, buud bēsh bwé bá du lumbəli nə bí wá, ŋgwúd nə ŋgwúd kú tí sâ bí mə cí yí, ŋgwúd nə ŋgwúd kú wá íciyá í oŋkwafad. ¹⁶ Obyəl bān bwáməfwó, təə omínyəŋə bān, təə mimbyəl mín nə oshwə bān bwé bá du kusha nə bí, bwé sá ná bí bóól ŋkí bulya bí bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwé bá mpíi bí nəcə jíné dām. ¹⁸ Nji, sâ í ábúlé sá bí təə bíbíyá. ¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wóós məshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Nji, ja bí mə bá dúg ígwoəŋg í dósmb í mə lyə Yurəsəlem ná kesh yí, bí ə bá mpu ná Yurəsəlem wál zə cîm. ²¹ Né ndeé, buud bwé bá bæ Yudéa wá bwé bəg fúndə kə mímbəmbəŋjúd! Bəəŋg bwé bá bæ tām ŋgwála wá, bwé bəg wú; bəəŋg bwé bá bæ mpəsə miləom wá, bwé kú bá zə ŋgwála. ²² Nəcə mwəw məəŋg mə bá bæ mwəw Zembî mə bá zə yə búúd intəgúlí má, sâ jēsh Mícilyá mí ŋgə ci yí í bá bwəma. ²³ Nkwéε budá bwé bá bæ nə məbum, nə bəəŋg bwé bá ŋgə nyééŋg bwān mwəw məəŋg dí wá! Bwé bá bul ŋkúŋkwəŋ. Nəcə məntəgala mə bá bul bæ ləom dí, mpimbə mə Zembî í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwé bá gwúyəw nə ikafwele, bóól kə míkámúd íkúl byēsh í cúgə Oyúden dî; íkúl í cúgə Oyúden í bá yád Yurəsəlem, tagələ nyaal nyə nə ndeé kə kumə məshíné mə jwanəgá dán.»

*Ja Mwân mə Múúd mə bá bə ná a wál zə yí
(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)*

²⁵ «*Məshimbá mə bá wós jwôw nə nkwóond nə wéacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwon í bá bə ífwaasud, muud kú wóof nəcé mən mə bá sá məma ncíndá, ikwó bul jungya. ²⁶ Buud bwé bá ngə kân nə fúndúgú ngələ bwánd cúg í bá wós shí mishwun yí, nəcé isâ byêsh bíś nə mpífə jon dí yí í bá kúnghala. ²⁷ Ja jəwngú, bwé bá ka dúg *Mwân mə Múúd ngə zə mǐnkúdd, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁸ Ja isâ byəwng í bá tééd ngələ s̄y yí, bi ɔ bá s̄g mánýúúl ijyad, bí b̄an milúu nəcé í bá bə wəla bí mə bá zə wú mánýámád yí í mú kúná-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaaná ná: «ŋwagá yuug nə *figyê nə bíl ílí byêsh. ³⁰ Ja mənçuug mə agúgwáan mə ngə k̄ yí, ngáá bi mə də mpu cínəng nə ompú bwé mú kúná-kúnə. ³¹ Ntó námá, ja bí mə bá dúg ísâ byəwng í ngə s̄y yí, mpugá nə Faan mə Zembí í mú kúná-kúnə.

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé c̄, isâ ini byêsh kú fwo s̄y. ³³ Gwów nə shí í bá c̄, n̄j̄ íciyá byám kú c̄.»

Ompwín ó Yésus bwəjalá nə də ji nkwəmsá

³⁴ «Bí ó bey ná milám mí kág bá wamba bí mazaŋ nə inguluga nə zhwiimbyála nə c̄ug dí ná ndéé, jwôw d̄əwngú zə bá byaluga nə bí ³⁵ nda wód í də byaluga nə cúdú ná. Nəcé jwôw d̄əwng í bá bii búúd ɔ shí mishwun óga b̄esh. ³⁶ Jigá nkasá, bí də jəgula nə Zembí ja j̄esh shú ná bi b̄ag faam ísâ byəwng byêsh dí, bí mú bá kə wós ótətəlí m̄sh mə *Mwân mə Múúd d̄i.»

³⁷ Yésus nyə á də sá ná, mwásé w̄esh a ji *Lun mə Zembí a ngə yə buud minj̄gúla; mpwó-bulú, a kə mb̄amb̄an̄ á wəolivyê kə cínghali búlú wu. ³⁸ Buud bwé á ka də zə nyádí cínəng Lun ná kúndé mán zə də gwágulə nyə.

22

*Yúdas mə kusha nə Yésus
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)*

¹ Wəla lə *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bə zaŋ bwé á də də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ² Milúlúú myá ofada b̄ən̄əŋ *Oȳghali ó

mác̄c̄c̄ bwé á ngə s̄ məzhií ná bwé gwú Yésus, bwé á ka ngə fúndə mənkhumbə mə búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwé á də j̄ow nə dúl jíná ná Iskariyót yé, a njúl ngwól múúd á gwoong *ómpwín wúm nə óbá, *Sátan mú nyí nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésha nə milúlúú myá ofada b̄ən̄əŋ ojwú wá buud bwé á də baagulə *Lun mə Zembí wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwé bíg Yésus ná. ⁵ Bwé mú gwág nywa, b̄ən̄əŋ bwé mú bə cún ná bwé é yə nyə *mwaanê. ⁶ Yúdas mú ka ngə s̄ fwámé fwála á jí nə n̄kul sá ná bwé bíg Yésus mənkhumbə mə búúd kú mpu yí.

Ompwín ó Yésus bwə kwəmsá Páska

(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwôw lá z̄an̄ bwé də tééd d̄alə íbuléd yá kú nə *ləvur yí í mú ka wós. Jwôw d̄əwngú wə bwé də cigə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwám Pyêr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sá dína Páska, sá b̄ag kə də.» ⁹ Bwé mú jí nyə ná: «Wo ngə c̄eəl ná sá kág kwísha gwo ngow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyí ngwála yí, bí é bwəma nə ngwól múúd ngə n̄k̄eny káágə májúwó; bí ó b̄ə múúd wəwngú kə wós nj̄ow nyə é nyí yí. ¹¹ Bí mú ci nə muud nj̄ow ná: “Ȳghali mə ci ná wo lwóg sá kúl b̄ən̄əŋ *ómpwín b̄é bwé é də dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm án̄n̄ nj̄ow á gwówád, í njúl kwambulá. Cínəng wə bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.» ¹³ Ompwín bwé mú kə ngwála, bwé mú kə kwey ísâ námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwé mú kwísha dína Páska.

Dína mə Cwamba

(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

¹⁴ Ja wəla lə dína í á wós yí, Yésus nyə á kə ji shí, b̄ən̄əŋ *buud ɔ lwámá b̄é. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mə ámə bul j̄i ná s̄n̄əŋ bí sá d̄ag *Páska éga té mə afwóyé bwəma nə cún yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abúlé ná kwo də íd̄w i Páska kə wós ja Zembí mə bá féég sódlúgú á cínəng nyádí Faan dí yí.» ¹⁷ Né ndéé, a mú n̄wa bálá, a yə Zembí akíba, a mú ci ná: «ŋwagá bálá málwəg ga bí kááwəlag mpédúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə ənguleé ná wáan ni; mə bá

kwo ηgul gwo nji ja Faan má Zembî í bá zə tōw yí.»

¹⁹ Nə ndeé a mú ηwa buléd, a yə Zembî akíba nə ndeé, a mú fēy buléd, a yə ómpwíin, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyâm í má kaanz shú dún dí wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁰ Námə mbií ηgwúdí, ja bwə má shín də yí, a mú námə ηwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jísə sə á gúgwáan í zə s̄y mácií mām dí yí. Nəcé mácií mām mə zə shw̄y shí, zə cé bî.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, sánónη ηgə də. ²² Nəcé *Mwân mə Múúd mə zə kə nda cəǵlá má Zembî wí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwə mú ηgə s̄ηusa məkəl bwámé nə bwámé, ηgə jí ná zə nyə e sá sóólúgú wəəηgú na mpédúgá nyánúđ?

Fwámé múúd mpédúgá buud ə lwámá
(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ə lwámá bwə á s̄ηusa məkəl ná bwə cəel mpu nyəəηg jí bul bə fwámé múúd bwədí gwoəηg dí yé. ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mici myá ikúl ishús mí ηgə nteəηg ijwúga byán; buud ə mpəl bwə ηgə yida jii ná buud bwə ηwág bwo ná ijəǵ í búud. ²⁶ Í ajəláyé nə bə ntó bí bāη dí. Nyəəηg yēsh mə céél bul bə fwó múúd gwoəηg jín dí yé, yídag bə nda nyə wə má búl bə mwántombú; nyəəηg mə tów bí shwóg yé séyúg nə bóólúgá. ²⁷ Mpédúgá muud njúl shí ηgə də yé nə nyəəηg ηgə s̄y nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? Ngeá ná nyəəηg njúl shí ηgə də yé? Nji, mēe má yidá ηwa jiya sóol məsáal mpédúgá nyínúđ.

²⁸ «Bí báá, bí má kyey nə mə zə wóós wəla lú mákugulə dām dí. ²⁹ Nə ndeé mə ji nə ηkul yə bí Faan má Zembî nda Dā nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ηkul sá ntó shú ná bí bāg də nə ηgul mádí tówuli dí ja mə bá bə mádí Faan dí yí, bí ji námə ícaəηgəd sámb íbēend wûm nə íbá yā *Izəryél milósú.»

Pyêr mə bá kílya Yésus
(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan má gwááməb ηkúl ná a zə fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá má də fyá máwúdə ná. ³² Nji mēe mə ámə jəgula shú dwō dí ná búgə gwō í bəg kú tag. Nə ndeé, wo ə bá ka ləushi ómínyəηə bwō ja wó é bá cénd kuú njəənd yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwáməba, mə ji kwéeshá ná təə mímbwug shwə kə, təə shw̄y shwə bēsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo ná shúshwóógú nə ηgwúm kúwó kwáágúg wo e kílya ija ílól ná wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwâm bí kú nə *mwaanē, kú nə məkwáám, kú nə osilúfaas yí, jí í á fúfə bí?» Bwə ná: «Kú nə sâ.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, ηkí muud ji nə mwaanē, a ηwa; ηkí muud ji nə kwáám, a ηwa; muud cúgə nə kafwele yé kusha kúúd jé, kusə kafwele. ³⁷ Nəcé mə jaaw bí ná micilyá míga mí jəlá nə bwəma cəg jām dī. Micilyá mí ná: “Bwə á s̄eəηg bənónη izhiləηgaaná.” Ntó ji ná, sá í dúgyá nə mə yí í jəlá nə s̄y nda í jí ná.» ³⁸ Bwə mú ci nə nyə ná: «Cwáməba, dugí ikafwele íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bímí ní í jəla.» ³⁹ A mú cúwo tóón, kə *Mbún wóolivyé nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíin bə bwə mú bə nyə.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwə má kə wóós kúkúl jəəηg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Jəgula gá nə Zembî, bí bəg kú biil mábwəbúlánúđ.» ⁴¹ Nyə, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bəǵlú dí nə ηkul shúg yí. A mú kúd mábwónη shí, tééd ηgələ jəgula nə Zembî, ⁴² nyə ná: «Pəpa, ηkí wó cəel, yílúg mə bálá mácey ga! Nji, kú bə nda mə jí ná, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ [Nə ndeé, ηgwól *əηgales mú wóós zhúlə gwōw, zə ηgə ləushi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shw̄y í mú bul bíi nyə, a mú bul

22:20 MmN 24.8; Zhe 31.31; Zak 9.11; Rom 11.27; 2Kr 3.6; Gal 4.24; Heb 8.6; 9.12 **22:21** Yuá 13.2, 21-30 **22:24** 9.46-48 **22:24** Mat 18.1; Mak 9.33-34 **22:26** 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 **22:27** Yuá 13.4-5, 12-17 **22:30** Mat 19.28 **22:31** 22.3 **22:32** Mat 16.18; Yuá 21.15-17 **22:34** 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 **22:35** 9.2-3; 10.4 **22:37** Iza 53.12 **22:39** 5.16 **22:39** 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 **22:42** Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * **22:44** Sā jēsh jísə cilyá wa ímpánzá íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgə nə byo.

nyingə jəgəla nə Zembî, gún í mú ðu wú nya nyúúléd nda ibəbəl í mácií ðu kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgəlalə, a bən zə kóómb ómpwíín bwə á bə yí. A mú zə kwey nə məcəy mə lâm mə má kənd bwo ígwəd. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Nə ji! Bí ngə já? Wəɔlɔgá, bi jəgəlag, bi bəg kú biil məbwəbəlánéd.»

*Bwə zə bií Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)*

⁴⁷ Yésus ngə ná lás ntáni, seegya ná məma kínda búúd mə cúwo, Yúdas tál bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námə muud á gwoonɔg *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fúlalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó nə wo zə kusha nə *Mwân mə Múúd məfúlulə dí?» ⁴⁹ Ja búúd bənəŋ Yésus bwə á bə gwoonɔg wá bwə á dág sá í á ngə sŋy jəonɔg yí, bwə á jí nyə ná: «Cwámba, ye sá gwánág nə ikafwələ?» ⁵⁰ Ngwól mú wéem kafwələ jé, taad ngwól sóɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə á mbwə məncwúm. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yəwɔgá ntáni». A mú kúnnya nə muud éne lwə, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúlúú myá ofada bənəŋ ojwú wá buud bwə á ðu baagələ *Luŋ mə Zembî wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ngə zə nə ikafwələ nə məbələ zələ bií mə, mə jisə zhiləŋgaanə? ⁵³ Ngaá nə shé á ðu bə jwəw dēsh kúl ngwúd Luŋ mə Zembî dí, bi kú séemb mbwə ná bi má bií mə. Nji, wəla dún wə má wóós ga, wəla mə *Sátan muud mə ðu kuŋg máyídúgúd yé.»

⁵⁴ Bwə mú bií nyə, kə nə nyə ná ndéé kə nyíi njów mə Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ngə bə bwo nə fwámé cé.

*Pyêr mə kíllyá Yésus
(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)*

⁵⁵ Bwə á ka jida kuda tām mbaadé bwə mú seɛngya zə ji shí; Pyêr mú námə zə ji cínəŋg bwədí. ⁵⁶ Dúl sás í á ðu sēy nə Ajəláci á ofada yí í mú dág nyə na mánkənya mə kudad. Sás dəonɔg mú mpu shimal dág nə ndéé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námə gwoonɔg mə Yésus dí.» ⁵⁷ Pyêr mú kíllyá nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cə, ngwól múúd mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námə ngwól múúd

wán.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála mə cə je bə wəla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyingə zə báásələ ná: «Jí ntó, muud éga bənəŋ Yésus wə bwə á bə. Ngaá a ji námə muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí.» Pyêr ngə ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwámba mú yid dág Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú táduga ciyá Yésus nyə ámə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú nə ngwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kílyá mə ija ilóɔl.» ⁶² Pyêr mú cúwo tón kə ðu nyēsh nə yə. ⁶³ Buud bwə á bə bwə mbíd Yésus wá bwə á ngə cəgələ Yésus, bwə ngə yíd nyə. ⁶⁴ Bwə á cəɣlə nyə sá míshúd ka ngə ci nə nyə ná: «Lwóg nə wo ji *muud micúndá, jaawɔg sá muud nyə ámə yíd wo yé.» ⁶⁵ Bwə mú ngə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

*Bwə ŋwa cígúlá nə Yésus mə jalá nə ya
(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)*

⁶⁶ Mán məlám, gúfúgá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myá ofada nə *Oyígəli ó məcəɣ bwə á seɛngya. Bwə mú zə nə Yésus bwədí *Gwoonɔg ósəmbye ó mílású wá Zembî dí. ⁶⁷ Bwə mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wo jisə *Kríst, jaawɔgá sá». Nyə nə bwo ná: «Mə tɛem jaaw bí, bi ámagələyé. ⁶⁸ Mə jí námə bí njígá na, bi ábɛsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkidíga, *Mwân mə Múúd nyə é kə ji shí mbwə məncwúm mə Zembî á ŋkul nyēsh dí.» ⁷⁰ Bēsh ntāg ná: «Ntó ji nə wo ji *Mwân mə Zembî?» Nyə nə bwo ná: «Biméfwó bí ngə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwə mú ntāg ci ná: «Jí shé mə kwo sə owúshined yí? Sáméfwó mə gwág á mə lás.»

23

*Yésus mə kə kaad wə Pilât
(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)*

¹ Gúfúgá búúd jēsh mú tōw kyey kə nə Yésus wə Pilât. ² Kə wóós nūŋ, bwə mú ngə búgə nyə lósú ná: «Sá ámə kwey múúd éga ngə sá nə lwon búúd jisú mítédúgá mí ngəg nə búbulə mílúúú, a ngə ci nə nyə wə jisə Mesí, Njwú-buud; a ngə sá nə bwə kú jána *Káázel tóya.» ³ Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa ná:

«Wo má ci óni.» ⁴ Pilât mú ci nə milúlúú myâ ofada nə mən̄kúmbə mə búúd ná: «Mə akwéyé ná muud éga má shwey wôn̄.» ⁵ Bwé mú ci nə nyə ná: «A ngə shwambələ kúl búúd jisú. A má ngə yə bwo minjígú lá wú Galilé, wós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilât má gwág ntúni yí, a mú jí nkí Yésus ji muud á Galilé. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lá íjwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwé kág nə nyə wé Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsəlem mwôw mœngád.

Yésus mə ká kaad wé Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusug ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á də bwey sọ ná a dúg nyə nə isâ nyə á də gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwoğ minjígá, nji Yésus kú bęsa. ¹⁰ Milúlúú myâ ofada bən̄ñ *Oyíguli ó məcçç bwé á bə cín̄ngú bwé ngə búgə Yésus milású nə nkád. ¹¹ Herod bən̄ñ ifulish byé bwé ngə nwa nyə mpyón̄ nə mpyón̄, ngə cágulə nyə. Bwé mú bwééd nyə jəjə jud ná ndeé nyiŋ nyə ná bwé kág nə nyə wé Pilât. ¹² Herod bá Pilât buud bwé á də bə nə ifumuga wá, bwé mú ççç shwé jwôw dœngád.

Yésus má nyiŋgə kə kaad wé Pilât

¹³ Pilât mú seŋng milúlúú myâ ofada, nə micí nə buud bēsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ngə shwúguli kúl búúd jin. Ká dŋgá, mə má jí nyə minjígá bi ngə gwág. Mεε má kwey ná a cugé nə tœ wôn̄ isâ byēsh bí ngə cœl bwaagulə nyə yíid. ¹⁵ Herod má kwey námə ná a cugé nə məbyaagulə, gwé wé á má nyiŋgə nti sé nyə yí. Ntó ji ná muud éga nyə asáyé gúl sâ shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgú lí ná ndeé mə bíd nyə.»

Bwé ban Yésus, cœl Barábas (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ * [Pilât nyə á də bə nə fúlú ná zan] *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bēsh bwé mú k̄m ja ngwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wœngú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwé á sá ná buud bwé sáag minjígáádə nə ijwú, bwé gwú námə múúd.

²⁰ Pilât mú kwo lésha nə buud bwé á ngə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cœl bíd nyə. ²¹ Bwé mú k̄m ná: «Bwambələg nyə kwolós dí, bwambələg nyə kwolós dí.» ²² Pilât mú nyiŋgə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bôw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wôn̄ í jálá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwé fyámúság nyə milwón̄ ná ndeé mə bíd nyə.» ²³ Bwé mú nyiŋgə k̄m ná a bwambələg Yésus kwolós dí, on̄kwiimbyé ngə yáag yáagúg. ²⁴ Pilât mú nwa cígú lá ná a zə sá sâ bwé ngə jii yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwé á ngə gwáám̄b yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə cin̄ú-cində nə məgwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwé kág sá nyə nda bwé dúg ná.

Bwé kə ná Yésus kwolós dí (Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)

²⁶ Ja bwé á ka ngə kə nə Yésus yí, bwé á bii Shímun á Sirēn ngə wú ífambá, bwé mú zhimb nyə kwolós ná a nkényúg, ngə bę Yésus. ²⁷ Zhwoğ buud wá kúl búúd, nə budá bwé á ngə bę, bwé ngə *bí məbwə íbəd dí†, bwé ngə tədəwa. ²⁸ Yésus mú yid dúg búdá bœngú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jii mə, jii gá biméfwó nə bwân bân, ²⁹ nəcə í bá wós ná buud bwé bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí má jəla, bá buud bwé abwélé nwa mábum, kú bwele nyééng bwân wá.” Mwôw búúd bwé bá lás ntó má má ngə zə. ³⁰ Ná ndeé bwé bá ci nə mimbəñ ná: “Kádágá sâ,” bwé nə in̄kwúndúgú ná: “Shweelugá sâ.” ³¹ Nkámúsá ná bwé fwó sá lí á bús nda bwé ngə sá ga, jân í bá bə nə fumbə ntədəlé?» ³² Ja bwé á ngə kə nə Yésus yí, bwé á ngə námə kə nə míl mímbúwálú mí búúd mímbá ná bwé kə gwú bən̄ñ.

Bwé bwambələ Yésus kwolós dí (Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)

³³ Ja bwé má kə wós kúl bwé də jôw ná «Bwundú lúú» yí, bwé mú bwambələ Yésus kwolós dí, bən̄ñ mimbúwálú mí búúd mímbá myœng, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə mæncwúm, nyíga jéd nyádí mbwə məkóól. ³⁴ ‡ [Ná ndeé Yésus mú lás ná: «Pupa,

23:7 3.1 23:8 9.9 23:11 Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 * 23:17 Micilyá míni mí cúgə bóól ókálad wá yágúđ. 23:18 Mis 3.13-14 † 23:27 bí məbwə íbəd dí: Bílə mbwə bəd dí í á də lwágulə ná muud má bul gwág sá í ngə siy yí cey lámúđ. 23:29 21.23 23:30 Ozé 10.8; Mbú 6.16 23:31 1Pr 4.17 23:33 Iza 53.12 23:34 Sôm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60 ‡ 23:34 Isâ bisó cilyá iyuug íga dí cwú yí í cúgə bóól ókálad wá yágúđ.

juug bwo, nəcə bwé ampúyé sâ bwé ngé sá yí.»] Bwé mú wusə mpaambé shú kaawúle míkáándé mí Yésus. ³⁵ Zhwog buud bwé á bə bwé tál də dág.

Mbúwálú múúd í cénd mítádúgá

Micî mí mú ngə cágulə Yésus, ngə ci ná: «Nyə á də dí cəgushi buud íí, a cəgug nyəméfwó, nkí a jí *Kříst, muud Zembî nyə a féesh yé». ³⁶ Ozimbi bwé á ngə námə cágulə nyə; bwé mú shish nyádí kə yə nyə məlwəg má ábibiənzhá. ³⁷ Bwé ná: «Nkí wo jí Njwû *Oyúden, cəgug wóméfwó.» ³⁸ Bwé á cilə cilyá, bwambulə nyə wə ngəe lúúd gwów ná «Njwû Oyúden wé éga.» ³⁹ Wúl mbúwálú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «Ngaá wo wé jí Kříst? Cəgugú wóméfwó wo ka námə cəg sâ.» ⁴⁰ Wúl mbúwálú mú feel, jum nyə ná: «O! Wo jí námə íntúgúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembî? ⁴¹ Shwé bəh mə jəla nə íntúgúlí íga, nəcə shwé a sá námə ísá í jəlá ná shwé bəg nə íntúgúlí yí. Ká nyə, nyə abwélé sá sâ abúbəw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ɔ bá tédugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byô yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbələ, mə jaaw wo ná, shwé é bə múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwôw í á bə í mú ngəe tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyêsh ná nkwed kə wóós məwəla mələól mǎ mpwó-kugú, ⁴⁵ jwôw í má shwaaw, *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tətám ná cáh. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwôw ná: «Pəpa, mə má keel *jím jám wódí məbwəd.» Ná ndé a mú jimal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbí mə dág ísá í á ngə s̄y yí, a mú yə Zembî gúmə, nyə ná: «Búbələ, muud éga nyə á bə tətəlí muud.» ⁴⁸ Buud bəsh bwé á ngə zə nə mikúlə áncuncuma ná bwé zé dág lugə-lugə sâ wá, ja bwé mə dág ísá í á ngə s̄y yí, bwé mú ngə nyiŋgə bwé ngə *bí məbwə íbud dí nə məcəy mə lám. ⁴⁹ Buud bəsh bənhəh Yésus bwé á bə nə wóhɡó wá nə budá bənhəh

bwé á ngə kyey té wúlə Galilə wá bwé á bə bwé tál shwóg-shwóg ka də dág.

⁵⁰ Ná ndéé, ngwól múúd nə jínə ná Yóseb mú zə wóós, a njúl tətəlí muud nə jəjə lám, a njúl námə muud á gwoong mílúúú myá ləom. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimaté, nyə a shíge bə cəh nə cígúlá bwé á nwa yí nə sâ jəsh bwé á ngə sá yí. Nywáá nyə á ngə jí a ngə bwánd Faan mə Zembî. ⁵² Nyə á ka kə wé Pilát, kə gwáámə nyə mbimbə mə Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí nə ndéé kə wá nyúl shwoh bwé á bwəgulə kwóógúdí yí, í njúl bwé nda fwo bwəle bwígg wúl mbimbə cínhəh cwú. ⁵⁴ Jwôw dəhəh í á bə ntəh jwów bwé dú kwəməsa Sábaad yí, kwəməsələ wəhəh í á shí námə tééd.

⁵⁵ Budá bənhəh Yésus bwé á də ngə kyey té wúlə Galilə wá bwé á ngə bə Yóseb kə wóós shwoh d̄i, kə dág nda nyə á wá mbimbə mə Yésus cínhəh ná. ⁵⁶ Bwé mú nyiŋgə, bwé kə kwəməsa ísá í ámpə-məcud nə olabínda. Bwé mú woga jwôw lú Sábaad nda cəx í á ngə ci ná.

24

Yésus mə gwúm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwôw shwénde mə dú tééd yí, ná námə mpámán mpámán, bwé á ká zə kə nə olabínda bwé á kwəməsa wá shwoh d̄i. ² Bwé mú kə kwey nə məma kwóógú í ámə də juwal shwoh yí í músə í mbwúg koogú.* ³ Bwé mú nyí shwoh dí, nji, bwé kú kwey mbimbə mə Cwáməba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwé ngə nā ntíya, seegya nji buud obá bwé mú bwé tál bwo na kúnə-kúnə, bwé njúl nə míkáándé mí ngə nkənwə. ⁵ Inkəh kúúnd í mú shwiy búdá nyúúlúdí, bwé mú kúd məmpwoombə shí. Buud obá bəhəh bwé mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə zə s̄y múúd ngə cəgə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cəgé wa, a mə gwúm. Tédúgágá nda nyə á lás nə bí b̄inhəh njúl Galilə ná. ⁷ Ngaá nyə á ci ná í j̄i ná *Mwán mə Múúd káánzəg məbwə mə búúd ɔ *mísə múdí, bwé bwambulə nyə kwolós dí

^{23:35} Sôm 22.8   ^{23:36} Sôm 69.22   ^{23:37} Mat 27.11   ^{23:43} 2Kr 12.3   ^{23:44} Amo 8.9   ^{23:46} Sôm 31.6; Mis 7.59   ^{23:47} tətəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14   ^{23:49} 8.2-3; Sôm 38.12   ^{23:55} 8.2-3   ^{23:56} MmN 20.10   * ^{24:2} Mat 28.2 ngə ci ná éngəles wə nyə a bíngal kwóógú dəhəh kənd koogú. Dúgúg ivəgali í shwoh Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.   ^{24:6} 9.21-22   ^{24:9} Mak 16.10-11; Luk 8.2-3

ná ndéé a mú gwûm jwôw áléel.» ⁸ Budá bwé mú nyingə téduga lésú wəŋg.

⁹ Ná ndéé bwé mú wú shwon dí kə bwiing *búúd ɔ lwámá wûm nə ŋgwúd isâ íni byêsh, bwé bwiing námá bóól *ómpwíin bêsh. ¹⁰ Í á bə, nə Mariya á Magudála, nə Yuána, nə Mariya nyəŋgú mə Zhâk, nə bóólúgá bənêŋ bwé á bə wá. Bwé á ŋgə bwiing buud ɔ lwámá isâ byəŋg, ¹¹ nji buud ɔ lwámá bwé á ŋgə ŋwa bwo nda buud bwé ŋgə ci isâ bísú kú nə wúmbulé yí, bwé áshígé magulə lân wáŋ. ¹² Nji, Pyêr mú tŋw, a mú kə nə kúlé shwon dí. A mú bəplə, a mú dúg nji obándáshi bwé á dal Yésus nə ndí wá. A mú nyingə kə njów a ŋgə káam sâ í ámə sŋy yí.

Ompwíin óbá bwé bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwôw ŋgwúd dəŋgú, *ompwíin ɔ Yésus obá bwé á ŋgə kə dánd bwé á dū jôw ná Imawus yí. Wúlə Yurəsəlem kə wu í á jee bə okílomáda wûm nə óbá†. ¹⁴ Bwé á ŋgə kə bwé ŋgə lésa mpédúgá nyáŋ, ŋgə bwiing isâ byêsh í á sŋy yí. ¹⁵ Í mú kə wóós ná, bwé ŋgə kə ntáni bwé ŋgə lésa ŋgə faas í, Yésus nyəméfwó mú zə kwey bwo, bənónŋ bwé mú ŋgə kə. ¹⁶ Nji mísh máŋ má á bə nda gúl sâ í á ŋgə ntágulə, bwé áshígé yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé mílāŋ bí ŋgə zə bwiingya zhí nə zhí míga?» Bwé mú shigala, bwé ŋgə nyín nda bwé má shúsula nə zhwuŋá. ¹⁸ Nyəŋg nyə á bə nə jínə ná Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wé jí ná wo njúl Yurəsəlem wo kú mpu isâ í má sŋy mwôw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isâ?» Bwé ná nyə ná: «Isâ í dúgyá nə Yésus á Nazarêt yí! Muud nyə á bə *muud micúndá yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgá bə ŋkí lal ŋkúl mísh má Zembí nə mísh má búúd bêsh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda milúlúú myâ ofada nə otówe ɔ shwóg bású bwé á kusha nə nyə ná a yág, bwé bwambulə nyə kwolós dí ná? ²¹ Sé á ŋgə bwánd nə búgə ná nyə wé nyə é zə yíl *Izarəyêl mányámád. Nji í áshígé ná bə ntó. Múús ji jwôw áléel bwé shínúlə sá isâ byəŋgú. ²² Í má meel nyingə bə, bóól búdá wâ sádí gwoŋg bwé má zə ntágulə sé milúu,

ná bwé ámə kə shwon dí mpámán mpámán, ²³ bwé shígé kwey mbimbə yé cínəŋg; bwé mú zə jaaw ná bwé ámə dúg *wəŋgəles, wəŋgəles bəŋg bwé mú jaaw bwo ná Yésus ŋgə cugə. ²⁴ Bóól búúd ɔ gwoŋg jisú bwé shí námá kə shwon dí, bwé kə kwey isâ nda búdá bwé ámə jaaw ná; nji nyə, bwé shígé dúg nyə.»

²⁵ Nyə mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí má bə nə shúg e! A bí caálə *magulə ná isâ búúd ɔ micúndá bwé á ci yí bísə búbalé e! ²⁶ Ngaá ná í á jii ná *Kříst júgug ntáni ná ndéé a mú nyingə ŋwa gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zə sá ná bwé mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálad Zembí ŋgə ci ná, tééd nə Micilyá mí Moyiz kala nə mí mí búúd ɔ micúndá. ²⁸ Bwé mú ŋgə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwé á ŋgə kə yí. Yésus nyə mú sá nda a cɔ kə nə njəond shwóg. ²⁹ Bwé mú yáág nə nyə ná a kú cɔ, bwé nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú má bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyí njów ná a ji cínəŋg bwé dí. ³⁰ Í mú zə bə ná, ja bənónŋ bwé má zə ji shí ná bwé də yí, Yésus mú ŋwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fêy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh má mú ka teem bəŋ bwo ná ndéé bwé mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshád. ³² Bwé mú ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ŋgə lésa nə sá zhí nə zhí ŋgə féeg sá micilyá mí Kálad Zembí yí, ngaá ná milám mí ámə ŋgə bə sé nə gwóq-gwóq nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwé mú tí njəond námá wəla dəŋgúd nyingə kə Yurəsəlem. Bwé mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wûm nə ŋgwúd bənónŋ buud bwé á zə seŋgya nə bwo wá. ³⁴ Bwé mú kə jaaw bwo ná jisə búbalé ná Cwámba má gwûm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwé mú bwiing bwo sâ í ámə bə nə bwo zhí nə zhí yí nə nda bwé ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fêy buléd ná.

Yésus mə lwáqulə ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwé ŋgə bwiing bwo gwo ntáni, Yésus má cúwo, zə tŋw bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məma yáág-yáág íŋkuŋkúund í mú shwiy bwo nyúúlád, bwé ŋgə dúg ná *jim wə bwé má dúg ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ŋgə búbulə yí? Jí bí ŋgə bə nə məshwán milámád yí? ³⁹ Dúgúgá

† 24:13 Osutád məwúm mósaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38 24:24 24.12; Yuá 20.3-10 24:25 24.45 24:27 24.44 24:32 24.45 24:34 Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 24:36 1Kr 15.5 Səlugá milám shí: Luk 2.14 24:37 Mat 14.26; Mak 6.49

məbwê nə məkuú mām. Jísə mpú bə mə wé éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bə nə ífúndé nə iyasé nda bí ηgə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ηgə ci ntúni a ηgə lwágulə bwo məbwé nə məkuú mé. ⁴¹ Bwé á bə bwé mú nə məshusug, bwé ηgə káam, nji bwé kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ mé dá wa?» ⁴² Bwé mú yə nyə kúl shú mbufá. ⁴³ A mú ηwa gwo, a mú də bwé ηgə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ mé á bwey də jaaw bí ja shé á də bə yí óni; mə á də jaaw bí ná isâ bísé cilyá shú dām Cεε má Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ə mícúndé nə osôm dí yí byêsh í jəlá nə bá sítý.» ⁴⁵ A mú bēny bwo fəg ná bwé gwágúg mícilyá mí Kálaad Zembî. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ntúga “Kríst mə bá jug ná ndeé a gwúm jwôw álélud, ⁴⁷ bwé ka bá də cúndə jínə déd ná buud bwé céndúg mitédúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wəəηg í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwoη byêsh.” ⁴⁸ Bì wé básé ówúshined wá isâ byəəηg. ⁴⁹ Nə ndeé, mə bá ntí bí sâ Dâ nyə á kaag bí yí. Bì bāη jigá wa ηgwəla kə kumə ja mpífé í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus má ká gwôw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ηgwəla kə nə bwo kúnə-kúnə nə Betanî. Kə wós nún, a mú bān məbwé bwádan nə bwo. ⁵¹ A ηgə bwádan nə bwo ntúni, a mú ηgə béégya nə bwo, ηgə ηkāη kə gwôw. ⁵² Bāη bwé mú kúdəw shí yə nyə gúmé ná ndeé bwé mú nyiηgə kə Yurúsəlem nə məshusug milām ná cwós. ⁵³ Bwé mú kə ji *Luη má Zembî kú ná kwo wú, də ságusə Zembî.

24:41 Yuá 21.5, 10; Mis 10.41   **24:44** 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ə mícúndé: Iza 52.13-53.12; Ozê 6.2 osôm: Sôm 22.69   **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9   **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23   **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19   **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27   **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31   **24:49** 4.18   **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21   **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22   **24:53** Mis 2.46; 5.12

Jɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wûm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul cœl yé (13.23; 21.20), mínyəŋê mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bœŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembî. Sá bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá mäsə cilyá wa má mäsə shú ná bí máguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Tééd lúu 2 kə wóós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zəŋgbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá mœŋg má sá ná sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembî.

Tééd lúu 13 kə wóós 21 dí, Yuánes ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəməsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə mácwûŋ Yésus nyə á cwíny ompwíin bé shú cug á mpásə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembî bəd nyə ompwíin bé mábwəd ná (17). Yuánes má nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwûm, a lwóya nyúúl ná ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mányúúléd (20-21).

Ciyá í á nyɛ muud

¹ Mátéédúlé má isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembî wə bwá á bə. Ciyá jœŋg í á bə ntəg Zembî. ² Bá Zembî wə bwá á bə mətéédúlé má isâ byêsh dí. ³ Gwá wá í á té isâ byêsh; kú nə tœw sâ wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jœŋg dí, cug jœŋg í njúl

məŋkenya ngələ kwan buud. ⁵ Məŋkenya má á ngə faan yídúgú; nji, yídúgú í áshígé magulə ləg məŋkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembî wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə né a zəg bwiing sâ í dúgyá nə məŋkenya mœŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúlág nəcé bwiingyá jœŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə məŋkenya; nyə á yida zə bwiing sâ í dúgyá nə məŋkenya yí. ⁹ Məŋkenya mœŋg má á bə fwámé məŋkenya, mâ ná, ja má zə shí ga dí yí, má zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwá námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bé dí, nji buud bé nda magulə ləg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á ləg gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembî. ¹³ Bəŋ bwá má byél, kú bə byélé í ngə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ngə byá nə yéesh jəŋ yí, nda nyiŋgə bə ná muud nyə á mə jii ná a byá mwân; bwá má byél byélé á ná Zembî wə má byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyɛ muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwaná, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sá á beny mílwaná myé, mí njúl mílwaná mí Mwán má byél cúgə mwə mə Sóŋgú dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing ləŋ yé, a ləs gwów-gwôw ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpásə; nji, a má tœw mə shwóg, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wœŋg wə éne» ¹⁶ Sá bəsh sá á má bə nə kœw nyédí zhwog tœm dí, a ngə cugə nə sə nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb məcœ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, Cúgə lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bəd dí, dəsə námə Zembî yí, dwə wə í á sá ná Zembî mpúyúg.

Yésus mə tééd ísɛy

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

¹⁹ Oyúden bwá á kənd ofada nə *Olevît kə shilə Yuánes ná: «Wo wə zə?» A mú ka bwiing bwo sâ Yésus jisə yí. ²⁰ Nyə á mpu

1:1 Mət 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16

1:3 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14

17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9

1:14 Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 mílwaná mí Mwán má byél cúgə mwə mə Sóŋgú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3

1:15 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12

1:19 5.33

1:20 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14

* **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dúg Yuánes 1.14).

1:5 Mət 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12;

1:14 Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb

1:15 1.24-27, 30;

1:19 5.33

məm ná: «Mεε dí jísá *Kříst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwə á ka námá jì nyə ná: «Ká wo wə zó? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wə *Muud micúndá†?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wə zó? Sá kág bęsa nə buud bwə ámə nti sá wá ná jì? Woméfwó ηgə ci nə wo wə zó?» ²³ A mú bęsa nə bwo ná: «Mə wə kál í ηgə cúndə shí a shwéeshád yí, ηgə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwámba í bág tútəlí” námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwə á kəndəw wá bwə á bə *Ofarizyēη. ²⁵ Bwə mú ka jì nyə ná: «ηkí wo dí Kříst, wo kú bə Eli, wo kú nyiηgə bə múúd micúndá, nəcé jì wó ηgə duu buud yí?» Yuánes mú bęsa nə bwo ná ²⁶ «Mεε mə ηgə duu buud májújwód. Nji ηgwól múúd jì na mpédúgá nyínád, bi ampúyé nyə. ²⁷ A ηgə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé ná mə cínyug nyə mikwoolú mí mánηgwub məkuúd.» ²⁸ Sá ni í á ηgə s̄y Betanî, Zhurdê fanwíny, kál Yuánes nyə á ηgə duu buud yí.

²⁹ Ná ndéé, mán mələm, Yuánes nyə a dúg Yésus ηgə zə nyádí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbε mə Zembî wə éga, nyə wə má zə yíl búúd ə shí ga *səm wánj. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ηgə zə mádí mpúsə; nji, nyə wə nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wə má á ηgə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jì ná bag ó *Izarəyêl bwə mpúg nyə ná, gwə wə má á zə ηgə duu buud májújwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ηgə shulə wú gwəw nda faf ná ndéé zə jì nyə nyúúlád. ³³ Mεε mə a shígé fwo də mpu nyə ə; nji muud nyə á nti mə ná mə zóg ηgə duu buud májújwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə jì nyúúlád yé, nyə wə má bá də duu búúd Nkəηkə Shíshimud.” ³⁴ Mεε mə a shí ntág dúg, mə ηgə bwaagulə ná nyə wə jì Mwân mə Zembî.»

Ompwíín wə ashúshwóógâ
(Mat 4.18-22)

³⁵ Í á ka zə bə mán mələm, Yuánes bánôη bóól *ómpwíín bə óbá bwə njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ηgə cə, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbε mə Zembî wə éga.» ³⁷ Ompwíín óbá bəηgə bwə mú gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndéé bwə mú kə ηgə bę Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwə ηgə bę nyə, a mú jì bwo ná: «Bí ηgə s̄y jì?» Bwə nə né ná: «*Rabi, wó də jì ηgow?» (Rabi mə ké ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwə mú ka kə dúg kál á də jì yí, ná ndéé, bwə mú jì cíηgə nyádí jwəw dəηgúd. Í á bə jwów í mú ηgeε məwəla mənê mã mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíín óbá bwə á gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndéé bwə mú bę Yésus wá, ηgwólúgá nyə á bə André mínyəηê mə Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wə mínyəηê yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sá mə bwəma nə Mesî (jínə dəηgə í ké ná Kříst).» ⁴² A mú kə nə nyə wə Yésus. Yésus mú də dúg Shímun ná ndéé a mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá ná wo wə Shímun, shwóóηgâ ná Yuánes; wo bá zə də jówəw ná Séfas» (jínə dəηgə í ké ná Pyêr).

⁴³ Mán mələm, Yésus nyə a ηwa cígúlá ná a kə Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bęg mə.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd mə André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kə wə Natanaêl kə ci nə nyə ná: «Sá mə bwəma nə Yésus á Nazarê, mwân mə Yóseb bwə ηgə ci ókálaad ə məcęę mə Moyíz nə bəηgə ə *búúd ə micúndéd yé.» ⁴⁶ Natanaêl mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaâ jì nə ηkul zhu Nazarê?» ⁴⁷ Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaêl ηgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jì fwámé mwâ *Izarəyêl, kú yíl, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaêl mú jì nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədəl?» Yésus mú bęsa ná: «Mə ámə ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyé di, biná Fílíp kú fwo lésa.» ⁴⁹ Natanaêl mú ci ná: «Rabi, wεε jì Mwân mə Zembî, wεε jì Cí á Izarəyêl.» ⁵⁰ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Wo mə *búgula nəcé mə jaawála

† 1:21 Oyúden bwə á ηgə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ηgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 1:23 Iza 40.3 1:25 1.33; Mat 21.25 1:27 1.15; Mis 13.25 1:28 10.40; Mat 3.13 1:29 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbá 5.6 1:30 1.15 1:32 Mat 3.16 1:34 Mwân mə Zembî: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 1:36 1.29 1:40 Mat 4.18-20 1:41 4.25 1:42 Mat 10.2; 16.18 1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42

wo ná mə á ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá figyê di; mpug ná wo bá dúg ísâ í bá nyingə bul bæ í anání yí.» ⁵¹ A mú nyingə ci ná: «Búbále, mə jaaw bí ná, bi mə bá dúg jon ná bagá, *wəéngəles ó Zembî bwé dúgá bád də shulə *Mwân mə Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsə mwəw məbá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwála á Galilê bwé jów ná Kana yí, bwé á ka sá zaŋ. Maríya á nyəngú mə Yésus nyə á bæ cínəng. ² Bwé á jów námə Yésus ná a kég zāη nyəngúád, təə *ompwíín bé. ³ Í á ka zə bæ, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəngú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwé cúgé ná nə məlwəg.» ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bāη nə inéy? Wəla dām í afwóyé wós.» ⁵ Nyəngú mú ci nə osól ə məsáal ná: «Bi ə sá sâ jēsh nyə é ci ná bi sáág yí.» ⁶ Na ji ná, idəpla ísaman í á bæ í tél na, *Oyúden bwé á də balan nə byo dúlə gusa míngusa mí íci. Idəpla byəng í á bæ ciigá nə məkwóógú, í njúl ná dəpla ηgwúd je kə ílwuŋgá í məjúwó ηkí mwəəmb ηkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osól ə məsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na ídəpla íníd.» Bwé mú lwándulə byo ná cwós. ⁸ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dəplə ja níid bi kég yə múúd ηgá sá dína yé.» Bwé mú dəplə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ηgə sá dína yé mú kəgələ məjúwó mə mə shín nyəe məlwəg məni; nyə a shígé mpu kúl məlwəg məəng mə á ηgə wú yí, osól ə məsáal báá, buud bwé á dəplə məjúwó wá, bwé ηgá mpu. ¹⁰ A mú jów múúd nyə á ηwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwé də sá ídína yí, bwé də tééd fwo yə búúd məlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgula nə məəng mə abulé nywa má ja búúd bwé mú ηgə shwág yí. Ká wəe wo ámə nyingə baagələ məlwəg mə anyunywaá zə wós wəla ga di?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ηgwála á Galilê bwé jów ná Kana yí lwóya milwaná myé, ompwíín bé bwé mú *búgula nyə.

¹² Ja ísâ íni í mə shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bənəη nyəngú yé nə omínyəngú bé nə ompwíín bé. Nji, bwé á jli wu nji búbaalé mwəw.

Yésus mə wíηg búúd ə míkus Luη mə Zembî (Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

¹³ Nda zāη Páska í á bæ í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. ¹⁴ A mú kə kwey ná, nə buud bwé á ηgə kusha inteny wá, nə bəəng bwé á ηgə kusha itəw nə məfaf wá, nə bəəng bwé á ηgə sá icénd í *mwaanē wá bwé mə kə ji nə míkus *Luη mə Zembî. ¹⁵ A mú ηwa míkwoolú sá lwóη ná ndeé wíηg yíl bēsh Luη mə Zembî, wíηg námə itəw nə inteny. A mú ηgə lwágusə omwaanē búúd bwé á ηgə sá icénd wá, shín lwág itəwəli byāη. ¹⁶ Nyə nə buud bwé á ηgə kusha məfaf wá ná: «Yílúgá ísâ íga wa. Kúgá ηwa njów mə pəpa nda watála.» ¹⁷ *Ompwíín bé bwé mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Cəelí mə ηgə cəel njów wó yí, í ηgə gwə mə lámúd nda kuda.»

¹⁸ Oyúden bwé mú zə lás nə nyə ná: «Wo ηgə zə sá ísâ íni ná wo mə fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» ¹⁹ Yésus nə bwo ná: «Caaməgá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyingəg lwə bi nywo nji mwəw məlól.» ²⁰ *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ni, məlwəga mé mə á ηwa buud mimbú məwúm mənə nə mísaman, wəe mə ci ná wo é lwə nywo nji mwəw məlól?» ²¹ Ndug nyúúl nyé wə nywáá nyə á ηgə jów ná Mpáánzə yí. ²² Ompwíín bé bwé á kə nyingə téduga lósú Yésus nyə a lás wəəngú ja nyə gwúm yí, bwé mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námə lósú yé.

²³ Í á ka ηgə bæ na ná, ja Yésus nyə á bæ zāη Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoη buud bwé á *búgula jínə dé nə dúgúlə məshimbá nyə á ηgə sá má. ²⁴ Nji Yésus nyə a shígé ηgə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ηgə mpu bēsh. ²⁵ Í áshígé nyingə jii ná muud zég jaaw nyə ná mbéé ji ntúga, keel ji ntúga. Nyəmfwó nyə á ηgə mpu sá jí múúd lámúd yí.

2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6 Na ji je bæ ólitre məwúm mwəəmb ηkí təd. 2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19 2:12 Mat 4.13 2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sôm 69.10 2:18 2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9

3

Yésus bá Nikodêm

1 Ngwól múúd nyə á ka bæ gwoonɔ *Ofarizyên dí nə jínə nə Nikodêm; nyə á bæ námá tówe shwóg *Oyúden. 2 Muud éne nyə á ka kə dág Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo jì yíguli ngə zhu wá Zembî yé. Nəcə, muud cugé nə nkul sá *máshimbá wó ngə sá mága nkí Zembî nyə ayáyé nyə nkul.» 3 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə nkul dág Faan má Zembî». 4 Nikodêm mú jì nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúul múúd jí nə nkul nyinɔ byél yé? Ye a jí nə nkul nyinɔ nyí nyóónɔ mwó dí ja ábɛé ná ndéé a mú nyinɔ byél?» 5 Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél zhí á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə nkul nyí Faan má Zembî dí. 6 Byeyí á shí ga í də byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. 7 Kú káam ná má ci nə wo ná bi má jəlá nə byél byélé ágúgwáan. 8 Nkwə mə də kunɔ kúl á kúng yí, wo ngə gwág ncíndə nyé, njí wo nda mpu kómb á ngə zhu yí nə kómb á ngə kə yí. Ntó námá wá jí nə muud má byél byélé Shíshim yé.» 9 Nikodêm mú ci nə nyə ná: «Jān jí nə nkul bæ na ntədəlé?» 10 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wɛɛ muud ngə jíguli bwán ó *Izəryél yé wo ampúyé isá íni? 11 Búbálé, má jaaw wo ná, sá ngə lás sá sá má mpú yí, sá ngə bwíinɔ sá sá á dág yí, njí bí nda magulə sá sá ngə bwíinɔ yí. 12 Ja má lás nə bí isá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bí búsə nə nkul magulə yá gwôw na ntədəlé? 13 Mpugá nə muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwôw, námá njí *Mwân mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. 14 Nə ndéé, námá nda Moyíz nyə a bân vuguli nywá gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwé bág námá bân Mwân mə Múúd gwôw, 15 shú ná muud yêsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. 16 Nəcə, Zembî nyə á cɛel buud ə shí ga nə mbíya yáág-yáág cɛelí, váál á ná, nyə a yána Cúgə lú Mwán dé

nə muud yêsh mə búgula nyə yé bág bæ kú yə, a yidag bæ nə cug á kandugə kandugə. 17 Mpugá nə Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zóg yə búúd intúgúlí, í á yida bæ ná a zóg sá nə buud bwé fáámug. 18 Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányinɔyé ná bwəma nə intúgúlí; muud mə yídá bæ kú búgula yé, intúgúlí byé í má bwey bæ; í má bwey bæ nəcə a má bæ kú búgula Cúgə lú Mwán má Zembî. 19 Dugá, Zembî nyə a sá nə sémbyé mílúsú í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwé mú yida cɛel máyídúgú cə mənkenya. Bwé á sá ntó nəcə bôw bwo misóólúgú. 20 Jí nə muud yêsh mə də sá məbôw yé má də mpii mənkenya, nyə ádé kə kúl mósú yí, a fúndə nə misóólúgú myé mí á bá búguli. 21 Muud nywáá ngə bə obúbálé yé má də kə kúl mənkenya mósú yí, í nyínúg nə a ngə sá misóólúgú myé váál Zembî ngə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

22 Ja isá íni í má shín yí, Yésus mə zə kə shí á Yudéa, bənônɔ *ompwíin bé. A mú kə jí nə bwo wu, a ngə duu buud. 23 Í á bæ, Yuánes ngə námá duu buud Inən, kúnə-kúnə nə Salím, nəcə məjúwó má á bæ wu nkí bulya. Buud bwé á ka də kə, də kə duwan. 24 Na nyə á bæ bwé kú fwo wá Yuánes mímbwugəd. 25 Ompwíin ó Yuánes bənônɔ ngwól *Yúden bwé á ka zə séɲusa məkəl shú sá í dúgyá nə ngusa yəbá yí. 26 Bwé mú kə wá Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bi á bæ Zhurdə fanwíny wó á ngə bwaagulə lán yé yé, a ngə duu buud, buud bəsh bwé mú ngə kə nyéadí.» 27 Yuánes mú bəsa ná: «Muud cugé nə nkul bæ nə sá, Zembî kú fwo yə nyə. 28 Biméfwó bí búsə mə owúshined ná mə á ci ná: “Mɛɛ dí jísá *Kríst, mɛɛ jí njí muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” 29 Muud mə nɔwá bá yé, nyə wá jí nə mudá; shwé yé tál cínɔngú ngə gwágulə nyə yé, nyə é bul bæ nə məshusug ja á gwág kəl má múúd bá yí. Váál məshusug dɔonɔ wə má jí nə ndí yí,

3:1 Nikodêm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11 **3:3** 1.13 * **3:3** Kúl jêsh sá ngə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, bóól bwé ngə ci ná «byél byélé á gwôw». **3:5** Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5 **3:11** 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilɔ 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2 **3:24** Mat 4.12; 14.3 **3:26** 1.29-34 **3:27** 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 **3:28** 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10 **3:29** Mat 9.15

mæshusug ntɔ nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngóg nə jwɔ, mæc dâm ngó jímb jímbúg.

³¹ «Muud ngó zhu gwów yé ngə cɔ buud bēsh; nyəng ngó zhu shí yé ji námə nji muud a shí, a lás námə nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ngó zhu gwów jon dí yé ngə cɔ buud bēsh. ³² A ngə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwə ángé nə magulə sâ á ngó bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlə bwaagulələ wəng yé má lwágulə ná Zembî ji búbalé. ³⁴ Nəcə muud Zembî nyə á nti yé má də lás íciyá í Zembî; nəcə, Zembî mə yə nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dá má cɛel Mwán, nyə a má bəd nyə isâ byēsh mábwəd. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwân mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán ná nyə abúgúláyé *Mwân má Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembî yida nada nyə cugəd.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyēn bwə má gwáduga ná a mú ngə bul bə nə *ompwíin ntɔ Yuánes, a ngə duu buud ntɔ nyə. ² Nji, Yésus nyəmɛfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwíin wə bwə á ngə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a kə Galilé. ⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wóós ngwála á Samariya bwə də jəw ná Sikar yí, ngwála wəng í njúl kúnəkúnə nə fambə *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwūn mə Yákwab í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bə a má tag nə njəond, a mú kə ji shí bwíinde lú taambəd. Í á bə na, jwów í mú ngɛɛ tólóg dí.

⁷ A njúl na ntúni, ngwól mudá á Samariya mú wóós ná a zə dɔ májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yég mə məjúwó má ngul.» ⁸ Í á bə ompwíin bwə má kə ngwála ná bwə kə kusə ídāw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Né ji? Wo mwā *Yúden, wo bálé gwáamb mə shilə Samariya məjúwó? Jān í amə té na ntədɛl?» Mpugá ná *Oyúden bənôñ nə buud ɔ Samariya bwə ádé bə nə

wəngó. ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî má yána yí, wo kú mpu múúd ngó gwáamb wo məjúwó yé. Wo mbəm mpu, ŋki wo wə má yida gwáamb nyə məjúwó, a mú yə wo məjúwó mâ cug.»

¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwamba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntâg kú nə dɔɔla; wo é ka ŋwa məjúwó mâ cug ngow? ¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntɔ mpáambá jísú Yákwab muud nyə á yə sé taamb ga yé? Nyəmɛfwó nyə á ngul məjúwó mâ wa, bwán bə ngul námə, tɔə iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Muud yēsh mə ngúl məjúwó mága yé, nyə é nyiŋgə gwág shwáásúlə miná; ¹⁴ nji, muud mə bá ngul məjúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyiŋgə bwelə gwág shwáásúlə miná, məjúwó məng mə bá bə nyə bwūn í bá də wéeshəli məjúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwamba, yég mə məjúwó məngə mə bág bə kú ná nyiŋgə gwág shwáásúlə miná, mə nda ná bá nyiŋgə jii ná mə zə dɔ məjúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jəw ngwūm woó, biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ngwūm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nə ngwūm. ¹⁸ Nəcə wo a má bə nə ogwūm ótəon, nyəng wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ngwūm woð. Wo má bwiiŋg búbalé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwamba, mə dúg ná wo ji *muud micúndá. ²⁰ Odá bwə á də yə Zembî gúmá wa mbún gaád; bi bān mə ci ná Yurúsəlem wə búúd bwə kág də nyə gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná də yə Dá gúmá wa mbún gaád, kú námə nyiŋgə bə Yurúsəlem. ²² Bí ngə kənd gúmá kúl bí ampúyé yí; sé bān sé ngə kənd kúl sé má mpú yí, nəcə cugushilə Zembî ngə cugushi buud yí í ngə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəng ntâg námə wága, wəla á ná fwámé búúd bwə yə Dá gúmá wá bwə é yə nyə gúmá nə *shíshim nə obúbalé. Váál búúd í yə nyə gúmá ntó wə Dá ngó sɔ yí. ²⁴ Zembî ji shíshim, buud bwə yə nyə gúmá wá bwə jəlá nə yə nyə gúmá nə shíshim, nə obúbalé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə

3:31 8.23; 15.19; 1Yn 4.5 3:32 3.11 3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 3:36 3.16 4:1 3.22 4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53 4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20 Mbá 12.5-14; Sôm 122.1-5 4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3 4:25 1.41; 4.29; 7.26; 11.27

ná: «Mə mpú ná Mesî zag, nyə wə bwə ngə jôw ná *Krîst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isâ byêsh.» ²⁶ Yésus ntâg nə né ná: «Mə wəwəng wə ngə lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwə mú ntâg wóós, bwə mú ngə káam ná Yésus ngə lésha nə mudá; nji, təw muud nyə a shígé jî nyə ná: «Wo ngə jî jî?» Nkí ntâg ná: «Nəcə jí wó ngə lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jôw búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dúg ngwól múúd má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí, ye í cúgé je bə Krîst í?» ³⁰ Buud bwə mú tí kwáádá, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwə mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntâg nə bwo ná: «Mεε ji ná mə dág idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwə mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngwól múúd nyə ámə zə yə nyə bíl idâw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idâw byám wə mə sáág sâ múúd nyə á nti mə yé mə jî yí. ³⁵ Ngaá bí ngə ci ná í má lúg ɔŋkwoond onɔ ná fwála bwə jéla nə saag ífambé yí í wóósúg í? Ʋhúu. Mεε má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dúgúg, idâw í má shîn wíy ífambé, í mú fwála lú másaag. ³⁶ Muud məsaag mú ngə bwey ηwa myəna, a ngə seeng mpumá shú cug á kandugə kandugə; ná ndéé, mbəol məmpəg bá bēsh muud məsaag bwə gwág məshusug mbií ngwûd. ³⁷ Wúl kaaná í də ci ná: muud mə bə mpəg yé, nə yé; nyəwəng mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wəwəng ngə ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag ídâw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwə á sēy, bwə wéénd gún; bí bān mú kə saag ígún byánúd.»

³⁹ Zhwog buud wā ngwála Samariya wəwəng bwə á *búgula Yésus nəcé bwaagulé múdá nyə á bwaagulé ná: «A má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí.» ⁴⁰ Né ndéé, ja búúd ɔ Samariya bwə á zə wóós wə Yésus yí, bwə á jəgula nə nyə ná a jíg na bwádí; a mú ja cínəngú mwəw məbá. ⁴¹ Buud bwə mú nyiŋgə jág bul zə búgula nəcé ngələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwə mú ngə ci nə mudá ná: «Sá ngə búgula ja gaád nəcé sámfwó sá má gwág nyə nə məlwə məsú, kú ná nyiŋgə bə nəcé

bwiŋgúla wô, sá má ka mpu ná nyə wə jí bəle bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwəw məbá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyəmfwó nyə á bwey bwaagulé ná: «Bwə ádé gúmal *múúd micúndá má Zembí nyádí kwáádá». ⁴⁵ Nji, ja nyə á wóós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwə á jəend nyə nəcé bwə á shí dúg sâ jêsh nyə á sá Yurúsəlem fwála lə zān yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyiŋgə kə Kana á Galilé, wú nyə á sá ná məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngə bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wóós Galilé. A mú kə nyádí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dúg *máshimbá nə *isâ í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ məsáal mú ci nə nyə ná: «Lələg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí.» ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cugə.» Muud éne mú *magulé ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná ka shulə kə, ósól ɔ məsáal bé bwə mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ngə cugə. ⁵² A mú jí bwo wəla bwás í ámə shîn mwán yí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ngwûd á tām mwásá.» ⁵³ Sóóŋgú mwán mú yag ná wəla dəwəng dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ngə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wēsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábēé Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyiŋgə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

¹ Ja isâ íni í má shîn yí, *Oyúden bwə mú zə bə nə zaŋ. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsəlem zān nyəwəngú. ² Gúl cwoogú í á ka də bə nūŋ Yurúsəlem, bwə dúgá jôw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jəwəng í á də bə nə mənyíngulé* mátəon, í njúl kúnə-kúnə nə mpumbé bwə á gwiid ná Mpumbé

4:26 9.37 4:29 Mat 12.23 4:34 6.38; 8.28; 12.49-50; 14.31; 15.10; 17.4 4:35 Mat 9.37; Mbá 14.14-20 4:37 Msh 6.15 4:42 1Yn 4.14 4:44 Mat 13.57 4:46 Mat 8.5-13 4:46 2.1-11 4:48 Mak 13.22; 1Kr 1.22 4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mənyíngulé: Sâ sá ngə jôw ná nyíngulé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwəng mí mámpin mimbá, bwə ka wá kwáminá gwəw ná gúgáwá bág.

Itaw yí. ³ Ncúlyá mimbêl mí a ka ða já na mányíngúlé ménííd, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlə í mákuú, nə bəəng bwé á bə nə bíl íkúl í nyúúł í má shwáámb wá. †[Bwé á ða já cínəngú ða bwánd né məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcə, ηgwól *éngəles nyə á ða shulə cwoogúd bíl íja, ða zə busal məjúwó. Nə ndeé, mbêl í bwéle kəl nyúúł cwoogúd ja á má busal yí, í yâl, təə né dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ ηgwól múúd nyə á ka bə cínəngú, bwás má ji nyə nyúúłád mimbú məwúm málól nə mwəəmb. ⁶ Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu né a má bwey nə bwás ná, a mú jí ná: «Ye wó cəel yâl?» ⁷ Mbêl wəəng mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwám̄ba, mə cugé nə muud mə kəl mə cwoogúd ja məjúwó má ηgə busəla yí. Í ða bə, mə ηgə ná nywá kə, ηgwól múúd nywáá má leel kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wəəlág, wo báágúg tanjú gwô, wo kyéyug.» ⁹ Muud wəəngú mú yâl námá cé nə cé, a mú báág tanjú jé né ndeé tééd njoənd. Isâ íni í á ηgə s̄y jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwé mú ka ci nə muud nyə á yâl éne ná: «Sábaad wə éga, jisə wo ci né wo kú ηkəny tanjú gwô.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Nwag tanjú gwô wo kyéyug”». ¹² Bwé nə né ná: «Nyáyé múúd nyə nyə ámə ci nə wo ná: “Nwagú tanjú gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yâl yé nyə a shígé ná mpu múúd wəəngú; í á bə Yésus má nyəəs cínəng búúđ bwé á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á c̄y yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luj má Zembî, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo má yâl dí? Wo kú ná nyiηgə sá *səm, wo a bá bwəma nə sâ í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden né Yésus wə nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwé mú tééd ná bwé lwágulə Yésus cúwúlí, nəcə a sálə sólúgú ni jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bəəng ná: «Dâ ηgə ná s̄y zə wós fwála gaád;

məe mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyə á məel ci ntáni yí, Oyúden bwé mú nyiηgə bul s̄y né bwé gwú nyə; kú bə nji nəcə á ða yád Sábaad í, nyə á nyiηgə námá ci nə Zembî ji Sólúgú yé, ntó ji né a ηgə tâl nyəməfwó cé ηgwúđ nə Zembî.

Nkul ijwúga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bəsa nə bwo ná: «Búbále, má jaaw bí ná, Mwân cugé nə ηkul sá sâ nə lúú yé, a sá námá nji sâ á dúg Dâ má sá yí. Sâ jêsh Dâ má sá ntâg yí, Mwân má sá námá gwo. ²⁰ Nəcə Dâ ηgə cəel Mwân, a ka ηgə lwágulə nyə sâ jêsh á ηgə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misólúgú mí nyiηgə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ má ða gwúmashi búúđ, ða nyiηgə yə bwo cug; mbíí ηgwúđ wəəngú, Mwân má ða námá sá ná, muud á cəel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe təə muud lésú, nyə a má yida yə Mwân ηkul né a dúg cígal mílósú myêsh. ²³ A sá ntó né buud bēsh bwé gúmálág Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bə kú gúmal Mwân yé, nyə agúmále námá Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbále, má jaaw bí ná, muud mə gwágulə ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyiηgə bwəma nə intágulí, a má yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbále, má jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəəng ntâg námá wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl má *Mwân má Zembî yí. Bəəng bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amédí á cug, a má ka námá sá ná Mwân bəg amédí á cug. ²⁷ Nda Mwân ji Mwân mə Múúđ ná, Dâ má yə nyə ηkul né a dúg sámb mílósú. ²⁸ Kúgá káam sâ jəəng; nəcə dúl wəla í bá zə bə, wəla búúđ básé məshwəŋ dí wá bwé bá gwág kəl má *Mwân mə Múúđ yí. ²⁹ Bəəng bwé bá bə né bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm məshwəŋ dí, zə lég cug; bəəng bwé bá bə né bwé á sá məbôw wá, bwé bá gwúm

† **5:3** Míl míciyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə na mpədúgá iyuu ibá íni yí. **5:8** Mat 9.6-7 **5:9** 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 **5:10** MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 **5:13** 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16 **5:15** 9.11 **5:18** s̄y né bwé gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyiηgə námá ci nə Zembî ji Sólúgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34 **5:20** 3.35 **5:21** Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 ‡ **5:27** Mwân mə Múúđ: Ntó má kə ná «Mesî Zembî nyə á nti yé». (Wo ji nə ηkul dúg Dan 7.14.) **5:29** 11.24 **5:30** 4.34

máshwon dí, zə bwəma nə intágúli. ³⁰ Mεε, mə cugé nə ηkul sá sâ nə lúú wâm, mé də sámb mílású nda má də gwág nə Pəpá ná; mə də cígal mílású tútəlí, nəcé mə ádé sọ ná mə sá sâ mé jí yí, nji ná mə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ηgə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə ná məmэфwó wə ηgə bwiing lán wâm, bwiingúlə wəηg í nda bə sá búúd bwə máguləg yí. ³² Ká, muud shús wə ηgə bwiing lán wâm, mə mpú ntəg ná bwiingúlə wəηg wúsə búbálé. ³³ Bì á kənd buud wə Yuánes§, nyə á shí ntəg bwiing bí búbálé waamə. ³⁴ Mεε mə aηgē ntəg bwánd ná muud bwíingug lán wâm; mə ηgə yida lás ntúni shú ná bí dúgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ηgə kwan yí, bí á shí ntəg jí ná bí má kəəs nə mənkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mεε jí nə wúl bwiingúlə í ηgə bwiing lán wâm, wəη í ntə wəηg Yuánes nyə á bwiing yí. Misólúgú Dá nyə á yə mə ηkul ná mə sáag myá, mə ηgə sá myo, mí ηgə bwiing lán wâm ná Dá wə nyə á nti mə. ³⁷ Dá muud nyə á nti mə yé nyəmэфwó ηgə bwiing lán wâm. Bì abwélé gwág kəl dé, kú bwele dúg mpwóombú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ηwa jiyá bídí mílámúd, nəcé bí aηgē nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ηgə sọ ná bí mpúg micilyá myá Kálaad Zembí, bí ηgə téduga ná bí é kwey cug á kanduga kanduga cínəηg; í njúl ná micilyá myəηg mí ηgə bwiing lán wâm. ⁴⁰ Nji bí acéélé zə mádí ná bí bəg nə cug.

⁴¹ «Mə aηgē nə jí ná buud bwə gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dá wə nyə á nti mə nyádí jínád, nji bí alágé mə; ηkí ηgwól múúd mə zé dé jínád íí, bí yida lég nyé. ⁴⁴ Bì bí nə ηkul búgula na ntədəlé bí ηgə sọ gúmə mənnyúul má búúd dí? Bì cugé nə ηkul búgula, nəcé bí aηgē nə sọ gúmə í ηgə zhu wə Zembí á ηgwúd nə ηgwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ηgə téduga ná mə bá shwəman bí wə Dá. Moyíz muud bí á má kə kəl mílám nyádí yé, nyə wə má bá shwəman bí. ⁴⁶ Nəcə, bí mbəm ηgə búgula Moyíz íí, ηki bí má búgula námə mə, nəcé lán wâm

wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí aηgē nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byám na ntədəlé?»

6

Yésus mə yə ncúlyá buud idəw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja ísá íni í mé shín yí, Yésus mú lína mán má Galilē bwə də námə jəw ná Tiberyad yí, kə faηwíny. ² Buud bwə mú ηgə bə nyə áncuncuma, nəcé bwə á ηgə dúg a ηgə lwag mimbəl máshimbád. ³ A mú ka bád mbámბəηúđ, kə jí shí wu gwəw, bənəη *ompwíin bé. ⁴ Na jí ntəg ná, *Oyúden zaη *Páska nyán í mú kúnə-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwə ηgə zə nyádí, a mú ka jí Fílíp ná: «Sé é ka kusə íbuléd ηgow ná buud óga bwə dág?» ⁶ Nyə á jí ntó ná a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ηgə bwey mpu sá á zó sá yí. ⁷ Fílíp mú bəsa nə nyə ná: «Sé tεem kusə íbuléd təη odanarí mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yəsh bə nə jé kákúl.» ⁸ Nyəηg *mpwíin mə Yésus bwə á də jəw ná André yé, mínyəηú má Shímun Pyēr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwəmə jí nə íbuléd itóon wa, íbuléd í *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dəηg dí nə ηkul ka sá zhwog buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jiləgá buud shí.» Zhwog ákanda nyə á bə kákúl jəηgúđ, buud bwə mú shín jí shí, je bə búúd otóshin otóon lələ nji budúm. ¹¹ Yésus mú ηwa íbuléd, a mú yə Zembí akíba ná ndéé a mú kaaw búud bwə á bə cínəηg wá. A mú námə sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwə á jí yí. ¹² Ja búúd bwə mə də ná ndéé jílə yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá íkúl í mé lúg yí, í kú bə sá yúúdúgá.» ¹³ Bwə mú kwós íkúl í íbuléd í á lúg ja búúd bwə á shín də yí, í mú lwánd mábwumú wúm nə mábá.

¹⁴ Ja búúd óni bwə mé dúg Yésus mə sá *shimbá yí, bwə mú ηgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndə nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni». ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwə

5:31 5.36 5:33 1.15, 19, 34 § 5:33 Lán ní í jəlá nə bə sá í ηgə səy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. 5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 5:37 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 5:38 16.9 5:39 Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 5:41 7.18 5:44 5.41 5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31 6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbámბəηúđ: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13 6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 6:11 21.9, 13 6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 6:15 5.13; 18.36

é zə ɲwa nyə ná bwə ká təl nyə ɲwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbámábáɲúđ nyəméfwó kú nə muud.

Yésus má kyey májúwóđ gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíin bé bwə mú shulə kə mən. ¹⁷ Bwə mú kəwa byóólúđ, tí kə faɲwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə seɲɲya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ɲkwô nyə á ka zə kuŋg, ikwô tów mən né shwu. ¹⁹ Bwə mú ka ɲgə júgə ná ndéé, ja bwə má kə shwóg je bə ókílomáda otóon ɲkí ósaman* yí, bwə mú dúg Yésus ɲgə kyey májúwóđ dí gwôw, a ɲgə shísh kúná-kúnə nə byóól dán; bwə mú gwág íkukwendé. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wé éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwə mú ceel ɲwa nyə byóólúđ, ɲji byóól mú leel kumə bwúɲ, kál bwə á ɲgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán mələm, ncúlyá buud bwə á lúg gúl kóómb mən wá, bwə mú dúg ná byóól í á bə cínəɲgú ɲji ɲgwúduɲgá, dwó ntəg wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shíge bád byóól dɔəɲgúđ; ompwíin bwə á kə bwəméfwó. ²³ ɲji, mósólúgá mósól má á shí wú Tiberyad, nyiŋgə zə kúná-kúnə nə kál Cwámba nyə á yə Zembí akíba ná ndéé bwə mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwə mú dúg nə tɔə Yésus, tɔə ompwíin bé bwə cúge cínəɲg. Bwə mú ntəg bád mósól mɔəɲgúđ kə Kapernawúm, kə sɔə Yésus. ²⁵ Bwə mú kə kwey nyə nún mən faɲwíny, bwə mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáy ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí aɲgə nə sɔə mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ɲgə sɔə mə nəcé bí ámə də íbəléd né ndéé jíla. ²⁷ Kúgá ɲgə yáág ná bí bəg nə idâw í də kaag yí, yidagá yáág shú byɔəɲg í kwíind né muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwân mə Múúđ mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a jí nyɔəɲg Dâ nyə a wá məyigyé mə íjwúga yé.» ²⁸ Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí Zembí wə ntədél, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sósólúgú má

Zembí wúsə ná bí búgúlág muud Zembí nyə á nti yé.» ³⁰ Bwə nə né ná: «Wo má fwo sá jáy é sâ í ntɔə buud fəg ná sə dúgúg ná ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sósólúgú wo má fwo sá yí?

³¹ Osóɲgú bású bwə á də də *mána ja bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: «Nyə á yə bwo idâw í á ɲgə zhu jɔə dí yí.» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idâw í á də zhu jɔə dí yí, Sósɲgú waam wə má yə bí fwámé idâw í ɲgə zhu jɔə dí yí. ³³ Fwámé idâw í Zembí bísə byɔəɲg í wú jɔə dí, zə yə búúđ ɔə shí cug yí.» ³⁴ Bwə nə né ná: «Cwámba, dug yə sə idâw byɔəɲgú ja jêsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə jisə idâw yâ cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abále nyiŋgə bwele gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyiŋgə bwele gwág shwáásúlə miná. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bí má dúg mə, ɲji bí aɲgə nə *magula. ³⁷ Búúđ bəsh Dâ mə yə mə wá bwə é zə mádí; mə abále ntəg wíɲɲg múúđ mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcé, mə mə á shulə wú gwôw nə mə zə sá sâ múúđ nyə á nti mə yé ɲgə jí yí, kú bə sâ má ɲgə jí yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sâ á ɲgə jí yí jísa ná, mə kú jímbal tɔə muud ɲgwúđ á sámbá búúđ nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmashi bwo jwów á məzhúgúlá. ⁴⁰ Mə ɲgə ci nə sâ Dâ ɲgə jí yí jísa ná, muud yêsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bəg nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.»

⁴¹ *Oyúden bwə á ka ɲgə cwaduga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wé jísa idâw í á wú jɔə dí yí.» ⁴² Bwə á ɲgə cwaduga ná: «ɲgaá nyə wə Yésus mwân mə Yóseb? Sə má mpú dí sósɲgú bá nyɔəɲgú? Ká, a zə ɲgə ci ná: «Mə jisə idâw í á wú jɔə dí yí.»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ɲgə cwaduga bíméfwó nə bíméfwó. ⁴⁴ Muud cuge nə ɲkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námə ka julə múúđ í, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá. ⁴⁵ ɲgaá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bêsh bwə bá ɲwa mɲjígúlá wə Zembí». Kagá mpu ná muud

* **6:19** Osətád məwúm móbá nə ótón, ɲkí ntəg məwúm málóol.

6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49

6:33 6.41, 51

6:34 4.15; Mat 6.11

6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37

6:36 16.9; 20.29

6:37 17.2, 24

6:38 4.34; Mat 26.39

6:39 10.28; 17.12; 18.9

6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24

6:42 Mat 13.55

6:45 Iza 54.13

6:46 1.18

yêsh má gwág Dâ, a ñwa ñjígú lá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntó jì ná muud nyə abwélé dúg Dâ; námá ñjì muud nyə á zhu wó Zembî yé, nywáá wó nyə a dúg Dâ. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wó jisá ídâw yâ cug. ⁴⁹ Osóñgú bín bwá á ðu ðə mána ja bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, ñjì bwá á shí yə. ⁵⁰ Idâw í ñgə wú jòñ dí yí byáá, í ñgə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mə wó jisá ídâw yâ cug í ñgə wú jòñ dí yí. Múúd mə ká ðə ídâw byoñgú, a bá cugə kandugə kandugə. Idâw mə é yána yí bisə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ə shí ga bwá bág nə cug.»

⁵² Oyúðen bwá mú ka bə nə zhuyâ bwámé nə bwámé bwá ñgə shilə ná: «Nyíga nye jì nə ñkul yə sá mishwun myé na ntúdelé ná sá dág?» ⁵³ Yésus mú cì nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə ká bə kú ðə míshwun mi Mwân mə Múúd, bí má ká bə kú ñgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mə dá míshwun myâm ñgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ. ⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə ídâw, məcií mâm mən̄gul. ⁵⁶ Muud mə dá míshwun myâm, ñgul mácií mâm yé má nada nə mə, mə má ñwa jija nyé dí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á ntí mə ná, á ñgə ntâg sá ná mə cúgəg ná, muud mə dá mə yé, mə wó mə é ñgə sá ná a ñgəg nə cugə. ⁵⁸ Idâw í á wú jòñ dí yí byáá í cúgə nda idâw ímpáámbó bín í á ðə yí. Bâñ bwá á ðə, ñjì bwá á shí yə. Muud mə ðə bíga yé, nywáá má bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ñgə yə buud minjígú lá wáni, nyə á ñgə yə buud minjígú lá myoñg *mpáanzə minjígú lá á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwíin bé bwá á gwág lású yé wəñg yí, bóól ñkí bulya bwá á cì ná: «Wáni lású í bul nyaan, muud cugé ná nə ñkul ñgə nyiñgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwá ñgə cwaduga, a mú jì bwo ná: «Lású wâm í má kwal bí bəñgú? ⁶² Bì mbəm ka meel dúg Mwân mə Múúd ñgə bád

kə kúl nyə á fwo ðu bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim má Zembî wá í ðu sá ná muud cúgəg, ñkul mə múúd í ádé kwíind tóo sâ. Lású má ñgə lás nə bí ñi wúsə shú ná Shíshim má Zembî í zág bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Njì, bóól búúd wâ na bídí bwá añgê nə magulə mə.» Yésus nyə á cì ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígú lá yí, nyə á bwey ñgə mpu buud bwá áshigé ñgə magulə nyə wá, a bwey námá mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiñgə námá cì nə bwo ná: «Muud cugé nə ñkul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyân zág.» ⁶⁶ Tééd na fwála níð wá zhwog ompwíin bé bwá á wú nyé dí gwoon̄g dí kú ná nyiñgə ñgə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka cì nə wa wûm nə óbá ná: «Bì báá bí akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba, sá é ká nyiñgə kə wá zó? Wεε jì nə iciyá í ðu yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sá má magulə, sá má mpu ntâg ná wo jisə Ñkəñkə múúd má Zembî.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ñgáá mə wó mə a féesh bí buud wûm nə óbá? Ká ðugá, ñgwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ñgə cì Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyót; nəcə, Yúdas nyə á tεem bə muud á sámbá ompwíin wûm nə óbá, nyə á bə ná nyə wó má bá kusha nə Yésus.

7

Omínyon̄h ə Yésus kú nə búgá (Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú kə ñgə kyey Galilé. Nyə a shigé ceel kə Yudea, *Oyúðen bwá á ñgə sọ ná bwá gwú nyə. ² Í á bə ntâg íí, Oyúðen zan nyán bwá á ðu jôw ná Zan məbanda* yí í mú kúná-kúnə. ³ Yésus omínyon̄h bé bwá mú cì nə nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudea, *ompwíin bwô bwá kág námá dúg mísóólúgú wó ñgə sá myá. ⁴ Ja múúd mə céél ná bwá mpúg nyə yí, nyə ádé nyiñgə ñgə sá ísâ ishwoó ishwoo. Məma mísóólúgú wó ñgə sá míni, í jii ná wo lwóyág myo bəl-bəl ði.» ⁵ Í á bə na, omínyon̄h bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála ðâm í afwóyé bə; bí

6:48 6.35; Mbá 2.17 **6:49** 6.31 **6:53** Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 **6:56** 15.4-5 **6:62** Mis 1.9-11
6:63 3.5-8; 2Kr 3.6 **6:64** 13.11; 16.9 **6:67** Mat 16.15-20; Mak 1.24 **6:71** 12.4 **7:1** 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34;

Mbá 16.13-15 * **7:2** Zan məbanda í á ðu bə, Oyúðen ðu jì məbanda dí, ðu téduga váál Zembî nyə á ñgə baagulə bwo ja bwá á ñgə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgúg vuguli fáb 486. **7:5** 16.9 **7:6** 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13

bâḥ bi búsa nã fwála ija byêsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwá cúgé nã ñkul mpíi bî; bwá ñgã mpíi mê, nãcé mã ñgã bwaagulã bwo ná bôw bwo misóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mɛɛ mã akéé zâḥ ñíid, nãcé fwála dãm í afwóyé bwãma. ⁹ Ja nyã á shîn ci nã bwo ntãni yí, nyã á lúg Galilê.

Yésus zâḥ dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyã á ka námã zã bád kã zâḥ dí omínyõḥú bé bwá má bwey kã. Nyã á kã nda muud ñgã shwaaw yé, kú bã bæl-bæl dí. ¹¹ Oyúden bwá á ñgã sô nyã zâḥ dí, bwá ñgã jî ná: «A jî ñgow?» ¹² Buud bwá á ñgã bul lãs lãsú yé íkínda dí; bóól bwá ñgã ci ná: «A jî jô múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ñgã yida kúl buud jugú». ¹³ Nji, isã íni byêsh í á ñgã bã, muud kú cwééd nyã ná kpwoó, bwá ñgã fúndã *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zã wóós tátám†. Yésus mú bád kã Luḥ má Zembî kã ñgã yã buud minjígúlá. ¹⁵ Oyúden bwá mú ñgã káam nyã ná: «Muud éga nyã á mpu dúga bímbí lú kwas ntúdelé nyɛ nda sá shikúl?» ¹⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Njígúlá má ñgã jígúli yí í áḥgê nã zhu mãméfwó dí; í ñgã zhu wé muud nyã á nti mã yé. ¹⁷ Múúd mã kã cɛel sá sã Zembî mã jí yí, a ka mpu ñkí njígúlá wãm í ñgã zhu wé Zembî, ñkí mã ñgã té wo nã lúu. ¹⁸ Muud má ðã té íbwíingyá nã lúu yé, a ðã sô ná gúmá í kág nyádí; nji, muud mã sô ná gúmá í kág wé muud nyã á nti nyã yé, nywáá jisã tátálí, a cugé nã mæshígã. ¹⁹ Ngaá Moyîz nyã a shí yã bí *mbwoomb mácéçç? Nji, kú nã tã muud ñgã baagulã mwo. Nãcé jí bí ñgã sô ná bi mã gwú mã yí?» ²⁰ Buud bwá mú bɛsa nã nyã ná: «Jamb í ñgã ntágulã wo. Zã ñgã sô ná a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bɛsa nã bwo ná: «Mɛɛ mã a sá nji sóólúgú‡ ñgwûd, í má tí bí mækuú shí. ²² Ngaá Moyîz nyã á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyã dí nyã a tééd dúlã sá ábiwáág, odã wé bwá á tééd. Nji, nda Moyîz nyã á ci ná bi dúg sá ná, bi mú ðã sá ábiwáág wãḥḥgú tã jwów lú Sábaad. ²³ Bi má magulã ná bi é ðã sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nãcé

bi acéélé caam ççç má Moyîz; kã nãcé jí bí má gwág bôw ja má lwág múúd ncindî jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná ðã ñwa isã nji váál bí ñgã dúg yí, ðugá ñwa isã váál í jóla yí.»

²⁵ Bóól búúd ó Yurúsalem bwá á ka ñgã ci ná: «Ñgaá muud bwá ñgã sô ná bwá gwú wé éga? ²⁶ Ká ðugá, nywáá ñgã lãs bæl-bæl dí, bwá nda ci nyã tã sã. Ye micî mísú mí má mpu fwámé mpu ná nyã wé jisã *Krîst e? ²⁷ Sã bâḥ sã má mpú kúl múúd éga ñgã zhu yí, í njúl ná, ja Krîst mã bá zã yí, muud nyã abúle mpu kúl á bá zhu yí.» ²⁸ Ná ndéé, Yésus ñgã yã buud minjígúlá *Luḥ má Zembî, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bi mã mpú mã ççç? Bí mpu námã kúl má ñgã zhu yí! Ká mã a shígé zã nã lúu wãm, muud nyã á nti mã yé jisã abúgúlag; nji bi ampúyé nyã. ²⁹ Mɛɛ mã mpú nyã, mã ñgã zhu nyádí, nyã wé nyã a nti mã.» ³⁰ Nji nyã á lãs ntãni yí, bwá mú ñgã sô mæzhíí ná bwá bii nyã; nji, muud nyã a shígé kúnnya nã nyã, í á bã wãla dé kú fwo wóós. ³¹ Í á ka bã na mæḥkúmbã mã búúd mãni dí ná, bóól ñkí bulya bwá á *búgula nyã; bwá mú ñgã ci ná: «Ja Krîst mã bá zã yí, ye a bá nyiḥḥ bul sã *mæshimbá çç múúd éga?»

Bwá cɛel bii Yésus

³² *Ofarizyêḥ bwá á ka gwág buud bwá ñgã nyímbula ntó lúu má Yésus dí. Bãnõḥ mílúlúú myã ofada bwá mú kænd ífulish ná bwá kág bii nyã. ³³ Yésus mú ci ná: «Sãnõḥ bí é ñgã na bã fúfwálã ná ndéé, mã mú kã wé muud nyã á nti mã yé. ³⁴ Bi mã bá sô mã, kú kwey, nãcé bí cugé nã ñkul bá kã kúl má bá bã yí.» ³⁵ *Oyúden bwá mú ñgã ci bwámé nã bwámé ná: «Ñgow á bá ka kã ná sã nda bá kwey nyã éne? Ye a bá kã búúd búsu bwá á má kã ñgã jî mílõõm mí Ogurêk dí wá, kã ñgã yã Ogurêk minjígúlá? ³⁶ A ci nã “Bi mã bá sô mã, kú kwey, nãcé bí cugé nã ñkul bá kã kúl má bá bã yí.” Ntó má kã ná jî?»

³⁷ Jwów á mæshíné, jwów zâḥ í kã ðã busula§ yí, Yésus nyã a tãw tátálí a mú ci gwów gwów ná: «Ñkí muud ñgã gwág

7:11 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zan í á ðã já mwów zanḥbã; tátám zan jisã mwów mállól shwóg, mwów mállól mpús. **7:15** Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43 **7:19** 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 **7:20** 8.48 **7:21** 5.9 ‡ **7:21** Yésus ñgã ci lwagúla nyã á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). **7:22** Mæt 17.9-14; Læv 12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18 **7:26** 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25 **7:30** 2.4; 7.44 **7:31** 2.23 **7:33** 8.14 **7:33** 13.33; 16.5 **7:34** 8.21; 13.36 **7:37** Læv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbú 22.17 § **7:37** Zan í á fwo ðã ñgã sîy tâḥ mwów zanḥbã kú fwo kyɛɛg, í ka kã busula jwów lú mwõmb (Wo jî nã ñkul dúg sá ni Læv 23.36).

shwáásúlə miná, a zəg mádí zə ŋgul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó mà cug má é də júg wú nyə lámúd nda miŋgwəɔɔ, námə nda Kálaad Zembî ŋgá ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ŋgə lás ntó yí, nyə á ŋgə ci Nkəŋkə Shíshim í á bə ná, buud bəsh bwə bá *búgula nyə wá bwə bá lág yí; í á bə, Nkəŋkə Shíshim kú fwo zə nəcə Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwə á gwág lású yé ni yí, bóól bwə á ŋgə ci ná: «Búbálé, muud éga wə jísá *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bāŋ ná: «Kríst wə éne», bóólúgá ka ŋgə ci ná: «Kríst cugé nə ŋkul zhu Galilé. ⁴² Ngaá Kálaad Zembî ŋgə ci gúl kákúlúd ná *Kríst mə bá zhu mpwəŋ buud mə *Dávid dí? Ntó jí ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betalehem.» ⁴³ Buud bwə mú bə ícə íbá líu mə Yésus dí. ⁴⁴ Bóólúgá bwə mú ŋgə jí ná bwə bí nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulísh í má ka kə nyingə. Mílúlúú myá ofada bənəŋ *Ofarizyēŋ bwə mú jí bwo ná: «Bí má bə kú zə nə nyə? Nəcə jí?» ⁴⁶ Ifulísh ná: «Muud nyə afwóyé bwele lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyēŋ ntāg ná: «Bí má námá bíd ná a kúlúg bí júgú éxé? ⁴⁸ Ye bí má fwo bwele dúg wúl cí ŋkí ŋgwól Farizyēŋ mə *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ŋgə dúg bwə ŋgə *búgula nyə óni bwə ámpúyé máccəx, búsa nə məlweemyá.» ⁵⁰ Nikodēm muud nyə á fwo kə wə Yésus yé nyə á bə sámbá mící míniíd; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye máccəx māsú má magulə ná shé yág muud məbɛxé a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwə nə né ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweye nə ŋgwól múúd micúndá nyə a má bwele zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwə mú bwílya, ŋgə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínəəmb dí yé

¹ Yésus nye mú kə mbúbámáŋ á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luŋ má Zembî, buud bəsh bwə mú kə nyádí. A mú jí shí, tééd ŋgələ yə bwo minjígúlá. ³ Ná ndéé, *Oyíguli ó máccəx bənəŋ *Ofarizyēŋ bwə mú ŋgə zə nə ŋgwól múdá ná a má biil mínəəmbəd. Bwə mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwə nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ŋgə sá mínəəmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sə ŋkul *mbwoomb máccəxé ná sə dúg lúmə váál búdá óga məkwóógú ná ndéé bwə fudə. Ká wəe má ci ná jí?»

⁶ Bwə á jí nyə ntáni bwə ŋgə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á líŋgí ná ndéé bwə ó kə shwəman nyə. Nji, Yésus mú nyōw shí, a mú ŋgə cilə nə nyíná jé mándəlúd. ⁷ Bāŋ bwə mú ŋgə yáág ŋgə jí nyə. Né ndéé, a mú bān, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ŋkēny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyingə nyōw shí, ŋgə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwə má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwə mú ŋgə nyəəs ŋgwúd ŋgwúd ná ndéé bəsh, tééd ócúmbá wóós óntombú. Yésus mú lág na nyəmfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus mú nyingə bān, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwə mú ŋgow? Kú nə muud mə sámb ná wó jalá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámaba, kú nə muud.» Yésus ntāg nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, məŋkenya má shí ga

¹² Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wə jísá məŋkenya má ŋgə kwan buud wə shí ga má. Muud mə bə mə yé nyə abúle bwele kyey yídúgúd, a bá yida bə nə məŋkenya má cug.» ¹³ Ja *Ofarizyēŋ bwə má gwág ntó yí, bwə mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ŋgə bwiing lán wə ntáni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiingyá cúgé sá búúd bwə máguləg yí.» ¹⁴ A mú bəsa bwo ná: «Təem bə ná məmfwó má bwiing lán wām, bwiingyá jām jísə sá búúd bwə máguləg yí; mə mpú kúl má ŋgə wú yí, nə kúl má ŋgə kə yí. Bí bāŋ bí ampúyé

7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwə á ŋgə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyəmfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Míl micílyá mí ayág mí cugé nə impánzá tééd 7.53 kə kumə 8.11. 8:2 Mat 26.55 8:5 Mbá 22.22-24 8:6 Mat 22.15 8:7 Mbá 17.7; 13.10 8:9 Mat 22.22 8:11 5.14 8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 8:13 5.31-32 8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 8:15 7.24

kúl má ηgá wú yí, nà kúl má ηgá kà yí. ¹⁵ Bì ηgà sámb milésú nji váál dán á buud; mee mæ asámbé tɔɔ muud lésú. ¹⁶ Í ká ntâg bæ ná mæ sámb lésú, sémyé wâm bæ tâtálí, nàcé mæ cugé máméfwó, sá Dâ muud nyə á nti mæ wá básó. ¹⁷ Ngaá jisə cilyá məcεε múnád ná buud bwé jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? ¹⁸ Mə ηgə bwiing lāη wām, Dâ muud nyə á nti mæ yé ηgə námə bwiing.» ¹⁹ Bwé mú ka ci nə nyə ná: «Shwóongú ji ηgow?» Yésus nə bwo ná: «Bì ampúyé tɔɔ mæ, tɔɔ Sóongú waamə. Bì mbəm mpu mæ, ηki bì má mpu námə Sóongú waamə.»

²⁰ Yésus nyə á ηgə lās ntáni a ηgə yə buud minjígá lá *Luj má Zembí, a njúl kúl kúm í á bæ yí, muud kú séém b mbwé ná á bii nyə. Bwé á shígé bii nyə nàcé í á bæ wəla dé kú fwo wós.

Yésus mæ zə kyey

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bì mæ bá sɔ mæ, nji bì mæ bá yə bì njúl nə *sám wún. Bì cugé nə ηkul kə kúl má zə kə yí.» ²² *Oyúden bwé mú ηgə ci ná: «Ja á ηgə ci ná: “bì cugé nə ηkul kə kúl má zə kə yí” ni, ye a zə gwílya nyúú?” ²³ A mú ci nə bwo ná: «Bì bāη bì búsa buud ɔ shí ga, mee jisə muud a gwɔw. Bì bāη shug dán dúsə wa shí gaád, mee shug dām cugé wa shí gaád. ²⁴ Gwé wə mæ ámə cí nə bí ná bì mæ bá yə nə misám mín yí. Nàcé, bí má ká bæ kú *magulə ná mæ jisə*, bì mæ bá yə nə misám mín.» ²⁵ Bwé mú jì nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə jisə nda má ηgə bwey jaaw bí té sə ámə tééd yí ná. ²⁶ Mə jì nə zhwog isá má lās nə bì, nə byɔɔng bisá ná mæ sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mæ yé jisə búbalé, mæ ηgə ntâg jaaw buud sá mæ á gwág nə nyə yí.» ²⁷ Bwé á shígé gwág na ná nyə á ηgə ci Zembí Sóongú. ²⁸ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí má bá bān *Mwān mæ Múúú yí, bì má bá ka mpu ná mæ jisə†, mæ anjê nə sá tɔɔ sá nə lúu wām, mæ ηgə lās námə nda Dâ nyə a jíguli mæ ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mæ wə básó. Nyə a shígé

lúgə mæ məmé, nàcé mee má də sá nji sá á jì nə ηkul magulə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ηgə lās ntáni yí, zhwog buud bwé á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwú məjamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwé á *búgula nyə wá ná: «Bì má ká nada módí íciyá di, mpu ná bì búsa wámbulə bæ *ómpwíin bām, ³² bí ka mpu óbúbalé, óbúbalé bɔɔngú ka bá sá ná bì bág ofulí.» ³³ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Sə búsa mpwɔη mæ *Aburaham, sá abwélé bæ málwaa mæ múúú. Nàcé jí wó mpú ci nə sá ná: “Bì ka bá bæ ofulí” yí?» ³⁴ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbalé, má jaaw bí ná, muud yêsh mæ sá *sám yé, jisə lwaá lú mísám. ³⁵ Lwaá í á dé ntâg jì njów kandugə, mwān a njów nywáá má də jì kandugə kandugə. ³⁶ Nə ndeé, Mwān mæ Zembí mæ ká yíl bí mányámád í, bí bæ fwámé ofulí. ³⁷ Mə mpú ná bì búsa mpwɔη mæ Aburaham; ká bí ηgə sɔ ná bì mæ gwú mæ, nàcé kéel dām í anjê nə jəla nə bì. ³⁸ Mee ηgə jaaw sá má á dág wə Dâ yí; bì bāη ηgə ntâg sá isá bí á gwág nə sóongú wún yí.» ³⁹ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Sóongú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbəm bæ ná sóongú wún wə Aburaham í, ki bí ηgə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. ⁴⁰ Ká dágá, bì mú ηgə cɛel gwú mæ, í njúl ná mee má jaaw bí búbalé má á gwág nə Zembí yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. ⁴¹ Bì ηgə sá misóólúgú mí sóongú wún.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sə cugé bwān wā tóon, sá búsa nə sóongú ηgwúú jì Zembí.» ⁴² Yésus nə bwo ná: «Í mbəm bæ nə sóongú wún wə Zembí, ki bí ηgə cɛel mæ, nàcé ja má jí wa ga, mæ á zhu nyé dí. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wām, nyə wə nyə á nti mæ. ⁴³ Ká nàcé jí bí anjê nə gwág lésú wām yí? Jisə nàcé bí cugé nə ηkul gwágulə kéel dām. ⁴⁴ Sóongú wún wə Njwú məjamb, bí ka námə ηgə cɛel sá isá sóongú wún má dú gwág yéesh yí. A jì ηgwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ηkul bwele bwiing

8:17 Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19

* **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bæ sá Zembí nyə á ci kúl nyə á lésha nə Moyíz yí. (Wo jì nə ηkul dág MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ηgə lwágulə ná nyə wə Zembí. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ηgwúú nə 8.24 nə 8.58: á cɛel ci ná «Bì mæ bá mpu múúú má jí yé.» **8:30** 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8

óbúbálé, nəcə obúbálé bwá cugé nyádi cugad. Yé bwiingúlə íjǝǝ í bwey námá də nyîn ná a ji amádi íjǝǝ, nəcə a ji mbíya njínjǝǝ, nyə wá íjǝǝ sóǝngú. ⁴⁵ Ká bi anǝ nə búgula mə nəcə mee ngə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zá á na bídí jí nə nkul máalə mə ná mə má səm yé? Ká, mee ngə jaaw bí obúbálé, bi má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé má Zembí, a gwágulə mákéel má Zembí. Ká bi bāŋ bi agwágúláyé, nəcə bí cugé bǝǝng wá Zembí.»

⁴⁸ Oyúden bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci ná wo ji mwā Samariya, ná wo ji nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mee cugé nə jamb, mee ngə gúmal Sóǝngú waamə, bi bāŋ kú gúmal mə. ⁵⁰ Mee mə anǝ nə sǝ ná má ŋwa gúmal. Muud ngə sǝ ná mə bǝg nə gúmal yé jisə, nyə wá má də cígal mílsú. ⁵¹ Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwelə yə.» ⁵² Bwá nə né ná: «Sá má ka mpu ja gaád ná wo ji nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ɔ mícúndá yə; wɛɛ má ci ná: múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwelə yə. ⁵³ Wɛɛ má bul bə fwámé múúd ntǝ sóǝngú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntǝ námá búúd ɔ mícúndá buud bwá á ngə yə wá? Wo ngə cɛɛl ci ná wo ji jí?» ⁵⁴ Yésus mú bəsa ná: «Má ká ngə ŋwa gúmal məmɛfwó, í bə ntǝ cwag. Dá wá ngə sá ná mə ŋwág gúmal, nyə muud bí ngə kudə ibud ná: “A jisə Zembí wúsú” yé. ⁵⁵ Bi ampúyé ntǝg námá nyə. Mee mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bə njínjǝǝ nda bí. Ká mee mə mpú nyə, mə ngə ntǝg námá bə íciyá byé. ⁵⁶ Sóǝngú wún Aburaham nyə á bwey kǝs nə məshusug nə tádúgalə ná a bá dǝg jwǝw mə bá wǝs yí; nyə a shí námá dǝg jwǝw dǝǝngú, a kǝs ntǝg nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntǝni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm máttǝn, wó ci ná wo a dǝg Aburaham í?» ⁵⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bə, mə jisə.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntǝg ŋkény mákwóógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw ná ndéé, nyǝs cúwo tǝǝn.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ngə cǝ ntǝni, a mú dǝg ngwól múúd ná nye nyə a byél a njúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ni, í á bə nəcə *səm má zá, ye nyəméfwó səm yé, ye obyól bɛ?» ³ Yésus mú bəsa ná: «Í á shígé bə nəcə səm, mbô; kú bə tǝǝ səm yé, kú námá nyiŋgə bə səm obyól bɛ. Í á yida bə ná buud bwá dǝgúg sá Zembí jí nə nkul sá yí na nyádi. ⁴ Í jí ná shé sáag iséy í múúd nyə á ntǝ mə yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntǝg nə nkul sɛy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wá jí máŋkenya má ngə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntǝni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwo nə məndəlú ná ndéé, a bwiid áncím-ncím ish wáfá byǝǝng míshúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyág kə gusa cwoogú bwá jǝw ná Siloy yí» (Siloy mə kə ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndéé a mú nyiŋgə a ngə dǝgya. ⁸ Ná ndéé, nə buud bǝnǝŋ bwá á də bə məbwugúlu wá, nə bǝǝng bwá á də dǝg a dǝgə gwáámə buud isá wá, bwá mú ngə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á də jí wá a dǝgə gwáámə búúd isá yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwá ngə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bɛɛla nyə.» Nyəméfwó mú ngə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwá mú jí nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bāŋ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ngə jǝw ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kǝg gusa Siloy. Mə ámə ka námá kə, kə gusa ná ndéé, mísh má mú dǝgya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wǝǝngú jí ngow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á də bə áncím-ncím éne *Ofarizyɛŋ dí. ¹⁴ Jwǝw Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bə ntǝg jwǝw lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyɛŋ bwá mú námá jí múúd éne váál mísh má ámə dǝgya nyə yí. A mú bəsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshúd ná ndéé, mə

8:46 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5   8:47 10.27; 18.37   8:48 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22   8:50 7.18   8:51 5.24
8:53 4.12   8:55 4.34; 7.28-29   8:58 1.1; 17.5   † 8:58 Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.28.   8:59 10.31   9:2 MmN
20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4   9:3 11.4   9:4 5.17   9:5 8.12   9:6 Mak 8.23   9:8 Mis 3.10   9:14 5.9   9:16
7.43; 9.33; 10.19

mú kə gusa, mə músə ntəg dúgya.» ¹⁶ Ja bwé má gwág ntó yí, bóól Ofarizyên bwé mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sâ ni yé nyə anjê nə wú wə Zembî. Dugá, nyə agúmálé jwôw lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóol misém ji nə ηkul sá mbiú *shimbá ni?» Bwé mú bæ nə mbéégí mpádúgá nyə. ¹⁷ Bwé mú nyiŋgə jî áncím-ncím ná: «Wεε ηgə dúg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne ji ntədəl?» Nyə ná: «A jî *muud micúndá má Zembî.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwé mú sá məshwán nə muud éne nyə a shígé bæ áncím-ncím ná ndeé mísh má mú dúgya nyə. Bwé mú ntəg kənd búúd kə jôw obyól bé, ¹⁹ zə jî bwo ná: «Ye mwân wún bí má də ci ná nyə a byél áncím-ncím wə éga? Ka ntədəlé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyól bwé mú bəsa ná: «Sé má mpú ná mwân wúsú wə éne, ná nyə a byél áncím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zə wóós ja gaád ná a ηgəg nə dúgya yí, sá bāŋ sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílúgá nyəméfwó, a bəsa, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyól bwé á bəsa ntáni nəcé bwé á fúndá Oyúden. Oyúden bwé á bwey tōw cún nə ηkí muud má məm ná Yésus jî *Kríst í, bwé yíl múúd wəŋgə *mpáánzə minjígúlad. ²³ Gwé wə bwé á shwal ci ná: «Shílúgá nyəméfwó, a cugé ná mwántombú, nyəméfwó bəsa sâ í dúgya nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyên bwé mú nyiŋgə jôw múúd nyə á də bæ áncím-ncím éne ja ábeé zə ci nə nyə ná: «Yág Zembî gúma. Sá má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne ji sóol misém.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ηkí a jî sóol misém óo, mee mə ampúyé. Mee mə mpú nji sâ ηgwûd ná: mə á də bæ áncím-ncím, mə mú ηgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwé mú nyiŋgə jî nyə ná: «Nyə ámə sá wo jî? Ntədəlé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «ηgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bì má cεel ná mə nyiŋgəg jaaw bí ja ábeé? Bì wál námá cεel zə bæ ómpwíín bé?» ²⁸ Bwé mú lwî nyə ná ndeé bwé ná: «Wo wə jî *mpwíín yé. Sá báá, sá bəsə ompwíín ó Moyíz. ²⁹ Sá má mpú ná Zembî nyə a lésha nə Moyíz, sá ámpúyé nyíni nyεε ηgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á də bæ áncím-ncím yé mú ci ná: «Mə

káám ná bì ampúyé á ηgə zhu wá; ká nywáá má bēny dí mə mísh í. ³¹ Sá má mpú ná Zembî nyə áde magulə májəgula má ósóol ó misém. Nji, muud ηgə yə Zembî gúma yé, á ηgə sá sâ Zembî mə jí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbəm bæ ná muud éne nyə anjê nə wú wə Zembî, a kú bæ nə ηkul mə sá tə sâ.» ³⁴ Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Wεε mbéé sâ í á byél misémád ncindí nə ncindí yí, wó cεel zə yə sé minjígúla?» Bwé mú ntəg wíŋgə nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwé ámə wíŋgə múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jî nyə ná: «Ye wo búgúla *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwamba, Mwân mə Múúd wə zə ná mə búgúlag nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wə wó ηgə dúg á ηgə lésha nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwamba, mə má *búgula.» A mú kú mpwóombú shí na wə Yésus.

³⁹ Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámb ηkúmba lésú. Sémyé lésú wəŋgə wúsə nə mə zə sá nə wəáncím-ncím bwé dúgyag, buud bwé ηgə dúgya wá bæ wəáncím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyên bwé á bæ cínəŋgə wá bwé mú gwág á má ci ntó, bwé mú shilə nyə ná: «Ntó jî ná sá bí námá wəáncím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bì mbəm bæ wəáncím-ncím, bì kú bæ nə misém. Ká bí ηgə ci ná: “Sé ηgə dúgya”, sém wún í má nada.»

10

Jəjə mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ké ηkáál itəw dí yé má ká bæ kú nyí mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsú, kə ntə kóógúlad gwôw, nyíni múúd jisə juwál, a jisə zhiləŋgaanə. ² Muud nywáá má nyí mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wə éne. ³ Í də bæ, muud má də baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wəŋ kál. A mú ηgə jôw itəw byé, jôw təw jēsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwál byēsh tóón yí, a kə tōw byo shwóg, í ka ηgə bə nyə nəcé í ηgə yag kál dé. ⁵ Itəw í cúgé nə ηkul bwεε bə njínə muud, í yida ηgə túb

nyə, nəcé í ádé yag mákâl má ójínə ɔ búúd.»

⁶ Yésus nyə á ηwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbulə sâ nyə á ηgə cɛel ci yí.

⁷ Ná ndéé, a mú ka nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mɛɛ wá jísé mpumbé ηkáál itəw. ⁸ Buud bēsh bwá á tēéd zə nə mə wá búsə ijúwâl, izhiləŋgaaná, itəw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jísé mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dág cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey ídúw. ¹⁰ Juwâl í də zə nji ná í zá júwo, zə gwú, zə caam. Mɛɛ mə á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jísé jɔjɔ mbaagulə itəw. Jɔjɔ mbaagulə má də kɛenzh cug jé shú itəw byé. ¹² Nyəŋg mbaagulə mə séy nji shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cugé nyə byé yí; á də bə, á ká dág ηkweny ηgə zə, a myaas itəw, a túb; ηkweny mú zə ηgə bii itəw, itəw í ηgə cɛima. ¹³ A sá ntó nəcé a ηgə sɛy ibamba, itəw í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mɛɛ wá jísé jɔjɔ mbaagulə itəw, mə mpú itəw byâm, itəw byâm mpu mə, ¹⁵ námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Má kɛenzh cug jâm shú itəw. ¹⁶ Mə ji námə nə bíl itəw, byâŋ í cugé wa ηkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kál dâm ná ndéé sɔnz mú bə ηgwúdâ, mbaagulə námə ηgwúdâ. ¹⁷ Dâ má cɛel mə nəcé mə kɛenzh cug jâm ná mə bá nyingə ηwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jâm; məmɛfwó wá má kɛenzh gwo. Mə ji nə ηkul mə kɛenzh cug jâm, mə nə ηkul mə nyíngé ηwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wé cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ηgə lás ni í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá ηkí bulya bwá á ηgə ci ná: «Jamb í má bii nyə, í mú ηgə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ηgə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí ini; jamb í cugé nə ηkul bwelə bēny áncím-ncím mísh.»

Bwá kudəwa Yésus

²² Zan ifúb mpáanzə* í á ηgə sɛy Yurúsələm, í á bə fwála lə ηkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Lun má Zembî, a ηgə kyey kál bwá á gwiid ná Nyíngúlə† má Sólumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə ji nyə ná: «Wo é ka bá səl sé milâm shí jáyé ja? Nkí wo wá jísé *Kříst, jaawug sá ná kpwóó.» ²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bi ηgə shwána. Misóólúgú má ηgə sá jínə má Dâ dî myá mí ηgə námə lwágulə ntó. ²⁶ Mí ηgə tɛem lwágulə ntó, bí ηgə shwána shwánág, nəcé bí cugé mádí sɔnz itəw dí. ²⁷ Itəw byâm í də gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í də bɛ mə. ²⁸ Mɛɛ ηgə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwelə yə, muud nyə abúle námə bwelə déég mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé má ntɔ múúd yēsh ηkúləd; muud cugé nə ηkul déég nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá búsə nda muud ηgwúd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyingə ηkēny mákwóógú ná bwá gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə má lwágulə bí jɔjɔ mísóólúgú mí ηgə zhu wá Dâ myá, bí má cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jɔjɔ sóólúgú; sá má yida cɛel gwú wo nəcé wo ηgə lás nə Zembî *bwaasúle mpu; wɛɛ njúl muud, wo ηgə bále ci ná wo ji Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ŋgaá cilyá wúsə bídí kálad məcɛéd ná: “Bí búsə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembî nyə á ηgə lás nə ndí wá, Kálad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká ji? Muud nyə ajáláyé nə yíl sâ Kálad Zembî ηgə ci yí. ³⁶ Bí bāŋ bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí má ci ná mə ηgə *lás nə Zembî bwaasúle mpu nəcé mə ηgəle bwaagulə ná mə ji Mwân mə Zembî. ³⁷ Nkí mə anjê nə sá mísóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, ηkí mə ηgə sá myo, bí tɛem ηgə shwána mə, *maguləgá mísóólúgú; bí má ká

10:6 16.25 **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 **10:9** 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jɔjɔ mbaagulə itəw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwá á də tédaga jwów Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatâr á Mpáanzə yí, nyə a sá gwo ηgɛé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sá ηgə jôw ná nyíngulé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwoŋ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39 **10:30** 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Ləv 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sôm 82.6 **10:36** 1.34 **10:38** 10.25 **10:39** 7.30; 8.20

magulə myo, bí yag, bí mpu námá ná Dâ njul mádí, mə njúl wə Dâ.» ³⁹ Nji bwá á gwág ntúni yí, bwá mú nyingə sə ná bwá bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lína kə Zhurdê fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ngə duu buud yí, a mú kə ji wu. ⁴¹ Zhwog buud bwé mú də zə nyádí. Bwé mú də ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwéle sá təə *shimbá; nji, sâ jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jisə búbálé.» ⁴² Zhwog buud bwé mú *búgula Yésus kúkúl jəngəd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ngwál múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, ləəm mə Mariya bá mínyəñê shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə ncwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkuúd, a fim mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwé á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwámba, muud woó ngə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál máni yí, nyə á ci ná: «Bwas ni í cúgé bwas shwiy, í yida bə kwas i é sá ná Zembî ñwág gúmá yí, í ka námá sá ná *Mwân mə Zembî ñwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cəel Mááta bá mínyəñê shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndeé, nyə á tēem gwág ná Lazâr ngə kwas íí, nyə á fwo nyingə cínɣali mwôw mábá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwôw mábá məngə, a mú ka ci nə *ompwíin bé ná: «Shé nyingəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé mə nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwóógú nún Yudéa, wó cəel námá nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ígáá mwásé wí nə məwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ngə kyey məwəla məngə di, nyə abúle ngə mága, nəcé nyə é ngə dúg ñgúnɣəñ yâ shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ngə mága, nəcé kú nə ñgúnɣəñ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shín ci ntúni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr mə kə gwád, nji, mə é kə juuməshi nyə.» ¹² Ompwíin ntâg ná: «Cwámba, ñkí Lazâr mə kə gwə di, nyə é yál.» ¹³ Í á bə, Yésus ngə cəel ci ná Lazâr mə yə, bân bwé ngə dúg ná a ngə ci gwó múúd mə də

ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jəng í é sá ná bi búgúlág. Ná ndeé, ñkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á də námá nyingə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ompwíin ná: «Íñkyená, shénəñ Cwámba bēsh kág námá yə.»

Yésus ji Cəg

¹⁷ Ja Yésus mə kə wóós yí, a mə kə kwey ná Lazâr mə bwey dəw mwôw mánə. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bə ókílomáda ólól* ná, ¹⁹ zhwog *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwúm wáñ. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á ləel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nye njúl ná shí, njôw. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bə wa, ñki ncwúm waamə shígé yə. ²² Nji, təə kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sâ jêsh wó é gwáám nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja búúd bwé bá gwúm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wé mə də gwúməshi búúd, də nyingə yə bwo cəg. Muud mə *búgúlá mə yé, a tēem yə, a bá nyingə cəgə. ²⁶ Muud ngə ntâg cəgə yé ká *búgula mə, a kú bá bwéle yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə mə magulə ná wo jisə *Křist, *Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shín ci ntúni yí, a mə kyey kə jôw mínyəñê shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóós, a ngə jôw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntúni yí, nyə a tów ná máás kə wé Yésus. ³⁰ Í á bə, Yésus kú fwo nyí ban ləəmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bənəñ Mariya bwé á bə njôw bwé ngə cəel cweel nyə lám wá bwé mú dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwé mú bə nyə, bwé ngə dúg ná a ká jii shwónud. ³² Mariya mə kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí

10:40 1.28 **10:41** 1.29-34; 3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1** 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36 **11:4** 9.3; 17.1
11:8 8.59; 10.31 **11:9** 8.12; 12.35-36 **11:11** Mat 9.24 **11:16** Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24 * **11:18**
 Osatád wúm nə ótəón. **11:21** 11.32 **11:24** 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 **11:25** 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25
11:32 11.21

məkuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbê̄m bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bânê̄h Oyúden bwé á ŋgə lúgal nyə wá bwé ŋgə jii, mbə̄om mú shwiy nyə nyúúléd, mitédúgá búbulə nyə lámád. ³⁴ A mú jî ná: «Bi á dul nyə ŋgow?» Bwé nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» ³⁵ Yésus mú ntâg jii. ³⁶ Oyúden bwé mú ŋgə ci ná: «Bi mé dúg íi, nyə á bul ceeł nyə ɛ́ɛ́.» ³⁷ Bóólúgá wá bwé dí sámád bânê̄h bwé mú ŋgə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bæ nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbə̄om mú nyiŋgə shwiy nyúúléd, a mú kə kúl bwé á dul Lazâr yí. Shwoŋ í á bæ ku, mbwagulá kwóógú, bwé ka fad nə dól kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Máata á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a mé dəw mwôw mánê̄ múús, a mú ŋgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúmá ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bân mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yə wo akíba nəcé wo ámə magulə májəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ŋgə mpu ná wó də magulə májəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwog buud bwé má lyɛ mə óga bwé mpúg nə wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á mé shîn lás ntáni yí, a mú kîm nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bæ mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ŋgwóólá mákuú nə məbwád, mpwóómbú ŋgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isâ íni bi bídúg nyə, a kág.»

Ciŋú-cindâ ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwé á zə wə Mariya wá, bwé á dúg sâ Yésus nyə a sá yí, bwé mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwé á kə *Ofarizyê̄h dí, kə jaaw bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bânê̄h Ofarizyê̄h bwé mú sɛɛŋg *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ŋgə bul sá

*məshimbá. Shé má sá ntədəł? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ŋgəg nə kə shwóg íi, buud bēsh bwé é búgula nyə nə ndéé, buud ɔ Róma bwé zə ntâg íi, zə búgə Mpáanzá íshé, bwú námə ləom íshé.» ⁴⁹ Ŋgwól múúd wánə nə jíná ná Kayíf íi, nyə muud nyə á bæ Ajəláci á ofada mbû wəonŋ dí yé mú ci ná: «Bi agwágé təw sâ na lású níid. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bæ bí nə mfií ná muud ŋgwúđ yág shú kúl búúd jêsh ncindî, ləom í nda jɛ wêsh íi?» ⁵¹ Lású nyə á lás wəonŋá, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bæ ná, nda nyə á bæ Ajəláci á ofada mbû wəonŋ dí ná, nyə a lás tãŋ *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú ləom wêsh; ⁵² kú námə bæ nji shú ləom wáméfwó, a yə shú nə bwân ó Zembî básé íciimí iciimí wá bwé séɛŋgyag bæ sâ ŋgwúđ. ⁵³ Jwôw ni wə bwé á ŋwa cigulá ná bwé gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyə mú yəw ŋgəłə kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden básé yí; a mú kə kóómb ləom jísə ŋgɛɛ shí a shwéeshá dí yí, bânê̄h *ompwíin bé kə ji dánd bwé á də jôw ná Ifrêm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bæ, nda *Páska Oyúden nyə á bæ kúnə-kúnə ná, zhwog buud bwé á ŋgə wú mákwáádə máŋúđ ŋgə bád kə Yurúsəlem ná bwé kə ŋgə gusa mingusa mi yábá†. ⁵⁶ Bwé á ka ŋgə sɔ Yésus ná ndéé, kúl bwé á bæ *Luŋ má Zembî yí, bwé á ŋgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zãŋ dí.» ⁵⁷ Í á bæ, milúlúú myâ ofada bânê̄h Ofarizyê̄h bwé má ci ná í bág ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bæ yí, bágúlág, bwé kág bii nyə.»

12

Labínda mə Mariya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bæ, í mé lúg mwôw məsaman ná *Páska *Oyúden zəg bæ, Yésus mə kə Betani, dánd mə Lazâr Yésus nyə a gwúmúshi yé. ² Bóól búúd ɔ dánd dəonŋú bwé á ka sá dína lúu mə Yésus dí. Máata nyə á bæ a ŋgə sá milwámá dína jəonŋúđ, Lazâr njúl sámá búúd bânê̄h Yésus bwé á ŋgə də wád. ³ Mariya mú ka ŋwa labínda álal-kus bwé á

11:35 Luk 19.41 **11:37** 9.6 **11:38** 20.1; Mat 27.60 **11:42** 12.30 **11:44** 20.6-7 **11:45** 2.23 **11:47** 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 **11:49** 18.14 **11:52** 10.16 **11:53** 5.18 **11:54** 5.13; 7.1 **11:55** 2.13; Ilŋ 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † **11:55** Oyúden bwé á də sá mingusa ná bwé gusa milâm myáŋ shú zálə də Páska. **11:56** 7.11 **12:1** 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3** Luk 7.37-38 * **12:3** nâr: Jisə wúl kəłlá í dúgə mpə námə nda ntanga.

sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ɲwa labínda ni kúl njwəmbə, zə gwááɣulə Yésus məkuúd nə ndeé a mú fīm nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labínda mə mú lwánd ɲjów wêsh. ⁴ Ƴgwól *mpwíín mə Yésus nyə á bə cínɔŋg nə Yúdas Iskariyôt, mpwíín nyə á bə nə nyə wə mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Mariya nyə á gwááɣulə Yésus labínda nâr ná, a mə ci ná ⁵ «Jí bwə ámə bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milól nə ndeé bwə kwíínd mímbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mimbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á ɗu bii maŋga *mwaanê ná, nyə á ɗu júwo mwaanê cínɔŋg. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne nə shee. A mə sá sóólúgú ni, ɲgélə bwey táduga nda bwə bá ɗul mə ní. ⁸ Nəcé bi é ɗu ji nə mimbúmbúwá mwôw mêsh, ɲji sɔnôŋ bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwə mə gwág nə Yésus ji Bétanî; bwə á ka ɲgə kə wu, kú bul bə ɲji shú dé, bwə á ɲgə námə kə nə bwə kə dúg Lazâr nyə á gwúmushi yé. ¹⁰ Nə ndeé, milúlúú myá ofada mí mú ɲwa cígúlá nə bwə jəlá nə gwú námə Lazâr, ¹¹ nəcé sá í á bə nə nyə yí í á sá nə kúdə zhwog Oyúden bwə béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán məlêm, ncúlyá buud bwə á zə zâŋ dí wá bwə mú gwág nə Yésus ɲgə zə Yurúsalem. ¹³ Bwə mú ɲgə ɲwa máŋ mə lándú nə ndeé, kə lág nyə bwə ɲgə kîm ná:

Hosána! Gúmá í bág nə nyɔŋg ɲgə zə jínə mə

Cwámba dí yé,

Njwú-buud á Izarəyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálad Zembî ɲgə ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn‡, kú fúnda.

Dugí njwú woó ɲgə zə.

A mbád cwə jakáás dî.

¹⁶ *Ompwíín ó Yésus bwə áshígé fwo wámɓələ sá í á ɲgə sîy yí fwála ɗɔŋgúd. Bwə á ka kə táduga gwo ja Yésus nyə á ɲwa gúmá

yí; bwə mú mpu ná í á bə cilyá shú mə Yésus, sóólúgú wɔŋg námə wə bwə á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwə á bə ja nyə á jôw Lazâr gwúmushi nyə yí, bwə ɲgə bwiiŋg lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwə á ɲgə zə bwəma nə nyə nəcé bwə á gwág nə nyə a sá *shimbá ɗɔŋgú. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyêŋ bwə mú ka ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: «Bí mə dúg í? Bí cugé nə ɲkul sá sâ. Dugá ləom wêsh ɲgə kə nyádí!»

Gúmá mə Yésus

²⁰ Búbaalé Oɣrêk bwə á bád námə zə Yurúsalem nə bwə zə yə Zembî gúmá zâŋ níid. ²¹ Bwə á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sé ɲgə ceeł dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw André, bá bêsh bwə mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla mə wóós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ɲwa gúmá yí. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, bumə mpəg í ámə kə mándəlúd yí, í ká kə ji kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mən̄kund mən̄kund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jímbal gwo; muud mə yidá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Ƴkí muud mə ceeł síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl mə jísə yí, muud ɲgə síya nə mə yé bə námə cínɔŋg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí mə dúg éga, mitədúgá mí mə búbulə mə lámúd. Ká mə cíg nə ji? Nə Dâ, ság nə mə fáámug nə cúŋ ɲgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zəg bwəma nə cúŋ wɔŋg. ²⁸ Dâ, ság nə jínə ɗwô í ɲwág gúmá.» A ká námə shîn lás ntáni, kál mú wú jon dí ná: «Mə mə sá, mə é nyiŋgə námə sâ.» ²⁹ Buud bwə á bə cínɔŋgú áncuncuma wá bwə á gwág kál ɗɔŋgá, bwə mú ci ná jísə njum-mpú; bóólúgá nə ɲgwól *éŋgəles mə lésha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dâm, í ámə yida bə shú dún. ³¹ Nəcé shí ga í zə bwəma nə sémyé mílúsú kíkídíga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mee, ja mə bá wú shí

12:4 Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † **12:5** danarî: Danarî ɲgwúd í á ɗu kwaga nə myəna myá ɲkúmba jwôw. **12:7** 19.40 **12:8** Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 ‡ **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbáŋ bwə á lwə ɲgwála á Yurúsalem cínɔŋg gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5 **12:31** 5.22; 14.30; 16.11 **12:32** 3.14

gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bēsh mēdí.»

³³ Ja Yésus nyə á ngə ci ntáni yí, nyə á ngə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwə mú bəsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb məcəx dí ná *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyingə zə jaaw sé ná í bá jii ná Mwân mə Múúd bânówúg gwów, ntó nyə wə ji? Mwân mə Múúd wəwng wə zə?»

³⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Məŋkenya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búsá ná nə məŋkenya yí, yidúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcé, muud mə kyéy yidúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ngə kə yí. ³⁶ Ngəgá nə *búgula məŋkenya té məŋkenya mäsə ná bídí yí, bí ngəg nə bə bwân ó məŋkenya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tɛm sá bímbí lú *máshimbá mání buud bwə ngə dág í, buud bwə áshígé *búgula nyə. ³⁸ Sâ jəwng í á sá ná ciyá mə Izayí *muud micúndá í bwəmag. Nyə á ci ná:

Cwám̄ba, zə nyə a búgula kéel sá á ngə bwiing yí?

Zə Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

³⁹ Gwə wə í sá ná buud óni bwə bág kú búgula sâ Izayí nyə á ci yí.

⁴⁰ Zembî nyə a shwu bwo ncím míshúd, a ləlushi bwo milâm, nəcé mísh máŋ mə á bá dág, milâm myáŋ mí á bá wámbulə, bwə á bá cénd kuú njənd, nə ndéé mə mú lwag bwo.

⁴¹ Izayí nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dág milwanə mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. ⁴² Í á tɛm bə ntó, bóól zhwog buud wə sámbá ótówe ə shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ŋkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwə á ngə fúndə ná *Ofarizyên bwə á bá yíl bwo *mpáanzə minjígúlá. ⁴³ Nəcé bwə á cɛel ŋwa gúmá mísh mə búúd dí, kú bə mísh mə Zembî dí.

⁴⁴ Nji, tɛm bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud mə dág mə yé, a mə dág námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mɛɛ muud jísá məŋkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yēsh mə búgúlá mə yé bág kú nyingə ngə cugə yidúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lású mə ngə lás yé, nji a kú sá nda mə ngə ci ná, mə dí mə yə nyə intúgúlí; mə áyəyé nyə intúgúlí nəcé mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ə shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ə shí bwə fáámug.

⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lású mə ngə lás yí, muud wəwng mə bwey bə nə sâ í bá yə nyə intúgúlí yí; lású mə ngə lás ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹ Mə aŋgə nə lás nə lúu wám; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ mə bág də ci yí nə sâ mə bág də bwiing yí. ⁵⁰ Mə mpú ntəg ná sâ Dâ mə ci ná í bág yí, gwə wə í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Ná ndéé, sâ jēsh mə ngə lás yí, mə ngə lás nda Dâ nyə á ci ná mə dág lás ná.»

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bə, zəŋ *Páska í ngə bə ná í zə tééd í, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wəla í mə wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námə cɛel bwo kə wóós máshíné mə cug jé. ² Nə ndéé, bəŋŋ buud bé bwə á ka ngə də; bwə ngə də ntáni, ndug Njwû məjamb mə bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyót tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndéé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dâ nyə a mə sá ná a jwúg nə isâ byēsh, a ngə mpu ná nyə á zhu wə Dâ, a zə námə nyingə kə wə Dâ. ⁴ Yésus ngə bwey mpu ntó, a mú tōw shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ŋwa táwəla cɛɛlə kugəd. ⁵ A mú shwu məjúwó bíshim dí, tééd ngələ gusa *ompwíin bé məkuú, ngə fím nə táwəla nyə á cɛɛlə kug dí yé.

12:33 18.32 **12:34** Sòm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 **§ 12:34** Mwân mə Múúd: Ntó mə kə ná «Mesí Zembî nyə á nti yé. (Wo ji nə ŋkul dág Dan 7.14.) **12:35** 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9 **12:38** Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10 **12:41** Iza 6.1-3 **12:42** 2.23; 9.22 **12:43** 7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18 **12:46** 12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22 **12:49** 7.16-17 **12:50** 4.34 **13:1** 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3 **13:3** 3.35; 8.14 **13:4** Luk 12.37

6 Í mú zə wóós nə a gúsag Shímun Pyêr mé mákuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámba? Wó gusa mə məkuú?» 7 Yésus nə né ná: «Sâ mə ngə sá ga, wo cugé nə ñkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgala wámbulə gwo.» 8 Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwelə gusa mə məkuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamâ.» 9 Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Ñkí ntó Cwámba, kú gusa mə nji məkuú; gusag námə mə məbwə, nə lúu!» 10 Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé má də jii ná bwə gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi búsə ntəg mífúbán, nji kú bə bí bēsh.» 11 Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wá nyə á ci nə bwo ná: «Bi bēsh dí búsə mífúbán» yí.

12 Ja Yésus nyə a shín gusa ompwíin bə məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándé yé ná ndeé a mú nyingə kə ji shí, də. A mú jí bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í ké ná? 13 Bi mə də dí jəw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwámba.” Bi mə də mpu sâ, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwámba. 14 Nkí mə Yíguli, mə Cwámba, mə mə gusa bí məkuú, bi mə jəla námə nə də sá ntó mpádúgá nyín. 15 Nəcé yuug wá mə má yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, dugá síya ntó. 16 Búbálé, mə jaaw bí ná, lwaá í ádé bwelə ntə mása, *muud lwámá nda bwelə ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. 17 Bi mə mpu ntó wá ni; bí má ká də sá ntó, bi má jəla. 18 Mə aŋgə nə ci bi bēsh. Mə mpú búúd má á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwəmag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə də səŋ ngwúd yé má tééd nə a lúmbálí nə mə”. 19 Mə mə fwo bwey jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo s̄y, shú ná ja í bá s̄y yí, bi bág *magulə nə mə jisə. 20 Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə lég múúd lwámá wám yé, a má lég mə; muud mə lég ntəg mə yé má lég múúd nyə á nti mə yé.»

Yúdas mə zə kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, mitádúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» 22 *Ompwíin bwə mú ngə dúgya mpádúgá nyəŋ ngə sə nə bwə mpúg muud Yésus ngə ci yé. 23 Mpwíin Yésus nyə á də bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogá. 24 Shímun Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ngə ci yé.» 25 Mpwíin wəŋg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jí nyə ná: «Cwámba, jisə zə eé?» 26 Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kúl buléd ídəwəd, muud má é yə yé, muud wəŋg wə éci.» Yésus mú ñwa kúl buléd juwo ídəw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. 27 Nji Yésus má yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan mə nyíi wá Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Ləeləg sá sâ wó ngə jí ná wo sá yí.» 28 Buud bwə á bə cínəŋg wá, kú nə təŋ ngwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. 29 Nda í á bə ná Yúdas nyə á də bii maŋga *mwaanə ná, bóól bwə á ngə téduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná a kəg kusə ísá í zəŋ, ñkí ntəg nə a kəg yə mímbúbúwá gúl sâ. 30 Yúdas nyə nyə á shwal cúwo tóŋn ja nyə á ñwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

31 Nji Yúdas nyə a cúwo tóŋn yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ñwa gúmá ja gaád, a mə sá námə nə Zembí ñwág gúmá. 32 Zembí nyəmfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námə zə lwóya gwo. 33 Yé bwán bām, sənəŋ bí sə é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sə mə; nə ndeé, námə nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námə nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ñkul kə kúl mə zə kə yí.” 34 Mə yə bí cəŋ agúgwáan, dúsə ná: “Ciilagá biméfwó nə biméfwó. Námə nda mə á cəel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. 35 Sâ í é sá nə buud bwə dúg mpu ná bi búsə ompwíin bām yí jisə cəelí bí é ngə ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kilya Yésus
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

13:10 15.3 13:11 6.64, 70-71 13:12 Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 13:15 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 13:16 15.20; Mat 10.24 13:17 Zhk 1.25 13:18 Sòm 41.10; Yuá 17.12 13:19 8.24; 14.29; 16.4 13:20 Mat 10.40 13:23 19.26; 20.2; 21.7, 20 13:27 13.2 13:29 12.6 13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14 13:36 8.14; 21.19

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nà nyə ná: «Cwámba e, wo ká ngow ée?» Yésus nà nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nà ñkul bɛ mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bɛ mə.» ³⁷ Pyêr mú bɛsa ná: «Cwámba, mə cugé nà ñkul ka bɛ wo kíkídíga nəcə jí? Mə jí nà ñkul keenzh cug jâm shú dwô.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Wo jí nà ñkul bále keenzh cug gwô shú dâm? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógá ná ngwúm kúwó kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilóal.»

14

Yésus jisə zhí

¹ «Mitédúgá mí nda beeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nà zhwog ikúl búúd bí nà ñkul jí yí. Í mbâm bə kú bə ntó, ñki mə mə námə jaaw bî. Mə zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiŋgə zə ñwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bí bág námə bə kúl mə jísó yí. ⁴ Bî mə mpú ntâg zhí í ká kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nà nyə ná: «Cwámba, sə bân nda mpu kúl wó zə kə yí, sə é ka mpu zhí á wu ntədəle?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jísó zhí, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nà ñkul kə wə Dâ kú ciŋgya mэдí. ⁷ Í ká bə ná bí mə mpú mə, bí é mpu námə Sóónǵá waamê. Nə ndéé, tééd kíkídíga, bí mə mpu nyə, bí mə námə dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwámba, lwóg sə Dâ, bímbí dɔɔŋg í é jəla nə sə.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə mə jí ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyiŋgə cí ná mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo aŋgê nə *magulə nə mə jí Dâ dí cwû, Dâ njúl mэдí cwû? Lésú wêsh mə ngə lás nə bí yí, mə aŋgê nə cí tɔɔ ciyá nə lúu wâm. Dâ muud njúl mэдí cwû wə ngə sá misóólúgú myé. ¹¹ Maguləgá nə mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mэдí cwû. Nywágá námə ka magulə nə dúgúlə misóólúgú mə ngə sá myá. ¹² Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námə sá misóólúgú mə ngə sá myá; a bá námə sá myɔɔŋg mí búl nyiŋgə ntɔ myá. A bá sá myo nəcə mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jêsh bí mə bá gwáamb nə jínə dâm yí, mə

bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá ná Sóónǵá ngwág gúmá. ¹⁴ Bí mə ká gwáamb *[mə] gúl sâ nə jínə dâm, mə sá gwo.

Yésus mə kaag ómpwíin Nkəŋkə Shíshim

¹⁵ «Bí mə ká cɛel mə, bí e wá mílúú máccɛɛ mâm dí, ¹⁶ mɛɛ ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ngwól múúd mə bá zə du bándulə bí yé, binón nyân zə bá jí kandugə kandugə. ¹⁷ Nyân wə Shíshim óbúbálé; Shíshim búúd ɔ shí ga bwə cúgə nə ñkul ləg yí. Bwə cúgə nə ñkul ləg nyə nəcə bwə aŋgê nə dúg nyə, bwə ámpúyé námə nyə. Bî bân bí mə mpú nyə, nəcə binón wə bússá, a bá námə ñwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abulé lúgə bí bwân ónyulú, mə bá nyiŋgə zə bídí. ¹⁹ Í mə lúg búbaalə fwála, buud bwə á nyiŋgəyé ná dúg mə. Bî bân bí mə bá dúg mə mə ngə cugə, bí ka ntâg bá cugə. ²⁰ Jwôw dɔɔŋgú, bí mə bá mpu ná mə jí Sóónǵá waam dí cwû, bí njúl mэдí cwû, mə námə bídí cwû. ²¹ Nkí muud mə gwág isâ byêsh mə ngə cí ná í bəg yí, a bɛ byo, muud wɔɔŋg mə cɛel mə. Í njúl ntâg ná, muud mə céel mə yé, Dâ nyə é cɛel nyə, mə mú námə cɛel nyə, mə sá ná a mpúg mə.»

²² Yúde, kú bə Yúdas Iskariyôt, mú ci nà nyə ná: «Cwámba, wo sá ná sə mpúg wo, kú sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg wo, ntó nyə wə ntədəl?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Múúd mə ká cɛel mə, nyə e sá sâ mə ngə cí yí, Dâ mú bá cɛel nyə; nə ndéé, sə bá zə nyédí zə jí jiya. ²⁴ Muud nyə acéélé mə yé, nyə á bəyé nə məgwág nə lésú wâm. Í njúl ná lésú bí ngə gwág mə ngə lás ní í aŋgê nə zhu mэдí, í ngə zhu wə Dâ muud nyə á nti mə yé. ²⁵ Mə á du jaaw bí isâ íni sánôŋ bí sə njúl ná. ²⁶ Njí, muud mə bá du zə bándulə bí yé, Nkəŋkə Shíshim Dâ mə bá nti bí jínə dáámud yé, a bá jíguli bí isâ byêsh, a du sá ná bí dúg téduga isâ byêsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yə bí mətəla mâm. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ɔ shí ga bwə du yə bí ná. Mitédúgá mí nda beeg búbulə bí mílúúd, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bî a shí gwág mə á cí nə bí ná: “Mə é kyey, nji mə bá nyiŋgə zə.”

13:38 18.27 14:1 14.27 14:3 12.26 14:5 Tómas: 20.24 14:6 Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45
 14:10 3.35 14:11 5.18, 36; 10.37-38 14:13 15.16; 17.1 * 14:14 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə “mə”. 14:15
 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 14:16 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 14:17 1Kr
 2.10-16 14:19 16.16; 8.14 14:20 5.18 14:21 14.15 14:23 Mbú 3.20 14:24 7.16 14:26 14.16 14:27
 16.33; 20.19, 21 14:28 8.14

Í mbâm bæ ná bi má cœl mæ, ki bi má gwág mæshusug ná mæ zæ kæ wá Dâ, næcé Dâ mæ cõ mæ. ²⁹ Má bwey ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo s̄y, shú ná bi bág *búgula ja í bá s̄y yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, mæ á nyingæyé ná ηgæ bul lésha næ bî, næcé cî á shí ga ηgæ zæ. A cúgé yida bæ næ tæ zhízhíí né a sá mæ sâ; ³¹ í yida jii né buud bwó mpúg ná má cœl Dâ, má dæ sá ísâ nji váál Dâ nyæ á cœlæ né mæ bág dæ sá yí. Tówúgâ shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú vînya

¹ «Mæ wá jísá fwámé shug lá kwoolú *vînya, Dâ jisæ mbœl. ² Lôw wêsh í nóód mádí í kú næ ibumá yí, a yíl wo. Wœng wêsh í ηgé wúmæ yí, a kwambulæ wo shú né í nyingæg mpu wúmæ. ³ Bi má bwey ntâg bæ mífúbân, mínjígulá má má jíguli bí myá mí má bwey fúb bî. ⁴ Nadagá næ mæ, námé nda má má nada næ bí ná. Lôw líí í cúgé næ ηkul wúmæ ntáni, í kú bæ í nóód kug lííd. Námé váál ηgwúd, bí cugé næ ηkul bæ næ mpumá ηkí bí anádáyé næ mæ yí. ⁵ Mæ wá jísá shug lá kwoolú vînya, bi bân milôw. Nyœng mæ nádá næ mæ, mæ ηwa jiya nyádí láméd yé, a bá bæ næ ibumá mænkund mænkund; bi mæ mpú ná bí cugé næ ηkul sá sâ mæ kú bæ. ⁶ Múúd mæ ká bæ kú nada næ mæ, bwé bá wusæ nyæ tóón, a mú bæ nda lôw kwoolú vînya í áshígé wúmæ yí. Milôw myœng mí dæ shwáás né ndéé, bwé cwéég myo kul kuda dí, mí kæ jígæ. ⁷ Bí má ká nada næ mæ, iciyá byâm ηwa jiya bídí mílámúd íí, bí je gwáámb sâ jêsh bí má jíí yí, í bæ. ⁸ Zhíí bí bí næ ηkul sá né Dâ ηwág gúmé yí nyísa ná, bi bág næ ibumá mænkund mænkund íí, lwágulæ né bi búsa *ompwíín báamé. ⁹ Mæ má cœl bí námé nda Dâ mæ céél mæ né; nadagá mádí cœlííd. ¹⁰ Bí má ká wá mílúu mácéx mâm dí, bí nada mádí cœlííd, námé nda má má wá lúu mácéx má Dâ dí, mæ nada nyádí cœlííd ná.

¹¹ «Mæ má lás næ bí ntáni næcé má jii né mæshusug mâm má kálag bídí, bi bég næ

mæshusug kú næ nji. ¹² Cœx dâm wá: Cíilagá bímfwó næ bímfwó námé nda má céél bí ná. ¹³ Gúl cœlí í ányíngé ntõ jœng ji né muud má kœnz h cug jé shú óshwá bé yí. ¹⁴ Bí má ká wá mílúu mácéx mâm dí, bi búsa oshwá bâm. ¹⁵ Mæ anjê ná ηwa bí né osóol õ mäsáal, sóol mäsáal nyæ ádé mpu sâ mása yé ηgé sá yí. Mæ ηgæ ηwa bí né oshwá bâm, mæ a má sá né bi mpúg sâ jêsh mæ á gwág næ Sóóηgú waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féesh mæ; mæ wá mæ a féesh bí, mæ yæ bí séy né bi kág, kæ ηgæ bæ næ ibumá, ibumá byœng í ji kandugæ. Í ká bæ ntó, Dâ dæ bá yæ bí sâ jêsh bí má bá dæ gwáámb næ jíná dâm yí. ¹⁷ Sâ má ηgé cî ná bi sáág yí jí ná bi cíilag bímfwó næ bímfwó.»

Zhíy a shí ga

¹⁸ «Búúd õ shí ga bwé ká mpíi bí, mpugá ná bwé á fwo námé tééd mpíi mæ. ¹⁹ Bí mbâm bæ búúd õ shí ga, ki buud õ shí ga bwé má cœl bí né bi búsa buud bán. Ká, bí cugé búúd õ shí ga, mæ a féesh bí, mæ wá mbéégí mpédugá bínoη bwo, gwé wá búúd õ shí ga bwé ηgé mpíi bí yí. ²⁰ Bí õ tádugá lésú má á lás næ bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwelæ ntõ mása”. Kagá mpu ná ηkí bwé á lwágulæ mæ cúwáí, bwé bá námé lwágulæ bí cúwáí; ηkí bwé á bæ næ mægwág næ lésú wâm, bwé bá námé bæ næ mægwág næ lésú wán. ²¹ Bwé bá dæ sá bí isâ íni byêsh næcé bí bálæ búúd bâm, bân bwé ámpúyé ntâg muud nyæ á nti mæ yé. ²² Mæ a mbâm bæ kú zæ, zæ lésha næ bwo, bwé nda bæ næ *sám; ká, bwé cúgé næ kœd bwé káádug shú sám wáη ja gaád yí. ²³ Muud ηgé mpíi mæ yé ηgæ mpíi Sóóηgú waamê. ²⁴ Mæ a mbâm bæ kú sá mísóólúgú má á sá bwé dí myá, mísóólúgú múúd nyæ abwélé sá myá, bwé nda bæ næ sám; ká, bwé á má dóg mísóólúgú myœngú, nji bwé ηgæ mpíi sá, næ mæ næ Sóóηgú waamê. ²⁵ Nji, í ηgæ bæ ntó shú né sâ jísá cílyá bwé dí mácéx dí yí í bwámag; jísæ cílyá ná: “Bwé á mpíi mæ kú næ sâ má á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mæ bá dæ zæ bándulæ bí yé mæ bá zæ, nyæ wá Shíshim óbúbálé má Dâ. Mæ bá ηwa

14:29 13.19 14:30 12.31 14:31 15.10; Mat 26.46 15:1 Ozê 10.1; Sôm 80.9-12 15:2 Mat 3.10 15:3 13.10
 15:4 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 15:6 Mat 7.19 15:7 15.16 15:8 14.13;
 17.1 15:9 13.1; 5.18 15:10 14.15 15:11 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 15:12 13.34; 1Yn 4.11 15:13 10.11
 15:16 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16
 15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sôm 69.5; 35.19 15:26
 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 15:27 1.14; Mis 1.8; 1Yn 1.2; 4.14

nyə wə Dâ, mə nti bî. Ja á bá zə yí, a bá zə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bî, bi mə bá námə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcə shé á má bə sámbá té mátéédúlé.»

16

¹ «Mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí nda bá biil mábwəbúlánád. ² Mpugá ná bwə bá də yíl bí *məmpáanzə mə mínjúgúlád. Dúl wəla í bá ntəg zə bə nə, buud bwə bá də téduga ná ja nyāη mə gwú ηgwól a bídí yí, a má yə Zembî gúmə fwámé yə. ³ Bwə bá də sá ntó nəcə bwə áshígé mpu Dâ, kú námə mpu mə. ⁴ Nji, mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná ja wəla dɔɔŋg í bá wóos yí, bi ɔ bá téduga ná mə á shí jaaw bî.»

Séy Nkəŋkə Shíshim mə bá zə də sèy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mátéédúléd nəcə sánəη bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád íí, mə zə kə wə muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashílé ntəg mə ná: “Wo kə ηgow?” ⁶ Nji, nda mə ηgə jaaw bí isâ íni ná, bi mə shín bul bə nə məcəy mílámád. ⁷ Nji, tɛem bə ntó, mə má jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfíí ná mə kyéyug; mə ká bə kú kə, muud mə bá zə də bándulə bí yé kú zə bídí. Mə ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg iwushí búsé nə ndí kóomb á *səm, nə otátəlí, nə sémyé mílású yí. ⁹ Iwushí búsé nə ndí kóomb á səm yí bísé ná bwə abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwə nyingə bə nə iwushí kóomb á otátəlí dî; byāη bísé nəcə mə zə kə wə Dâ, bi ányingəyé ná dúg mə.* ¹¹ Bwə ka námə nyingə bə nə iwushí kóomb á sémyé mílásúd; bísé nəcə Zembî mə bwey sámb Cî á shí ga lósú yé†.

¹² «Mə ji ná nə zhwoη isâ ná mə ηgəg nə jaaw bî; nji, bí cugé nə ηkul jísow byo kíkídíga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí nə ndéé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúlé də lās ísâ nə lúú yé, a bá də kala bí isâ bwə bá də jaaw nyə yí, a də jaaw bí isâ í bá s̄y yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ηwág gúmá,

nəcə a bá də lág ísâ byām a də jaaw bî. ¹⁵ Sâ jēsh Sóŋgú waam jí nə ndí yí jísə sâ jām, gwə wə má cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lág mádí yí.»

Məcəy mə lâm mə bá nyε məshusug

¹⁶ «Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄ɔ, bi mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíín bwə mú ηgə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ηgə c̄ɔl cí yí? A cí ná: “Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə c̄ɔ, bi mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə cí ná: “Mə zə kə wə Dâ.” Ntó má kə ná jí?” ¹⁸ Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyε mə kə ná jí? Sé ampúyé sâ á ηgə c̄ɔl cí yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwə wál c̄ɔl zə jí nyə mishíí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í má lág búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄ɔ, bi mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ηgə s̄ɔ bímféfwó nə bímféfwó ná bi mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bi mə bá jí mýə, bí tédawa, buud ɔ shí ga bāη bwə ηgə zhwiimbya. Bi mə bá bə nə məcəy mə lâm, nji məcəy mɔɔŋg mə bá nyε bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í də wóos yí, ηgá á də bə nə məcəy. Nğá ja á má byā yí nyə ádé ná téduga məcəy, a yida gwág məshusug ná a má byá? ²² Námə mbií ηgwúd wɔɔŋgú, bí búsé nə məcəy ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwəle déég bí māη məshusug. ²³ Ja jwōw dɔɔŋg í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jí mə shíí tɔɔ gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí má ká gwáám b Dâ sâ nə jínə dām, a yə bí gwo. ²⁴ Wóos nə kíkídíga, bi afwóyé ná gwáám b sâ nə jínə dām. Gwáám b gá, bi é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə mə ηgə lās nə bí lósú ní wēsh ómpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔŋgú, mə abúle ná də lās nə bí ntó, mə bá də jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí ná kpwoó kpwoó. ²⁶ Jwōw dɔɔŋgú, bi mə bá gwáám b

16:2 9.22 16:3 15.21 16:4 13.19 16:5 8.14 16:6 16.22 16:7 14.16 16:8 Mis 24.25 16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * 16:10 Yésus nyə á ηgə c̄ɔl cí ná: Zembî nyə e lwágulə otátəlí bé nə kəndúlə Mwān yé kwolós dî shú mísam mí búúd, ná ndéé a mú bān ηwa nyə gwōw nyédí caŋgád. 16:11 12.31 † 16:11 Iwushí bísé ná buud ɔ shí ga bwə amágúláyé ná Zembî mə bwey sámb nyə lósú yé. 16:13 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 16:14 17.1 16:15 17.10 16:16 14.19 16:22 15.11 16:23 15.16 16:25 Mat 13.34

Dâ isâ nê jínê dâm, mæ acíyê ná mæ bá jægula nê nyê shú dán, mbê; ²⁷ nyæmêfwó mé cæel bí. A cæel bí næcé bi á cæel mæ, bí magulê ná mæ á wú wé Zembî. ²⁸ Mæ á wú wé Dâ, mæ zê wa shí mishwun; ja gaád íí, mæ zê wú wa shí mishwun kê wé Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bé bwé mú ci nê nyê ná: «Wo mé dúg íí, wo mú ngæ lás ja gaád ná kpwoó kpwoó, kú ná nyíngæ bæ ómpwokwoond dí. ³⁰ Sá mé mpu ja gaád ná wæε mæ mpú sâ jêsh, ná í ajíyê ná muud shílág wo shílí. Gwé wé sá mé ka magulê ná wo a wú wé Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bæsa nê bwo ná: «Bi mé ka tæem magulê ja gaád êé? ³² Dugá, dúl wæla í bá zê bæ, í mé bwey námá bæ, wæla á ná bi é ciima, muud yêsh kê jé kóomb, bí lúgæ mæ mæmêfwó. Nji, mæ cugé mæmêfwó, sá Dâ wé búsé. ³³ Mæ ngæ bwey jaaw bí isâ ini shú ná bi bég nê mætæla mádí kwonud. Shí ga í bá lwágulê bí *incwaw í ntug; nji bi ó lwóyá íjkân, mæε mé ntç *mánkul mâ shí ga.»

17

Mæjægula mæ Yésus

¹ Ja Yésus nyê á shîn lás ntáni yí, nyê bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wæla mæ wóós. Ság ná Mwân woó ñwág gúmá shú ná Mwân woó kág námá yê wo gúmá. ² A ñwág gúmá shú ná a yég buud bêsh wo á yê nyê wá cug á kandugæ kandugæ, nda wo á yê nyê ñkul ná a jwúg nê buud bêsh ná. ³ Cug á kandugæ kandugæ jœng jísê ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ñgwúd nê ñgwúd jísé yé, ka námá mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mæ mé sá ná wo ñwág gúmá shí gaád, mæ mé casulê ísý wo á ci ná mæ sáág yí. ⁵ Dâ, mæ á bwey dæ bæ nê gúmá wódí koogú, shí nê gwów nda fwo bæ; ság ja gaád ná mæ nyíngæ bæ nê gúmá jœng wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yê mæ mpédúgá buud ç shí ga wá, mæ á mé sá ná bwé mpúg sâ wó jísé yí. Bwé á bæ buud bwô, wo á ka yê mæ bwo, bwé mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwé mé mpu ja gaád ná sâ jêsh wo á yê mæ yí í á wú wódí, ⁸ næcé iciyá wo á yê mæ yí, mæ á

yê bwo byo. Bwé á mé bii byo, bwé á mé mpu fwámé mpu ná mæ á wú wódí, bwé á mé ntâg magulê ná wo á nti mæ. ⁹ Mæ ngæ jægula shú dán, kú bæ shú búúd ç shí ga; mæ ngæ jægula shú búúd wo á yê mæ wá, næcé búsé buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh mé jí nê ndí yí jísê sâ gwô, jœng jêsh wó jí nê ndí yí jísê sâ jâm. Buud wo á yê mæ wá bwé á mé sá ná mæ ñwág gúmá. ¹¹ Mæ ányíngæyê ná bæ wa shí, mæ ngæ zê nûñ wódí, nji bân búsé ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé sæengya nê mæbêw yé, baagulæg bwo nê ñkul nyísé wódí jínê dí yí, ñkul wo á yê mæ yí. Baagulæg bwo ntó, bwé bág sâ ñgwúd námá nda mæ nê wo, shwé búsé sâ ñgwúd ná. ¹² Ja sánón sá á bæ yí, mæ á ngæ baagulê bwo nê ñkul nyísé wódí jínê dí yí; mæ á dæ baagæsê bwo ná ndéé, tœ ñgwúd nyê a shígé jimb, susaalê námá nji nyœng nyê á bæ ná a bá jimb yé. Ntó, sâ jí micilyád yí í á mé bwæma. ¹³ Mæ ngæ zê wódí ja gaád; mæ ngæ ná lás lésú ga mæ ñjúl wa shí shú ná mæshusug mâm mé kálag bwádí kú nê nji. ¹⁴ Mæ á yê bwo iciyá byô, buud ç shí ga bwé mú ntâg mpii bwo; bwé mpii bwo næcé báá bwé cúgé búúd ç shí ga, námá nda mé cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mæ acíyê ná wo yílág bwo shí gaád, mbê. Mé yida ci ná wo báagulæg bwo, Mbéwúlú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwé cúgé búúd ç shí ga, námá nda mé cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwé ngág nê bæ obúbálé bwô, bwé ka ngæ béégya nê mæbêw; kéel dwô dúsê obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mæ shí gaád, mæ zê námá kænd bwo shí gaád. ¹⁹ Mæ tél mæmêfwó jâm cé shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béégyág nê mæbêw.

²⁰ «Mæ anjê nê bul jægula nji shú dán. Mé jægula námé shú búúd bêsh bwé bá *búgula mæ næcé lán wán wá. ²¹ Mé jægula nê wo ná bêsh bwé bég sâ ñgwúd. Dâ, wo jí mádí cwû, mæ ñjúl wódí cwû*. Námá nda shwé búsé ntó ná, mé jægula nê wo ná bwé bég námé shwé dí cwû, buud ç shí ga bwé magulæg ná wo á nti mæ. ²² Mæ a mé yê bwo milwané wo á yê mæ myá, ná bwé bég sâ ñgwúd námé nda shwé búsé sâ ñgwúd ná, ²³ í bég ná, mæ ñjúl

16:28 8.14 16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 16:33 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 17:1 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 17:3 1Yn 5.20 17:4 4.34 17:5 1.1-2; 8.58; 17.24 17:6 17.26 17:10 15.8 17:11 6.39; 13.18 bwé bág sâ ñgwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 17:13 15.11 17:14 7.7; 8.23 17:15 Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 17:18 20.21 17:21 5.18; 17.11 * 17:21 Váál á ná, ñkí muud mæ nyíi mæ nyúúlád, a kwey wo; ñkí a nyíi wo nyúúlád, a kwey mæ.

bwádí cwû, wo njúl mádí cwû, bwá mú bə sâ ngwúdu váál í jála yí, buud bwá mú mpu ná wo á nti mə, wó cɛɛl ntâg námá bwo nda wó céél mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii ná kúl mə jísé yí, sánôh buud wo á yə mə wá sə bág, bwé bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcə wo á bwey cɛɛl mə wo nda fwo fwə shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tətəlí yé, buud ə shí ga bwé ámpúyé wo, mɛɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwé á mə mpu ná wo á nti mə. ²⁶ Mə a mə sá nə bwé mpúg sâ wó jísé yí, mə é nyiŋgə námá ngə sá, shú nə váál cɛɛlí wó céél mə yí í bág bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugud.»

18

Bwá zə bii Yésus

(*Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, nyə á kyey, bánôh *ompwíin bé bwé mú ntə Kédron, kə fanwiny; gúl fambá í á du bə nûh, bánôh ompwíin bé bwé á du bwey kə cínəh. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey du mpu kúkúl jəhngá, nəcə Yésus nyə á kə du sɛɛngya nə ompwíin bé wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bánôh *Ofarizyêh bwé á ka kənd kında ózimbi nə ifulish ná bwé kág bii Yésus. Bwé á ka ŋwa iməəs nə málamba nə məkwəp mə dómb. Yúdas mú ŋwa bwo, bánôh bwé mú kə fambá jəhngúd. ⁴ Yésus nyə á ngə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú ka shish bwádí, kə ji bwo ná: «Bí ngə sə zə?» ⁵ Bwé ná: «Sə ngə sə Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wə éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bánôh buud óni bwé njúl sámbá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wə éga», seegya nji bwé mú ngə cúculə nə mikwoŋ nə ndɛɛ kə ngə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə ji bwo ná: «Bí ngə sə zə?» Bwé ná: «Sə ngə sə Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wə éga”. Nkí mə wə bí ngə sə yé, bídúgá bága, báa bwé kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú nə ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal təə ngwúdu.» ¹⁰ Nə ndɛɛ, Shímun Pyêr nyə á bə

nə kafwele. A mú wéem gwo, taad ngwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwé á mbwé məncwúm. Sóol məsáal wəhng nyə á bə nə jíná nə Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnág kafwele gwô kúl í du ji yí. Ye mə bág kú ngul bálá Dâ mə yə mə yí?» ¹² Nə ndɛɛ, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulish í *Oyúden bwé mú bii Yésus, wóolə nyə məhkaða.

Bwá kə nə Yésus wə Hána

(*Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54*)

¹³ Bwé mú téed fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəhng dí yé. ¹⁴ Kayíf wəhng wə nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfíí nə muud ngwúdu yág shú kúl búud jêsh ncindí yé.

Pyêr mə kúlyá Yésus

(*Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ngwól *mpwíin bwé á ngə bɛ Yésus kúl bwé á ngə kə nə nyə yí. Kálə wóos Ajəláci á ofada dí njów, mpwíin éne nywáá bánôh Yésus bwé mú nyíi, nəcə Ajəláci á ofada nyə á du mpu mpwíin wəhng. ¹⁶ Pyêr nyə nyə a lág tóon, kúnə-kúnə nə mpumbé. Mpwíin Ajəláci á ofada nyə á du mpu éne mú zə tóon, zə lésha nə mudá nyə á du baagulə mpumbé yé nə ndɛɛ nyiŋgal Pyêr cwû. ¹⁷ Mudá nyə á du baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo ji námá mpwíin mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ¹⁸ Osól ə məsáal bánôh ifulish bwé á bə bwé mə jida kuda máág, ka ngə gwáalə, nəcə yôh. Pyêr nyə á ka námá ngə gwáalə kuda cínəh bwádí.

Ajəláci á ofada mə shíl Yésus mishílí

(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ngə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíin bé nə minjígulá nyə á du jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə á du lás nə buud bêsh nə kpwəó-kpwəó, mə á du yə buud minjígulá ja jêsh *mámpáanzə mə minjígulád nə *Luŋ mə Zembí dí, kúl *Oyúden bêsh bwé á du sɛɛngya yí, mə a shígé du lás moshwoó

mæshwoó. ²¹ Næcé jí wó zé ηgə jí mə mishílí yí? Shílég búúd bwá á ðə gwág mə wá sâ mə á ðə lás yí, bwá mpû sâ mó á ðə cí yí.» ²² Ja gúl fulísh má gwág Yésus má bęsa ntúni yí, a má tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bęsa nə Ajəláci á ofada ntúni?» ²³ Yésus mú bęsa ná: «Ŋkí mə ámə jag lás íí, lwóg sâ mə ámə jág cí yí. Ká, ŋkí mə ámə mpu lás íí, næcé jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú cí nə bwá kág nə Yésus wá Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mə kwo kílyá Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ηgé gwáala kuda. Bwá mú cí nə nyə ná: «Ŋgaá wo jí námə *mpwíin yé?» Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ŋgwól sóol məsáal má Ajəláci á ofada, a njúl nə byêl nə muud Pyêr nyə ámə sám̄b lwé yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mə shí dág bíná nūη fambá?» ²⁷ Pyêr mú námə nyingə kílyá nyə, ηgwúm kúwó í wá kwáág ntág.

Bwá ká nə Yésus wá Pilât

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Nə ndeé, bwá mú wú nə Yésus wá Kayíf, kə nə nyə luη mə ηgwáməna. Í á bə mán í má ηgə ləm. Nji, bwá áshígé nyí luη, nə bwá á bá lweegushi ícug nə ndeé bwá kú ná nə zhíí bwá dá *Páska. ²⁹ Pilât mú wú luη kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ηgə cí nə muud éga nyə ámə sá jí?» ³⁰ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «Sé ámə zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilât mú cí nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bí kág sám̄b nyə lésú váal məcęę mán má ηgə cí yí.» *Oyúden ná: «Məcęę məsú má áηgê nə yə sá ŋkul nə sá gwúg muud.» ³² Ciyá ní í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váal shwiy á jéla nə bá yə yí.

³³ Pilât mú nyingə nyí luη. A mú jəw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bęsa ná: «Ye wo ηgə cí ntúni nə lúú wô, ye bóól búúd bwá ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilât mú bęsa nə nyə ná: «Ye mə jí mwâ Yúden? Ləom wô nə mílúluú myâ

ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» ³⁶ Yésus mú bęsa ná: «Ijwúga byâm í cúgé yâ shí ga; í mbəm bə ntó, kí buud bâm bwá má zə lúmbálíd, zə kaambələ nə Oyúden ná bwá nda bii mə. Ká, ijwúga byâm í cúgé yâ wa.» ³⁷ Pilât mú cí nə nyə ná: «Ntó jí nə wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo má cí, mə jí Njwú-buud. Ŋkí mə á zə byêl shí gaád íí, í á bə shú ŋkúmba sâ: nə mə zég lwágulə búúd sâ bwá jów ná obúbálé yí. Buud bēsh búsá búúd wâ obúbálé wá bwá ðə gwágulə sâ mó cí yí.» ³⁸ Pilât mú jí ná: «Jí jí nə obúbálé yí?»

Bwá sám̄b nə Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á cí ntúni yí, a mú nyingə wú luη cúwo tóón, kə cí nə Oyúden ná: «Mεε mə adúgé nə múúd éga má sá gúl sâ mábęę bí má jíí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í ðə bwey bə nə mə dág bíđ bí mbwug ηgwúđ fwála lu Páska; nə ndeé, ye bí má jíí nə mə bíđúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bēsh bwá mú nyingə kím ná: «Mbô! Kú bə nyə! Yidagú bíđ sá Barábas!» Barábas éne nyə njúl zhiləŋgaanə.

19

¹ Nə ndeé, Pilât mú kə, kə sá nə bwá fyámúség Yésus milwón. ² Ozimbí bwá mú ηwa ísâ yâ mægwaagalá, bwá lwə *túm gúmə nə ndeé jíł Yésus lúúd; bwá mú námə bwééd nyə káándó ící atítíí. ³ Bwá mú ðə shísh nyóđí ðə zə cí ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ηgə báág nə wo»; bwá mú ηgə nyífə nyə məmpóónz. ⁴ Pilât mú nyingə wú luη, cúwo tóón kə cí nə Oyúden ná: «Mə zə sá nə bwá zég yə bí nyə; nji mpugá nə mə adúgé ŋkúmba sâ á má sá yí.» ⁵ Bwá mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmə á mægwaagalá nə káándó ící atítíí. Pilât nə bwo ná: «Dugá, muud wé éga.» ⁶ Dúgúlə mílúluú myâ ofada bənôn ifulísh bwá á dág Yésus yí, bwá á zə jí kímále ná: «Bwambələg nyə kwolós dí, bwambələg nyə kwolós dí.» Pilât mú cí nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bí bwám̄bələg nyə kwolós dí, mεε mə adúgé ŋkúmba sâ á má sá yí.»

18:22 19:3; Mis 23.2 18:24 18.13 18:26 18.1, 10; Mat 26.51 18:31 19.6 18:32 3.14; Mat 20.19 18:35
1.11 18:36 6.15 18:37 3.32-33; 8.47; 1Tm 6.13; 1Yn 4.6 19:2 Luk 23.11 19:3 18.22 19:4 18.38; Luk
23.4 19:6 18.31 19:7 Ləv 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34; 5.18

⁷ Oyúden bwé mú fæel ná: «Sé búsa nə dúl cææ, dwó wó í ngé ci ná á jǝlá nə yə, nəcé a ngə jaaw nyúúl ná a ji Mwân mə Zembî.»
⁸ Ja Pilât nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwende. ⁹ A mú nyingə kə lun kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ngow?» Yésus kú bəsa. ¹⁰ Pilât ntâg nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə ji nə ŋkul mə bíd wo, mə ji námə nə ŋkul mə sá ná bwé bwámbuləg wo kwolós dí?» ¹¹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Í mbâm bə Zembî kú yə wo ŋkul nyɔɔŋgá, wo kú sá mə sâ. Gwé wó jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilât nyə á ngə sɔ zhí ná a bíd Yésus, Oyúden bwé mú ngə kím ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwé mə *Káázəl. Nəcə muud yêsh mə ŋwá ící nə bəd yé má lwágulə ná a ji zhízhiŋ má Káázəl.»

¹³ Nji Pilât nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á də cígal mílósú yí, kúl bwé á də jôw ná Mbaadé á məkwóógú məkwóógú yí, heburê dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwé dá kwəmsa *Páska yí, jwów í mú ngəe tólóg dí. Pilât mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwé mú ngə kím ná: «Nji shwiy, nji shwiy. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilât ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dí?» Milúlúú myá ofada mí mú bəsa ná: «Sé búsa nə Njwú-buud nji Káázəl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwé kág bwambulə nyə kwolós dí.

Bwé bwambulə Yésus kwolós dí
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwé mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyáméfwó mú ngə ŋkény kwolós jé, ngə wú ngwála, ngə kə kúl bwé jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburê dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwé mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bánôŋ bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilât nyə á ka cilə búbóómbúdí bwé kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarêt, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwé á lɔ búbóómbú jɔɔŋg, nəcé kúl bwé á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúnə-kúnə nə

ngwála, cilyá í á bə ntâg heburê dí, nə laté dí, nə gurêk dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilât ná: «Kú bæeg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilât mú ci nə bwo ná: «Sâ má má cilə yí, gwé wé má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwé á shîn bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwé á ka ŋwa mikáándé myé bwé kaaw mánkəw mənə, muud nyé ŋkəw, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jân í á bə síyá ncindí, wú gwôw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwé mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwɔ bya, dág múúd nyə é ŋwa yé». Í mú sɔy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî í ngé ci ná, ná: «Bwé á kawula mikáándé myám nji, bwé á jwɔ bya shú mbwéédí wám». Ntáni wé ózimbi bwé á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyɔɔŋgá yé bá mínyɔŋə bwé tál nyə kúnə-kúnə nə kwolós, nə Mariya mudá má Klópas, nə Mariya á Magudála. ²⁶ Yésus mú dág nyóóŋgá, *mpwíín Yésus nyə á də cæel yé tál nyə kúnə-kúnə. A mú ci nə nyɔɔŋgá ná: «Dugí Muda, mwân woó wé éga.» ²⁷ A mú námə ci nə mpwíín ná: «Dugí nyɔɔŋgá woó.» Tééd wəla ní dí, mpwíín wɔɔŋg mú ŋwa nyóóŋgá mə Yésus, kə jíl nyádí.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í má shîn bə ntáni yí, Yésus ngé mpu ná isá byêsh í má shîn cishuli, nyə á ka ci ná: «Mə ngə gwág shwáásulə miná»; ciyá jɔɔŋg í mú sá ná sá í á bə cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwémag váál í jála yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bə í tál nə məlwəg má ábibyenzhə; bwé mú ŋwa eponzh, juwo cínəŋg məlwəg má ábibyenzhə dí, ka fæen mbúmbwé *ízop dí. Bwé mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibyenzhə mání yí, nyə ná: «Súsúsá jêsh í má bə.» A mú jweeg lúu, a mú nying kənd *jím jé wé Zembî.

Məciú nə məjúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwów bwé dá kwəmsa Sábaad yí. *Oyúden bwé áshígé ka cæel ná mimbimbə mí jig íkwolós dí kə

wóos jwów lá Sábaad. Í á ngə ntâg bæ ná nyâh Sábaad nyə é cɔ bóólúgá bēsh*. Ná ndeé, bwá á ka kə jî Pilât ná a yág bwo ηkul ná bwá búgág buud óni makuú, ka yîl bwo íkwolós dî. ³² Ozimbi bwá mú kə, kə búgə áshúshwóógú makuú, búgə námá ábeê. ³³ Ja bwá á kə wóos wá Yésus yí, bwá mú kwey ná a má bwey yə, bwá nda ntâg búgə nyə makuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ηwa kwəp, juwo nyə ntúg lá mwəp dî, məjúwó nə məcií má ó júg ntâg. ³⁵ Muud ngə bwiing isâ íni yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiingúlá á ngə bwiing yí wúsə nda óbúbálé bwá ngə magulə ná; a mpú ná a ngə bwiing sâ jísə búbálé yí. A ngə bwiing gwo shú ná bi búgúlág námá. ³⁶ Í á síy ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təo yasə jé ηgwúd nə ηgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyingə námá bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwá bá dúg múúd bwá á cúwal nyúúl yé.»

Bwá ká dul Yésus
(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Ngwól múúd nyə á du bæ Arimaté ná Yóseb, nyə á du bæ *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgá fúndə *Oyúden. Ja ózimbi bwá á shîn kə búgə buud ə íkwolós makuú bwá juwo Yésus kwəp ntúg lá mwəp dí yí, Yóseb nyə á ka wá Pilât ná Pilât yág nyə wada ná a kág yîl mbimbə mə Yésus kwolós dî. Pilât mú magulə. Yóseb mú kə ηwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus gúl búlú dí yé mú námá zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwá á du jəw ná aloês† yí fulá nə mîr‡. Fulá wəng wēsh í á jee bæ okílo məwúm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwá á ka ηwa mbimbə mə Yésus, bwá fúlə wo nə obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwá dú sá ja bwá dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á du bæ nîh kúl Yésus nyə á bæ kwolós dí yí, nyúl shwōh njúl cínəngú gúgwáan, bwá kú fwo bwele dul múúd cwú. ⁴² Nda jwów dəng í á bæ jwów bwá dú kwəməsa Sábaad yí ná, bwá á shwal wá mbimbə mə Yésus shwon nyəngúd nəcé í á bæ kúnə-kúnə.

* **19:31** Nyə é cɔ bóólúgá bēsh nəcé a bwəmələ nə Páska. **19:34** 1Yn 5.6 **19:35** 15.27; 21.24 **19:36** Sôm 34.20-21; MmN 12.46 **19:37** Zak 12.10; Mbú 1.7 **19:38** 9.22 **19:39** 3.1-2 † **19:39** aloês: Í á bæ labínda bwá á du gwáágulə mimbimbə yé. ‡ **19:39** mîr: Nyə á bæ mól mákúl má lí bwá á du sá ból ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44 **20:9** Sôm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 **20:13** 20.2 **20:14** 21.4; Luk 24.16

20

Ompwíin bwá ká dúg shwon
(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Jwów shwénde má dú tééd yí, ná námá yídúgú yídúgú, Mariya á Magudála nyə á kə shwon dî. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyingə bæ kúl í á ngə juwal shwon yí. ² A mú kə nə kúlá wá Shímun Pyêr bá nyəng *mpwíin Yésus nyə á du cēl yé. A mú kə jaaw ná: «Bwá má yîl Cwám̄ba shwóηud, sé ámpúyé kúl bwá má kənd nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ηgwól mpwíin cúwo námá, bwá mú kə kúl bwá á dul Yésus yí. ⁴ Bēsh obá bwá á ngə kə nə mikálá, nji, ηgwól nyə á ngə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dî. ⁵ A mú bəp̄lə, a mú dúg nji obándáshi bwá á dul Yésus nə ndí wá bwá mbwúgá. Nji nyə a shígé nyí shwon dí cwú. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ngə bə nyə, a mú zə wóos jé ja, a nyí shwóηud. A mú du dúg óbándáshi bwá á bæ bwá mbwúg cínəng wá. ⁷ A mú námá du dúg kúl káandə bwá á wólə mbimbə lúu nə ndí yí, jâh í á shígé bæ kúl óbándáshi bwá á bæ yí, í á bæ yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ηgwól mpwíin, nyəng nyə á tééd wóos yé, mú ka zə nyí shwóηud, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bæ nəcé bwá áshígé fwo mpu wám̄bələ sâ í á bæ mícilyád yí, ná Yésus má jəlá nə bá gwúm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwá á shîn dúg ntáni yí, bwá á ka nyingə kə bwádí.

Mariya á Magudála mə dúg Yésus
(*Mak 16.9-11*)

¹¹ Mariya nyə a lúg tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ngə jii. Nyə á ka námá kə bəp̄lə shwon a ngə jii. ¹² A mú dúg wéngəles obá nə mikáandə mí áfufumə bwá njúl kúl mbimbə má Yésus í á bæ í mbwúg yí, nyíga ηgeε kóómb lúu, nyíga ηgeε kóómb makuú. ¹³ Wéngəles bwá mú jî nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwá má yîl Cwám̄ba waamə wa, mə ampúyé kúl bwá má kənd nyə yí.» ¹⁴ A ngə ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntâg Yésus tál, nji a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí?»

Wo ηgə sɔ̄ zə?» Mariya mú téduga ná muud má dɛ sɛy cínəŋgú fambá wə ηgə jî nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ηkí wo wə wo ám̄a yîl nyə, jaawug mə kúl wo ám̄a kə kənd nyə yí, mə kə ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jôw nyə nə jíná dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburê dí ná: «Rabúni», ntó má kə ná «Yíguli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcé mə afwóyé bád kə wə Sóŋgú waamê. Yidagú kə jaaw ómínyəŋê bâm ná mə zə bád kə wə Sóŋgú waamê jísé námá Sóŋgú wán yé, wə Zembî waamê jísé námá Zembî wán yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ompwíin ná: «Mə ám̄a dág Cwám̄ba», a mú ntág jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ám̄a ci ná.

Ompwíin bwá dág Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Námá mpwó-kugú á jwôw ηgwúd nə ηgwúd ni, jwów shwéndɛ má dɛ tééd yí, *ompwíin bwá á bə njów. Bwá á ηgə ji nə mimpumbé minjuwulá, ηgólə fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zə tów bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.» ²⁰ Ja á má ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntúg lú mwɔ̄. Ompwíin bwá mú bul gwág məshusug nə dágulə Cwám̄ba. ²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí. Námá nda Dâ nyə á nti mə ná, má ka námá kənd bí.» ²² Ja á má shîn ci ntáni yí, a mú yámb bwo ηgúl, nyə ná: «Lágúgá Nkəŋkə Shíshim; ²³ buud bí má bá dɛ juu nə *misəm wá, bwá bá dɛ lág íjuugá; bəŋg bí ábúle dɛ juu wá, bwá ábúle dɛ lág íjuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wîm nə óbá, nyəŋg bwá á dɛ námá nyiŋgə jôw ná Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ompwíin bé dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíin bwá á ka jaaw nyə ná: «Sə bábá sə ám̄a dág Cwám̄ba». Nyə mú ci nə bwo ná: «Mə jii ná mə dágúg məluun má másún nyédí məbwád, mə wá nyiná cínəŋgú, mə juwo məbwá kúl bwá á juwo nyə kwɔ̄ɔ̄ ntúg lú mwɔ̄ dí yí. Té má afwóyé dág íyuug byəŋg yí, mə cugé

nə ηkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwéndɛ ncindí nyə a bwəma yí, ompwíin ó Yésus bwá á nyiŋgə bə sɛŋgá njów, bəŋŋ Tómas jân ja. Seegya ná, Yésus má zə, zə tów bwo na tátám, mimpumbé mí njúl minjuwulá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.» ²⁷ Nyə ntág nə Tómas ná: «Ntiŋg nyiná məbwá gwô wa, dágí məbwá mâm; ntiŋg məbwá zə wá wa mádí ntúg lú mwɔ̄ dí, yowug ηgólə sá məshwán, magulóg.» ²⁸ Tómas mú bəsa nə nyə ná: «Cwám̄ba waamə nə Zembî waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo má ka magulə nəcé wo dágulə mə! Buud bwá ηgə magulə bwá kú fwo dág mə wá, bábá bwá má jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sá námá mósól zhwoŋ məshimbá ompwíin bé bwá ηgə dág; mán má cúgé cilyá wa kálaad égaad. ³¹ Məŋg məsə cilyá wa má məsə shú nə bi məgúləg ná Yésus jisə *Kříst, *Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí *bə nə cug jíná déd.

21

Ompwíin zaŋgbá bwá dág Yésus

¹ Ná ndɛé, fwála í á zə cɔ̄; Yésus mú námá nyiŋgə zə lwóya *ompwíin bé nyúul ncindyɛ máŋ Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwá á dɛ námá nyiŋgə jôw ná Wáás yé, nə Natanaël muud á Kana faan lú Galilê, nə bwân ó Zhébedé, nə bóól ómpwíin bé óbá bwá á bə bwá njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwá ntág ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa byóólú. Nji, bwá áshígé bii təw shú búlú nîd. ⁴ Ná ndɛé, ja mán í má zə ηgə lâm yí, Yésus mú zə, zə tów cindú, ompwíin nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Nááá, bwân e, bi á bəyé nə búbaalé óshû na?» Bwá ná: «Mbô.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kósomb byóól á məbwá məncwîm, bi é bii óshû.» Bwá mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwá kú ná nə ηkul júgə. ⁷ Mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛɛl yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̄ba wə éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jisə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a má bwáád míkáándə, má kal nyúul məjújó. ⁸ Bóól bwá mú ηgə zə

20:17 ómínyəŋê bâm: Rom 8.29; Heb 2.11-12 **20:19** 9.22; 14.27; 20.1 **20:20** 19.34; 20.25, 27 **20:21** 17.18
20:22 14.16 **20:23** Mat 18.18 **20:24** Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2 **20:26** 20.19 **20:29** 1Pr 1.8 **20:30**
 1.14; 2.11 **20:31** 3.15; 1Yn 5.13 **21:3** Luk 5.5 **21:4** 20.14; Luk 24.16 **21:6** Luk 5.5-7 **21:7** 13.23; Mat 14.29

nə byóól bwə ɲə́ julə oshú lwándúla wódúd ná cwóó. Bwə áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwúŋ, í á jee bə nji omáda təd*. 9 Ja bwə má wóós cínú yí, bwə mú kwey kuda máág, oshú bwə mbád cínəŋg, nə íbuléd. 10 Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshú bí má bii óni.» 11 Shímun Pyêr mú nyiŋgə kəwa byóólúd, a mú kə julə wód lwándúlá nə məma óshú təd nə məwúm mətóon nə ólól. Oshú bwə á tɛm bə ntúni, wód í áshígé nyey. 12 Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Təo muud nyə áshígé jí nyə ná: «Wo wə zə?» Bêsh bwə á ɲə́ bwey mpu ná jisə Cwám̄ba. 13 Ná ndéé, Yésus mú shísh, a ɲwa íbuléd yə bwo, a ɲwa námá óshú yə bwo. 14 Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyalə nyúúl ómpwíin bə dí ja nyə á shín gwúm yí.

Yésus bá Pyêr

15 Ja bwə má shín də yí, Yésus mú jí Shímun Pyêr ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cɛel mə cə́ bímbí búga bwə céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus ntəg nə nyə ná: «Wíílúg mə bwán ó ncwəmbɛ bām.» 16 Yésus mú nyiŋgə jí nyə ja ábéé ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagələ incwəmbɛ.» 17 Yésus mú nyiŋgə jí nyə ja aléel ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Pyêr mú bə nə məcɛy mə lám nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cɛel mə?» A mú ntəg bɛsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú isá byêsh, wo mpú ntəg ná má cɛel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíílúg mə incwəmbɛ byām. 18 Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á də bə ncwámá yí, woméfwó wo á də cɛɛlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúúl yí, wo bá də téeɡ mábwá, buud oshús də cɛɛlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛel kə yí.» 19 Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ɲə́ lwágələ mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembí gúmá yí. Ja nyə á shín ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

20 Pyêr nyə á ka yid, a mú dág *mpwíin Yésus nyə á də cɛel yé ɲə́ zə nyódí mpús, mpwíin nyə á jágəwo Yésus bəd dí ja bwə á

ɲə́ də yí, jí nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?» 21 Ja Pyêr má dág mpwíin éne yí, a má jí Yésus ná: «Nyíga nyɛ mə bá shúgula ntədɛl?» 22 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci nə a bág cəgə kə wóós ja mə bá nyiŋgə zə yí, jí í dág wo cínəŋg yí? Wɛɛ bɛg mə.» 23 Téeéd fwála ni dí, lâŋ mú kyey óbúgula bêsh dí ná mpwíin wəŋgá nyə abále yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíin wəŋgá nyə abále yə, nyə yida ci nə: «Mə ká ci nə a bág cəgə kə wóós ja mə bá nyiŋgə zə yí, jí í dág wo cínəŋg yí?»

24 Mpwíin wəŋg wə ɲə́ bwiŋg isá íga, nyə wə nyə á cilə byo; sé má mpú ntəg ná bwiŋgələ yé wúsə nda óbúbálé bwə ɲə́ magələ ná. 25 Bíl ncúlyá isá Yésus nyə a sá yí bisə. Byêsh í á mbəm ɲə́ kə mícilyá dí, shí ga bə bíbilyá shú ókálaad ə mícilyá myəŋg.

* 21:8 Okudé mitəd mimbá. 21:11 Luk 5.6 21:13 6.11; Mat 14.19; 15.36 21:14 20.19, 26 21:15 Wíílúg mə bwán ó ncwəmbɛ bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 21:18 2Pr 1.14 21:19 13.36 21:20 13.23, 25 21:24 15.27; 19.35 21:25 20.30

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá Isâ í dúgyá nà kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembî dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ Iwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətéédúlé mə kálaad mə Iwágulə sá nə Yésus nyə á bwəndə fəg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fəg nyəngú nə sán sán (1.8): «bi mə bá lág nkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumə í shí byêsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

(1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkɛŋkɛ Shíshim nyúúlád jwəw lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembî í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.

(2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námə ná ndeé kə kumə Róma, shug lú ləmməd (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyín: í bul bə mínjənd milól nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowəla ni í cúgé nji sáal búúd ɔ Iwámá bənəŋ oshwə báj; í bul bə ná Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á ngə sá nə Dɔ mə Zembî í ngəg nə bwaag.

Zembî nyə á kaag buud Nkɛŋkɛ Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú nə mə bwiing sá jəsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jəsh nyə á jíguli yí tééd mətéédúlé ² kə wós jwəw nyə á bən kə gwów yí. Jwəw dəngú, nə nkul á Nkɛŋkɛ Shíshim, nyə á fwo shín Iwágulə *buud ɔ Iwámá bé nyə á féesh wá sá bwé jéllá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ Iwámá bé bəng dí wə nyə á lwóya nyúul mpəsə micún

nə shwiy dé yí. Nyə a Iwágulə bwo iyuug mimbii mimbii ná a jisə kuwó, bwə ngə dág nyə tən mwəw məwúm mənə, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí.

⁴ Í á ka zə bə, dani jwówád í, bənəŋ bwə ngə də, a mú báasulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nyə nyə á duu buud nə məjúwó, bí bən bi mə zə bá duwan nə Nkɛŋkɛ Shíshim námə mwəw mágaád.» ⁶ Bəsh bwə mú ka ji nyə cún ngwúd ná: «Cwámə e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəyél yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bi dí bí ná bi mpúg máfwála nə ija Dá nyəmfwó nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mə bá lág nkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumə í shí byêsh dî.»

Yésus mə kə gwəw (Luk 24.50-53)

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwə ngə dág nyə, a mú nkən kə gwəw, nkúdu mú shweel nyə, mísh máŋ mə kú ná dág nyə. ¹⁰ Bwə ngə ná dág ngəe jon dí wú nyə á kə wá, seegya ná buud obá bwə mə wós bwo na koogú, bwə njúl nə mimbwéedí mí áfufumə. ¹¹ Buud óni bwə mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jí bí mə kə bwən na də dág jon dí yí? Yésus mə bún kə jon dí béegya nə bi éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bi ámə dág a ngə kə jon dí ni.»

¹² Ntə, bwə mú tí njənd wúlə mbəmbəŋ á wəolivyé, kələ Yurúsəlem, cínəngú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwəw lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwə mə wós Yurúsəlem yí, bwə mú bád fúm á njów dí gwəw, kúl bwə á də seegya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá André, nə Fílíp bá Tómas, nə Batəlamî bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoong á məcey mə ləm dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. ¹⁴ Bəsh bwə á də sá zény májəgula lâm ngwúd, bənəŋ bóól búdá, nə Mariya nyəngú mə Yésus, nə omínyəŋə ó Yésus.

1:1 Luk 1.1-4 **1:2** 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16 **1:4** Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16 **1:6** Luk 24.21 **1:7** Mak 13.32 **1:8** Luk 24.47-48 bi músə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27 **1:9** Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 **1:10** Luk 24.4 **1:11** Luk 21.27; Mbú 1.7 **1:12** Luk 24.52 * **1:12** Cɛɛ mə Moyíz í á də ci nə nkí muud mə cəel sá njənd jwəw lú Sábaad í, a kú ntə kilomáda ngwúd. **1:13** Luk 6.14-16 **1:14** Luk 23.49

Bwá féesh jilá mæ Yúdas

15 Dúl jwówúd ntúni, obúgula bwá má sɛɛŋgya je bæ tâŋ buud tæd næ mæwûm mábá, Pyêr nyə á tâw shí, a mú ci næ bwo ná: 16 «Bwááŋg ó, Nkêŋkê Shíshim nyə a lás mpu má *Dávid dí, sâ jɔɔŋg jisə cilyá shú má Yúdas. Nyə wá nyə á ŋgə kə næ buud bwá á kə bii Yésus wá. Í á jii ná sâ jisə mícilyá mí Kálaad Zembî dí yí í bwámag. 17 Yúdas nyə á bæ námá gwoonŋ jisúd, Zembî nyə a yə námá nyə ŋkəw sáal gaád. 18 Nji, *mwaanê bwá á jéna næ nyə ná a sáág olíŋŋi nyə á sâ wá, nyə á kusə shí næ mwaanê wɔɔŋg. Nyə á ka kə kadəwa shí cínɔŋg mbúbudɛ, a mú kɔɔd tām kug, iság næ incuwa cɪm shí næ shí†. 19 Buud ɔ Yurásəlem bēsh bwá á shí mpu sâ jɔɔŋg, ná ndeé bwá á gwiid shí nyɔɔŋg ná Akéludama, ntó má kə ná “Shí mæcií”. 20 Mpugá ná jisə cilyá kálaad osôm dí ná: “Dánd dé í lúgúg wuul, muud kú ná bá ji cínɔŋg”. Í njúl námá kwo bæ cilyá ná: “Ŋgwól múúd ŋwág jiya jé”.

21 «Ntó, sə búsə næ bóól búúd wa, buud sánŋə bwo sə á də ŋgə jaand ja sánŋə Cwám̄ba Yésus sə á bæ gwoonŋ yí, 22 tééd nduwán má Yuánes Nduu-buud kə kumə ja nyə á bân kə jon dí yí. Í jii ná ŋgwól múúd á cínɔŋg zág sɛɛŋgya næ sə, sánŋə zə ŋgə bwiinŋ gwûmúlə Cwám̄ba nyə a gwûm yí.» 23 Bwá mú lwágulə búúd obá, næ Yóseb nyə á bæ næ dúl jínə ná Barsábas, bwá dúgə námá nyinŋə jôw ná Yustos yé, næ Matíyas. 24 Nə ndeé, buud bwá mú jəgula næ Zembî ná: «Cwám̄ba e, wo muud mæ mpú mílām mí búúd bēsh yé, lwóg sə nyɔɔŋg wó má féesh wa búúd obá óga dí yé, 25 a zág ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ lwámád, næcé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jɔɔŋgá, a kə ŋwa jɔɔŋg í á jəla næ nyə yí.» 26 Bwá mú jwɔ bya shú búúd obá bɔɔŋg, mpaambé í mú féesh Matíyas, bwá músə sɛɛŋg nyə næ buud ɔ lwámá wûm næ ŋgwúd.

2*Nkêŋkê Shíshim má shulə jwôw lá Pantekôt*

1:16 Sôm 41.10 1:18 Mat 27.3-8 † 1:18 Bwɔɔdagí lân ga næ wɔɔŋg wúsə Mat. 27.5 yí. 1:20 Sôm 69.26; 109.8 1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51 1:24 Yuá 2.24-25 1:26 Mik 16.33 2:1 Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 2:3 Luk 3.16 2:4 bwá mú lwánd næ Nkêŋkê Shíshim ná cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mól mákál: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12 2:7 1.11 2:12 1Kr 14.23

1 Ja jwôw lá Pantekôt í á wóós yí, bēsh bwá á bæ bwá njúl kəkúl ŋgwúd. 2 Seegya ná nyúl ncíndá mú zhu gwôw námá nda ja mæma ŋkwə mæ də kung yí. Ncíndá nyɔɔŋg í mú lwánd njów bwá á bæ yí wēsh ná cwóó. 3 Nə ndeé bwá mú dúg bíl ísâ í ŋgə wóós nda mæjûm má kuda. Isâ byɔɔŋg í mú ŋgə bóóg ŋgə kə badəwo muud yēsh nyúúlád. 4 Bēsh bwá mú lwánd næ Nkêŋkê Shíshim ná cwóó, bwá mú tééd ŋgələ lás mól mákál nda Shíshim í á ŋgə sá ná bwá lásúg ná.

5 Í á bæ *Oyúden bwá njúl Yurásəlem, Oyúden bwá má wá lâm wá Zembî wá, bwá á zhu ílwon i búúd byēsh bísə jon dí shí yí. 6 Ja sâ ni má gwíg ləɔm næ ləɔm yí, búúd bwá mú zə sɛɛŋgya bwá kú mpu sâ bwá cíg yí næcé muud yēsh ŋgələ gwág obúgula bwá ŋgə lás kál lá byélé dé. 7 Fug í á jimb bwo mílúúd, bwá ŋgə jág bul káam, bwá mú ŋgə ci ná: «Ŋgaá ná búúd bwá ŋgə lás óga bēsh búsə buud wá Galilê? 8 Ká ntədəlé í mpú zə bæ ná sə ŋgəg næ gwág bwá ŋgə lás məkál mäsú, muud yēsh yag kál lá byélé dé yé? 9 Nə Oparət, næ buud ó Mədî næ bɔɔŋg wá Elam, næ bɔɔŋg bwá də ji Məzhuputamí næ Yudéa, næ bɔɔŋg wá Kapados námá, næ Pôn næ Azí, 10 næ Frizhî, næ Paməfilí námá, næ Igípten, næ mæfaan má Libî mæ ŋgeé ŋgwəla Sirên, næ buud bwá ámə zhu Róma wá, 11 fwámé Oyúden, næ ojóŋ bwá á zə nyí míscəɔn Oyúden dí wá, næ buud ó Kərêt næ Arabî. Ntədəlé sə ŋgə gwág buud óga bwá ŋgə bwiinŋ mæma mísóólúgú mí Zembî sádí mákál má byélé dí yé?» 12 Bēsh fug í á jimb mílúúd, bwá kú ná mpu sâ bwá cíg yí. Bwá mú ka ŋgə ci bwámé næ bwámé ná: «Jáyé í má bæ ga?» 13 Bóólúgá bân bwá mú ŋgə cágula obúgula, bwá ná: «Bwá má lwánd næ məlwəg.»

Pyêr mæ lás kaand

14 Pyêr bənŋə *buud ɔ lwámá wûm næ ŋgwúd bwá mú ka zə tâw tām buud. Pyêr mú bân kál gwów-gwôw, lás næ bwo ná: «Yé *Oyúden næ bi bēsh buud bí ŋgə ji Yurásəlem wá, bi ɔ mpú nti málwə kəga mádí, bi má

jələ nə mpu sâ ga. ¹⁵ Buud óga bwá anjê nə fudə nə mælwæg nda bí ngá ci ná. Ngeá né jwôw dásə ná nji mæwəla íbuu mâ mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bə né sâ Zhuwêl *muud micúndá nyə á jaaw yí, gwá wé í mé bwəmə ga, nyə á ci ná:

¹⁷ Í bá bə ná, mwôw mâ mæzhúgúlâ, mə bá shwu múúd yêsh Shíshim wâm.

Zembî mé ci ntó.

Bwân bún wâ budûm nə wâ budá bwé bá cúndə micúndá myâm,

məncwámá mún mé dúg *məntamé mé á mísh ná bagá*,

icwúcwúúl bín dúg məntamé.

¹⁸ Jí ntó. Mə bá shwu ósól ɔ məsáal bâm Shíshim wâm mwôw mæwægú,

təw ósól ɔ məsáal wá budûm, təw wâ budá, bêsh bwé mú bə búúd ɔ micúndá.

¹⁹ Mə bá wéeshuli *isâ í mímbúgú gwów jonud,

mə sá *isâ í ntó búúd ηkwón yí shí mishwun.

Í bá bə, nə mæcií nə kuda, nə ηgúdá yíle,

²⁰ shúshwóógú nə mwásé mé Cwámba í zág wóós,

məma mwásé anjêkənəwâ wəwæg,

jwôw í bá shwópla bə yídúgá, mbyól bə mæcií.

²¹ Ná ndéé, múúd yêsh mə bá kîm jôw jíná mé Cwámba yé, a bá cəgə.

²² «Bag ó *Izəryél, gwágúlógá sâ mé ηgá ci yí. Zembî nyə a wéeshuli bí *məshimbá nə isâ í mímbúgú nə isâ í ntó búud ηkwón yí. Nyə a wéeshuli byo məbwê mé Yésus á Nazarêt dí nda bí mé bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembî nyə á mpu lwóya nə nyə wé nyə á nti bí Yésus á Nazarêt wəwəgú, ²³ Zembî mú sá ná bi bíg muud wəwəgú námé nda nyáméfwó Zembî nyə á ηwa cigúlá ná, nda nyə á bwey mpu ná. Bi á kusha nyə nə buud básé kú bish məcçé wá, bí sá ná bwé gwúg nyə, bwé músə bwambələ nyə kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembî nyə a gwúmushi nyə, a fəemushi nyə nə shwiy nəcé shwiy í á

shígé nywá bə nə ηkul máánd nyə kandəgə.

²⁵ Dávid nyə á wámbələ ci shú déd ná:

Mə á də dúg Cwámba mádí shwóg ja jêsh, nəcé a jisə mádí mbwê mənəcwúm shú ná sâ kú bwəle fwágusə mə.

²⁶ Ntó, lâm wâm wúsə nə məshusəg, jûm dâm í ηgə kəos nə jámbá.

Ka nyiηgə bul bə né ifúndá byâm í bá ηgə woga nə búgá,

²⁷ nəcé wo abúlé sá ná mə kág myeesh ban mínjîm,

wo abúlé bíd ná jəjə sóol məsáal wô kág bwo shwóηud.

²⁸ Wo a sá né mə mpúg məzhií mé cəg,

wo bá lwándələ mə nə məshusəg ja mé bá dúg wó yí.

²⁹ «Bwááηg, maguləgá nə mə jááwəg bí ná kpwəó ná, mpáámé íshé *Dávid nyə a shí yə, nyə á dəw, shwəη nyé nyísə ná wa sádí zə wóós múús. ³⁰ Nji, nda nyə á bə muud micúndá ná, nyə á bwey mpu ná Zembî nyə á kaag nyə, a kəen bábálé ná a bá jil ηgwól mwân yé, məbyá mé mâ nyəméfwó, a bá jil nyə nyádí jiya ící dí. ³¹ Nyə á bwey dúg ná Yésus mə bá gwúm, gwúmále wəwəg wə nyə á ηgə ci ja nyə á lás ná: “Bwé á shígé myaas nyə ban mínjîm, nyúúl nyé í á shígé bwo shwóηud”.

³² «Yésus wəwəgú, Zembî nyə á gwúmushi nyə, sá bêsh sé búsə owúshined wâ lâη wəwəg. ³³ Mbwê mənəcwúm mé Zembî í á bân nyə gwôw. Njêkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé, a mé lég nyə wé Dâ, a mé shwu sé nyə, gwé wé bí ηgá gwág bí ηgá dúg nə sé ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyəméfwó nyə a shígé kə gwôw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci nə Cwámba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwê mənəcwúm kə wóós ja mə é culushi mízhíhíη myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁶ Yé bag ɔ Izəryél bêsh, bí mé jələ nə ka mpu kú nə məshwán ná Yésus bí á bwambələ kwolós dí yé, Zembî mé sá ná a bóg Cwámba, a bə *Kríst.»

2:17 Zhu 3.1-5 * **2:17** ntamé á mísh ná bagá: Wəη mbií ntamé í də bə wo kú kə gwád. **2:21** 22.16; Rom 10.13 **2:22** Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 **2:23** 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 **2:24** 3.15; Luk 24.5 **2:25** Sôm 16.8-11 **2:27** 13.35 **2:29** 10j 2.10; Mis 13.36 **2:30** 2Sa 7.12-13, 16 **2:31** Sôm 16.10 **2:32** 1.8 **2:33** Mbwê mənəcwúm mé Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Njêkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 **2:34-35** Sôm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 **2:36** 3.15

Obúgula ó Yésus ó ashúshwóógú

³⁷ Kaand ni nyə á kwiy buud milâm, bwá mú jî Pyêr bônôñ *buud ɔ lwámá ná: «Bwááñg e, sá sáág ntədélê?» ³⁸ Pyêr mú bęsa nə bwo ná: «Céndúgá mitádúgá, muud yêsh dúwanugi jíná má Yésus-Krîst dí, Zembî jwúg bí nə *misám mín. Ntó, bi mú lág yána má Zembî, yána dɔɔñg wá Nkêñkê Shîshim. ³⁹ Nəcə ñkaagá má Zembî í dúgyá nə bî, nə bwân bún, nə bóól búúd bêsh búásá óshwóg-óshwóg wá, bímbí dêsh Zembî mə bá jôw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námá kwo ñgə lás nə bwo bíl zhwoğ iciyá na, ñgə cwîny bwo, nyə nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á líñgî nííd.»

⁴¹ Buud bwá á magulə kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw dɔɔñgú, buud bwá á kwídulí *Dɔ lú óbúgula dí kúná-kúnə buud otóóshin olóol. ⁴² Obúgula bêsh bwá á də sá zény bęxlə mínjígúlá mí búúd ɔ lwámá, zény cug sɛɛñgí á omínɔñâ, zény dúlə féya buléd, nə zény dúlə jî ísɛɛñgyá í mójəgulad. ⁴³ Buud bêsh bwá á bə nə gwóógə, buud ɔ lwámá bwá ñgə bul sá *ísâ í mímbúgú nə *ísâ í ntɔ búúd ñkwón yí. ⁴⁴ Buud bêsh bwá á *búgula wá bwá á də bə kúl ñgwúd, bwá sɛɛñg isâ byán də bí byo sɛɛñgí. ⁴⁵ Bwá á ñgə kusha məbí máñ nə isâ byán, bwá ka də kawula *mwaanê wɔɔñgú námá nda múúd yêsh nyə á bə nə məyáñgan ná. ⁴⁶ Bêsh bwá á də sá zény kələ *Luñ má Zembî jwôw dêsh mbí ñgwúd; bwá də féya buléd mínjów minjów, bwá də də ídúw byán nə məshusug, kú nə muud mə ñkény nyúul. ⁴⁷ Bwá də ságusə Zembî, bóól búúd bêsh də ñwa bwo nə məjilə. Cwámba nyə á də cug buud jwôw dêsh, a də kwádulə bwo *Dɔ dí.

3*Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú*

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Luñ má Zembî wəla lú mójəgula dí, məwəla məlól mə mpwó-kugú. ² Ngwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud bwá á ka də ñkény nyə jwôw dêsh də kə jil nyə mpumbé Luñ bwá

də jôw ná: «Jɔ Mbê» yí, a ka də gwáámb búúd bwá kə Luñ wá kwíindyá. ³ Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ñgə bə ná bwá zə nyí Luñ, a mú gwáámb bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə ná figə-figə, bwá nə né ná: «Ntiig mísh kága.» ⁵ Muud éne mú kənd mísh bwádí a ñgə téduga ná a zə lág gúl sá. ⁶ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanê, mə kú nə or. Sá má jí nə ndí yí, gwə wə má yə wo yí. Jíná má Yésus-Krîst á Nazarêt dí, tówúg tətəlí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bí nyə mbwə məncwúmúd, bən. Námá cé nə cé, məkuú nə məcugalu má músə lal múúd éne. ⁸ A mú sáanz tów tətəlí ná cədek. A mú tééd ñgələ kyey. A mú kə, bônôñ bwo bwá mú kə nyí Luñ má Zembî, a ñgə kyey, a ñgə kôw, a ñgə ságusə Zembî. ⁹ Buud bêsh bwá mú dúg nyə a ñgə kyey, a ñgə kôw, a ñgə ságusə Zembî, ¹⁰ bwá ñgə mpu yag nyə ná muud nyə á də jí mpumbé Luñ bwá də jôw ná Jɔ Mbê, a dúg gwáámb búúd mikwíindyá yé, nyə wə éne. Bwá mú ñgə jág bul káam sá í má s̄y yí, ikukwende bí bwo. ¹¹ Muud éne nyə á shígé ná kwo béégya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zə nə mikálá kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyɛ bwo na wú bwá á bə kúl bwá á gwiid ná Nyíñgúlé* má Sóləmun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntáni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izarəyél, nəcə jí bí ñgə bul káam sá í má s̄y ni yí? Jí bí ñgə dúg sə ná ñkaamá námá nda ñkul nyísú wə í má sá ná muud éga kyéyug tətəlí yí, ñkí ntág ná sá bulələ wá milâm wə Zembî wá í má sá yí? ¹³ Zembî má *Abərahəm, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab, Zembî odá má sá ná sól məsáal yé Yésus bág nə gúmá. Yésus bí bñ bí á kɛɛzh yé, bí á ban mísh má Pilát dí yé, í njúl ná Pilát nywáá nyə á ñgə cɛel bíd nyə. ¹⁴ Bí á ban muud Zembî nyə a féesh yé, tətəlí muud, bí yidá jî ná Pilát gwágúg ñgwúl buud ñkúñkwónúla, a bíd nyə. ¹⁵ Muud nyə a té cug yé, bí bñ bí a gwú nyə, Zembî nywáá

2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 **2:38** 3.19; Luk 3.3 **2:39** Iza 57.18-19; Ifz 2.17 **2:41** 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 **2:44** 4.32-35 **2:46** Luk 24.53 **2:47** 2.41 **3:1** 10.3, 9, 30 **3:2** 14.8 **3:8** 14.10; Yuá 5.14 **3:11** 5.12; Yuá 10.23 * **3:11** Nyíñgúlé: Sá sə ñgə jôw ná nyíñgúlé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwoñ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bég. **3:13** 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 **3:16** Mat 9.22

mú gwùmashi nyə. Sá básə owúshined wá lâŋ wəŋg. ¹⁶ Nəcə búgúlálə Jínə mé Yésus í, Jínə dəŋg í mé ləlúshi múúd bí mé dúg, bí mé bwey mpu éga. Búgúlálə Yésus wá í mé sá ná a yálúg fwámé yâ nda bí bēsh mé dúg éga. ¹⁷ Nə ndéé, bwaanŋ, mə mpú ná sóólúgú wēsh bínəŋ otówe ɔ shwóg bán bí á sá yí, í á bə nəcə ijág. ¹⁸ Nji, Zembí nyə á bwey jaaw mímpu mí *búúd ɔ micúndá bé bēsh dí ná *Kríst yé mé bá bwəma nə micúŋ ná ndéé a yə, sâ jəŋg wá í mé bwəma ntáni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítédúgá, bí cénd kuú njənd, ja jəŋgú Zembí mú jímbal *misám mín; ²⁰ bí mé ká sá ntó Cwámbe mə bá sá ná bí bág ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bág Kríst wún yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəŋgú fwóg ji jon dí kə wóós ja ísá byēsh í bá kwo síy ógúgwáán yí. Zembí nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndá bé nyə á féesh yág wá. ²² Nəcə Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwámbe Zembí mə bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bí ɔ bá gwágulə nyə sâ jēsh nyə é bá ci bí yí. ²³ Muud yēsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəŋg yé, nyə abúle ná bə málánj má kúl búúd jíshéd, a bá gwúyow.” ²⁴ Buud ɔ micúndá bēsh, tééd wá Samyél kala nə bəŋg bēsh bwá á zə nyádí mpúsə wá bwá á shí bwey də bwiiŋg lâŋ á mwəw mága. ²⁵ Bí básə bwān ó búúd ɔ micúndá, bí á ngə námə byél Zembí njúl nə sɔ nə impáámé bín. Nyə a sá sɔ jəŋgú ja nyə á ci nə Aburaham ná: “Minjów mí búúd myā shí ga myēsh mí bá də lóg ibwádán mpwoŋ buud nywô dī.” ²⁶ Shú dán wá Zembí nyə á tééd wéeshali sóol mäsáal yé yé, a ntí nyə ná a zág bwádán nə bí, a sá ná muud yēsh yówug bów-bəw fúlú.»

4

Bwá zə bíi Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwá ngé ná lésha nə buud ntáni, nə ofada, nə njwú á buud bwá á də baagulə *Luŋ má Zembí wá, nə *Osadwisyēŋ bwá mú zə wóós, ² bwá ngé bul

3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13 **3:18** 5.42; Luk 24.27, 44-46

3:25 Mat 12.3; Gal 3.8, 16 **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16

52 **4:2** 2.24; 4.33; 17.18; 26.23 **4:3** 5.18 **4:4** 2.41

20.2 **4:8** 2.4 **4:10** 3.6; 3.15 **4:11** Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7

† **4:11** kwóógú lá lámuga: Kwóógú bwá á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wá bwá á də bɛ ja bwá lám mənuyŋ mə njów yí. Bwá á də lwə mbií sá ngé dúg məlwəga má shiméd múús yí. (Sâ ga jisə námə Mat 21.42.) **4:12** Mat 1.21; 1Kr 3.11 **4:15** 5.34-35

gwág bəw nə Pyêr bá Yuánes ngələ yə buud minjígulá ngə jaaw ná buud bwá bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³ Buud óni bwá mú bíi Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lésú wán mpwó-mwásó. Nəcə í á bə kugú mé bíi shí. ⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwá á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tāŋ obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə ótósšhin otóŋ.*

Pyêr bá Yuánes bwá zə təw kəədəd

⁵ Mán mələm, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á bə Yurúsələm wá bwá mú zə seŋgya. ⁶ Ajəláci á ofada bwá á də jəw ná Hána yé nyə á bə cínəŋg, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləgəzándra, nə mimbyél myēsh myā wáájəláci wá ofada. ⁷ Bwá mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánád na búúd óni dí. Bwá mú ngə jí bwo mishílí. Bwá nə bwo ná: «Bí ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ŋkul? Bí ámə cwééd jínə mé zə?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándálá nə Nkəŋkə Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wá kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá təl kəəd dí múús nəcə sá sálə mbəl múúd mənuywa. Bí ngə jí sá sá ámə sá shú ná a bág mpwogé yí. ¹⁰ Bí bēsh nə bag ɔ *Izəyél bēsh, mpugá ná muud bí ngé dúg éga mé bə mpwogé jínə mé Yésus-Kríst á Nazarét dī, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wá Zembí nyə a gwùmashi yé, nyə wá mé sá ná muud éga bág mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nəcə Yésus jisə “kwóógú bí olwəyɛ bí á myaas yí, dwó wá í mé shúgula kwóógú lá lámuga† yí”. ¹² Kú nə ngwól múúd jí nə ŋkul yíl búúd mábəw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcə kú nə dúl jínə lá múúd sá mé jálá nə *dúg cug nə ndí wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káám dúgúlə ná Pyêr bá Yuánes bwá ngə lás ná kpwóó-kpwóó. Bwá á bul káam nəcə mpúlə ná Pyêr bá Yuánes básə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngé yida mpúy ná básə buud ó gwoŋg mə Yésus. ¹⁴ Nda bwá á ngə námə dúg muud nyə á yâ éne tál na

3:19 2.38 **3:22** Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 **3:24** 3.18

4:1 Osadwisyēŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27 **4:1** Luk 22.4,

* **4:4** Tāŋ ni nyísə lələ nji budúm nə budúm. **4:7** Luk

bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bæ ná sâ bwá cî. ¹⁵ Bwá mú ci nâ Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáanzá milású á Zembî dí, bwá cúwóg tóón. Osémbye ó milású bwá mú ka ngə sɔ́ sâ bwá cig nâ bwo yí. ¹⁶ Bwá ná: «Sá sáág buud óga ntədəl? Jísə mpu bæ ná bwá mǎ sá *shimbá. Í cugé ná kwo bæ shwoó, buud ó Yurúsəlem bēsh bwá mǎ mpu ntó, sá cugé nâ nkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lâŋ ni í kwágagí nâ muud yēsh. Ntó, sá mpúg yáásulə bwo mǎlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nâ muud nâ jíná mǎ Yésus.»

¹⁸ Bwá mú jǎw bwo, zə mpu yáásulə bwo mǎlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nâ muud nâ jíná mǎ Yésus, nkí ná bwá kwo jǎguli búúd gúl sâ jínə dɔɔŋgúd. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwá mú bɛsa nâ bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mísh mǎ Zembî dí ná sá yídag gwág nâ bí, kú gwág nâ Zembî? ²⁰ Sá bāŋ sá cugé nâ nkul yəw bwiingúlə sâ sá á dúg nâ gwág yí.» ²¹ Buud ɔ́ gúfúgá ósémbye ɔ́ milású bwá mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndeé, bwá músə bíd bwo kú sá bwo sâ. Bwá dúg ná nkí bwá yə bwo intúgúlí, í bəw, nəcé buud bēsh bwá á ngə bul ságusə Zembî nâ sâ í á sɔ́ yí. ²² Muud nyə á yâl shimbád yé wɔɔŋg nyə á bæ kala múúd í mé cɔ́ mimbû mǎwûm mǎnɔ́ yí.

Obúgula bwá jəgula nâ Zembî

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwá á bíd bwo yí, bwá á kə búúd bāŋ dí, kə jaaw bwo lású wēsh milúlúú myā ofada nâ ocúmbá buud bwá á lás nâ bwo yí. ²⁴ Nda bwá á gwág lású wɔɔŋg ná, bēsh bwá á bān mǎkəl jəgula nâ Zembî lâm ngwúd bwá ná: «Mása, wo wé wo a sá gwəw nâ shí nâ mǎŋ nâ isâ byēsh bí cínəŋg yí. ²⁵ Wo wé wo á balan nâ Nkəŋkə Shíshim lás mpu mǎ sól mǎsáal woó mpáámǎ jísú *Dávid dí, ci ná:

Nəcé jí ilwəŋ í búl cugula ntúga yí?

Nəcé jí ikúl í búl wá mílúú mítédúgá mí kú nâ wúmbúlé dí yí?

²⁶ Ojwû ɔ́ shí bwá mǎ sɛŋgya, otówe ɔ́ shwóg bwá báduga ná bēsh bwá zə lúmbuli nâ Cwámǎ á shí nyēsh bá Kríst yé.

²⁷ Nəcé Herod bá Pons Pilát bwá mǎ bále zə sɛŋgya nâ ikúl í cúgé *Oyúden yí nâ Dɔ́ mǎ *Izəryél. Bwá mǎ zə sɛŋgya wa ngwála gaád ná bwá zə lúmbuli nâ Yésus, jəjɔ́ sól mǎsáal wə wó á gwágulə mǎwúdá yé. ²⁸ Bwá sá ná isâ byēsh í bwəmag nda wó á bwey ŋwa cigúlá nâ nkul nywô nâ tédúgá woó ná í bāg bæ ná. ²⁹ Cwámǎ e, ntig mísh ja gaád wo dúgúg nda bwá ngə cɛl juwal sá ná. Sáŋ ná osól ɔ́ mǎsáal bwô bwá bwíingag kéel dwô ná kpwɔ́-kpwɔ́. ³⁰ Shéembúg mbwə wô, mimbəl mí ngəg nâ yâl, *isâ í ntɔ́ búúd nkwón yí nâ *isâ í mímbúgú í ngəg nâ sɔ́y Jíná mǎ Jəjɔ́ Sóol mǎsáal woó Yésus dí.»

³¹ Ja bwá á shín jəgula yí, kúkúl bwá á bæ yí í mú ntəŋsa, bēsh bwá mú lwánd nâ Nkəŋkə Shíshim ná cwɔ́, bwá mú ngə bwiing Milású mí Zembî ná kpwɔ́-kpwɔ́.

Obúgula bwá cugə nâ isâ byáŋ sɛŋgí

³² Ncúlyá buud bwá á *búgula wá bwá á ngə cugə lâm ngwúd, nâ tédúgá ngwúd. Kú nâ muud nyə á nkwandəwa nâ mé məbii yé. Bēsh bwá á də balan nâ məbii mǎŋ sɛŋgí. ³³ *Buud ɔ́ lwámá bwá á ngə bwiing lâŋ gwúmálə Cwámǎ Yésus nyə a gwúm nâ məma nkúl yí, Zembî ngə bul lwágulə bēsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nâ muud á *Dɔ́ lá óbúgula nyə á kwo bæ nâ məyāŋgan. Bɔɔŋg bēsh bwá á bæ nâ məshí nkí minjów wá, bwá á ngə kusha myo, də zə nâ *mwaanə wɔɔŋg ³⁵ də zə bwíig búúd ó lwámá shí məkuú. Bwá ka də kaaw búúd nda mǎyāŋgan mǎ á də bæ ná. ³⁶ Ntó, ngwól múúd á Shíprə ná jíná ná Yóseb, nyə á bæ mwā *Levít, búúd ɔ́ lwámá bwá á kwo gwiid ná Barnábas. Jínə dɔɔŋg í ké ná «Muud mə dú bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bæ nâ fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nâ mwaanə wɔɔŋg zə bwíig búúd ó lwámá shí məkuú.

5

Lāŋ mǎ Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ngwól múúd nâ jíná ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwá á zə təw cǎŋ. Muud éne mú nómə zə kusha dúl bii dé. ² Né ndeé bá mudá yé bwá mú təw cǎŋ, a mú béég ngwól *mwaanə, a bwíig shú dé. A músə kə nâ

ngwól kə bwíig *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá né *Sátan jwúg nə lám wô wêsh wó mú shweel ngwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shíig Nkékê Shíshim? ⁴ Ngaá né shí í ámə bæ shí nywô? Ja wó ámə ka ntâg kusha nywo yí, ngaá né mwaanê wəng nyə ámə bæ mwaanê woó? Ntədəlé wó ámə mpu wá wáni táduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shíig wá, Zembî wé wó ámə shíig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá íni yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bêsh bwé á ngə gwág lân ni wá. ⁶ Məncwámá má á tōw shí, fálə nyə né ndeé bwé mú kə dəl.

⁷ Fwámé fwála í mú cə, je bæ məwəla məlól ntáni. Mudá má Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sá í ámə sɛy yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúg sê. Ye bímbí ga wé bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dəng wé ni.» ⁹ Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcé jí bí ámə mpu tōw cún ná bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwámá yí? Dəgí, búúd bwé ámə kə dəl ngwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd máni. Bwé é kə námə nə wo.» ¹⁰ Námə cé jəngá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá má ngə námə nyíi njów, má mú kwey nyə mbimbə. Bwé mú kə nə nyə kə dəl ngwúm dí koogá. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bêsh, tə bəng wá *Də lú óbúgəla, tə bəng bwé á ngə gwág nji lân wá.

Buud ɔ lwámá bwé sá zhwoɡ məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwé á ngə sá zhwoɡ *isá í ntə búúd nkəwón yí, nə *isá í mímbúgú mənkúmbə má búúd dí. Bêsh bwé á bæ cún ngwúd, bwé njúl kúl bwé á gwiid né Nyíngálé* má Sálumun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛngya nə bwo. Nji, zhwoɡ buud bwé á ngə bul ságəsə bwo. ¹⁴ Buud nkí bul bulya bwé á ngə *búgəla Cwámá, nə budúm nə budá, bwé mú zə ngə kwídəli gwoong dí, ¹⁵ mbií í á wóós né buud bwé á ngə zə nə mimbəl itáádə nə itanjúd, ngə zə bwíig koogá læ njwón. Bwé á ngə sá ná ja Pyêr nyə e cə yí, ka shishím jé í é kúnya nə

wúl mbəl cínəng. ¹⁶ Buud bwé á kə cíg wú míləəm myá kúnə-kúnə nə Yurúsəlem, bwé ngə zə nə mimbəl nə bəng buud məjamb má á təl cwúnd dí wá, bēsh bwé mú ngə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwé zə bwəma nə zhín

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá nkəəmú *Osadwisyeň bənonə bwé á bæ cún wá bwé á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwaɡwə. ¹⁸ Bwé mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dí. ¹⁹ Ngwól *éngəles mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshəli búúd ɔ lwámá tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luŋ mə Zembî, bi kəg bwiing búúd sá jəsh í dúgyá nə cəg ágúwáan ga yí.» ²¹ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á kə nyíi Luŋ mə Zembî ná námə mpámán mpámán, bwé mú ngə yə buud minjígúla.

Ajəláci á ofada nə buud bənonə bwé á bæ cún wá bwé mú sɛng *Gwoong ósəmbye ó míləsú wá Zembî nə sɛngyá mílúlúú mí bag ó Izəryél. Bwé mú kənd búúd njów mímbwug né bwé kəg ŋwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í má kə wóós wu, bwé kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwé músə nyíngə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá ámə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándələ í təl ngə baagələ. Nji ja sá ámə juw yí sá shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwé á də baagələ Luŋ mə Zembî wá bənonə mílúlúú myá ofada bwé má gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mílúúd. Bwé mú ngə jî ná ntó nyə wé ntədəlé?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mímbwug dí wá bwé təl kúga Luŋ mə Zembî, bwé ngə yə buud minjígúla». ²⁶ Ná ndeé, njwú á Luŋ mə Zembî bənonə ifulish bwé mú kə ŋwa bwo. Nji, bwé á ngə zə nə bwo né shee kú cún bwo, bwé ngə fúndə né buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógá. ²⁷ Bwé mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósəmbye ó míləsúd. Ajəláci á ofada mú téed jílə bwo mishílí. ²⁸ Nyə ná: «Ŋgaá sá á shí bwey təl bí ci ná bi kú ná ngə jígəli buud jínə níid. Nji, ja ga, bi má lwándələ njígúla

5:9 1Kr 10.9 5:12 2.22; 3.11 * 5:12 Nyíngálé: Sá sá ngə jəw ná nyíngálé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə mílwoŋ mí mámpin mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bəg. 5:14 2.41 5:15 19.11-12; Luk 4.40 5:17 4.1-2 5:19 12.7-10 5:22 12.18-19 5:24 4.1 5:26 Luk 20.19; 22.2 5:28 4.17-19; Mat 27.25

wán Yurúsalem yêsh. Bi ngə námá cɛel ya sé mpwene shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyêr bənônɔ buud ɔ lwámá bwá mú bɛsa ná: «Sá má jəlá nə sá mágwág nə Zembî, kú bə búúd. ³⁰ Zembî odá nyə a gwûmushi Yésus bí á gwú nə məbwê mán bwambulələ nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembî nywáá nyə a má bân nyə nə mbwê mənɔwûm yé, a təl nyə amádí á sâ jêsh, təl námá nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izarəyêl bwá céndúg mítédúgá, Zembî mú juu bwo nə *misám myán. ³² Sá básə owúshined wâ isâ byɔɔngá, nə sá, nə Nkɛŋkê Shíshim Zembî nyə á yə buud bwá ngá sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílósú bwá mú jág nyada nə mbií lósú ni. Bwá ná bwá zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ngwól *Farizyên á *Gwoonɔg ósəmbye ɔ mílósú wâ Zembî, nyɔɔng bwá á du jôw ná Gamalyel yé, nyə á bə yíguli mæççɛ, buud bêsh bwá dúgá bul gwɔɔ nyə. A mú zə tôw, nyə ná bwá fwóg wéeshuli búúd óni tóón fúfwála. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bé ná: «Bag ɔ Izarəyêl, bi ɔ káálúgá nə sâ bí má céél sá búúd óga ni. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námá bwey, Tásas nyə á wóós wa, zə jaaw nyúúl ná ndéé buud je bə mitəd minɔ zə bɛ nyə. Nji, a mú gwúyɔw, buud bwá á bɛ nyə wá bêsh bwá mú cɪma, jâŋ í mú shîn. ³⁷ Mpásə wɔɔngá, Yúdas á Galilê mú námá zə wóós mwôw ílâŋ í á ngə sîy yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bêsh bwá á bɛ nyə wá bwá mú námá shîn cɪma. ³⁸ Gwó wə mé cí nə bí ná, fwogá yíl mílâm búúd óga dí, bí bíd bwo ná shɛɛ. Nəcə, ŋkí mítédúgá myán nə sóólúgú wáŋ í ngə zhu búúd dí, mí é shîn jímb míméfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ngə zhu wá Zembî, bí cugé nə ŋkul caam bwo. Bi ɔ bey ná bi bâg lúmbuli nə Zembî.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jôw búúd ɔ lwámá, zə fyáməsə bwo milwón ná ndéé bwá mú təl bwo ci ná bwá kú ná lésha nə buud jíná má Yésus dí. Bwá mú ntág bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwá mú wú mpwóómbú Gwoonɔg ósəmbye ɔ mílósú wâ Zembî dí. Bwá mú ngə kə bwá ngə bul gwág nywa ná bwá má mpíya nə cúgə jíná má Yésus dí. ⁴² Bwá á

shígé yəw bwiingúlə Jɔɔ Kéél má Kríst Yésus. Bwá á du bwiing dwo jwôw dêsh, tɔɔ Luŋ má Zembî, tɔɔ mínjów minjów.

6

Bwá zə təl ójaákwon

¹ Ja *ómpwíin bwá á zə ngə bul bulya yí, mílígya mí á zə bə. *Oyúden bwá á janəwo nə cug Ogurêk wá bwá á ngə tədəwa nə Wəheburê. Nəcə mikúsə myán mí á ngə bwəma nə mpyón mánkəw má idəw má jwôw dêsh dí. ² *Buud ɔ lwámá wûm nə óbá bwá mú sɛɛng ómpwíin bêsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajəláyé ná sá dúg təl bwiingúlə Milósú mí Zembî, fwo du zə kaaw idəw. ³ Gwó wə jí ná, bwaanɔ, sɔgá buud zangbá na mpédúgá nyínád, bɔɔng búúd bwá ngə bwiing lāŋ wāŋ ná básə ijɔɔ í búúd wá, bwá njúl lwándúlá nə Shíshim nə fug wá, sá təlúg bwo ísɛy í kaawələ məbiid. ⁴ Sá bāŋ sá é ka wá mílúú nji májəgula dí nə bwiingúlə kéel dí.» ⁵ Buud bêsh bwá mú magulə tédúgá wɔɔng. Bwá mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgə nə Nkɛŋkê Shíshim ná cwóó. Bwá féesh námá Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Parəmenas, zə bəd Níkwalá muud Antyósh nyə á nyíi mísɔɔn Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə nə bwo búúd ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwá mú jəgula nə Zembî, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Milósú mí Zembî mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, tāŋ ompwíin í ngə kwídali Yurúsalem, ncúlyá ofada bwá mú magulə búgúlələ Yésus.

Bwá zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá nə mpaam má Zembî nə ŋkul ná cwóó. A mú ngə sá *isâ í mímbúgú nə məma *isâ í ntɔ búúd ŋkwón yí, buud bêsh bwá ngə dúg. ⁹ Bóól búúd bənônɔ Itiyen bwá mú zə sɛŋsə məkəl. Í á bə bóól búúd wá *mpáánzə mínjígulá á buud bwá á wú málwáá dí wá, bwá njúl buud ɔ Sirên nə Aləguzandrí, zə kéel *Oyúden bwá á zhu Silisí nə Azî wá. ¹⁰ Nji, bwá á shígé bə nə ŋkul mə kwag Itiyen nəcé nyə á ngə lás nə fug Nkɛŋkê Shíshim á ngə yə nyə yí. ¹¹ Bwá

mú kusə búúd ná bwə zəg máalə Itiyen ná: «Sá amə gwág múúd éga ηgá *lás nə Moyíz bá Zembî bwaasúlə mpu.» ¹² Bwə mú shwambulə búúd bēsh, nə ocúmbá buud, nə *Oyígulí ó mácççə bwə mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáánzə milésú á Zembî dî. ¹³ Bwə mú kwəməsa bóól ówúshined wā məshügā ná bwə kág máalə ná: «Muud éga mə dū jág lás nə kúl í búl bə ci yí, nə Məçççə mə Moyíz ja jēsh. ¹⁴ Sáméfwó sá amə gwág a ηgá ci ná Yésus á Nazarēt mə bá caam *Mpáánzə Zembî, a cénd íjām nə ijag yā odá Moyíz nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bēsh bwə á bə *Gwoonjg ósémbye ó milésú wā Zembî dí wá bwə mú ηgə dúg Itiyen ná figá-figá, bwə mú dúg ná mpwoombú nyé nyísə nda mpwoombú *éηgəles.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sá bwə ηgá ci wō ni jisə bándə bə ntó?» ² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwááηg, yé ódā, gwágúlégá. Mpáámbə íshé *Aburāham njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə ji Sharan, Zembî á milwanə nyə a lwóya nyúúl nyádí, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nə njów búúd wō, wo kág shí mə bá lwágulə wo yííd.” ⁴ Ntó, Aburāham mú wú shí Okaladyē dî, a mú kə ji Karan. Mpúsə shwiy mə sóónjgú, Zembî mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ηkəw wa shí gaád, kú námə bə tóó bímbí múúd jí nə ηkul tál kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwonj buud nyé ka bá shúgala nə nywo. Í á bə cínəηgú Aburāham njúl kú fwo bə nə mwān. ⁶ Zembî mú ci nə nyə ná: “Mpwonj buud nywō í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwə bá sá bwo məlwaá bwə cúg bwo tən mimbū mitəd minə. ⁷ Nji, lwonj búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intúgúlí, bag dwō í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə dū yə mə gúmá.” ⁸ Zembî músə sá bá sə. Sə jəonjgú mə məyīggyé wə ábiwáág. Ntó Aburāham mú byá *Izaag

a sá nyə ábiwáág jwəw lú mwəamb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námə nyə ntó. Yákwab byá námə ímpáámbə í á fwə íbēend wúm nə íbá íshé yí, a sá námə byo ábiwáág. ⁹ Impáámbə bíshé íni í á ka zə shíη Yóseb. Bwə mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembî nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ηgə sey yíl nyə *incwaw í ntəg byəonjg byēsh dí ná ndéé a kə yə nyə fug mísh mə Farawōη njwú-buud á Igípten dî, a sá ná Farawōη gwágúg nyə nywa lámúd. Farawōη mú tál nyə ηgwámuna á Igípten yēsh, tēem bə nyáméfwó Farawōη dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yēsh dî, kumə Kanaan, incwaw í ntəg bul yáág, impáámbə í íshé kú ná nə sá bwə dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idāw bíse Igípten ná nyə á ka kənd impáámbə í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwə á kwo kə ja ábēé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawōη músə zə mpu mpwonj buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwə kág ηwa sóónjgú Yákwab nə njów buud yé wēsh tən buud məwúm zəngbá nə ótón. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bánōη impáámbə bíshé. ¹⁶ Bwə á nyiηgə nə bwo, kə dul Síkem, shwonj Aburāham nyə á kusə bwān ó Imor dí nə *mwaanē yí.

¹⁷ «Ŋkaagə Zembî nyə á kaag Aburāham yí í á ηgə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dəonjg í á ηgə shísh ná, kúl búúd jé í á ηgə zə bulya, í ηgə bul mpyáánz nūη Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburāham í á ηgə mpyáánz ntó nə ndéé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ηwa ijwūga yí, wəonjg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəonjg í á ka zə cugə nə mpwonj buud íshé məshügā dî. A mú cúg ódā nə bów-bōw lám nyə á bə nə ndí yí nə ndéé a sá ná bwə ηgəg nə myaas ikákény byāη í ηgəg nə fudə. ²⁰ Fwálá dəonjg wə Moyíz nyə a byél yí. Zembî nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyól bé bwə mú wííl nyə bwádí njów tən onkwoond olóol, ²¹ nə ndéé, ja bwə á ka námə kə myaas nyə yí, sás mə Farawōη mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tən

6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11 7:2 22.1 7:3 Mat 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mat 11.31; 12.4 7:5 Mat 12.7
7:6 Mat 15.13-14 7:8 Mat 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mat 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mat
41.37-44 7:11 Mat 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mat 45.1, 3, 16 7:14 Mat 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mat 23.3-16;
49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN 2.2-10; Heb 11.23

nda yé mwân. ²² Moyîz mú nyíngula mpúyá á Igípten wêsh dí ná ndeé á mú zə bə ɲkácíd íciyá nə mísóólúgúd.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbû məwûm mánô yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd ná a kág dúg ómínyonhâ bé Bag ó *Izarəyêl. ²⁴ A mú dúg ɲgwól mwân Igípten ɲgə sá ɲgwól mwân Izarəyêl. Moyîz mú keem mwân Izarəyêl, a cú mwân Igípten. ²⁵ Nyə á ɲgə téduga ná kúl jé Izarəyêl bwə é mpu ná Zembî mə zə balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwə á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izarəyêl óbá bwə ɲgə shuya. A mú ka cɛel béég bwo ná bwə jíg ná shɛɛ, nyə nə bwo ná: “Bi búsa omínyonhâ, nəcə jí bí ɲgə síya yí?” ²⁷ Nji, nyə ɲgə nyə á ɲgə sá ɲgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dúg sámb sá milású? ²⁸ Wó cɛel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyîz nyə a gwág ntáni yí, nyə a túb, a mú kə jí shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á jí wu mimbû məwûm mánô, ɲgwól *éngəles mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ɲgə maɲ kwasa dí nûɲ shí a shwéeshá á mbúmbún Sinayî. ³¹ Moyîz mú káam sá nyə á ɲgə dúg jəɲgá. A mú ka shísh ná a kə mpu dúg. Kál mə Cwámba í mú gwíg í ɲgə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembî impáámbá byô, Zembî mə Aburaham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyîz mú tééd lilyálə, a kú ná kwo sɔ ná a mpúg dúg. ³³ Nə ndeé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílúg mángwub məkuúd nəcə kúl shí wó tál ni í músə nda mə. ³⁴ Mə mə ntí mísh, mə mə dúg bôw dësh bwə ɲgə sá kúl jâm Igípten yí. Mə mə gwág nda bwə ɲgə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «Éngəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyîz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwə á ban Moyîz wəɲg, bwə jí nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo zág də sámb sá milású?” ³⁶ Moyîz wəɲg wə nyə á kə yíl bwo málwaá dí Igípten yé, a ɲgə sá

*isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ búúd ɲkwón yí wu, tɛem bə ja bwə á líina mán mə atítí yí, tɛem bə ja bwə á ɲgə kyey shí a shwéeshá dí tãɲ mimbû məwûm mánô yí. ³⁷ Nyə wə nyə á cí nə Bag ó Izarəyêl ná: “Zembî mə bá ntí bí ɲgwól *múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyîz wəɲg wə nyə á bə mpédúgá éngəles nyə á ɲgə lésa nə nyə yé bənôn odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbún Sinayî shí a shwéeshád yí. Nyə wə a lég milású myá cug wə éngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwə á shígé cɛel sá nyə məgwág. Bwə lámusa nə nyə, milám də nyíngə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwə mú cí nə Arɔon ná: “Ság ozembî bwə é də tów sá shwóg wá. Sə bân sá ampúyé ná sá í mə bə nə Moyîz muud á kə yíl sá Igípten yé.” ⁴¹ Bwə mú lúlə mwâ nteny tãɲ zembî áyadúg, bwə sá nyə *mətúnuga nda Zembî, bwə sá məshusug gúmálálə sá bwə ámə sá nə məbwə mán yí. ⁴² Zembî nyə á ka ntág yid bwo kwon, a mú sá ná bwə nyíngúlág ɲgələ yə wəacén-céní wá jon gúmá. Sá jəɲg wə jíś cilyá kálaad búúd ɔ micúndád ná: Bag ó Izarəyêl, ye bí á cígə mə ocúdu ɲkí ná bí á sá mə *mətúnuga mímbû məwûm mánô bí á bə shí a shwéeshá dí myá?

⁴³ Ngaá ná bí á yida də ɲkény banda mə Molok*, nə yuug ácén-céní bí á sá shú mə Zembî wán Refan yí? Ngaá ná bí á yida də kúd məmpwoombú mándəlúd də yə mbéé íyuug í zembî bí á sá yí gúmá? Sá jəɲg wə í sá ná mə bəg kənd bí míkwám dí shwóg-shwóg cɔ *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja odá bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, bwə á shí bə nə banda í á də lwágulə nə Zembî jisə bwədí yí. Muud nyə á də lésa nə Moyîz yé nyə á cí nə né ná a kág sá banda dəɲgú, a bɛ yuug nyə á dúg yí. ⁴⁵ Odá bwə á shí ɲgə kala banda dəɲgú íkala í búúd byêsh í á ɲgə byêl yíid. Bəɲg bənôn Yeshuwa bwə

7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27 **7:29** MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 **7:30** MmN 3.1-10 **7:35** MmN 2.14; 3.2
7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilɲ 14.33; 20.1-11 **7:37** 3.22-23 **7:38** MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19
7:39 Ilɲ 14.3 **7:40** MmN 32.1-8 **7:42** Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * **7:43** Mán məbánda mə a də bə, bwə laad káándá mbiú á ná bwə ká wɛɛf í bə banda. **7:44** banda í á də lwágulə ná Zembî jisə bwədí yí: MmN 25.9, 40
7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6

á ntɔ shí Zembî nyə a wíhng wəamádí yí, bwá á kə námé nə dwo wu, í mú jì wu kə wósós fwála mǎ *Dávid.

⁴⁶ «Zembî nyə á bul cɛel Dávid wəwəngá. Ntɔ Dávid mú jì Zembî né a sáág nyə mpaam né a lwɔg bag ɔ Yákwab njów Zembî. ⁴⁷ Sólumun wə nyə á yida lwɔ nyə njów. ⁴⁸ Nji, Zembî a gwów-gwów nyə ádé jì mínjów məbwə mə búúd mǎ ámə lwɔ myá, námé nda múúd micúndǎ nyə á cǐ ná. ⁴⁹ Nyə á cǐ ná:

Jon dásə jiya ícǐ jām.

Shí nyísə kál mǎ də tǎl mákuú yí.

Wáyé njów bí bí nə nkul lwɔ mə yí?

Cwámǎ mə shílǎ ntɔ.

Ngow mǎ jì nə nkul kə woga yé?

⁵⁰ Ngaá né mə wə mə a sá isá ini byêsh?

⁵¹ «Bǐ búšə nə nún. Bí ngə sá Zembî məlwə. Bǐ búšə nji bí ɔ də sá ngáádǎ nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim, námé nda impáámǎ bín í a də sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndǎ ímpáámǎ bín í á shígé lwágulǎ cúwǎlí yé? Bwá á də gwú bəwng bwá á də bwey zə jaaw nə Tútǎlí Muud mə bá zə wá. Tútǎlí muud wəwəngá wə bí á kɛenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bǐ buud bí á lóg *mbwoomb mǎcɛɛ wéngǎles bwá á yə bí má, nə mǎmpǎndǐ mēsh má cínəwng wá, bí abéyǎyé mwo.»

Bwá gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílǎsú bwá á gwág iciyá ini yí, bwá á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwá ngə fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nyɛ, lwándúlǎ nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim né cwóó, mú kənd mísh jon dí, a mú dúg mǎnkənwəwə mǎ Zembî, Yésus tǎl Zembî məbwə məncwúm. ⁵⁶ A mú cǐ ná: «Dugá, mə ngə dúg jon í mó bǎn. *Mwǎn mə Múúd tǎl Zembî məbwə məncwúm.» ⁵⁷ Bwá mú bwú məmə ónkwiimbyê, bwá ngə fad məlwə mǎn; bēsh nə lám ngwúdú, bwá shwal kə shwiy nyə nyúúlú. ⁵⁸ Bwá julǎ wú nə nyə ngwǎla, kə lúmə nyə məkwóógá. Buud bwá á ngə sá sóólúgú wəwng wá bwá á yíl iwáma byán kə bwíg gúl ncúncwámá shí məkuú. Ncúncwámá jəwng wə Sól. ⁵⁹ Bwá ngə lúmə Itiyen məkwóógú ntání, Itiyen mú

jów Zembî, nyə ná: «Cwámǎ Yésus, lógúg *jím jām.» ⁶⁰ Ná ndéé, a mú kúd məbwón shí, a kím nə nkulú ná: «Cwámǎ, wo kú lɔ bwo *sám bwə ngə sá ga.» Nji nyə á shín cǐ ntúni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugəshi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cún nə buud bwá á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsələm yí í á zə bul bwəmə nə cúwǎlí mwów wəwngú. Obúgula bēsh bwá mú shín nyungula wú Yurúsələm, kə məshí má Yudéa nə Samariya; í lóg cínəwng nji *buud ɔ lwámá. ² Bóól búúd bwá á wá mílám wə Zembî wá bwá á kə dǎl Itiyen, bwá sá námé nyə shwiy mbií áyíyáág. ³ Sól nyɛ nyə á ngə yáág ná á jəngulə Dɔ lú óbúgula. Nyə á də ngə nyíi mínjów minjów, də ngə bii óbúgula, budá nə budúm, də kə wá bwo mímbwugú.

Jɔjɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwá á cǐmə Yurúsələm wá bēsh bwá á ngə kə mǎzhíí mǎzhíí, bwá ngə bwíing Jɔjɔ Kéel á lân mǎ Yésus. ⁵ Ntɔ, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwǎla á Samariya, a mú kə bwíing buud ɔ wu lân mǎ *Kříst.

⁶ Buud ɔ wu bēsh bwá mú kənd mílám isá Fílíp nyə á ngə cǐ yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá nún nəcé bwá á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sá má, bwá ngə námé dúg mwo. ⁷ Nəcə zhwoğ buud bwá á bə nə məjamb wá, məjamb mǎ á də wú mǎ ngə kím məmə ónkwiimbyê, mimbúmbwúgú nə bəwng bwá á də nyēsh wá bwá ngə yál. ⁸ Ngwǎla wəwng wēsh í mú bə nə məmə məshusəg.

⁹ Í njúl né ngwól múúd nyə á də bə ngwǎla wəwngú nə jínə né Shímun. Muud wəwngú nyə á də sá májig, buud bēsh wá Samariya bwá mú də bul káám nyə, nyɛ mú námé də jaaw nyúul né á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məmə fwámé búúd, bēsh bwá á də ηwa Shímun nə gwǎǎgá, bwá ná: «Muud éne jisə nkul mǎ Zembî, nyəwng bwá də cǐ ná í búl ntɔ yí.» ¹¹ Bwá á kənd mílám nyádǐ

7:46 Sóm 132.1-5   **7:47** 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38   **7:48** 17.24-25   **7:49** Iza 66.1-2   **7:51** MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ɔ də sá ngáádǎ nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim: Iza 63.10; Eze 2.3-5   **7:52** Luk 11.47-48   **7:53** 7.38; Heb 2.2
7:54 Sóm 37.12; 112.10   **7:55** Mat 26.64; Mis 2.33   **7:56** 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51   **7:58** 22.20   **7:59** Sóm 31.6; Luk 23.46   **7:60** Luk 23.34   **8:1** 8.4; 11.19   **8:3** 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13   **8:4** 2.41
8:7 Mak 16.17; Luk 9.1   **8:12** 28.23

nacé nyə á bwey bul sá ná bwá káámúg nya nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwá á *magulə Jɔɔ Kéél Fílíp nyə á ngə bwiing bwo shú Faan má Zembî nə shú jíná má Yésus-Kríst yí, bwá á ngə duwan, nə budûm nə budá námá. ¹³ Shímun wəngə nyəmfwó nyə á *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ngə dág məma ísá í ntɔ búúd ŋkul yí nə məshimbá má á ngə s̄y má, a ngə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwá ká Samariya

¹⁴ *Buud ɔ lwámá bwá á bə Yurúsəlem wá bwá á ka gwág ná buud ɔ Samariya bwá má lóg Milésú mí Zembî. Bwá mú kənd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bāŋ, ja bwá á shulə kə Samariya yí, bwá á jəgula nə Zembî shú ná obúgula wā wu bwá lágúg Ŋkəŋkə Shíshim. ¹⁶ Nacé, í á bə cínəngú, Ŋkəŋkə Shíshim kú fwo shulə tə múúd ngwúd d̄i. Bwá á yida sh̄in ngə duwan jíná má Cwámba Yésus d̄i. ¹⁷ Ná ndéé, Pyêr bá Yuánes bwá mú ngə bəd bwo məbwə, bwá mú ngə lág Ŋkəŋkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dág ná buud bwá ngə lág Ŋkəŋkə Shíshim ja buud ɔ lwámá bwá bəd bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaanê ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ni, muud yêsh má é bəd məbwə yé lágúg Ŋkəŋkə Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaanê woó bēsh ná mpaá, nacé wó ámə táduga ná bwá d̄u kusə yána má Zembî nə mwaanê. ²¹ Wo cugé nə ŋkəw wa sá gaád, kú nə təw sá, nacé lâm wô í cugé tətəlí nə Zembî. ²² Céndúg bów-bów tádúgá wô ni, wo jəgula nə Zembî, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wóos wo lámúd ni. ²³ Mə dág ná byó íw̄imbúg í má bul yáág. Olínḡi bwá má bií wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgula ná Zembî shú dām ná təw sá ngwúd bí má ci nə ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwá mú sh̄in lwóya búgá jáŋ, bwiing kéel mə Cwámba ná ndéé bwá mú nyingá kə Yurúsəlem. Bwá mú ngə bwiing Jɔɔ Kéél zh̄í nə zh̄í zhwog miləom myá Samariya d̄i.

Muud Ityopí má zə lág Jɔɔ Kéél

8:16 19.1-6   **8:18** 6.6   **8:21** Ifz 5.5   **8:24** MmN 9.27-28   **8:27** Iza 18.7; 56.3   **8:32** Iza 53.7-8   **8:35** Luk 24.27   **8:36** Mat 28.19   * **8:37** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.   **8:39** 10j 18.12   **8:40** 21.8

²⁶ Ngwól *əngəles mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ngεε *məkóól má jwəw, zh̄í í d̄u shulə wú Yurúsəlem kə Gaza, zh̄í nyísó kú jwəwla búúd yí.» ²⁷ Fílíp mú námá tí njəond kú fadələ. Ndug ná ngwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ c̄i mudá á Ityopí bwá á d̄u jəw ná Kandás yé, muud wəngə njúl kulág mábii mə c̄i mēsh d̄i, nyə á kə Yurúsəlem kələ yə Zembî gúmá; ²⁸ nyə á ngə nyingə a njúl nyádí mátúwa d̄i, a ngə lɔ kálaad má *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə mátúwa éñd.» ³⁰ Fílíp mú ləel kə, a mú gwág múúd éne ngə lɔ kálaad má múúd micúndá Izayí. Fílíp mú j̄i nyə ná: «Ye wo ngə mpu gwág sá wó ngə lɔ ni?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədélé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jəw Fílíp ná a kəwag mátúwa d̄i kə j̄i nyádí koogú. ³² Kákúl micilyá mí Kálaad Zembî nyə á ngə lɔ wə ga:

Nyə á bə nda təw bwá ngə kə nə nd̄i ná bwá ká cigə yí, námá nda mwā ncwəmbə bwá ngə sámb mimyɔɔ yí.

Nyə a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwá á séémbəli nyə, bwá nyaal nyə ŋkaam nyé nə məkuú.

Zə j̄i nə ŋkul bá bwiing lâŋ á mpwoŋ buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwá á sámb nyə jé cug shí gaád.

³⁴ Myáágá mú j̄i Fílíp ná: «Mə jəgula nə wo, féelúg mə, zə múúd micúndá ngə ci yé? Ye nyəmfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásúlə. A mú zə bwiing nyə Jɔɔ Kéél mə Yésus téédúlə na kákúl micilyá níid. ³⁶ Bá bwá mú ngə kə ná ndéé bwá mú kə wóos júwó. Myáágá mú ci nə Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mága. J̄i í ntágúlə ná mə kú duwan yí?»

³⁷ * [Fílíp mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo *búgula nə lâm wô wēsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə má *magulə ná Yésus-Kríst jisə *Mwân má Zembî.»] ³⁸ A mú ci ná bwá tálúg mátúwa. Bēsh obá bwá mú shulə məjúwód, nə Fílíp, nə myáágá. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwá á ngə səw wú məjúwód yí, Shíshim mə Yawé í a ŋkēny Fílíp kyey nə nyə, myáágá kú ná

nyingə dúg nyə. Nji, a mú kə nə njəənd yé shwóg nə məshusəg. ⁴⁰ Fílip mú kə bə nji Azot. A mú ngə bwiing Jəjə Kéel mánd nə mánd ná ndéé kə wóós Sezaré.

9

Sól mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sól, nye ngə ná cwambula *ompwíin ó Cwámba, a ngə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yəg nyə kálaad mə yə nyə nkul ná a kəg Damás, a kəg ngə dúg *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden má nūh. A ká kwey búúd bwə ngə bə zhií mə Cwámba, a bii bēsh təə budum təə budá, a wólə bwo mənəkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə ná ndéé ngələ shísh kúná-kúnə nə Damás, a mú seegya nji mənkenya mə mə zhu jəj dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kəl í ngə ci nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáli ntáni yí?» ⁵ Nyə ntəg ná: «Wo zə e, Cwámba?» Cwámba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwáli yé. ⁶ Sə ngwúd, wólúg, wo kúməg ngwála, bwə é jaaw wo sə wó jəlá nə sá yí.» ⁷ Buud ó gwoong bə bwə á shigula, bwə shwal ji ókúl-ókúl, fəg jimb bwo mílúúd. Bwə á ngə gwág nji kəl í ngə lás, bwə kú dúg múúd nyə á ngə lás yé. ⁸ Sól músə wəəl shí, mísh mə njúl nyə ná bagə nji a kú ngə dúg. Bwə mú bii nyə mbwəd kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə á ja mwəw məlól, mísh kú dúgya nyə, a kú də, a kú ngul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wəəng mú dúg *ntamə á mísh ná bagə, Cwámba ngə jəw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná: «Cwámba, mə wə éga.» ¹¹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Tówúg, wo kəg njwón bwə də jəw ná “njwón á tətəlí” yí, kə sə Sól muud á Tárus nūh njów mə Yúdas. A ngə jəgula námə nda mə ngə lás éga. ¹² Nyə amə dúg ntamə á mísh ná bagə, muud bwə jəw ná Ananíyas yé mə nyí njów zə bəd nyə məbwə ná mísh mə dúgyág nyə.» ¹³ Ananíyas mú bəsa

ná: «Cwámba, mə mə bul gwáduga múúd éne, bímbí lú məbəw á mə sá buud bwə Yurúsəlem yí. ¹⁴ Təem bə wa nyəmfwó, mílúlúú myə ofada mí á yə nyə nkul ná a zəg bii búúd bēsh bwə ngə kím jəw jínə dwə wá.» ¹⁵ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Kaág, nəcé mə mə féesh múúd éne ná a bəg mə sá ísəy shú ná ikúl í cúgé Oyúden yí nə ojwú-buud bəh nə Bag ó *Izəyəél bwə mpúg jínə dām. ¹⁶ Məmfwó mə é lwágulə nyə bímbí lú minjugú á bá jug shú dām myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kə, kə nyí njów, bəd nyə məbwə, ci nə nyə ná: «Sól mwaəng, Cwámba Yésus wo á bwəma nə nyə zhíd ngələ zə wa yé, nyə amə ntí mə shú ná mísh mwə mə nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkənkə Shíshim.» ¹⁸ Bíl ísə í mú shugula wú nyə míshád í njúl nda ifəfá. Mísh mə mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan. ¹⁹ Ná ndéé, a mú də ídəw, nkul í mú kwo wóós nyə nyúúləd. Bənəh ompwíin wə Damás bwə á ji baalé mwəw. ²⁰ Kú námə kwo ləng fwála, Sól mú shwal ngə kə mámpáánzə mə mínjígulá mə Oyúden dí, kə ngə cündə ná Yésus jisə *Mwán mə Zembí. ²¹ Buud bēsh bwə á ngə gwág nyə wá bwə á ngə káam mbií á ná fəg də jimb lúúd, bwə ngə ci ná: «Ngəá ná buud bēsh bwə á də kím jəw jínə ga Yurúsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ngəá ná nyə á zə wa ná a zə bii bəəng wə wa, a wólə bwo mənəkəda kə nə bwo mílúlúú myə ofada dí?»

²² Nji Sól nywáá nyə á ngə yáag nə jaawúle Jəjə Kéel yáag yáagúg, a də fad Oyúden wə Damás mimpu nə dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wə jisə *Kříst. ²³ Ja fwámə baalé mwəw mə á cə yí, Oyúden bwə á cwə yuug ná bwə gwú nyə. ²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəəng. Bwə á bə bwə mú ngə baagəsə mimpumbé mí ngwála *mwásə nə bulú ná bwə gwú nyə. ²⁵ Nda ómpwíin bə bwə a mpu ntó ná, bwə á nwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwə mú nteəngulí nyə nyung dí gwəw kə shul tóón.

²⁶ Kə wóós Yurúsəlem, Sól nyə á cəel kə seəngya nə bóól ómpwíin. Nji, bēsh bwə á ngə

9:1 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6 **9:5** 1Kr 15.8 **9:8** 13.11
9:11 21.39; 22.3 **9:12** Mak 8.23-25 **9:15** 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5 **9:16** 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 **9:17** 19.6 **9:20** 17.2; Luk 22.70 **9:21** 8.1; 9.13-14 **9:22** 5.42 **9:23** 23.12 **9:23** 2Kr 11.32-33

* **9:24** mimpumbé mí ngwála: Bwə á də lwə mīngwála, bwə sá məma nyung lyə ngwála wēsh, bwə ka lúgə mimpumbé búúd ə jəlá nə də nyí ngwála myá. **9:26** 9.3-6, 20; Gal 1.18

fúndə nyə, bwə kú fwo *magulə ná a músə mpwíín. ²⁷ Barnábas músə ηwa nyə, kə nə nyə *búúd ɔ lwámá dí. A kə bwiing bwo nda Sól nyə á dúg Cwám̄ba zhííd ná, nə nda Cwám̄ba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiing kéel Damás jínə má Yésus dí kú fúndə muud ná. ²⁸ Tééd ja jəwəgá, Sól bənəη buud ɔ lwámá bwə mú báduga gwoong, bənəη bwə mú ηgə kyey ηgwəla nə ηgwəla, a ηgə bwiing kéel á jínə má Cwám̄ba, kú fúndə mísh má búúd. ²⁹ Nyə á də námə lésha nə Oyúden bwə á janəwo nə cug Ogurək wá, bənəη də námə séηusa məkəl. Nji, bəη bwə mú sɔ ná bwə gwú nyə. ³⁰ Nda ómínyəη wá búgə bwə á mpu ntó ná, bwə á kə nə nyə Sezarē, bwə mú kənd nyə Tárus. ³¹ *Dɔ lú óbúgula í á ka ηgə cugə ná shee Yudéa yēsh, nə Galilē, nə Samariya, gwoong í ηgə lal búgád, óbúgula bwə ηgə gwɔɔ Cwám̄ba. Nkəηkə Shíshim ηgə sá ná buud ηkí bul bulya bwə zág ηgə nyíi gwoongud.

Pyêr má lwag Ene, gwúmushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyêr ηgə kyey kálə ηgə dúg óbúgula, nyə á ka námə shulə kə dúg bəwəη wá Lida. ³³ A mú kə kwey ηgwól múúd nūη ná Ene. Muud wəwəη nyə á bə mbúbmbwúgú, a má já shí tən mimbú mwəwəmb. ³⁴ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst má lwag wo. Wəwəlúg wo báágúg tanú gwô.» Námə cé nə cé, Ene mú wəwə. ³⁵ Buud bēsh bwə á bə Lida nə mbwaanzulə shí á Saronə wá bwə mú dúg nyə, bwə mú cénd kuú njəwənd, yíd wə Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpwíín á mudá nyə á bə Zhwópe nə jínə ná Tabita. Jínə dəwəη í kə ná Dórúkas.† Mudá wəwəη nyə á bul də sá jəjə misóólúgú, a də bul yə mímbúbmbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə mənə mwəwə dí ná Tabita nyə á bwə ná ndeé a mú yə. Bwə mú gusa nyə ná ndeé kə bwíig fúm á njów dí gwəw. ³⁸ Ompwíín bwə á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúnə-kúnə nə Zhwópe. Bwə mú kənd búúd obá kə téég nyə məbwə ná: «Oshwəη! Ləelugú zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námə təw shí, bənəη buud óni bwə mú kə. Ja nyə á kə wós yí, bwə á kə nə nyə fúm á gwówúd. Mikúsə myēsh mí mú zə nə

məyə nyədí, zə ηgə lwágulə nyə ijud nə ikúúd Dórúkas nyə á də laad bwo ja bənəη bwə á bə yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshuli búúd bēsh tóon, a mú kúđ məbwəη shí, a jəgula nə Zembí ná ndeé a mú yíd kóómb gwəwə mbimbəd, a ci ná: «Tabita, wəwəlúg.» Tabita mú bēny mísh, a mú dúg Pyêr, a músə wəwə ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bii nyə məbwəd, tál nyə tətəlí. A músə jəwə óbúgula nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sə jəwə η í mú mpúy Zhwópe yēsh, zhwoη buud bwə mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á ji cínəη Zhwópe fwámə zhwoη mwəw, a njul njów má Shímun nyə á də sá ísəy í ikúúdú í cúdú yé.

10

Iséy nə misóólúgú mí Kəwənyə

¹ Ngwól múúd nyə á bə Sezarē nə jínə ná Kəwənyə. Nyə á bə lúlúú ózimbi təd, kında ózimbi ánúní dí, kında bwə á də jəwə ná «kında Itali» yí. ² Muud wəwəη nyə á kənd lám wə Zembí, bənəη njów yé wēsh də bul gwɔɔ Zembí. Ntó, nyə á də bul sá buud wá kúl *Oyúden mikwíindyá, a də jəgula nə Zembí ja jēsh. ³ Dúl jəwə, ηgəe məwəla məlól má mpwó-kugú, nyə a dúg *ntamá á mísh ná bagə, a dúg *əngəles má Zembí má zə nyí nyə njów, zə jəwə nyə ná: «Kəwənyə». ⁴ Kəwənyə mú dúg nyə ná figə-figə ná ndeé nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú ci ná: «Nə jí e, Cwám̄ba?» Engəles nə né ná: «Məjəgula mwə nə mikwíindyá wó ηgə kwíind buud myá mí má wós wə Zembí, Zembí nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kəndúg búúd Zhwópe ja gaád, bwə kəg jəwə ηgwól múúd jí nūη ná Shímun bwə də jəwə nə dúl jínə ná Pyêr yé, ⁶ a njul wə ηgwól múúd má də sá ísəy í ikúúdú í cúdú yé, bwə də námə jəwə muud wəwəη ná Shímun. Njów yé wúsə ncindyə mən.»

⁷ Ja engəles nyə á zə lésha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kəwənyə nyə á jəwə olwaábulə óbá, nə ηgwól zimbi á bəwəη bwə á bul sēy nə nyə wá, a njúl ná nyə a má wá lám wə Zembí. ⁸ A mú shín bwiing bwo sá jēsh nə ndeé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə kə wə Kəwənyə

9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 **9:30** 11.25; Gal 1.21 † **9:36** Dórúkas: Ciyá Dórúkas í kə ná mpindú. **9:40** Mak 5.40-41 **9:43** 10.6, 32 **10:1** 10.30-33 **10:1** 27.1, 3; Luk 7.2, 5

9 Mán mælêṃ, buud óni bwé ṅkág bwé mú kúná-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a ké sá mójəgula. Í á bæ ṅgeε tólóg dî. 10 A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bæ bwé ṅgə ná jáám̄b idâw, seegya a músə nda *shíshim yé mə wú nyédí nyúúlád. 11 A mú dúg jon í mə bân, gúl sâ nda *sanda í kál málwê mán̄p̄ dî, í ṅgə shulə wú jon dî ṅgə zə shí. 12 Sá jəṅg í á bæ nə mímbií mí ócúdu myêsh: nə bəṅg wâ məkuú mán̄p̄, nə bəṅg bwé də julə mímwəp̄ shí wá, nə inunú yâ gwôw cínəṅg cwû. 13 A mú gwág kál í ṅgə ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isâ íní wo dág!» 14 Pyêr mú bəsa ná: «Mbô, Cwám̄ba. Nəcə mə abwélé də sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, ṅkí sâ íci.» 15 Kál í mú nyiṅgə kwo lás ci nə nyə ná: «Sâ Zembî mə fúb yí, wεε kú bæeg nyiṅgə ci nə jisə sâ abúbôw.» 16 Í á sá ntúni ija ilól, sâ jəṅg í mú ṅkân̄ kə gwôw. 17 Pyêr fug mə jímb lúúd nə sâ nyə ámə dúg ni nda í ké ná, ndug buud Kərunêy nyə ámə lwâm wá, bwé mə s̄p̄ njów mə Shímun ná s̄p̄ s̄p̄, bwo mə kwey, bwé təl mpumbéd. 18 Bwé mú jôw búúd ə njów, jí bwo Shímun bwé də jôw ná dúl jínə ná Pyêr yé ṅkí cínəṅg wá á də ji yé. 19 Pyêr ṅgə ná ca téduga nda sâ nyə ámə dúg yí í ké ná, ṅkér̄kê Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dugí, buud olól bwé ṅgə s̄p̄ wo. 20 Tówúg wo shúləg, binón̄ bi kág. Wo kú zhízhigə nəcə mə wá mə ámə ntí bwo.»

21 Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bəṅg, nyə nə bwo ná: «Mə wé éga, mə muud bí ṅgə s̄p̄ yé. Jí bí ámə zə sá yí?» 22 Bwé nə né ná: «Kərunêy wé nyə ámə nti sá, Kərunêy á lúluú ózimbi təd, a jí tútəlí muud, a gwəp̄ Zembî, lwon̄ buud *Oyúden jêsh í ṅgə jaaw lân̄ yé ṅkí nywa. ṅgwól Engəles mə Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág nyédí njów, a kág gwágulə sâ wó é bwiing nyə yí.»

23 Pyêr mú nyiṅgal bwo njów, bánón̄ bwé mú já. Mán mælêṃ, a mú wəol, bánón̄ bwé mú kə. Ból ómínyon̄h̄ wâ Zhwópe bwé mú kə lúgal nyə.

24 Jwôw í á kwo bε yí, bwé mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə á ṅgə bwánd bwo, a mə shín̄ seṅg mímbiél̄ myé nə bé óshwá ó abúgúlág. 25 Ja Pyêr nyə á bæ nə a zə nyíi njów yí, Kərunêy nyə á ləelá kə səl nyáméfwó shí, kúdw Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá. 26 Pyêr mú bân nyə, nyə nə né ná: «Búnúg, mə jí námə múúd nda wo.»

27 Bá bwé mú ṅgə lésha ná ndeé kə nyíi njów. A mú kə kwey ná zhwoḡ buud bwé ámə seṅgya. 28 Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə mpú ná mwá Yúden jí ci kú seṅgya nə mwân ilwon̄, kú námə shísh nyə kúná-kúnə. Njí, Zembî mə lwágulə mə nə mə ajáláyé nə dúg ṅgwól múúd nda sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, ṅkí sâ íci. 29 Gwá wá í ámə sá ná, njí mə ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə onkwafad. Né ndeé, mə ṅgə ka cεel mpu sâ bí ámə jôw mə nə ndí yí.» 30 Kərunêy mú bəsa ná: «Í mə sá mwôw mán̄p̄ múús, mə á ṅgə sá məjəgula ṅgeε málwəla málól mã mpwó-kugú mádí njów, mə mú dúg njí ṅgwól muud təl mə mpwóómbúd nə mikáándé mí ṅkəṅkənwá, 31 a ṅgə ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî mə magulə məjəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíindyá wó ṅgə kwíind buud nə ndí myá. 32 Kəndúg búúd Zhwópe bwé kág jôw wo Shímun jí nə dúl jínə ná Pyêr yé. A njul njów mə Shímun mə də sá ísáy í íkúúdu í cúdu yé, ncindye mân̄.” 33 Ntó námə mə á ka ləelá kənd buud kə jôw wo yé. Wo mə mpu sá nə zəla. Né ndeé, sá bēsh sá təl mísh mə Zembî dí ja gaád ná sá mə gwágúlə sâ jêsh Zembî nyə ámə lwâm wo ná wo jááwug sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

34 Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə mə mpu ná Zembî nyə a dé dúg búúd məmpwoombá. 35 Jísə njí nə muud yêsh mə gwəp̄ Zembî a sá tútəlí yé, təə a jí jáyé lwon̄ búúd dí, Zembî mə gwág nyə nywa tεem bæ nə a jí jáyé kúl búúd dí, təə jáyé dí. 36 Nyə á kənd bag ə *Izəryél̄ məkál. A bwiing bwo Jəp̄ Kéél ná buud bwé mú nə ṅkul jee

* **10:9** kwáminú: Ja bwé á də lwəp̄ minjów yí, bwé də mə kwáminú námə nda mənyun̄g. Kwáminú í á də bæ ṅkí lal, buud kə də ṅgə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14 **10:15** Mak 7.15, 19 **10:19** 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11 **10:23** 10.45; 11.12 **10:25** 14.13-15; Mbú 19.10 **10:28** 10.15; Gal 2.12 **10:30** 10.1-8 **10:30** 1.10; Luk 24.4 **10:32** 9.43 **10:34** Rom 2.11; Zhk 2.1 **10:35** Yuá 9.31 **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16

cugə nə Zembî ná shɛɛ nəcə Yésus-Kríst, nya wə jí Cwám̄ba á buud bēsh. ³⁷ Bi mə mpú məma sâ í á ngə s̄y tээ́d Galilē kə wóós Yudéa mpúsə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bi mə mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarēt Shíshim, yə nyə məma ŋk̄ul. Yésus wəɔŋḡu nyə á ka ngə kə ík̄ul ík̄ul, ngə sâ buud mənywa, ngə lwag bəɔŋg bēsh Njwū məjamb nyə á ngə lwágulə cūŋ wá, nəcə Zembî nyə á bə nyádí. ³⁹ Sə b̄aŋ sə á shí dág sâ jēsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsəlem yí, nyə muud bwá á bwambulə kwolós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwúm̄ashi nyə jwōw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jēsh d̄i, í á bə nji sə owúshined Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpúsə gwúm̄alə nyə á gwúm̄ yí, sánón̄ sə á də, sə ŋgul. ⁴² Nyə a lwām sə ná sə cúndág kéel, sə bwaagulə nə nyə wə Zembî nyə a t̄al ná a b̄ag s̄amb míkuwó nə mimbimbə milésú yé. ⁴³ *Buud ə mícúndá bēsh bwá ngə bwiing l̄aŋ yé ná muud yēsh mə *búgúlá nyə yé a bə nə ijuugá í *mísəm nəcə jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntáni, Nk̄ɛŋk̄é Shíshim mú shulə wə buud bēsh bwá á ngə gwágulə lésú yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bə misíyá mí áb̄iwáág wá, bəɔŋg bēsh b̄án̄n̄ Pyêr bwá á bə gwoon̄g wá, bwá mú káam mbií á ná fag d̄u jímb lúúd. Bwá á jág bul káam ná Zembî mə b̄ale yə búúd bwá cúgέ Oyúden wá Nk̄ɛŋk̄é Shíshim. ⁴⁶ Nəcə bwá á gwág buud bəɔŋg bwá ngə lás m̄akálúd, bwá ngə ságusə Zembî. Ntó wə Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sə nyíngəg ban nə buud óga ná bwá kú duwan, í njúl ná bwá mə lág námá Nk̄ɛŋk̄é Shíshim nda sá?» ⁴⁸ A mú lwām nə bwá dúwanugí jíná mə Yésus-Kríst d̄i. Bwá mú ci nə nyə ná b̄án̄n̄ bwá kwóg ná já baalé mwōw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ə lwámá nə obúgula wá Yudéa bwá á ka gwág ná ík̄ul í cúgέ *Oyúden yí bwá mə námá lág Milésú mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsəlem yí, buud ə áb̄iwáág bwá á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né

ná: «Wo mə kə nyíi búúd wá kú áb̄iwáág dí, binón̄ də íd̄aw səŋ ngwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tээ́d jaawúlə bwo sâ í á c̄y yí nə oféél-féélí bēsh, nyə ná ⁵ «Mee mə á bə Zhwópe. Mə ngə jəgula nə Zembî, mə mú seegya nji mə músə nda *shíshim wām mə wú mádí nyúúlúd. Mə mú dág *ntamé á mísh ná bagá, gúl sâ nda *sanda í njúl ngwóólulá məlwə m̄ón̄ í ngə shulə wú gwōw ngə zə mádí. ⁶ Mə á ka kənd mísh, mə mpu dág sâ jəɔŋg, mə mú dág ná cínəŋg cwū í á bə, nə ocúdu wā məkuú m̄án̄ nə bəɔŋg wā jugá, nə bəɔŋg bwá d̄u julə mímwə shí wá, nə inunú yā gwōw. ⁷ Mə mú námá gwág kál í ngə ci nə mə ná: “Pyêr, tówúg, wo gwúg isâ íni wo dág!” ⁸ Mə ná: “Mb̄, Cwám̄ba. Nəcə sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mə ja áb̄eé í ngə wú gwōw ná: “Sâ Zembî mə fúb yí, kú b̄eeg nyíngə ci ná jísə sâ abúbōw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sâ jəɔŋg jēsh mú ŋk̄aŋ kə gwōw. ¹¹ Ka seegya ná, námá wəla dəɔŋgú dí, buud olóol bwá mú wóós njów sə á bə yí, bwá ngə zhu Sezarē, ná bwá ámə ntí bwo mádí. ¹² Shíshim mú ci nə mə ná sán̄n̄ kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwá mú zə, sán̄n̄ mú b̄e búúd bəɔŋg ná ndeé bwá mú kə nə sə njów mə múúd bí ngə ci éne. ¹³ A mú jaaw sə nda nyə á dág *éngales tál nyə njów ngə ci nə nyə ná: “Kəndag búúd Zhwópe bwá kág jōw Shím̄un bwá d̄u jōw nə dúl jíná ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cug nə njów wō wēsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námá tээ́d ná mə bwiing bwo kéel, seegya nji Nk̄ɛŋk̄é Shíshim mə shwiy bwo nyúúlúd námá nda í á bə nə sə m̄atéédúlé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwám̄ba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ngə duu buud nə məjúwó, bí b̄aŋ bí é duwan nə Nk̄ɛŋk̄é Shíshim”. ¹⁷ Ntó, ŋk̄i Zembî mə yə búúd yána dé nda nyə a yə námá sə ja sə á *búgula Yésus yí, mə wə zə ná mə ság ngáádə nə Zembî?» ¹⁸ Ja bwá á gwág ntáni yí, bwá á saləwo, bwá mú ságusə Zembî, bwá ná: «Ntó jí nə Zembî mə yə ík̄ul í cúgέ Oyúden yí zhií nə bwá céndág m̄ítédúgá bwá ŋwa Cug.»

10:38 Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2 **10:39** 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4 **10:47** 8.36 **10:48** 19.5 **11:3** 10.28; Gal 2.12 **11:5** 10.11-20 **11:14** 16.31 **11:15** 2.4 * **11:15** Jwōw lú Pantekôt. (Dúgúg Mis 2.4.) **11:16** 1.5 **11:18** 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21

Jəjə Kéel í zə kə íkúl ishúsúd

¹⁹Ja bwé á gwú Itiyen yí, məma lúmbáí í á zə bə obúgula, bwé mú shín cīma, ηgə kə íkúl íkúl kə kumə Fenisí, nə Shíprə nə Antyósh. Bwé á ηgə bwiing nji *Oyúden kéel. ²⁰Nji, bóól búúd bwé á bə cínəng bwé njúl buud ó Shíprə nə buud ó Sirên. Bāη bwé á kə kumə Antyósh, bwé mú bwiing Ogurêk Jəjə Kéel mə Cwám̄ba Yésus. ²¹Cwám̄ba nyə á ηgə kwíind bwo nə ηkul nyé, zhwoη buud bwé mú *búgula, bwé cénd kuú njəond, yid wé Cwám̄ba. ²²*Də lú óbúgula á Yurúsalem í á ka gwáduga lāη wəəng. Bwé mú kənd Barnábas wu Antyósh. ²³Barnábas wəəng, ja nyə á jé Antyósh a dúg nda Zembí nyə a lwóya mpaam nyé ná, nyə á bul bə nə məshusəg, a mú cwīny óbúgula bēsh ná bwé jíig gwoong mə Cwám̄ba dí nə milām myáη myēsh. ²⁴Nyə á bə jə múúd, a njúl lwándúlá nə jəjə Shíshim nə búgə ná cwós. Bóólúgá ncúlyá buud bwé mú kwíduli Də lú óbúgula dī.

²⁵Barnábas nyə á ka kə Tárus ná a ké ηwa Sól. ²⁶Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwé mú jā cínəngú mbū ncindí, bwé ηgə seengya nə Də lú óbúgula, bwé ηgə yə ncúlyá buud minjígulá. Nūη Antyósh wé *ompwíin bwé á tééd gwiidəw ná okristen yé.

²⁷Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ə micúndə bwé á shulə wú Yurúsalem kə Antyósh. ²⁸Ngwól á bwo, nə jínə ná Agabus, múse zə lás nda Shíshim nyə a lwágulə nyə ná. A mú jaaw ná məma yáag-yáag zha í bá bə shí nyēsh dī. Zha nyəəng í á shí námə bə fwála Klóod nyə á bə Káazel yí. ²⁹Ntó, ompwíin bwé mú ηwa cigulá ná bwé zə seeng mikwíindyá, muud yēsh wá bímbí á jí nə ηkul wá yí, bwé kənd bəəng óbúgula wā Yudéa. ³⁰Bwé á sá námə ntó, bwé mú kənd Barnábas bá Sól nə mikwíindyá, bwé kə yə ócúmbá buud wā Yudéa.

12*Engəles mə kə yíl Pyêr mímbwugud*

¹Baan dəəngú Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ηgə jugəshi bóól búúd ó *Də lú óbúgula. ²A mú gwú Zhâk mínyəŋú mə

Yuánes nə kafwele. ³Nda nyə á dúg ná *Oyúden bwé á ηgə gwág nywa sâ jəəng nə, nyə á ka námə bii Pyêr, í njúl fwála lú zaŋ bwé də də ibuléd yā kú nə *ləvur yí. ⁴Nyə á bii nyə ntáni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a tál íkínda í ízimbi inə ná í bááguləg nyə, kínda ízimbi jēsh nə ozimbi onə. Nyə a ηgə téduga ná a bá ka zə tál nyə kəod dí tám buud ja zāη *Páska í bá cə yí. ⁵Pyêr nyə á ka bə mímbwugud. Də lú óbúgula dāη, ηgə báásulə məjəgula ηgələ jəgula nə Zembí shú déd kú yəw.

⁶Búlú í á bə ná Herod mə bá tál Pyêr kəod dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwád ηgwóólulá mən̄kəda nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. Nyə a bə a mbwúg mpédúgá ózimbi obá, isándalé í tál mpumbéd. ⁷Ka seegya ná ηgwól *éngəles mə Yawé má jé, kúl fúm jəəng má shwal bə nə mən̄kenya ná ηgəŋ. Engəles mú yíd Pyêr bugúlu dí, juuməshi nyə, nyə nə né ná: «Ná cá! Wəólúg!» Mikwoolú mí íŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwád. ⁸Engəles mú kwo ci nə nyə ná: «Cəxləgú kanda wo bwáád mən̄gwub.» A mú námə sá ntó. Engəles ná: «Bwáádúg kúúd gwō, wo bəg mə.» ⁹Pyêr mú cúwo tóŋ ηgə bə éngəles, a kú fwo mpu magulə ná sâ éngəles ηgə sá yí jisə bábálé. Nyə á ηgə ηwa nda *ntamá á mísh ná bagó. ¹⁰Ja bwé má cə cé isándalé ashúshwóógú, bwé cə ábeē yí, bwé mú jé njuwəg íŋkwánz á ηge ηgwála. Njuwəg wəəng mú juw bwo wáméfwó. Nji bwé á wós tóŋ kə njwóŋ dí yí, éngəles mú kyey, béegya nə Pyêr. ¹¹Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád bábálé ná Cwám̄ba nyə amə nti éngəles yé, zə tí yíl mə məbwə má Herod dí ná mə fááməg nə sâ Oyúden bwé ηgə jíi sá mə yí.» ¹²Nda nyə á shín mpu ntó ná, nyə á ka kə njəw má Maríya nyəəngú mə Yuánes bwé á kwo də jəw ná Márkus yé. Cínəng wé zhwoη buud bwé á bə bwé mə seengya, bwé ηgə jəgula nə Zembí yé. ¹³Nyə á ka kudə mbē. Ngwól sóol məsáal mudá nə jínə ná Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴A mú yag Pyêr kəl ná ndeé, a kú fwo juw mbē, a mú yida nyiŋgə nə kúlə nə məshusəg kə jaaw búúd

11:19 8.1-4   11:20 Yuá 7.35   11:21 2.41   11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31   11:25 9.30
 11:27 13.1; 15.32   11:28 21.10   11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10   12:4 4.3
 12:5 Zhk 5.16   12:7 5.19   12:12 Yuánes bwé á kwo də jəw ná Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37; Kol 4.10

ná Pyêr təl na mbéd tóón. ¹⁵ Bwá mú ci nà né ná: «Wo ji lad». Nyεε mú námé bwaagulə ná a ηgə jaaw búbálé. Bwá ná: «Engəles yé wá éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiηgə bul kudə mbê. Bwá mú juw, bwá mú dúg nyə, fəg mú jímb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyεε mú fufə bwo mbwê nə bwá jíg kúl-kúl. A mú bwiηg bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wééshəli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhák bənəñ bóól bwááηg bēsh». A músə kyey kə kúl shúsád.

¹⁸ Ja mán í á lâm yí, ózimbi məkuú mé á tâw shí nə á Pyêr, bwá kú mpu sâ í ámə sîy yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd mäsóógú, nji bwá kú kwey Pyêr. A mú təl ísándalé kəodud ná ndéé a mú lwám buud nə bwá gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudeá kə Sezarê, kə ji wu.

Engəles mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwuñə nə buud ɔ Tir nə bəəηg wā Sidon. Nda búúd bəəηg bwá á mpu ná məbii máη mé á də bul zhu ləəm mə Herod ná, bwá á ka tōw cūη ná bwá jəlá nə kə dúg nyə, a sáág ná bənóη bwá jíig ná sheε. Bwá mú kə kwambulə nə mwā mpáánzá* yé Blastos ná a sáág ná bənəñ Herod bwá bwámag. ²¹ Jwōw lú mpwəmə dəəηgú, Herod mú bwáád míkáándó mí ící myé ná ndéé a mú kə ji jiya ící dī. A mú ka zə lás nə buud óni kaand. ²² Buud óni bwá mú shwal wá yāηgá ná: «Dúni kəl dúsə nji kəl lú Zembî, kú bə kəl lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ηgwól *əηgəles mə Yawé mə yíd nyə nəcə a bálə kú yə Zembî gúmə jé. A mú yə, mishwóómbú dələ nyə.

²⁴ Milésú mí Zembî myáá mí mú námé ηgə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá bāη Sól bwá mú shîn sá lwámá bwá á kə Yurásəlem yí ná ndéé bwá mú nyiηgə. Ja bwá nyiηgə ni, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo də jōw ná Márkus yé.

13

Nkəηkə Shíshim mə féesh Sól bá Barnábas

12:18 5.22-24 * **12:20** mwā mpáánzá: Mwān wəəηgə nyə á bə kágó mílwámá á fúm mə Herod. **12:22** Eze 28.2
12:24 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27 * **13:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ηgwámuna nyə á ηgə jwú nə mpál nη á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16
13:3 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** ηkwamé: Nyísə bwádó lú shí tútám májúwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8
‡ **13:8** Elimas: Dúl jíiná dé wə Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11

¹ Də lú óbúgula í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ɔ micúndá nə oyígəli. Barnábas nyə á bə cínəηg, nə Símayon bwá á kwo də jōw ná Nizher yé, nə Lusyus múúd á Sirên, nə Manaen bá cî Herod á tatarâk* bá wəof kúl ηgwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwōw bwá á ηgə sá mísəon bwá ηgə ci idāw yí, Nkəηkə Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Təlúgá mə Barnábas bá Sól koogú, bwá zə kə sá sáal mə mə féesh bwo ná bwá sáág yí.» ³ Ná ndéé, bwá mú jəgula nə Zembî bwá ηgə ci idāw, bwá mú bəd Barnábas bá Sól məbwā, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyug. ⁴ Ja Nkəηkə Shíshim mə kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwá mú shulə kə Seləsi, bwá mú ηwa byóol cə kə kóómb ηkwamé† á Shíprə.

⁵ Bwá á kə wós Salamínə, ηgə bwiηg Milésú mí Zembî *məmpáánzá mə mínjígúlá mə *Oyúden dī, bwá ηgə kə nə Yuánes tâη kágó mílwámá. ⁶ Bwá mú lína ηkwamə nyəəηg nyēsh ná ndéé kə wós ηgwála á Pafos. Bwá á kə kwey ηgwól mwā Yúden nūη Pafos nə jíiná ná Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndá á məshügá. ⁷ Bar-Yésus éne bá ηgwámuna Serzhus Polus wə bwá á ηgə cugə. ηgwámuna nywáá njúl nə fəg, nyə á ka jōw Barnábas bá Sól nəcə nyə á bə nə məma yéesh ná á gwág kéel mə Zembî. ⁸ Nji, Elimas‡ mú ηgə laa bwo, a ηgə yida cəel shwúgəli ηgwámuna ná a kú *búgula. Jíiná lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sól, bwá jōw ná Pwól yé, mə lwánd nə Nkəηkə Shíshim ná cwóó músə ka dúg Elimas ná figə-figə, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yíf! yé mása məkəη nə məshügá éga, yé mwān mə Njwū məjamb, yé múúd jí kú cəel ótútəlí éga! Wo ayówé ηgələ cəel ntáma jəjə íyug i Cwámba? ¹¹ Wo zə dúg ja gaád. Mbwə mə Zembî í mə bii wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná dúg məηkenya mə jwōw. Wo é ji ntó fwámé fwála.» Pwól ká námə shîn lás ntáni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshúd, a mú ηgə lyəda kukúl ηgwúd ηgə sə muud bíig nyə mbwád yé. ¹² Nji ηgwámuna nyə á dúg sâ í á sîy ni yí, nyə shwal bə mbúgula,

njígulá nyə á gwág shú má Cwámba yí í má bií nyə.

Pwôl Antyósh á Pisidî

¹³ Pwôl bánêḡ buud ó gwoong bé bwé mú kəwa byóólúð Pafos, kə Pərzhe kóómb shí á Paməfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo nûḡ, nyə mú nyiḡgə kə Yurúsəlem. ¹⁴ Bāḡ bwé mú tí Pərzhe, ḡgə kə nə ndéé kə wóós Antyósh á Pisidî. Bwé mú kə nyí *mpáánzə minjígulá dí jwəw lú Sábaad, kə ji shí. ¹⁵ Ja lǝlə *mbwoomb máççə nə micilyá mí búúd ɔ micúndə í á shîn yí, otówe ɔ shwóg wə mpáánzə minjígulá bwé mú ci nə bwo ná: «Bwaang, ḡkí bi básə nə gúl sâ bí bí nə ḡkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwôl mú tōw tátəlí, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izərayél nə bəḡḡ bwé ḡgə gwǝḡ Zembî wá, bi ɔ gwágulə mə. ¹⁷ Zembî á kúl búúd Izərayél jísú ga nyə a féesh osóḡḡú búúsú. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kəg bul mpyáánz nûḡ jiya á Igípten dí. Nə ndéé nyə a yíl bwo nûḡ nə mbwə ḡkúl yé. ¹⁸ A mú ḡgə jísəw bwo shí a shwééshá dí kə wóós je kumə mimbû məwûm mánḡ. ¹⁹ A mú janḡulə ílwoḡ í búúd zanḡbá shí á Kanaan nə ndéé a yə ódā shí nyāḡ tâḡ lúgí ²⁰ shú mimbû kúnə-kúnə mítəd minḡ nə məwûm mátəḡn.

«Mpásə wəḡḡḡ a mú də wéeshuli bwo osémbye ɔ mílészú nə ndéé zə wóós fwála má *múúd micúndə Samyél. ²¹ Ja jəḡḡḡ bwo mú jii ná bwé bəg nə wāḡ njwú-buud. Zembî mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a njúl mbyágá á bæend má Bəḡzhamḡ. Sawul mú jwú nə bwo tâḡ mimbû məwûm mánḡ. ²² Zembî mú yíl nyə, a mú təl bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəḡḡḡ wə Zembî nyə á bwiḡḡ lāḡ yé ná: “Mə má dúg nə Dávid mwān mə Yése jisə muud má kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá də sá sâ jēsh má bá də jii ná a sáág yí.” ²³ Nyédí mpwoḡ buud dí wə Zembî nyə a lwándulə mpu yé, a wéeshuli Yésus çugye buud á Izərayél yé. ²⁴ Shúshwóógú nə çugye wəḡḡḡ

zəg, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izərayél jēsh nduwān tâḡ yuug nə bwé má cénd mítédúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəḡḡḡ nyə á ḡgə shinal sáal dé yí, nyə á ḡgə ci nə buud ná: “Bí ḡgə ná téduga nə mə wə zə? Mə çugé múúd bí ḡgə téduga nə má jisə yé. Nji, ḡgwól múúd zag mádí mpásə. Mə ampíyáyé nə mə cínuyə nyə mikwoolú mí máḡgwub məkuúd.” ²⁶ Bwáāḡḡ bēsh, təḡ mpwoḡ buud má *Aburaham təḡ bí bəḡḡ bí ḡgə gwǝḡ Zembî wá, shé wə Zembî nyə á nti kéel á çug dəḡḡḡ wá. ²⁷ Buud ó Yurúsəlem bēsh nə otówe ɔ shwóg bāḡ bwé á shígé mpu Yésus. Bwé á yida ççlə nyə shwiḡ. Ntó, bwé á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndə shé má də lǝ ósábaad bēsh dí yí í bwəmag. ²⁸ Tεem bə nda bwé á shígé kwey nyə nə məbççə ná a yəg ná, bāḡ bwé á ci nə Pilāt nə a gwúg nyə. ²⁹ Némá nji bwé á shîn sá isā byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembî dí shú dé dí yí, bwé á shul yíl nyə líid bwé kə wá nyə shwóḡḡ. ³⁰ Nji, Zembî nyə a gwûmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bəḡḡḡ bwé á zhu Galilē bád kə Yurúsəlem wá bwé á ḡgə dúg nyə. Buud bəḡḡḡ wə bwé músə owúshined bé kúl búúd jēsh dí. ³² Jǝjǝ kéel dəḡḡḡ námə wə sə ḡgə bwiḡḡ bí yí, ḡkaagə Zembî nyə a kaag odā yí. ³³ Zembî nyə a sá ná ḡkaagə nyəḡḡḡ í zəg bwəma nə sá bwān gwûmúshílə nyə á gwûmushi Yésus yí. Sâ jəḡḡḡ wə jisə cilyá Sôm ábçç dí yí, ná: “Wo ji mwān waamə, mə má byā wo múús”. ³⁴ Jí ntó. Zembî nyə a gwûmushi nyə ákandəg, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jǝjǝ ísā mə á kaag Dávid yí, məḡkaagə má çugé nə ḡkul salan má”. ³⁵ Gwə námə wə á ḡgə báásulə gúl kákúl cilyá dí ná: “Wo abulé bíd nə jǝjǝ sól məsáal wô kəg bwo shwóḡḡ”. ³⁶ Dávid nywáá nyə a shí sá mítédúgá mí Zembî fwála déd. A mú yə, a dəw nə osóḡḡú bé, a bwo. ³⁷ Nji, nyəḡḡḡ Zembî nyə a gwûmushi yé nywáá nyə a shígé bwo. ³⁸ Bwaang bi má jəlā nə mpu ntó nə nyə wə má sá ná bí gwágúg kéel ijuugá í *mísəm mín. Məççə má Moyíz bí á də bçç má má á

13:13 13.5; 15.38 **13:14** 17.2 **13:15** 15.21 **13:17** MmN 1.7; Mbá 5.15 **13:18** MmN 16.35; Ilḡ 14.33-34; Mbá 29.4 **13:19** Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14 **13:23** Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17 **13:28** Luk 23.4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23.50-56 **13:30** 3.15 **13:31** 1.3, 8 **13:32** Sôm 2.7; Rom 1.3-4 **13:34** Iza 55.3 **13:35** Sôm 16.10 **13:36** 2.29 **13:38** 10.43; 15.10 **13:39** Rom 4.25; 6.7; 10.4

shígé sá ná bi ñgég nə bə otútəlî. ³⁹ Nji Yésus wə jísé ná muud yêsh má búgúlá nyə yé, a bə tútəlî ncindî nə ncindî. ⁴⁰ Bi ó bey ná sâ búúd ɔ mícúndə bwé á ci yí, í bwámag nə bî. Bwé á ci ná:

⁴¹ Bî buud ɔ mpyóŋ, dɔgá, káámúgâ, bi jimbúg!

Nəcé, té bî ñgá ná dúgya yí, mə zə bá sá gúl sâ bi ñgá dɔg, sâ jí ná ñkí bi mə gwág nji lân bî kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwól bá Barnábas bwé á cúwo tóon yí, búúd bwé á jəgula nə bwo ná bwé bəg kwo zə bwiing bwo lân ñgwúd ni Sábaad mə bá bɛ yé. ⁴³ Ja buud bwé á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwé á wá milám mísəon wáŋ dí wá bwé á bɛ Pwól bá Barnábas bəñəŋ kə ñgə lésha. Pwól bá Barnábas bwé mú ñgə wá bwo ñkul mílámúd ná bwé wág icug byəŋ mpaam má Zembî dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwé á zə sɛɛŋgya je bə buud ɔ ñgwála bəsh ná bwé zə gwágulə kéel mə Cwámba. ⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwé á dɔg bímbí lú ncúlyá buud bəŋŋ ná, bwé á ka zə mpii Pwól bá Barnábas váál áwuwaguwə, bwé mú ñgə shwána bwo, ñgə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwól bá Barnábas bwé mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla ná bi wə téédúg gwág Milésú mí Zembî. Nda bí bəŋ má ka ban myo ná, bi má lwágulə ná bi ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sá bəŋ mə zə lésha nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nəcé Cwámba nyə á ci nə sá ná: “Mə mə təl wo ná wo bəg məŋkenya má ilwon, ná wo kág nə cug kə wós íjumə í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwé á bul bə nə məshusug bwé ñgə ságusə kéel mə Cwámba. Bəŋŋ bwé á bə féeshá ná bwé dɔgúg cug á kandugə kandugə wá bwé mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwámba í á kyey ləom wəŋŋ wəsh. ⁵⁰ Oyúden bwé á ka shwambulə fwámé búdá ó ləom bwé á dɔ gwóŋ Zembî wá. Bwé mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwálí ná ndéé bwé wáamb bwo kə

ntə mínji mí shí nyán. ⁵¹ Pwól bá Barnábas bwé mú kudə fumbyá mákuú máŋúd shú dán, báá bwé mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwé mú lág lwándulá nə məshusug nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bə, ja bwé á wós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwé á kə mpáanzə minjígulá. Bwé á kə lésha nə buud mbií á ná *Oyúden nə Ogərək ñkí bul bulya bwé *magulə búgə. ² Bəŋŋ Oyúden bwé á shígé magulə búgə wá, bwé mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwé shíŋúg obúgula. ³ Nji, Pwól bá Barnábas bəŋ bwé á ji cínəŋgú fwámé mwəw, bwé ñgə lás kú nə ifwaas. Bwé á ñgə bul ñwa ñkul wə Cwámba. Cwámba ñgə námə magulə kéel bwé á ñgə bwiing yí, a ñgə yə bwo ñkul, bwé ñgə sá *ísâ í ntə búúd ñkwóŋ yí, nə *ísâ í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ ñgwála bwé mú béegyá ígwoŋŋ íbá, gúl í ñgə bɛ ishwambulə í Oyúden, gúl í ñgə magulə *buud ɔ lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwé cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bəŋ bwé mú zə sá yuug ná bwé jugushi búúd ɔ lwámá, bwé lúmə bwo məkwóógú. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwé á mpu yuug jəŋŋ ná, bwé mú túb kə Lístrə nə Dərbə, mingwála myâ Likawuní, nə cínəŋŋ mákoogú məkoogú. ⁷ Bwé mú kə ñgə bwiing Jəŋ Kéel wu.

Pwól bá Barnábas Lístrə

⁸ Ngwól múúd nyə á bə nún Lístrə kú bwele təw tútəlî nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgú, nyə a shígé bwele kyey. ⁹ Dúl jwəw, muud wəŋŋ nyə á ka ñgə gwágulə nda Pwól nyə á ñgə lás ná. Pwól mú dɔg nyə ná figə-figə, a mú dɔg ná muud éne ji nə búgə nə a ji nə ñkul yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwów-gwəw ná: «Tówúg tútəlî nə məkuú mwə». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ñgələ kyey. ¹¹ Buud bwé á bə cínəŋŋ wá bwé mú dɔg sâ Pwól má sá yí. Bwé mú ñgə lás gwów-gwəw kál lú Likawuní dánúd

13:41 Aba 1.5 13:43 11.23 13:44 17.2 13:46 3.26; 18.6 13:47 Iza 49.6 13:48 11.18 13:49 2.41 13:51 18.6; Luk 9.5 § 13:51 Ja Oyúden bwé á dɔ kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á dɔ lwágulə ná, kúkúl shí bwé áma təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bî cínəŋŋ wá, ná bwé músə sá nyéé. 14:1 17.2 14:2 13.45 14:3 2.22 14:5 14.19; 2Tm 3.11 14:6 Mat 10.23 14:8 3.2 14:11 28.6 * 14:12 nə Zəs nə Hərmes: Ogərək bwé á ñgə téduga ná Pwól bá Barnábas búsa ozembî.

ná: «Ozembî bwá má bæ nda buud ná ndeé bwá má shulə zə sádí». ¹² Bwá mú ngə jôw Barnábas ná Zás, Pwôl nyε ná Hermes* nəcə nyə wə nyə á du bæ nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwá á du *búgula Zás wá bwá á du bæ nə mpáánzə ngéé nyíngulé ngwála dí. Fada á yábbə wəngú músə ηwa míngwûm mí nteny nə ikəlugá-kəlug í du lugushi dánd lú zâη yí, bənnəη buud bwá mú zə kə ngεε nyíngulé ngwála. Bwá á cεel kə cigə inteny ná bwá sâ Pwôl bá Barnábas *mətúnuga nda ozembî.

Pwôl bá Barnábas bwá jíguli búúd fwámé Zembî

¹⁴ Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwôl bwá má gwág ntó yí, bwá mú nyaa mikáándə†, bwá mú sáanz kə nə onkwimbyé tâm buud, ¹⁵ bwá ná: «Buud óga, jáyé ni? Sə búsa námə búúd nda bî. Sə ngə yida bwiing bí Jəjə Kéél ná bi bídúg isâ í ikás ini, bi céndúg kuú njəond yid wə Zembî á kuwô. Nyə wə nyə a té gwôw nə shí, nə mâη nə isâ byêsh bíś cínəηg yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíđ té zhúle yág ná ilwəη í búúd byêsh í ngág nə bε byán ijâm nə ijag, ¹⁷ nji nyε kú bíđ ngélə lwágulə ná a jisə, a ngé námə sá bwo mpaam. Ntó námə wə á ngé nti bí ompú bwá ngé zhu gwów yé, a ngé yə bî məfwála məmpəg má jəla nə bugaban yí, a yə bí zhwoη idəw, a lwándulə bí məshusəg mílámúd». ¹⁸ Nji, bwá á tεem lás nə buud óni ntáni, buud óni bwá á shígé leel magulə ná bwá bíđ sálə bwo *mətúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwá mú zə wósə bwá ngé zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwá mú zə kwambulə nə buud ná ndeé bwá mú lúmə Pwôl məkwóógú ná lúmə lúmə, bwá julə nyə shí nə shí ná ndeé kə wusə bugád. Bwá á téduga ná a má yə. ²⁰ Nji, *ompwíin bwá mú kə lyε nyə. Pwôl mú wəol, a mú nyiηgə kə ngwála. Mán mələm, a músə kyey kə Dərbə, bá Barnábas.

²¹ Bwá mú kə bwiing Jəjə Kéél nūη Dərbə ná ndeé bwá mú bæ nə ompwíin fwámé bímbí. Bwá músə nyiηgə kə Lístrə, cə kə Ikóniyum kə wósə Antyósh. ²² Bwá á ngə wá ompwíin ηkul mílámúd, bwá ngé cwíny bwo ná bwá sáág zény búg. Bwá á ngə lwágulə

bwo ná bwá mpúg ná: «Sə má jəlá nə ngə bwəma nə *incwaw í ntəg, sə ngé ntə ngə ntə ngə ntə ná ndeé sə mú ka nyíi Faan má Zembî dí.» ²³ Bwá á ngə sá ná, *Də lú óbúgula dēsh dí, bwá féesh bwo ocúmbá buud, bwá ci idəw jəgula nə Zembî, bwá mú ηwa bwo cwámbulə Cwámba wəη bwá á *búgula yé.

Pwôl bá Barnábas bwá nyiηgə kə Antyósh

²⁴ Bwá mú lína Pisidî, kə kumə Paməfilî, ²⁵ bwá bwiing kéel má Zembî Perzhe ná ndeé bwá mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kälə wú Antalya, bwá mú ηwa byóól kə Antyósh wú bwá á zhu ja mpaam má Zembî í á féesh bwo ná bwá sáág sáal bwá má sá yí. ²⁷ Ja bwá á kə jé yí, bwá á sεεηg *Də lú óbúgula, jaaw bwo sâ jēsh Zembî nyə á yə bwo ηkul ná bwá sáág yí, bul bæ ná ndeé nda Zembî nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í maguləg búgá ná. ²⁸ Bənnəη *ompwíin bwá mú ji na fwámé məma fwála.

15

Sεεηgá á Yurúsəlem

¹ Bóól búúd bwá á shulə wú Yudéa zə ngə jíguli óbúgula ná: «ηkí bi mə bá kú síya ábiwáág nda Cεε mə Moyíz í ngé ci ná, bí cugé nə ηkul *dúg cəg.» ² Buud bəngú bənnəη Pwôl bá Barnábas bwá mú zə sēηusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyā. Cígulá í mú zə bæ ná Pwôl nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwá kəg nə lésú wəng Yurúsəlem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bənnəη ocúmbá buud. ³ *Də lú óbúgula í músə kənd bwo. Bwá mú lína Fenisî nə Samariya, bwá ngé bwiing buud nda ikúl ishús í má cénd mítédúgá ná. Sâ jəng í mú ngə bul sá bóól óbúgula məshusəg. ⁴ Ja bwá má kə jé Yurúsəlem yí, nə Də lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bēsh bwá mú ləg bwo. Bāη bwá músə jaaw bwo bímbí dēsh Zembî má balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól óbúgula bwá á bæ ηkəomá *Ofarizyēη dí wá bwá mú báásulə ná í ji ná ikúl í ngé cénd mítédúgá yí í ngé nə síya ábiwáág, bwá bε námə Məcεε mə Moyíz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwá mú ka zə sεεηgə, zələ faas lésú wəngə.

14:13 10.25-26; Dan 2.46 † 14:14 nyaa mikáándə: Oyúden bwá á du nyaa mikáándə jaá mpimbə má bul bii lám yí.
 14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 14:16 17.30 14:17 Sôm 147.8; Zhe 5.24 14:19 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25
 14:22 11.23 14:23 6.6; Tit 1.5 14:26 13.1-2 14:27 11.18; 15.12 15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2 15:2 Gal 2.1-10
 15:4 15.12 15:7 10.1-43

⁷ Buud bwé mú námá bul sɛɲusa mákâ. Ntó, Pyêr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaanɲ, bi mé bwey mpu ná Zembî nyə a féésh mə wa bídí mwôw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kəg bwiinɲ ikûl ishús Jɔjɔ Kéél, bwé búgúlág. ⁸ Nyɛɛ muud mə mpú mílâm mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a mə magulə ikûl, a yə bwo Nkɛɲkɛ Shíshim námá nda nyə á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpádúgá sɛnɔɲ ikûl. Nyə a fúb námá bwo mílâm nəcé bwé bálə nə búgá. ¹⁰ Nəcé jí bí é ka zə shweenzh Zembî, zə zhimb *ómpwíin məma mbag wúsá nə tɔɔ impáámá bísí, tɔɔ séméfwó sá á shígé bə nə ɲkul mə jísɔw yí? ¹¹ Nji sá ɲgə *magulə ná sá mə dúg cug mpáam mə Cwámá Yésus dí, ntó námá wá jí nə ikûl yé.» ¹² Buud bēsh bwé mú jí ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembî nyə á balan nə bwo, *isá í ntó búúd ɲkwón yí nə *isá í mímbúgú í ɲgə sɛy ikûl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé mə shîn bwiinɲ yí, Zhâk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaanɲ, bi ɔ gwágulə mə. ¹⁴ Shímun mə kúnɔw shîn jaaw sá nda Zembî nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikûl ishúsúđ kə féésh búúd bwé ɲgə bɛ jíná dé cínɔɲ wá. ¹⁵ Sóólúgú wɔɔɲg í bwəma nə sâ *búúd ɔ mícúndá bwé á ci yí. Nəcé jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

¹⁶ Mpúsə isâ íni, mə bá kwo zə lwɔ́ banda mə *Dávid.

Mə bá sɛɛɲg íbúgúlə yâ cínɔɲ ná ndéé mə kwo təl banda dɔɔɲg tətəlí.

¹⁷ Ja jɔɔɲgú, buud bēsh bwé bá sɔ́ Cwámá. Haaw, buud ɔ ílwoɲ byēsh mə á jɔw ná í bɛ́g jíná dām yí.

Ntó wá Cwámá nyə á ci yé.

¹⁸ A mə sá íyuuɲ byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sâ jɔɔɲg wá mé mə dúg ná, ilwoɲ í búúd í ɲgə cénd kuú nɔɔnd ɲgə yid wá Zembî yí, sá ajéláyé nə wá bwo məkwowala cugud. ²⁰ Nji, sá cíləg bwo ná bwé sásúləg məlwaagəwo mə ózembî ó áyadúg, nə məlwaagəwo mə jaɲgálə múúd biná kú nə bā, nə məlwaagəwo mə dələ cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, nə dələ məcií. ²¹ Sá mə mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiinɲgə ɔ

lân ó Moyîz búšə míɲgwála myéshud. Mwôw mə Sábaad mēsh dí, bwé lɔ́ mícilyá myé *mámppáanzə mə míɲjígúlá mēshud.»

²² Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ́ lú óbúgula dēsh bwé mú dúg ná bwé jəlá nə féésh bóól búúd bənɔɲ Pwól nə Barnábas bwé kəg Antyósh. Bwé músə kənd bóól fwámé búúd wá Dɔ́: nə Yúde bwé á du námá jɔw nə Barnábas yé, nə Sílas. ²³ Bwé mú kənd bwo nə kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə bóól óbúgula bēsh, sá mə báda bí óbúgula bí cúgé Oyúden wá, bí bɔɔɲg básə Antyósh nə Sirí nə Sílisí wá. ²⁴ Sá mə gwág kúga ná bóól búúd bású bwé á zə nə míɲjígúlá myáɲ nūɲ bídí zə sá nə mítédúgá mí búbúləg bí mílámud. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwá wá sá bēsh sá ámə bə cúɲ ná sá mə féésh búúd bwé zəg nūɲ bídí, bənɔɲ Barnábas bá Pwól omínyɔɲá bású wá cɛɛlí, ²⁶ buud bwé á mə kɛɛɲzh ícug byáɲ shú jíná mə Cwámá wúsú Yésus-Kríst wá. ²⁷ Sá mə ka nti bí Yúde bá Sílas ná bwé zəg báásulə jaaw bí sá sá ɲgə cílə ga. ²⁸ Nə Nkɛɲkɛ Shíshim, nə sá, sá mə dúg ná sá ajéláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá mə cílə bí nji isâ bí cúgé nə ɲkul kwanz yí: ²⁹ bí mə jəlá nə sásulə ocúdú buud bwé ámə cígə shú ózembî ó áyadúg wá, bí kú də də məcií, kú də cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, bí kú də sá jaɲga. Bí mə ká də sásulə ísâ íni, í bə bí mpwogé. Bí ó jí nə shɛɛ.

³⁰ Yúde bá Sílas bənɔɲ Pwól nə Barnábas bwé mú béégya nə óbúgula, bwé mú shulə kə Antyósh. Bwé mú kə sɛɛɲg óbúgula, yə bwo kálaad. ³¹ Bwé mú lɔ́ kálaad ná ndéé a mú wá bwo ɲkul mílámud, bēsh bwé mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Yúde bá Sílas bwé á bə *buud ɔ mícúndá ná, bwé á ka námá kwo də lésha nə óbúgula, də cwíny bwo, də wá bwo ɲkul mílámud. ³³ Bwé á jí cínɔɲgú fwámé fwála ná ndéé óbúgula bwé mú jəna nə bwo ná bwé nyínɲgəg ná shɛɛ kə kwey búúd bwé á nti bwo wá. ³⁴ *[Nji Sílas mú kwey nə nyə anyínɲgáyé, nyɛ mə jí wu.]

³⁵ Pwól bá bāɲ Barnábas bwé á jí námá

15:8 2.4; 10.44 **15:9** 10.35 **15:10** 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 **15:12** 2.22 **15:16** Amo 9.11-12; Iza 45.21 **15:19** Gal 5.3 **15:20** 15.29; 21.25 dələ cúdú: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaɲgálə múúd biná kú nə bā: Ləv 18.6-18 cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dələ məcií: Ləv 17.10-14 **15:21** 13.15 **15:22** 11.18; 16.4 **15:24** Gal 1.7; 5.10 **15:28** 10.19; 15.20; Luk 11.46 **15:32** 11.23, 27 * **15:34** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

cínɔŋg Antyósh. Bánɔŋ bóól óbúgula bwé ŋgá yə buud minjígúla, bwé ŋgá bwiing jəjə lân á kéel mə Cwám̄ba.

³⁶ Mpúsə baalé mwôw, Pwôl mú ci nə Barnábas ná: «Shwé nyíngəg ná kə ŋgə dúg omínyɔŋə búsu míngwéla myêsh shwé á bwiing kéel mə Cwám̄ba myá. Í jii ná shwé mpúg nda bwé mú ŋgə bæ ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námá jii ná bwé kág nə Yuánes nyə á bæ nə dúl jíné ná Márkus yé. ³⁸ Pwôl nyé mú dúg ná bwé ajáláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpáŋgulə bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Pamáfilí yé.

³⁹ Bwé mú sɛŋusa mákəl ná ndeé bwé mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báá bwé mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwôl mə zə nyiŋgə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwôl nyé mú féesh Sílas ná bá bwé kə. Obúgula bwé mú jôw Cwám̄ba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwôl mú jaand Sirí nə Silisí, a ŋgá wá mədɔ mə óbúgula ŋkul mílámád.

16

¹ A mú kə wóós Dérba, kumə Lístrə. A mú kə kwey ŋgwól *mpwíin nún nə jíné ná Timoté. Timoté wɔŋgú nyɔŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sóŋgú nyé njúl mwá Gurék. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwé á ŋgə bwiing lân mə Timoté nə a jii jə múúd. ³ Pwôl nyə á ka cɛel ná bá bwé kə. A mú ŋwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ŋgəlé beemb *Oyúden wá shí nyɔŋg nəcé nda bwé á bwey mpu ná sóŋgú jisə mwá Gurék ná. ⁴ Míngwéla myêsh bwé á ŋgə kə myá, bwé á ŋgə kala obúgula micígúla *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwé á ŋwa myá, bwé ŋgá təl obúgula məkuú shí ná bwé bég micígúla myɔŋg. ⁵ Mədɔ mə óbúgula mə mú ŋgə lal, buud bwé ŋgá kwídali jwôw dêsh. ⁶ Pwôl nə gwoonj je bwé mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkénkə Shíshim nyə a shígé magulə ná bwé bwíingug kéel Azi. ⁷ Ja bwé mə kə wóós íjuma í Mishí yí, bwé mú ŋwá kə Bitiní, nji Shíshim mə Yésus kú magulə. ⁸ Bwé mú ka lína

Mishí ná ndeé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwôl mú dúg *ntamé á mísh ná bagá, ŋgwól múúd Masedwân təl ŋgá téeg nyə məbwə ná: «Záá Masedwân, zə kwíind sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sá á shwal zə sɔ ná sá mə kə Masedwân, sá ŋgá mpu búbálé ná Zembí ŋgə jôw sá wu ná sá kág bwiing kéel. ¹¹ Sá mú ŋwa byóól Truwás, sá kə ná tíŋ kə wóós Samoturas. Mán mələm sá ó kumə Neyapolis. ¹² Tíla cínɔŋgá sá mú kə Filipí, ŋgwéla ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipí wɔŋgú njúl ŋgwéla ózhul ɔ Róma, sá mú jii cínɔŋgá baalé mwôw. ¹³ Jwôw lá Sábaad sá mú cúwo wú ŋgwéla, kə bwún lá ŋgwɔɔ, wú sá á téduga ná bwé á kwambulə ŋkumba kəl shú məjəgula wá. Sá á ka bæ sá njúl nún, sá ŋgá lésha nə budá bwé á seɛngya cínɔŋg wá. ¹⁴ Ŋgwól múdá nə jíné ná Lidiya nyə á zhu ŋgwéla á Tiyatír, nyə á də kusha ijimé í míkáándé mí atítí; mudá wɔŋgú nyə á də gwɔɔ Zembí. A mú də gwágulə Pwôl ná ndeé Cwám̄ba mú bény nyə lám ná a máguləg lésú mə Pwôl. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bé besh yí, nyə a téeg sə məbwə ná: «ŋkí bi mə kwey ná mə jii mbúgula mə Cwám̄ba, zəgá jii mádí njów.» A mú yímbali sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwôl bá Sílas Filipí

¹⁶ Í á ka zə bæ, dúl jwôw sá ŋgá kə kál sá á də jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sâ. Sás dɔŋg í á də sá ísəy í málwaa. Nyə á bæ nə jamb lí lweendí, lweendí jɔŋg dúgá yə buud bwé á bæ nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dɔŋg mú zə ŋgə bɛ Pwôl, a ŋgá kím gwów-gwôw ná: «Buud óga búse osóól ɔ másáal ó Zembí á gwów-gwôw. Bwé ŋgə jaaw bí zhí á cug.» ¹⁸ Nyə á ka námá də sá ntáni mwôw ŋkí bulya ná ndeé Pwôl mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpúsə, a mú lás nə jamb ná: «Jíné mə Yésus-Kríst dí, mə yímbali wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námá cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búúd bwé á bæ nə nyə wá bwé á dúg ná búgá ján bwé də bæ nə məbii yí í mə jimb ná, bwé mú bii Pwôl bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósémbye ó mílésú dí wú buud bwé á də

sɛɛŋgya tâm dánd wá. ²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótówe ɔ shwóg dí, kə shwéman bwo ná: «Buud óga bwá má tál sá ŋgwála ná shwuu. Bâŋ bwá njúl *Oyúden, ²¹ bwá ŋgə zə jǐguli buud məfúlú má ajáláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwéleg magulə má.» ²² Buud bwá á bə cínəŋg áncuncuma wá bēsh bwá mú shwal mpii bwo. Otówe ɔ shwóg bwá mú tí bwo mikáándá, bwá lwám buud ná bwá yídúg bwo nə milwóŋ. ²³ Bwá mú danɣulə cú bwo na ná ndéé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ŋgə baagusa sá buud óga.» ²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntág fad bwo kál fúm dí cwû, a wá bwo mimbwagə mákuúd.

²⁵ Ngeé tâm bulú, Pwól bá Sílas bwá mú ŋgə jəgula nə Zembî bwá ŋgə sey isusa gúmalálə Zembî. Bwá á ŋgə sá ntó míl mímbwug myēsh mí ŋgə gwágulə bwo. ²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntaŋusa mbií á ná mənyuŋ mə njów mímbwug má ŋgə shwágusa máshugud. Mimpumbé myēsh mí mú námə læel shîn juw, mimbwug myēsh mənəkəda shîn sémb. ²⁷ Mása á njów mímbwug músə juum. A mú dúg mímpumbé ná bagá, a mú ntág wéem kafwele ná a gwílyá nyúul, a ŋgə téduga ná mimbwug mí má shîn túb. ²⁸ Pwól músə ka kîm nə ŋkulû ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sə bēsh sá búsə wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jôw buud ná bwá zág nyə nə məlamba. A mú ŋgə lilya, a mú fwágəwa kə, kə búla Pwól bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ŋwa bwo kə nə bwo tóŋn kə jî bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dúgúg cəg?» ³¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlag Cwáməba Yésus, wo bəg *dúg cəg, nə woméfwó nə njów wô wēsh.» ³² Bwá mú bwiing bwo kéel mə Cwáməba, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh. ³³ Námə wala dəŋgú, tâm bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ ná ndéé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh bwá mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyədí njów kə yə bwo idəw. Nə nyə nə njów yé wēsh bwá mú kəəs nə məshusəg nəcé bwá búgúlalə Zembî.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ɔ shwóg bwá

á ka kənd ifulish kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bídúg búúd óni bwá kəg.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwól ná: «Otówe ɔ shwóg bwá má nti búúd zə ci nə mə ná mə bídúg bí, bí kyéyug. Ntó, bí báá, cúwógá tóŋn bí kəg ná shɛɛ.» ³⁷ Na wá Pwól mə cí nə bwo ná: «Bwá ámə yíd sá tâm buud kú námə jî sá kəod, í njúl ná sá búsə buud ɔ Róma. Bwá mú wusə sá mímbwugud. Ja gaád bwá cəel zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwá zág bíd sê!» ³⁸ Ifulish í mú kə jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byēsh. Bwá mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə ná buud bəŋg búsə buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwá mú kə cweel bwo milám, wéeshali bwo tóŋn, bwá mú jəgula nə bwo ná bwá kyéyug wú ŋgwála wəŋgúd. ⁴⁰ Pwól bá Sílas bwá mú wú njów mímbwug bwá mú kə Lidiya dí njów. Bwá mú də cwîny óbúgula ná ndéé bwá músə kyey.

17

Sáal mə Pwól Tesaloníka nə Beré

¹ Bwá mú lína Amfípolis nə Apoloniya, bwá kə wós Tesaloníka wú *Oyúden bwá á bə nə *mpáánzə minjǐgúlá wá. ² Pwól mú kə bwəma nə Oyúden bəŋgú námə nda nyə á də bwey sá ná. Bəŋŋ bwá mú ji mwôw má Sábaad məlól, a ŋgə lésha nə bwo, ³ ŋgə jǐguli bwo nda mícilyá mí Kálad Zembî mí ŋgə ci ná. Ná: «Í á jəla ná *Kříst júgug ná ndéé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kříst wəŋg wá Yésus má ŋgə bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwá mú magulə njǐgúlá wəŋg. Bwá mú sɛɛŋgya gwoŋg nə Pwól bá Sílas. Bóól zhwoŋ Ogurêk bwá á də gwóŋ Zembî wá bwá mú námə sá ntó, tɛem bə námə bóól ncúlyá fwámé búdá wá cínəŋgú. ⁵ Nji, Oyúden bwá mú zə jág shîn bwo. Bwá mú kusə wəáməshé-mbéshe wá nyaan milám bwá á də ji ntó kú nə iséy wá, bwá zə shwambulə búúd ná ndéé tál ŋgwála ná shwuu. Bwá músə kə Yason dí njów ná bwá kə bii Pwól bá Sílas, zə nə bwo tâm buud. ⁶ Nda bwá á shígé kwey bwo ná, bwá mú bii Yason bəŋŋ bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ó ləom dí bwá ŋgə kîm ná:

16:22 2Kr 11.25; 1Te 2.2   16:27 12.18-19   16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29   16:33 16.15   16:37 22.25-29; 23.27   16:40 11.23   17:1 1Te 2.1-2   17:2 9.20; 13.5, 14, 44; 14.1; 16.13; 17.10, 17; 18.5, 26; 19.8-9; 28.17   17:3 3.18   17:4 13.50; 16.14; 17.17   17:5 Yason: Rom 16.21   17:6 16.20   17:7 Luk 23.2; Yuá 19.12

«Məŋkúmbə mə búúd mə ɲgə wá zhizhəəm shí nyêsh myá mí mə wóós wa. ⁷ Yason nyə a bále lág bwo nyádí njów, í njúl ná bwé aŋgê nə bíš məcɛɛ mə Káázəl, bwé ɲgə yida ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wé wé Yésus.» ⁸ Oŋkwimbyê bánj óni bwé mú kənd buud milâm gwôw təə ojwú ó ləəm bêsh. ⁹ Ojwú bwé á zə bíd Yason bánŋŋ bóól óbúgula óni nji bwé mə fwo wá myəna kwiidələ ményúul.

¹⁰ Obúgula bwé mú ləélú kənd Pwól bá Sílas Berê bulú nə bulú. Ja bánj bwé á kə wóós Berê yí, bwé á kə mpáánzə minjígúla. ¹¹ Oyúden wá Berê bwé á bə nə jə milâm ntə bəɲg wá Tesaloníka. Báá, bwé á lág kéel nə məjigawa, bwé mú də bigas mícilyá mí Káalaad Zembí jwôw dēsh shú ná bwé dúg mpu ɲkí minjígúla mí Pwól mísə tətəli. ¹² Zhwog buud bánj bwé á *búgula, nə bóól zhwog budá Ogurêk, fwámé búdá, nə zhwog budúm námá. ¹³ Ja Oyúden wá Tesaloníka bwé á gwág ná Pwól mə kə námá bwiing Milésú mí Zembí Berê yí, bwé á tí námá kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá ná buud mitédúgá mí búbulág mílúud. ¹⁴ Obúgula bwé mú ntág ləel ɲwa Pwól kənd nyə kóómb á mánj. Sílas bá bánj Timotê bwé mú lág Berê. ¹⁵ Buud bwé á kə lágál Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atên, bánj bwé mú nyiingə. Pwól mú ntə bwo nə məkəl shú mə Sílas bá Timotê ná bwé ləélug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwól Atên

¹⁶ Ja Pwól nyə á ɲgə bwánd Sílas bá Timotê Atên yí, lám í á bul cey nyə cwú nə dúgúla ná buud ə ɲgwála wəɲgú bwé á ɲgə gwóɔ zh-wog ivuguli í ózembí ó ayadúg. ¹⁷ Nyə á kə də kə *mpáánzə minjígúla kə də lésha nə bwo nə bóól búúd bwé á də gúmal Zembí wá, a də námá kə jwôw dēsh tām dánd kə də lésha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məma wəáfaas mitédúgá bwé á də námá lésha nə nyə, bwé njúl buud ə Epikyur nə bəɲg ə Stoyik. Bóól bwé mú kə də jí ná: «Jí gwéméfwó lās-lás múud ga ɲgə ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ɲgə bwiing lánj ózembí sə abwélé gwág wá.» Nəcə Pwól nyə á ɲgə bwiing lánj mə Yésus nə gwúmálə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwé á kə ntág

ɲwa Pwól, kə nə nyə buud onáni bwé á də sɛɲgya Areyopagos dí wá. Bwé nə né ná: «Fwog ná mpu jaaw sə wó njígúla ágúgwáan wó ɲgə kyey nə ndí ni. ²⁰ Wo mə sá ná məlwə məsú mə gwágúg isá í agúgwáan. Sə mə cɛel wámbulə isá byəɲgú.» ²¹ Buud ə Atên bēsh nə ojónj bwé á də jí wu wá bwé á də cínjuli fwála dánj nji dúlə ɲgə bwiing nə ɲgə gwágulə milánj mí agúgwáan mí ɲgə kúnəw wóós myá.

²² Ná ndéé, Pwól təl na tətám Areyopagos a mú kə zə lās nə buud ná: «Yé búúd ə Atên, mə mə dúg ná íkóómb byēsh dí bi mə jág bul cɛel yóbá. ²³ Nəcə ja mə mə ɲgə kyey bídí ɲgwála ɲgə dúg bín isá bí ɲgə yə gúmə yí, mə ámə kwey ɲgwól *alatâr nə cilyá ná: “Nyíga jí shú mə Zembí sə ampúyé é”. Sâ bí bánj ɲgə yə gúmə kú mpu ni, gwó wé mə mə ɲgə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyēsh nə isá bísə cínɲg yé, á jí Cwamba á gwôw nə shí yé, nyə ádé jí mampáánzə búúd bwé shúmá nə məbwə má. ²⁵ Sáal dé í ádé sɲy məbwə mə búúd dí námá nda á jí ná buud bwé sáag nyə gúl sá. Nyɛɛ muud ɲgə yə sə bēsh cug nə məyowuda nə bíl isá byēsh yé, sá í cúgé nə ɲkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwonj í búúd byēsh í ɲgə zhu wá muud ɲgwúd, ná ilwonj byəɲg í jígə shí nyēsh dí. Nyə á cɛɛlə buud məfwála mə cug, a təl námá bwo minji mí məshí bwé ɲgə jí má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwé sɔɔg nyə, bwé ɲgəg bwówələ kə bwé é kwey nyə, í njúl ná a cúgé shwóg-shwóg nə sá. ²⁸ Nəcə, cug sə ɲgə cugə yí, í ɲgə zhu nyádí, nyə wé ɲgə sá ná sə ɲgəg nə kuwo, nyə wé ɲgə sá ná sə bág sá sə básə yí. Sâ jəɲg wé bóól ócile ó okáalaad bánj bwé á ci yí, ná: “Nəcə sə básə mpəg jé”. ²⁹ Nda sə básə kə bə mpwonj buud nyé ná, sə ajáláyé nə téduga nə Zembí jisə nda or ɲkí nda kwóógú bwé də lúlə *mwaanê nə ndí yí ɲkí gúl jimə kwóógú sá búúd ə ikəŋ bwé yágúlé nə mílúu ná ndéé bwé mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə aŋgê ná nə kənd mísh məfwála búúd bwé á də bə jág dí má. Nji, a ɲgə jów buud bēsh íkəl byēsh bwo njúl yí ná bwé céndúg mitédúgá. ³¹ Nyə á mə təl ɲkúmba jwôw á bá cígal

17:10 17.2 17:11 Yuá 5.39 17:12 11.18 17:13 14.5, 19; 1Te 2.14-16 17:17 17.2, 4 17:18 4.2; 1Kr 1.22
17:24 7.48; Sôm 146.6; 1Oj 8.27 17:25 Sôm 50.10-13 17:26 Mbá 32.8; Zhb 12.23 17:27 Iza 55.6 17:28
Mat 1.27 17:29 19.26; Iza 44.9-20 17:30 14.16; Rom 2.4 17:31 3.15; 10.42

mílású myâ shí nyêsh sémyé á tútálí yí nda múúd nyə á féesh yé mé bá zə sám̄b ná. Nyə a lwágulə buud bēsh yuug ná nyə á féesh muud wəŋgə gwúmúshílə nyə á gwúmushi nyə yí.»

³² Nji bwə á gwág Pwôl mé ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwə mú tééd ngələ cágulə nyə, bóólúgá bān ná né ná: «Sə é bá kwo gwágulə wo nə lân wô ni gúl ja.» ³³ Na wə Pwôl nyə á zə béegyá nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwə á shí leedya nə nyə, bwə *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwə á də jəw ná Damaris yé, nə bóólúgá námé na.

18

Sáal mə Pwôl Kərênt

¹ Ja ísâ íni í má shîn bə ntúni yí, Pwôl músə wú Atên kə Kərênt. ² A mú kə kwey ngwól *Yúden nūnə ná jínə ná Akilas, a njúl muud á Pôn. Akilas éne bá mudá yé Priska bwə á ngə kúnəw wóós, bwə ngə zhu Italí nəcə Klóod nyə a wíng Oyúden bēsh ná bwə wúg Róma. Pwôl mú seengya nə bwo. ³ Nda í á nyîn ná bənonə bwə á jíg váál ísəy ngwúd ná, bənonə bwə mú ji kəl ngwúd də sēy. Bwə á də laad məbanda nə míkáándə*. ⁴ Pwôl nyə á ka də kə lésha nə buud *mpáánzə minjígulá dī mwôw mə Sábaad mēsh, a dágə mpu sá ná Oyúden nə Ogurêk bwə máguləg kéel. ⁵ Ja Sílas bá Timotê bwə á wóós wúlə Masedwân yí, Pwôl nyə á ka zə wá nyúul nyé nyêsh bwiingulə kéel dī, a ngə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wá jísə *Kríst. ⁶ Nji, Oyúden bwə mú zə bul fam nyə, bwə də jág lwíy nyə. Pwôl mú ka saməsə míkáándə nyə nə bwo ná: «Mpwene wán mə jágwə nə biméfwó, kú bə mə. Mee mə zə ka yág kóómb búúd bwə cúgə Oyúden wá jaá gaád.» ⁷ A mú wú na kə nyí njów mə ngwól múúd bwə á də jəw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəŋgə nyə á də gúmal Zembí, njów yé ni i njúl koogú lə mpáánzə minjígulá. ⁸ Kríspus múúd nyə á bə njwú á mpáánzə minjígulá yé nyə a *búgula Cwám̄ba nə njów yé wēsh. Zhwoog buud ó Kərênt bwə á də gwág Pwôl wá bwə

á búgula námə, bwə mú ngə duwan. ⁹ Pwôl mú dág *ntamá á mísh ná bagá gúl búlúd Cwám̄ba ngə ci nə nyə ná: «Wo kú fúnda. Wee ngag nə lás, wo kú ji kúl-kál, ¹⁰ nəcə mə ji nə wo, múúd cugə nə ŋkul kúnya nə wo ná a sá wo bəw. Mə ji nə búúd ŋkí bulya wa ngwála gaád.» ¹¹ Pwôl nyə á ji na mbú ncindí nə ŋkwoond ósaman, a ngə bwiing bwo Milású mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyôn nyə á bə ngwám̄na íjwúga yá Róma í á tál Akayí yí, Oyúden bēsh bwə á tów ciŋé-cində nə Pwôl, bwə mú bií nyə kə nə nyə ósémye ə mílású dí ¹³ kə shwáman nyə ná: «Muud éga ngə shwúguli buud ná bwə yág Zembí gúmə mbií í yídá lúmbuli nə Məcəx yí.» ¹⁴ Pwôl mú nywá cēel lás, nji Galiyôn mú ci nə Oyúden ná: «Í mbəm bə ná muud éne mə shwey gúl wôn ŋkí ná a mə sá gúl sá áyíyáág, mə lág shwáman jín nda í jéla ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jísə ná bí ngə shuya shú sá í dágýá nə minjígulá mín, nə mínə mún, nə məcəx mán ná, biméfwó lásúgá isâ bín. Mə acéélé lás mbií lósú ni.» ¹⁶ A músə nyiing bwo ná bwo wúg njów mílású. ¹⁷ Bēsh bwə mú bií Sostēn njwú á mpáánzə minjígulá, də dangulə cú nyə námə na mpumbé njów mílású d Galiyôn kú bish. ¹⁸ Pwôl nyə á nyiingə kwo ji Kərênt fwámé zhwoog mwôw ná ndeé a mú jéna nə obúgula, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bənonə Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Saŋkrê nə ŋkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwə mú kə kumə Ifēz, Pwôl mú béegyá nə Akilas bá mudá. Nyee mú kə mpáánzə minjígulá kə lésha nə Oyúden. ²⁰ Bwə mú bií nyə ná bənonə bwə nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jéna nə bwo, nyə ná: «ŋkí Zembí mə magulə, mə é bá nyiingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifēz. ²² Bwə mú kə səl byóól Sezaré. Pwôl mú bád kə, kə báda *Də lú obúgula, a músə ka shulə kə Antýósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndeé a mú kyey. A lína shí Galátia a cə Frizhí, a ngə yə *ompwíin məcwún ngələ wa bwo ŋkul búgád.

Apolos mə bwiing kéel Ifēz nə Kərênt

18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9 * **18:3** Mán məbanda mə a də bə, bwə laad káándə mbií á ná bwə ká weef í bə banda. **18:5** 11.18 **18:5** 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26 **18:8** 8.36 **18:9** Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13 **18:14** 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31 **18:19** 17.2 **18:21** Zhk 4.15

24 Ngwól *Yúden nã jínã ná Apolos nyã á bæ muud á Alæguzandri, nyã á ka zã wóós Ifêz. Nyã á bæ nã cóŋ lású, a njúl námé nã fwámé mpúyá kéel má Zembî. 25 Nyã a shí jíg ísâ í dúgyá nã zhií mã Cwámba yí. Nyã á bæ nã mæma yéesh ísý a mú ðã bwiing ísâ í Yésus, a ðã jíguli byo njígulá á tútélí í njúl ná nyã á mpu nji nduwán má Yuánes. 26 Nyã á ka ðã bwiing kéel *mpáánzã minjígulá dí, kú fúndã múúd. Priska bá Akilas bwé mú ðã gwágulã nyã nã ndéé bwé mú ñwa nyã bwádí njów zã nyiŋgã mpu lwágulã nyã zhií má Zembî ná sãŋ sãŋ. 27 Nda nyã á ka ñgã cœel kã Akayí ná, obúgula bêsh bwé mú wá nyã ñkul lámúd, bwé cilã bœŋg wã wu ná bwé bâg ñwa nyã nã mæshusg. Ja nyã á ka kã jé wu yí, mpaam má Zembî í mú sã ná a bæg nã mæma mfíí shú obúgula. 28 Iciyá í lású byé í á ðã sã ná mæshwán *Oyúden bwé á ðã cœel sã má má bæg zhizhe. Nyã á ðã mpu lwágulã bwo micilyá myã Kálaad Zembî dí ná Yésus wá jisã *Kriŧ.

19

Pwól mã kã Ifêz

1 Í á ka zã bæ, ja Apolos nyã á bæ Kœrênt ni, Pwól nyã a shîn lína shí á mimbãŋ ná ndéé a mú shulã kã Ifêz. Nyã á ka kã kwey bóól *ómpwíin nûŋ, 2 a mú jî bwo ná: «Ye bi a shí lóg Nkêŋkê Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwé nã né ná: «Sá afwóyé námã bwele gwág ná Nkêŋkê Shíshim jisã.» 3 A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwé ná: «Nduwán má Yuánes.» 4 Pwól mú ka ci ná: «Nduwán má Yuánes í á bæ shú búúd bwé á magulã ná bwé cénd mítádúgá wá. Yuánes nyã á ñgã lwágulã kúl búúd ná bwé búgúlág múúd ñgã zã nyádí mpásã yé. Muud wœŋg wá Yésus.»

5 Nda bwé á gwág ntó ná, bwé á duwan jínã má Cwámba Yésus dí. 6 Ja Pwól nyã á bæd bwo mæbwê yí, Nkêŋkê Shíshim mú zã bwádí, bwé mú ñgã lãs mákálúd bwé ñgã cúndã micúndã mí Zembî. 7 Bwé á je bæ buud wûm nã óbã.

8 Pwól nyã á kã nyíi *mpáánzã minjígulá, nyã a ðã bwiing kéel cínœŋg tâŋ oŋkwoond

olóol kú fúndã mísh mã buud, a ñgã lésã nã buud, a ñgã sã ná bwé mágulæg sã í dúgya nã Faan má Zembî. 9 Nda bóól bwé á ñgã sã lal lúú bwé kú magulã sã nyã á ñgã ci yí bwé ñgã yida *lãs nã zhií mã Cwámba bwaasúlã mpu tâm buud ná, Pwól nyã á ka ntâg béégã nã bwo, a ñwa ómpwíin, a kã ðã lésã nã bwo jwôw dêsh shikúl má Tirános dí. 10 Nyã a sã ntó tâŋ mimbû mímbá, í mú sã ná buud œ Azí bêsh bwé gwágúg kéel mã Cwámba, tœ *Oyúden tœ Ogrêk.

11 Zembî nyã a wéeshuli *mæshimbã má álal-ñkul mábwê má Pwól dí, 12 mbií í á bæ ná bwé á ðã ñwa onábukæn nã mikáándã mí á ðã kúnã nã Pwól myá, bwé ðã báaw mímbál nã myo, mæbwas bíd mímbál myœŋgã, mæjamb wû.

13 Bóól óŋkœœ ó Oyúden bwé á ðã kyey mílœœm mílœœm ðã yíl búúd mæjamb wá, bwé mú zã tééd ná bwé ðã jôw jínã má Cwámba Yésus ná í lwágug minjumbálu. Bwé á ðã ci ná: «Mã yímbúlí bí jínã má Yésus Pwól ñgã cúndã yéd.» 14 Ntó, bóól búúd zanbã bwé njúl bwân ó wúl lúlúú ófada Oyúden bwé ðã jôw ná Skéva yé, bwé á ka námã zã sã sóólúgú wœŋg. 15 Ntó jamb í á zã fœel bwo ná: «Mã mpú Yésus, mã mpú námã Pwól, bí bâŋ wá ozá?» 16 Muud nyã á bæ nã jamb ni yé mú nœŋ bwo nyúúlud, figã bêsh shí ntœ bwo ñkul. Nyã a sã bwo ná ndéé bwé mú wœenzh na njów ni dí oshushwáás nã mæfãŋ nyúúlud ná jœd. 17 Buud œ Ifêz bêsh, tœ Oyúden tœ Ogrêk bwé mú gwág lâŋ wœŋg, í mú sã bwo ifwaas ná ndéé jínã má Cwámba Yésus í mú jwœ. 18 Ncúlyá buud wã bœŋg bwé á búgula wá bwé mú zã ñgã magulã mæbôw máŋ, bwé ñgã bágulã isã bwé á ðã sã yí tâm buud. 19 Bóól zhwog buud bwé á ðã sã májig wá bwé mú ðã zã nã okálaad bœŋg ðã zã ñkúnd tâm buud ná ndéé jígal. Bwé á bála bímbí lú okálaad dœŋg ná í á kumã misãŋ mí *mwaanê otóshin mæwûm mátóœn. 20 Ná ndéé, kéel í á ñgã mpyáánz nã ñkul mã Cwámba, misóólúgú mí ñgã sîy.

Mæma zhizhœœm á Ifêz

18:24 19.3-4 Apolos: 1Kr 1.12; 3.4-6 18:26 17.2 18:28 5.42 19:2 2.38; 8.16 19:3 18-25; Luk 3.3-4, 16-17 19:6 2.4 19:8 17.2; 28.23 19:9 9.2 19:10 20.18 19:11 2.22 19:13 3.6; Luk 9.49-50 19:15 16.17 19:17 5.11 19:20 2.41 19:21 23.11; Rom 1.10, 13

21 Ja isâ ini í á shîn sây yí, Pwôl mú zə bii tédúgá ná á kyey Masedwân nə Akayî kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja má bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námá ji ná mə kág Róma.»

22 A mú kənd bóól ósól ó mäsáal bé óbá Masedwân, nə Timotê nə Erâst. Nyεε mú ləŋguli fwámé fwála Azî. 23 Fwála dəŋg wá íccu í á zə bə shú zhí mə Cwámba yí.

24 Ngwól álúlə igwámúgə nə jínə ná Dəmitrî nyə á də lúlə kwóógú bwé də lúlə *mwaanə nə ndî yí, də sá ímpúmpáánzə í zembî á mudâ bwé á də jôw ná Artemís yé. Sâ jəŋg í á də sá ná buud bwé á də sá íság-ság í məbwə wá bwo bííg fwámé mábii. 25 Nyə á ka seεŋg buud ə íság-ság bəŋgú nə bóól búúd bēsh bwé də sá mbií mäsáal məŋg wá, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bi mə mpú ná iséy íga wá í ngó yə shé məbugabaan. 26 Bí ngə dí gwág nda í mú ngə lís ná! Ná, təə wa Ifêz təə Azî yēsh, Pwôl éne má shîn sá ná zhwoog buud bwé máguləg ləŋ yé ná ozembî buud bwé lúlə nə məbwə wá bwé cúgə ózembî. 27 Sâ jəŋg í é sá ná iséy bíśú í bəg zhizhe. Kú námá bul bə nji ntó, í é sá námá ná mpáánzə má Artemís məma zembî á mudâ í nyínəg zhizhe, buud bwé mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiŋgə bə nə gúmə Azî nə shí nyēsh bwé ngə gúmal Artemís yí.»

28 Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé mú nyada, bwé mú téed ngələ kîm ná: «Artemís á buud ə Ifêz jisə sâ anúní.» 29 Ngwála wēsh mú shwal tōw ná shwu. Buud bwé mú cíg kə mpáánzə isεŋgyá. Bwé bii búúd ó gwoŋg ə Pwôl, Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwân, julə kə nə bwo wu mpáánzə isεŋgyá. 30 Pwôl mú ci ná a ké lwóya nyúul wu tām buud. Nji, *ompwíin bwé mú ban ná a kú kə. 31 Bóól búúd ə Azî bwé á bə oshwé bé wá bwé mú námá kənd búúd kə téeg nyə məbwə ná a kú təl mákuú mpáánzə isεŋgyá. 32 Í á shwal zə bə buud ngə kîm ntáni, nyāŋ kîm yé ŋkwimbyē, nyāŋ kîm yé. Í mú bə áfúləkumbē, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwáméfwó í ámə seεŋg búúd yí. 33 Bóól búúd bwé mú mpu jaaw Aləguzándrə sâ í ngə cə yí, nyε muud *Oyúden bwé á təl shwóg yé. A mú ngə fəfə buud mbwə ná bwé gwágúlg, á ceel lwágulə búúd sâ jísə yí. 34 Nji

bwé á yag ná a ji Yúden yí, buud bēsh bwé á shwal ngə kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ə Ifêz jisə sâ anúní.» Bwé á kîm ntó nə ndeé je bə tən məwəla məbá.

35 Muud nyə á də cilə isâ í ngwála yé mú ka zə mpu jil búúd ná shεε. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ə Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mə jág ná nji wa Ifêz wə mpáánzə má Artemís məma zembî á mudâ nyísə yé, nji wa námá wə vuguli jé í á kud wú gwów yí jísə yé? 36 Muud cugə nə ŋkul shwána sâ jəŋg. Ntó, bi mə jəlá nə ji ná shεε bi kú jigəwa ná bi mə sá wúl sóólúgú kú fwo téduga. 37 Bí ámə zə nə buud óga wa í njúl ná bwé asáyé zembî á mudâ wúsú bōw, kú námá *lás nə né bwaasúlə mpu. 38 Ŋkí Dəmitrî bənōŋ buud ə íság-ság bé búsə nə lésú nə muud, ngáá ná mílăsú mí də lís njów mílăsú, ogwəməna búsə námá! Bwé kág nə lésú wāŋ ishəman dí. 39 Ŋkí bi má ka bə nə gúl sâ bí ngə shwaag yí, í jəlá nə lís fwámé seεŋgyád. 40 Jəŋg sə ngə sá múús ga jísə ojwū jee wáámə sə ná sə ngə wá zhizhəəm ləəmud. Sə búsə ná nə ŋkul ka jaaw búúd ná seεŋgya ga jísə shú jí?» 41 Nji nyə á shîn lás ntáni yí, a mú ci nə buud ná bwé bwílyág.

20

Pwôl mə wú Ifêz

1 Ja zhizhəəm ni nyə a shîn yí, Pwôl nyə a jôw *ompwíin, a zə cwíny bwo. A mú jéna nə bwo ná ndeé a músə tí kə Masedwân. 2 A mú kyey máshí məŋg dí a ngə cwíny obúgula ŋkí bulya ná ndeé a mú kə kumə shí Ogurêk. 3 A mú já cínəŋgú oŋkwoond olól. Nyə á ka bə ná a ŋwa byóól kə Sirî. Nji nda nyə á gwáduga ná *Oyúden bwé ngə bwéel nyə ná, a mú nyiŋgə kə Masedwân. 4 Buud ó gwoŋg bé bwé á bə, nə Sopater mə Pírus muud á Berê, nə Aristárug bá Səgundo búúd ó Tesaloníka, nə Gáyus á Dərbə bá Timotê, nə Tishik bá Trofím buud ó Azî. 5 Bāŋ bwé á kə shwóg kə bwánd sə Truwás. 6 Sə bāŋ sə á ka zə tí njəond Filipî ja mwōw bwé á də də íbuléd yā kú nə *ləvur má á shîn yí. Sə mú ŋwa byóól, sə já zhíid mwōw mátəon ná ndeé sə mú kə kwey bwo Truwás. Sə á ji cínəŋgú mwōw zəŋgbá.

⁷ Sá á ka sɛɛŋgya jwôw shwéndɛ má dɛ tééd yí ná sá má zá féya buléd. Nda Pwôl nyə á bə ná nyə é kyey mán mælâm ná, nyə á ka ŋgə lésha nə buud, a ka julə kaand ná ndeé kə wóós tām bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á njów dí gwów wá, mælámba má á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a njúl vúnded, ncwámá dɔɔŋgú nə jíná ná Etíkus. Nyə á ka zə cɔ gwád ná cúg, Pwôl nyɛ ŋgá kə nə kaand shwóg. Nda gwə í á bul bií Etíkus ná, nyə á yɛŋ wú nŋ báyé álél* á njówád zə kaduwa shí. Bwá zə wɛel nyə, a má yə. ¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú lɛelá kə, kə ŋkəny ncwámá ni mábwad. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílám gwów. Jím jé jísə ná nyə nyúúlád.» ¹¹ Pwôl mú nyingə bád, a mú fêy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg ná ndeé mán mú lâm. A músə kyey. ¹² Bwá mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sá jɔɔŋ í á bə məma sá í á mpu yə buud ŋkul yí.

¹³ Sá mú kə shwóg, sá ŋwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánŋ Pwôl sá é kə nyingə lad gwoonŋ wá. Nyɛɛ, nyə á kyey njwón nə njwón nda nyə á cɛel ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sá Asos. Sá mú ŋwa nyə byóólád sá músə kə Mitilên. ¹⁵ Wúlə cínəŋgá, sá mú kə nə byóól mán ná ndeé mán mælâm sá mú kumə ná bændyá nə Kyos. Jwôw í á bɛ yí sá kumə ŋgɛé Sámos, jwôw í á kwo bɛ yí sá mú kumə Milét. ¹⁶ Pwôl nyə á ŋgə bul jii ná a kyey mán nə mán, cɔ Ifêz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azí. Nyə á ŋgə cáás ná ŋkí fwála dí nə ŋkul bə, a bə Yurúsalem jwôw lú Pantekôt.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifêz

¹⁷ Sá njúl na Milét í, Pwôl nyə á kənd muud Ifêz kə jôw ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwá á zə wóós nyádí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bi mə mpú nda má á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw má á wóós Azí yí. ¹⁹ Ná mə a sêy nə Cwámba mə kú bwɛɛ ŋkəny nyúul, mə ŋgə sêy nə micún nə mindɔɔlú mə á ŋgə bwəma nə ndí nə máláámb *Oyúden bwá á ŋgə ndəny mə má. ²⁰ Bi mə mpú ná mə a

shígé shweel gúl fwámé sá í á jəla nə kwíind bí yí, nji mə á bwiing bí kɛel, mə dɛ yə bí minjígulá tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ŋgə báásulə Oyúden nə Ogurêk bēsh ná bwá céndúg mítádúgá zə wə Zembî, bwá búgúlág Cwámba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkɛŋkɛ Shíshim má bií mə mbwug, mə wə ŋkág Yurúsalem kú mpu sá í ŋgə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sá jísə yí jí nji ná míngwála míngwála, Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə jaaw mə ná mənəkəda nə *incwaw í ntug wə má é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sá. Má jii nji ná mə mpúg ju kúlá má ŋgə ju yí, mə mpu sá ísɛy Cwámba Yésus nyə á yə mə yí, ísɛy í bwiingulə Jɔjɔ Kɛel á mpaam má Zembî. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dág mpwóómbú nyām, bí buud mə á ji bídí ŋgələ cúndə Faan má Zembî wá. ²⁶ Mə ka ŋgə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə məbɛɛ má ŋkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá má Zembî wēsh kú shweel tɔɔ sá. ²⁸ Bi ɔ mpú baagulə bíméfwó, bí mpu námə baagulə sɔɔnz jēsh Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á təl bí ná bí bág obaagulə yí. Bi ɔ mpú wíl Dɔ lú óbúgula Zembî nyə á kusə nə mæcií mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cɔ yí, onkweny ó ányinyaanə bwá é zə nyíi na bídí. Bwá ábúle jagulə sɔɔnz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá dɛ wɔɔf na bídí gwoonŋ dí bwá dɛ jíguli bówbôw mínjígulá dɛ julə *ompwíin ná bwá bég bwo. ³¹ Gwá wə má cí nə bí ná: “Jígá ŋkasə. Bi ó dɛ téduga ná, tãŋ mimbú mílól, mə á dɛ kéwəli muud yēsh nə bulú nə mwásə, mə nə məzhwíle míshád.” ³² Ná ndeé, mə má bəd bí mábwə má Zembî dí, nə kɛel á mpaam nyéd. Nyə wə jí nə ŋkul sá ná bí ŋgəg nə lal búgəd, nyə námə wə jí nə ŋkul yə bí mənɔywa nyə á bwey kwəmusa shú búúd nyə á má sá ná bwá bág míŋkɛŋkɛ wá. ³³ Mə a shígé wímb *mwaanə ŋkí or ŋkí káándə má múud. ³⁴ Bíméfwó bí mə mpú ná ísə má á dɛ jii yí nə byɔɔŋg búúd ó gwoonŋ jām bwá á dɛ jí yí, məbwə mām mága má á dɛ sêy, má dɛ bií. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé lwágulə ná ntúga wə múúd mə jéla

20:7 2.42, 46 * **20:9** báyé álél: Njów gwów í dɛ bə wúl njów mbád wúlúgád. Kákúl í ŋgə ciy na ni jísə, wo lɔ mínjów myɔɔŋgú mílól wúlə shí kə gwów. **20:10** 10j 17.21 **20:17** 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkɛŋkɛ Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28 **20:32** 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12 **20:33** 18.3 **20:35** Mat 10.8

nə wáduga yé shú ná a kwííndúg bəəŋg básé kú nə mən̄kul wá. Muud táduga námá íciyá Cwám̄ba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyəəŋg mə lág yé, nyəəŋg mə yána ɔ jísé nə ocúncésh.”» ³⁶ Ja nyə á shîn lás ntúni yí, bənón̄g bēsh bwé á kúd məbwón̄g shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bēsh bwé músə ŋə bwawada, bwé ŋə kúlal nyə, bwé ŋə kalawo nyə cún̄jád. ³⁸ Bwé á bul gwág cey lámúd nəcé nda nyə á ci nə bwo ná bwé ábúlc kwo dúg mpwóombú nyé ná. Bwé á ka kə lúgal nyə kə wóós byóólád.

21

Pwól ŋə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mən̄yúúl na béégya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúsu bwún̄jád, sá mú bə zhíí tútəlí kə Kos. Mán məl̄m sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ŋé cēel kə Fenisî, sá mú bád cín̄ŋgú kyey. ³ Sá mú ŋə kə ná ndeé sá mú dúg Shíprə ŋé nyîn sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə, sá kə kóómb Sirî ná ndeé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul ísá wá. ⁴ Sá á ji cín̄ŋgú mwôw zan̄gbá nəcé sá á kwey bóól óbúgula cín̄ŋg. *Ompwíin bəəŋgú, N̄kēŋkē Shíshim í á tōw bwo lúúd bwé mú ci nə Pwól ná á kú bád kə Yurúsalem. ⁵ Nda mwôw sá á jəla nə ji cín̄ŋgú mə á shîn ná, sá á tí njəond. Obúgula bēsh nə budá nə ikágé bwé mú kə ŋə lúgal sá kə cúwo ŋgwála dí tóón̄. Ja sənón̄g mə kə wóós ncindyə m̄n̄ yí, sá bēsh sá mú kúd məbwón̄g shí jəgula nə Zembî. ⁶ Sənón̄g sá mú shîn jəna. Sá mú kə byóólád, b̄n̄ bwé mú nyiŋgə kə kwáádé. ⁷ Sá b̄n̄, t̄lə sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolem̄yis, sá báda óbúgula sá á kwey wú sənón̄g sá mú já jwôw ŋgwúd. ⁸ Mán məl̄m, sá mú kyey. Sá kə ná ndeé kə wóós Sezarê, sá mú kə nyíi wé Fílíp mbwiingye lân̄ mə Yésus nyə á bə ŋgwól múúd á buud zan̄gbá bwé á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú ji cín̄ŋg nyádí. ⁹ Nyə á bə nə mäsás mán̄q mə njúl oncwíyē, mäsás məəŋg mə á də cúndə micúndə mí Zembî. ¹⁰ Nda sá á ji cín̄ŋgú ŋkí bwey jiya ná, ŋgwól *múúd micúndə mú wóós wúlə Yudéa, nyə nə jínə ná Agabus.

¹¹ A mú zə sádí, a ŋwa kandá mə Pwól, a wóolə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndeé a mú ci ná: «N̄kēŋkē Shíshim ŋə ci ná muud jí nə kandá éga yé, ntúga wó *Oyúden bwé é kə wóolə nyə Yurúsalem yé, bwé kēenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd.» ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nə s̄ə, nə obúgula wá Sezarê sá bēsh sá á tēég Pwól məbwə ná a kú bád kə Yurúsalem. ¹³ Nə ndeé Pwól mú bəsa nə sá ná: «Nəcé jí bí é zə bəwəli mə lām nə yé bí ŋgə j̄i nə yí? Mēe mə ji ŋkwəmusá nə bwé wálúlég mə mən̄kəda nūŋ Yurúsalem, təə bwé gwú ntāg mə jínə mə Yésus dí, bwé gwúg.» ¹⁴ Nda nyə á shígé magulə s̄ə sá á ŋə ci yí ná, sá á shígé námə kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwám̄ba mə cēel ná.»

¹⁵ Mpúsə baalé mwôw, sá á ka kwəmusə nə ndeé sá mú kyey bádulə kə Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ómpwíin wá Sezarê bwé mú nyíi sádí gwoŋgud. Bwé mú kə nə sá wé ŋgwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíin yé ná sá jígu nyádí njów. Muud wəəŋgú nyə á bə nə jínə ná Mənasón.

¹⁷ Ja sá á kə wóós Yurúsalem yí, omínyəŋə bású wá búgé bwé á lág sá nə məshusug. ¹⁸ Mán məl̄m, Pwól mú kə nə sá wé Zhák, ocúmbá buud bwé mú námə wóós. ¹⁹ Pwól mú báda bwo ná ndeé a mú kə zə jaaw bwo bímbí Zembî nyə á balan nə nyə íkúl ishúsúd yí. Nyə á ŋə bwiing s̄ə jēsh a ŋgə féel.

²⁰ Bwé mú də gwágulə nyə ná ndeé bwé mú ságusə Zembî, bwé mú ci nə nyə ná: «Mwaəŋg, wo mə dí dúg bímbí lú ncúlyá Oyúden bwé mú obúgula yí, bēsh milúu myáŋg mísə ná Mácçə mə Moyíz dí ná t̄ny. ²¹ Bwé mə shîn gwáduga lân̄ í ŋgə kyey yí ná wo ŋə jíguli Oyúden básə íkúl íkúl dí wá ná bwé bídúg məççə mə Moyíz kú ná kwo bə mwo. Wo ŋə námə ci nə bwo ná bwé kú ná ŋgə sá bwān b̄n̄ ábiwáág, bwé kú ná ŋgə bə ijām nə ijag bísu. ²² J̄āŋ wé jí? Bwé gwáduga ná wo mə zə. ²³ Gwé wé jí ná, ság s̄ə sá mə zə jaaw wo ga. Bóól búúd básə wə ón̄q bwé ámə də ómbyúl. ²⁴ N̄wag bwo binón̄g kəg gusa ŋgusa íci, wo ka jəna mət̄āŋ mún̄ mēsh shú ná bwé kənyag milúu. Ja jəəŋg, buud bēsh bwé é mpu ná lân̄ í ŋgə kyey shú dwô dí

20:38 20.25 21:4 10.19; 21.11 21:5 20.36 21:8 6.5; 8.5, 40 21:9 2.17 21:10 11.28 21:11 20.23; 21.33; Rom 15.31 21:13 20.24 21:14 Luk 22.42 21:18 15.13; Gal 1.19 21:19 11.18 21:21 ábiwáág; 16.3; Gal 3.25, 28; 5.2 21:23 Il̄ŋ 6.13-21 21:25 15.29

yí wúsə ijǒǒ, wo ηgə ná bɛ Məcɛɛ mə Moyîz.
 25 Shú bəəŋg búúd bwə cúgɛ Oyúden nji bwə á mə *búgula Yésus wá, sá á shí bwey ηwa mícígulá, sá mú cilə bwo ná bwə cig ocúdu ó *mátúnuga mə ívuguli í ózembî ó áyadúg, bwə yəw dúlə də mácií, nə dúlə də míshwun mí shígə shwiy mácií myá, bwə yəw janɡa.»

26 Ntó, jwəw í á bɛ yí, Pwól nyə á ηwa buud bəəŋg, bə́nəŋ bwə kə gusa ηgusa íci ná ndéé a mú ka zə nyíi *Luŋ mə Zembî zələ jaaw jwəw ηgusa íci wəəŋg í bá shîn yí, jwəw múúd yəsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwə zə bii Pwól

27 Ja í á ka ηgə bə ná mwəw zəŋgbá mání mə zə shîn yí, *Oyúden wá Azî bwə mú dúg Pwól *Luŋ mə Zembî dí cwû. Bwə mú shwambulə búúd bəsh ná ndéé bwə mú bii nyə. 28 Bwə mú ηgə kîm ná: «Bag ó *Izəɾəyêl, oshwəŋ, zəgá, muud éga wə ηgə lúmbuli nə kúl buud jísú nə məcɛɛ məsú nə Luŋ ga. A ηgə lúmbuli nə sá mínjígulá myé á ηgə jíguli buud bəsh kúl jəsh yíid. Nyə a bále námə zə nyíŋgal Ogurêk wá Luŋ, a mə wá málwaaɡəwo wa fééshá kúl gaád.»

29 Nda bwə á ηgə dúg Pwól bá Trofîm muud Ifêz ηgwála ná, bwə á téduga nə nyə a nyíŋgal nyə Luŋ. 30 Ngwála wəsh í mú təw nə shwuu, buud bwə mú zə wóós áncuncuma. Bwə mú bii Pwól, bwə julə wú nə nyə Luŋ mə Zembî, bwə leel ntəg fad mímpumbé. 31 Nda bwə á ηgə sǒ ná bwə gwú nyə ná, lân í mú kə wóós wə lúlúú á ózimbi tóshin í á ηgə jwú cínəŋg yí ná: «Yurúsalem yəsh músə ná shwuu.» 32 Námə cé nə cé, a mú ηwa ózimbi nə mílúlúú mí ózimbi təd, bə́nəŋ bwə mú kə nə mikúlə wú búúd bwə á bii Pwól wá. Nji búúd bəəŋg bwə á dúg lúlúú ózimbi tóshin nə bóól ózimbi yí, bwə á yəw yídulə Pwól. 33 Lúlúú á ózimbi tóshin músə shísh nyéadí, mamusə bii nyə, ci ná bwə wáluləg nyə nə mikwoolú mí íŋkwanz mímbá. A mú ka ηgə jî ná a mpúg nə muud wəəŋg wə zə? Jí nyə ámə sá yí? 34 Nji, na mənəkumbə mə búud dí, í á bə nyāŋ ηgə kîm jé, nyāŋ ηgə kîm jé. Kakúlə jəəŋg mú sá ná lúlúú ózimbi kú wambulə sá í ámə sīy yí. A mú ntəg ci ná bwə kəg nə Pwól luŋgula ízambid.

35 Ja Pwól nyə á kə kumə ícé í mákuú yā bádulə njəw yí, ózimbi bwə á ηkəny nyə gwəw nəcé buud bwə á bə nji ná bwə sá nyə bəw, 36 nəcé, bəsh bwə á ηgə bɛ nyə bwə ηgə kîm ná: «A jələ nə yə!»

Pwól ηgə kaad mísh mə buud ə ləəm dí

37 Ja í á ka bə ná bwə wál zə nyíi nə Pwól luŋgula ízimbi dí yí, Pwól mú ci nə lúlúú á ózimbi tóshin ná: «Ye mə jî nə ηkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gurêk í? 38 Ntó jî ná wo dí mwān Igîpten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa nə ndéé a mú kə nə izhiləŋɡaanə otóshin onə shí a shwééshá dí yé?» 39 Pwól mú bəsa nə nyə ná: «Mεε mə jî mwá *Yúden á Tárus, shí á Silisî. Mə jî muud á ηgwála wúsə kú bə zhizhe ηgúŋgwálá yí. Mə jəgula nə wo ná wo yəg mə fwála, mə fwóg ləsha nə buud óga.» 40 Nda bwə á magulə ná a lásúg ná, Pwól nyə á ka təw na ícé í mákuú yā bádulə njəwád, a mú fufə búud mbwə. Buud bəsh bwə mú jî kúl-kúl nə kufug. Pwól mú tééd lásulə nə bwo kál lú heburə dí, nyə ná:

22

1 «Yé bwáəŋg nə odá, gwáguləgá kəəd mə zə kaad bídí míshád yí.»

2 Ja buud bwə á gwág nə Pwól ηgə ləsha nə bwo kál lú heburə dí yí, bwə á nyíŋgə mpu jî okúl-ókúl ná kufug. 3 «Mə jî mwān *Yúden. Mə a byél Tárus á Silisî, nji mə á wəof wa ηgwála gaád, mə ηwa námə njígulá wa wə Gamalyel. Njígulá wəəŋg í á bə njígulá á nə mə á bɛ məcɛɛ mə impáámə bíshé mbií í á jələ yí. Mə a wá námə lúú ázembî dí nda mə dúg bíŋgə sá múús éga. 4 Buud bəsh bwə á bɛ zhíga wá, mə a lwágulə bwo cúwúlí á shwiy. Mə á də bii bwo, də wóolə bwo, də wusə bwo mímbwugəd, təə budúm təə budá. 5 Ajəláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembî bí nə ηkul mpu bwiŋg lân wām. Bwə wə bwə á yə mə okálaad shú bwáəŋg wá Damás. Mə mú ká zə kə wu ná mə ké bii bəəŋg wá nūŋ mə zə nə bwo wa Yurúsalem ná bwə zəg bwəma nə intúgúlí.

6 «Í á ka bə nə mə, mə ηgə shísh Damás, ηgeɛ tām mwásə, yáag-yáag mənkenya mú

zhu jon dí, zə lyɛ mə. ⁷ Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kál í ηgə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí?” ⁸ Mə mú jí ná: “Cwámba, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarêt, mə wə wó ηgə lwágulə cúwáí yé.” ⁹ Buud ó gwoonɣ bəm bwé á dúg mənkenya nji bwé kú gwág kál í á ηgə lás nə mə yí. ¹⁰ Mə mú ci ná: “Cwámba e, mə sáág jí?” Cwámba nə mə ná: “Wəólúg wo kág Damás. Nūη wə bwé é kə jaaw wo sâ jêsh Zembî mé ci ná wo sáág yí é.” ¹¹ Nda mísh mé á ntáma mə nə mənkenəwa məonɣ ná mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwoonɣ bəm bwé ηgə bii mə mbwád.

¹² «ηgwól múúd nyə á bə nūη ná Ananíyas, nyə á də gwəɣ Zembî nda məççə mə cí ná. Oyúden bēsh bwé á bə nūη wá bwé á də ságusə nyə. ¹³ Muud wəonɣə nyə á ka zə kwey mə kúl mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwáanɣ Sól e, mísh mé bánúg wo.” Námé cé jəonɣə di, mísh mé mú dúgya mə, mə mú dúg nyə. ¹⁴ A mú ci nə mə ná: “Zembî odá nyə á féesh wo ná wo mpúg tédúgá yé, wo dúg tátəlí múúd, wo gwág lósú á mpu yé. ¹⁵ Nəcə wo bá bə wúshined yé, bwiiɣ búud bēsh isâ wó mé dúg nə byəonɣ wo mé gwág shú dé dí yí. ¹⁶ Ná ndeé, kú ná kwo bwánd. Tówúg, wo kámbúg jíné dé, wo duwan, wo mú bii íjuugá í *mísám myô.”

¹⁷ «Mə á ka nyiŋə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bə nūη dúl jwəw di, mə ηgə jəgula *Luŋ mə Zembî dí cwû, mə seegya mə músə nda *shíshim wām mé wú mádí nyúúlád. ¹⁸ Mə mú dúg Cwámba ηgə ci nə mə ná: “Nə cá! Ləeləgú cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcə buud ó wa bwé ámaguləyé lân wó é bwiiɣ shú dām yí.” ¹⁹ Mə mú ci nə né ná: “Cwámba, bwé bwey mpu ná mə á də kə *mámpáánzə mé mínjígúlá mé Oyúden dí kə də bii búud bwé á də *búgula wo wá də wá bwo mímbwug dí, də yíd bwo nə milwón. ²⁰ Ja gwáméfwó bwé á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bə cínəɣ mə ηgə magulə buud bwé á ηgə gwú nyə wá, mə wə mə á ηgə baagulə bwo mikáándá.” ²¹ Cwámba mú ci nə mə ná: “Kaág, mə mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoŋ í cúgé Oyúden yííd.”»

Pwól bá Lúlúú ózimbi tóshin

²² Buud bwé á ηgə gwágulə nyə ná ndeé zə wós ja nyə á cwééd iciyá ini yí, bwé mú kím gwów-gwów ná: «Jímbálúgá mbií múúd ni! A yág! Nyə ajáláyé nə jí shí gaád!» ²³ Bwé mú ηgə kím, bwé ηgə tí mikáándá, bwé də myeεg mífumbyá gwəw. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóshin mú ci ná bwé nyiŋgálúg nyə luŋgula ízimbi dí, bwé kág yíd nyə nə milwón, a jáawug sâ bwé ηgə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwé á wólə nyə nə mikwoólú mí kúúdú ná bwé zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jí lúlúú ózimbi təd í á bə cínəɣ yí ná: «Ye bi búsə nə zhí ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námə fwo kaad lósú?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədə! Muud éne jí bəle bə múúd ləom á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóshin mú kə jí Pwól ná: «Jaawug mə. Wo jí bəle bə múúd ləom á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóshin mú ci nə né ná: «Mεε mə a wá zhwoɣ *mwaanê shú ná bwé máguləg ná mə bəg muud á Róma.» Pwól ná: «Mεε mə jí mbyágá.» ²⁹ Buud bwé á bə ná bwé zə yíd Pwól a lásúg wá bwé mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóshin nə a zələ mpu ná muud ləom á Róma wá á mé sá ná bwé wálúləg ηkəda éne.

Pwól mə kaad mísh mə ósémye ə mílósú wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóshin nyə á bul yáág ná a mpúg sâ *Oyúden bwé á ηgə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mənəkəda, a jəw mílúlúú myá ofada nə *Gwoonɣ ósémye ə mílósú wá Zembî bēsh bwé zə seɛŋgya. A músə ka zə nə Pwól zə tál bwo míshád ná a káádug.

23

¹ Pwól mú bān mísh dúg *Gwoonɣ ósémye ó mílósú wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanɣ, mə ηgə sēy nə Zembî lám ná sán zə wós múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwé á bə nyə kúnə-kúnə wá ná bwé nyífəg nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo jí nda mbéé fifim bwé mé shín wá fám yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo mé zə jí na

shí ná wo zá sám̄b mə lású nda mácc̄εε má jí ná, n̄ji wo abé̄ȳyé s̄a mácc̄εε mə ngá ci yí, wo yida lwâm ná bwá yídúg mə.» ⁴ Buud bwá á bə cín̄ɔŋg wá bwá mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembî?» ⁵ Pwól ná: «Bwaan̄g, mə shígé mpú ná jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajəláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud básé na Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású di wá básə bóól *Osadwis̄yēn̄ bóól *Ofariz̄yēn̄ ná, nyə á k̄im cín̄ɔŋg cwû ná: «Bwaan̄g, mə jí Fariz̄yēn̄, mwân Ofariz̄yēn̄. Mə təl k̄ɔɔd̄ud nəcé mə ngələ bwánd nə búgá nə mimbimbə mí bá gwûm.» ⁷ Námə n̄ji nyə á ci ntáni yí, Ofariz̄yēn̄ bán̄n̄ Osadwis̄yēn̄ bwá mú s̄ēn̄usa mák̄əl, gúfúgá ósém̄bye ɔ milású í mú bóóg máñk̄ow məbá. ⁸ Nəcə Osadwis̄yēn̄ b̄an̄ bwá də ci ná muud má yə yé cugé nə ñkul kwo gwûm, s̄a bwá j̄ɔw ná *énḡales yí í cúgé, gúl s̄a cúgé námə ná *j̄im. Ofariz̄yēn̄ b̄an̄ bwá də magulə ís̄a bȳɔŋg byēsh ná bísə. ⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyá. Bóól *Oȳíḡuli ɔ mácc̄εε bwá á bə Ofariz̄yēn̄ wá bwá mú t̄ow ótátəlí ngə lás nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sə b̄an̄ sé adúgé ná muud éga jí nə gúl s̄a máb̄ε̄. Jí nə ñkul bə ná wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ñkí nt̄ag ngwól énḡales.» ¹⁰ Zhuyá músə bul yáág. Nə ndeé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwá á bá nyaa Pwól nə məbwə. A mú ci nə ozimbi ná bwá shúləg kə n̄uñ kə yíl Pwól kə nə nyə bwádí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á b̄ε cín̄ɔŋg yí, Cwám̄ba mú zə wóós wá Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ɔ wá ñkúl. Wo má bwaagulə l̄an̄ w̄am wa Yurúsələm, í j̄ii ná wo kэг námə bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá c̄eel gwú Pwól

¹² Mán m̄el̄m, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwé ci íd̄aw nə m̄an̄gul, bwé ná, ñkí bwé agwúyé Pwól bwé bə nə məzhún̄gúlú. ¹³ Buud bwá á sá kúdúgú j̄ɔŋg wá bwá á bə buud c̄ɔ məwûm mán̄. ¹⁴ Bwá á ka kə d̄úgya nə milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sə má j̄ɔw məzhún̄gúlú sádí ícug dí, sé má ci id̄aw nə m̄an̄gul kə wóós ja sé é gwú Pwól yí. ¹⁵ Í j̄ii

já gaád ná bin̄n̄ *Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî bi d̄úgyág nə lúlúú á ózimbi, a zég nə Pwól bídí ná bi mə zə faas lású yé. Sé má shín̄ kwəməsa ná sé é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú j̄ɔŋg. A músə kə nyíi lun̄gala ízimbi dí kə jaaw Pwól. ¹⁷ Pwól mú j̄ɔw ngwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaág nə ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóóshin, a jí nə s̄a á kə jaaw nyə yí.» ¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ni wá lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyə ámə j̄ɔw mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zég jaaw wo gúl s̄a.» ¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ni mbwád kə nə nyə koogú kə j̄i nyə nə: «Jí wó c̄éel jaaw mə yí?» ²⁰ A mú b̄εsa nə né ná: «Oyúden bwé má shín̄ kwambulə ná bwé zə ci nə wo ná wo kэг nə Pwól mán̄ Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî dí nda bwá c̄eel kə faas lású yé. ²¹ Wεε kú bá magulə. Básə buud c̄ɔ məwûm mán̄ bwé ngé bwéel ná bwé gwú nyə wá. Bwé má ci íd̄aw, ci málwəg, j̄ɔw ná bwé bág nə məzhún̄gúlú ícug byán̄j̄ud ñkí bwé bə kú gwú nyə. Bwé ngə bwánd n̄ji ná wo máguləg s̄a bwé cí yí, bwé má bwey kwəməsa.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin músə bíd̄ mwân ncwámá, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo má shín̄ zə lwágulə mə kúdúgú ga.»

²³ A mú j̄ɔw milúlúú mímbá myá ozimbi t̄əd, nyə nə bwo ná: «Kwəməsagá ozimbi mit̄əd mímbá, nə b̄ɔŋg bwé də ju nə ikabulí wá məwûm zan̄gbá nə ifulísh mit̄əd mímbá bwé b̄ag zə kə Sezaré m̄əwəla ibuú m̄a mpwóbulú dí. ²⁴ Bwé kwəməsag námə íkabulí shú ná bwé kэг nə Pwól a kú shwúg jús kú bw̄im b̄ɔgú kə wóós nə nyə wá ngwám̄ana Felígús.»

²⁵ A mú cilə kálaad nt̄aga:

²⁶ Mə Klódyus Lísyas, má cilə lwám ngwám̄ana Felígús. Wo ɔ lás ɔ! ²⁷ Muud má ngé ntí wo éga, Oyúden bwé ámə bíí nyə, bwé mú shín̄ bə ná bwé gwú nyə. S̄án̄n̄ ozimbi sé mú f̄εm̄ashi nyə nəcé sé ámə gwág ná a jí muud á Róma. ²⁸ Mə ngé ka s̄ɔ ná mə wám̄balə cwoomb bán̄n̄ bwé yə nə ndí yí, má ámə kə nə nyə bwádí Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî dí,

²⁹ mə mú kwey ná bánónɔ̃ bwé ɲgə sɛ̃ɲasa məkəl ísâ í dúgyá nə məcɛɛ mán yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ɲkul sá ná bwé gwúg ɲyə ɲkí ná bwé wáág ɲyə mímbwug dí má.

³⁰ Nda mə ámə ka gwáduga ná bwé ɲgə bwéél ná bwé gwú ɲyə ná, mə mə ka ntí wo ɲyə. Mə mə námə jaaw búúd bwé ɲgə wáamb ɲyə wá ná bwé zág bwaagulə ɲyə məbɛɛ mé nún wódí.

³¹ Ozimbi bwé á ka sá nda ijwûga í á bə ná, bwé mú ɲwa Pwól kyey nə ɲyə bulú nə bulú kélə nə ɲyə Antipátris. ³² Mán mələm, bwé mú bíd ná bəɲg bwé á ɲgə ju nə ikabulí wá bwé kág nə ɲyə shwóg, bāɲ bwé mú nyiɲgə nə mpúsə kə luɲgula ízambid. ³³ Bəɲg bwé á kə nə Pwól wá bwé mú kə kumə Sezarê, bwé músə yə ɲgwámuna kálaad, bwé lwágulə námə ɲyə Pwól. ³⁴ ɲgwámuna mú lɔ̃ kálaad ná ndéé a mú jî Pwól kóómb mpál shí kwáádə nyé nyísə yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisî. ³⁵ A mú ci nə Pwól ná: «Mə é bá gwágulə wo ja buud bínónɔ̃ básə nə lésú wá bwé bá zə yí.» A mú lwām ná bwé kág jil ɲyə luɲ má Herod dî.

24

Pwól mə kaad wə Felígús

¹ Mpúsə mwəw mətóon ntáni, Ananíyas, Ajəláci á ofada, bənəɲ bóól ócúmbá buud nə ɲgwól lwóya bwé á də jəw nə Tertúlos yé bwé á wóos Sezarê. Bwé mú zə shwəman Pwól wə ɲgwámuna. ² Bwé mú jəw Pwól. Tertúlos mú tééd ɲgələ búgə ɲyə lésú, ɲyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wə mə sá ná sə búlug mpu cugə ná shɛɛ nəcé wóó mbií wó ɲgə kyey nə ijwûga yí, í mə mpu kwambələ lwoɲ buud jísú. ³ Sə ɲgə lɔ̃ wo kúkúl jəsh nə wəla dēsh shú jəjə sóólúgú wə wəɲg. ⁴ Mə abulé ɲgə julə lwóɲ julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágúlég mə cíg-cíg námə nda wo bwéy bə nə jə fúlú ná. ⁵ Sə mə kwey ná muud éga jisə ɲkí jág wagəwo. ɲyə wə jisə lúlúú á ɲkəómá buud bwé jəw ná buud ó Nazarət wá, ɲyə wə ɲgə təl *Oyúden bəsh wá shí mishwun ná shwu. ⁶ ɲyə a sɔ̃ námə ná a séémbəli *Luɲ mə Zembî, sə mú ka bií ɲyə. * [Sə á jii ná sə mə lás lésú yé nda məcɛɛ

mású mə ɲgə ci ná. ⁷ ɲjî Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin ɲyə á ləelú zə nə júdə zə déég sə ɲyə, ⁸ a mú ci ná buud bánónɔ̃ básə nə lésú wá bwé zág bɛɛ ɲyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ɲgə jî ɲyə mishílí mí kəod yí wo é je magulə məbɛɛ mēsh sə ɲgə bwaagulə ɲyə má.»

⁹ Oyúden bwé mú mpu bwaagulə lésú ni wēsh ná ntó wə jisə yé. ¹⁰ ɲgwámuna mú yə Pwól lésú, Pwól mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə lwoɲ jisú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəod wām nə búgə. ¹¹ Mə ɲgə kúnəw bád kə Yurəsəlem ná mə kə yə Zembî gúmá, í afwóyé sá mwəw wúm nə məbá. Wo jî nə ɲkul je fyál sə mə ɲgə ci ga. ¹² Bwé abwélé kwey mə Luɲ mə Zembî, ɲkí *məmpáanzə mə mínjígúlá mə Oyúden dî, sá muud sə ɲgə sɛ̃ɲasa məkəl ɲkí ntəg ná mə ɲgə wá zhizhəom ɲgwəla. ¹³ Sə jəsh bwé ɲgə ci mə ni, bwé cugé nə ɲkul lwágulə ná jisə búbálé. ¹⁴ ɲjî, mə mpú magulə wódí míshád ná, na zhí bwé mə jəw ná ɲkəómá ni dí wə mə ɲgə yə Zembî á impáámə bísú gúmá yé, mə ɲgə *magulə sə jəsh jisə cilyá kálaad məcɛɛ nə ókálaad ɔ̃ *búúd ɔ̃ micúndə dí yí. ¹⁵ Sə bwé ɲgə bwánd nə búgə ná Zembî mə bá sá yí, gwé námə wə mə ɲgə bwánd nə búgə yí. Jisə ná buud bwé bá gwúm, təɔ̃ bəɲg ó ányunywaá, təɔ̃ bəɲg ó abábəw. ¹⁶ Gwə wə jí ná, mə ɲgə wá ɲkul ná mítédúgá myá lám mí bág mə tətəlí ja jəsh mísh mə Zembî nə mísh mə búúd dî. ¹⁷ Mə a cíɲgəli mimbú ɲkí bulya ná ndéé mə á ka zə ná mə zə yə mímbúbúwá myá lwoɲ buud jām mikwíindyá, mə kəenzh námə ílím, ¹⁸ ja jəɲg wə bwé á kə kwey mə Luɲ mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntəg kú nə gúfágá búud, kú nə icucu. ¹⁹ ɲjî gúl búbaalé Oyúden wá Azí wə bwé á bə, bwé wə básə ná bwé zág təw wo míshád shwəman mə, ɲkí básə nə sə bwé lámusa nə mə yí. ²⁰ ɲkí ntó dí, buud óga, bəɲg bwé təl óga bwé jááwəg ɲkí mə a shí biil nə wəɲ ja mə á kaad *Gwoɲg ósəmbye ó mílású wá Zembî dí yí. ²¹ Ye ɲjî ciyá mə á ci mə təl tām kəod ná: “Mə təl múús kəodud nəcé mə ɲgələ magulə ná mimbimbə mí bá gwúm” yí?»

²² Felígús nywáá ɲyə á bwey bul mpu isá í dúgyá nə zhí Pwól ɲyə á ɲgə bɛɛ yí. ɲyə

23:30 24.5-8 **24:1** 25.2 **24:5** 17.6 **24:6** 21.28, 30 **24:6** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **24:14** 9.2 **24:15** 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 **24:16** 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3 **24:17** 11.29-30; 21.17-28 **24:21** 23.6; 24.15 **24:22** 9.2

á ka bíd bwo ná bwá bâg shúgula zə, nya nə bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóóshin mə bá wóós yí, ja jəŋg wə mə bá zə faas lésú wán yí.» ²³ A mú ci nə lúlúú ózimbi təd ná a bááguləg Pwól, nji a bíd ná a jéég ηgə wiinzh nyúul, a kú kaambələ nə buud bə nə bwá kú zə dág nya. ²⁴ Baalé mwôw mə mú cə. Felígús bá mudá yé Drusíl shilə Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwól ná a zág jaaw bwo sâ í dúgyá nə búgə búgúlálə Yésus-Kríst yí. ²⁵ Nji, Pwól mú ka ηgə bul lás lésú cugələ cug á tətəlí, dúlə mpu bii lâm, nə lésú sémyé mílósú í bá zə s̄y yí. Felígús mú gwág íkukwendε, a mú ci nə Pwól ná: «Fwog je nyiηgə jíga ja. Mə é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶ Nyə á ηgə bwánd nə búgə ná Pwól nyə é je yə nyə *mwaanê. Gwá wə í á sá ná a dág bul jôw nyə ija ija zə də lésha nə nyə. ²⁷ Mimbû mí á cə mímbá. Porsyus Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á ηgə jí ná Oyúden bwá gwágúg nyə nywa ná, nyə á kyey a lágə Pwól mímbwugəd.

25

Pwól mə kaad wə Festos

¹ Festos nyə á ka wóós mpál shí jəŋgúd. A mú já Sezarê mwôw málól, a mú bád kə Yurúsəlem. ² Nə mílúlúú myâ ofada, nə otówe ɔ shwóg wâ *Oyúden bwá mú zə shwáman Pwól nyədí, bwá téég nyə məbwə, ³ ná a bwígúg bwo ná ηkwonjá, a ntíg Pwól Yurúsəlem. Í á bə bwá mə shîn cwə yuug ná bwá zə gwú nyə zhíd. ⁴ Festos mú bəsa nə bwo ná Sezarê wə Pwól jí mímbwug dí yé, nyáméfwó Festos mə zə námə kə wu. ⁵ Nyə nə bwo ná: «Otówe ɔ shwóg bán bwá zág sánónη kág. Nkí gúl sâ abúbôw í ηgə dúgya nə muud wəŋgə, bwá ka kə shwáman nyə nûη.»

⁶ Festos nyə a já cínəŋg bwádí mwôw mwəmb ηkí wúm. A músə shulə kə Sezarê. Mán mələm nyə á kə jí jiya sémyé mílósúd, a mú ci ná bwá zág nə Pwól. ⁷ Pwól mú zə. Oyúden bwá á zhu Yurúsəlem wá bwá mú lyε nyə, bwá mú ηgə jéég nyə məma minjagə bwáméfwó bwá cugə nə ηkul mpu bwaagulə myá. ⁸ Pwól mú shwə nyúul, nyə ná: «Mə

afwóyé shwey wôη nə məcεε mə Oyúden, kú shwey wôη nə *Luη mə Zembî, kú shwey wôη nə *Káázəl.» ⁹ Nji, Festos mú cεel sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwól ná: «Ye wó magulə ná mə kándug wo Yurúsəlem, lésú wô í kág lís wu mə njúl?» ¹⁰ Pwól ná: «Mə tál *mpáanzə mílósú mə Káázəl dî. Í jii ná lésú wám í lísúg cínəŋg. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woméfwó mə bwey mpu ntó. ¹¹ Nkí jísə mpu bə ná mə jí nə məbεε, nə mə mə sá gúl sâ á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugə nə məbεε ísâ byêsh búga bwá ηgə jéég mə íga dí, muud nyə ajáláyé nə kεenzh mə ná bwá kág gwú mə. Mə jii ná lésú wám í kág wə Káázəl.» ¹² Festos bánónη osémye ó mílósú bə bwá mú də lésha na nə ndεé a mú ci nə Pwól ná: «Wo mə jii ná lésú wô í kág wə Káázəl, wo é ka námə kə wu.»

¹³ Baalé mwôw mə mú cə. Njwú-buud Agarípa mú zə wóós Sezarê, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cínəŋgú fwámé zhwoη mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú mə Pwól. Nyə ná: «Felígús nyə a lágə ηgwól múúd wa mímbwugəd. ¹⁵ Ja mə á kə Yurúsəlem yí, mílúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwá á shwáman muud wəŋgə, bwá ná mə máguləg ná a jí nə məbεε. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ Róma bwá cugə nə ηkul kεenzh múúd ná a yég, muud wəŋgə bánónη buud ɔ lésú bə bwá kú fwo kaad íi, muud wəŋgə kú fwo bə nə fwála ná á shwə nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sánónη bēsh sá á ka zə wa. Mə kú námə nyiηgə neela, mə mú jí jiya sémyé mílósúd, mán mələm, mə mú jôw ná bwá zág nə muud wəŋgə. ¹⁸ Buud ɔ lésú bə bwá mú námə zə, nji ísâ bwá á ηgə ci nyə yí í kú bə nə ísâ í abúbôw mé mə á ηgə táduga yí. ¹⁹ Bánónη bwá á ηgə séŋusa məkəl ísâ í yábə wáŋúd. Bwá á ηgə wáámb nyə nə lésú mə ηgwól múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgə nyə á yə, Pwól ka ηgə ci ná a jí kuwó. ²⁰ Mεε mə a shígé ka mpu sâ mə sáág yí. Mə á ka jí nyə ηkí a jí nə ηkul magulə ná a kə Yurúsəlem, lésú yé kág lís wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lésú yé í kág wə Káázəl, nyə wə kág sámb wə. Mə á ka námə ci ná

bwá bááguləg nyə njów mímbwug kə wóós ja má é bá kənd nyə wə Káázəl yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məméfwó má cəel námá fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól má kaad wə Agurípa

²³ Ja mán í á lâm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə isâ í gúmá byêsh í də bə ja njwú-buud í ngə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə milású, bəñəñ milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ shwóg wā ngwála. Festos mú sá nə bwá zəg nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bēsh búsa wa wá, bi má dág múúd éga? *Oyúden bēsh wā Yurúsəlem nə bəəng wā wa, bwá á shwəman nyə mádí bwá ngə yáag nə nyə ajáláyé nə kwo cəgə. ²⁵ Jám kóómb dí, mεε mə a shígé dág nə a má sá gúl sâ abábôw á jəlá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jî ná lású yé í kág wə *Káázəl ná, mə á ka námá magulə nə mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sâ má cíləg Káázəl shú lású wəəng dí yí. Gwá wə má ámə zə nə nyə wódí nə nkí wo e sá nə a lásúg íí, mə je bii sâ má cíləg yí. ²⁷ Nəcə í é bə kú nə wúmbulé nə mə bííg muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sâ nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já nííd.» Pwól mú séém mbwə, a mú tééd kəəd. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dág nə í má bul jəla mə nda má tál wódí mpwóómbúd múús nə mə zə kaad shú isâ byêsh Oyúden bwá ngə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byêsh, wo mpú námá isâ bwá də sēñusa məkəl nə ndí yí. Má ka jəgula nə wo nə wo gwágúləg mə nə lâm jísów.

⁴ «Oyúden bēsh bwá mpú cəg jām té wúlə shí. Bwá mpú nda má á ngə cəgə wa mádí lwoŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwá bwey mpu nə kóómb yəbə wúsú dí mə á bə nkəómá í búl bə nə nkúd yííd, mə á bə *Farizyēñ. Nkí bwá cəel, bwáméfwó búsa nə nkul je bwiing lāñ wām. ⁶ Mə má zə tōw kəədud ja ga dí nəcé ŋkaagə Zembî nyə á kaag odá yí, mεε ngə bwánd nywo nə búgə.

⁷ Ibəend wūm nə íbá byêsh sá búsa nə ndí yí í ngə yə Zembî gúmá bulú nə mwásə kú yəw. Ibəend byəəng í ngə bwánd ŋkaagə nyəəngú nə búgə. Yé Njwú-buud, wām bwándúlə wəəng wə Oyúden bwá ngə wáámə mə nə ndí ga. ⁸ Nəcə jí bí bāñ bí cúgé nə nkul magulə nə Zembî ngə gwúmushi mimimbə yí? ⁹ Mεε mə á fwo námá də tédəga nə má jəlá nə bul lúmbuli nə jínə má Yésus á Nazarət. ¹⁰ Ntó námá wə má á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bii zhwoğ obúgula nə nkul milúlúú myā ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugud. Mə á də námá bə cūñ nə buud bwá á də gwú bwo wá. ¹¹ Mə á də kyey *mámpáánzə mə mínjígúlá má Oyúden dí, mə də ngə lwágulə obúgula cúwáí, də yímbuli bwo nə bwá kílyág búgə jāñ. Mə á nteəng námá sóólúgú wām, mə kə də bə obúgula míngwála mishúsúd. ¹² Gwá wə í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myā ofada mí má yə mə nkul nə lwámá má kág sá yí. ¹³ Mə ngə kə ntáni tām mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dág nji məma mənkenya má má faan cə yásə. Məñkenya máni má mú lyə sənəñ buud ó gwoəng bām. ¹⁴ Sə bēsh sá mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ngə lás nə mə kál lú aramyé dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí? Mpug nə wo cugé nə nkul sá míngáádə nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jí ná: “Wo zə e, Cwáməba?” Cwáməba ná: “Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwáí yé. ¹⁶ Nji, wəəlúg, wo tówúg tətəlí nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí nə mə zə sá nə wo bág mə kágə mílwámá, wo bwiing sâ wó má dág yí nə byəəng byêsh má bá nyiingə zə də lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cəg wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jēsh má é lwām wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo nə wo kág bēny bwo mísh, bwá wúg yídúgúd zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wə Zembî. Búgə bwá é *búgula mə yí í é sá nə bwá lágúg ijuugá í *mísám myāñ bwá mú ŋwa jiya, bəñəñ bəəng búúd bwá mú minkəñkə nəcé ngələ búgula mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sâ má á dág í á zhu mə gwów yí, mə a shígé mpyēny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd njəənd, mə tééd kə

26:1 9.15 26:4 Gal 1.14 26:5 23.6 26:6 23.6; 24.15; 28.20 26:9 8.3 26:12 9.1-22; 22.5-16 * 26:14 shushwom: Bwá á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwá ká də lúmə ínteny ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8

búúd ɔ Damás dí, mə mú nyingé kə bəɔŋg wā Yurúsəlem nə bəɔŋg wā Yudéa yēsh dí, kə námá íkúl ishúsúd, mə kə bwiing bēsh ná bwá céndúg mítédúgá bwá cénd kuú njəɔnd yid wə Zembî, bwá mú cugə cug í lwágulə ná bwá má cénd mítédúgá yí. ²¹ Sâ jəɔŋg wə Oyúden bwá á kə bií mə *Luŋ má Zembî dí, bwá ŋgə sɔ ná bwo gwú mə nə ndí yí. ²² Mə ŋgə cugə zə wóós múús nji nəcə Zembî, shú ná méé ŋgəg nə bwiing kéel, bwiing íkúkágá, bwiing ócumbá buud. Mə ŋgə bwiing nji sâ *búúd ɔ mícúndə nə Moyíz bwá á bwey jaaw ná í bá bə yí, kú bəd sâ gwəw. ²³ Í á bə ná *Kríst mə jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmúlə, á jəlá nə bá bwiing kúl jísú nə byəɔŋg í cúgə Oyúden yí mənkenya.»

Pwôl mə cœel ná Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwôl ŋgə kə shwóg nə kəɔd yé ntáni, Festos mú ŋkáánd ná: «Pwôl wo ji lad. Bulúle mpu wô ni í má kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwôl nyɛ mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású mə ŋgə lás yí wúsə fwámé lésú, í njúl lésú fəg. ²⁶ Njwú-buud mə ŋgə lésha nə ndí kú fúndə yé, a mpú isâ ini. Mə tédúgá nə mə anjé nə kwab ja má ci ntó yí, nyə ajágé təɔ sâ na. Nəcə isâ byəɔŋg í á shígé də sîy íshwoo mǎfəfəd. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ŋgə *magulə isâ *búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí? Haaw. Mə mpú ná wo ŋgə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwôl ná: «Í mú wo kúnə-kúnə nə wo ság mə nə mə bég krísten ɛ́!» ²⁹ Pwôl ná: «Í bég ntó təɔ kíkídiga təɔ jáyé ja. Mə jəgula nə Zembî ná təɔ wo, təɔ buud bēsh bwá ŋgə gwágulə mə múús wá bi bég nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənəkəda nda má jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú təw, nə ŋgwámuna, nə Berenís nə buud bēsh bənŋə bwá á bə bwá njúl wá. ³¹ Bwá músə kə shwushwagád, kə lésha ná: «Muud éne nyə asáyé təɔ sâ búšə nə ŋkul gwú nyə nə ndí yí, kú námá bə təɔ sâ bwá wáləlág nyə mənəkəda yí.» ³² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jî ná lésú yé í kág wə *Káázel, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njəɔnd mə Pwôl kálə Róma

¹ Ja í á zə wóós ná bwá kənd sá Itali yí, bwá á ŋwa Pwôl nə míl mímbwug, bwá yə wúl lúlúú ózimbi təd. Lúlúú ózimbi wəɔŋg í á bə nə jínə ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbi ánúnî bwá á də jəw ná Kında mə *Káázel yí. ² Sə á bád titíma á Adramít í á ŋgə kə mábwûŋ mə Azî yí. Sə á bád cínəŋgá, mú kyey sənŋə Aristárug muud Masedwân nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán məlâm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lām nə Pwôl, a mú bíd nyə ná a kág óshwə bé dí, ka bwá é ŋgə yə nyə isâ. ⁴ Sə mú tí na. Nda ŋkwə bwá á ŋgə ntágulə sé ná, sé á ŋgə baag kóómb fuundú mǎŋ á Shíprə ŋkwə bwá á də bə bwá mú ŋgə cwaaləwo yí. ⁵ Sə mú ka lína mǎŋ mâ Silisî nə Pamafíli, sé mú kə səl titíma Mira, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəŋg wə lúlúú ózimbi wúsú nyə a dág ŋgwól titíma á Aləgəzandrî təl ná a kə Itali yé. A mú nteɔŋg sé titíma wəɔŋgád. ⁷ Sə á ŋgə kə ntáni, júgə cúnə nə cúnə, sé ŋgə kə togútoogú, já zhíid zhwog mwəw ná ndéé sé mú kə wóós ŋgeé Kaníus. Nkwə kú bíd sé fwála ná sé shíshúg kúnə-kúnə. Sə á shwal baag kóómb fuundú mǎŋ á Kúrēt ŋkwə bwá á də bə bwá mú ŋgə cwaaləwo yí. Sə á ŋgə kə ŋgeé Salmóne. ⁸ Sə mú ŋgə líduga nə ŋgələ baag na fuundú mǎŋ ná ndéé sé mú kə wóós kúkúl bwá dá jəw ná: «Jəjə mábwûŋ» yí, ŋgwála í njúl kúnə-kúnə nə cínəŋgá nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cə sé. Ka námá nyingə bə ná nda wəla lú ici í ídəw* í á cə ná júgə í á zə bə ŋkí wagəwo. Gwə wə Pwôl nyə á ka zə kéwəli búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, njəɔnd ga í é bə sé ŋkí jág ŋkánɡula. Mə dág ná sé é jímbal mímbag mísú, təɔ titíma, sé je námá gwíil míkug mi búúd.» ¹¹ Lúlúú ózimbi nyɛ mú yida bul bə nə búgə nə njulye titíma bá amádí, a kú gwág sâ Pwôl nyə á ci yí. ¹² Nda bwûŋ dəɔŋg í á shígé bə jə bwûŋ búud bí nə ŋkul cínɡali ŋkwân yí ná, zhwog buud bwá mú ŋgə ci ná sé cəg cínəŋg, sé səgə ná sé kúməg Fenígús, bwûŋ á Kúrēt, sé kág cínɡali ŋkwân wu. Bwûŋ dəɔŋg dáá dúsə mbəg ŋgeɛ

26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 26:26 Yuá 18.20 26:28 11.26 26:31 23.29 26:32 25.11-12

27:1 25.12 27:2 19.29 27:3 24.23; 28.2 27:9 2Kr 11.26 * 27:9 ici í ídəw: Í á də bə zəŋ. Bwá á də sá zəŋ nyəɔŋg wəla lə bwóógád ŋkwə bwá njúl ŋkí yáág. † 27:12 məkóól mə jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féel-féeli yé ŋkəw á oféel-féeli ó iciyá dí.

mpédúgá *mækóól má jwôw† nà kóómb jwôw í dâ jímæ yí, í njúl námé mbæg ηγεε mpédúgá *mæncwúm mæ jwôw‡ nà kóómb jwôw í dâ jímæ yí.

Mama ηkwô má zə kunɣ mâɲ

¹³ Gúl ηgúnɣúl í dâ zhu mækóól má jwôwS yí í mú ηgə wǝɣlə. Bwə mú téduga ná búse nà ηkul kə, kə wóós Fenígús. Bwə mú yíl shwamá í dâ sá ná titíma kú kyey yí, bwo mú ηgə bɛ fuundú mâɲ á Karêt. ¹⁴ Kú námé bwey, mæma ηkwô bwə dâ jôw ná Erakilôn* yé mú zhu núɲ ηkwaméd zə byaluga nà bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal tâw ná, fwála mæ kwo tál nyə yí í a shígé ná bæ. Sá mú bíd, ηkwô mú ηgə kə nà sá kóómb í ajáláyé yí. ¹⁶ Sá á ka kə cǝ mpúsə ηkwamə bwə jôw ná Koda yí, í mú nywá laa sá ηkwô, sá músə ka tɛem balan nà bíbyóól acíg-cíg sá má fwo bul líduga. ¹⁷ Ofála bwə mú kəl bíbyóól jɔɔɲɲ titíma dí gwôw ná ndéé bwə mú ηgə cɛɣlə mikwoolú lyɛ titíma nəcə bwə á ηgə fúndə ná ηkwô nyə a bá kə nà sá ná ndéé sá kə mága bwúɲ á Síɾɛt. Bwə mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sá mú shwal ηgə kə, kú ná bæ kóómb sá má cɛel yí. ¹⁸ Jwôw í á bɛ yí í á bæ ηkwô ηgə ná námé zhíɲɲ sê. Sá mú ka tééd wusələ mímbag májúwód. ¹⁹ Jwôw áléel, ofála bwəmfwó bwə mú ηgə wusə isâ í titíma májúwód nà mæbwə máɲ. ²⁰ Sá á cugə mwôw ηkí bulya kú ná dúg jwôw jon dí, kú nà tɔw acén-cení, nji wúl mbií yáág-yáág ηkwô ηgə kunɣ. Sá mú shín dúg ná sá bân sá á cugəyé.

²¹ Í á bæ námé buud bwə má bul já kú də. Pwôl mú ka zə tâw bwo tútám, a mú cɪ nà bwo ná: «Owey, bí a mbəm gwág sâ má a ηgə cɪ yí, ηki sá á shígé tí mákuú Karêt, sá á mbəm sásulə míga mícúɲ nà intáma. ²² Má ka cɪ nà bí ja gaád ná bi lwóyág inkáɲ. Cug múúd í ájímbeé wa tɔw ηgwúd. Sá jí nà ηkul ntáma, nji titíma. ²³ Zembî má gwág nà ndí yé, má ηgə yə gúmá yé, ηgwól *éngəles yé nyə ámə wóós mádí bulú gaád. ²⁴ Nyə ámə lás nà mæ ná: “Pwôl, wo kú bæ nà ifwaas. Í jii ná wo kúmæg wə *Káázəl. Zembî nyə e cug námé búúd ɔ titíma gwô nəcə wo.” ²⁵ Gwə wə má

cí nà bí ná, oshwə bâm, lwóyágá inkáɲ. Mæ ji nà búgə nà Zembî ná isâ í é bæ nda nyə ámə jaaw mæ ná. ²⁶ Sá é kə mága nyúl ηkwamə dí.»

²⁷ Í á ka zə bæ, ηkwô má jéɣla nà sá ntúni ibulú wúm nà ílól. Búlú wúm nà nɛ dí, sá ηgə ná námé ntún mâɲ bwə jów nà Adriyatík má dí, isâ í tâm bulú, ofála bwə mú gwáduga ná sá mú kúnə-kúnə nà nyúl shí. ²⁸ Bwə mú wusə zhwanɣula májúwód, bwə kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda mæwúm málól nà zanjbá. Sá mú shísh shwóg, bwə mú kwo wusə zhwanɣula, bwə kwey ómáda mæwúm mábá nà mwɔɔmb. ²⁹ Bwə mú bæemb ná sá á bá kə mága gúl kúkúl á mækwóógúd. Bwə mú wá máshwamá mánɛ bán titíma dí, bwə ηgə wímb ná mán í léélug lâm. ³⁰ Ofála bwə mú ka zə bií tédúgá ná bwə túb. Bwə mú shul bíbyóól acíg-cíg májúwód nda sâ má cí ná bwə ké wá máshwamá mâ lúú titíma. ³¹ Pwôl mú cɪ nà lúlúú ózimbi ná: «ηkí buud óni bwə bé kú ji titíma dí, bí kú faam nà shwiy.» ³² Ozimbi bwə mú sámɔ mikwoolú mí bíbyóól nà ndéé í mú wô.

³³ Té bwə á ηgə bwánd ná mán í lámúg yí, Pwôl nyə á ηgə cwíny buud ná bwə dég ídâw. Nyə á cɪ nà bwo ná: «Í má bæ mwôw wúm nà mánɛ múús bi njul bi ηgə bwánd, muud kú də. ³⁴ Má ηgə jii ná bi nyíngəg tééd ηgələ dá, sâ jɔɔɲɲ í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajímbalé tɔw ntand shilú ηgwúd wa.» ³⁵ Nji nyə á shín cɪ ntáni yí, nyə á ηwa buléd, a jəgula nà Zembî ná ndéé a fɛy, a mú tééd dále. ³⁶ Bêsh mənýúúl má mú lal, bwə mú ηwa ídâw ηgə də. ³⁷ Sá bêsh sá á bæ titíma dí buud mítəd mímbá nà mæwúm zanjbá nà ósaman. ³⁸ Ja bwə á shín də jílə yí, bwə á ka zə sǝ mæzhí mæ sá ná titíma ηwág yísa. Bwə mú wusə ídâw májúwód.

³⁹ Ja mán í á ka lâm yí, bwə a shígé yag shí bwə á kə wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwə mâɲ í á zə shúsə cínú. Mbwaanzələ shé í á ηgə nyín cínɔɲɲ. Wu mbwaanzələ wɔɔɲɲ dí wə bwə á dúg ná bwə cɛel kə tál titíma yé ηkí í á bæ nà ηkul sɛy ntó. ⁴⁰ Bwə á ka wiinzh mæshwamá mēsh bwo mpáɲɲulə mwo májúwód, bwə wiinzh námé mikwoolú

‡ 27:12 mæncwúm má jwôw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. § 27:13 mækóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. * 27:14 ηkwô wɔɔɲɲ má dâ zhu ηγεε mæncwúm má jwôw. 27:18 Zhn 1.5 27:24 9.15 27:26 28.1 27:34 Luk 12.7 27:35 Luk 22.19

mí sá í dɛ fiinzh titíma yí, bwé mú wɛɛf *sanda ɲgúl, ɲgúl mú ɲgə kə nə titíma kóómb mbwaanɛlə shɛ. ⁴¹ Nji bwé nda fwo kumə bwûɲ, titíma mú kə mága dúl kú lú shɛ í á bə májúwó dí shí kú ɲgə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shɛ dî í kə yîm. Íkwɔ́ í májúwó í mú dɛ zə jiwa bán titíma dí né ndɛɛ bán titíma í mú shîn wôɲ.

⁴² Ozimbi bwé mú dúg né bwé shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág né ndɛɛ túb. ⁴³ Nji nda lúlúú ózimbi nyə á cɛɛl cug Pwôl ná, nyə á ci nə ozimbi né bwé kú gwú mímbwug. A mú yida lwâm né bɔɔɲg bí nə ɲkul gwáág wá bwé gwáágúg kə cínú, ⁴⁴ bɔɔɲg bwé lúg wá bwé ɲgəg nə badawo mábóómbúd, bóól íbwál í titíma dí bwé ka ɲgə kə cínú. Ntó wá bēsh bwé á faam nə shwiy yé, bwé mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwôl má kumə ɲkwamə á Malta

¹ Ja sá mé shîn faam nə shwiy ntáni yí, sá mú gwág né bwé dɛ jôw nyân ɲkwamə né Malta. ² Mimbyágá mí shí nyɔɔɲg mí á ɲwa sá nə dúl váál ósusa í cúgɛ kúl jēsh yí. Nda mpú nyə á ɲgə nywɔ́ yôɲ í ɲgə fafulə ná, bwé á sɔ́ məma kuda, bwé mú ɲwa sá bēsh né sá kág gwáala. ³ Pwôl nyə á ka ɲkēny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínɔɲgá nə gúɲ kuda, zə bwaməsə nyə mbwád nada. ⁴ Ja mímbýágá mí shí mí á dúg yúul kál Pwôl mbwád yí, bwé á ɲgə lésa bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bə ɲgwúl buud. A mé tɛɛm faam nə shwiy májúwó dí, myéndí í á mágúláyé né a cúgəg.» ⁵ Nji Pwôl nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga tɔɔ məcəy. ⁶ Bâɲ bwé á ɲgə téduga né bwé é je dúg Pwôl ɲgə gúsə, gúl ja ná bwé é seegya nji a má yɔɲ kadɛwa shí mbimbə. Bwé á bwánd né kákáká, bwé kú dúg tɔɔ sá ábúbɔw í bə nə nyə. Bwé mú cénd mítádúgá, bwé ná: «A cúgɛ zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ ɲgwól kâɲ nyə á bə kúná-kúnə nə kúkúl bwé á bə ní. Kâɲ wɔɔɲg njúl kâɲ má Publíyus, lúlúú múúd á ɲkwamə nyɔɔɲg.

Publíyus éne mú ɲwa sá nə cɛɛlí, a mú jil sá nyé dí kâɲ mwôw málóól. ⁸ Sóɲgá yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ɲgə gwɔ́ nyə, a ɲgə námə bwás ncwú-məcií. Pwôl mú kə nyé dí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yál. ⁹ Í mú ka zə bə ná, mí mímbəl myá ɲkwamə nyɔɔɲgá mí mú ɲgə zə nyé dí, mí ɲgə zə yál. ¹⁰ Buud bɔɔɲg bwé mú bul ɲwa sá nə gúmá, gúmá í ɲgə nyîn mimbií mimbií. Bwé á yə námə sá isá í njɔɔnd ja sá á kyey yí.

Pwôl má kumə Róma

¹¹ Sá á ji cínɔɲg ɔɲkwoond olóól. Gúl titíma á Aləgɛzandrí í á cínɲguli ɲkwân cínɔɲg ɲkwamə nyɔɔɲgúd. Titíma jɔɔɲg mé máyígyé mé á bə yuug «Məwáás»*. Gwé wé sá á ɲwa kálə nə njɔɔnd shwóg yí. ¹² Sá á kə ná ndɛɛ kə shulə Sirakús, sá mú já cínɔɲgá mwôw málóól. ¹³ Tíflə sá á tí na yí, sá á ɲgə baag nciindyə nə nciindyə né ndɛɛ kə wóós Regyo. Mán mələm, ɲkwɔ́ á məkóól má jwôw† mú kuɲg. Mpúsə mwôw mábá sá mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sá mú kwey bóól ómínyɔɲú búsu óbúgula na. Bwé mú jəgula nə sə né sánónə sá jág mwôw zəɲgbá. Mpúsə wɔɔɲg wé sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bóól ómínyɔɲú búsu wá Róma bwé á gwáduga né sá ɲgə zə. Bwé á zə, zə bwəma nə sá Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwé dɛ jôw nə Minjów mí ójóɲ mílóól yí. Ja Pwôl nyə a dúg bwé yí, nyə á yə Zembí cúncésh, ɲkul bul wóós nyə nyúúlád. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwé á bíd Pwôl ná a jəg kə ji kál á cɛɛl yí, bá ɲgwól zimbi nyé é dɛ baagasə nyə yé.

Pwôl má bwiɲg Jəjə Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwôw málóól ntáni, Pwôl nyə á jôw otówe ɔ shwóg wá *Oyúden, bwé zə bwəma nə nyə kúl nyə á dɛ ji yí. Ja bwé á zə sɛɛɲgya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaɲg mə a shígɛ shwey wôɲ nə kúl búud jíshé, kú shwey wôɲ nə ijâm nə ijag ódá bwé á lúgə yí. Nji tɛɛm bə ntó, bwé á bii mə Yurúsələm, kɛɛnzh mə məbwə mé búud ɔ Róma dî. ¹⁸ Buud bɔɔɲg bwé á shí jî mə kɔɔd, bwé mú kwey né bwé bíd mə nəcé bân

27:41 27.22 28:2 2Kr 11.27 28:5 Mak 16.18; Luk 10.19 28:6 14.11 * 28:11 Məwáás məɔɲg wé Kastor bá Polugus. Bwé á bə ozembí wá yááb Ogarêk. Buud bwé á dɛ téduga né ozembí bɔɔɲg wé bwé á dí baagula ofála. † 28:13 məkóól má jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 28:16 24.23 28:18 23.29 28:19 25.11

bwá á shígé kwey mə nə məbɛɛ mə mpíyá nə shwíy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwá á ngə ngaan ná, gwá wá má á jî ná lósú wâm í zəg wá *Káázɛl nə ndí yí. Nji ntó cugé ná mə ji nə məshwán nə lwoŋ búúd jâm. ²⁰ Sâ jəŋg wá má ámə sɔ ná shé dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Búbáélé mə ji mən̄kəda dí nəc é sâ *Izɛrəyél ngə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwá mú bɛsa nə né ná: «Sá afwóyɛ bii ngwól kálaad ngə wú sá Yudéa shú dwô dí, ŋki ntâg ná ngwól *mínyəŋə wúsú má zə jaaw sá wúl bów-bôw lâŋ shú dwô dí. ²² Nji, sá má jii ná woméfwó jáawug ná sá tédúgá wô shú nyəŋg ŋkəomá a búgə wó má kə nyíi ni. Sá ngə gwág ná buud bwá ngə ban nywo kúl jêsh.» ²³ Bónón bwá á cɛɛlə ŋkúmba jwôw bwá bá zə cínəŋg nyádí njów yí. Ja jwôw dəŋg í á jé yí, bwá á zə bwá njúl buud ŋkí bul bulya. Pwól mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wós mpwókugá, a ngə bwiing bwo Faan má Zembî, a ngə sɔ ná bwá máguləg Yésus, a ngə bwiing bwo ná nyə wá Məcɛɛ má Moyîz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndé mí á ngə ci yé. ²⁴ Bóól bwá mú ngə *magulə isâ nyə á ngə ci yí, bóólúgá kú magulə. ²⁵ Bwá á ka ngə bwílya bwá njúl məcán məcán. Pwól mú kwo ci bwo nji sâ ngwúd ná: «Sâ Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á lás nə impáámbé bín mpú mə múúd micúndé Izayí dí yí í má mpu nyín. Nyə á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná:

“Bi mə bá də kənd málwə, nji bi kú bwɛɛ wámbələ;

bí də kənd mísh, nji bi kú bwɛɛ dúg,

²⁷ nəc kúl búúd ga í má shîn lal mílâm.

Bwá má shîn juwal málwə,

bwá búdal mísh;

ná mísh máŋ má á bá dúg,

məlwə máŋ má á bá gwág,

mílâm myán mí á bá wámbələ,

ŋkwuŋgá bwá á bá cénd kuú njənd,

ná ndɛé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembî má kənd búúd bwá cúgɛ Oyúden wá cug jé jəŋg. Báá, bwá é gwágulə nyə.» ²⁹ †[Ja Pwól nyə a shîn ci ntáni yí, Oyúden bwá á shwal bwílya, bwá ngə jág sɛŋusa məkəl.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbû mímbá oncindî, a ngə ji njów nyéméfwó nyə á ngə jəna nə *mwaané yé yí, a dúgá lág búúd bwá á də zə nyádí wá, ³¹ a ngə cúndə kéel á Faan má Zembî, a ngə jíguli buud minjígulá mí dúgyá nə Cwám̄ba Yésus-Kríst myá ná kpwəó kpwəó, kú nə gúl sâ í ntágulə nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Də mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cəel jíguli bwo váal bí nə nkul mpu cugə sɛɛngí, Oyúden bənnə ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembî mə də ηwa múúd nə tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mánkəw məlól.

(1) Tééd lúu 1 kə wóós lúu 8 í, Pwôl ηgə lwágulə váal múúd ji nə nkul bə tátəlí mísh mə Zembî dí yí. Pwôl ka ηgə jíguli nə buud bəsh búsa osól ə mísam, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Nə ndéé, buud bəsh búsa nə nkul dúg cug nji nə kwíindyá mə Nkənkə Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wə ηgə kə nə buud wə Zembî.

(2) Nyíngələ wú lúu 9 kə wóós lúu 11 dí, Pwôl ηgə lás sá í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə nə kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛem bə ntó, Zembî ηgə ná jəw bwo, nəcé á cəel bwo, búsa kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wóós 15 dí, Pwôl ηgə lwágulə nda múúd mə jələ nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbádá bédále zhwoɡ buud (lúu 16). A cwééd mínə mə búdá nə budúm, a sá nə sánəη sá bág kúnə-kúnə.

Məbádá

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wə mə cílə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembî nyə a jəw mə nə mə bəg ntó, Zembî nyə a féesh mə nə mə bwíingug Jəjə Kéel dé. ² Bweyálə Zembî nyə á bwey kaag buud Jəjə Kéel dəəηg, a sá nə *buud ə mícúndə bə bwə cíləg ηkaagə nyəəηgú Kálaad Zembî dí. ³ Jəjə Kéel dəəηgú dúsa ləη mə mwān yé nyə á zə byél mpwoη buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembî nyə á yə nyə nkul á Shíshim mə Zembî ja nyə á gwúmushi nyə

yí; cíəηg wə nyə á mpu lwágulə nə Cugye wúsú Yésus-Kríst wəəηgú ji *Mwān mə Zembî yé. ⁵ Zembî nyə a féesh mə fééshá á mpaam kwəη mə Yésus dí nə mə bəg *muud lwámá yé. Lwámá wəəηg wí nə mə sáag nə ikúl byəsh í bəg nə məgwág mə búgá, jínə dé í mú ηwa gúmá. ⁶ Bí búsa námə búúd ə ikúl nə ilwoη byəəηgú, bí buud Zembî mə jəw nə bí bəg buud ə Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembî mə búl cəel nūη Róma wá. Nyə a jəw bí nə bí bəg buud bə. Sóəηgú wúsú Zembî bə Cwáməba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shɛɛ.

Pwôl ji nə yéesh kálə Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembî waamə akíba kwəη mə Yésus-Kríst dí shú dán bí bəsh nəcé shí mishwun nyəsh í ηgə gwáduga búgá jín.

⁹ Mə ηgə yə Zembî gúmá nə lám wām wəsh nəcé mə ηgələ bwíing Jəjə Kéel mə mwān yé. Zembî wəəηgú ji wúshined waamə nə mə anɡə nə bwelə yəw tédugələ bí bəsh. ¹⁰ Mə ηgə wá bí ja jəsh məjəgula mām dí; mə ηgə jí Zembî nə nkí á magulə, mə bəg nə fwámé fwála mə zə nūη bídí. ¹¹ Mə ji bul bə nə yéesh nə mə dúg bí. Mə cəel kwíind bí nə ísə Zembî mə də yə bwán bə zhí a *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád. ¹² Ntó ji nə mə ηgə jii nə shé bəg kul ηgwúd shú ná, búgá bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáag nə shé bəsh bəg nə məgwə, bí ηwa mwo mádí, mə ηwa námə bídí. ¹³ Bwaəηg, mə acéélé nə bí bəg kú mpu nə mə dú yígula nə mə zə nūη bídí. Mə ηgə jii nə séy jām í bəg námə nə mpumə bídí nda bíl ílwoη dí. Nji, zə wóós múús í, məkwowula mə abídé mə nə mə zəg. ¹⁴ Mə jisə nə mə bwíingug buud bəsh Jəjə Kéel, tə buud bwə mpu cug wá, tə buud bí kú mpu wá; tə ompuye ó ísə tə buud bwə cúgé ompuye wá. ¹⁵ Gwə wə mə ηgə bul jii nə mə zəg námə bwíing bí buud ə Róma Jəjə Kéel yí.

Jəjə Kéel dúsa nyúl mpífə mə Zembî

¹⁶ Mɛɛ mə anɡə nə gwág shwôn nə bwíingulə Jəjə Kéel dəəηgá. Nəcé a dúsa nə nyúl nkúl mə Zembî shú cugúlə múúd yəsh mə *búgula yé, tééd nə *Oyúden kala

1:1 Mis 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16 1:2 3.21; 1Pr 1.10-12 1:3 Mat 1.1; 20.30-31; Mis 13.33; 2Tm 2.8 1:5 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9 1:7 nə shɛɛ: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15 1:8 16.19; 1Te 1.8 1:9 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16 1:13 1Kr 9.19-22 1:14 Kol 3.11 1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24

nə Ogurêk bêsh. ¹⁷ Nəcə otútəlí ó Zembî* bwá má nyín Jəjə Kéel dî. Muud nyə é kumə otútəlí ó Zembî bəəng dí nə búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá nə: «Tútəlí muud mə dág cug nəcé bələ nə búgá».

Muud yêsh nyə a má byaagula nə Zembî

¹⁸ Mpugá nə Zembî ngə lwóya mpimbə jé í ngə zhu gwôw, a ngə nyada nə buud bwá ngə cugə cug á kú bish Zembî ngə sá olílingî wá, nəcé bwá ngə sá ná obúbálé bwá kú sêy. ¹⁹ Nəcə, isâ byêsh búúd bwá jálá nə mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ngəñ, Zembî nyəméfwó nyə a má lwó búúd byo ná ngəñ. ²⁰ Jí ntó. Zembî ñkul nyé á kú nə nji í anğê nə nyín; sâ gwáméfwó á jísó yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyə á té shí nə gwów yí, misóólúgú myé mí ngə lwágula ñkul nyé nə sâ gwáméfwó Zembî jísó yí. Múúd mə ká téduga tédúgá á fəg, a dág. Buud bwá cúgé ná nə kəod bí nə ñkul kaad yí. ²¹ Nəcə bwá á má sá ná, bwá má tɛm mpu isâ í dúgyá nə Zembî yí, bwá ayáyé nyə gúmá nə akíba mə jálá nə nyə Zembî yé. Wán faasúla isâ í mú kú nə mfíí, lám ímpwúfú wán í mú yídúgúd ná ñkwed. ²² Sâ jəəng í má sá ná bwá bég ilad, nji bwá ngə téduga nə bí nə fəg. ²³ Bwá á má sá ná, gúmá bwá jálá nə yə Zembî jí kú bá bwele fudə yé, bwá ngə yida yə ivugali í isâ í də bwoo yí, ivugali í búúd, nə ivugali í ínunú nə ivugali í ócúdu nə onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danğ-dánğ nə bwá ngəg nə bə íwímbúg yá milám myán, ngə sá misóólúgú mí áduđaná, ngə séémbuli mányúul mán bwáméfwó. ²⁵ Bwá á má shwəpla óbúbálé ó Zembî, yidá ñwa bwo nda ijəjə; bwá ngə yida kənd gúmá isâ Zembî nyə á té yíid, í njúl nə Zembî muud nyə a té isâ byêsh yé, nyə wá má jálá nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danğ-dánğ nə bwá bég iyéesh í isâ í shwôn. Budá bán bwá má bíd sálə sóólúgú nə budúm, bwá mú yida ngə sá bwá budá nə budá, í njúl nə ntó dí Zembî nyə á

kwambələ bwo ná í bág də bə yé. ²⁷ Námá mbií ngwúd wəəngá, budúm, bwá má lúgə ná bwá báləngí nə budá, bwá mú yida də bə ná, ngwól múdúm yə nə yéesh shú ngwól. Bwá ngə sá isâ í shwôn, ngwól múdúm balan nə ngwól nda mudá. Cwagəwálə bwá ngə cwagəwa wəəngá, bwáméfwó bwá ngə námə ñwa myəna myá cínəngá.

²⁸ Ná ndeé, nda bán bwá abíshé nə bwá mpúg Zembî ná, Zembî nyə a má ka bíd bwo danğ-dánğ nə bwá bég milúu kú də mpu faas isâ, ka ngə sá isâ bí kú jəla yí. ²⁹ Bwá mú lwándúlá nə olílingî, nə mbiya lám, nə yéesh mábii, nə gwólə lám, nə zhín, nə məgwú mə búud, nə ozhuyá, nə məkəñ, nə məfúlú kú nə wúmbálé; bwá kyey nə ontaandé, ³⁰ sá íkúdúgú, bwá mpii Zembî, sá mpyón, ñkəny mányúul, sá bəgəwa, bul bə nə fəg sálə məbôw dî, sá mینگáádə nə obyól bán. ³¹ Bwá mú kú ná bə məcəç, kú gwág múud cey lámúd, kú nə lám íñkúñkwon. ³² Í njúl ná bwá ngə mpu cígúlá má Zembî ná buud bwá sá mbií misóólúgú míni wá bwá mpíyá nə shwiy í, bán bwá sá myo, bwá gwág námə búúd bwá sá myo wá nywa.

2

Buud bêsh bí na məbɛç, tə Oyúden, tə ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ngə yə bóól búúd məbɛç yé, tə wo wá zə tə zə, wo cúgé nə kəod wó jí nə ñkul kaad yí. Nəcə, ja wó ngə yə bóól búúd məbɛç wo ngə sá isâ í məbɛç ímpwúd bwá ngə sá yí, woméfwó námə wá wo ngə yə məbɛç éne. ² Sə bêsh mə mpú ná, buud bwá ngə sá mbií isâ wəəng wá, Zembî ngə sámb bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo wá ngə yə bóól búúd məbɛç wo ngə námə sá isâ í məbɛç bwá ngə sá yí; wo tédúgá nə wo bá faam, ná Zembî nyə abúle sámb wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyény bímbí jə lám Zembî jí nə ndí yí, nə bələ á ngə bə kú lámusa yí, nə bwándúlə á ngə bwánd yí? Wo ampúyé nə jə lám Zembî ngə bə nə ndí ni í ngə cındal wo ná wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo má

1:17 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * **1:17** Mbií Zembî má də ci ná muud ji tətəlí muud yí. **1:18** 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 **1:21** Ifz 4.17-18 **1:22** 1Kr 1.19-20 **1:23** Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 **1:25** 9.5 **1:26** 1Kr 6.9 **1:27** Ləv 18.22; 20.13 **1:29** Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4 **2:1** Sôm 50.16; Mat 7.2 **2:4** Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15 **2:5** Iza 2.11-21 * **2:5** Məkál mə mítán mə ci na ná: wo ñgaan ná wo acéndé bəw-bəw kuú njəond wô.

yidá bæ nji miŋgáádé nə miŋgáádé*, mpug ná Zembî mə bá lwágulə búud bēsh mpimbə jé dúl jwówúd. Wo ηgə sá ná mpimbə jəŋg í bāg bul yáág shú dwō dí. Jwōw dəŋgú, Zembî mə bá lwágulə ná á də sámb buud mílású sémyé á tətəlí. ⁶ A bá yə múúd yēsh myəna myā misóólúgú nyə á sá myá. ⁷ Bəŋg bí nə zény ηgələ kə shwóg ηgə sá mənywa, ηgə sə ná bwə ηkənəwag, bwə bág nə gúmá, bwə cágəg cəg í cúgə nə ηkul shīn yí, a bá yə bwo cəg á kandugə kandugə. ⁸ Bəŋg bwə ηgə yida sá miŋgáádé, kú magulə óbábélé wá, bwə ηgə bə məzhí má olíŋgí wá, Zembî mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bēsh bwə ηgə sá məbōw wá, bwə é bwəma nə *incwaw í ntəg, bwə bá bə nə yágúwó. Jíni í tééd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogurék. ¹⁰ Bəŋg bēsh báá bwə ηgə sá mənywa wá, tééd nə Oyúden kala nə Ogurék í, bwə bá ηkənəwa, bwə bə nə gúmá, cəg bə bwo ná shəe. ¹¹ Mpugá ná Zembî nyə ádé baam nə ηgwól múúd ntə ηgwól. ¹² Ná ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwelə mpu *mbwoomb məcəx; ηkí bāŋ bwə sá *mísám, bwə bá jəx. Jəxlə wāŋ í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə məcəx yí. Bəŋg bwə á mpu *mbwoomb məcəx wá, bwə ká ηgə sá mísám, bwə bá ηwa məbəxé námə nda məcəx məŋg má ηgə lwágulə ná. ¹³ Buud bwə də gwágulə məcəx gwágulə gwágúlág wá, bwó dí búsé otətəlí ɔ búúd mísh má Zembî dí wá; nji, bəŋg bwə ηgə bə məcəx wá, bwó wə Zembî mə bá cɪ ná búsé otətəlí ɔ búúd wá. ¹⁴ Nkí íkúl ishús í ηgə sá isá mbwoomb məcəx í ηgə jí yí í njúl ná bwə áshígé lág məcəx, bwə ηgə sá isá byəŋgú nə fug byélé. Ntó má lwágulə ná məcəx məŋg mə á bwey nyíi bwédí cəgud. ¹⁵ Cəg ján í lwágulə ná misóólúgú mí məcəx mí bwo cilyá mílámúd; lám wāŋ í ηgə námə magulə ntó, misóólúgú mí məcəx myəŋg mí də nyīn námə ja bwə də faas ísá í məbəxé nə isá í nkáam yí. ¹⁶ Sā í bá nyīn ná ηgəŋ jwōw lá sémyé mílású yí wāni. Nəcə, Jəjə Kéel má ηgə bwiŋg yí ηgə cɪ ná, jwōw dəŋgú, Zembî mə bá nti *Kříst Yésus zə jaaw nda mítédúgá mísá búúd ishwoo mímwə dí ná.

Oyúden bwə á sá məlwə

¹⁷ Wo muud jí nə jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwəŋ *mbwoomb məcəx dí, wo ηgə ηwa gúmá nəcə wo mpúlə fwámé Zembî. ¹⁸ Wəe wo mpú sá Zembî wəŋgú ηgə jii yí, mbwoomb məcəx í ηgə ntəg sá ná wo mpúg də féesh sá jí nə mfíi yí. ¹⁹ Wəe wo ηgə téduga ná Zembî nyə á yə wo séy lwólə wəancímncím zhií, wo ηgə fəen bəŋg bí yídúgúd wá məŋkenya. ²⁰ Wo ηgə téduga ná Zembî nyə á yə wo séy jígúliłə ílad, ná wo jɪ yígúli íkúkágə, ná mbwoomb məcəx í má sá ná wo mpúg óbábélé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ká jígúli wóméfwó nəcə jí? Wo wə ηgə cúndə ná buud bwə nda júwo, nji wəe ká ηgə júwo nəcə jí? ²² Wo ηgə cɪ ná buud bwə nda sá míncəmb, ká nəcə jí wé ηgə sá yí? Wo ηgə mpii ozembî ó áyadúg, nəcə jí wó ηgə júwo isá í ózembî bəŋg yí? ²³ Wo ηgə ηwa gúmá ná wo mpú məcəx, wo ηgə nyiŋgə caam mwo; caamálə wó ηgə caam mwo ni, wo ηgə júwo Zembî gúmá jé!

²⁴ Wo má dúg í? Kálad Zembî ηgə cɪ ná: «Bí ηgə sá ná íkúl ishús í ηgəg nə *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bə ná ábiwáág jí nə mfíi shú dwō dí ja wó bə mbwoomb məcəx yí. Wó ká yida ηgə caam məcəx, wo bə námə mísh má Zembî dí nda muud cúgə síyá ábiwáág yé. ²⁶ Nji, ηkí muud cúgə síyá ábiwáág yé má bə mbwoomb məcəx, a bə mísh má Zembî dí nda muud jí síyá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyə áshígé byél kúl búúd í də síyá ábiwáág dí yé, ηkí nywáá ηgə bə məcəx, a bá sámb wo mílású. Nəcə wo aŋgə nə cəgə nda məcəx mə jí ná, í njúl ná wo jí nə məcəx micilyá, wo námə nə ábiwáág. ²⁸ Jí ná, bələ Yúden cúgə nji síyálə íyuug, ábiwáág kú bə nji nyəŋg bwə sá nyúúlúd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyəŋg nyə á má magulə cəg Yúden nyádí tédugá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyəŋg nyə á má síy lám dí cwú yé; nyāŋ má zhu wə Nkəŋkə Shíshim, kú bə nəcə muud ηgələ bə məcəx. Fwámé Yúden jí nyəŋg mə ηwá gúmá mísh má Zembî dí yé, kú bə mísh má búúdəd yé.

2:6 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27   **2:11** Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1   **2:12** Mat 7.21   **2:16** 2.6; 1Kr 4.5   **2:17** 9.4; Iza 48.1   **2:19** Mat 15.14   **2:21** Mat 23.3-4; Yuá 7.19   **2:24** Eze 36.20   **2:25** 1Kr 7.19; Gal 5.3   **2:26** Gal 5.6   **2:28** 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11

3

Tútálí muud cugé shí gaád

¹ Ká ñkí ntó, *Oyúden bwé ntɔ bóól búúd nə nyáyé zhíí? Ábɪwáág jɪ nə wáyé mfií? ² Tɔɔ nyáyé zhííd, tɔɔ nyáyé di, Oyúden bwé ntɔ. Bwé ntɔ nəcé, í tééd fwo bæ ná, bwé wá Zembí nyə á kala iciyá byé wá. ³ Ká jɪ? Ñkí bóól Oyúden bwé á bæ kú bɛ mícɛɛlá myá bɛnɔŋ Zembí, yə sá jɔɔŋ wá í é sá ná Zembí bág kú ná bɛ iciyá nyáméfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbô! Í cugé nə ñkul bæ ntó! Buud bwé jɛlá nə mpu ná Zembí má dɛ ci ñji obábálé, buud bɛsh bwé ñjúl obwiingye ó íjɔ́. Sâ jɔɔŋ wá jɪ cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná:

Buud bwé jɛlá nə mpu ná
iciyá byô bí ñji obábálé;
ñkí bwé tál wo kɔɔd dí, wo ntɔ.

⁵ Ñkí olíingɛ búsú bwé dɛ sá ná otútálí ó Zembí* bwé mpúg nyîn, sá ka ci cínɔŋ nə jɪ? Ye sá é ci ná Zembí má dɛ námé sá ócícéndé ja á dɛ lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbô! Í cugé nə ñkul bæ ntó! Í ká bæ ntó, Zembí ka sám búbúud milású ntúdelé?

⁷ «Ñkí íjɔ́ byâm í dɛ sá ná obábálé ó Zembí bwé búlɛg mpu nyîn, mə é ka nyiŋgə ŋwa mábɛɛ mə *sám na ntúdelé?» ⁸ Muud jɪ nə ñkul ci na ná: «Sá sáágá məbôw, məbôw mɔɔŋg mə wééshúlig mənywa?» Bóól búúd bwé ŋgə ntáma mə jɪnə wá, bwé ŋgə ci ná mə á ci ntó. Zembí mə bá yə bwo intúgúlí í jála yí.

⁹ Sá kág ci ná jɪ? Ye sá Oyúden sá ŋgə ntɔ bóól búúd nə nyúl zhíí? Cwú! Sá ŋgə kúnɔw lwágulə nə buud bɛsh búsə mányámá má mísámúd, buud bɛsh tɔɔ Oyúden tɔɔ Ogurêk. ¹⁰ Sâ jɔɔŋ wá Mícilyá mí ŋgə lwágulə kúl mí ŋgə ci ná:

Kú nə muud jɪ tútálí, kú nə tɔɔ ŋgwú.

¹¹ Kú nə muud jɪ nə fɛg, kú nə muud ŋgə sɔ́ Zembí.

¹² Buud bɛsh bwé á má wú zhííd
bɛsh bwé mú ŋgə cwagɛwa ntó,
kú nə tɔɔ ŋgwú jɪ nə jɔ́ lám,
kú nə tɔɔ ŋgwú nə ŋgwú.

¹³ Ñkwoóminú ján jɪ nda shwɔŋ í má bân yí. Júm dán í wééshúlig ñji məshúgá, Sâ í wú bwo mpúsə íjá í mpu yí jɪ nda məjə mə nywá.

¹⁴ Məzhúŋgúlú nə iciyá í ófimâl í á má lwánd bwo mímpud nə cwóó.

¹⁵ Məkuú má cáas bwo shí ñji kálə gwú búúd.

¹⁶ Kúl jêsh bwé ká yí, bwé ŋgə gwílya mənywa mə búud, ŋgə nyasulə buud mántágulad.

¹⁷ Bwé ampúyé zhíí mətəla.

¹⁸ Bwé abwélé bæ nə tédúgá nə bwé fúnda Zembí.

¹⁹ Sá má mpú ná sâ jêsh *mbwoomb máɛɛ í ŋgə ci yí, í ŋgə dúgya nə buud bwé á yéyɔw mbwoomb máɛɛ wá. Jɪ ntó shú ná muud bág kú bɛny mpu, í mpúyúg nə buud ó shí mishwun bɛsh bwé á má byaagulə mísh má Zembí dí. ²⁰ Gwə wá jɪ ná, muud tɛem sá mísóólúgú máɛɛ mə ŋgə jɪ myá, Zembí nyə abále ci ná muud wɔɔŋgú jɪ tútálí nəcé ntó. Nəcé məɛɛ məsə yidá bæ shú ná muud mpúg ja á má sá sám yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wá í sá ná muud nyínúg tútálí

²¹ Jaá ga jɪ ná, Zembí má lwóya otútálí bé, kú ciingya mbwoomb máɛɛd. Mbwoomb máɛɛ nə micilyá mí *búbúud ó micúndé mí ŋgə yida bwiing otútálí Zembí má lwóya wá.

²² Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembí ci ná a jɪ tútálí muud. A dɛ sá ntó nə muud yêsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcé buud bɛsh bwé á má sâ, nə ndéé milwanó mí Zembí mí á má wú bwádí ícugud. ²⁴ Ñji, Zembí nywáá, mə ci ná búsə otútálí ó búúd. A mə ci ntó ashwá nə jɔ́ lám jé, nəcé shwiy mə *Kríst Yésus í yíl bwo mányámád. ²⁵ Yésus-Kríst wá Zembí nyə á yána tâŋ cúdú məzán yé, shú ná mácií mé má shwíyúgú, muud mə búgúlá nyə yé bág nə ijuugá í *mísám. Yánalə Zembí nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə nə a jɪ tútálí nəcé nyə á ŋgə bíd misám búúd bwé á ŋgə sá yág ja Zembí nyə á ŋgə ná jísɔw yí. ²⁶ Nyə á ŋgə

3:2 9.4; Sôm 147.19-20 3:3 9.6; 11.29; Ilŋ 23.19; 2Tm 2.13 3:4 Sôm 51.6 3:5 9.14 * 3:5 Mbií Zembí má dɛ ci ná muud jɪ tútálí muud yí. 3:8 6.1 3:9 1.18-2.24; 3.23 3:10 Sôm 14.1-3 3:13 Sôm 5.10; 140.4 3:14 Sôm 10.7 3:15 Iza 59.7-8 3:18 Sôm 36.2 3:20 Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 3:21 1.2, 17 3:22 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 3:23 5.2, 12; 8.18-20; Mət 3.19 3:24 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 3:25 mácií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbá 1.5; 5.9 tútálí: 1.17; 3.3-4

jísow ntó a ηgá mpu ná Yésus mə bá zə bə *lím ícweel. Ja gaád a mə lwóya shwiy mə Yésus dí ná a ji Zembî á otátəlí. Gwə wə á mə sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəηgá ji tətəlí muud.

²⁷ Ká muud ji nə ηkul ηkêny nyúúl na nə nyáyé zhíí? Kú nə təə zhíí. Nəcə ji? Nəcə, bəélə məcəξ dí wúsə nə mfií, í yidá bə búgúlálə. ²⁸ Sə ηgə téduga ná Zembî mə də ci ná muud ji tətəlí muud ja múúd wəηg mə búgula yí; í ádé bə nəcə ηgələ sá misóólúgú məcəξ mə ηgə jii myá. ²⁹ Ye Zembî ji nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námá Zembî á bóól búúd bēsh íí? Haaw! A ji námá Zembî á bóól búúd bēsh. ³⁰ Nəcə Zembî ji nji ηgwûd. Nyə wə mə bá ci ná buud ə ábiwáág bí otátəlí ja bwə búgula yí. Nyə námá wə mə bá sá ná, búúd bwə cugé búúd ə ábiwáág wá bwə ká búgula Yésus íí, a ci ná bwə músə otátəlí ə búúd. ³¹ Ye ntó ji ná sá mə jímbál *mbwoomb məcəξ nəcə búgá? Mbô! Í cugé ntó! Sə ηgə yida mpu təl mbwoomb məcəξ fwámé céd.

4

Búgá mə Aburaham jísə sə yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú mə dā *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bág nə jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud nəcə misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhíí ná a ηkényúg nyúúl; nji a kú ηkêny nyúúl mísh mə Zembî dí. ³ Ká Kálaad Zembî ηgə ci ná jí? Ngaá a ηgə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembî,
Zembî mú lə nyə búgá jé jəηgá,
a mú ci ná Aburaham ji tətəlí muud.

⁴ Sə mə mpú ná muud mə sá gúl séy yé mə də ηwa myána; myána myəηg mí cugé ná bwə sá nyə mpaam, mísə sá bwə mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembî mə də sá ná muud jí kú bish nyə yé bág tətəlí muud. Muud mə jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya misóólúgú. Muud mə mágulé ntó yé, Zembî lə nyə búgá jé, a ci ná a ji tətəlí muud. ⁶ Ntó wə *Dávid ηgə lás ja á ηgə bwiηg mənywa mə múúd jí ná Zembî

nyə alýyé nyə misóólúgú, á yida ηwa nyə ná tətəlí muud yé. ⁷ Dávid nyə á ci ná:

Buud Zembî mə juu nə fúlú nyáη a kú bish məcəξ wá,

á mə jímbal *mísəm myáη wá, bwə mə jəla.

⁸ Muud Cwámaba mə bə kú ná kwo lə *səm yé yé, mə jəla.

⁹ Jəlálə wəηg, ye wúsə nji shú buud ə ábiwáág, yé wí námá shú búúd bwə cugé nə ábiwáág wá? Gwágúgá ná sə ηgə ci ná: «Zembî nyə a dág búgá mə Aburaham, a mú ci ná a ji tətəlí muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud yí? Ye í á bə Aburaham mə shîn síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shigé bə a mə shîn síya, í á bə a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka ləg ábiwáág təη məyigyé lwólə ná Zembî nyə á ci ná a ji tətəlí muud. Zembî nyə á ci ná a ji tətəlí muud nəcə búgá nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sóηgú á buud bēsh bwə búgúlá Zembî nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəcə Zembî mə lə bwo búgá jáη, a mú ci ná búsə otátəlí ə búúd nda Aburaham. ¹² Bəηg bwə mə síya ábiwáág wá, bwə ka bə kuú njəənd sóηgú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham ji námá sóηgú wáη.

¹³ Zembî nyə á kaag Aburaham bəñη mpwəη buud nyé ná bwə wə bwə bá bə nə shí nyēsh. Í a shigé bə nəcə Aburaham mpúlə bə məcəξ; í á bə nəcə Aburaham nyə a búgula, Zembî mú ci ná a ji tətəlí muud.

¹⁴ Í ká bə ná buud bwə ηgə bə məcəξ wá, bwə wə bí nə kəw lú ísá Zembî nyə á kaag yí, mpu ná búgá í mə bə kú nə mfií, ηkaagé kú nyiηgə bə sá múúd mə wímbé nə kənd lâm yí. ¹⁵ Nəcə məcəξ wə mə də sá ná mpimbə mə Zembî í bííg muud; məcəξ mə á mbəm bə kú bə, caamúlə məcəξ kú námá bə. ¹⁶ Gwə wə jí ná, búgá wə í é sá ná muud ləgúg mənywa Zembî nyə á kaag má. Í bə ntó shú ná mpaam mə Zembî í mpúyúg, ηkaagé í mú bə nə mfií shú mpwəη buud mə Aburaham nyēsh. Mfií wəηg í cugé nji shú bəηg bwə á ləg *mbwoomb məcəξ wá; wúsə námá shú bəηg bwə ηgə búgula nda Aburaham

sóonǵá á sá bēsh wá. ¹⁷ Sá jǵonǵ jísə Mícilyád ná: «Mə a sá né wo bág sóonǵá á ncúlyá ikûl nə ilwonǵ.» Abərahām jǵi sóonǵá wúsú mísh má Zembî nyə á búgula yéd, Zembî má də gwûmushi mímbimbə, də sá né sâ í cúgé yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í á bə né muud kú ná bwánd nə búgá yí, Abərahām nywáá nyə á ngə gwaa kənd mísh nə búgá. Nyə a búgula Zembî, a músə bə sóonǵá á zhwog ikûl nə ilwonǵ. Mícilyá mí ngə ci ná: «Bímbí ni wə mpwonǵ buud nywô í bá bə yé.» ¹⁹ Ná ndéé, Abərahām nyə á bə nə mimbû kúná-kúnə nə təd, a ngə mpu ná nyúul má shîn kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Abərahām nyə á tɛem ngə dúg isâ ini ntúni, búgá jé í á shígé shímba. ²⁰ Búgá í á shígé fúfə nyə ná a shwána nkaagə má Zembî. Búgá jé í á yida ləshishi nyə, a mú yə Zembî gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindí nə ncindí ná Zembî jǵi nə nǵul mə sá sâ á má kaag yí. ²² Sâ jǵonǵ wə ciyá jí ná: «Zembî mú lǵ nyə búgá jé jǵonǵá, a mú ci ná a jí tətəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ngə ci ná: «Zembî mú lǵ nyə búgá jé jǵonǵá» ni, í cúgé nji shú má Abərahām nyəmɛfwó, ²⁴ wúsə námá shú dúsu. Zembî mə bá námá lǵ sá jísú búgá, sá bēsh buud sə ngə *magulə ná Zembî nyə a gwûmushi Cwámba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcə Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembî nyə a gwûmushi nyə shú ná sá bág otətəlí ɔ búúd nyádí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá nǵkwambulə

¹ Ná ndéé, nda Zembî má ci ná sá mú otətəlí ɔ búúd nəcé búgá ná, mpwogé músə mpádúgá sánǵn Zembî nəcé Cwámba wúsú Yésus-Kríst. ² Ntó, nda sá bí nə búgá ná, sá mú nə zhií ná sá ciingya wə Yésus ná ndéé kə bwəma nə mpaam má Zembî. Mpaam nyǵonǵ dí wə sá ngə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ngə ntǵ cugə milúu ná sǵn nəcé sə ngə bwánd nə búgá jēsh ná sá má bá námə nǵkənəwa mǵnǵkənəwa má Zembî. ³ Sə má bul nyingə bə nə milúu ná sǵn ja *íncwaw í ntǵ

í ngə bíí sá yí, nəcé sá má mpú ná incwaw í ntǵ í jíǵúlí sá ná sá bág nə zény kálə shwóg. ⁴ Muud nyə á má jíǵ zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná də búla ja mǵbwábúlán má é də wós nyə yí; bálə kú búla wǵonǵú í mú sá ná a mpúǵ ngə bwánd nə búgá. ⁵ Sə ábúlé sámba nə bwándúlə sá é bwánd ntó yí, nəcé Zembî nyə a má yə sá Nǵkəǵkə Shíshim ná a ngəǵ nə myeeg sá cəlí mílamúd.

⁶ Kríst nyə á zə yə fwála Zembî nyə á cǵlə yíid, ja sá á bə ná itag-bwool yí, ja jǵonǵ wə *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bish Zembî wá. ⁷ Muud cugé nə nǵul mpu magulə ná a yə jilá má tətəlí muud; muud jí nə nǵul yə jilá mə múúd jí fwámé múúd yéd. ⁸ Zembî nywáá ngə yida lwágulə ná á cəl sâ. Ndəm á cəlí jǵonǵ nyí ná Kríst nyə á zə yə jilá jísúd sə njúl ná ósól ɔ *mísám. ⁹ Nǵkámásá ná Yésus fwó sá ntó sə njúl ósól ɔ mísám, nǵkəmusa nə ja mácií mé má má sá ná Zembî cǵg ná sá bí otətəlí ɔ búúd ga; ngaa ná nyə é ka sá ná sá fáámugí nə mpimbə má Zembî í ngə zə yí? ¹⁰ Zembî nyə á nti mwân yé zə yə shú ná shwiy dé í sáǵ nǵkwambulə mpádúgá sánǵn. Nǵkámásá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhizhíǵ myé yí, nǵkəmusa nə ja sánǵn mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sá cug nəcé Kríst ngə cugə. ¹¹ Jēsh námá dí cí. Sə búsə nə milúu ná sǵn nə Zembî shú má Cwámba wúsú Yésus-Kríst muud nyə á má zə sá ná sánǵn Zembî bág mpwogé jaá gaád yé.

Yésus jí Adam ábɛɛ

¹² Sâ má ngə cəl ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nəcé muud ngwúd, sám wǵonǵú mú julə shwiy; shwiy mú kala nə búúd bēsh, nəcé buud bēsh wə bwə á sá sám. ¹³ Shúshwóogú ná Zembî zǵg yə Moyíz mǵcǵǵ, sám í á bwey də bə shí mishwun; nji, Zembî nyə a shígé fwo də lǵ búúd misám nəcé mǵcǵǵ kú fwo bə. ¹⁴ Nji, té wúlə wəla má Adam zə wós wəla má Moyíz íí, shwiy í á ngə bii buud bēsh tǵ buud bwə á shígé sá mbií sám nda caamúlə mǵcǵǵ Adam nyə á caam yí.

4:19 Mət 17.1-6; Heb 11.11 4:21 Mət 18.14; Luk 1.37 4:22 4.3 4:23 10.9; 15.4 4:25 Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 5:1 3.21-30 Zembî má ci ná sá mú otətəlí ɔ búúd: 3.25-26 5:2 mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgá: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 mǵnǵkənəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 5:3 Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 5:5 8.39; Sóm 22.6; Heb 6.19 5:6 1Pr 3.18 5:8 Yuá 3.16 5:9 1.18; 1Te 1.10 5:10 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 5:11 8.31 5:12 Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10 5:13 4.15 5:14 1Kr 15.21-22, 45-49

Adam nyɛ jisə vugali mə múúd nyə á jəla nə zə yé. ¹⁵ Sá cúgɛ nə ŋkul yüga íwushí í Adam nə yána mə Zembî. Jí ná, iwushí í Adam muud ŋgwûd í á sá ná zhwog buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam mə Zembî í ntɔ́ mínji, yána nyə á yə zhwog buud lúú mə Yésus-Kríst muud ŋgwûd yí í bul bæ nə mfíí. ¹⁶ Məma salanê jisə mpédúgá sâ Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nə sóólúgú íwushí í múúd ŋgwûd í á sá yí. Nəcə, sémyé í á bɛ iwushí í múúd ŋgwûd yí í á bæ ná muud mə jəlá nə bwəma nə intúgúlí í ayíyáág. Nji, ja búúd bwə mə sá mísəm ná sâ sâ sâ yí, yána mə Zembî dáá í mə yida sá ná buud bwə bág otátəlí ɔ́ búúd mish méd. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúd ŋgwûd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bəsh. Nji, Zembî mə sá búúd mbiya məma yána lúu mə Yésus-Kríst muud ŋgwûd dí; a mə sá bwo mənywa, a sá ná bwə bág otátəlí ɔ́ búúd. Bwə bá cugə nəcé *Kríst, bən̄n̄ ka bá bæ mícî.

¹⁸ Nda í ká bæ ná wusúlə múúd ŋgwûd nyə á wush yí í á sá ná buud bəsh bwə bág nə intúgúlí ná, ntó námá, Zembî nyə ci ná buud bəsh básə otátəlí ɔ́ búúd nəcé sóólúgú tátəlí muud ŋgwûd nyə á sá yí. ¹⁹ Námə nda búúd bəsh bwə á mə bæ ósól ɔ́ mísəm nəcé sóólúgú málwə múúd ŋgwûd nyə a sá yí ná, ntó námá wə zhwog buud bwə bá bæ otátəlí nəcé sóólúgú mágwág múúd ŋgwûd nyə a sá yí.

²⁰ Zembî nyə á wá *mbwoomb məcəɛ shú ná iwushí í mpyáánzág. Nə ndeé, kúl səm í á mpyáánz yí, mpaam mə Zembî í á nyiŋgə mpyáánz ntɔ́ íwushî. ²¹ Mpaam mə Zembî í á mpyáánz ntɔ́ íwushî shú ná, nda səm í á ŋgə jwɔ́, í dúgə sá ná buud bwə bwəmag nə shwiy ná, mpaam mə Zembî í jwɔ́g ja gaád, ŋgə sá ná buud bwə bág otátəlí ɔ́ búúd; nə ndeé, sá mú nə ŋkul jee lág cugə á kandugə kandugə lúu mə Cwamba wúsú Yésus-Kríst dí.

6

Sá básə mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misám yí

¹ Shé kág ci ná ji? Ye shé mə jəlá nə ŋgə kə nə *mísəm shwóg nə shwóg shú ná Zembî ŋgəg nə bul nyiŋgə sá shé mpaam? ² Mbô! Í ajəláyé nə bæ ntó! Shé á mə yə, shwiy dɔ́ŋg í á mə sá ná shé béégyág nə mísəm; shé é ka nyiŋgə ŋgə cugə mísəməd na ntədəlé? ³ Ngaá bi mə mpú nə sá bəsh buud sá á ŋgə duwan tən̄ buud ɔ́ Yésus wá, sá á mə yə námə nduwán wəŋgú? ⁴ Ntó ji ná duwanúlə sá á duwan yí, sá á yə, sən̄n̄ Yésus sá mú dɔ́w. Ntó mə ká ná, nda ŋkúl ayíyáág mə Sóón̄gú í á gwúmushi nyə ná, shé mə jəlá nə ka cugə cugə ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ŋkí sá mə ci ná shwiy dé í músə shwiy dúsu, gwúmúlə yé í é bæ námə gwúmúlə wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbií búúd shé á dɛ fwo bæ yí í á bæ mbádúgá nə *Kríst ja nyə á yə kwólós dí yí. Í á s̄y ntó shú ná ŋkul mísəm mí á dɛ bæ nə ndí shédí mílám dí yí í shínúg kandugə, shé wúg mányámá mə mísəməd. ⁷ Mpugá nə muud mə yə yé, mísəm mí ányíngáyé ná jwú nə nyə. ⁸ Nda sən̄n̄ Kríst sá á yə ná, sá mə tédúgá nə sən̄n̄ sá é cugə námə. ⁹ Sá mə mpú nə nji Kríst nyə a gwúm yí, nyə abúlə ná nyiŋgə yə, shwiy í cúgɛ ná nə ŋkul bii nyə. ¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégyág nə mísəm ja ŋgwûd á kandugə; cugə á ŋgə cugə yí jisə shú mə Zembî. ¹¹ Námə mbií ŋgwûd wəŋgú, bi mə jəlá nə ŋwa bíméfwó nə bi á mə yə, shwiy dɔ́ŋg í á mə sá ná bi béégyág nə mísəm; nji bí ka ŋgə cugə shú mə Zembî, kwon̄ mə Yésus-Kríst dí. ¹² Səm í á jəláyé ná nə nyiŋgə jwú nə mənyúúl mún mə bá yə mání; mbô, *səm í á jəláyé ná nə sá ná bi dúg ŋgə bɛ iyéesh ya mənyúúl mún. ¹³ Kúgá ná dɛ balan nə ikúl í nyúúl bín dɛ sá olíŋḡi námə nda bí bí ná málwəá mə mísəm. Yidagá yə Zembî mənyúúl mún nəcé bi a shí yə, nə ndeé bi mú gwúm. Ntó, balanugá nə ikúl í nyúúl bín dúlə sá otátəlí. ¹⁴ Səm í abúlə ná nyiŋgə jwú nə bi; nəcé bí cugə ná íjwúga í məcəɛd, bi básə mpáam mə Zembî dí.

Sá básə mikwám mí cugə á tátəlí

¹⁵ Ntó wə jí? Sá sáág *mísəm nəcé sá músə mpáam mə Zembî dí, kú ná bæ íjwúga í məcəɛ

5:17 bən̄n̄ ka bá bæ mícî: Mat 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbú 20.4, 6 5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr 3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24 6:9 Mis 2.27; Heb 9.25-28; 1Pr 3.18 6:11 Gal 2.19; 1Pr 2.24 6:12 12.1 6:14 5.2; Gal 5.18; 1Yn 3.6 6:15 6.1 6:16 Yuá 8.34; 2Pr 2.19

di? Mbô! Í ajáláyé nà bə ntó! ¹⁶ Nɡaá bi mə mpú ná bí mə ká yə múúd mənyúul ná bi é də sá nyə məgwág, bí shwal bə málwaa mé? Bi búsa məlwaa mə múúd bí mə sá məgwág nə ndí yé. Bí mə ká bə málwaa mə mísəm, mísəm mí kwaamb bí shwiy; bí mə ká bə málwaa mə Zembî, Zembî ci ná bí bí otátəlí ɔ búud. ¹⁷ Akíba nə Zembî nəcé yág íí, bí á də bə məlwaa mə cug mísəm; nji ja gaád íí, bí a mə kənd milām mín myēsh njígúlá í ngó jííɡuləw buud bēsh yíid, njígúlá bí á lóg yí. ¹⁸ Bi a mə shwub nə mísəm, bí músə məlwaa mə cug otátəlí. ¹⁹ Mə lás ná zhizhe lásúle á buud nəcé bi ádé leel gwág. Mwôw mə mpús íí, bí á də balan nə ikúl í nyúul bín də cugə nda məlwaa mə mísólúɡú mí áduđaná, məlwaa mə cug á kú bísh məcéx; zhúɡúlá a cínəngú í á bə ná bí á də sá Zembî məlwə. Jaá gaád íí, ságá ná ikúl í nyúul bín í bəg məlwaa mə cug otátəlí; zhúɡúlá a cínəngú í é bə ná bí é ngə cugə cug Zembî mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á də bə məlwaa mə mísəm yí, í áshíɡé də bə bí yímbəlí ná bí kəndug milām otátəlí dī. ²¹ Wáyé mfií bí á bə nə ndí ja jəng yí? Nɡaá bi mú də gwág mísólúɡú mín shwôn, nəcé mí á də bə myəng mi kənd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî mə yíl bí mənyámá mə mísəməd sá ná bí bəg məlwaa mə ná, bí mú ngə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námə nə cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, sém í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywaa mə yó múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwon mə Cwámba wúsú *Kříst Yésus dī.

7

Sá ngə sēy nə Zembî mbií áɡúgwáan

¹ Bwaang, ja mə ngó lás nə bí yí, mə mpú ná mə ngə lás nə buud bwə mpú məcéx wá. Nɡaá bi mə mpú ná məcéx mə də jwú nə muud nji ja múúd ngó ná cugə yí? ² Nda mudá, nkúmba céx í ngə laad nyə nə ngwúm yé té wēsh ngwúm ngó ná cugə yí. Nji, ngwúm mə ká yə, céx dəngú kú ná bii múdá. ³ Ntó ji ná, múdá mə ká ntə wúl njów báád ngwúm ná nə mísh íí, bwə jəw nyə ná mudá

minəmb. Nji, nkí ngwúm mə yə, céx kú ná nyingə bii múdá; á ká ntə wúl njów báád íí, á kú bə múdá minəmb.

⁴ Bwaang, jí námə mbií ngwúd wəngú shú dún, bí músə buud ɔ *Kříst, sá jəng í á mə sá ná bí bəg mimbimbə shú sá í dúgyá nə məcéx yí. Bi á mə ntə məbwə mə múud shúsúd, múúd nyə a gwúm yé. Í á sīy ntó shú ná shé wúməg Zembî mpumá*. ⁵ Nəcə, ja shé á ngə ná bə iyéesh í cug múúd yí, məcéx mə á də shwambələ bəw-bəw iyéesh bísú. Bəw-bəw iyéesh bísú byəngú wó í á də ngə sēy sádí íkúl í nyúulád, mpúmá a cínəng nyə á bə nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í dúgyá nə məcéx mə á də bii shé mikwám má; ntó, shé mə wú mikwám myəngúd. Shé mú məlwaa mə Zembî mbií áɡúgwáan Nkénkē Shíshim ngó lwəgulə shé yí, kú ná bə mbií á yág shé á ngə bə məcéx nda məsə cilyá ná.

Ká məcéx mə ngə kwínd ji

⁷ Shé kág ci ná ji? Məcəx mə mə yidá bə *səm? Mbô! Í cúɡé nə nkul bə ntó! Nji, məcéx mə á mbəm bə kú bə, mə a shíɡé nywá mpu sá bwə jəw ná sém yí. Nəcə, céx í á mbəm bə kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sá nkán», mə a shíɡé nywá mpu sá bwə jəw ná iwímbúg yí. ⁸ Sém í á ngə zhií na mpéndí níid, í mú sá ná mə téédúg ngələ wímb isá mimbii mimbii. Məcəx mə ká bə kú bə, sém mə yə. ⁹ Té wēsh mə á ngə ná bə kú mpu məcéx yí, mə á ngə cugə. Ká, nji mə á ka zə mpu mpéndí yí, sém mú bān lúu, ¹⁰ məe mú yə. Mpéndí í á bə ná í kwáambug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, sém í á ngə zhií mpéndíid, í mú jwəngulə mə ná ndéé í mú gwíílya mə.

¹² Sā ngwúdú, məcéx máá məsə nkénkē sá, sá məcéx mə ngó jii yí í njúl námə nkénkē sá, í njúl tətəlí, nkí nywa. ¹³ Ká, ye sá ányunywaá í mə yida bə sá shwiy shú dáamə? Mbô! Í cúɡé ntó! Jí ná sém í á yida ngə zhií sá ányunywaá dí ná í zə gwíílya mə; ntó, mpéndí í mú sá ná sém í mpúyúg, í mpúg námə nyín ná wúsə mbiya bəw-bəw sá.

Cug mísəm í də wá múud mənyámád

6:17 Yuá 8.32 6:18 8.15; 1Pr 2.24 6:21 7.5; 8.6, 13; Zhk 1.14-15 6:23 5.21 7:2 1Kr 7.39 7:4 6.4; Gal 2.19 * 7:4 Mpumá nyəng wə misólúɡú. 7:5 6.21 7:6 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 7:7 4.15 7:7 Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 7:8 1Kr 15.56 7:9 5.13 7:10 Ləv 18.5 7:11 Mət 3.13 7:12 1Tm 1.8 7:14 Sòm 51.7 7:15 Gal 5.17

14 Haaw. Sá má mpú ná mæçç mäsə sâ á *shíshim, mæ mæ ngə ná bɛ iyéesh í cug múud, mæ jì kwám á *mísám. 15 Sâ gwáméfwó má ngə sá yí, mæ anɣê nə wámɓələ gwo. Mə anɣê nə sá sâ má céél sá yí, nji sâ má ngə mpii yí, gwə wə má sá yí. 16 Nda jí ka bə ná sâ má ngə sá yí mæ anɣê nə cɛel gwo ná, mæ má ka dúg ná mæçç mäsə jɔjɔ sâ. 17 Ntó, mæ ná dí ngə sá isâ má ngə sá yí, jísə sám í njúl mæ nyúúlád yí. 18 Mə mpú búbálé ná nkul mæ sá mánywa yí í cúgé cug múúd jâmud. Yéesh nə yéesh jân wə má jí nə nkul gwág yí; nji, kú nə nkul má sá mánywa má ngə cɛel sá má. 19 Ntó jí ná, mánywa má céél sá má, mæ asáyé mwo; nji mæbôw má acéélé sá má, mæ yidá mpu sá mwo. 20 Nda jí ka bə ná mæ ngə sá sâ má acéélé yí ná, mæ dí ngə sá isâ, jísə sám í njúl mæ nyúúlád yí. 21 Mə má ka kwey ná nyúl nkúl nyísə mádí cugud; nkul nyɔɔng wə í du sá ná, ja jêsh má céél sá mánywa yí, mæ yida sá mæbôw, 22 í njúl ná mæ ngə gwág nywa mæçç má Zembî mádí lâm dí cwû. 23 Nji mæ má kwey ná nyúl nkúl nyísə mæ nyúúlád í ngə lumbuli nə isâ téduga wâm í ngə magalə yí. Nkul nyɔɔng í ngə sá ná mæ bág kwám á nkul mísám mí nə ndí mádí íkúl í nyúúlád yí. 24 A nkúnkwónjúlə mæ e! Nyúúl ga í ngə kə nə mæ shwiyud. Zə e bá yíl mæ mága mányámád e? 25 Yé Zembî, akíba nə wo kwonj mæ Cwámaba wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád ná, fɛg nyâm í ngə sá ná mæ bág lwaá lú mæçç má Zembî, iyéesh byâm byân í ngə sá ná mæ bág lwaá lú nkul mísám mí nə ndí yí.

8

Shíshim má Zembî wə ngə kyey nə mbúgala

1 Ntó, jaá ga dí, buud bwó mú buud ó *Kríst Yésus wá bwə anyingáyé ná kwo bwəma nə intágúlí í *mísám. 2 Nkul Nkɛnkɛ Shíshim jí nə ndí yí í má yíl wo mányámá má mísámúd, wo abálé ná kwo yə shwiy lú mísám, nəcə nkul nyɔɔng wə í du yə múud mæ Kríst Yésus cug. 3 Mæçç má Moyîz má á

shígé bə nə nkul sâ ntó nəcə cug múúd í cúgé nə nkul bɛ mwo. Nji, Zembî nyə a shí sâ; nyə á nti Mwân yé zə jím bal búúd mísám. Mwân mú zə nwa nyúúl búúd ə mísám bí nə ndí yí, ná ndéé Zembî mú yə nyúúl nyɔɔngú intágúlí í mísám. 4 Nyə á sâ ntó shú ná shé bág nə nkul mæ bɛ ótátəlí bêsh mæçç má ngə jii wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngə kyey nə shé, í é bə Nkɛnkɛ Shíshim.

5 Buud iyéesh í cug múúd í ngə kyey nə ndí wá, isâ í cug múúd wə bân bwə du tál shwóg yí. Bɔɔng Nkɛnkɛ Shíshim ngə kyey nə ndí wá, bwə du tál isâ í Shíshim shwóg. 6 Mpugá ná muud mæ bɛ iyéesh í cug múúd yé, mæshíné mé mäsə nji shwiy*, í njúl ná muud mæ bɛ iyéesh í Nkɛnkɛ Shíshim yé, mæshíné mé mäsə cug, nyə é cugə ná shee. 7 Nəcə wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifamuga ngələ fəm Zembî; í anɣê nə sá mæçç má Zembî mægwág, í cugé námə nə nkul bwelə sá mwo mægwág. 8 Buud bwə ngə bɛ iyéesh í cug múúd wá bwə cúgé nə nkul nywa Zembî lámúd.

9 Ká bí bá bí anɣê ná bɛ iyéesh í cug múúd, bí mú ngə bɛ Nkɛnkɛ Shíshim, nəcə a njul bí mányúúlád. Muud cúgé nə Shíshim má Kríst yé, cugé múúd má Kríst. 10 Nji, nda jí ná Kríst njul bí mányúúlád ná, mányúúl mán má é tɛem ngə yə nəcə mísám, *mishíshim mín mí é ngə nwa cug† nəcə Zembî nyə a má ci ná bí músə ótátəlí ə búúd. 11 Nkí bí bí nə Shíshim má Zembî muud nyə a gwûmushi Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námə sá ná Shíshim yé wɔɔngú í gwûmúshíg mányúúl mán má shwiy mání.

12 Nda jí ntó ná, bwaanɣ, mpugá ná shé búsə nə mpwálá, nji kú bə mpwálá ná shé ngəg nə nyingə bɛ iyéesh í cug múúd. 13 Nəcə, bí má ká ngə bɛ iyéesh í cug múúd hí, bí mæ bá yə; bí má ká yida ngə sá ná Nkɛnkɛ Shíshim ngəg nə gwílya misóólágú mányúúl má du sá myá, bí bá cugə. 14 Mpugá ná buud bêsh Shíshim má Zembî ngə kyey nə ndí wá, bwó wə búsə bwân ó Zembî. 15 Nəcə, Shíshim bí á lág yí í cúgé *shíshim í sá ná bí bág mælwaa,

7:18 Mat 8.21; Flp 2.13   7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11   7:24 1Kr 15.57   8:1 1.18; 5.1   8:2 3.27; 7.7-11
 8:3 Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21   8:4 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25   8:6 6.21; Gal 6.8   * 8:6 8.6 Wa, shwiy dásə béegyálə nə Zembî, kú bə zhizhe shwiy sá má mpú yí.   8:9 1Kr 3.16   8:10 Gal 2.20; 1Yn 3.24   † 8:10 8.10 Ból bwə ngə ci ná: «Shíshim má Zembî ngə yə bí cug».   8:11 2Kr 4.14   8:12 6.18   8:13 Gal 6.8; Ifz 4.22-24   8:14 1Yn 2.29-3.1   8:15 Mak 14.36; Gal 4.5-7

bí nyingə ɲgə cugə cug ífwaas yí. Bi á yida lág Shíshim í sá ná bi bág bwân ó Zembî yí; Shíshim wəɔɲg í yó shé ɲkul ná shé kímág ná: «Abba‡, Dâ!» 16 Nkɛɲkɛ Shíshim nyəméfwó ɲgə námə lwágulə *mishíshim míshé ná shé búsə bwân ó Zembî búbálé. 17 Nda jí ná shé búsə bwân ó Zembî ná, shé búsə námə nə kəwſ wə Zembî. Shénɔɲ Kríst shé má bá kəwula mákəw, ɲkí shé ɲgə námə kəwula micúɲ myé. Shé ɲgə kəwula micúɲ myé shú ná shénóɲ bēsh bág ɲkəɲəwə máɲkəɲəwə mé.

Milwaná myâ mwôw má ɲgə zə má

18 Jugúla shé ɲgə jug mwów mága dí yí í cúgé təw sâ ja má tédúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ɲkəɲəwəg yí. 19 Nəcé, Zembî mə bá zə sá ná buud búsə bwân bé wá bwə mpúyúg. Ná ndéé, isâ byēsh Zembî nyə á té yí í ɲgə bwánd sâ jəɔɲgú nə milâm ná jig-jig. 20 Nji, ja gaád íí, mól mánkul má ɲgə lwáfulə isâ byəɔɲg ná í ɲgəg nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byəɔɲg dí í á vāɲ ná í ká biil mánkul məɔɲgúd, Zembî wə nyə a nyasulə byo cínəɲg. Nji, isâ byəɔɲg byēsh í ɲgə bwánd nə búgə ná 21 dúl jwówád Zembî mə bá yíl byo lwéfúlí jəɔɲgúd, nəcé lwéfúlí jəɔɲg í ɲgə caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínəɲg yí, í bá ka lág cug fulí bwân ó Zembî bwə ɲgə cugə yí nə məɲkəɲəwə bwə ɲgə ɲkəɲəwə má.

22 Sá má mpú ná, zə wóós kíkídíga, isâ byēsh Zembî nyə a té yí í ɲgə ná jug, ɲgə leegya nda mudá ɲgə kwi y minú ná a zə byá yé. 23 Í cúgé námə nji isâ byəɔɲgú; təw sá bəɔɲg Zembî nyə a má yə Shíshim yé tãɲ məkagulá wá, sá ɲgə námə leegya ɲgələ bwánd fwála Zembî mə bá zə təl sá cé bwân bé dí yí, fwála á bá námə zə yíl mányúúl mäsú mányámád yí. 24 Nəcé, Zembî nyə a má cug sá, nji sâ jəɔɲg í afwóyé ná nyîn, sá ɲgə ná bwánd bwándúg nə búgə. Sâ múúd ɲgə bwánd nə búgə yí, á ká dúg gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? 25 Nda jí ná, sâ sá aɲgê nə

dúg yí, sá ɲgə bwánd gwo nə búgə ná, sá ɲgə bwánd gwo nə jísów.

26 Námə mbií ɲgwúd wəɔɲgú, Nkɛɲkɛ Shíshim ɲgə námə kwíínd sá tag dúsúd; sá ádé mpu sâ í jí ná sá gwáámbúg Zembî mójəgula mäsúd yí. Nji, Nkɛɲkɛ Shíshim nyəméfwó má də jəgula shú dúsú, də leegya mbií míleegya íciyá í lésú bísú í cúgé nə ɲkul féég yí. 27 Zembî nywáá muud má də bigas ísâ í lâm yé, á də mpu ísâ Nkɛɲkɛ Shíshim má də gwáámb cínəɲg yí; nəcé Nkɛɲkɛ Shíshim ɲgə jəgula shú óbúgula námə nda Zembî mə jí ná.

Zembî jí cugye

28 Sá má mpú ntəg ná Zembî má də sá sâ jēsh í shúgúlag ɲkí nywa shú búúd bwə céel nyə wá, buud nyə á jōw téduga yéd wá. 29 Nəcé, buud Zembî nyə á bwey fwo téd mpu wá, nyə á bwey féesh bwo ná bwə bɛɛlag Mwân yé, Mwân yé bág cúmbá á zhwoɡ omínyəɲâ. 30 Buud nyə á bwey féesh ntó wá, bwó wá nyə á jōw wá; buud nyə á jōw wá, bwó wá nyə á ci ná búsə otátəlí ɔ búúd wá; buud nyə á ci ná otátəlí ɔ búúd wá, bwó wá nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgé nə ɲkul yíl shé cɛlí má Zembî dí

31 Shé kág ná nyingə ci ná jí? Nkí Zembî ɲgə kyem sâ, zə jí nə ɲkul nyingə lúmbəli nə sá? 32 Nyə a shígé jagulə fwámé Mwân yé, nyə a kɛɛzh nyə shú dúsú. A téd fwo kɛɛzh Mwân yé, ɲgáá ná nyə é kwádulə yə sá isâ byēsh ashwâ? 33 Zə jí nə ɲkul shwəman búúd Zembî má féesh wá? Nğáá Zembî nywáá nyə a má bwey ci ná búsə otátəlí ɔ búúd? 34 Zə jí nə ɲkul sámb bwo lésú? Nğáá Yésus nyə a shí yə; bul nyingə bə ná, nyə a shí gwúm, a njul Zembî dí mbwə məncwúm, a ɲgə jəgula shú dúsú. 35 Jí jí nə ɲkul sá ná sá béégyág nə cɛlí Zembî ɲgə cɛel sá yí? Ye *incwaw í ntəg, ye yágúwó, ye cúwúlí, ye zha, ye məbúwa, ye isâ í áwuwaɡuwə, ye shwiy ná bwə gwú sá? 36 Nğáá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: Shwiy í ɲgə wáámb sá jwów dēsh nəcé wo. Bwə dúg sá nji nda itəw

‡ 8:15 Abba: Ciyá ní í ká ná Dâ. 8:17 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § 8:17 Kəw á jəjə isâ Zembî nyə á kwəmasa shú bwân bé yí. 8:18 2Kr 4.17 8:19 Kol 3.4; 1Yn 3.2 8:20 Mət 3.17-19 8:23 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 8:24 2Kr 5.7; Heb 11.1 8:25 2Kr 4.18 8:27 Sôm 139.1 8:28 Zhb 2.10; Ifz 1.11 8:29 Kol 1.18; Heb 1.6 8:30 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 8:31 Iza 50.8-9 8:31 Sôm 118.6 8:32 5.8; Yuá 3.16 8:34 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 8:35 2Kr 5.14 8:36 Sôm 44.23; 2Kr 4.11 8:37 1Yn 5.4-5 8:38 Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22

bwá ñkág nà ndî ná bwá ká cígə yí.
 37 Nji, sə ñgə jág bul ntə isà íni byêsh. Nəcə muud ñgə cɛɛl sá yé ñgə sá ná sá ñgəg nə ntə.
 38 Mɛɛ mə ñgə ntəg mpu búbálé ná gúl sá cúgə nə ñkul béég sá nə cɛɛlí Zembî ñgə cɛɛl sá yí: tə shwiy, tə cug, tə *wəéngəles, tə isà í ñgə wá buud mánýámád yí, tə cug ga, tə jəɔng zág yí, tə isà í ñgə ntə buud ñkul yí, 39 tə mənkuł má gwôw, tə məɔng má shí, tə gúl sá Zembî nyə a té yí, kú nə tə sá jí nə ñkul béég sá nə cɛɛlí Zembî ñgə cɛɛl sá kwonj mə Cwamba wúsá *Kríst Yésus dí yí.

9

Izarəyêl jí fééshá má Zembî

1 Námə nda má jí múúd má *Kríst ná, búbálé wə má zə lás éga, mə abwíngé ijóó; lám wám Nkəŋkê Shíshim ñgə kyey nə ndí yí í ñgə magulə ntó. 2 Mə ñgə ci fwámé ci ná lám cúgə bwelə bə mə ná shɛɛ, mə jí nə məma mácey mə lám má ñgə kə nji shwóg nə shwóg. 3 Mə jí námə nə ñkul jee magulə ná məmɛfwó bəg nə məzhúngúlú, ná mə wə yídag béégya nə Kríst shú bwááŋg wá kúl búúd má á zə byêl byélé á shí ga yí. 4 Bwá, bag ó *Izarəyêl, Zembî nyə á ñwa bwo tâŋ bwân bé, a yə bwo mənkanəwa mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo məcəɛ mé, a yə bwo zhií ná bwá dúg yə nyə gúmá, a kaag bwo mənkaagá mé. 5 Bwá wə bí nə ímpáámá í á fwə íbɛnd, mpwonj buud nyáŋúd wə Kríst nyə á zə byêl byélé á shí ga yé, nyə, Zembî mə ntə sá jêsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

6 Ntó cugé ná ñkaagá má Zembî í á má yə íyí-yíy, mbô. Í yidá bə ná, mpwonj buud Izarəyêl nyêsh dí nyísá fwámé Izarəyêl; 7 nyêsh tɛɛm námə bə mpwonj buud má *Aburəham, nyêsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburəham ná: «Wə *Izaag wə mpwonj buud má á kaag wo í bá zhu yé.» 8 Ntó má kə ná, bwân múúd mə byá nə yéésh jé á muud wá, bwó dí básə bwân ó Zembî; bəɔng á byá nə ñkaagá má Zembî wá, bwó wə básə nyə fwámé bwân.

9 Nəcə Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyiŋgə zə námə mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudûm.»

10 Í cúgə námə nji bímbí má ñgə ci ni. Gúl sá í á bə ná, Rəbéka bá mpáámá jí sá Izaag bwá mú bə nə bum lə məwáás. 11 Í á ka bə, bwân kú fwo byêl, bwá kú fwo sá tə mánýwa tə məbôw, Zembî mú sá ná tédúgá yé í bwámag. Nəcə tédúgá yé í də bə nji nda nyámɛfwó mə féésh ná. 12 A də féésh múúd, kú bə ná muud nyə á mə fwo sá mísóólúgá, nji muud á cɛɛl jôw yé, a jôw. Ntó, nyə á ci nə Rəbéka ná: «Mwân acúmbə mə bá bə mwân á ntombú lwaá.» 13 Gwə wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mə á cɛɛl *Yákwab, mə mpii Iso.»

Zembî cugé nə olílingí

14 Ntó má kə ná jí? Ná Zembî jí nə olílingí? Mbô! Í cúgə ntó! 15 Mpugá ná nyə á ci nə Moyíz ná: «Nyɔɔng má é cɛɛl gwág ñkúŋkwónúłə yé, mə gwág; nyɔɔng má é cɛɛl gwág cey lámúd yé, mə gwág.» 16 Ntó jí ná Zembî má də féésh múúd nə lám íŋkúŋkwonj, kú bə nəcə muud bálə nə yéésh, ñkí ntəg ná muud bulúlə yímə. 17 Sá jəɔng wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyə á ci nə Farawôŋ ná, «Mə a tâl wo njwú-buud shú ná mə lwóyá ñkúl nyám wódí, jíná dām jwóŋ shí nyêsh.» 18 Ntó jí ná Zembî má də sá ná, muud á cɛɛl gwág ñkúŋkwónúłə yé, a gwág; nyɔɔng á cɛɛl sá ná a bəg nə nún yé, a sá.

Zembî jí fulí nyádí mífééshád

19 Wo é ci na ná: «Ká nəcə jí Zembî mə nyíngá də jum búúd yí? Nəcə, zə jí nə ñkul ləl lúu nə cígúlá Zembî má ñwa yí?» 20 Eéékyé, yé mwá muud! Wo wə zə ná wó kaad nə Zembî? Ye mpii nyí nə ñkul ci nə muud nyə á mə mɛ nyə yé ná: «Nəcə jí wo á mə mɛ mə ntúga yí?» 21 Nkí ntəg ná yə məɔl məmپیí cugé nə zhií ná a mɛg isà í gúmá, mɛ námə zhizhe isà nə yagá jé ñgwúd nə ñgwúd?

22 Zembî nyə á cɛɛl lwóya mpimbə jé nə ñkul nyé; nji, buud í á bə ná a jánguləg

8:39 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 9:2 MmN 32.32 9:4 bag ó Izarəyêl: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isə: Mət 17.7; MmN 24.7-8 məcəɛ: MmN 20-24 mənkaagá: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 9:5 15.8; MmN 3.6, 15 Kríst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 9:6 3.3-4; 2.28-29 9:7 Mət 21.12; Mat 3.9 9:8 Gal 3.7; 4.23 9:9 Mat 18.10, 14 9:10 Mət 25.21-23; Rom 11.6 9:13 Mal 1.2-3 9:14 3.5; Mbá 32.4 9:15 MmN 33.19; Mat 20.1-15 9:16 Ifz 2.8 9:17 MmN 9.16 9:18 MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8 9:20 Iza 29.16; 45.9 9:21 Zhe 18.6; 2Tm 2.20 9:22 2.4, 8 9:23 5.2

nə zhwuŋá wá, nyə á yida jísəw bwo kú lámusa. ²³ Nyə a jísəw bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwé mpúg bímbí á jí nə milwané yí, bwó buud nyə á bwey kwəməsa né a bá yé mílwané myəŋg wá. ²⁴ Buud bəŋgú, jísə sá buud nyə á jəw wá. Nyə á jəw ntəg sá, kú bə nji wúlə *Oyúden dí, nyə a jəw námá buud íkúl ishúsúd. ²⁵ Jí námá nda nyə á ci kálaad má Ozê dí ná; ná: Kúl búúd í á shígé bə kúl jām yí, mə bá jəw gwo ná kúl jām; buud má á shígé bul cēel wá, mə jəw bwo ná wəabábə.

²⁶ Námá kúkúl nyə á ci nə bwo ná:

bí cugé kúl jām yí,
bwé bá jəw bwo cínəŋg ná
bwān ó Zembî á kuwô.

²⁷ Izayí nyə a shí námá bwú ŋkúgú shú *Izarəyêl ná:

Buud ɔ Izarəyêl tɛɛm bulya nda shɛ á m̄n̄,
Zembî mə bá cug nji bábaalê.

²⁸ Nəcə, Zembî mə bá sá sóólúgú nyə á ci yí wa shí gaád; a bá casulə wə ná m̄n̄ kú bwānd.

²⁹ Jí námá nda Izayí nyə á bwey ci ná, ná: nda nəcé Cwám̄ba á ŋkul nyêsh lúgələ sá búbaalé bwān, ŋki sá á má zə bə nda Sódóm, námá nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na né jí? Shé má ci ná íkúl í cugé Oyúden yí, í á shígé ŋgə sə zhí ná Zembî cíg ná búsa otátəlí ɔ búúd; nji, Zembî má ci ná búsa otátəlí ɔ búúd nəcé bwé jéégúlə míkwon wá Yésus. ³¹ Ká Oyúden bān bwé á ŋgə sə ná bwé bə otátəlí nə baagulələ máccɛ; nji, bwé áshígé bə. ³² Bwé á shígé ka bə otátəlí nəcé jí? Nəcə bwé á shígé ŋgə bwānd ná bwé é bə otátəlí nəcé jéégúlə kwon wá Yésus. Bwé á ŋgə táduga ná bwé é bə otátəlí nəcé ŋgələ sá misóólúgú; bwé á ka bwim kwóógú lú mábəəgúd, ³³ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mə má bwíng kwóógú lú mábəəgú
Siyôn*

kwóógú í é də búlal búúd yí.

Nji, muud mə jéég kwon cínəŋg yé

nyə abúle sámba.

10

Zembî má cug múúd yêsh mə búgula yé

¹ Bwaŋg, mə ŋgə bul jii ná Zembî yég *Oyúden cug, gwé wé má jí nyə mājəgula mām dí yí. ² Jí búbalé ná bwé á má mpu wá mílúú ázembí dí, mə jee námá mpu bwiing ntó. Nji, bwé ŋgə wá mílúú nda wəancímncím, kú mpu ísā bwé jéllá nə mpu yí. ³ Jí ná, bwé ampúyé gwág váál Zembî má də sá ná muud bág tətəlí yí, bwé á má ka ba nyān zhí shú ná bwé bág otátəlí mísh má Zembî dí. Bwé á má yida sá míngáádə nə otátəlí ó Zembî. ⁴ Jí ná, iséy máccɛ mə á ŋgə cēel sēy yí, *Kríst wé nyə á zə casulə byo shú ná muud yêsh mə *búgula yé, Zembî cíg ná a jí tətəlí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bálə tətəlí nəcé máccɛ, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágúlə máccɛ yé, nyə é *dúg cug nəcé máccɛ.» ⁶ Nji, shú bálə tətəlí muud nəcé búgá, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zé má bá bád kə jəŋud?» Ntó jí ná wó cēel ná Kríst nyíngəg shulə. ⁷ «Nda námá bəeg ci ná: zé má bá shulə kə mínjím?» Ngaá Kríst nyə a shí bwey wú mínjím? ⁸ Micilyá myáá mí ŋgə ci ná: «Lān wí wo kúnə-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lān wəŋg wé sə ŋgə cúndə yí, lān í ŋgə jínguli buud búgá yí. ⁹ Jí ná, wó ká lās nə mpu wó ná Yésus jí Cwám̄ba, wo búgula nə lám wó ná Zembî nyə a gwúmashi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud má də búgula nə lám, Zembî mú ci ná a jí tətəlí muud; muud lās nə mpu, Zembî mú yə nyə cug. ¹¹ Nəcə Micilyá mí ŋgə ci ná: «Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle sámba.» ¹² Ntó jí ná mwā Yúden nyə aŋgə nə salan nə mwā Gərêk; bēsh bí nə Cwám̄ba ŋgwūd. A də bwádan nə buud bēsh bwé jəw nyə wá zhwog zhwog íbwádan. ¹³ Micilyá mí ŋgə ci ná: «Muud yêsh mə bá kám̄b Cwám̄ba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntədəlé búúd bwé é kám̄b Zembî, bwé kú fwo búgula nyə yé? Ntədəlé bwé é búgula, bwé kú fwo gwáduga lān yé yé?

9:24 1.16; 10.12 9:25 Ozê 2.23; 1Pr 2.10 9:26 Ozê 1.10 9:27 Iza 10.22-23 9:29 Iza 1.9 9:30 10.20

9:31 10.2-3 9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyə á bə m̄ma mbún bwé á lwə ŋgwála á Yurúsələm cínəŋg gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5 Ləv 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14 10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11 10:11 9.33 10:12 3.22 10:13 Zhu 3.5 10:15 Iza 52.7

Ntədəlé bwá é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntədəlé múúd nyə e cúndə, Zembî kú fwo lwâm nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A mán jɔjɔ məkuú ná ndeé məkuú mə búúd bwá ngə kyey nə jɔjɔ lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bēsh dí bwá á magulə Jɔjɔ Kéel. Jí námə nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwám̄ba e, zó nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndi yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgá í d̄u zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wəɔng wá Kéel mə Kríst.

¹⁸ Mə ngə ka shílá ná: Ye Oyúden bwá á shígé gwág lân wəɔngú e? O! Bwá á shí dí gwág í? Ngaá Micilyá mí ngə ci ná:

Buud bwá á shí gwág mákál shí ga nyēsh d̄i; obwiingye ɔ lán iciyá byán í á shí kə ná ndeé kə kumə íjumə i shí byēsh d̄i.

¹⁹ Ká mə nyingə námə jí ná: «Ye bag ɔ *Izarəyél bwá á shígé wám̄bulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná: Mə bá sá ná bi sáág bóól búúd wú,

í njúl ná bwá cúgə námə fwámé lwon búúd, Mə sá ná bi f̄imug lwon búúd jí kú nə fag yí.

²⁰ Izayí nyə a bále námə lás ná, Zembî mə ci ná: Buud bwá á shígé ngə sɔ mə wá bwá á kwey mə.

Bəɔng bwá á shígé ngə jí mə təɔ sá wá, mə a sá ná bwá mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ɔ Izarəyél, á ci ná Zembî mə ci ná:

Mə má téég məbwə jwəw ncindí ngələ jəw bwo,

bwá kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miŋgáádá.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílá ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgə ntó! Ngaá mə jí mwân *Izarəyél, mwân á mpwon buud mə *Abraham, beend mə Bəŋzhamə d̄i? ² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féesh yí. Ye bi mə jág sá Micilyá mí ngə bwiing shú mə Eli ja nyə á shwáman Izarəyél wá Zembî yí? ³ Ná Eli nyə á ci

ná: «Cwám̄ba, bwá mə shîn gwú *búúd ɔ mícúndá bwô, bwá shîn caam *wálatâr bwô; mə má lúg fwó, bwá ngə námə sɔ né bwá gwú mə.» ⁴ Nji, Zembî nyə á bəsa nə nyə ná jí? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otóshin zangbá koogú shú dām məmэфwó, bāŋ bwá á shígé bwele kúd məbwón shí né bwá yə Baal gúmá.» ⁵ Námə mbií ngwúdu wəɔngú, gúl bábaalé buud Zembî nyə a féesh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyə a féesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə né bwá á fwo sá wúl jɔ sóólágú; í ká bə sá mísóólágú, mpaam kú ná bə mpaam.

⁷ Ntó má kó ná jí? Ná sá bwān wá Izarəyél bwá á ngə sɔ yí, bwá ábíyé gwo; nji bábaalé Zembî nyə a féesh yí, gwé wá mə bií gwo. Bóólágá bāŋ bwá á sá miŋgáádá ⁸ námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,

zə wóós múús í

bwá bág minjimbúlá,

mísh mán mə bág kú dág,

məlwə mán mə bág kú gwág.

⁹ Dávid mə ci námə ná:

Iseŋgyá í dæg byán í bág bwo láám̄b,

í bág bwo wód, bwá bílúg ná ndeé,

bwá bāg lág myána mí jálá nə bwo myá.

¹⁰ Mísh mə bág bwo yídúgú nə yídúgú

nə ndeé bwá ngəg nə jújufə nda wəancím-ncím;

sáág nə bwá jig mányámád kú yəwula.

¹¹ Má shílá ná ná, Ja *Oyúden bwá á sandula ntáni yí, ye bwá á bála mbəɔgú á kandugə?

Mbô! Í cúgə ntó! Iwushí byán í á má yida sá ná Zembî cugug ikúl ishús, á cug byo shú ná Oyúden bwá sáág wú. ¹² Dugá, iwushí Oyúden bwá á wush yí í á sá ná buud ɔ shí bwá bígúg; bálúlə bwá á bál yí sá ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bó ntáni, ŋkəmusa nə ja Oyúden bēsh bwá bá magulə *Kríst ná ndeé bwá *dúg cug yí.

¹³ Yésus nyə á lwám mə né mə bwiingug ikúl í cúgə Oyúden yí Kéel dé. Ntó, mə jaaw bí buud cúgə Oyúden wá ná mə ngə gwág nwyə iséy byām byəɔngú. ¹⁴ Mə ngə gwág byo nywa ntó nəcé mə jí nə búgá né mə e

10:16 Iza 53.1; Yuá 12.38 10:17 Yuá 17.20 10:18 Sôm 19.5 10:19 Mbá 32.21; Rom 11.11 10:20 Iza 65.1; Rom 9.30 10:21 Iza 65.2 11:1 Mis 22.30; 2Kr 11.22; Gal 1.13-14; Flp 3.5 11:2 11.29; Sôm 94.14; Zhe 31.37 11:3 10j 19.10, 14, 18 11:5 9.27 11:6 4.5; Gal 3.18 11:8 Iza 29.10; Mbá 29.3; Mat 13.14-15 11:9 Sôm 69.23-24; 35.8 11:11 Mis 13.46; Rom 10.19 11:13 1.5

shwambulə bag dām Oyúden ná bwá sáág wú ná ndeé bóól wá cínəngú bwá mú dúg cug. ¹⁵ Yílúla Zembî nyə á yíl bwo málánúdí yí í á sá ná buud ɔ shí bēsh bwá bííg zhíí bwá kwámbulá nə nyə. Í tééd ná bæ ntó, ɲkəməusa nə ja bwá bá nyiŋgə zə məbwə mə Zembî dí yí. Ngaá í bá bæ bwo nda bwá mə gwúm gwúmúg í!

¹⁶ Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá nə mpumá á mə mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú mə Zembî yí, ɲgaá ná a mə kənd mpúmá nyēsh koogú shú mə Zembî í? Í ká bæ ná mikɔɔl mí líí mīsə sá mə Zembî, ɲgaá ná məbwə mə líí jəŋg mə é bæ námá Zembî isá byé? ¹⁷ Sá ɲwágá ná bwān ó Izəɹəyēl nda olivyē Zembî nyə á bə yé. Zembî nyə á ka fēy mólól məbwə mə líí jəŋgá, a mú kə ɲwa wo, wo ɲjúl məbwə á olivyē nyə á kə ntó yé, a zə fəen kúl nyə á fēy məbwə nyədí olivyē dí yí. Wo músə námá ɲgə ywó məkúl mə ɲgə bád wú mikɔɔl mí líí jéd má. ¹⁸ Wo ajáláyé nə sá ɲkwámá nə fwámé məbwə mə líí, wo dí ɲgə ɲkēny mikɔɔl, mikɔɔl wə mí ɲgə ɲkēny wo. ¹⁹ Wo é ci ná: «ɲgaá ná nyə a fēy məbwə mə líí shú ná məe mə fáánəwog cínəng?» ²⁰ Jí mpu bæ ntó. Zembî nyə a wéég məbwə mə líí nəcé mə bálə kú nə búgá; wəe mə ka ntág ɲwa jiya nəcé wo bálə nə búgá. Nji, wo kú bəeg ɲkēny nyúul, yidagú bæ nə fúndúgú. ²¹ Zembî tééd fwo bæ kú jagulə fwámé məbwə mə olivyē yé, wəe wə nyó é jagulə yé? Wo ó bəy! ²² Dúgúg ná Zembî ji nə jə lám, a ɲjúl námá nə ɲkúd. A ji nə ɲkúd shú bəŋg bwá á mə búla wá; a ɲjúl nə jə lám shú dwō, ɲkí wo ɲgə kə shwóg nə ɲgélə jéég nyúul jə lám jé jəŋgád; ɲkí ntó dí, a bá námá fēy yíl wo. ²³ Bəŋg bwá á búla wá bāŋ íí, bwá ká yəw cug ján á kú nə búgá, Zembî ɲwa bwo, nyiŋgə fəen kúl bwá á fwo də bæ yí, nəcé a ji nə ɲkul mə sá ntó. ²⁴ Wəe muud wó á bæ məbwə á olivyē nyə á kə ntó yé, Zembî nyə á kə fēy wo zə fəen nyədí olivyē dí kúl wó áshígé byél yí. ɲkámúsá ná á sá ntó nə wo, ɲkəməusa nə bəŋg bwá bwey bæ məbwə má líí jəŋg wá. Ngaá ná nyə e bá námá zə nyiŋgə fəen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izəɹəyēl jēsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaəŋg, mə acéélé ná bi jágúg jəjə yuug Zembî nyə á ɲgə baagulə shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi mə bul bæ nə fəg. Jí ná, bóól bwān ó *Izəɹəyēl bwá bá námá bæ ɲji miŋgáádə miŋgáádə ná ndeé kə wóós ja bíl íkúl byēsh í bá kə wə Zembî yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izəɹəyēl jēsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəáó:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ɔ Yákwab cug ján á kú bísh Zembî.

²⁷ Sə mə bá sá nə bwo wə ní.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misəm myán yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ɲgə ban Jəjə Kéel ná, Zembî ɲgə ɲwa bwo nda mizhízhíŋ myé, sá jəŋg jí shú mfíí wán; ɲji, nda nyə á bwey fēésh impáámbə byán ná, á bul cəel bwo.

²⁹ Mpugá ná Zembî nyə ádé nyiŋgə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyiŋgə cénd ɲjúwúlú nyə ámə jəw múúd yí. ³⁰ Nəcé, yág íí, bi a sá Zembî məlwə. Nji, kídíga, a mə gwág bí ɲkúŋkwóŋulə. A gwág bí ɲkúŋkwóŋulə ntó nəcé Oyúden sálə nyə məlwə. ³¹ Nə ndeé, bwá ɲgə sá Zembî məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcé Zembî nyə a fad buud bēsh íbyeshed shú ná a bāg námá gwág bēsh ɲkúŋkwóŋulə.

Shé gúmálúgá Zembî

³³ Oó! A nyāŋ məma fwo múúd ná ndeé Zembî e!

A fəg nyé nə mpúyá yé í mə lal ɲkúl e!

Muud cugé nə ɲkul shwánzələ mícígálá myé, muud cugé nə ɲkul bigas íyuug á mə yígulə yí.

³⁴ Micilyá mí ɲgə mpu ci ná:

Zə nyə a mə ná fwo mpu tédúgá mə Zembî? ɲkí ná, zə nyə á mə bwele cwīny nyə?

³⁵ Zə nyə a mə fwo yə Zembî sá

shú ná a kág ɲgə bwánd ná

Zembî nyíŋgəgú yə nyə yé?

11:16 Ilɲ 15.19-21   **11:17** Ifz 2.11-13   **11:18** Yuá 4.22   **11:20** 1Kr 10.12   **11:25** Mat 24.14; Yuá 10.16

11:26 Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34   * **11:26** Siyôn: Nyə á bæ məma mbúŋ bwá á lwə ɲgwála á Yurásəlem cínəng gwów yí.   **11:29** 3.3-4; 15.8   **11:32** 3.22; Gal 3.22   **11:33** Zhb 11.7; Sòm 139.17   **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13

11:35 Zhb 41.3   **11:36** 16.27; 1Kr 8.6

36 Nacé, sâ jêsh í zhu wá Zembî; nyə wá má sá ná sâ jêsh í bág; sâ jêsh jísé yí, jísə shú dé. Gúmá bág nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yálə Zembî nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Nə ndéé bwaanḡ, nda Zembî má gwág sə cey lámúd ná, mə bándúlá bí ná bi yánag mənyúul mán tâḡ *mətúnuga mâ mikuwó, mətúnuga yálə Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó ji yálə Zembî gúmá fwámé yə.

² Kúgá bə məfúlú mâ cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bî, a yág bí fug ágúgwáan, bi dág mpu sâ á ngə jii yí; ntó ji ná sâ jí ḡkí nywa yí, sâ í jála yí, sâ jí kú nə tɔɔ lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yêsh á gwoonḡ jín; má ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntɔ mǐnji. Muud yêsh ḡwág nyáméfwó nda á jí ná, bə bímbí lə búgá Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud ji nə nyúul ḡgwúdá, í njúl ka bə nə ikál ḡkí bulya; ikál í nyúul byəonḡ byêsh í ádé sêy séy ḡgwúđ. ⁵ Námə mbií ḡgwúđ wəonḡá, sə má tɛem bə ḡkí bulya, sə bêsh sə básə seḡḡyá nyúul ḡgwúđ dî wá *Křist, sə bêsh sə ḡgá bə leedyá nda ikál í nyúul muud.

⁶ Zembî nyə á ngə yə sâ isâ í yána byé nə jɔ lám, isâ í yána byəonḡ básə mimbii mimbii. ḡkí Zembî mə yə múúd ḡkul ná a cúndág mícúndá, muud wəonḡ cúndág nə bímbí lə búgá á jí nə ndí yí. ⁷ Nyəonḡ jí ná a dág sêy nə bóól yé, a séyúg; nyəonḡ jí ná a dág jígúli yé, a jígúlig; ⁸ nyəonḡ jí ná a dág bándulə búúd yé, a dág bándulə; nyəonḡ jí ná a dág sá yána yé, a də sá dwo nə lám ḡgwúđ; nyəonḡ mə də tɔw shwóg kyey nə bóól yé, a dág bə nə zény ja á dá kyey nə bwo yí; nyəonḡ mə kwíínd íḡkúḡkwónúłə i búúd yé, kwííndúg bwo nə məshusug.

Mbúgula mə Yésus má jəlá nə cɛel múúd yêsh

12:1 6.13; 1Pr 2.5 **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 **12:3** 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 **12:4** 1Kr 12.27
12:6 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 **12:7** Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7 **12:9** 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbú 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16

⁹ Ciiłagá cɛelí jí kú nə məkəḡ yí. Mpiigá məbôw, nywílyágá nə mənywa. ¹⁰ Dugá bə nə mácey mpádúgá nyín nda omínyonḡ bwo ḡgá ciıla wá. Muud yêsh sɔḡg ná nyə wá búlug də gúmal bóól búúd. ¹¹ Séyúgá nə Cwámba mbií á ná bibibi, kú sá íłəm, njí zény nə zény. ¹² Bi mə jəlá nə bə nə məshusug nacé bí ngə bwánd nə búgá ná Zembî mə bá sá bí mənywa; bí mə ká bwəma nə *incwaw í ntug, bí jísów; bi ɔ sá kááfə məjəgula. ¹³ Dugá kwíínd búúd ɔ Zembî bwə ḡgá jii kwííndyá wá, bi də sɔ ná bi dág lág ójón bídí mǐnjów.

¹⁴ Dugá bwádan nə buud bwá lwágulə bí cúwúli wá; dugá bwádan, bi kú lweem. ¹⁵ Búúd bínón njúl wá bwə ka bə nə məshusug, bí nyii məshusug məonḡád; bwə ká bə nə yé, bí jii námə yé dəonḡ. ¹⁶ Dugá bə cúnḡ mpádúgá nyín. Kúgá də bə isâ í álal-ḡkul; yidagá bə byəonḡ básə ḡkwón á muud yêsh yí. Muud kú bɛɛg bə nə tádúgá ná nyáméfwó wá má búl bə nə fug.

¹⁷ Bi kú də bweel məbôw. Sɔgá ná bi dág sá mənywa mísh má búúd bêsh dî. ¹⁸ ḡkí jí nə ḡkul bándá, ságá mimbii mǐn myêsh ná bi cúgəg nə buud bêsh ná shɛɛ. ¹⁹ Yé búúd má búl cɛel wá, kúgá də kunda bíméfwó; dugá bíd ná Zembî wá dág lwóya mpimbə də kunda bî; nacé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Mə wá má bá də kunda, mə wá má bá də yə búúd myəna». Ntó wá Cwámba ḡgá ci yé. ²⁰ Í njúl námə nyinḡə bə cilyá ná:

Múúd ḡgá lumbəli nə wo yé ká gwág zha,

yág nyə idəw;

á ká gwág shwáásúlə miná,

yág nyə sá á ḡgúlug yí.

Ja wó sá ntó yí, wo má ḡkúnd nyə

máág má kunda lúúd.

²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálə məbôw í ntóg wo ḡkul; yidagá də sá ná mənywa mwô má dág ntɔ məbôw bwə sá wo má.

13

Krīsten má jǽlá nǽ sá micī mǽgwág

¹ Muud yêsh má jǽlá nǽ sá micī mǽgwág. Nǽcé, icī byêsh bí shí ga dí yí í ngǽ zhu wǽ Zembî. Zembî wǽ nyǽ a tâl micī myêsh mísé myá. ² Ntó má ké ná, muud mǽ lǽl lúu nǽ cī yé má lǽl lúu nǽ téégyá ísâ Zembî nyǽ a táág yí. Buud bwǽ sá ntó wá bwǽ sá nǽ Zembî yág bwo intágúlí. ³ Wo ajǽláyé nǽ fúndǽ ójwû ja wó dǫ sá mánywa yí; nji, ñkí wó dǫ sá mábôw, wo wǽ má jǽlá nǽ fúndǽ. Ñkí wó cǽel cǽgǽ kú fúndǽ cī, dǫgú sâ mánywa, cī nyǽ é yidá faag wo. ⁴ Mpug ná cī wúsǽ sól mǽsáal má Zembî shú dúlǽ bándulǽ wo ná wo dǫg sâ mánywa. Ñkí wó dǫ sâ mábôw, wó jǽlá nǽ fúndǽ; nǽcé, cī í dǫ bǽ nǽ kafwǽe shú ná a dǫg yǽ búúd intágúlí. Cí wúsǽ sól mǽsáal mǽ dǫ lwóya mpimbǽ má Zembî, dǫ lámusa nǽ buud bwǽ dǫ sá olíngǽ wá. ⁵ Gwǽ wǽ jí ná, muud má jǽlá nǽ magulǽ íjwûga í cī nǽ jǫ lám, kú bul bǽ nji nǽcé fúndǽlǽ nǽ Zembî nyǽ á bá gwág nyǽ mpimbǽ.

⁶ Sá jǽngǽ námǽ wǽ bí má dǫ jǽna ótóra yí. Buud bí nǽ bwǽ dǫg ñwa ótóra bǽngǽ wá, Zembî wǽ nyǽ á tâl bwo ná bwǽ dǫg sâ ísý byǽngǽ. ⁷ Yágǽ muud yêsh sâ bí mbíd nyǽ yí: bí jǽna múúd tóra tóra yé; bíl ísâ byêsh bí má jǽlá nǽ jǽna yí, bí yǽ búúd bwǽ jǽlá nǽ ñwa wá; muud mǽ jǽlá nǽ fúndǫgú yé, bí fúndǽ nyǽ; nyǽngǽ mǽ jǽlá nǽ gúmǽ yé, bí yǽ nyǽ gúmǽ.

Cǽg cǽelí

⁸ Kúgǽ bǽ nǽ mpwǽlá nǽ muud; mpwǽlá í bǫg nji cǽelí ná nyíga cǽel nyíga, nyíga cǽel nyíga. Nǽcé, muud mǽ cǽel bǫólǫgǽ yé, ngǽ mpu bǽ mǽcǽǽ. ⁹ Ngǽá bí mǽ mpú ná mǽmpǽndí má ngǽ cǽ ná: «Cǽ wo kú sá mínǽmb, cǽ wo kú gwú múúd, cǽ wo kú júwo, cǽ wo kú wǽmb ízhaá sâ.» Mǽmpǽndí máni nǽ mǫól mǽsh má ngǽ cǽ nji sâ ngwûd ná: «Cǽelǫg múúd yêsh jísǽ wo kúnǽ-kúnǽ yé nda wó cǽel wómǽfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nǽ cǽelí yé cǽgǽ nǽ ñkul sá múúd jí nyǽ kúnǽ-kúnǽ yé

mǽbôw. Ntó jí ná, muud mǽ cǽel bǫólǫgǽ yé, ngǽ mpu bǽ mǽcǽǽ.

¹¹ Ngǽgǽ nǽ cǽgǽ cǽg cǽelí jǽngǽ, nǽcé bí mǽ mpú ná fwála sǽ ngǽ cǽgǽ ga í músǽ wǽla bí má jǽlá nǽ juum ígwád yí. Nǽcé ja gaád íí, jwów Cwámǽ mǽ bá zǽ yíl shé mányámád yí í mú bul bǽ kúnǽ-kúnǽ ntǫ jwów sǽ á magulǽ Yésus yí. ¹² Bulú má bul kǽ. Sǽ myáásugǽ ísâ í dǫ sý yídúgú dǫ yí; sǽ yídágǽ ñwa íkeny í gwáná bwǽ dǫ lúmbuli nǽ ndí mǽñkényad yí. ¹³ Sǽ cǽgǽgǽ cǽg á otátalí, mbií í jǽlá nǽ mǽñkenya mǽ mwásǽ yí: kú nǽ idína í álal-ñkul*, kú nǽ shwágúǽ mǽlwǽg; sǽ kú sá janǽga, kú sá ásý-sý, kú nǽ ozhuyâ, ku mpii tǽ muud. ¹⁴ Yidagǽ ñwa *Krīst nda káándǽ má bwáád†, bí kú bí dǫ ná iyéésh í cǽg múúd í nyíngǽg ngǽ kǽ nǽ bí cǽg ábábôwǽd.

14

Magulǽgǽ bǽngǽ bwǽ afwóyǽ lal wá

¹ Muud jí ná nǽ búgǽ ñkí tag yé, bí ó magulǽ nyǽ; bí kú sǽñusa mákǽl nǽ nyǽ nǽ yé mbií mítádúgǽ. ² Jí nǽ ñkul bǽ ná, ngwól múúd ngǽ tǽduga ná a jí nǽ ñkul dǽ sâ jêsh, nyǽngǽ jí nǽ búgǽ ñkí tag yé nyé ngǽ dǽ nji idâw í ífambá. ³ Muud ngǽ dǽ sâ jêsh yé bǫg kú mpyény ngwól; nyǽngǽ nyǽ anǽgǽ nǽ dǽ sâ jêsh yé bǫg kú dǫg ná nyǽngǽ ngǽ dǽ yé ngǽ jág sá; nǽcé Zembî má magulǽ námǽ nyǽ. ⁴ Wǽe wǽ zǽ má zǽ sámǽ ízhaá lwaábulǽ iwushí? Ñkí á kyabǽ, í dǫg mása yé; ñkí á ku, í dǫg námǽ nji mása yé. Nji nyǽ é kyabǽ, nǽcé Cwámǽ jí nǽ ñkul mǽ sá ná a kyábǽg.

⁵ Jí námǽ ná, ngwól múúd mǽ dǫg ná dúl jwôw í búl bǽ fwámǽ jwôw cǫ dúl, ngwólǫgǽ nyé má ñwa mwôw mǽsh cé ngwûd; muud yêsh nádag nǽ sâ nyámǽfwó má kwey ná jí tátalí yí. ⁶ Muud mǽ tâl ñkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwámǽ; muud mǽ dǽ sâ jêsh yé ngǽ dǽ shú má Cwámǽ, nǽcé a ngǽ yǽ Zembî akíba; nyǽngǽ nyǽ anǽgǽ nǽ dǽ sâ jêsh yé ngǽ námǽ yǽ Zembî akíba. ⁷ Mpugǽ ná muud ngwûd nǽ ngwûd á gwoongǽ jísú

13:3 1Pr 2.14; 3.13 **13:5** 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Lǽv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** idína í álal-ñkul: Mbií idína wǽngǽ í á dǫ bǽ, buud dǽ nǽ ngul ntǫ mínji, buud sá janǽga kú nǽ mǽsus. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** ñwa Krīst nda káándǽ má bwáád: Ntó jí ná cǽgǽ mbií wí ná muud mǽ dǫg bí yé bǫg nda a ngǽ dǫg Krīst. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20

nyə anɣê nə cugə shú nyáméfwó, ɳgwûd nə ɳgwûd kú námá yə shú nyáméfwó. ⁸ Nkí shé ɳgə cugə, shé ɳgə cugə shú má Cwám̄ba; ɳkí shé mə yə, shé yə shú má Cwám̄ba. Ntó jì ná, tɔɔ shé má cugə, tɔɔ shé má yə, shé búsə buud ɔ Cwám̄ba. ⁹ Haaw, sâ jɔɔɳg wá *Kříst nyə á yə, a nyiɳgə gwûm nə ndî yí, shú ná a jwúg nə mimbimbə, jwú nə mikuwó. ¹⁰ Ká nəcè jí wé mə sámb *mínyɔɳɳ wó iwushí yí? Nkí ntág ná, nəcè jí wé mə mpyêny mínyɔɳɳ wó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá t̄w kɔɔd dí n̄jów m̄l̄sú má Zembî. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Mə Cwám̄ba ɳgə cugə yé mə ɳgə ci náəə:

«Buud bēsh bwə bá kúd mə məbwón,

bēsh bwə bá ságusə mə nə mimpu myáɳ».

¹² Gwá wá jí ná, muud yēsh á gwoɳg jísú má bá kə bwəma nə shitóg m̄sh má Zembî dí.

Kú wá ɳgwól bɔɔgú zhíid

¹³ Ntó, shé yówug dúlə yéya mábɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá ɳwa cígalá ná muud nyə ajáláyé nə wá ɳgwól bɔɔgú zhíid, kú sá gúl sâ í é búlal ɳgwól yí. ¹⁴ Sâ má zə ci ga, mə mpú ná jí búbalé, mə mpu ntó nəcè mə jí muud mə Cwám̄ba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgə ɳkí lwaaguwó ná j̄ɳ yé mbií wə cí. Njì, múúd mə ká tódúgá ná «sâ ga jí ɳkí lwaaguwó», sâ jɔɔɳg mú bə ɳkí lwaaguwó shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, ɳkí dólə wó dá gúl dæg yí í ntágúlá mínyɔɳɳ wó, mpug ná sólúgú wó wɔɔɳgú í cúgə sólúgú celi. Kú sá ná dólə wó dá gúl dæg yí í gwílyág ɳgwól mínyɔɳɳ wó, í njúl ná *Kříst nyə á yə námá shú dé. ¹⁶ Sá jí ɳkí nywa shú dwô dí yí, ɳkí wo dág ná í é ntágulə* ɳgwól múúd ná ndeé bwə mú jág lás nə wo, wo bíd j̄ɳ sâ. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembî í cúgə sâ ídæg nə mɳɳgul. Faan má Zembî dúsə sâ á cug ótátəlí, cug á ná shee, cug m̄shusug, isâ ini byēsh í ɳgə zhu wə Nk̄ɳk̄ Shíshim. ¹⁸ Muud mə séy nə Yésus mbií wɔɔɳg yé, Zembî gwág nyə nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé sɔgá ná shé sáág isâ í é sá ná buud bwə cúgəg ná shee yí; isâ í é sá ná buud ó gwoɳg bēsh bwə ɳgəg nə

lal búgád yí. ²⁰ Wo kú bɛɛg caam sólúgú má Zembî nəcè gúl dæg. Sâ jēsh jáá jí fúbán; njì, jí bówúlə ná wo dág wúl ndólúgú í é wá ɳgwól múúd bɔɔgú zhíid yí. ²¹ Í nywa ná wo bág kú də cúdú ɳkí ná kú ɳgul málwəg, wo cíg sâ jēsh jí nə ɳkul wá mínyɔɳɳ wó bɔɔgú zhíid yí. ²² Búgá wó ɳgə *búgula shú sólúgú wɔɔɳg yí, baaguləg gwo mpádúgá biná Zembî obá. Muud jí ná micígulá myé mí ádé kənd nyə mábɛɛd yé, a má jəla. ²³ Muud mə dá wúl ndólúgú a ɳgə zhízhigə yé, a má ɳwa mábɛɛ m̄sh má Zembî dí, nəcè sólúgú wɔɔɳg í cúgə sólúgú búgá. Sólúgú wēsh múúd mə sá nə milám m̄mbá yí wúsə *sám.

15

Sá bégá yuug Kříst nyə a lwágulə sá yí

¹ Sá buud íbúgá í á má fifə wá, sá kúgá də mpyêny ozhigə-zhigə wə bɔɔɳg bwə ɳgə ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də sɔ njì isâ sá má gwág nywa yí. ² Muud yēsh á sádí gwoɳg dí sɔgə ná ɳgwól bág nə m̄nywa, shú ná nyāɳ lálug búgád. ³ Mpugá ná *Kříst nyə a shígə ɳgə sɔ njì m̄nywa m̄ nyəméfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəə: «Zembî, m̄lwíy bwə də lwíy wo má má shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá ná sâ jēsh Zembî nyə a sá ná bwə cíləg yág yí, í á bə ná sá ɳwág njígúlá cínɳg, sá bág nə zény kálə shwóg, nə in̄kán, ná ndeé sá mú mpu bwánd nə búgá. ⁵ Zembî muud má də sá ná sá bág nə zény kálə shwóg, sá bə nə in̄kán yé, kə sá ná bi dág bə c̄ɳ mpádúgá nyín nda Kříst Yésus nyə a lwó yuug ná. ⁶ Ntó, bi mú bá də yə Zembî gúmá bi njúl lám ɳgwûd, c̄ɳ ɳgwûd, nyə Zembî jí Sólúgú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kříst yé.

⁷ Ntó, ɳgəgá nə cugə kú wá mbéégí mpádúgá nyínád, námá nda Kříst nyə á cugə nə bí ná. Cugəgá ntó shú ná Zembî bág nə gúmá. ⁸ Mə ɳgə bwaagulə bí ná Zembî jí abúgúlág, gwá wá Kříst nyə á ɳwa nyəméfwó t̄ɳ sól m̄sáal á kúl *Oyúden yí, shú ná m̄ɳkaagá Zembî nyə á kaag osólúgú ó bɛɛnd

14:10 2.6 14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 14:15 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * 14:16 í é ntágulə: Sá ná muud sámág. 14:17 Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 14:21 1Kr 8.13 14:23 14.14 15:1 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 15:3 Sôm 69.10 15:4 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 15:5 12.16; Flp 2.2-5 15:7 14.1 15:8 Mat 15.24; Mis 3.25-26 15:9 Sôm 18.50

má má bwámag. ⁹ Jíga kóómb di, ikûl ishús í ñgə mpu ná Zembî má gwág bwo cey lámúd, bwé mú yə Zembî gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəə:

Sâ jəəŋg wə má bá də ságusə wo nə ndî tām ikûl í cúgə Oyúden yí.

Mə bá də sey ísusa ságusə jínə dwô.

¹⁰ Jí námə cilyá ná:

Bí ikûl ishús,
binónj kúl búúd má Zembî
ságá məshusəg.

¹¹ Í nyiŋgə námə bæ cilyá ná:

Bí ikûl ishús byêsh ságúságá Cwámaba,
ikûl í búúd byêsh í ságúságə nyə.

¹² Izayí nyə á ci námə ná:

Nta mə Yése mə bá bád
ŋwa íjwúga, jwú nə ikûl ishús;
ikûl byəəŋg í bá də bwánd sóólúgú yé nə
búgá.

¹³ Zembî muud má də sá ná buud bwé dúg bwánd ísà nə búgə yé, sáág ná milám mí lwándúg bí nə fwámé məshusəg, mí bæ bí ná shεε búgə bí ŋgə *búgula yííd. Ja jəəŋgú ŋkul má Nkəŋkə Shíshim í mú sá ná bí ŋgəg nə kə shwóg nə shwóg ŋgə bwánd nə búgə.

Pwôl ŋgə bá cεel sá minjəənd

¹⁴ Bwaəŋg, kóómb jín di, məmɛfwó mə ŋgə mpu kú nə məshwán ná bí má lwánd nə jəjə mítédúgá, bí má shín námə mpu sá jêsh bí má jéla nə mpu yí, bí mú námə nə ŋkul də yéya məcwûŋ mpédúgá nyín. ¹⁵ Nji tεem bæ ntó, mə má ŋgə cilə bí nə búbaalé mányaan bíl íkúlúd shú ná bí nyiŋgəg ŋgə téduga ísà bí má bwey mpu yí. Mə sá ntó nəcé Zembî nyə a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá ná mə bég sóól məsáal má *Kříst Yésus shú íkûl í cúgə *Oyúden yí; mə ŋgə sá sáal dəəŋgú tãŋ nda fada má də sá *mátúnuga ná, ŋgə cúndə Jəjə Kéel má Zembî. Íséy byəəŋg bí ná mə sáág ná ikûl í cúgə Oyúden yí í bág mətúnuga Zembî ŋgə magulə má, mətúnuga Nkəŋkə Shíshim má tãl koogú shú déd má. ¹⁷ Sâ jəəŋg í sá ná mə ŋgəg nə bəgəwa nə bálə múúd mə Kříst Yésus, mə bəgəwa nə íséy má ŋgə sêy shú má Zembî yí. ¹⁸ Jí ntó, mə cugé nə ŋkul bwiŋg gúl sâ shús, nji íséy Kříst nyə á balan nə mə ná mə

sáág yí; nyə a sá ná ikûl í cúgə Oyúden yí í sáág Zembî məgwág; nyə á balan nə iciyá byâm nə mísóólúgú myâm. ¹⁹ Nyə á balan námə nə ŋkul í də wéeshəli *məshimbá nə *ísà í mímbúgú, ŋkul má Shíshim má Zembî. Sóólúgú wəəŋg í á sây mbií á ná mə á má bwiŋg Jəjə Kéel má Kříst tédé Yurúsəlem nə cínəŋg məkoogú məkoogú, kə kumə shí á Iliri. ²⁰ Mə á bul jii ná mə bwiŋgug Jəjə Kéel kúl múúd nyə afwóyé bwεε cwéed Kříst yí, shú ná mə bég kú ŋgə lwə kúl bóól búúd bwé á sá məbwamá yí. ²¹ Mə á yida bε sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud cúndə í á shígé fwo kumə bwádí wá
bwé bá gwág,
bəəŋg bwé á shígé fwo gwág lãŋ yé wá bwé
bá wámbulə.

²² Sâ jəəŋg námə wə í á də laa mə ija ija ná nda zə nûŋ bídí. ²³ Ká ja gaád íí, mə cúgə ná nə sâ má sá wa məshí mágaád, í njúl ná té mímbú mimbú má də bwey bæ nə yéesh ná mə zə nûŋ bídí; ²⁴ mə ŋgə téduga ná ja má bá kə Kpanyá yí, mə bá ciŋgya zə dúg bí ná ndéé, ja má é bá gwú yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə ná mə kág nə njəənd shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád mə kə Yurúsəlem kə kwíind búúd ó Zembî. ²⁶ Ntó jí ná okřisten wá Masedwân nə Akayí bwé á ŋwa cígúlá ná bwé seəŋg míkwíindyá kənd búúd ó Zembî wá Yurúsəlem búsé məbúwa dí wá. ²⁷ Bwəməfwó bwé á ŋwa cígúlá, nji í njúl ná jísə bwo mpwálá. Jí bwo mpwálá nəcé okřisten wá Yurúsəlem wə bwé á bæ nə ísà í kwíind búúd cug á Shíshim dí yí, bwé mú kaaw yə íkûl ishús; í jii námə ná ikûl ishús í ŋwág ísà í ŋgə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. ²⁸ Ja má é ka bá shín sá sóólúgú wəəŋgú nə mə má cwámbulə bwo míkwíindyá myəəŋg yí, mə ka bá zə ciŋgya nûŋ bídí kə Kpanyá. ²⁹ Mə mpú ná mə bá zə nə ocúncêsh ó Kříst bēsh ja mə bá zə nûŋ bídí yí.

³⁰ Nda shé bēsh búsé búúd ə Cwámaba Yésus-Kříst ná, nda jí námə ná Nkəŋkə Shíshim ŋgə sá ná shé cílag ná, bwaəŋg, mə bándúlə bí ná bí wág mənyúúl gwáná má ŋgə gwána yííd, ŋgəgá nə jəgula nə Zembî shú

15:10 Mbá 32.43 15:11 Sôm 117.1 15:12 Iza 11.10 15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12 15:15 1.5 15:16 Flp 2.17 15:18 2Kr 3.5 15:19 Mak 16.17; 2Kr 12.12 15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16 15:21 Iza 52.15 15:22 1.9-13 15:25 Mis 19.21; 20.22; 24.17 15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10 15:27 1Kr 9.11 15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol 4.3; 2Te 3.1-2 15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15

dâm. ³¹ Ngəgá nə jəgula nə Zembî shú dâm ná mə fáámugí, buud básé kú *búgula Yésus nûŋ Yudéa wá bwé bág kú nə zhií bwé sá mə məbôw; ntâg námé ná buud ó Zembî wá Yurúsalem bwé légug mikwíindyá mə ngé kə nə ndî myá nə jəjə lâm. ³² Í jii ná í bág ntó shú ná mə bág bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ŋkí Zembî mə magulə. ³³ Zembî á mpwogé jíig nə bi bēsh. Amen.

16

Məbádá

¹ Mə cəel ná bi mpúg kóól wúsú Febe. A ji *jaákwon *Də lú óbúgula á Kankrê dí. ² Bi ó lág nyə tâŋ muud mə Cwámba, mbií í jálá nə buud ó Zembî yí, bí kwíínd nyə mbií kwííndyá wēsh nyə é jii yí. Nyə á mə kwíínd búúd ŋkí bulya, tɛem bə məméfwo.

³ Bi ó bádá mə Priska bá Akilas buud sánŋŋ ngé sēy iséy í *Kříst Yésus wá. ⁴ Bwé á nywá gwíilya byán ícug nəcé cugulə mə; məméfwo námé dí ngé yə bwo akíba, mədɔ mə óbúgula mēsh mə cugé *Oyúden má mə ngə námé yə bwo akíba. ⁵ Bi ó bádá námé mə Də í də sɛɛŋgya bwédí njów yí. Bi ó bádá Ipanēt shwé waamá alám; nyə wá nyə a téed *búgula Kříst nûŋ Azí. ⁶ Bi ó bádá mə Mariya muud nyə á bul jisəw cún shú dún yé. ⁷ Bi ó bádá mə mimbyél myâm Androníkus bá Zhuniyas sánŋŋ sá á bə mímbwug dí wá; báá bwé á téed bə buud ó Kříst nə mə, bwé ngə cə bóól *búúd ó lwámá. ⁸ Bi ó bádá mə Ampiliyatus, muud mə ngé bul cəel cug sɛɛŋgí á sánŋŋ Cwámba dí yé. ⁹ Bi ó bádá mə Urəbɛ muud sánŋŋ ngé sēy iséy í Kříst yé, bí bəda námé mə Stakis shwé waamá alám. ¹⁰ Bi ó bádá mə Apeles muud sá á mə dág ná ndéé sá magulə ná a ji fwámé křisten yé. Bi ó bádá mə buud ó njów mə Aristobúlus. ¹¹ Bi ó bádá mə mbyél wâm Herodiyon; bí bəda mə bəŋŋ búúd básé búúd ó Cwámba njów mə Narəsis wá. ¹² Bi ó bádá mə Trifen bá Trifos budá bwé á mə jisəw yíngá shú mə Cwámba wá; bí bəda námé mə abábə waamá Perəsis mudá nyə á mə námé bul jisəw yíngá shú

mə Cwámba yé. ¹³ Bi ó bádá mə Rúfus muud Zembî nyə a féesh kwon mə Cwámba dí yé; bí bəda námé mə nyəŋgá yé, nyə á bə námé mə tâŋ nyəŋgá. ¹⁴ Bi ó bádá mə Aseŋkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwááŋg bēsh bánŋŋ básé wá. ¹⁵ Bi ó bádá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ó Zembî bánŋŋ básé wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə mə buud ó Zembî. Mədɔ mə óbúgula ó Kříst mēsh mə ngə bəda bí.

¹⁷ Bwaŋg, buud bwé dú sá ná buud bwé bág məcún məcún wá, bwé ngə lúmbuli nə ŋjígulá bí á ŋwa yí, oshwon bi ó káálúgə nə bwo; kúgá də kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcé mbií búúd wəŋŋ í áŋgə nə sá iséy í Cwámba wúsú Kříst, bwé ngə sá iséy í mímwə myán. Bwé də balan nə jəjə íciyá í lésú nə jəjə míkaand, də jwáŋgulə búúd bwé afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwé ngə gwáduga cug mágwág bí báá ngé cugə yí. Mə ngə bul gwág məshusug nə bí shú dəŋgá; mə jii ná bi bág nə fəg sálə mánywa dí, bí bə ná sán kóómb á məbôw. ²⁰ Zembî á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí mákuú dí shí. Cwámba íshé Yésus kə sá bí mpaam. ²¹ Timoté muud sá ngé sēy sēy ngwúd yé ngə bəda bí; mimbyél myâm Lusyus nə Yason nə Sosipater bwé ngə námé bəda bí. ²² Mə Tertiyus muud ngé cilə kálaad éga yé*, mə ngə bəda bí məbádá mə sɛɛŋgyá shé á mə sɛɛŋgya nə Cwámba yí. ²³ Gáyus ngə námé bəda bí. Mə njul nyédí njów, cínŋŋ námé wə Də lú óbúgula dēsh í də sɛɛŋgya yé. Erâst jí bân-mása á wa ngwála yé ngə bəda bí, mwááŋg Kwáratus ngə námé bəda bí. ²⁴ †[Cwámba íshé Yésus-Kříst kə sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yágá Zembî gúmə, nyə muud jí nə ŋkul sá ná Jəjə Kéel lúlushig bí yé. Jəjə Kéel dəŋŋ wə mə á ngə cúndə ja mə á ngə bwiŋŋ lán mə Yésus-Kříst yí. Na Jəjə Kéel ni dí wə Zembî mə sá ná sá mpúg jəjə yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó dí yí. ²⁶ Zembî á kandugə kandugə mə ka sá ná sá jəŋŋ í búgúlíg ja gaád. Ná ndéé ikúl ishús í mú nə ŋkul jee mpu gwo ja bwé lə micilyá mí

15:32 1.7 15:33 1Te 5.23 16:1 Mis 18.18 16:3 Mis 18.2, 18-19, 26 16:5 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2
 16:13 Mak 15.21 16:16 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 16:17 Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10
 16:18 Flp 3.19; Kol 2.4 16:19 1.8 16:20 1.7 16:21 Timoté: Mis 16.1 * 16:22 Tertiyus wə Pwól nyə á ŋwa
 ná a ciləg kálaad éga yé. 16:23 Erâst: 2Tm 4.20 † 16:24 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá ini. 16:25 Ifz 1.9;
 3.4-5; Kol 1.26 16:26 1.2, 5 16:27 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbú 4.11

*búúd ɔ́ mícúndá yí. Nyə a sá ná í búgúlíg shú
ná bwé búgúlág nyə, bwé sá nyə mágwág. ²⁷
Nyə Zembí muud ηgwúd nə ηgwúd jí nə fəg
yé, nyə wé ηwág gúmá kandəgə á kandəgə
nəcé sá Yésus-Kríst nyə a sá yí. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kórênt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kórênt yí

Kórênt nyə á bæ ηgwála Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ηgə sá njənd yé ábeê yí, nyə á já Kórênt ηkúmba mbû nə kál (Mis 18.1-18). Ja jəηg wə nyə á fwə míscəon yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kórênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ə nûη okálaad jee wósos ónê, óbá wá cínəηg wə búsé wa Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndeé, nyédí kálaad ashúshwóógú á Kórênt dí, ja á mə shîn báda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ηgə cwîny obúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí mənəkəomú í ηgəg nə bæ mpédúgá nyáη (1.10 nə 4.21), bwə sáag nə janğa í shínúg mpédúgá nyáηúd (lúú 5), bwə yówəg dülə kə nə milású məmpáanzə mə milású mə búúd bwə aηgê nə *búgula Zembî wád (6.1-6.11). A mú ka féel váál krísten mə jéla nə də balan nə nyúúl nyé yí (6.12-6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishílí bwə á ηgə shílə nyə myá:

- (1) shílí í dúgyá nə bâ yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdú ó mətúnəga yí, nə váál bwə dág cugə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1-11.1);
- (3) váál íscəηgyá í okrísten nə idəw í Zembî í jéla nə də s̄y yí (11.2-34);
- (4) isâ Nkəηkê Shíshim mə də yə búúd ηkul nə bwə dág sá yí (lúú 12 kə wósos lúú 14);
- (5) nə váál mímbimbə mí bá gwûm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúle mwaanê, nə byé íyuug nyə á ηgə bæ nə ndí yí), nə məbədə (lúú 16).

Mabáda

¹Nə mə Pwôl, nə mwááηg Sostên, sə wə mə cíl kálaad éga. Mə Pwôl íí, Yésus-Kríst nyə a

jôw mə, a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cígúla ná. ²Sə ηgə cilə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kórênt yí, bí buud Zembî nyə a sá nə bí bəg minkəηkê mi búúd nəcé binónη *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú nə bí bəg minkəηkê mi búúd, binónη buud bēsh búsé íkál íkál bwə ηgə kámb jínə mə Yésus-Kríst mājəgula dí wá, Yésus-Kríst Cwámba á sənónη. ³Sóónηgú wúsú Zembî bâ Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shee.

Pwôl mə yá Zembî akíba

⁴Mə ηgə yə Zembî waamə akíba ja jēsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwonη mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵Mə ηgə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhíí mēsh kwonη mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mílósú*, bí bíg nə mpúyá. ⁶Ntó mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jēsh sə á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷Í mú ná, nda bí ηgə bwánd nə Cwámba íshé Yésus-Kríst zəg lwóya nyúúl nə, bí mú nə isâ í yána mə Zembî, tə ηgwúd nə ηgwúd kú fúfə. ⁸Nyə wə mə bá ηgə lulushi bí nə ndeé kə wósos məshínéd, bí mú bá bæ kú nə sá mājumâ jwôw mə Cwámba íshé Yésus-Kríst, məma jwôw dəηg. ⁹Zembî muud mə jôw bí ná bí cúgəg sēηgí nə Mwán yé Yésus-Kríst Cwámba íshé yé jí abúgúlag.

Mbéégí də á Kórênt

¹⁰Bwaanη, oshwonη, jínə mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bēsh dəgá bæ cún; mbéégí mənəkəomú í á jélayé nə də bæ mpédúgá nyín. Yidagá bæ leedyá mbií á nə sá jēsh dí, bí bēsh də bæ nə tédúgá ηgwúdâ, bí də ηwa cígúla ηgwúdâ.» ¹¹Bwaanη, mə lás ntó nəcé bóól búúd wá njów mə Klowé bwə mə jaaw mə nə bí ηgə bæ nə ozhuyá mpédúgá nyín. ¹²Sá mə ηgə cēel ci yí jí nə bí mú ηgə lás nûη, nyíga ná: «Mee ηgə bə Pwôl», nyíga «Mee ηgə bə Apolos», ηgwól ná: «Mee ηgə bə Séfas», ηgwólúgá ná: «Mee ηgə bə *Kríst.» ¹³Ye buud bí nə ηkul ba Kríst məkəw məkəw? Ye Pwôl wə bwə á bwambulə kwolós dí shú dún yé? Ja bí á ηgə duwan yí, ye bí á ηgə duwan jínə mə Pwôl dí? ¹⁴Mə yə Zembî akíba nəcé mə

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mis 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1 1:5 2Kr 8.7 * 1:5 Nkəηkê Shíshim ηgə sá nə bí lásúg má.
1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23 1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 1:14 Kríspus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24

a shígé duu tɔɔ muud nûn bídí, sɔsaalê nji Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cugé nɔ ñkul ci ná bí á ngə duwan jíná dáámud. ¹⁶ Mə mə nywa wusa, mə á duu námə Stefanas bənônɔ buud ɔ njɔw yé. Mə abúgáláyé ná mə a shí nyinɔ duu ngwál múúd. ¹⁷ Nəcə Yésus nyə a shígé ntí mə ná mə zág ngə duu buud. Nyə á ntí mə ná mə zág ngə jaaw Jɔjɔ Kéel, mə zág ntág ngə jaaw dwo, kú bə nə fəg búúú ɔ kaand bwé dɔ lás mikaand nə ndí yí, nəcé shwiy Kríst nyə á yə kwolós dí yí í á bá bə nda sá cugé nə mfí yí.

Shwiy mə Yésus-Kríst í lwó fəg mə Zembí

¹⁸ Mpugá ná lân shwiy Yésus nyə á yə kwolós dí yí wí sá íkás shú bəɔng búúú bwé ngé jimb wá; nji, í njúl ñkul mə Zembí shú shé bəɔ buud Zembí ngé cug† wá. ¹⁹ Sá jəɔngá, Micilyá mí ngə ci gwo ná: Mə bá céég búúú ɔ fəg fəg nyán, mə sá ná mifeeshá búúú bwé ngé faas myá mí bəg cwúúgá.

²⁰ Ká muud fəg nyə é nyinɔ lás ci jì? Yígúli məcɛɛ nyə é ci jì? Lás mikaand á mwɔw mága nyə é ci jì? Ngaá ná Zembí mə sá ná buud ɔ shí ga fəg nyán í bəg sá íkás í? ²¹ Jí ná, Zembí mə lwóya fəg nyé. Nji buud bwé mə ca balan nə fəg á buud ná bwé wámúlé Zembí ná ndéé, bwé akúmáyé. Zembí mə ka dúg ná á balan nə lân sá ngé bwiiing yí shú ná á cug búúú bwé ngé *búgula wá; lân sá ngé bwiiing wəɔngá buud bwé ngə ɔwa wo nda sá íkás. ²² Oyúden bwé jii dúg *máshimbá, Ogurêk bwé ngé sɔ fəg; ²³ nji sá bəɔ sá ngə cúndə *Kríst bwé á bwambulə kwolós dí yé. Cúndə wəɔng wúsə sá málwiy shú *Oyúden, í njúl sá íkás shú Ogurêk. ²⁴ Nji, Kríst jì ñkul nə fəg mə Zembí shú búúú Zembí mə jɔw wá, tɛem bə Oyúden, tɛem bə Ogurêk. ²⁵ Nəcə kúl búúú bwé dúg ná Zembí jisə kás yí, íkás yá cínəng bísə nə fəg ntə búúú fəg nyán, kúl búúú bwé dúg ná Zembí mə bə nə iləm yí, iləm yá cínəng í lal ñkúl, ntə búúú ñkul nyán.

²⁶ Bwaang, tédúgágá ná sá bí á dɔ bə jaá Zembí nyə á jɔw bí yí. Gwoong jín í á bə,

kú nə zhwog buud bwé mbíd fəg á shí ga, kú nə zhwog inɔkácí i búúú, kú nə zhwog buud bwé á byél ófwámé búúú dí wá. ²⁷ Nji, Zembí nyə á yida féesh isá í íkás yá shí ga shú ná a wá búúú ɔ fəg shwôn, a féesh isá í cugé nə ñkul shí ga dí yí shú ná a wá isá í álal-ñkul shwôn. ²⁸ Zembí nyə á féesh isá í cugé fwámé isá shí ga dí yí, isá búúú bwé mpyeny yí, isá bwé ádé kənd mísh yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəɔng búúú bwé ngé dúg ná fwámé isá yí í bəg ocwúúgá. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ñkény nyúúú nyédí míshád. ³⁰ Zembí wá nyə a sá ná bí bəg buud ɔ Kríst Yésus, Kríst músə bə fəg mə Zembí shú dúsú; nyə wé mə sá ná shé bəg otátəlí ɔ búúú mísh mə Zembí dí, nyə wé mə sá ná shé bəg minɔkɛɔkɛ mi búúú, nyə wé a tɔ tɔ shú ná shé wúg mənnyámá mə *mísámú. ³¹ Zembí nyə a sá ntó shú ná í bəg nda jí cilyá Kálad Zembí dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəgɔwa yé, bəgɔwag nə sá Cwámba nyə a sá yí».

2

Pwól nyə a shígé ngə lás nə fəg kaand

¹ Bwaang, ja mə á zə nûn bídí mə á zə ngə cúndə *ndimba mə Zembí yí, mə a shígé zə ngə cúndə nə mpúyá kaand búúú ɔ shí ga, ñkí ntág fəg nyán. ² Mə a shígé cɛel lás gúl sá shús nûn bídí, mə a lás nji sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwé á bwambulə kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntág nûn bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ngé lilya. ⁴ Njígúlá mə á dɔ jígúli bí yí, nə cúndə mə á dɔ cúndə yí, í á shígé dɔ bə nə iciyá yá fəg kaand í dɔ teeg búúú miləm yí. Nkɛɔkɛ Shíshim wá nyə á dɔ balan nə ñkul nyé dɔ báásulə iciyá byám. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgə jín í bəg kú kə bɛ fəg á buud, í yídagá bɛ ñkúl mə Zembí.

Pwól mə lwó fəg mə Zembí

⁶ Tɛem bə ntó, kéel sá ngé bwiiing yí dúsə fəg shú búúú bwé mə fifə cug krísten dí wá. Nji í cugé fəg á buud ɔ shí ga, kú bə fəg

1:16 Stefanas: 16.15 **1:18** Rom 1.16; 2Kr 4.3 † **1:18** cug múúd: Í kó ná, Zembí mə yíl múúd mənnyámá mə mísámú, sá ná a cugəg cug á céel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuá 7.48 **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 **1:30** 2Kr 5.21 **1:31** Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9 **2:1** 1.17 **2:2** 1.23; Gal 6.14 **2:3** Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10 **2:4** 4.20; 1Te 1.5 **2:5** 1.18, 24 **2:7** Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26

micî myâ shí ga, micî jiya ícî ján í wál bá za jím̄b myá. ⁷ Nji sê ngə cúndə fəg má Zembî í á d̄u bə kú fwo búguli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəməusa fəg nyɔɔŋgá shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəməusa nywo ná a bá sá ná sá ngwág gúmə. ⁸ Kú nə tɔɔ cî* ngwúnd nə ngwúnd á shí ga í á mpu fəg nyɔɔŋgá. Bwə á mbəm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambələ Cwám̄ba á milwané kwolós d̄i. ⁹ Bi má dág s̄a Zembî nyə a sá ni? Jí námá nda Mícilyá mí ngé ci ná:

S̄a jú s̄a í á shígé bwelɛ dág yí,

lwə kú bwelɛ gwág yí,

sá í á shígé bwelɛ wóós lám má múúd dí yí,

Zembî nyə á kwəməusa gwo

shú búúd bwə ngé cɛel nyə wá.

¹⁰ Sá b̄aŋ wə Zembî nyə a sá ná sá mpúg sá jɔɔŋgá nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í d̄u s̄ə ná í mpúg sá j̄esh, tɛem bə is̄a í shwoó Zembî jí nə nd̄i nyádí tédúgád yí. ¹¹ Nda sá buud, zə jí ná nə ŋkul mpu is̄a ngwól múúd ngé tédúga yí? Ngaá nji *shíshim mə múúd wɔɔŋgá nyəmɛfwó? Jí námá mbií ngwúnd wɔɔŋgá nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu is̄a Zembî ngé tédúga yí, nji Shíshim má Zembî wə í mpú. ¹² Sá b̄aŋ, Shíshim sá á lóg yí í cugé shíshim á shí ga; sá á lóg Shíshim má Zembî, Zembî nyəmɛfwó nyə á nti sá wə shú ná sá mpúg is̄a á má yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sá ádé lás lésú is̄a byɔɔŋgá nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í lésú b̄isú, Shíshim má Zembî wə í d̄u j̄íguli sá byo, sá ka d̄u balan nə iciyá í Shíshim d̄ulə féég is̄a í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cugé nə Shíshim má Zembî yé nyə ádé magulə is̄a Shíshim má Zembî í d̄u nti búúd yí; is̄a byɔɔŋg b̄isə is̄a í íkás shú dé, a cugé nə ŋkul wámbələ byo, nəcé bwə d̄u wámbələ byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ngé bɛ Shíshim má Zembî yé, nywáá má d̄u wámbələ sá j̄esh; nji, muud kú wámbələ nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Zə má fwo mpu tédúgá má Cwám̄ba? Zə jí nə ŋkul cw̄iny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tédúgá má *Kr̄ist.

3

Okr̄isten w̄a Kor̄ent bwə á bə ná bw̄an ó ntombú búgád

¹ Bwaŋg, mɛɛ mə a shígé bə nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwə ngé bɛ Shíshim má Zembî wá ná. Mə á ngə yida lás nə bí nda mə ngə lás nə buud bwə ngé ná bɛ is̄a yá shí ga wá, mə á ngə ŋwa bí nda íkúkény cug kr̄isten d̄i. ² Mə á ngə yə bí m̄anyá má b̄əl, kú bə fwámé íd̄aw. Nəcé, bi a shígé bə nə ŋkul mə kwág fwámé íd̄aw. Wóós námá nə k̄íkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcé bí ngə ná bɛ is̄a yá shí ga. Ja bí ngé ná bə, ngwól mpii ngwól, bi ngé bə ozhuyá bimɛfwó nə bimɛfwó yí, ngaá nə bí ngə ná bɛ is̄a yá shí ga? Ngaá nə bí ngə kyey kuú njɔɔnd búúd bwə ngé bɛ iyéesh byáŋ wá? ⁴ Nəcé í ngə bə n̄u ná, nyāŋ ná: «Mɛɛ ngə bɛ Pwól», nyāŋ ná: «Mɛɛ ngə bɛ Apolos.» Ja bí ngé sá ntó yí, ngaá bí ngə sá nda ozhizhe ɔ búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mɛɛ Pwól mə jí jí? Ngaá osól ɔ m̄asáal Zembî nyə á nti shú nə bi búgúlág nyə wá. Sá á ngə s̄ey, muud ȳesh ngé sá nda Zembî ngé yə nyə ŋkul ná a sáág ná. ⁶ Mɛɛ mə á bɛ mpəg, Apolos zə myɛɛg m̄ájúwó. Nji Zembî wə nyə a sá ná mpəg í k̄óg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bɛ mpəg yé cugé tɔɔ s̄a; nyɔɔŋg nyə ámə myɛɛg m̄ájúwó yé kú námá bə s̄a; Zembî muud nyə ámə sá ná mpəg í k̄óg wə jí s̄a. ⁸ Muud mə bɛ yé, nə muud mə shwú m̄ájúwó yé bwə təl cé ngwúd. Zembî mə bá fáágulə múúd ȳesh námá nda nyə á s̄ey ná. ⁹ Nəcé, sá ngə sɛɛŋgya ngə sá Zembî is̄ey byé. Bi b̄úsə fambə má Zembî, bi b̄úsə námá málw̄oga mé.

Okr̄isten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembî wə í á sá ná mə bág nda muud málw̄oga á ík̄əŋ. Ntó, mə á lím njów, bóól búúd bwə ngə lw̄ə límuga jɔɔŋg dí gw̄əw. Nji, muud ȳesh mə zə lw̄ə cínɔŋg yé kə káálúgə nə mbií á ngé lw̄ə yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyiŋgə lím gúl límuga íshús; límuga jí námá nji jɔɔŋg í bwéy bə ni, nji Yésus-Kr̄ist. ¹² Í yidá bə ná, bóól búúd bwə

2:8 Luk 23.34 * **2:8** cí á shí ga: Iciyá íni í ngə námá ci m̄əŋkul mə Sátan má ngé kung shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dág námá Yuá 12.31. **2:9** Iza 52.15 **2:12** Rom 8.15 **2:13** 2.4; 12.10 **2:14** 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 **2:16** Iza 40.13; Rom 11.34 **3:1** Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12

ngə lwɔ́ límuga jɔɔŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwá dɛ́ lúlɛ́ *mwaanê nə ndî yí, ŋkí ijimá í mákwóógú, bóólúgá lwɔ́ nə ilí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntâg bíl íkáá, ¹³ nji, jwôw má *Krîst* íí, sóólúgú múúd yêsh ngə sá yí í bá nyîn ná ngəŋ. Nəcə, í bá cɔ́ kuda dí jwôw dɔɔŋgú, kuda í bá zə lwó ísɛ́y í múúd yêsh, í mú nyîn ŋkí jí fwámé ísɛ́y. ¹⁴ Sóólúgú múúd nyə á sá lwɔ́lɛ́ dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wɔɔŋgú bə nə mpóógú. ¹⁵ Nyɔɔŋg yé sóólúgú í bá shîn jígə yé, a bá shúb mpóógú; nji nyəméfwó má bá faam nda muud má faam kuda dí yé.

¹⁶ Bi ampúyɛ́ ná bi búsa *Mpáánzə Zembî? Bi ampúyɛ́ ná Shíshim má Zembî í njul bídí?

¹⁷ Ŋkí muud mə céég Mpáánzə Zembî, Zembî mə bá námá céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembî nyísə nji shú má Zembî, bí wə búsa njów wɔɔŋg.

¹⁸ Muud kú ngə shiig nyúul. Ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá na bídí ná a jí nə fɛg, mbií fɛg á cɛg gaá, muud wɔɔŋg yídag mpu ná fɛg nyé nyísə ikás mísh má Zembî dí, ja jɔɔŋgú a mú bə nə fwámé fɛg. ¹⁹ Nəcə, sá búúd ɔ́ shí ga bwá dúg ná jisə sá fɛg yí, Zembî mə dúg gwo ná sá ikás. Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî má dɛ́ sá ná buud ɔ́ fúg bwá bílɛg mákəŋ máŋúd». ²⁰ Í nyiŋgə námá bə cilyá ná: «Cwámba mə mpú búúd ɔ́ fúg mitédúgá myáŋ, a mpú ná mísə ocwúd». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bæeg ŋkəny nyúul nəcə bələ nə wónɔ́gə nə bóól búúd. Mpugá ná isâ byêsh bísa isâ bín. ²² Pwól, Pwól wún; Apolos, Apolos wún; Séfas, Séfas wún; tɔɔ shí ga, shí nyîn; tɔɔ cɛg, tɔɔ shwiy, tɔɔ isâ yâ cɛg ga, tɔɔ byɔɔŋg yâ cɛg zág yí, byêsh bísa isâ bín. ²³ Bi bəŋ bí búsa buud ó Krîst, Krîst má Zembî.

4

Nji Yésus wə má bígás Pwól

¹ Ntó, dúgúgá sə ná sə búsa osóol ɔ́ mäsáal ó *Krîst, ná Zembî nyə á yə sə mbag ná sə cúndág isâ í á dɛ́ bə shwoó dí, nyə á má sá ná sə mpúg yí. ² Ná ndɛ́é, ja bwá má yə múúd mbag yí, sá bwá dɛ́ bul jii dúg yí jí ná a sáág ísɛ́y byé mbií Mása mə jíí yí. ³ Nda mə, tɔɔ

bi má bigas mə, tɔɔ wúl njów mílású í bigas mə, sá jɔɔŋg í acíyɛ́ mə tɔɔ sâ. Məméfwó mə abígásé námá məméfwó. ⁴ Mə anɔ́gə nə mpu ná mə má sá gúl sâ májumâ. Nji, ntó cugé ná mə jí kú nə wôŋ. Nji, muud ngə bigas mə wə Cwámba. ⁵ Gwə wə jí ná, kúgá sámb múúd lású té fwála dɔɔŋg í afwóyɛ́ wóós yí. Kúgá sámb té Cwámba nyə afwóyɛ́ nyiŋgə zə yí. Nəcə nyə wə má bá zə sá ná isâ bí íshwoó yídúgúdí yí í nyínúg ná ngəŋ, mitédúgá myâ milâm mí mpúyúg; ná ndɛ́é, Zembî mú yə muud yêsh máshwúmb má jálá nə nyə má.

⁶ Bwaanɔ́g, mə má ngə ŋwa iyuuɔ́g íni byêsh sá Apolos dí shú ná bi jíígúg sâ kaaná í ngə ci yí, ná: «Muud nyə ajáláyɛ́ nə ntɔ́ sá jí cilyá yí.» Má cɛel ci ná, shú dúsu sá Apolos íí, muud nyə ajáláyɛ́ nə bæɔ́wa nə ŋgwól ntɔ́ ŋgwólúgá. ⁷ Zə nyə á fwo jaaw wo ná wó ntɔ́ bóól búúd? Jáyɛ́ sá wó jí nə ndî ná bwá á shígé yə wo yí? Ŋkí sá jêsh wó jí nə ndî yí, bwá á yə wo, nəcə jí wó ká ŋkəny nyúul nə ndî nda bwá á shígé yə wo yí? ⁸ Bí ngə tédúgá ná bi mú nə sá jêsh bí má jíí yí, bi mú lwándúlá nə ibwádán í Zembî, bi mú nə ijwúga, sə bəŋ kú nə ndî. Bi ɔ́ nywá ka bə nə ijwúga fwámé bə, sənôŋ bí bêsh sə bág nə byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembî má tâl sə bəŋ *buud ɔ́ lwámá zhúgúlâ sámbá, nda buud cígúlá í má bə ná bwé jálá nə yə wá. Məsú mántágula má músə á zəgá-dúg, tɔɔ mísh má búúd dí, tɔɔ mísh má *wəŋgəles dí. ¹⁰ Sə mú nda mikás nəcə Krîst, bi bəŋ ntâg nda mifafúgú nəcə bələ búúd ɔ́ Krîst. Sə mú nda itag-bwool, bi bəŋ nda minɔ́kɔ́kúlá. Bi mú ngə ŋwa gúmá, sə bəŋ ngə bwəma nə mpyóŋ. ¹¹ Wóós nə wəla ga, sə ngə yə nə zha yə nə shwáásúlə minú, sə fúfə nə mikáándá. Sə ngə bwəma nə bígá, sə ngə cugə nda minjé-gwôw. ¹² Sə ngə wádúgá səy nə məbwə mäsú shú ná sə bág nə isâ. Muud nyə ámə lwíy sə yé, sə bwádán nə nyə; kúl bwé lwó sə cúwúlí yí, sə máánd milâm. ¹³ Buud bwé ámə ntáma sə jínə wá, sə ci bwo iciyá í cwéél bwo milâm yí. Wóós nə kíkídíga, buud ɔ́ shí bwé ngə ŋwa sə nda isâ í kund, nda shíd máwúdə.

3:13 Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** Jwôw má Krîst: Dúsa jwôw á bá zə sámb búúd ɔ́ shí ga milású yí. **3:15** Yúd 23
3:16 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 **3:20** Sôm 94.11
3:22 Rom 8.38 **3:23** 15.28; Rom 14.7-9 **4:2** Luk 12.42 **4:4** Sôm 143.2 **4:5** 3.8; Sôm 139.1-12; Rom 2.16
4:7 Gal 6.3 **4:9** Rom 8.36; Heb 10.33 **4:10** 2Kr 11.23-29 **4:10** 3.18 **4:12** Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14
səy: Mis 18.3 **4:13** Mit 3.45

Pwôl ji sósŋgá

14 Mə anġê nə cilə bí isâ íni ná má cɛel wá bí shwôn. Mə ŋgə yida sá ná bi mpúg kuú nġənd bí má jálá nə kyey yí, nəcé bi búse mə bwân má búl cɛel wá. 15 Nəcé, bí tɛem bə nə buud məwûm mə otóshin bwə ŋgə lwó bí cug krîsten, bí cugé nə ncúlyá osóŋgá, mə muud má á zə bí nə Jɔjɔ Kéél yé mə wə jí sósŋgá wún kwon mə Yésus-Krîst dî. 16 Nda jí ntó ná, oshwon, ŋgəgá nə yagula mə. 17 Gwə wə í sá ná mə ntíg bí Timotê, mwân waam má búl cɛel yé; a jí mə abúgúlág cug krîsten dî. Nyə wə nyə é zə sá ná bi bág kú wusa kuú nġənd mə ŋgə kyey cug krîsten dí yí. Kuú nġənd wəŋgú wə mə ŋgə jíguli mádɔ mə óbúgula mēsh kúl jēsh yí. 18 Bóólúgá búúd bwə ŋgə ŋkēny mənyúul nda sá bwə cí ná mə abúlé ná kwo zə nūŋ bídí. 19 Nji, ŋkí Cwám̄ba mə magulə, mə wál bá zə wós bí nūŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwə ŋgə ŋkēny mənyúul óni; mə abúlé zə mpu nji iciyá í lésú byāŋ, mə bá bul cɛel mpu ŋkí ŋkul mə Zembî nyísə bwədí ícugud. 20 Nəcé, Faan mə Zembî í cúgə sá á lésú mpu, dúsə sá ŋkúl. 21 Bi mə jii ná jí? Ye mə zəg nūŋ bídí nə lwón, ye mə zəg nə cɛelí nə lám ná shɛɛ?

5*Okrîsten bwə ajáláyé nə bə nə jaŋga*

1 Lāŋ mə bul shīn kyey kúl jēsh ná jaŋga í ŋgə sīy nūŋ bídí. Nə dāŋ jaŋga dúsə ná, tɔ ikúl í ampúyé fwámé Zembî yí í anġê nə sá dwo. Bwə ŋgə bwiiŋ nə ŋgwól múúd a bídí sɛɛŋgyá ŋgə cugə nə mudá mə sósŋgá. 2 Bí ŋgə ná ŋkēny mənyúul? Sósólúgá wəŋgú kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Nġaá í jii ná í ceyug bí lámúd, bi yílág muud wəŋgú bídí sɛɛŋgyád? 3 Mɛɛ jām kóómb dî, tɛem bə ná mə cugé nūŋ bídí, *shíshim wām wí nūŋ; mə mə bwey sámb lésú wəŋgú nda mə jí nūŋ. Mə mə sámb ná muud mə sá sósólúgá wəŋg yé mə jág sá. 4 Ntó, ja bí é nyiŋgə sɛɛŋgya jínə mə Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wām í é sɛɛŋgya nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus

mə bá lwóya ŋkúl nyé. 5 Í jii ná bi bədug *Sátan muud wəŋgú məbwəd, a ntámág nyə nyúul ná ndéé, *jím jé í mú bá *dúg cug jwôw mə Cwám̄ba. 6 Bi ajáláyé ná nə ŋkēny mənyúul. Bi ampúyé ná búbaalé *ləvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ŋgug wēsh í bádúg í? 7 Yílúgá ləvur† acwúlú shú ná bi bəg mbulyá ŋgug ágúgwáan. Nəcé bi mú kú ná nə ləvur. Bi mú ntó nəcé bwə á shí bwey cígə *Mwā Ncwəmbɛ á Páska íshé, mwā ncwəmbɛ wəŋg wə *Krîst. 8 Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəŋgú nə bów-bów tédúgá nə gwólə lám: ləvur acwúlú wə ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sá á shweelúg, nə lám óbúbálé: buléd á kú nə ləvur wə ni.

9 Mə á cilə bí ŋgwól kálad dí nə binón buud ó jaŋga bi kú də kéya. 10 Mə a shígé cɛel ci ná bi bəg kú ná bwelə shísh kúná-kúnə nə búúd ɔ jaŋga bēsh wā shí ga, tɔ buud bēsh bí nə yéesh bálə nə məbii wá, tɔ buud ɔ mándá, tɔ bəŋg bēsh bwə ŋgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá. Mbô! Í ká bə ntó, mpu ná bi má jálá nə wú shí gaád. 11 Mə á yida ci ná bi kú də kéya nə buud bí ná: nyāŋ ŋgə ci ná a jí mbúgula, a ŋgə nyiŋgə sá jaŋga; nyāŋ ŋgə ci ná a jí mbúgula, a njúl nyiŋgə bə nə yéesh bálə nə məbii; nyāŋ ná a jí mbúgula, a ŋgə nyiŋgə yə ozembî ó áyadúg; nyāŋ ná a jí mbúgula, a dúgə nyɛɛg búúd; nyāŋ ná a jí mbúgula, a njúl nyiŋgə bə shwíge məlwəg; nyāŋ ná a jí mbúgula, a dúgə nyiŋgə mánda búúd nə isâ byāŋ. Mimbií mi búúd míni, bi kú sɛɛŋgya nə bwo, binón kú də səŋ ídāw ŋgwúdud. 12 Ye sá wə búsé ná sə sámbúg buud bwə cúgə *Dɔ dí wá milésú? Nġaá ná buud wā Dɔ dí cwú wə bí mə cígal milésú wá? 13 Buud bwə cúgə Dɔ dí wá, Zembî wə mə bá sámb bwo myāŋ milésú. Kagá yíl bów-bów múúd bídí gwoŋgud.

6*Ishwáman yā mpádúgá buud ó Zembî*

1 Ŋkí ŋgwól múúd á sɛɛŋgyá jín mə bə nə lésú nə ŋgwól, jí í mpú sá ná a lúgá kə nə

4:15 Gal 4.19 4:16 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 4:17 Timotê: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 4:19 ŋkí Cwám̄ba mə magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15 4:20 2.4; 15.24 4:21 2Kr 1.23; 13.10 5:1 Ləv 18.8 5:2 6.12; 10.23 5:3 Kol 2.5 5:5 1Tm 1.20 5:6 Gal 5.9 * 5:6 Na jí kaaná nda wəŋg sə mə də ci ná: «Shú ŋgwúd mə də wá bóól bēsh ibwool» yí. 5:7 MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † 5:7 ləvur: Oyúden bwə á də yíl ləvur yēsh bwədí mínjów, bwə də Páska nə ŋgug á kú nə ləvur; ntó mə kə ná bwə á də gusa milám myāŋ shú zələ də Páska. 5:9 Mat 18.17; 2Te 3.14 5:11 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 5:12 Mbá 13.6

lósú búúd ó Zembî dí, a bálé kə nə ndî ná ikûl ishús í kág sám̄b yí? ² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwá bá sám̄b búúd ɔ shí milósú? Ká, ñkí bi wá má bá sám̄b búúd ɔ shí milósú, ye ilúlosú yâ mpédúgá nyín wá í káád bí ñkul yí? ³ Ye bi ampúyé ná sá má bá sám̄b *wáéngales milósú? Ká ñkámusa nə milósú myâ isâ í shí ga! ⁴ Ñkí bi má ka bæ nə milósú myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lú óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wá bí má ká dúg ná bwá sám̄búg bí milósú myɔɔng wá? ⁵ Bi má jəlá nə gwág shwôn nə sá má ñgá ci ga. Ye sɛɛngya jín jí kú nə tɔɔ muud jí nə fɛg yé, muud jí nə ñkul lás lósú mpédúgá mwân bá *mínyon̄h̄ yé? ⁶ Ná ji! Mwân bá mínyon̄h̄ bwá ká tɔw míkɔɔd dí? Bwá bálé ntág ká tɔw míkɔɔd myɔɔng dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúlə bæ nə ishwmán ntáni mpédúgá nyín, bi má bwey ku wá ni. Nəcé jí bí búsé ñgwól kú jisɔw ñgwól bé ólɛɛnḡi yí? Nəcé jí bí búsé kú bíd ná ñkí muud mə déég bí isâ, a déégúg yí? ⁸ Nji, bi wá má yídá sá ólɛɛnḡi, bi wá ñgá sha búúd isâ; omínyon̄h̄ bún ntág wá bí má sá mísólúgú myɔɔng wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwá sá ólɛɛnḡi ntáni wá bwá ábúlé bæ nə kɔw Faan má Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nə bɔɔng bwá ñgá yə ozembî ó áyadúg gúmá wá, nə buud bwá sá mínɔɔmb wá, nə budúm bwá má ñwa mányúul nda budá wá, nə bɔɔng bwá sá íland nə bóól búdúm wá, ¹⁰ nə ijúwâl, nə buud bí nə yéesh bálə nə məbii wá, nə oshwége ɔ málwəg, nə bɔɔng bwá də nyɛɛg búúd wá, tɛɛm bæ búúd ɔ mándá, bwá ábúlé bæ nə kɔw Faan má Zembî dí. ¹¹ Ntó námə wá bóól búúd wá gwoon̄g jín bwá á bæ yé. Nji, Shíshim má Zembî wúsú í á má gusa bî, sá nə bi bəg min̄kɛŋkɛ mi búúd, sá nə Zembî dúgúg bí nə otátəlí ɔ búúd lúú má Cwám̄ba Yésus dí.

Baagwə nyúul shú má Zembî

¹² Bóól búúd bwá də ci ná: «Muud jí fúlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nə ñkul kwíind múúd. Bwá də ci ná: «Muud jí fúlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, mə abúlé bíd nə ñkúmba sá í bíig mə kwám. ¹³ Bóól námə ná: «Ídâw bíse

shú mwɔ, mwɔ shú ídâw. Nə mwɔ nə idâw, Zembî mə bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúul í cúgé shú jaŋga, nyísə nyúul mə Cwám̄ba, Cwám̄ba jisə Cwám̄ba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá ná Zembî nyə a gwúmushi Cwám̄ba yé, a bá námə gwúmushi sə nə ñkul nyé. ¹⁵ Ye bi ampúyé ná mányúul mán máse ikúł í nyúul má *Kríst? Mə ñwág kúł nyúul má Kríst mə sá gwo kúł nyúul má múdá jaŋga? Mbô! Í ajáláyé nə bæ ntó! ¹⁶ Ye bi ampúyé ná muud mə ká sɛɛngya nə mudá jaŋga yé nyə é bæ nyúul ñgwúd nə mudá wɔɔngú? Jísə mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwá é bæ nyúul ñgwúdú.» ¹⁷ Nji, muud mə ká fúla ísâ nə Cwám̄ba yé, nyə é bæ *shíshim ñgwúd nə Cwám̄ba.

¹⁸ Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúd mə sá yí í ádé bæ nyə nyúúlád. Nji, muud mə sá jaŋga yé má də ntáma nyúul nyé nyáméfwó. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná mányúul mán máse Mpáanzə má Ñkɛŋkɛ Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Ñkɛŋkɛ Shíshim wɔɔng wúsú bídí mányúúlád. Bi an̄gɛ ná nə jwú nə biméfwó. ²⁰ Mpugá ná Zembî nyə a wá lallal tâŋ shú ná bi wúg míkwmád; bi má jəlá nə ka yə Zembî gúmá nə mányúul mán.

7

Sá í dúgyá nə bā yí

¹ Shú ísâ bí á cilə mə yí, í nywa nə mudúm jíg kú kúnya nə mudá. ² Nji, í bul jəla nə mudúm yêsh bəg nə yé múdá, mudá yêsh nə yé ñgwúm, buud bwá sásúləg jaŋga. ³ Mudúm nyə ajáláyé nə kaambulə múdá nə nyúul nyé; mudá námə ntó. ⁴ Mudá cugé nə ñkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, ñgwúm yé wá jí nə nywo. Námə mbií ñgwúdú, ñgwúm cugé nə ñkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, mudá yé wá jí nə nywo. ⁵ Ñgwól kú ban ñgwól; ka nji ná bi má bæ cún nə bi mə béégyá ñkúmba fwála shú ná bi má kənd mílám májəgula dí. Fwála dɔɔng ká námə shín, bi ó nyin̄gə fúla; nəcé bí a bá bæ kú mpu máánd mílám nə ndéé *Sátan mú bwówulə bî. ⁶ Na, mə ayím̄bálíyé bî; mə

6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbú 1.6 6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17 6:9 15.50; Gal 5.19-21 6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7 6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16 6:13 Mat 15.17-19; 1Te 4.3 6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14 6:15 12.27 6:16 Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31 6:17 Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20 6:19 3.16 6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19 7:2 1Te 4.3-4 7:3 Ifz 5.21-29 7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11

cwíny bí cwínyág. ⁷ Mpülə dúg dí, má jii ná buud bēsh bwá jíg nda mə. Nji, muud yēsh ji nə jé sá Zembî nyə á yə nyə yi; nyíga nə jíga, nyími nə jími.

⁸ Má ngə ci nə miŋgwam mi búđùm nə mikúsé mí búdá ná, í nywa ná bwé jíg nda má njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bə ná bwé ampúyé máánd mílám, bwé béyág; nəc é í yida bul jəla ná muud béyág, ntə ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bəŋg bí mímbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntág bə mə, Cwám̄ba wé má tál mpándí ná, ci mudá kú béégya nə ngwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntág béégya nə ngwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji nə a kə sá ŋkwambulə nə ngwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bā.

¹² Shú bóslúgá bāŋ, Cwám̄ba dí má cī, mə wé ngə ci ja nííd ná, ŋkí mbúgula Zembî ji nə mudá *hááden, múdá má ká cēel ná bá bwé baagulə bā, a kú beeg yíl múdá wəŋg. ¹³ Ŋkí mudá wé jí mbúgula, ngwúm nye hááden, ngwúm má ká cēel ná bá mudá bwé baagulə bā, mudá kú beeg gwú bā dəŋg. ¹⁴ Nəc é, mudúm jí hááden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembî nəc mudá yé, mudá jí hááden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembî nəc ngwúm yé. Í mbām bə kú bə ntó, mpu ná bwān bāŋ bwé é bə shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsə kúná-kúnə nə nyə. ¹⁵ Nji, ŋkí nyəŋg jí hááden yé má cēel béégya nə ngwól, a jee béégya nə nyə; í cúg é mbúgula yímbúlí ná a jíg nə bā dəŋg. Zembî nyə a jəw bí shú ná bi jíg ná shē. ¹⁶ Ntág námá ná, wē mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná ngwúm woó dúgúg cug? Ŋkí ntág ná wē mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ngə tál buud icé icé

¹⁷ Sá ngwúd jí ná, muud yēsh tówúg cé Zembî nyə a tál nyə yííd, cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Cēx má ngə yə máđə má óbúgula mēsh yí, dwó óni. ¹⁸ Ŋkí Zembî nyə a jəw ngwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wəŋgú jíg nə ábiwáág yé. Ŋkí

Zembî nyə a jəw muud a kú bə síya ábiwáág íí, muud wəŋgú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálə ábiwáág cúg é təə sá, bálə kú síya ábiwáág kú námə bə təə sá. Sá jí nə mfíí yí jisə nji bēğlə mámpándí má Zembî. ²⁰ Muud yēsh tówúg cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí. ²¹ Ŋkí Zembî nyə a jəw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimál lámúd nə jiya lwaá gwō. Nji, wó ká dúg zhíí ná wo bág fəlí, wo bē zhíí nyəŋg. ²² Nəc é ná, lwaá Cwám̄ba má jəw yí í músə fəlí, í dúgyá nə Cwám̄ba. Ntó námə, nyəŋg *Kříst má jəw a njúl fəlí yé músə lwaá má Kříst. ²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tāŋ shú ná bi wúg míkwámúd. Kúgá sá ná bi nyíngəg bə məlwaá mə múúd†. ²⁴ Bwaŋg, má nyiŋgə ná námə ci nə muud yēsh bwénúg mísh má Zembî dí cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí.

²⁵ Shú bəŋg búsə ná óncwíyē wá, sá má zé ci ga í cúg é ná Cwám̄ba nyə a tál mpándí; mə cwíny bí tāŋ nda muud bí bí nə ŋkul je shwu nyúul nə ndí yé nəc Cwám̄ba nyə a gwág mə ŋkúŋkwóŋúlə. ²⁶ Mē ngə téduga ntúga: ja sá má dúg mícúŋ myā wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla ná buud bwé jíg miŋgwam. ²⁷ Nji tēem bə ntó, ŋkí wo má bá múdá, wo kú beeg sə ná wo gwú bā. Ŋkí wo afwóy é bá múdá, wo kú beeg sə ná wo bā. ²⁸ Nji, ŋkí wo bá múdá, wo asáyé *səm; ncwíyē sás má ká kə báád íí, nyə asáyé səm. Nji, buud bwé béya wá bwé é bul dúg mínjugú cug gaád; mə ngə lás ntāni shú ná mə sá ná bi sásúlág minjugú myəŋg.

²⁹ Bwaŋg, mə ngə ci nááá, fwála í mú kúkúl. Né ndeé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwé cúgəg nda bwé cúg é mímbéyá; ³⁰ bəŋg bwé ngə jíí wá, bwé cúgəg nda bwé aŋg é nə jii; bəŋg bí nə məshusug wá, bwé cugə nda bwé cúg é nə məshusug; bəŋg bwé ngə kusə wá bwé cugə nda isá bwé ngə kusə yí í cúg é isá byāŋ‡. ³¹ Buud bwé ngə də shí wá bwé cúgəg nda bwé aŋg é nə də shí. Mə lás nə bí lású ni wēsh nəc é shí shé bí nə ndí múús ga í bá cə.

³² Má cēel ná bi bág kú nə sá í kənd bí

7:9 1Tm 5.14   **7:10** Mat 5.32; 19.9   **7:14** Rom 11.16   **7:15** jíg ná shē: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14   **7:16** 1Pr 3.1   **7:18** Gal 5.1   * **7:18** Muud jí síyá ábiwáág yé: na ji mwá Yúden.   **7:19** Rom 2.25-29; Gal 5.6   **7:22** Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16   **7:23** 6.20   † **7:23** Kúgá nyiŋgə bíd nə məfug mə búud má ngəg nə jwú nə bí.   **7:25** 1Tm 1.12-14   **7:26** Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4   **7:28** Luk 21.23   **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5   ‡ **7:30** Muud nyə ajəláyé nə bíd ná gúl sá í tówúg shwóg nyədí cugud.   **7:31** 1Yn 2.17

milâm gwów yí. Muud cúgé mbéyá yé má d̥ kænd lâm ísâ í dúgyá n̥ Cwám̥ba yíid, a d̥ s̥ n̥ Cwám̥ba gwágúg ny̥ nywa. ³³ Nji, ny̥w̥ng jí mbéyá yé má a d̥ s̥ n̥ mudá yé gwágúg ny̥ nywa, a d̥ kænd lâm ísâ í shíd, ³⁴ lâm í mú d̥ b̥ ny̥ k̥w. Nt̥ó nám̥ wé jí n̥ mudá yé. Mudá cúgé báád yé, t̥o ny̥w̥ng jí ná ncwíyê yé má d̥ kænd lâm ísâ í dúgyá n̥ Cwám̥ba yíid, shú n̥ ny̥ân b̥g yé m̥ Cwám̥ba ncindî n̥ ncindî. Mudá jí báád yé ny̥e má d̥ s̥ n̥ ngwúm yé gwágúg ny̥ nywa, a d̥ kænd lâm ísâ í shíd. ³⁵ M̥ ḁngê n̥ l̥s nt̥áni n̥ m̥ c̥el k̥l b̥í b̥íid. Í yidá b̥ shú m̥nywa m̥n. M̥ ng̥o jí n̥ b̥í s̥ág s̥á í búl j̥la yí, n̥ b̥í b̥g buud ̥ Cwám̥ba ncindî n̥ ncindî, kú b̥ k̥w.

³⁶ Nkí ncwám̥á má bul b̥ n̥ yéesh n̥ land jé, n̥ ndeé a mú c̥el n̥ bwé b̥yág n̥c̥é a t̥édúgá n̥ ny̥ e j̥g s̥á s̥s d̥w̥ngú nkí a b̥ kú ná bá ny̥, nkí a d̥g n̥ bwé j̥lá n̥ béya, bwé b̥yág nda á ng̥o jí n̥; ny̥ asáyé s̥m. ³⁷ Nji nkí ncwám̥á í n̥wa cígúlá ny̥édí lámúd s̥á nda cíndal ny̥, nkí a jí n̥ nkul m̥pú máánd lâm bii yéesh jé, á ká n̥wa cígúlá n̥ bá land jé bwé ánying̥yé ná béya, a mpú s̥á. ³⁸ Nt̥ó jí n̥ muud m̥ bá land jé yé m̥ mpú s̥á, ny̥w̥ng m̥ b̥ kú bá yé má bul m̥pú s̥á. §

³⁹ Mudá jí c̥çl̥á n̥ ngwúm yé té w̥esh ngwúm ng̥o ná c̥g̥o yí. Ngwúm má ká y̥, mudá kú ná b̥ c̥çl̥á, a mú jee bá muud y̥esh á c̥çl̥á bá yé; nji í jí n̥ muud w̥w̥ng b̥g muud m̥ Cwám̥ba. ⁴⁰ Nji, í bul j̥la n̥ a j̥g kú ná k̥ báád. M̥c̥ m̥m̥ m̥c̥w̥w̥ng w̥é m̥ni, m̥ t̥édúgá n̥ m̥ jí nám̥ n̥ Shíshim má Zembî.

8

Sâ í dúgyá n̥ ocúdu ó m̥túnuga

¹ Bóól ózembî b̥í ó áyadúg. Bóól búúd bwé ng̥o cíg̥o ocúdu ng̥o s̥á iv̥guli í ózembî b̥w̥ngú *m̥túnuga. Shú s̥á í dúgyá n̥ ocúdu ó m̥túnuga b̥w̥ngú yí, shé má mpú n̥: «S̥

b̥esh b̥í n̥ mpúyá.» Nji, mpúyá w̥w̥ng í d̥ s̥á n̥ muud nkényág nyúul, í njúl n̥ c̥çl̥í í d̥ s̥á n̥ g̥w̥ng í l̥l̥ug búgád. ² Múúd m̥ ká t̥éduga n̥ a mpú gúl s̥á, muud w̥w̥ngú ny̥ afwóyé m̥pú s̥á jí n̥ fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud m̥ c̥çl̥í Zembî yé, Zembî m̥ mpú ny̥.

⁴ N̥ ndeé, shú d̥l̥a ocúdu ó m̥túnuga má iv̥guli í ózembî ó áyadúg íí, s̥é má m̥pú n̥ iv̥guli by̥w̥ngú í cúgé t̥o s̥á shí gaád, ng̥wól zembî cugé, nji fwámé Zembî ngwûd n̥ ngwûd. ⁵ Bóól búúd bwé ng̥o t̥éduga n̥ ncúlyá ozembî n̥ ncúlyá micwám̥ba my̥ân m̥s̥. Nji, b̥í ísâ búúd bwé ng̥o d̥g n̥ ozembî yí í t̥em b̥ j̥ng dí, nkí nt̥âg shí ga dí, ⁶ shú shé b̥ân, Zembî jí ngwûd nji Zembî Sóóngú. Ísâ by̥esh í zhu ny̥ádí, shé ng̥o c̥g̥o shú dé. Cwám̥ba jí nám̥ ngwûd, nji Yésus-Kr̥st; ísâ by̥esh b̥is̥ n̥c̥é ny̥, s̥é b̥ús̥ nám̥ n̥c̥é ny̥.

⁷ Nji, buud b̥esh dí b̥í n̥ mpúyá ni. Bóól bwé á má jan̥wo n̥ y̥l̥a ózembî ó áyadúg gúmá, n̥ ndeé, wóós n̥ k̥id̥iga, ja b̥ân bwé d̥ cúdu m̥túnuga má ózembî ó áyadúg yí, bwé é ng̥o d̥ bwé ng̥o t̥éduga n̥ cúdu éga jí cúdu m̥túnuga shú zembî áyadúg. S̥á j̥w̥ng í mú s̥á b̥w̥o f̥ng lám dí, n̥c̥é í b̥l̥a ná nkí tag. ⁸ Í njúl n̥ s̥á má d̥ dí jí n̥ nkul s̥á n̥ s̥á shíshíg Zembî kúná-kúná. Nkí s̥á má b̥ kú d̥, s̥á kú jímb s̥á m̥sh má Zembî dí; nkí s̥á má d̥, s̥á kú nám̥ kwíid̥li s̥á. ⁹ Nji b̥í ó bey n̥ s̥á b̥í b̥í f̥ul̥ n̥ b̥í s̥ág yí í yidag b̥ obúgula ó átutag̥ kwóógú l̥ú m̥b̥w̥gú. ¹⁰ N̥c̥é, wo muud jí n̥ mpúyá yé, nkí bwé d̥g wo, wo ng̥o d̥ mpáanz̥ zembî áyadúg dí, ng̥aá n̥ s̥á j̥w̥ng í é s̥á n̥ muud jí ná n̥ lám nkí tag yé ng̥wág nkul, a k̥ d̥ ocúdu bwé ám̥a cíg̥o y̥ ózembî gúmá wá? ¹¹ Ja j̥w̥ngú, mpúyá w̥o í má s̥á n̥ ngwól *m̥íny̥w̥ng w̥o jí n̥ lám nkí tag yé jímbúg, í njúl n̥ Yésus ny̥ á y̥ nám̥ shú dé. ¹² Nkí b̥í m̥ s̥m nt̥ó n̥ omíny̥w̥ng b̥n, b̥éw̥li b̥w̥o lám í kú f̥wo lal íí, b̥í m̥ s̥m n̥ Yésus-Kr̥st. ¹³ Gwé wé jí n̥, nkí gúl s̥á

7:33 Luk 14.20 § **7:38** (tééd 36 k̥ wóós 38) Impánz̥ íni, bóól bwé ng̥o c̥i n̥ í j̥lá n̥ b̥ nt̥uga: 36 «Nkí muud m̥ d̥g n̥ a j̥g s̥á n̥ baagul̥l̥a s̥s dé ncwíyê w̥la l̥u b̥á c̥o a kú kænd ny̥ báád íí, nkí a d̥g n̥ í j̥lá n̥ a k̥ndug ny̥ báád íí, a s̥ág s̥á á jí yí; ny̥ asáyé s̥m, b̥á í síyúg. ³⁷ Nji, muud m̥ n̥wá cígúlá lámúd, kú n̥ s̥á í ng̥o cíndal ny̥, á ng̥o m̥pú j̥w̥ n̥ t̥éduga yé yé, nkí a n̥wa cígúlá ny̥ám̥f̥wó dí lámúd n̥ a baagul̥l̥a s̥s dé ncwíyê, a má m̥pú s̥á. ³⁸ Nt̥ó má lwó n̥ muud m̥ k̥nd s̥s dé báád yé, a mpú s̥á; ny̥w̥ng m̥ b̥ kú kænd yé, á bul m̥pú s̥á.» **7:39** Rom 7.2-3 **8:1** Mis 15.29; Rom 12.16 c̥çl̥í: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 **8:1** Rom 14.1-15.6 **8:3** 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13

má dá í é búlal ngwól mínyonê waamá bííd íí, má kú ná bá bwεle dá cúdú, shú né má bág kú búlal mínyonê waamá bííd.

9

Pwól cugé nà milúndâl

1 Ye má cugé fulí? Má cugé *múúd lwámá má Yésus íí? Ngaá má a shí dúg Cwámá wúsá Yésus? Ye bí cugé ísáy má má sá shú má Cwámá yí? 2 Nkí bóólúgá búúd bwé dúg ná má cugé múúd lwámá, bí kú bε, má jí muud lwámá má Yésus shú dán. Nécé bí búsa yuug í ngó lwó ísáy má ngó sêy tân nda muud lwámá má Cwámá yí.

3 Shú búúd bwé ngó bæ ná mæshwán ná má wá, sá má jí ná nkul bæsa ná bwo yí jí ná: 4 Ngaá sá bí ná zhií ná sá ngwág idâw ná mængul bídí? 5 Ye sá bán wá búsa ci muud kú jaand ná mudá yé? Ngaá ná bóól búud ó lwámá bwé ngó sá ntó, tó ómínyonê ó Cwámá, tó Séfas? 6 Nkí ntâg ná, ye sá bân Barnábas wá sá cugé ná zhií ná sá jíg kú sêy? 7 Zó nyə a má bwεle sêy séy ízimbi a ngó jóna ná nyáméfwó yé? Zó nyə a má bwεle bæ fambá ná ndéé a kú dá mpúmá a cínong yé? Nkí ntâg ná zó nyə a má bwεle wíl ínteny ná ndéé a kú balan ná mányán má ínteny byonng yé? 8 Ye iyuug má ngó nwa bí íni bísa nji ijâm ná jag yâ buud? Ngaá ná bísa námá cilyá mácéε Moyíz nyə á cilə mád? 9 Jí mpu bæ cilyá mácéε má Moyíz dí ná: «Wo kú fad nteny mpu ja í ngó nyaal mpumá ngólə lwáál nywo yí.» Ye inteny wá Zembî ngó bul táduga yí? 10 Ye nyə anğê ná lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wá cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ngó waad mändəlú yé ngóg ná waad a ngó bwánd ná búgá ná nyə é bæ ná mfií; nyonng ngó nyífə mpumá ngólə lwáál yé ngóg nyífə a ngó bwánd ná búgá ná nyə é bæ ná kəw. 11 Sá á bæ bí mpæg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sá má ká mwáágulə mpúmá í kwíind sá cug á shí ga dí yí, bôw ntó aá? 12 Nkí bóól búúd bí ná zhií ná bwé ngwág mbii mánywa mōonng bídí, sá bân má ban ka bul bæ ná zhií nyonngú nácé jí? Nji,

sá á shígé balan ná zhií nyonngú; sá ngə yida jisəw sá jēsh shú ná sá kú ntágulə ná Jɔjɔ Kéel má *Křist í bág kú bwiinngya.

13 Buud bwé dá sêy ísáy í Zembî Mpáánzə wá, Mpáánzə wá í dá námá wíl bwo; byonng bwé dá kənd Zembî *mátúnuga *alatâr dí wá bwé dá nwa dán kəw lá idâw alatâr dí. Ngaá bí má mpú ntó? 14 Mbií ngwúd wōonng námá, Cwámá nyə a wá cεε ná buud bwé jáaw Jɔjɔ Kéel wá bwé jalá ná cugə ná ísáy byonng. 15 Nji mεε má a shígé balan ná mæzhií mōonng; má anğê námá ná cilə ntága ná má lúndal ísâ byonng. Má yidá bul cēl ná má yág, ntə ná má sáág milúndâl. Jâm sâ gúmá wá cí, muud cugé ná nkul yíl má gwo. 16 Mεε jâm kóómb dí, ja má ngó jaaw Jɔjɔ Kéel yí, má cugé ná nkul cí ná má ngə sa gúl sâ, nácé jisə má sâ cínúlá Zembî ngó cínal má yí. Məntágula ná má nkí má bá kú jaaw Jɔjɔ Kéel. 17 Í á mbəm bæ ná má a té ná lâm wâm ná má zó jaaw Jɔjɔ Kéel, má bæ ná zhií ná má jíg myóna. Ká, má ngə sá ísáy byonng cínúlád, jisə mbag Zembî nyə á kēel má mábwád yí. 18 Ná ndéé, myáyé myóna má ngó nwa cínong myá? Myóna myâm wá má jááwúg buud Jɔjɔ Kéel ashwá, má ngó cündə kú lúndal ísâ má jí ná zhií ná má ngwág Jɔjɔ Kéel dí yí.

19 Haaw! Má jí fulí, kú bæ lwaá má múúd. Nji, tεem bæ ntó, má a má sá máméfwó lwaá á buud bēsh shú ná má bág ná fwála má sá ná bímbí lú búúd dēsh dí ná nkul gwág má yí í búgúlág Yésus. 20 Ja sánŋh *Oyúden búsa yí, má cugə námá nda Oyúden shú ná má sá ná bwé kändug milâm wá Yésus. Ja sánŋh buud bwé ngó bæ mæcéε má Moyíz wá sá búsa yí, má bæ námá mácéε mōonngú nda bwo, í njúl ná í cugé má cínúlá ná má bég mwo. Má bæ mwo nji shú ná má sá ná buud bwé ngó bæ mæcéε wá bwé kändug milâm wá Yésus. 21 Ja sánŋh buud bwé ádé bísh mácéε mōonng wá sá búsa yí, má cugə nda bwo, námá nda má anğê ná bísh mácéε mōonng, í njúl ná má ngə bæ Cεε má Zembî, Křist jí Cεε dām. Má cugə nda má anğê ná bísh mæcéε nji shú ná má sá ná buud bwé ádé bísh mæcéε wá bwé kändug

9:1 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 9:4 Luk 10.7-8; Mat 10.10
 9:6 Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sêy: Mis 18.3 9:9 Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 9:11 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6
 9:12 Mis 20.34-35; 2Kr 11.9 9:13 Ilj 18.8-19 9:14 9.4 9:15 Mis 18.3 9:16 Zhe 20.9 9:17 4.1 9:19
 10.23-24, 32-33; Rom 15.1 9:19 Mat 20.26-27 9:20 Mis 16.3; 21.20-26 9:21 Gal 2.3-4 9:22 Rom 1.13; 2Kr
 5.11; 11.29

milâm wá Yésus. ²² Ja sánónḡ buud bí nà búgá átutagâ wá sá básá yí, mæ cugə nda bwo shú ná mæ sá ná bwá kəndug milâm wá Yésus. Mæ a mæ bə sá jēsh shú búud bēsh shú ná mázhií mēsh dí, mæ cúgug búbaalé búúd. ²³ Mæ ngə sá isâ íni byēsh nəcə Jəjə Kéel, shú ná mæ bág nə kəw mánywa Jəjə Kéel í ngə kaag mád.

²⁴ Bi ampúyé ná í dæ bə mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ḡkí bulya ju íkúló ná ndeé muud ḡgwúd ḡwa mpóógú? Jugá kúlá mbií wí ná bi ḡwág mpóógú yí. ²⁵ Ogwiimbe ó ígwiimbí bēsh bwá dæ ci isâ ḡkí bulya shú ná bwá ḡwág *túm gúmá. Í njúl ná túm gúmá bwá dæ ḡwa yí í dæ yéel. Sá bāḡ wúsú túm gúmá í ábúlé yéel. ²⁶ Kúlá mé ḡgə ju yí, mæ aḡgə nə ju nda muud nyó aḡgə nə mpu kúl á ḡgə kə yé; ja mæ ḡgə wusə ikúda yí, mæ aḡgə nə wusə ikúda ntó ḡgúlád. ²⁷ Mæ ḡgə yida jugushi nyúúl nyām, ḡgə nywaad nywo sá mæ céel yí, shú ná í kú bá bə ná, mæ shīn cúndə Jəjə Kéel bóól búúd ḡwág ná ndeé, mæe nyiḡgə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sîy nə buud ə Izərayêl yí

¹ Ntó, ye bwaḡḡ, mæ acéélé ná bi bág kú mpu isâ í á sîy nə odá yí; ḡkúdú í á baagələ bēsh, bēsh bwá á ntə māḡ mæ atítí nə mækuú. ² Ntó jì ná bēsh bwá á duwan ḡkúdú, duwan máḡ dí tâḡ *ompwíín ó Moyíz. ³ Bēsh bwá á dæ də idəw impwúd Shíshim mæ Zembî í á dæ ntí bwo yí. ⁴ Bēsh bwá á ḡgul məjúwó məmpwúd Shíshim mæ Zembî í á ntí bwo má, məjúwó mæ á ḡgə wú kwóógú má. Kwóógú dəḡḡ í á bə fwámé kwóógú wá í á ḡgə lúgal bwo cí, í á bə *Kríst. ⁵ Njì, tæem bə ntó, bóól ncúlyá buud wá gwoḡḡ jāḡ, Zembî nyə a shígé ḡwág bwo nywa. ḡwá wə nyə á jaḡgələ bwo, a mpāḡgələ mímbimbə myāḡ shí a shwéeshád yí. ⁶ Isâ íni í á bə nə bwo ntó shú ná í bág shé mæcwūḡ, shé kú dæ wíimb sálə isâ í abúbôw nda bwo. ⁷ Kúgá yə ózembî ó áyadúg gúmá nda bóólúgá wá gwoḡḡ jāḡ bwá á sá ná.

Sâ jəḡḡ jí cilyá ná: «Kúl búúd í á jì shí də, ḡgul; bwá mú tōw, zhwiimbya.» ⁸ Shé kúgá sá jaḡḡ nda bóólúgá wá gwoḡḡ jāḡ bwá á sá ná. Sálə bwá á sá jaḡḡ yí, bwá á yə jwôw ḡgwúdá buud otóshin məwūm mábá nə ólóól. ⁹ Shé kúgá shweenzh Kríst nda bóólúgá wá gwoḡḡ jāḡ bwá á sá ná. Bwá á shweenzh nyə, onywá bwá mú jaḡgələ bwo. ¹⁰ Shé kúgá námə dæ cwaduga nda bóólúgá wá gwoḡḡ jāḡ bwá á cwaduga ná; bāḡ, *éḡgəles á shwíy nyə á zə jaḡgələ bwo. ¹¹ Bwaḡḡ, isâ íni í á bə nə bwo ntáni shú ná í bág shé mæcwūḡ. Í á cilya shú ná shé buud shé ḡgə cugə mwôw mâ məzhúgúlá dí wá, shé mpúg nda shé mæ jálá nə ḡgə cugə ná. ¹² Ná ndeé, muud ḡgə tédúgá ná məbwábúlán mæ cúgé nə ḡkul sá nyə sá yé, kə bey ná a búlag. ¹³ Məbwábúlán mēsh bí á mæ dæ bwəma nə ndí má mæ dæ námə bə njì isâ bí nə ḡkul wóós nə muud yí. Njì, Zembî jì abúgúlág; a cugə nə ḡkul bíd ná bi bwəmagí nə məbwábúlán mæ ntə bí ḡkul má. Ja bí mæ bá dæ bwəma nə məbwábúlán yí, a bá dæ lwó bí zhí shú ná bi jísówúg kú búla.

Kúgá fəla isâ í mājamb nə isâ í Zembî

¹⁴ ḡwá wə jí ná, yé bwáḡḡ mæ búl cəel wá, fúndágá yələ ózembî ó áyadúg gúmá. ¹⁵ Mæ ḡgə lás nə bí nda mæ lás nə buud bí nə fəg wá. Biméfwó faasugá sá mæ ḡgə cí yí. ¹⁶ Ja sá mæ dæ də idəw í Zembî yí, sá mæ dæ ḡgul bálá; sá mæ dæ yə Zembî akíba shú bálá jəḡḡḡ. ḡgulələ sá mæ dæ ḡgul bálá jəḡḡḡ yí í dæ bə ná sá bēsh sá mæ dæ ḡwa kəw lú mánywa mâ mácií *Kríst nyə á wéeshuli shú dású má. Féyálə sá mæ dæ féya buléd yí í dæ bə ná sá bēsh sá mæ dæ ḡwa kəw lú mánywa mâ nyúul Kríst nyə a yána shú dású yí. ¹⁷ Sá bēsh sá mú mbwəḡdá nyúul ḡgwúd nda buléd jì ḡgwúd ná. Ntó jì ná sá tæem bə ḡkí bulya, sá búšə nyúul ḡgwúd nəcə sá mæ dæ kəwəla njì buléd ḡgwúd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbýágá mí *Izərayêl. Buud bwá dæ də ócúdu bwá dæ kə *mátúnuga dí wá bwá dæ fəla isâ nə *alatâr, ntó jì ná bwá

9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbá 2.10 **9:27** Rom 8.13; 13.14 **10:1** MmN 13.21; 14.21-29
10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 **10:4** MmN 17.6; Ilḡ 20.11; Sôm 78.15 **10:5** Ilḡ 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 **10:6** Ilḡ 11.4, 34; Sôm 106.14 **10:8** Ilḡ 25.1-9 **10:9** Ilḡ 21.5-6 **10:10** Ilḡ 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18 **10:11** 7.29-31; Rom 15.4 **10:12** Gal 6.1 **10:13** 1.9; Zhk 1.13-14 **10:14** 1Yn 5.21
10:16 11.24-25; Luk 22.17-20 **10:17** 12.27 **10:18** Lav 7.11-21 **10:19** 8.4

du fula ísâ nê Zembî muud jí ámadí á alatâr yé. ¹⁹ Jí má ñgá ka cœl ci yí? Ye ná ocúdu búúd bwá du yê ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá búsa gúlúgá sâ? Ñkí ntâg ná ozembî bœngú bí gúl sá? ²⁰ Mbô! Mê ñgê ci ná ocúdu búúd bwá du kænd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwá dú yê bwo yé; í du bæ mátúnuga bwá du yê májamb má. Mê acéélé ná binón mæjamb bí dúg fula ísâ. ²¹ Bí cugé nê ñkul ñgul bálá mæ Cwámba, bí nyíngê ñgul bálá májamb. Bí cugé nê ñkul ñwa kœw túwuli mæ Cwámba dí, bí nyíngê ñwa kœw túwuli májamb dí. ²² Ye sá má sô ná Cwámba sáág wúú? Sá má lal máñkul cò nyê?

²³ Bóól búúd bwá ñgê ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á cœl yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nê ñkul kwíind múúd. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á cœl yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí í du lal gwoong. ²⁴ Muud nyê ajáláyé nê sô ná nyáméfwó wá bæg nê mænywa; muud yêsh sôg ná bóól bwá bæg nê mænywa. ²⁵ Dagâ sâ jêsh bwá kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagâ gwo nê milâm ná salá, kú jí míshílí ná bí ñgê bæemb. ²⁶ Dagâ, nêcê shí nyí shí mæ Cwámba, nê ísâ byêsh bí cínong yí. ²⁷ Ntó jí ná, *hááden mæ ká jôw bí dína dí, bí má ká kâ, dagâ mbií ídâw wêsh bwá é yê bí yí; dagâ byo nê milâm ná salá, kú jí míshílí ná bí ñgê bæemb. ²⁸ Nji, ñkí ñgwól múúd má jaaw bí ná cúdu bwá ámæ jáám yé nyê ámæ bæ cúdu *mátúnuga, bí kú ná dâ. Bí kú dâ, nêcê muud má jááw bí yé, bí á bá ntágulê nyê lâm. ²⁹ Já má cí ná lâm yí, mæ acíyê lâm wán, má cí jí má múúd nyê ámæ jaaw bí yé. Nêcê jí lâm má ñgwól múúd í é zê jum mæ, mæ njúl fulí yí? ³⁰ Ñkí mæ mæ yá Zembî akíba mæ ka dâ, bwá é ka kâ ñgê jí nê mæ íkúdúgú nêcê jí, í njúl ná mæ shí yê Zembî akíba? ³¹ Ntó, tœ bí mæ dâ, tœ bí má ñgul, tœ bí mæ sá jí, ságá sá jêsh nê yéesh ná bí mæ yá Zembî gúmá. ³² Kúgá bæeg sá ná tœ mwâ Ogurêk, tœ mwâ *Oyúden, tœ muud ñgwûd á *Dô lú óbúgula ó Zembî lánjúwóg búgád. ³³ Ságá nda mæ; ísâ byêsh dí, má cœl sá sâ múúd yêsh nyê e gwág nywa yí. Mæ ádé sô ná mæméfwó bæg nê mænywa; má du sô ná

ncúlyá buud bwá bæg nê mænywa, ná Zembî cúgug bwo.

11

¹ Ñgêgá nê yagula mæ, námé nda má ñgê yagula Kríst ná.

Nda sá má jálá nê jí mîsœn ná

² Mæ ñgê faag bí nêcê, bí ñgê téduga mæ ija byêsh, bí ñgê ntâg námé bæ minjígulá má á kala bí myá. ³ Nji, má jí ná bí mpúg sâ ñgwûd ná: múdúm yêsh lúlúú yé wá *Kríst, múdá lúlúú yé wá mudúm, Kríst lúlúú yé wá Zembî. ⁴ Mudúm yêsh mæ jégulá nê Zembî ñkí ntâg ná a cúndá mícúndá mí Zembî a njúl nê tûm lúúú yé, a wá lúlúú yé Kríst shwôn. ⁵ Mudá má yídá jégula nê Zembî ñkí ná a cúndá mícúndá mí Zembî shwá lúú yé, a wá lúlúú yé múdúm shwôn. Nêcê, bálê shwá lúú wúsê námé nda a má kœnya shilú*. ⁶ Haaw. Múdá má ká bæ kú nê tûm lúúú í, í jí ná a sémbyág námé shilú. Ñkí jí ka bæ sâ shwôn ná mudá sémbyág shilú ñkí ná a kœnyag lúú, í jí ná a dúg cœlê tûm lúúú. ⁷ Mudúm nyê, nyê ajáláyé nê bwáád tûm, nêcê a jí yuug má Zembî, a ñgê lwó gúmá í mpíyá nê Zembî yí, mudá nyê ñgê lwó jœng í mpíyá nê mudúm yí. ⁸ Nêcê, múdúm nyê a shígé wú múdá dí, mudá nyê a wú múdúm dí. ⁹ Zembî nyê a shígé té múdúm nêcê múdá, nyê á yida té mudá nêcê mudúm. ¹⁰ Gwá wá jísé ná, mudá má jálá nê bæ nê ndæm lúúú; ntó jí shú lwólê *wééngales ná a jí íjwûga í múdúmád. ¹¹ Tœem bæ ntó, dúgúlê cug sá ñgê cugê tãñ buud ó Cwámba yí, mudá cugé nê ñkul cugê kú nê mudúm, mudúm kú námé cugê kú nê mudá. ¹² Í bá ntó nêcê ná, námé nda múdá ashúshwóógú nyê a wú múdúm dí ná, ntó námé wá múdúm má du byêl múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wá Zembî. ¹³ Bíméfwó faasugâ ná jíga: ye jí jô sâ ná mudá bæg shwá lúú ja á ñgê jégula nê Zembî yí? ¹⁴ Jísê námé sâ shwôn ná mudúm báágulæg shilú nda mudá. Ñgaá ná cug shé ñgê cugê ga gwáméfwó í ñgê jíguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sâ

10:20 Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbú 9.20 **10:21** 2Kr 6.15-16 **10:22** Mbá 32.21 **10:23** Rom 14.1-15.6 **10:23** 6.12; 8.7-12 **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 **10:25** Rom 14.2 **10:26** Sôm 24.1; 89.12 **10:28** 8.7 **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4 **10:31** Kol 3.17 **10:32** Rom 14.13 **10:33** 9.19-22 **11:1** 4.16 **11:2** 2Te 2.15; 3.6 **11:3** 3.23; Mæt 3.16; Ifz 5.23 * **11:5** Wêla mwôw Pwôl nyê á cilê kálad éga yí, í á du bæ sâ shwôn ná bwá dúgúg mudá nê kœnyá shilú. **11:7** Mæt 1.26-27 **11:8** Mæt 2.18-23; 1Tm 2.13

gúmá shú múdá nye. Nacé Zembî nyə á yə mudá shilú ñkí gwaa ná í dúg búdal nyə lúu. ¹⁶ Nji ñkí muud má cœel sá máshwán na, sá bân sá cugé nə fúlú nyɔɔŋ, mədɔ má óbúgala kú námé bə nə nywo.

Nda sá má jálá nə də dína mə Cwám̄ba ná

¹⁷ Mə afáágé bî wɔɔŋ lósú má zó lás nə bí gaád. Mə afáágé bî nacé, seɛŋgyalə bî mú də seɛŋgya *Dɔ dún dí yí, í ányíngáyé ná bə shú sálə ná bi lálug, í mú ñgə teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tééd fwo bə ná, ja *Dɔ lú óbúgala dún í də seɛŋgya yí, mə gwág ná mən̄kɔɔmú má mú ñgə bə mpédúgá nyín. Mə ñgə *magulə lâŋ wɔɔŋgú búbaalê. ¹⁹ Mə kə ntâg ci, í jii ná mən̄kɔɔmú mɔɔŋg má bəg, bɔɔŋg búśá fwámé óbúgala mpédúgá nyín wá bwá mpúyúg. ²⁰ Ntó ji ná, ja bí mú də seɛŋgya kul ñgwú d yí, í ádé ná nyiŋgə bə shú zálə də ídêw í Zembî. ²¹ Í mú də bə ná, fwála lə dólə, muud má læl shín də byé ídæg nyə ámə zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwá wóśsúg. Ja í bá ntó yí, í mú wóśs ná, ñgwól njúl nə zha, ñgwól nye má də ñgul ná ndeé cɔ fudud; ²² ye bí cugé nə minjów ná bi dúg də nə ñgul wu? Nacé jí bí búśə kú bísh Dɔ lú óbúgala ó Zembî yí? Bi má cœel zə də wá búúd bwá cúgé nə məbii wá shwôn lúúd í? Mə cíg ná ji? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí na wúni sóólúgú d. ²³ Nacé, njíngúlá má á lág nə Cwám̄ba yí, wə wə má á kala bí yí; náóó: Cwám̄ba Yésus nyə a sá ná, búlú bwá á kusha nə nyə yí, nyə á ñwa buléd ²⁴ ná ndeé, a yə Zembî akíba, a mú fêy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyâm í má kaanz shú dún dí nywá wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá má.» ²⁵ Námé mbií ñgwúdá, ja bwá má shín də yí, a mú ñwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jisə sɔ á gúgwáan í zə s̄y mácií mām dí yí. Ja jêsh bí má bá də ñgul gwo yí, bi ɔ bá də sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁶ Ntó má kə ná ja jêsh bí má bá də də buléd ga nə ñgul bálá wáan ga yí, bí ñgə bwiŋg shwiy Cwám̄ba nyə á yə yí, bi də bá jaaw dwo ná ndeé kə wóśs ja á bá nyiŋgə zə yí. ²⁷ Sá jɔɔŋg wə jí ná, muud mə dá buléd a ñgul bálá mə Cwám̄ba yé, ñkí á də nə ñgul

mbií wúsá kú jala yí, á byaagulə nə nyúúl nə mácií mə Cwám̄ba. ²⁸ Ntó, muud yêsh fáásug nyəmэфwó ná ndeé, a ka də buléd, a ñgul bálá wáan. ²⁹ Nacé muud mə dá buléd a ñgul bálá ntó kú téduga ná jí mändəm mə nyúúl mə Cwám̄ba yé, a ñgə sá ná sémyé mílású í bág bə ñkí bul nyaan shú nyəmэфwó. ³⁰ Sá jɔɔŋg wə í sá ná, zhwoŋ buud bwá mú mimbál mpédúgá nyín, bóól nə ijâm, bóól ñkí bulya bwá á má yə. ³¹ Sá mbâm də faas sémэфwó, sá kú nyiŋgə bwəma nə sémyé mílású. ³² Nji, Cwám̄ba má də sám̄b sá mílású, a ság sá shú ná sá kú bá bwəma nə sémyé mílású ányinyaanê búúd bwá abíshé Zembî wá bwá bá bwəma nə ndí yí. ³³ Né ndeé bwaang, ja bí má də seɛŋgya ná bi mə dá yí, dugá sá ná, bóól bwánd bóólúgá. ³⁴ Ñkí ñgwól múúd ñgə gwág zha, a fwóg tééd də nyádí njów a ka tœem zə, shú ná bí kú də seɛŋgya ná bi mə zə də kwaamb sémyé mílású ányinyaanê bídí ícug dí.

Shú bíl ísâ byêsh í, mə e bá zə kwambulə byo ja má bá zə yí.

12

Isâ Zembî mə də yə bwán bé zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaang, shú ísâ Zembî mə də yə bwán bé zhí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bi dúg bə kú mpu. ² Bi mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembî yí, bwá á də julə kə nə bí bów-bôw zhíid, bí kə ñgə bɛ ózembî ó áyadúg, mbeé ísâ bíśá kú nə ñkul mə lás yí. ³ Nda jí ntó ná, má cœel ná bi mpúg ñkúmba sá: muud Shíshim má Zembî ñgə sá ná a lásúg yé cugé nə ñkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembî í anjê nə sá ná a lásúg yé cugé námé nə ñkul ci ná: «Yésus jí Cwám̄ba».

⁴ Isâ Zembî mə də yə bwán bé mpáam dí yí bíśə mimbii mimbii, nji Shíshim ñgwú d wə í də kaaw byo. ⁵ Bulya mimbii búúd bí nə ñkul s̄y nə ísâ byɔɔŋg yí; nji Cwám̄ba ñgwú d wə ñgə jwú nə ís̄y byɔɔŋg byêsh. ⁶ Misóólúgú mí mimbii mimbii, nji buud bēsh bwá ñgə sá myo wá, Zembî ñgwú d wə ñgə sá ná bwá sáág myo. ⁷ Muud yêsh Ñkɛŋkɛ Shíshim mə

11:18 1.10-11 **11:19** Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19 **11:22** Zhk 2.5-6 **11:23** 10.16; Mat 26.26-28 **11:25** sɔ: Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6 mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 **11:26** Mat 26.29 **11:27** 11.20-22; Heb 10.29 **11:28** 2Kr 13.5 **11:32** Heb 12.5-6; Mbá 3.19 **12:2** 8.4-6; Iza 44.9-20; Gal 4.8 **12:3** 1Yn 4.2-3; Rom 10.9 **12:4** 12.27-14.40; Rom 12.6-8; Ifz 4.4 **12:5** 12.28-30 **12:7** 14.26

yá ñkúl ná a sáág sâ yé, a yá nyə ñkul nyəwəngá shú ná í kwíndág bóól bēsh. ⁸ Ntó, Ñkēñkē Shíshim mə yá ñgwól múúd ñkul ná a lásúg lású fəg, a yə ñgwól ñkul ná a mpúg sâ Zembî ñgé jii ná buud bwá sáág yí; Shíshim ñgwúd nə ñgwúd wé ñgé kaaw. ⁹ Shíshim ñgwúd wəwəngá mə yá ñgwól múúd búgá álal-ñkul, a yə ñgwól ñkul mə lwág mímbâl, ¹⁰ a yə ñgwól ñkul mə sá *máshimbá, a yə ñgwól ñkul mə cúndá mícúndá mí Zembî, a yə ñgwól ñkul mə mpú faas míshíshim, a yə ñgwól ñkul mə lás mákâl mimbií mimbií, a yə ñgwól ñkul mə féég sâ í dū ciy mákâl məwəng dí yí. ¹¹ Isâ íni byēsh íí, ñji Shíshim ñgwúd nə ñgwúd wé má dū kaaw byo, a yə múúd yēsh jəwəng á céél yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul njúl ñji ñgwúd

¹² Mpugá ná nyúul mə múud nyí ñgwúd, ikál ñkí bulya. Ikál í nyúul tēem bulya ntó, byēsh í sá ñji nyúul ñgwúd. Ntó námá wé jí nə *Kříst yé. ¹³ Shé bēsh, təw *Oyúden təw Ogurēk, təw məlwáá təw ofalí, shé á duwan Shíshim ñgwúd dí shú ná shé bág ikál yá nyúul ñgwúd. Zembî nyə á ñgulal shé bēsh Shíshim ñgwúd.

¹⁴ Ntó jí ná nyúul í cúgé ñji kál ñgwúd, ikál í nyúul bí ñkí bulya. ¹⁵ Ñkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda má cúgé mbwə ná, mə cugé kál nyúul», ye kuú í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁶ Ñkí lwá í sheé ná ci ná: «Nda má cúgé júš ná, mə cugé kál nyúul», ye lwá í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁷ Ñkí nyúul nyēsh ncindí í sheé ná bə ñji júš nə júš, í ka dū gwág ntədəle? Ñkí nyēsh ncindí í sheé ná bə ñji lwá nə lwá, í ka dū gwág má cud ntədəle? ¹⁸ Bi má dág íí? Zembî nyə á ñgə tál ikál í nyúul byēsh nyúulád nda nyə á cēel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyə á mbəm sheé bə ñji kál nyúul ñgwúd nə ñgwúd, nyúul í á nywá ka bə ñgow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul njúl ñji ñgwúd.

²¹ Júš í cúgé nə ñkul ci nə mbwə ná: «Mə aŋgē nə jii wo», lúú kú námá ci nə məkuú ná: «Mə aŋgē nə jii bî.» ²² Í yidá bə ná, ikál í nyúul í dū nyín nda bí nə iləm yí, byó wé í yidá bul

kwínd yí, ²³ byəwəng sá má dū dág ná í abulé jəla nə gúmə yí, byó wé sá má dū bul ñwa nə gúmə yí; byəwəng bí ná í ajélayé nə nyín yí, byó wé sá má dū bul mpu baagulə yí, ²⁴ í njúl ná ikál í nyúul í dū nyín yí í ádé jii mbií mbagulá wəwəng. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmə ikál í nyúul í cúgé nə gúmə yíid. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí máñkəwə mú í kú bə nyúul muud dí, ikál í nyúul í yídag dū bə, jiga baagulə jiga, jiga baagulə námá jiga mbií ñgwúd. ²⁶ Gúl kál nyúul í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kál nyúul, bíl byēsh bə nə məshusəg.

²⁷ Ntó, bi búšə nyúul má Kříst. Muud yēsh jí bídí *Də dí yé jí kál á nyúul nyəwəng. ²⁸ Ná ndeé, Zembî nyə a tál buud Də lá obúgula dí ntága: cé áshúshwóógá, nyə a tál *buud ə lwámá; cé ábēé, a tál *búud ə mícúndá; cé álél, a tál búud ə mínjígulá. Né ndeé, a mú yə bóól ñkul mə sá *máshimbá, a yə bóól ñkul mə lwág mímbâl, bóól ñkul mə kwínd búud, bóól ñkul mə cwíny gúfágá, bóólágá ñkul mə lás mákâl məshús. ²⁹ Ye buud bēsh wé bí búud ə lwámá? Ye bēsh bí buud ə mícúndá? Ye bēsh bí oyígulí? Ye bēsh bwá dū sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembî nyə á yə bēsh ñkul í dū lwag mímbâl yí? Ye bēsh bwá dū lás mákâl məshús íí? Bēsh bwá dū féég mákâl nyəwəngá? ³¹ Gwágúgá yéesh ná Ñkēñkē Shíshim yág bí isâ í búl bə nə mfíí yí.

Mə zə nyiŋgə lwó bí nyəwəng zhí í ntə mázhíí mēsh yí.

13

Cēlí í ntə sâ jēsh

¹ Mə tēem lás mákál má búud, lás mákál má *wəéŋgəles íí, ñkí mə cugé nə cēlí, mpug ná mə jí nda káj í ñgé bwíim yí, ñkí ntág yaanğ í ñgé lwanğula yí. ² Mə tēem námá cúndə mícúndá mí Zembî, tēem mpu míndimba myēsh, tēem bə nə mpúyá wēsh, mə tēem námá bə nə búgá jēsh ncindí mbií á ná mə dū yíl mímbán ícéd íí, ñkí mə cugé nə cēlí, mə cugé təw sâ. ³ Mə tēem námá yána isâ byám byēsh, mə kēenzh námá nyúul nyám ná bwá jéég jígal mə kudad íí, ñkí mə cugé nə cēlí, sá jəwəngá kú kwínd mə təw sâ.

12:10 14.5; Mís 2.4 **12:11** 7.7; Rom 12.3; Ifz 4.7; 1Pr 4.10 **12:12** 12.27 **12:13** Gal 3.27-28 **12:26** Rom 12.15; 2Kr 11.29 **12:27** 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 **12:28** 12.8-10; 14.1-4; Mís 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 **12:31** 14.1 **13:1** 8.1; Rom 13.8-10 **13:1** 2Kr 12.3-4 **13:2** 12.8; Mat 7.22; 17.20 **13:3** Dan 3.19-20; Mat 19.21

⁴ Cælí jí nà jisów, cælí jí nà osusa, í cúgê nà zhín, í ádé bægæwa, kú ñkêny nyúul, ⁵ í ádé sá isâ í shwôn, í ádé sọ ñji mænywa mé, í ádé læel gwág zhwunú, í ádé baagula mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olflingá, cælí í yida ðu gwág nywa óbúbálé; ⁷ í ðu juu sâ jêsh, ðu búdal, í ðu bæ nà búgá nà sâ jêsh, í ðu bwánd sâ jêsh nà búgá, í jisów sâ jêsh.

⁸ Cælí í ádé shîn; dúlæ cúndæ micúndá mí Zembî í bá bæ cwúð, lásúlæ mákál í bá shîn, mpúyá í bá bæ cwúðugá. ⁹ Næcé sá ñgæ mpu isâ ikúl, sá ñgæ cúndæ micúndá mí Zembî ikúl. ¹⁰ Ñji, ja isâ byêsh í bá bæ óncindí yí, byoong bí ikúl yí í bá bæ cwúðugá. ¹¹ Ja má á bæ mwántombú yí, má á ðu lás nda mwántombú, má ðu téduga nda mwántombú, má ðu bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúð ga, má má yow isâ í bwân ó ntombú. ¹² Næcé isâ í ñgæ nyîn sá nda isâ sá ñgá dúg yêñ† dí yí, nda isâ ñgúdá í má búdal yí; ñji, ja fwála doong í bá wóós yí, sá má dúg ná bii-bi-bii. Ja gaád má ñgæ mpu isâ impál, ja jooñgá má bá wámbulæ, námæ nda Zembî má wámbulæ má ná. ¹³ Isâ í ábulé shîn yí bisæ ílól ja gaád, byó wá: búgá, nà dúlæ bwánd nà búgá, nà cælí; sá í ntọ na ílól íni dí wá cælí.

14

Yéesh isâ bí nà ñkul kwínd múúð yêsh yí

¹ Shúshwóógú nà sâ jêsh íí, fwogá tééd sọ nà bí bóg nà cælí. Gwágugá yéesh isâ Zembî má ðu yæ bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndéé cúndólæ micúndá mí Zembî. ² Næcé nááá, muud má lás mákál mæshús yé, nyæ alésháyé nà buud, a lésha nà Zembî, næcé kú nà tó muud nyæ é gwág sâ á ñgá ci yí. Ñji, a ñgæ lás nà ñkul Ñkêñkê Shíshim ñgá yæ nyæ yí, ñgæ ci mindimba. ³ Ñji muud má cúndá micúndá mí Zembî yé ñgæ lésha nà buud; a ñgæ cúndæ shú ná bwá lálug búgád, a cúndá ná a cwíny bwo, á cweel bwo milâm. ⁴ Muud má lás kál íshús yé ñgæ sá ná nyæmfwó lálug búgád, í ñjúl ná muud má cúndá micúndá mí Zembî yé ñgæ sá ná *Dọ dêsh í lálug búgád.

⁵ Má jii ná bí bêsh bí láság mákál mæshús; ñji má bul jii ná bí cúndág micúndá mí Zembî. Næcé nááá, muud má cúndá myo yé má cọ múúð má lás mákál mæshús yé; susaalê ñji ná muud má lás mákál mæshús yé má féég sâ nyæ ámæ ñgæ ci yí, shú ná Dọ dêsh í lálug búgád. ⁶ Ntó bwaanng, ñkí má sheé ná zæ nûñ bídí zæ lás nà bí ñji mákál mæshúsúð, má é kwínd bí cínongú ná jí? Kú nà tó sá! Susaalê ñji ná má bágulá bí gúl sá Zembî nyæ ámæ lwó má yí, ñkí ná má yé bí wúl mpúyá, ñkí wúl cúndá má Zembî ñkí ntág ñjígulá.

⁷ Jí námæ nda isâ í íbwamugá-bwámug, nda lúlwón á bulya mækál ñkí bínzhá; ñkí isâ byoong í ñgá lás ná kpódó kpodo kpódó, buud bwá é ka mpu ná í ñgæ cæel sey jáyé susa? ⁸ Ñkí laag í lás buud nda yag sâ í ñgá ci yí, zæ nyæ é kwæmusa dóómb? ⁹ Mbií ñgwúð nà bí. Ñkí bí má lás mákál mæshús lésú wán kú gwíng sá bí ñgá ci yí, buud bwá é ka wámbulæ ná jí bí ñgá lás yí? Í é bæ ná bí ñgæ lwábuda ntó. ¹⁰ Mækál má lésú mí ñkí bul bulya shí gaád, ñji kú nà tó ñgwúð dí ná buud bwá ðu lás kú gwág sá bwá ñgá ci yí. ¹¹ Ntó jí ná ñkí má ampúyé dúl kál lú lésú nda í ká ná, má é bæ múúð ñgá lás dwo yé ñjínæ muud, nyæ bæ námæ má ñjínæ muud. ¹² Ná ndéé, nda bí má búl jii isâ Zembî má ðu yæ bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sọ ná bí bóg nà byoong í é sá ná Dọ í lálug búgád yí.

¹³ Gwá wá jí ná, muud má ðu lás mákál mæshús yé jégulag nà Zembî ná a yóg nyæ ñkul ná a dúg féég sâ á ðu ci yí. ¹⁴ Næcé ná, ja má jégula yí, má ká jégula kál læ shúsúð íí, shíshim wâm í ñgæ jégula, ñji lúu wâm í anjê nà sá sâ. ¹⁵ Ká má sáág jí? Má é ðu jégula shíshim dí, má é ðu námæ jégula nà ikáñ byâm; má ðu sey ísusa ságusa Zembî shíshim dí, má é ðu námæ sey nà ikáñ byâm. ¹⁶ Næcé, ñkí wo yá Zembî mæshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyæ é magulæ wo ná: «Amen»? Mbô. Nyæ ámagulayé, nywáá nyæ ampúyé sâ wó ñgá ci yí. ¹⁷ Wo yá Zembî mæshwúmb, jí ntó; ñji sâ jooñg í asáyé ná ñgwól múúð lálug búgád. ¹⁸ Má ñgæ yæ Zembî akíba næcé má ðu lás mákál mæshús cọ bí

13:5 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Ból bwá ci ná «í ádé lọ mábðw». **13:8** 12.10; 14.1-5 **13:12** Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî má wámbulæ má: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yêñ: Iyên yá fwála doong í ðu síy nà ñkwánz, ivugali kú ðu nyîn ná ñgáñ nda iyên yá mwðw mágaád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8 **14:2** 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** Ilj 11.29 **14:16** Amen: 2Kr 1.20

bêsh. ¹⁹ Nji, tɛem bæ ntó, ja má jí Dɔ lú óbúgulad yí, má yidá bul cɛel ná mæ cig iciyá itóon nà ikəŋ byâm jígúílílə búúd, ntɔ cílə íciyá mæwúm má otóóshin kəl lə shúsád. ²⁰ Bwaanɔ, kúgá nyiŋgə bæ nə mitédúgá myâ milúu nda ikúkágó. Bágá ikúkágó shú sâ í dúgyá nə mæbôw yí; nji shú mítédúgá myâ milúu di, bágá onkwanz ɔ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad mæççé dí ná:

Mə bá kænd bóól búúd ná bwə kág lás nə kúl búud jâm;

buud bɔɔŋg bwə bá nɔgə lás kəl lə shús.

Nji, mə tɛem bá sá ntó, kúl búúd jâm í abúlé gwág mə.

Cwámba má ci ntó*.

²² Ntó jí ná lásúlə mákəl mæshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsə shú óhááden†; micúndá, myân mí yuug shú óbúgula‡, kú bæ shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dɔ lú óbúgula dán dēsh má sɛɛŋgya, bi bēsh ka nɔgə lás mákəl mæshús. Nkí ozhizhe ɔ búúd§, nkí ohááden bwə wóós cínɔŋg, nɔgá bwə ci ná bi mú mimbəl myên? ²⁴ Í njúl ná nkí obúgula bēsh bwə cúndə micúndə mí Zembî, nkí *hááden, nkí zhizhe muud mə wóós cínɔŋgá, muud wɔɔŋgá, nyə é mpu ná a má byaagulə nə Zembî, bēsh bwə nɔgə yə nyə mæbɛɛ. ²⁵ Í é sá námə ná isâ í də bæ nyân shwoó lámúd yí í búgúlig, a mú kúd mpwoombú mándəlúd yə Zembî gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembî jí bídí sɛɛŋgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanɔ, jí bí má jəlá nə ka də sá yí? Ja bí má sééŋgya yí, í dúg bæ ná, muud jí nə sasa yé, sey; nyɔɔŋg jí nə sâ á jígúlig yé, jígúli; nyɔɔŋg jí nə sâ á bágúlag yé, bágulə; nyɔɔŋg jí nə kəl á lásúg yé, lás; nyɔɔŋg jí nə nkul féég kəl dɔɔŋg yé, féég. Sá jēsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgád. ²⁷ Nkí buud bwə lás mákəl mæshús íí, í bág nji buud obá nkí ólól, kú ntɔ; bwə də lás nɔgúwú d nɔgúwú.

Í jii námə ná nɔgúwú múúd bág a nɔgə féég sâ bwə nɔgə ci yí. ²⁸ Nkí muud mə féég yé cugé, bwə jíg kúl-kúl Dɔ dî, muud də lás nji shú nyáméfwó nə shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ɔ micúndá, buud obá nkí ólól bwə lásúg, bóól ka bigas. ³⁰ Nkí nɔgúwú múúd jí sɛɛŋgyád yé má cɛel bágulə gúl sâ í á də bæ kú fwo mpúy yí, nyɔɔŋg nyə ámə nɔgə lás yé fwo təl lású. ³¹ Bi bēsh bí bí nə nkul nɔgə cúndə nɔgúwú nɔgúwú shú ná buud bēsh bwə bág nə mpúyá, bwə nɔgə mæcwûŋ. ³² *Muud micúndá yēsh má də shimál isâ í də wóós nyə *shíshim dí yí*. ³³ Nəcé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bæ Zembî á ná isâ í síyúg ná shɛɛ, námə nda jí mэдɔ má Zembî mēsh dí ná.

³⁴ Budá bwə dúg jí kúl-kúl mэдɔ má óbúgulad nəcé jisə bwo ci ná bwə lásúg cínɔŋg. Bwə jəlá nə yida də sá mágwág námə nda Cçç má Zembî í nɔgə ci ná. ³⁵ Nkí mudá má cɛel jíg gúl sá, a kə jí nɔgúwú yé njów nəcé í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nûŋ bídí wə bwə á tééd bwiiŋgúlə kéel má Zembî yé? Nkí ntâg ná ye í á zə nji bídí? ³⁷ Nkí nɔgúwú múúd mə tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembî, nkí a tédúgá ntâg ná Shíshim má yə nyə nkul mə sá gúl sâ, muud wɔɔŋg má jəlá nə yag sâ má nɔgə cilə bí yí ná jisə mpéndí mə Cwámba. ³⁸ Nkí muud mə bé kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyân múúd. ³⁹ Ná ndéé bwaanɔ, gwágúgá yéesh ná bi cúndág micúndá mí Zembî, nji bi kú ban ná muud kú lás mákəl mæshús. ⁴⁰ Sá gá sá jēsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculê.

15

Kríst nyə a shí gwúm

¹ Bwaanɔ, mə zə báásulə bí Jɔjɔ Kéel má á cúndə nûŋ bídí yí, Jɔjɔ Kéel bí á magulə bí má nada nə ndî yí; ² Jɔjɔ Kéel dɔɔŋg dúsə, nkí bi má baagulə dwo nda má á cúndə ná, í yə bí

14:20 Ifz 4.14 **14:21** Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * **14:21** Ciyá ni jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ni di, Izayí nɔgə ci nə Izarəyêl ná buud ɔ Asirî bwə bá zə káda bwo, bwə nɔgə lás kəl lú asiriyç dán Izarəyêl kú gwág: sá jɔɔŋg í bá bæ Zembî lwólə bwo ná a má gwág bwo mpimbə. Í njúl ná ja Zembî má də ntí búúd ɔ micúndá zə lás nə bwo bwə nɔgə gwág yí, í də bæ Zembî nɔgələ jisəw bwo. † **14:22** Bwə mpúg ná Zembî mə bá yə bwo intégúli. ‡ **14:22** Í mpúyég ná Zembî jí kúl bwə má sééŋgya yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwə nɔgə gwágulə ná báá bwə ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má kə ná: «Muud má lág kéel wə Zembî yé má də mpu bwánd ná nyə e lás ja í é wóós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5 **14:40** 14.33 **15:1** Gal 1.11 **15:2** Gal 2.1-2

cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgá jín má yə íyíy-yíy.

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí njígú lá má á lóg yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *mísám mísú nda Mícilyá mí ngé ci ná; ⁴ nyə á dəw, a mú gwúm jwəw áléel nda Mícilyá mí ngé ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíín wúm nə óbá. ⁶ Ná ndeé, nyə a lwó námá bóól bwááŋg ɔ íshé nyúúl, bwá njúl buud cɔ mítəd mítóon, bēsh bwá á dág nyə ja ngwúd; bóól ncúlyá buud wá cínəŋg bwá ngə ná cugə, bóólúgá bwá á má yə. ⁷ Ná ndeé, nyə a lwó Zhák nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bēsh.

⁸ Zhúgú lá zhúgú lá, a má shín lwó báni bēsh nyúúl, nyə á ka námá lwóya mádí, mə muud jí nda bwá á shεemb shεembúg yé. ⁹ Jí ná mə wá má búl bə kú nə mfií búúd ɔ lwámá bēsh dī. Í ajáláyé ná bwá jówúg mə ná *muud lwámá, nəcé mə á lwó *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembí cúwálí. ¹⁰ Nji, mə jí sá má jisə yí nəcé mpaam má Zembí. Mpaam nyəəŋgú í á shígé yə íyíy-yíy shú dáámud. Mə wá mə á yida bul wáduga, cɔ bóól búúd ɔ lwámá bēsh; kú ntəg bə ná mə wá mə a wáduga, mpaam Zembí ngé sá mə yí nywə wá í ngé wáduga. ¹¹ Ná ndeé, təə mə, təə bwo, sé ngə cúndə lân ngwúd ni, wá námá wá bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá gwúm

¹² Nkí sé ngə cúndə ná *Kríst nyə a gwúm, ntədəlé bóól búúd wá bídí bwá ngé ci ná gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wá écí. ¹⁴ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, cúndə sé ngé cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgá jín yíy-yíy búgá. ¹⁵ Sá mú bə ówúshined wá məshígá ja sé má bwáágú lá ná Zembí nyə a gwúmushi Kríst yí. Nəcé nkí mimbimbə mí ádé gwúm, Zembí nyə a shígé gwúmushi Kríst wá écí. ¹⁶ Nəcé, nkí mimbimbə mí ádé gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wá écí. ¹⁷ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, mpu ná búgá jín í yə íyíy-yíy,

bí básə ná *mísám mínud. ¹⁸ Ntó jí námá ná bəəŋg bwá á ngə yə bwá njúl buud ɔ Kríst wá bwá má jimb. ¹⁹ Nkí shwúlə sé ngé shwu mənyúúl nə Kríst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sé wá má ka bul nkúŋkwəŋ nə buud bēsh.

²⁰ Ká, jáá jí bábá lé ná Kríst nyə a shí gwúm, a jí muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, ntó má lwó ná bəəŋg bwá á má kə ígwəd wá bwá bá gwúm. ²¹ Nəcé muud ngwúd wá nyə a sá ná buud bwá bwámagí nə shwiy; ntó muud ngwúd námá wá má sá ná buud bwá bəg gwúm. ²² Námá nda búúd bēsh bwá ngé bwəma nə shwiy nəcé Adam ná, bēsh bwá bá námá nyiŋgə *dág cug nəcé Kríst. ²³ Nji, muud yēsh mə bá gwúm jé ja, Kríst nyə a tééd gwúm shúshwóógú, buud bé bwá bá ka gwúm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Ná ndeé, məshíné má shí ka bá bə. Kríst mə bá shín céég ísə yə məyídúgú* í ngé wá buud mənyámád yí, nə byəəŋg í ngé lwó buud mpəl yí, nə byəəŋg í ngé ntə buud nkul yí, ná ndeé a mú nyiŋgə yə Zembí Sóŋgú icí. ²⁵ Nəcé í jii ná a bəg jwú nə ndeé kə wós ja Zembí mə bá culushi mízhízhíj myé myēsh, a nyaál myo nə məkuú yí. ²⁶ Zhízhíj á bá kə shúgula céég yí í bá bə shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí nyə a má wá ísə byēsh mənyámá méd». Nji, ja cilyá ni í cí ná ísə byēsh yí, í áŋgə nə cəel ci ná Zembí nyəməfwó jí námá mənyámád. ²⁸ Ja ísə byēsh í bá bə mənyámá má Zembí dí yí, nyə muud nyə á wá ísə byēsh Mwán dí mənyámád yé, Mwán má bá námá nyí mənyámád, Zembí mú bə Mása á ísə byēsh. ²⁹ Nkí gúl sá cúgé ná mimbimbə mí də gwúm, ká buud bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá bwá bá sá ntədəlé? Bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá nəcé jí? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbə mí ábúle gwúm, sé bəŋ buud bí micúŋ nə mindəəlúd wəla dēsh óga, sé ngə yə wəŋ cúŋ nəcé jí? ³¹ Bwaəŋg, mə ngə faam nə shwiy jwəw dēsh, bábá lé námá nda bí ngé sá mə lúu ná

15:3 11.23; Iza 53.5-12 **15:4** Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31 **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 **15:7** Luk 24.50 **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6 **15:9** 1Tm 1.12-16 **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14 **15:10** 2Kr 11.23 **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 **15:15** Mis 1.22; 4.33; 5.30-32 **15:17** 15.3; Rom 4.25 **15:18** 1Te 4.13 **15:20** 6.14; Kol 1.18 **15:21** 15.45-49; Mat 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 **15:22** 2Kr 5.17 **15:23** 15.51-52; 1Te 4.16 **15:24** Dan 2.44 * **15:24** Na jisə wəəŋgəles bwá ngé ciy Yúđ 1.6 dí wá. **15:25** Sòm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbú 1.18; 20.14; 21.4 **15:27** Sòm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11 **15:32** Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8

sáñ ná. Lúu wí mæ ná sáñ næcé bi bálæ búúð
 ɔ Cwámba wúsú Kríst Yésus. ³² Mæ a gwána
 næ ibiin Ifêz. Nkí gwáná jœŋg í á bæ nji
 shú ísá í dúgyá næ buud yí, máyé mǎnywa
 mǎsǎ mæ cínœŋg má? Nkí jí ná mimbimbæ
 mí ádé gwûm íí, shé mú bæ kaaná í ŋgǎ ci
 ná: «Shé dǎgǎ, shé ŋgúlǎgǎ, næcé shé é yǎ
 mán». ³³ Kúgǎ shiig mǎnyúul, wúl kaaná wí
 ná: «Igwœœŋg í abúbôw í ðu yád jœjœ mǎcum
 mæ múúð». ³⁴ Kúgǎ ná nyiŋgǎ ŋgǎ cǎgǎ nda
 mikás. Yœwǎgǎ sálæ mǎsǎm. Bóól búúð wǎ
 gúfúgǎ jín bwá ampúyé Zembî. Mæ lás ntáni
 shú ná bi gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm næ mǎnyúul mǎshús

³⁵ Nǎgwól múúð jí næ ŋkul jí ná: «Mimbimbæ
 mí bá gwûm ntæðel? Mí bá nyiŋgǎ zǎ næ
 nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bæ yí
 í cúgǎ næ ŋkul kǎ í kú fwo fudæ. ³⁷ Ja wó bæ
 mpǎg yí, ye wó bæ gwo næ nyúúl í bá kǎ næ
 ndí yí? Nǎgǎ ná í ðu bæ zhizhe bumá *blé
 ŋkí gúl bumá shús? ³⁸ Nǎ ndéé, Zembî mú yǎ
 gwo nyúúl á céel yǎ gwo yí, a yǎ mpǎg jêsh
 nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myêsh mí cúgǎ mishwun
 mimpwûd. Jí ná, mishwun mí búúð mí
 næ myé, mishwun mí ócúdu næ myé, mish-
 wun mí ínunú næ myé, mí mí óshú næ myé.
⁴⁰ Mǎnyúul mǎsǎ ná má, næ mǎnyúul mâ jœŋ,
 næ mǎnyúul mâ shí. Mǎnyúul mâ jœŋ wǎŋ
 ŋkænǎwǎlæ wí næ yé, mǎnyúul mâ shí wǎŋ
 ŋkænǎwǎlæ næ yé. ⁴¹ Jwôw í ðu ŋkænǎwa
 yé mbií, ŋkwoond yé mbií, wæacén-cení wǎŋ
 mbií. Nkámásǎ wæacén-cení mpédúgǎ nyǎŋ,
 jísæ, ŋgwól yé ŋkænǎwǎlæ í shwǎpla næ ŋgwól
 yé. ⁴² Ntó ná má wó jí næ gwûmǎlæ mímbimbæ
 yé. Mbimbæ í ðu ðœw næ nyúúl í ðu bwo yí, í
 gwûm næ nyúúl í cúgǎ næ ŋkul bwoo yí. ⁴³ Í ðu
 ðœw í kú bæ sǎ gúmá, í gwûm í njúl sǎ gúmá.
 Í ðœw í njúl næ ilæm, í gwûm í njúl næ ŋkul.
⁴⁴ Í ðu ðœw næ nyúúl á mishwun, í gwûm
 næ nyúúl á *shíshim. Nda nyúúl á mishwun
 nyísǎ ná, nyúúl á shíshim nyísǎ ná má. ⁴⁵ Sá
 jœŋg wó jí cilyá Kálad Zembî dí yí. Jí cilyá
 ná:

Adam ashúshwóógǎ nyǎ á zǎ bæ kuwó;

Adam ámæzhúgúlâ mú zǎ bæ shíshim í yǎ
 búúð cǎg yí.

⁴⁶ Nyúul á shíshim dí í á tééd zǎ, í á bæ nyúul
 á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgǎla
 zǎ. ⁴⁷ Muud ashúshwóógǎ nyǎ á ŋwiny
 mǎndælúð, mǎyœw næ mǎndælú. Muud ábéé
 nyœ nyǎ á zhu jœŋð. ⁴⁸ Buud bwá á mǎyœw
 næ mǎndælú wá bí ná má nda Adam nyǎ á
 mǎyœw næ mǎndælú yé; buud bí búúð ɔ jœŋ
 wá búsǎ ná má nda Adam nyǎ á zhu jœŋ dí
 yé. ⁴⁹ Ná má nda sǎ á bæŋla nyœœŋg nyǎ á
 mǎyœw næ mǎndælú yé ná, sǎ má bá ná má
 bæŋla nyœœŋg nyǎ á zhu jœŋ dí yé.

⁵⁰ Bwaœŋg, sǎ má ŋgǎ ci yí jí ná, shé cúgǎ
 næ ŋkul bá kǎ næ mǎnyúul má ámishwun næ
 mæcií shé ŋgǎ cǎgǎ næ ndí mága kǎ ŋwa kœw
 Faan má Zembî dí; tœw sǎ í ðu bwoo yí, í cúgǎ
 næ ŋkul ŋwa kœw lǎ sǎ í ádé bwo yí†. ⁵¹ Mæ
 zǎ féég bí ndímbe: sǎ ábúlél kǎ ígwéd sǎ bêsh,
 nji sǎ bêsh mǎnyúul má bá yida cénd, ⁵² ja
 ŋgwûd ná má nda jús í ðu kǎwǎla ná; í bá bæ
 ja cwôŋ ámæzhúgúlâ í bá lás yí. Næcé cwôŋ
 wœœŋg í bá lás, mimbimbæ mí músǎ gwûm
 kú ná næ mǎnyúul mǎsǎ næ ŋkul bwoo má; sǎ
 bǎŋ mikuwó, mǎnyúul má mú cénd. ⁵³ Næcé,
 í jii ná nyúul nyí næ ŋkul bwo yí í céndúg bæ
 nyúul í cúgǎ næ ŋkul bwoo yí, nyúul nyí næ
 ŋkul yǎ yí í cénd bæ nyúul í cúgǎ næ ŋkul yǎ yí.
⁵⁴ Ja nyúul nyí næ ŋkul bwoo yí í bá cénd bæ
 nyúul í cúgǎ næ ŋkul bwoo yí, nyúul nyí næ
 ŋkul yǎ yí í cénd bæ nyúul í cúgǎ næ ŋkul yǎ yí,
 ja jœŋg wó cilyá jí cilyá ga í bá bwœma yí, ná:
 Sǎ má ntǎ, ntǎlæ wúsú wœœŋg í má minæ
 shwiy.

⁵⁵ Eéé, yé shwiy! Wó ntǎlæ wí ŋgow?

Yé shwiy, shushwom‡ gwô jí ŋgow?

⁵⁶ Shushwom í ðu zǎ næ shwiy wó *sám, sám
 í ŋwa ŋkûl mǎcǎéd. ⁵⁷ Ká, akíba næ Zembî
 muud má sǎ ná sǎ ntǎg næ ŋkul mæ Cwámba
 wúsú Yésus-Kríst yé. ⁵⁸ Ná ndéé, yé bwááŋg
 má búl cœel wá, yíímúgǎ mǎnyúul, bi kú
 shwágusa, ŋgǎgǎ næ kǎ næ sǎal mæ Cwámba
 nji shwóg næ shwóg, bi ŋgǎ mpu ná iséy bí

15:34 Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17   **15:36** Yuá 12.24   **15:38** Mæt 1.11   **15:43** Flp 3.20-21   **15:45**
 15.21-22   **15:45** Mæt 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17   **15:49** Mæt 5.3   † **15:50** Ntó má kǎ ná mǎnyúul má ámishwun næ
 mæcií mága má cúgǎ næ ŋkul bá nyí Faan má Zembî dí.   **15:51** 1Te 4.15   **15:52** cwôŋ: Mat 24.31; 1Te 4.16   **15:53**
 2Kr 5.4   **15:54** Iza 25.8   **15:55** Ozê 13.14   ‡ **15:55** Bwá á ðu sǎ wúl mbií shushwom næ líí. Bwá kǎ ðu lúmæ ínteny
 ná í kyéyug.   **15:56** Rom 4.15; 6.14   **15:57** Rom 7.24-25   **15:58** 16.13

ngə sá tâŋ buud ɔ Cwám̄ba yí í ábúlé yə íyíy-yíy.

16

Sεεŋgúlə ísâ shú búúd ó Zembî

¹ Shú sεεŋgúlə *mwaanê má bá kwíínd búúd ó Zembî yé, dugá námá sá nda má á jíígalí mædɔ má Galátia ná bwá dug sá ná. ² Jwôw dêsh shwéndε má dú tééd yí, muud yêsh á bídí gwoonŋ kændug gúl sâ koogú nyádí njów, bímbí dêsh á dug ná a jì nə ŋkul baagulə yí. Í ajíyé ná bi bwándúg ná mə fwóg wós, bí ka sεεŋg ísâ. ³ Ja má bá wós yí, mə bá kænd búúd bí má bá féésh wá nə okálad, bwá kə kænd mwaanê bí á yána wəonŋgú Yurúsalem. ⁴ Nkí í bá nyín ná má jəlá nə kə námá, sónŋ sá mú kə.

⁵ Mə bá zə nŋ bídí mə má fwo lína Masedwân, mə bá ciŋgya wu. ⁶ Mə bá jee jì bídí fwámé fúfwála, mə jee námá shínal ŋkwân jêsh, ná ndeé bi mú bá kwíínd mə nə kálə kúl jêsh má bá kə yí. ⁷ Mə ayídáyé cεel ná mə bāg dug bî mə ngə cɔ cɔg. Mə ngə yida téduga nə búgá ná mə bá jì fwámé fwála bídí ŋkí Cwám̄ba mə bá yə mə ŋkul nyəonŋ. ⁸ Njì, mə bá jì Ifêz kə wós jwôw lú Pantekôt, ⁹ nəcε mpumbé í mú mpu bə mə ná bagé cínŋg tεem bə nə mizhízhíj mí ŋkí bulya. ¹⁰ Timotê ká wós nŋ, sɔgá məzhíí ná a bág kú nə sâ í sá nyə ifwaas; mpugá ná a ngə sêy ísáy í Cwám̄ba námá nda mə. ¹¹ Má cεel ci cínŋg ná, muud kú mpyény nyə. Bì ɔ bá kwíínd nyə ná a bāg nyiŋgə zə mádí ná shεε. Mə ngə ntāg bwánd nə bənŋ bósł ómínyonŋú bwá bāg zə. ¹² Mwáāŋg Apolos nyε, mə mə bul cwíny nyə ná bənŋ bósł ómínyonŋú bwá zəg nŋ bídí, njì nyə afwóyε mpu magulə ná a zə ja gaád. Nyə é bá ka zə ja nyə é bá bə nə fwála yí.

Məcwîŋ nə məbádá má məzhúgúlā

¹³ Jigá ŋkasê, yímúgá mənyúúl búgád, ságá isâ nda búdúm bwá də sá ná, ləlúgá məŋkul. ¹⁴ Ságá sósłúgú wún wêsh nə cεelí.

¹⁵ Bwaanŋ, bi mə mpú ná Stefanas bənŋ njów búúd yé básə buud ó áshúshwóógú bwelélə *búgula nŋ shí á Akayî, bwá á má wá mányúúl kwííndúlə búúd ó Zembî dî.

¹⁶ Ná ndeé, mə ngə yáág nə bí ná bi máguləg ijwûga í mbií búúd wəonŋgú nə bósł bēsh bənŋ bwá ngə sêy ngə wáduga wá.

¹⁷ Mə jì nə məshusug nəcε Stefanas bá Fortunatus nə Akayikus bwá má zə; zələ wán í má sá ná bí kú ná bə mə nə fund, ¹⁸ bwá á má zə sá ná lâm í səlúg mə shí, milâm səl námá bî. Dugá lɔ mbií búúd ni.

¹⁹ Mædɔ másé shí á Azî má má ngə bəda bî. Akilas bá Priska nə *Dɔ lú óbúgula dúsé bwádí njów yí í ngə bəda bí məbádá má buud ɔ Cwám̄ba má, kwo bəda kwo bəda. ²⁰ Omínyonŋú bán bēsh bwá ngə bəda bî. Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zembî. ²¹ Mə Pwôl má cílə məbádá mága nə mbwê wâm. ²² Nkí muud mə bə kú cεel Cwám̄ba, ŋkwaal nə muud wəonŋ. Maranata*. ²³ Cwám̄ba Yésus kə sá bí bēsh mpaam. ²⁴ Má cεel bí bēsh kwonŋ má Yésus-Krîst dî.

16:1 Mis 11.29-30; 2Kr 8-9   **16:5** Mis 15.21; 2Kr 1.15-16   **16:6** Rom 15.24   **16:7** 4.19   **16:8** Mis 19.8-10
16:10 Timotê: 4.17   **16:12** Apolos: 1.12   **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10   **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10;
2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2   **16:15** Rom 16.5 Stefanas: 1.16   **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12   **16:19** Rom 16.5 Azî: Mbú
1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis 18.2   **16:20** Rom 16.16   **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19   **16:22** Gal 1.8-9;
Mbú 22.20 Maranata: Yúd 14; Mbú 1.7   * **16:22** Maranata: Ciyá ni í kə ná «Cwám̄ba, zaág».   **16:24** 4.21; 2Kr 2.4;
11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwól nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábée mə Pwól shú Kòrènt yí

Kálaad ábée á Kòrènt éga ngə lwó ná fwámé baalé zamədanê nyə a wóós mpádúgá Pwól bənônɔ Dɔ́ á Kòrènt. Bóól búud bwé á zə ngə jaaw Kòrènt ná Pwól cúgé muud lwámá má Yésus. Ná ndeé, Pwól ngə lwó Dɔ́ ná Zembî wé nyə á sá ná a bég muud lwámá mə Krîst.

Nyə á nyiŋgə námá lwó bwo ná bwé sééŋgug mwaanê nə jɔ́ mílám kənd ókrîstɛn wâ Yúdéa (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lâm yána mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst; bi mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyiŋgal nyúúl mábúwa dí, shú ná bi wé yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wóós lúu 13): Pwól ngə jág lámusa nə buud bwé á ngə ci ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kál lú ómínyɔŋá wâ cɛɛlí (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwól, muud Yésus nyə a sá ná mə bég *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ngə cígúlá ná yé, nə *mínyɔŋá ishé Timotê, sá wé má cílá kálaad éga. Sə ngə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembî dí Kòrènt yí, nə minjɛŋkɛ mi búúd myêsh mísá Akayî myá. ² Sóŋgú ishé Zembî bā Cwám̄ba Yésus-Krîst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námá ná bi ngəg nə cugə ná shee. ³ Gúmá nə Zembî, Sóŋgú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst, Sóŋgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembî mə dá cweel mílám ja jêsh yé. ⁴ A ngə cweel sá mílám *íncwaw í ntug byêsh sá ngə bwəma nə ndí yíid, shú ná sá bég nə ŋkul mə cwéel bəŋg bēsh bwé ngə námá bwəma nə incwaw í ntug wá mílám, váál á má cweel sá mísú mílám yí. ⁵ Mpugá ná, námá nda sá ngə jág bul jug jugúlə má *Krîst ná, ntó námá wé Krîst ngə jág bul cweel sá mílám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ngə bul bɛ́ sá, mí ngə bɛ́ sá shú

nə mílám mí cwááləwog bí, bi dúgúg cug. Nkí Zembî ngə ntág cweel sá mílám, a ngə sá ntó shú ná mílám mí cwááləwog bí, bi mú jísəw mínjugú mimpwúd sá ngə námá jísəw myá. ⁷ Sə ngə *búgula kú nə məzhigé ná bi e tōw búgə jínuđ ná shîm; nəcé, sá má mpú ná nda bí ngə jug jugúlə ngwúd sá ngə jug yí ná, Zembî ngə námá cweel bí mílám nda á ngə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaanɔ, sá acéélé ná bi bég kú mpu yáág-yáág íncwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azî yí. Í á bə sá mbíya nyaanúlə, ntɔ́ sá ŋkul, váál á ná sá áshigé ná nyiŋgə ngə bə nə búgə ná sá é wú cínyɔŋá mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shîm dúg ná sá má yə. Nji, í á wóós ntó shú ná sá kú ná ngə nyiŋgə búgula séméfwó, búgə jísú jêsh í shwálug kə nji wé Zembî muud mə də gwúmushi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wé nyə á ka fɛɛmushi sá bów-bôw shwiy sá á nywá yə jəŋgúd, a bá námá də nyiŋgə fɛɛmushi sâ. Sə ngə búgula nji nyə ná a bá námá nyiŋgə də fɛɛmushi sâ, ¹¹ bí ngə ntág kwíind sá nə jəgúlálə bí ngə jəgula nə Zembî shú dəŋg yí. Ná ndeé, nda jí ná zhwog buud bwé ngə jəgula nə Zembî shú dású ná, zhwog buud bwé bá námá yə nyə akíba shú dású ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwól má búgə njənd

¹² Sâ jí nə ŋkul sá ná sá bəgəwag yí jísə ná: lâm í ngə lwó sá ná sá áŋgê nə cugə nə buud mílám mímbá, sá kú nə sâ á shweelúg, námá nji váál Zembî ngə jí yí. Sə ngə ntág bul cugə cug jəŋgú nə bí, sá áŋgê nə bɛ́ məfug má buud, mpaam má Zembî wé í ngə kyey nə sâ. ¹³ Sə áŋgê nə cilə bí gúl sâ shús, námá nji jəŋg bí ngə lɔ́ bí ngə námá mpu ni. Mə jí nə búgə ná bi é bá shúgula mpu sá sá ngə cɛɛl ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə jí nə búgə ntó nəcé bi mú ngə bwelɛ mpu ná bí bí nə ŋkul jee bəgəwa nə sá námá nda sá má bá bəgəwa nə bí jwów má Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwá wé má á ka cɛɛl fwo zə nún bídí, zə nyiŋgə sá ná bi gwágúg məshusug ja ábɛê yí. ¹⁶ Mə á ka cɛɛl ná mə bá tí nún kə Masedwân, mə nyiŋgə wú Masedwân zə nún bídí ná bi zəg kwəmusa

1:1 Gal 1.1 Timotê: 1Kr 4.17 1:3 Ifz 1.3; 1Pr 1.3 1:5 4.10; Sòm 34.20; 94.19; Kol 1.24 1:6 4.15, 17 1:8 4.8; Mis 19.23; 1Kr 15.32 1:9 Rom 4.17 1:10 2Tm 4.18 1:11 4.15; Rom 15.30 1:12 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 1:14 5.12; Flp 2.16 1:15 1Kr 16.5-6 1:17 1Kr 4.18-19

mæ njæond kálæ Yudéa. ¹⁷ Ye mæ á lás mimpu mimbá ja mæ á ñwa cígúlá né mæ sá ntó yí? Ye ntó ji né micígúlá myám mí mú ñgæ bæ nji iyuug yá lâm múúd má jí næ ndí yí, mæ ka ðu bæ mæ ñgá ci, mæ ñgá shwána? ¹⁸ Zembî nyæméfwó má mpú né sá ádé bwelæ bæ næ bí ná, sá ñgá ci, sá ñgá shwána. ¹⁹ Krîst Yésus Mwân mæ Zembî, sônôn Silvê næ Timotê sá á ñgæ cúndæ bídí yé, nyæ a shígé bæ, næ ci næ shwána. Nyæ á ðu bæ, á ká ci sâ, ciyá jé bæ nji ciyá ñgwûd. ²⁰ Mæñkaagá mêsh Zembî nyæ á kaag má má á bwæma nyádi, shé ka ñgæ cí Amen nyádi kwon dí, ñgálæ magulæ né Zembî má jæla næ gúmá. ²¹ Zembî nyæméfwó wá ñgá lûlushi sônôn bí cug shé ñgæ cugæ næ Krîst yíid. Nyæ námá wá nyæ a gwáágulæ shé mæwúdá má féeshá. ²² Nyæ wá nyæ a wá shé mæyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tâñ béén ná a bá sá sâ jêsh nyæ á kaag yí. ²³ Má ñwa Zembî wúshined ná, má ká shiig mæ yæ. Mæ a shígé cæel káág bí mbag, gwé wá mæ áshígé ná nyiñgæ zæ nûñ Kórênt yí. ²⁴ Sá áñgê næ cæel nywaad bí, sâ ná bí mágulæg; mbô, sá ñgæ yida wá mæbwé íséy bínúd ná bí bæg næ mæshusug, næcé búgá jín jisæ álal-ñkul.

2

¹ Mæ mæ á ka ñwa cígúlá né mæ ányingyæ ná zæ nûñ zæ wá bí mæcey lámúd. ² Nkí má yida wá bí mæcey lámúd, zæ nyæ e sá né mæ gwágúg mæshusug? Ngaá bí buud má zé wá mæcey lámúd wá? ³ Mæ á cilæ bí kálaad shú ná, ja má zé nûñ yí, bí buud má jéllá né sá næ mæ bæg næ mæshusug wá, bí kú bá yida wá mæ mæcey lámúd. Mæ ñgæ mpu búbélé ná bí báá má ðu bæ, má ká gwág mæshusug, í bæ námá mæshusug mún. ⁴ Mæ á cilæ ntâg kálaad wæñgá næ mæzhwíle míshúd, mæ ñgæ dúg *incwaw í ntug, lâm kú bæ mæ né shee. Nji, mæ a shígé cæel wá bí mæcey lámúd, mæ á yida cæel ná bí mpúg ná mæ ñgæ cæel bí váál á ntø minji.

Ijuugá

⁵ Nkí ñgwól múúd nyæ a sá né mæ bæg næ mæcey mæ lâm, mæ dí nyæ á sá yé; mpülle

dúg íí, bí bêsh wá nyæ á sá mæcey mæ lâm mæñg wá, mæ awáyé jwuñ sá má ñgá ci yíid. ⁶ Muud wæñgá, bímbí búúd ó *Dø bwá á mæ ñkáánd næ nyæ yí í má jæla. ⁷ Né ndeé, má yidá ci ná bí kág bíð nyæ, yidagá cweel nyæ lâm; næcé bí má ká bæ kú sá ntó, mæcey mæ lâm mæsæ næ ñkul káda nyæ né ndeé nyúúl shwal tag nyæ.

⁸ Ná ndeé, lwógá nyæ né bí má cæel nyæ, má wá má cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mæ á cilæ bí yí, í á bæ ná mæ dúg ñkí bí e sá mæ mægwág mæzhíí mêsh. ¹⁰ Bí má ká bíð múúd, kú lámusa næ nyæ, mpugá ná mæ má bíð námá nyæ. Nkí mæ mæ á ka ntâg bíð muud ja mæ á jæla næ lámusa yí, mæ a bíð nyæ shú dún mísh má *Krîst dí. ¹¹ Mæ a sá ntó shú næ *Sátan kú bæ næ zhíí ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyuug byé.

¹² Mæ a wós Truwás ná mæ ká bwiing Jøjø Kéel mæ Krîst. Nji, tæem bæ nda Cwamba nyæ á juw mæ mpumbé ná wúñgúlún ná, ¹³ lâm í á bul kæ mæ gwów næ mæ bálæ kú kwey mwááñg Títus. Mæ á ka ntâg jóna næ buud o nûñ, mæ mú kyey kæ Masedwân.

Sáal á sø á gúgwáan

¹⁴ Mæ yó Zembî akíba, nyæ muud má dá sá ja jêsh, kwon mæ *Krîst dí, né sá dúg ntø ntølä yé yé. Mæ yó nyæ akíba, nyæ muud ñgá balan næ sá shú ná ñjígúlá má Krîst í ñgág næ mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. ¹⁵ Sá bí bándæ bæ jøjø labínda má Krîst shú má Zembî, sá ñgæ sá ná buud bêsh bwé gwádúgág mæcud má Krîst, tæ bæñg bwé ñgá *dúg cug wá, tæ bæñg bwé ñgá jø wá. ¹⁶ Mæcud mæñg mæsæ ka bæ mæcud má shwi y shú bæñg bwé ñgá jø wá; nji, shú bæñg bwé dúg cug wá, mæsæ mæcud má cug, má ñgá kæ næ bân cug dí. Ká, zó jí næ ñkul sá váál íséy byæñg yé?

¹⁷ Sá báá sá cugé nda bóól zhwoog buud bwé ñgá ñwa Milósú mí Zembî nda sá mákíd wá. Mbô. Sá báá sá ñgæ mpu ná Zembî wá nyæ á nti sá, sá má ka ðu lás kú shweel tæ sâ mísh má Zembî dí, sônôn Krîst sá njúl mbádúgá.

1:18 1.23 **1:19** Mis 18.5 **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * **1:22** Mæyigyé ná sá músæ buud bé. **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 **1:24** 1Pr 5.3 **2:1** 12.21; 1Kr 4.21 **2:3** 13.10 **2:4** 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24 **2:6** 7.11 **2:7** Kol 3.13 **2:9** 7.15; 10.6 **2:11** 1Pr 5.8 **2:12** 1Kr 16.9 **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 Masedwân: 7.5; Mis 20.1 **2:15** 1Kr 1.18 **2:16** zó jí næ ñkul sá: 3.5-6 **2:17** 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11

3

¹ Ye sé ngə nyiŋgə sɔ ja shús ná buud bwə shwúg mənyúul nə sâ? Ye í é nyiŋgə ná jii ná sé sáág nda bóólúgá, ná sé zág nə okálad bwə yá sé ŋkul ná sé sáág iséy wá, zə lwó bî? Nkí ntâg ná ye sé gwaámbúg bi okálad bóongú? ² Bi wə búsé kálad wúsú, kálad jisə cilyá sádí mílámúd yé, kálad múúd yêsh mə mpú yé, múúd yêsh ngə lɔ yé. ³ Haaw. Í ngə mpu nyîn ná bí bí kálad Kríst nyə á cilə yé; nyə á cilə, a mú yə sé ná sé kálag buud. Nyə a shígé cilə nyə nə tíndi*, nyə á cilə nyə nə Shíshim má Zembî á kuwô. Nyə a shígé ntâg cilə nyə mákwóógúd, nyə á cilə milâm mí búúdud. ⁴ Kríst wə ngə sá ná sé ngəg mpu ntó búbólé mísh má Zembî dí. ⁵ Sé anġê nə cœl ci ná sé má sá gúl sâ nə ŋkul nyísú sáméfwó; mbô. Zembî wə ngə sá ná sé bág nə ŋkul ngələ sá isâ sé ngə sá yí. ⁶ Nyə wə nyə á kwəməsa sé ná sé bág osóol ɔ mäsáal wâ sɔ á gúgwáan. Sɔ jœng kú ntâg bə sɔ á mæççə nda mäsə cilyá ná, í njúl yida bə sɔ Nkġŋkġ Shíshim ngə laad yí. Nəcé bęġlə máççę í də gwílya múúd gwílya gwílyág, Nkġŋkġ Shíshim nywáá mə yə múúd çag.

⁷ Mæççę má á bə cilyá mákwóógúd, bęġlə mwo í dúgə gwílya múúd gwílya gwílyág. Nji, milwanə mí á bə sáal dœngúd váál á ná Moyîz muud nyə á lég dwo yé mpwoombú í á jág bul ŋkənəwa, bag ó *Izəryél kú ná jisəw dúgələ nyə mpwóómbúd, í njúl ná í á bə nji milwanə myâ kúl fwála. ⁸ Milwanə tééd fwo bə ntó sáal í á də kwaamb shwiŋ yíid, ŋkəməsa nə dœng sáal Nkġŋkġ Shíshim ngə kyey nə ndí yíid. Ngaá milwanə myâ cínœng mí é nyiŋgə bul ntɔ? ⁹ Sáal í á də kwaamb muud intúgúli yí tééd fwo bə nə bímbí lú mílwanə ni, ŋkəməsa ná sáal í ngə sá ná buud bwə bág otútəlí mísh má Zembî dí yí? ¹⁰ Ngaá milwanə mí á ŋkənəwá yág myá mí é bə zhizhe sâ? ¹¹ Nkí sâ á kúl fwála í á bə

nə milwanə, ngaá sâ á kandugə kandugə í é nyiŋgə bul bə nə ndí? ¹² Sé báá ngə bwánd nə búgə ná í bá bə ntó, gwə wə sé ngə sá isâ ná kpwɔɔ kpwɔɔ yí. ¹³ Sé anġê nə sá nda Moyîz; nyə á də shwu suláya lúúd ná bag ó Izəryél bwə nda dúg váál mənġkənəwa má kúl fwála má é ngə shín yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á má shila† bwo nda jwów á kú nə yásə. Í mú də bə bwo zə wóós múús ná, ja bwə lɔ mícilyá myâ Sɔ a Cwúlú yí, suláya ngə ná búdal bwo milâm. Suláya wœngú nyə afwóyé wú, á də jimb nji ja múúd má bə múúd má Kríst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jêsh bwə də lɔ mícilyá mí Moyîz yí, suláya má də búdal bwo milâm. ¹⁶ Nji, ja múúd mə yíd dúg wə Cwámba‡ yí, ja jœng wə suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcé Cwámba jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámba wúsə yí, cínœng wə jiya fúlí jisə yí. ¹⁸ Sé bêsh buud ósuláya bwə á má wú mámpwoombúd wá, sé ngə benyŋ milwanə mí Cwámba, nda sé bí nə ŋkul də dúg gúl sâ yèn dí nə; ná ndéé, Cwámba, muud jí Shíshim yé ka ngə sá ná sé ngəg nə bęġlə sâ sé ngə dúg yí, a ngə kwádulə sé milwanə kwádulə kwádúlág.

4

Tœm á shíshim

¹ Ná ndéé, Zembî nyə a gwág sé ŋkŋkwónulə, a mú yə sé iséy sé amə ci íni. Nda jí ntó ná, sé anġê nə teeg mənyúul. ² Sé á má ban mísóólúgá mí shwôn mí də sîy íshwoo myá, sé ngə çagə ná sán kú nə məkəŋ, sé anġê nə kwíŋg Milású mí Zembî; sé ngə yida lwó buud obúbélé, sé mú ka ngə sɔ mísh má Zembî dí ná buud bêsh bwə shwúg mənyúul nə sâ. ³ Nji, ŋkí Jəjɔ Kéel sé ngə bwiŋg yé ngə ná bə mbúdúlá nə suláya, a ngə bə ntó shú búúd bwə ŋkág ná bwə ká jimb wá, ⁴ ohááden, buud zembî á shí ga má sá ná milúu mí bág shúg nə shúg wá. A má sá bwo ntó shú ná bwə bág kú dúg mənġkenya

3:1 5.12; 10.12; Mis 18.27 **3:2** 1Kr 9.1-2 **3:3** MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * **3:3** tíndi: Í á də bə wúl mbii məjúwó nda məjúwó má lwaaw; bwə á də juwo kwas məjúwó mœngúd ka də cilə nə ndí. **3:5** 2.16; Rom 15.18 **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 **3:7** MmN 34.29-30 **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10 **3:13** MmN 34.33-35 **3:14** Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á má shila: Ciyá ni jisə námə Ifz 4.18; í kə ná «milúu mí músə bwo kú ná nyiŋgə də mpu bii isâ, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 ‡ **3:16** Kálad MmN 34.34 ngə lwó nə ja Moyîz nyə á də yíd kə wə Zembî yí, nyə á də yíl suláya mpwóómbúd. **3:17** Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 **3:18** 4.6; 1Kr 2.7 § **3:18** Bóól bwə ci na ná: «milwanə mí Cwámba mí ngə faan sé mámpwoombúd ka ngə wéeshuli njəs nda njəs yèn». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18 **4:4** zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbęġlə má Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24

mâ Jɔɔɔ Kéel á milwaná, Jɔɔɔ Kéel má *Kríst muud jísá mbɛɛla má Zembí yé. ⁵ Sá anɔɔ nɔ cúndə sâ í dúgyá nɔ sámfwó yí. Mbô! Sá nɔ cúndə sâ í dúgyá nɔ Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. Sá b̄n̄ sá búsa yida bə ósól ɔ m̄sáal b̄n̄ lúu má Yésus d̄i. ⁶ Mpugá nɔ Zembí muud nyə á ci ná: «M̄n̄kenya má fáanug yídúgúd» yé nyəmfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwaná myé mí nɔɔ n̄kənəwa Kríst mpwóómbúd myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sá buud nɔɔ n̄kɛny tɔɔm wɔɔnɔg wá, sá búsa nda mímbágé mí mp̄í, mí d̄u bw̄l; í jəlá nɔ mpu nȳn̄ ná fámbámbá nɔ m̄ma n̄kúl sá búsa nɔ ndí yí nyísə n̄kul má Zembí, kú bə sámfwó n̄kul nyísá. ⁸ Minjugú mí nɔɔ shúsə sá ikómb byêsh, n̄ji sá kú fina; bíl íja m̄fug sh̄n̄ sá mílúúd, n̄ji sá nɔɔ ná bə nɔ búgá; ⁹ sá bwəma nɔ cúwálí, n̄ji sá kú myeesh; bwə nɔɔ bwam sá shí, n̄ji sá kú yə. ¹⁰ Sá nɔɔ n̄kɛny shw̄iy m̄ə Yésus sádí nyúúlúd ja jêsh. Í nɔɔ bə ntó shú ná cug m̄ə Yésus í nyínug námá sádí m̄ányúúlúd. ¹¹ Sá tɛem nɔɔ cugə, shw̄iy í nɔɔ bwéel sá ja jêsh nɔɔ sá nɔɔlə s̄ey nɔɔ Yésus. Í nɔɔ bə ntó shú ná cug m̄ə Yésus í nyínug námá sádí nyúúl á shw̄iy gaád. ¹² Ntó ji ná shw̄iy í nɔɔ bɛ sá, b̄i báá nɔɔ nt̄ag n̄wa cug cínɔɔnɔg. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembí dí ná: «Mə á bə nɔ búgá, mə ka lás». Váál búgá jɔɔnɔg í nɔɔ námá gw̄ɔ sá mílámúd, sá ka námá nɔɔ lás. ¹⁴ Nɔɔcə sá nɔɔ mpu ná muud nyə á gw̄umushi Cwám̄ba Yésus yé má bá námá gw̄umushi sán̄n̄ Yésus, a mú jil shé nyádí koogú. ¹⁵ B̄i má dúg íí, sá nɔɔ bwəma nɔ isâ íni byêsh shú dán, shú ná buud bwə búlug nɔɔ nyíi mpaam má Zembí d̄i ná ndeé, buud bwə yá Zembí akíba wá bwə mú nɔɔ bul bulya, Zembí mú n̄wa gúmə.

Inkán̄ í mbúgula

¹⁶ Gwó wə bí má dúg ná, sá anɔɔ nɔ teeg m̄ányúul. Tɛem bə ná nyúúl búúd bwə nɔɔ dúg ga í nɔɔ sh̄n̄ cóg íí, lám í nɔɔ bə m̄ə cw̄u n̄ji gúgwáan nɔ gúgwáan jwów d̄êsh. ¹⁷ Nɔɔcə, búbaalê minjugú sá nɔɔ bwəma nɔ ndí m̄fwála mága dí myá m̄isə zhizhe sâ, mí

nɔɔ yida kwəməsa sá ná sá bág bə nɔ gúmə áyíyáag í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá anɔɔ nɔ sá sâ í nɔɔ nȳn̄ yí, sá nɔɔ yida sá sâ í anɔɔ nɔ nȳn̄ yí; nɔɔcə sâ í nɔɔ nȳn̄ yí í d̄u ji n̄ji fúfwálá, jɔɔnɔg í anɔɔ nɔ nȳn̄ yí d̄u ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nɔ ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá má mpú ná n̄kí banda dɔɔnɔg í sh̄n̄ búg íí, sá bí nɔ n̄jów gwów wə Zembí, n̄jów á kandugə kandugə; Zembí nyəmfwó wə nyə a lw̄ɔ wo, kú bə m̄abwə má búúd. ² Gwó wə jí ná, sá nɔɔ leegya wa banda gaád, sá má ka bul bə nɔ yéesh nɔ n̄jów wúsá á gwôw. Sá nɔɔ cɛel n̄wa nyúul nyísá á gwôw, bwáád nda káándə wa nyíga dí gwôw, ³ n̄kí nȳn̄ nyúul nyí nɔ n̄kul bá zə kwey sá ná nɔ nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá nɔɔ ná ji wa nyúul á shí gaád yí, micún̄ mí nɔɔ nt̄ə sá n̄kul, sá ka d̄u leegya. N̄jí, sá anɔɔ nɔ cɛel béegya nɔ mbwéedí sá bí nɔ ndí ga, sá nɔɔ j̄i ná sá má bəd nyúl cínɔɔnɔg gwôw, shú ná nyúul á kandugə kandugə í m̄inag nyúul á shw̄iy ga. ⁵ Zembí nyəmfwó wə nyə á kwəməsa sá shú cug jɔɔnɔgá, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd t̄an̄ b̄één ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sâ jɔɔnɔg í d̄u sá ná sá bág nɔ n̄kul búgád ja jêsh, tɛem bá ná sá nɔɔ mpu ná, té sá bí ná wa nyúul ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nɔ Cwám̄ba. ⁷ Ntó ji ná, sá anɔɔ nɔ dúg nyə, n̄ji sá nɔɔ *búgula ná sán̄n̄ sá bí sámbá. ⁸ Sá ka nɔɔ bə nɔ n̄kul búgád, sá nɔɔ yida j̄i ná sá wúg wa nyúul gaád kə ji Cwám̄ba dí koogú. ⁹ Ná ndeé, tɔɔ sá má nyinɔɔ ná nɔɔ ji wa nyúul gaád, tɔɔ sá má wú, sá nɔɔ bul j̄i n̄ji sâ n̄gw̄ud: ná sá nɔɔg nɔ cugə váál á cɛel yí. ¹⁰ Nɔɔcə shé b̄esh shé má bá kə t̄ow bəl-bəl dí kúl *Kríst m̄ə bá kə cígal mílósú yí, muud yêsh ka bá n̄wa myána myá misóólúgú nyə á sá ja nyə á nɔɔ cugə nyúul dí yí: misóólúgú mí anyunywaá nɔ myán̄ myána, mí abábôw nɔ myán̄.

Séy n̄kwambulə

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

4:6 M̄ət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** S̄ôm 116.10 **4:14** 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15 **4:16** Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1 **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14 **5:2** Rom 8.23-24 **5:4** 1Kr 15.53-54 **5:5** 1.22 **5:7** 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 **5:8** Flp 1.23 **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1 **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; M̄is 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10

¹¹ Nda sá ká ngə gwɔɔ Cwámba ná, sá ka ngə cɛɛl sá ná buud bwé maguləg ná kéel dúsú dúsə búbálé. Sá má mpú ná mish má Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá má tédúgá ná sá təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sá ángê nə nyiŋgə sɔ ja shús ná bi shwúg mənnyúul nə sê. Mbô. Sá ngə yida cɛɛl yə bí zhií ná bi jéég bəgəwə nə shé bələ sámbá. Ná ndéé, bi é bə nə ciyá bí má cí búúd bwé ngə ŋkus nə isá yá tóón nə tóón kú bə yá lám dí cwú wá. ¹³ Nkí sá ngə nyin nda lúu í cugé ná sá nə fəg íí, jisə nəcé sá má yə Zembî cug jisú ncindî nə ncindî. Nkí sá má yida nyin ná sá bí nə fəg íí, jisə nəcé sá má cɛɛl kwíind bí. ¹⁴ Nəcé cɛɛlí *Kříst ngə cɛɛl sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ngələ téduga ná muud ngwúd nyə á yə shú búúd bəsh, ntó ji ná bənəŋ buud bəsh bwé á yə mish má Zembî dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bəsh, ná buud bwé ngə cugə wá, icug byán í bəg nə mfíí shú dé, kú ná nyiŋgə ngə bə shú dán; nəcé nyə á yə a gwúm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá aŋgê ná nə dúg buud mədúgya má shí ga. Nkí sá á fwo ngə dúg Kříst mədúgya má shí ga, sá aŋgê ná nə dúg nyə váal dɔɔŋg. ¹⁷ Bi má jəlá nə ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwuməga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shín; bi má dúg íí, a músə muud agúgwáan. ¹⁸ Zembî wé ngə sá sólúgú wɔɔŋg wəsh, nyə muud nyə á zə wé Kříst zə sá ŋkwambulə nə shé yé, nyə á ka námə yə sá séy nə sá ngəg nə kala ŋkwambulə nyɔɔŋg. ¹⁹ Ntó ji ná, Zembî nyə á bə Kříst cwú*, a ka ngə sá ŋkwambulə mpədúgá nyəmfwó nə buud ə shí ga, kú ná nyiŋgə kənd lám íwushí í búúdəd. Nyə á ka wá sá njúgúlá lúúd ná sá ngəg nə kala ŋkwambulə nyɔɔŋg. ²⁰ Sá ka ngə sá lwámá Kříst nyə a lwám sá yí. Ja sá ngə jəw bí yí, Zembî nyəmfwó wé ngə jəw bí éne. Sá má jəgula nə bí jínə má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembî sáág ŋkwambulə mpədúgá binəŋ nyə.» ²¹ Zembî nyə a sá ná Kříst bəg *sám jilá íshéd, í njúl ná Kříst nyə a shígé bwelə bə nə sám; nyə a sá ntó shú ná shé bəg otátəlí kwonə má

Kříst dí.

6

¹ Nda jí ná sánəŋ Zembî wé ngə sêy ná, sá ka ngə ci nə bí ná: «Kúgá fándá ləg mpaam má Zembî ntó ná ndéé, bi kú dúg mfíí á cínəŋg.» ² Mpugá ná Zembî nyə á ci ná: Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á magulə məjəgula mwô.

Jwów wo á ngə jii kwíindyá yí, mə a shí kwíind wo.

Fwámé fwála wé má ka bə ga. Jwów wó jəlá nə bii kwíindyá wé ga.

Minjugú mí Pwôl

³ Sá ángê nə bwelə jii ná sá má kwal múúd bəgú, nəcé sá acéélé sá ná buud bwé mpyényúg iséy bísu. ⁴ Sá ngə yida sɔ ná bi shwúg mənnyúul nə sê məzhií mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ə məsáal 3 Zembî; sá ka ngə bul bə nə jisów: jisów *incwaw í ntəg, jisów micún, jisów yágúwó, ⁵ jisów bígá, jisów mimbwug, jisów ocinúcində, jisów yíŋgá íséy, jisów məfúfə məgwə, jisów məzha. ⁶ Sá ngə ci mənnyúul, sá nə mpúyá, sá nda nə mílámusa, sá nə jə lám, Nkəŋkə Shíshim ngə kyey nə sá, sá njúl nə cɛɛlí á kú nə məkəŋ, ⁷ sá njúl nə ciyá jí búbálé yí, sá nə mpífə má Zembî, sá nə məkwɔɔ mə dómb má otátəlí, mə lumbúlí nə mə kaambulə nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwé saambulə sá; gúl ja bwé mpyaam sá, gúl ja bwé sá sá məshwúmb; gúl ja bwé ŋwa sá nda buud ə məshígá, sá báá njúl otátəlí; ⁹ gúl ja bwé ŋwa sá nda ojínə, í njúl ná buud bwé mpú sá, bwé ŋwa sá nda sá ngə júgula, í njúl ná sá ngə cugə, bwé dúg sá nda sá bí íntúgúlíd, nji muud kú gwú sá, ¹⁰ bwé ngə sá sá isá í céyug lámúd yí, sá báá nji məshusəg məshusəg, sá njúl məbúwa dí, nji sá ngə sá ná bóól bwé bígúg, sá ngə fúfə nə sá jəsh, nji sá mbíid byəsh.

¹¹ Yé bwáəŋg wá Kříst, sá á jaaw bí isá byəsh kú shweel tɔɔ ngwúd, sá á juw bí mílám mísú ná wúŋgúlún. ¹² Sá báá sá afwóyé yəw cɛɛlúlə bí, bi wé bí acéélé ləg cɛɛlí

5:11 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 **5:12** 1.14; 3.1 **5:14** Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 **5:15** Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20 * **5:19** Dúgúg sá Yésus ngə ci Yuá 10.30 dí yí. **5:20** Mat 10.40; Iza 52.7 **5:21** Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 **6:1** Rom 5.2; 1Kr 15.10 **6:2** Iza 49.8; Luk 4.19-21 **6:4** 4.2 **6:5** 11.23-29 **6:6** 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 **6:7** 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 **6:9** 4.10 **6:10** isá í céyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusəg məshusəg: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6 **6:13** 1Kr 4.14

sá ñgá cɛɛl bí yí. ¹³ Ságá námá sá nda sá ñgá sá bí ná. Mə ñgá ci nə bí tâñ nda bwán bâm nááá «juwugá námá sá mílám mín ná wúñgúlúñ!»

Kúgá fɔla sámbá nə ohááden

¹⁴ Kúgá fɔla sámbá nə ohááden*, kə sá dúl váál mbɛɛ mpwɔɔda kú nə wímbúlé; nyáyé mpwəmə nyí nə ñkul bə mpédúgá bishúle mácɛɛ nə bələ kú bish mácɛɛ yí? Dáyé kəw mánkenya bánñh yídúgá bí nə ñkul bə nə ndí yí? ¹⁵ Dáyé váál cún wí nə ñkul bə mpédúgá *Kříst bá Beliár† yí? Jáyé wónǵó mbúgula bá hááden‡ jí nə ñkul bə nə ndí yí?

¹⁶ Mpáánzə Zembî í má bwɛɛ fɔla jí nə ozembî wá yadúg? Mpugá nə shé báá shé jí Mpáánzə má Zembî á kuwô, nəcé Zembî nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sənónh mə bá cugə, mə bə Zembî wán, bññ bə kúl jâm.

¹⁷ Nə ndeé, wúgá na bwádí, béégyágá nə bwo, Cwámaba ñgə ci ntó.

Kúgá kúnnya nə sá áduđaná.

Mə ka bá ñwa bí nə məshusug.

¹⁸ Mə bá bə bí sóñgá,

bí bə mə bwán wəábudúm nə wəábudá. Cwámaba á ñkul nyêsh ñgə ci ntó.

7

¹ Isá byêsh Zembî nyə á ñgə kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembî nyə á ñgə kaag sá byo ná, yé bwááñg má búl cɛɛl wá, shé yílúgá sá jêsh í ñgə lweegushi shé mənnyúul nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ñwagá Zembî nə gwóǵǵé, shé ka ñgə casulə bələ nə kuú njəond á cɛɛl yí.

Məshusug má Pwôl

² Juwugá milám, jil sá cínəñg. Sə áshígé byaagulə nə muud, sá kú díya nə muud, kú námá nyúg təə muud. ³ Mə añgê cɛɛl ci nə bí má jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí nə sá má cɛɛl bí váál á ná, təə bí mə yá, təə bí mé nyiñgə cugə, ñji sá ñgá cɛɛl bí. ⁴ Mə ñgə jág bul bə nə búgá nə bí, mə ñgə bəgəwa nə bí, lám də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntə

mínji *incwaw í ntəg byêsh sá ñgə bwəma nə ndí yíid.

⁵ Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwán yí, sá áshígé bə nə wogá, ñji incwaw í ntəg məváiál mēsh. Nəcé í á bə, buud bə ñgə lúmbuli nə sá, mílám mí ñjúl nyiñgə bə sá ifwaas ifwaas. ⁶ Nji, Zembî má də bə, ja múúd cúgé ná nə bándáyé yí, a wá nyə ñkul lámád. Nywáá nyə á ka námá sá nə Títus wóósúg, í mú wá sá ñkul mílámád. ⁷ Í cúgé nə ñji wóósúlə Títus nyə a wóós wá í á wá sá ñkul mílámád, í á bə námá nə bímbí bí á wá nyə ñkul lámád yí. Nyə á jaaw sá váál bí ñgə yímə nə bí mə dúg sá yí, nə váál sá ñgə cey bí lámád yí, nə váál bí ñgə cɛɛl ñkēny mbag wám yí. Məkál məəñg má á nyiñgə bul sá mə məshusug.

⁸ Mə mpú nə kálaad má á nti bí yé nyə a ntágulə bí. Bələ, mə a shíngi nə dúgúlə nda bí á gwág biméfwó cey lámád ja jəəñg dí ná. Nji, mə anyiñgáyé ná shíngi. ⁹ Má yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə jí nə məshusug, kú bə nəcé nda bí á bə nə məcɛy mə lám ná, í yidá bə nəcé, məcɛy mə lám mún məəñg má á sá nə bí céndúg mítédúgá. Ntó má lwó nə məcɛy mə lám mún má á bə váál Zembî má dú cɛɛl yí. Ntó jí nə sá áshígé sá bí məbôw. ¹⁰ Nəcé, múúd mə ká gwág váál məcɛy mə lám Zembî má dú cɛɛl yí, muud wəəñgú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyiñgə shíngi məcɛy má á sá nyə lámád má. Nji, múúd mə ká gwág váál məcɛy mə lám mâ shí ga, má kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bí a gwág váál məcɛy mə lám Zembî má də cɛɛl yí; bí má ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mân májigəwa e! A wññ mpúlə kaambulə nyúul e! A wññ shíngilə e! A jññ gwóǵǵé e! A jññ jə yéesh e! A jññ kááfə e! A wññ mpúlə súg múúd nyə á byaagulə yé e! Bí a lwó nə milám mín mí á bə otátəlí ja bí á kwambulə lésú wəəñg yí.

¹² Kagá mpu nə ja má á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyiñgə bə shú múúd bwé á byaagulə nə ndí yé. Mə á cilə bí shú nə mísh má Zembî dí, bí dúgúg váál bí ñgə jigəwa nə sá yí. ¹³ Sá í á wá sá ñkul

6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * **6:14** Naá, Pwôl ñgə cɛɛl ci buud bwé cúgé búúd 3 Kříst wá. † **6:15** Beliár mə ká ná Sátan. ‡ **6:15** Dúgúg sá sá amə ci mpánzə 14 dí yí. **6:16** Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 **6:17** Iza 52.11; Mbú 18.4 **6:18** 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 **7:1** 1Yn 3.3 **7:2** 6.13; 12.17 **7:3** 6.11; Flp 1.7 **7:4** 6.10 **7:5** 2.13; 4.8 **7:6** 1.3-4 Títus: 2.13 **7:8** 2.4 **7:11** 2.5-6 **7:12** 2.5-10

mílámúd wá ni.

Í á ka ntâg bæ, ñkul má bæ sá mílámúd ntâni íí, sá nyiŋgə bul gwág nywa máshusug Títus nyə á bæ nə ndí má. Nyə á bæ nə məshusug nəcé bi bēsh bi a sá né lām í jáág nyə shí. ¹⁴ Bi má dúg íí, bəgəwálə mə á ñgə bəgəwa nə bí nyádí míshúd yí, í á shí bæ nə zhií. Né ndeé, nda sá má də bwey jaaw bí ñji obúbálé ná, í á shí nyín né má a shí bæ nə ñkaam né mə bəgəwag nə bí mísh mə Títus dí. ¹⁵ A ji ñji ké də téduga váál bí á də sá nyə məgwág yí, nə váál bí á lég nyə nə gwəzəgə nə məjigəwa yí. Nyə a má ka nyiŋgə jág bul cəel bí. ¹⁶ Mə ji bul bæ nə məshusug nə bí má sá né mə búgúlag bí.

8

Kwíndúlə Ókrísten

¹ Bwaanŋ, sá ñgə jii ná bi mpúg váál mpaam má Zembí í á má sêy mэдə má Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *íncwaw í ntəg í ñgə tí bwo məkuú shí, ñji báá búse nə məshusug ntə mínji. Məshusug məonŋ má wé má sá ná, məbúwa má tɛem bii bwo né nywád íí, bwé má yida lwó né báá bwé bul bæ nə lām yána. ³ Bwé á má wá máyána bímbí í jéla nə məbii mán yí, mə jee námé ci né bwé á cə bímbí í jéla yí; bwé á sá ntâg sóólúgú wəonŋú nə tédúgá wán bwéméfwó. ⁴ Bwé á zə jəgula nə sá, bwé bul yáág né sá sáág bwo mpaam né bwé wáág məbwé sá sá ñgə sá buud ə Zembí yíid. ⁵ Bwé á wá ntâg mənyúul ntə váál sá á ñgə téduga yí, tédé fwo yə Cwámba icəg byán, nyiŋgə yə sá námé nda Zembí nyə á jii né bwé sáág ná. ⁶ Sə á ka námé yáág nə Títus né nyə muud á tédé né bí sáág sóólúgú mpáam wəonŋ yé, a sáág nə bí cásuləg váál í jéla yí. ⁷ Ká, bí báá búse nə isá byēsh məñkund məñkund: bí búse nə búgə álal-ñkul, bí nə fəg kaand, nə mpúyá, nə kááfə áyíyáág, nə məma cəelí bí á lég nə sá yí. Í jii námé né bí búləg wá mílām sóólúgú mpáam wəonŋúd. ⁸ Mə ayímbúliyé bí, mə ñgə yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwé ñgə jigəwa yí, shú né məjigəwa məonŋ má lwóg ñkí cəelí jín í ñgə bándá wú lámúd. ⁹ Bi mə mpú lām yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst;

bi mə mpú né nyə á bæ, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyiŋgal nyúul məbúwa dí, shú ná bí wá yídag bíg məbúwa mэд.

¹⁰ Má jaaw bí váál má ñgə dúg cínəŋg yí, í é kwíind bí. Jí ná, tédé mbú í á cə yí, bí á bæ buud ə áshúshwóógú né bí mə sɛɛŋg mwaané; bí a shígé bæ shúshwóógú ñji sɛɛŋgúlə dí, bí wé bí a tédé bæ nə yéesh. ¹¹ Casuləgá tédúgá wán ja gaád. Ságá ná sóólúgú í bwámag nə məma yéesh bí á bæ nə ndí yí, í nyín nə bímbí lú məbii bí búse nə ndí yí. ¹² Ja múúd má sá yána né í ñgə wú nyə lám dí cwú yí, ñgaá bwé lég nyə nə sá á jí nə ndí yí; kú bæ sá á cúgə nə ndí yí. ¹³ Í cúgə né muud ñgəg nə yíl bóól búúd mántəgula dí né ndeé nyə yidá ñgə nyasula nyasuləg. Í yidá bæ né buud bēsh bwé bəg nə məbii məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sá bí má búl bæ nə ndí cə bóólúgá yí, í kəg lwándulə bwo kúl búse bush yí; shú né jəonŋ bwé bá námé bul bæ nə ndí dúl jwów dí yí í bəg lwándulə bí kúl bí má bá bæ bush yí; na, isá í mú bæ bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálad Zembí ñgə ci ná. A ñgə ci ná: Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bæ nə sá í ñgə ntə gwəw. Nyəonŋ nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sá.

¹⁶ Mə yə Zembí akíba, nyə muud nyə á sá né Títus bəg námé nə váál zény dəonŋ shú dún yé. ¹⁷ Nəcé Títus má magulə sá sá á ñgə jii ná í bəg yí. A má tí ñjəond zələ nún bídí nda nyə á də bwey bwánd. ¹⁸ Sə ámə nti bá ñgwól *mínyəŋə wúsú mэдə mēsh má ñgə ságəsə sá á ñgə sá shú Jəjə Kéel yí. ¹⁹ Sá í búl bæ yí jí né mэдə má má féesh námé nyə né sánəŋ wá zəg sá sóólúgú mpáam ga. Sə ñgə sá wo shú né Cwámba nyəméfwó ñwág gúmá, sə lwándulə jəjə íyug bísa. ²⁰ Sə ñgə bwey mpu kááləgə né buud bwé bəg kú kwey íwushí sádí ísəyúd ja sə ñgə kala zhwog *mwaané bwé á má yə sə mbag yé. ²¹ Sə ñgə sə né sə sáág mənywa mísh má búúd dí námé, kú bul bæ ñji mísh má Zembí dí. ²² Sə má nti námé ñgwól mínyəŋə wúsú. Mínyəŋə wúsú wəonŋú, sə á má faas kááfə jé ija ija né ndeé, a má nyiŋgə námé lwó sá jiga ja ná a ji nə fwámé yéesh, a ñgə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus ji muud gwoonŋ

7:14 8.24 7:15 2.9 8:1 Mis 11.29-30; Rom 15.26
Mat 8.20; Flp 2.6-7 8:10 1Kr 7.25 8:12 Mak 12.43

8:6 Títus: 2.13 8:7 1Kr 1.5; 16.1-3, 24; Gal 6.10 8:9
8:15 MmN 16.18 8:23 Títus: 2.13

waamê, sá wá sá ngé sêy nûñ bídí; bóólúgá bwááñg bâñ, mædɔ wá má ámə nti bwo, bwé ngə zə shú ná *Kříst ñwág gúmá. ²⁴ Lwógá bwo ná bí má cœel bwo, bí lwó námə bwo ná bí mə mpíyá nə bəgəwálə sá má də bəgəwa nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntó mædɔ má ngé dúg.

9

Lású míkwiindyá

¹ Sá ngə sœng *mwaanê ná sá má bá kwíind búúd ɔ Zembî nə ndí. Mə nyiñgələ cilə bí shú dœñgá, í bæ nda má nteñg. ² Mə mpú ná bí búšə nə məma zény, má də bəgəwa nə zény jín jœñg búúd ɔ Masedwân dí míshúd ná: «Buud ɔ Akayî búšə bwey bæ ñkwəməsá té mbú í á cɔ yí.» Wálə bí má wá mányúúl sáal dœñg dí yí í má nyiñgə gwúmushi bóól ñkí bulya yéesh. ³ Mə má ka nti bwááñg shú ná bəgəwálə má dú bəgəwa nə bí yí í nda bæ mə ñkóñgúg. Í jii ná bí bəg ñkwəməsá nda má á ci ná. ⁴ Mə ngə bæemb ná ñkí sánñ buud ó Masedwân sá má zə, sá zə kwey ná bí cugé ñkwəməsá; á shwôn nə sá buud sá má də bul lɔ bí wá e, á shwôn nə bí námə e! ⁵ Gwé wá mə ámə tééd nti bwááñg shwóg zə sá ná bí kwəməsag məyána mún yí. Bwé zə sœng məyána bí á bwey kaag ná bí mə bá wá má, í mú bá lwó ná bí ngə sá sóólúgá wœñgá nə jɔ lâm, kú bæ íwú-júsúd.

⁶ Mpugá ná í də bæ, muud mə sá ñkóóg nə mæmpəg má bɛ yé, kú námə bul bæ nə idâw í səw; nyœñg mə búl bɛ yé, bul námə bæ nə idâw í səw. ⁷ Muud yêsh wág məyána váál á má ñwa cígúla nə lâm yé yí; muud kú ngə sá a ngé shúsula, kú nyiñgə sá nda sâ cínúla; nəcé Zembî má cœel múúd mə wá məyána nə məshusug yé. ⁸ Zembî jì ntâg nə ñkul nyiñgə bul sá bí mpaam shú ná bí dúg bæ nə isâ í kwágá nə bí mæzhí mêsh yí, wəla dêsh, bí də námə bæ nə jwuñ váál á ná bí də sá mí sóólúgá mí anyunywaá myêsh mí jéla nə s̄y myá. ⁹ Í mú bæ námə nda jì cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «A má bæ nə yána, a má kaaw

mímbúbúwá isâ, otútəlí bé bwé jì kandugə kandugə».

¹⁰ Zembî wá má də yə búúd mæmpəg nə idâw yâ də. A bá námə yə bí mæmpəg, a sá ná mæmpəg mœñg má fwúg, bí mú bá bul nyiñgə ngə sá jɔjɔ mí sóólúgá. ¹¹ Nə ndeé, bí ka bá bíg mímbii myêsh, bí mú námə bá bul nyiñgə bæ nə yána. Nə ndeé, ja sá má bá də kala búúd isâ bí má bá də wá yí, buud bœñg bwé mú bá də lɔ Zembî nəcé yána dán. ¹² Sœngúla bí ngé sœng mwaanê ni, í é kwíind búúd ó Zembî; í áshúge ntâg námə shúg cínœñgá, í é sá námə nə buud bwé búlug lɔ Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwé é dúg ná bí ngə ñwa jɔjɔ Kéel mə *Kříst nə mægwág, bí ngə fúla isâ nə buud ó Zembî wá Yurúsalem, nə bóólúgá bêsh, bí añgê ntâg sá sóólúgá wœñgá nə mílâm mímbá. Ja búúd ó Zembî bwé é dúg ntó yí, bwé é magalə ná bí ngə sá fwámé sâ, bwé ka yə Zembî gúmá. ¹⁴ Bâñ bwé é bul cœel bí*, bwé ka də jəgula nə Zembî shú dán nəcé a má sá bí mpaam í ngé ntɔ minji. ¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntɔ ñkwóñ nyə á má sá sá yí.

10

Pwôl jì námə sóol məsáal má Kříst

¹ Məmfwó Pwôl, mə má teeg kál nə bí; ñgaá bí má də ci ná má də bæ fufwáás múúd ja shé búšə kul ñgwúd yí, ñji ja má jì shwóg-shwóg nə bí yí mə bæ nə ñkád. Námə nda shé má mpú ná Yésus nyə á bæ nə lám ná shœ, nə jɔ lâm ná, ² mə téég bí məbwé ná: kúgá sá ná mə bág nyiñgə zə bæ nə ñkád ja má é wóós nûñ yí. Bóól búúd bwé ngə ci nûñ nə mə ngə bɛ iyéesh yâ shí ga. Mə jì ñkwəməsá nə mə zə fwo lwó búúd bœñgá ñkád nə ijíjœl. ³ Jì mpu bæ búbálé ná sá búšə buud ɔ shí ga; ñji, sá añgê gwána nda buud ɔ shí ga. ⁴ Mpugá ntâg ná mækwɔɔ mə dóomb sá má də kə nə ndí dóomb dí má má cugé mækwɔɔ mâ shí ga; ñji, məsə nə ñkul má Zembî, má də céeg íkóógúla í dóomb*. Sá má də caam mbœe fug məshigá, ⁵ caam námə sâ jêsh í láa búúd zhí ná bwé bág kú mpu Zembî yí. Sá má də wá tédúgá

8:24 7.14; 8.7-8   **9:1** 8.1-4; Rom 15.26   **9:3** 8.22, 24   **9:6** Mik 11.24; 19.17; 28.27   **9:9** Sôm 112.9   **9:10** Iza 55.10; Ozê 10.12   **9:11** 1.11; 4.15   * **9:14** Na jì námə nə ñkul bæ ná: «Bâñ bwé é bul bæ nə yéesh ná bwé dúg bí...»
9:15 9.11   **10:1** 1Kr 9.3   **10:1** 10.10; 1Kr 2.3   **10:2** 13.10; 1Kr 13.2   **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17   * **10:4** Sá ngə cœel ci ná ná: «mækwɔɔ mə dóomb məsú má də búgə bíl isâ byêsh múúd jì nə ñkul búgula yí».   **10:5** Iza 2.12-17
10:6 2.9

wêsh mímbwugud, sá ná í bág nà mægwág nà *Kríst. ⁶Ja bí mǎ bá bǎ bi mú ngǎ mpu gwág nǎ Zembí yí, sǎ mǎ bá ka bǎ ñkwǎmusá mǎ yǎ búúd ǎ mábún intúgúlí.

⁷Dǎgǎ mpu dúg ísǎ. Ñkí muud mǎ dúg ná nywǎá músǎ muud mǎ Kríst íí, á jǎla námǎ nǎ mpu ja ngwúnd á kandǎgǎ ná, nda á jí múúd mǎ Kríst ná, sǎ búusǎ námǎ búúd ó Kríst. ⁸Í kǎ bǎ ná mǎ ngǎ nywǎ bul bǎgǎwa nǎ ñkul Cwǎmba nyǎ á yǎ mǎ yí, mǎ kú ntǎg gwág shwǎn. Ñji mǎ mpú ná Cwǎmba nyǎ á yǎ mǎ ñkul nyǎǎngú ná mǎ sǎág ná bi lǎlǎg búgǎd, kú yida bǎ ná mǎ zǎg búlal bí. ⁹Mǎ aǎgǎ nǎ jii ná okǎlaad bǎm bwǎ ngǎg nǎ sǎ bí ikukwǎndǎ. ¹⁰Mǎ mpú ná búól búúd bwǎ dǎ cí ná okǎlaad mǎ dǎ cilǎ bí wǎ bwǎ dǎ bǎ nǎ mpǎl, bwǎ njúl ñkí lǎl ñkú; ñji ja mǎmǎfwó mǎ wǎós yí, mǎ njúl zhizhe, lǎsú wǎm kú nǎ mfíí. ¹¹Muud yêsh mǎ cí ntó yǎ mpúg ná, váál íciyǎ byǎm bíisǎ ja mǎ ngǎ cilǎ shwǎg-shwǎg yí, ntó námǎ wǎ míssóólǎgú myǎm mí é bǎ ja mǎ é wǎós yí.

¹²Sǎ jísǎ yí jí ná, sǎ cugé nǎ ñkul cí ná sǎnǎñ buud bwǎ ngǎ sǎ ná buud bwǎ shwǎg mǎnyúúl nǎ bwo wǎ sǎ búusǎ váál ngwúnd; sǎ cugé námǎ nǎ ñkul sheé yagǎla micé nǎ bwo; ñwǎlǎ bwǎ mǎ ñwa bwǎmǎfwó nda iyuug yí í lwó ná fǎg í mǎ ncundǎw bwo. ¹³Sǎ báá sǎ acéélǎ bǎgǎwa ná ndéé ntǎ mínji, sǎ ngǎ námǎ bǎgǎwa ñji nǎ bímbí Zembí nyǎ á yigula ná sǎ zǎg nǎ Jǎjǎ Kéel ná ndéé zǎ wǎós bídí ní. ¹⁴Sǎ aǎgǎ nǎ ntǎ mínji, námǎ ki sǎ á shígé zǎ wǎós nún bídí. Ñgǎá ná sǎ wǎ sǎ á tééd zǎ nǎ Jǎjǎ Kéel mǎ Kríst nún bídí? ¹⁵Sǎ cugé nǎ bǎgǎwa ántǎ mínji, váál á ná sǎ kǎ ngǎ bǎgǎwa nǎ ízhaá ísǎy. Mbǎ. Sǎ mǎ yida tǎdǎga ná búgǎ jín í é ngǎ lǎl lǎlǎg íí, ísǎy bíisǎ í mú ngǎ nyinǎgǎ mpu nyín kúl Zembí nyǎ tǎl sǎ ná sǎ séyǎg yí. ¹⁶Ja ísǎy bíisǎ í é mpu nyín na bídí yí, sǎ mú ka cǎ kǎ nǎ jǎjǎ Kéel shwǎg, nda kǎ bǎgǎwa nǎ ísǎy búól bwǎ á bwey sǎ yí. ¹⁷Muud mǎ céel bǎgǎwa yé, bǎgǎwǎg nǎ sǎ Cwǎmba nyǎ á sǎ yí. ¹⁸Muud mǎ sǎ ná buud bwǎ shwǎg mǎnyúúl nǎ nyǎ yé, nyǎ dí bwǎ dǎ magǎlǎ yé; ñji nyǎǎng Cwǎmba mǎ sǎ ná bwǎ shwǎg mǎnyúúl nǎ nyǎ yé.

11

Pwól, fwámé múúd lwámá mǎ Kríst

¹Mǎ zǎ ná nywǎ lǎs nda mpúfú, bi ǎ jísǎw mǎ. Bǎlé, jísǎwǎgǎ mǎ. ²Mǎ ngǎ baag bí mbǎag mǎ Zembí. Nǎcé mǎ á jí bí bǎ shú ngwúm ngwúnd, ñji *Kríst. Mǎ jii ná mǎ bǎg kǎ ntǎengǎli bí nyǎdí bi njúl nda ncwíyǎ sǎs dúusǎ ná ná fwǎ-fwǎ yí. ³Ñji, mǎ ngǎ fúndǎ ná bi bǎg gwǎa kǎnd mítédúgǎ ná ndéé bi músǎ bǎ ngǎ kyey nǎ Kríst milám mímbǎ; nǎcé ntó wǎ nywǎ nyǎ á zǎ nǎ mǎkǎñ zǎ shiig Ifa yé. ⁴Mǎ ngǎ fúndǎ ntó nǎcé bí ngǎ bǎ ná, ñji ná muud mǎ zǎ bídí zǎ cúndǎ Yésus ishús, kú bǎ nyǎǎng sǎ á cúndǎ yé, ñkí ntǎg ná bí mǎ lǎg *shishim ishús, kú bǎ wǎǎng bí á lǎg nǎ sǎ yí, ñkí ná bí mǎ lǎg kéel ishús, kú bǎ nyǎǎng bí á lǎg nǎ sǎ yé, bí ngǎ mpu jísǎw ísǎ íni byêsh.

⁵Mǎ yida mpu ná, bǎǎng bí ngǎ ñwa ná *buud ǎ lwámá wǎashílǎ-shwǎnǎ óni bwǎ ántǎyǎ mǎ nǎ tǎǎ sǎ. ⁶Mǎ je bǎ nǎ shúg lǎsú; ñji, kǎómb á mpúyǎ, mǎ cugé nǎ shúg; sǎ á shí lwó bí ntó ísǎ byêsh dí nǎ mǎzhií mǎsh dí.

⁷Ntó ná sǎlǎlǎ mǎ á sǎl mǎmǎfwó shí, zǎ bwiiǎg bí Jǎjǎ Kéel mǎ Zembí ashwǎ, shú ná bi bǎnúg gwǎw yí, mǎ á sǎ *sǎm áá?

⁸Ja mǎ á ngǎ sǎy bídí yí, mǎdǎ mǎshús mǎ á lǎg mǎbwǎ mǎbwǎ nǎ mǎ ngǎlǎ yida yǎ mǎ myǎna shú dún. ⁹Ja gwǎmǎfwó mǎ á bǎ mǎfúfǎ dí nún bídí yí, mǎ á shígé sǎ ná muud ñkényúg mbag wǎm, bwǎǎng bwǎ á zhu Masedwǎn wǎ bwǎ á shí bwǎg mǎ ísǎ í á ngǎ fúfǎ mǎ yí. Mǎ á sǎ ná bi kú ñkény mbag wǎm; mǎ é dǎ námǎ sǎ ñji ntó. ¹⁰Námǎ nda mǎ jí nǎ búbǎlé mǎ Kríst ná, mǎ mpú jaaw bí ná muud nyǎ abǎlǎ sǎ ná mǎ yǎwǎg bǎgǎwǎlǎ Akayí yêsh dí. ¹¹Mǎ ngǎ cí ntúnǎ nǎcé jí? Ye ná mǎ acéélǎ bí? Mbǎ. Zembí mǎ mpú ná mǎ céel bí.

¹²Mǎ áyǎwǎé sǎlǎ sǎ mǎ ngǎ sǎ bí yí. Mǎ é kǎ nǎ ndí shwǎg, buud bwǎ ngǎ céel ñkény mǎnyúúl ná sǎnǎñ sǎ ngǎ sǎy váál ngwúnd óni, bwǎ bǎg kú ná nǎ zhií bwǎ ñkény mǎnyúúl. ¹³Buud óni bwǎ cúgǎ fwámé búúd ǎ lwámá, búusǎ mbéé osǎl ǎ mǎsǎal wǎ íbǎmb. Bwǎ á mǎ shweel sǎ búusǎ yí, ka yida dǎ sǎ ná bwǎ

10:7 1Kr 1.12 10:8 13.10 10:11 13.1-2 10:12 3.1 10:13 Rom 12.3 10:15 Mis 19.21; Rom 15.20
 10:17 Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31 10:18 1Kr 4.4-5 11:2 Ifz 5.25-27 11:3 Mǎt 3.1-5, 13 11:4 Gal 1.8-9 11:5
 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9 11:6 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4 11:7 12.13; 1Kr 9.12, 18 11:8 Flp 4.15-18 11:10 1Kr
 9.15-18 11:11 1Kr 16.24 11:12 11.5; 12.11 11:13 Flp 3.2; Mbú 2.2

nyínúg ná buud ɔ lwámá ó Krîst. ¹⁴ Ntó cugé námé sâ ákáámúg, nácé *Sátan nyáméfwó má dɛ námé shweel sâ á jísá yí, ka yida dɛ nyîn nda *éngales á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan má dɛ sá ntó ná, osóol ɔ mäsáal bé bwé ka námé dɛ sá nda bwé ngə kyey ótútəlí ó Zembî dî; muud ka káam jí cínəngú? Nji, bwé bá shúgula nji váál í mpíyá nə misóólúgú myán yí.

Pwôl nyə a má bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Má nyingə ci ja ábeê ná, muud kú nwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega nwa mə nda mpúfú; sâ jəəng í é yə mə zhií ná mə kág námé nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lésú mə zé lás ga í cúgé váál Cwámba mə céel yí, jísə lésú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə jí nə sâ má jí nə nkul bəgəwa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwé ngə bəgəwa bəgəwa á buud ɔ shí ga ná, mə zé námé ka bəgəwa jâm ja. ¹⁹ Bî báá mífufúgú bí ngə ntəg jísəw ímpwúfú kú nə njugú. ²⁰ Bwé ngə wá bí mányámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isâ ilan ilan, ngə cwíil bí məmpóónz; bí ngə jísəw isâ íni byêsh. ²¹ Í mú ka yida nyîn né sé bān sé á bə mífufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə jí nə zhií ná mə bəgəwag námé nda bóol bwé ngə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə má ná nyingə lás nda mpúfú. ²² Nkí búsə bwán ó wəheburê, mə jí námé mwâ heburê; nkí búsə bwán ó *Izəryêl, mə jí námé mwâ Izəryêl; nkí búsə onta ó *Aburaham, mə jí námé nta má Aburaham. ²³ Bwé ci ná bwé ngə sá iséy í *Krîst íí, mə je námé lás nda mpúfú ná, mɛɛ ngə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo nə ngələ wáduga, cə bwo nə ngələ kə mímbwug dí, nyingə bul cə bwo nə ngələ bwəma nə bigé. Mə cə bwo nə ngələ faam nə shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwé á má búd mə shí ija ítóon, dɛ yíd mə zhud á milwón məwúm málóol nə ibuu*. ²⁵ Ijwú i ngwáməna yíd mə nə milwón ija ílól, buud

lúmə mə məkwóógú ja ngwú†, byóol búg nə mə ija ílól. Mə a má já mən mwásə ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəond má ngə kə myá mí ngə bə mə məwəgəwo məwəgəwo: mə a má ngə ntə wəgəwo wəgəwo míngwəp, ngə bwəma nə izhiləngaané, kúl jâm ngə ndény mə mələáamb, ohááden bwé ngə kwal mə məbəəgú. Mə a má bwəma nə kakələ míləom dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a má ngə ntə mən váál áwuwəgəwə. Bəəng bwé ngə shig nə búsə námé ókrîsten nda sé wá, wá námé məwəgəwo. ²⁷ Má dɛ wáduga nə iséy í ayíyáag, mə dɛ jí mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás má minú; dɛ ci ídāw, jug nə məyōn, fúfə nə sâ má bwáád. ²⁸ Mə akéé mɛel ci sâ má ngə yímə nə ndí jwów dēsh yí: ná mədə mēsh má bəg váál í jəla yí. ²⁹ Zé má tag dúl *Də dí ná ndéé mə kú bish yé? Zé má biil ná ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Nkí í jii ná mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə íləm byām. ³¹ Zembî mə mpú ná mə anğə nə bwiing ijəp, nyə Sóəngú mə Cwámba Yésus; gúmə bəg nə nyə kandugə kandugə. ³² Ja má á bə Damás yí, ngwáməna Njwú-buud ánúnî Aretas nyə a təl yé, nyə á təl buud ná bwé ngəg nə baagusə mimpumbé mí ngwála ná bwé bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembî báá bwé á wá mə kúdéd, bwé cəgə míkwoolú ka cingəli vúnde dí kənd tóon, ka ngə shul nyunğ nə nyunğ ná ndéé kə wóos shí; ntúni wə mə á faam yé.

12

Isâ múúd cúgé nə nkul mpu yí

¹ Ye í jii ná mə bəgəwagí? Mbô! Í avwóléé təə sâ. Tɛɛm bə ntó, mə zé námé fwo yida jaaw ísə Cwámba nyə a lwó mə *mántamá mā mísh ná bagəd yí, nə byəəng nyə á bəgəmə mə *shishim dí yí. ² Mə mpú ngwól múúd má *Krîst nyə á nkān kə ná ndéé kə kumə jon áléel dí. Nkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, nkí í á bə ntəg nji shishim yé ɔ, mə ampúyé, Zembî wə má mpú. Sâ jəəng í má sɛy múús mimbú wúm nə mínə. ³ Muud wəəngú, nkí

11:15 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 **11:23** Mə cə bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug; Mis 16.23 **11:24** Mbá 25.3 * **11:24** Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwé áshigé jəlá nə yíd múúd cə milwón məwúm mənə; bigé Oyúden í á ka dɛ kə shúg milwón məwúm málóol nə ibuu; ntó jí ná, yíl ngwúdí məwúm mənə dí. **11:25** Mis 14.19; 16.22 † **11:25** lúmələ məkwóógú: Í á dɛ ba, bwé kúd múúd məbwónúdí ka dɛ lúmə ná ndéé muud yə. Wo jí nə nkul dóg lan má Pwôl ní Mis 14.19 dí. **11:26** Mis 9.23; 14.5 **11:27** 6.5 **11:29** 1Kr 9.22; Gal 6.2 **11:30** 12.5; 1Kr 1.31 **11:31** 1.23 **11:32** Mis 9.23-25

nyə á kə nə nyúúl nyé ncindî ɔ, ɲkí í á bə ntâg ɲji shíshim, mə ɲgə ci né mə ampúyé, Zembî wə mə mpú. ⁴ Nji mə mpú ná nyə a ɲkâɲ kə ná ndéé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgé nə ɲkul ciy məkál mə búúd dí yí, iciyá múúd cúgé nə zhií mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa nə váál ísâ múúd wəɲɲgú nyə a gwág byəɲɲgú; ɲji, shú dâm məmífwó, mə yidá bəgəwa nə iləm mə jí nə ndí yí. ⁶ Mə mbâm cɛel né mə bəgəwa, í kú bə mə impwúfú; isâ mə jáaw yí bə óbúbálé. Nji mɛɛ mə ajááwé, bwə á bá ɲwa mə ntɔ sâ mə ɲgə sá yí, nə sâ mə ɲgə cí yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág isâ. Né ndéé, shú né mə bág kú ɲkény nyúúl nə mpúlə ísâ byəɲɲgú, nyə á ka bíd né fimâl bég mə nyúúlád, ɲgwól *éɲgəles mə *Sátan zə yíd mə né mə kú də ɲkény nyúúl. ⁸ Mə á jəgəla nə Cwám̄ba ija ilól né a yílág mə fimâl wəɲɲg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam mə ɲgə sá wo yí í kwagá nə wo. ɲkul í də sêy iləmud.» Né ndéé, mɛɛ mə yida bəgəwa nə lám wêsh ja mə jí nə iləm yí, shú ná ɲkul mə Kríst í ɲgág nə sêy mádí cugud. ¹⁰ Gwə wə jí ná, mə gwág nywa ja mə bə nə iləm yí, ja bwə lwíy mə yí, ja cug í kə mə mbwɔ yí, ja mə bwámá nə cúwúli nə yágúwó nəcé Kríst yí.

Nəcé, mə jí nə ɲkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwəw

¹¹ Ngaá mə mú ɲgə lás nda mpúfú! Bi wə mə nyasələ mə váál sóólúgú dɔɲɲgúd. Bi wə mə jálá nə sá né buud bwə shwúg mənyúúl nə mə. Nəcé ná, tɛɛm bə ná mɛɛ cugé tɔɔ sâ, bəɲɲg bwə ɲgə nyín nda *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni, bwə ántɔyé mə nə tɔɔ sâ. ¹² Bi a shí dág nda məma jísów jâm í á wéeshəli məyɲgyé mə múúd lwámá mə *Kríst ná: isâ í ntɔ búúd ɲkul yí, nə *isâ í mímbúgú, nə *məshimbá mə á ɲgə síy. ¹³ Mól mádɔ mə á ntɔ bí nə jí? Ngaá ɲji nə sâ ɲgwúd né mə a shígé sá né bi ɲkényúg mbag wâm. Juugá mə nə mə sálə bí bəw kóómb jəɲɲgúd.

¹⁴ Mə wál námə nyiɲgə zə nún ja álél, mə é sá námə né bi bág kú ɲkény mbag wâm. Mpugá nə mə aɲgê nə sɔ məbii mán,

bi wə mə ɲgə sɔ wá. Ye bwán wə bwə də wíl obyál? Ngaá ná obyál wə bwə də wíl bwán? ¹⁵ Mə gwág nywa jâm kóómbúd nə mə kéénzhəg sâ jêsh, mə kéénzh námə məmífwó shú dán. Ye í é bə, mə ɲgə jág bul cɛel bí ntó, bi bân nda nyiɲgə mpu cɛel mə? ¹⁶ Shé búsa dí cún ná mə a shígé sá né bi ɲkényúg mbag wâm? Nji bóól búúd bwə ɲgə cí né mə á ɲgə kyey nə bí məkəɲúd; ná mə a ɲgə ɲwa bí isâ bi kú mpu. ¹⁷ Búúd bêsh mə á də nti bí wá, ye mə a shí bwelə nti ɲgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus ná a zág, mə mú nti bá *mínyɲɲ wún bí mə mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bi a shí dág né sá sə búsa nə mítédúgá mimpwúd sá ɲgə kyey kuú ɲjənd ɲgwúd? ¹⁹ Bweyələ bí á tééd nə ɲgələ cí né sá ɲgə bul lás ntáni né sá ɲgə shwɔ mənyúúl bídí míshúd. Mbô! Sə ɲgə lás mísh mə Zembî dí, sənəɲ Kríst sá ɲjúl cún. Yé bwááɲg mə búl cɛel wá, lésú wêsh sá ɲgə ntâg lás ga wúsa shú né bi láləg búgád. ²⁰ Mə ɲgə bɛemb ná ja mə bá zə yí mə bág zə kwey bí dúl váál, kú bə váál mə ɲgə cɛel yí; bi bân kwey námə mə dúl váál, kú bə váál bí mə cɛel yí. Mə ɲgə bɛemb ná mə bág zə kwey né bí ɲgə bə nə ozhuyâ, nə mbiya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyâ, nə ojaawá-jaawá, nə ikúdúgú, nə ɲgúɲ, nə oncúg-nculê. ²¹ Mə ɲgə bɛemb ná ja mə bá nyiɲgə zə nún yí, Zembî waam bág sá nə mə gwágúg shwôn bídí míshúd. Nəcé, ɲkí mə zə kwey nə zhwog buud bwə á ɲgə sá *mísəm wá bwə acéndé mítédúgá ná bwə yówhəg misóólúgú mí ádadanâ, yəw jaɲga, yəw ásíy-síy bwə á ɲgə sá yé, mə bá jí yé nda yə lú shwiy.

13

Məcwún mə áməzhúgúlá

¹ Ja alél wə mə wál zə bídí ga. Sə é zə də cígal mílésú ɲji owúshined óbá ólól bwə mə fwo bwiɲg mpu ɲgwúd. ² Ja mə á fwo bə nún ja ábɛé yí, mə a shí fwo bwey lás nə buud bwə á ɲgə sá *mísəm wá, nə bóólúgá bêsh. Mə tééd námə bwey nyiɲgə lás nə bwo ja gaád mə kú fwo wóós nún ná: Mə

12:5 11.16, 30; 12.1 12:7 Gal 3.13-14; Zhb 2.6 12:9 Iza 40.29-31; Rom 5.2; Flp 4.13 12:12 Mis 13.6-12; 14.8-10; 16.16-18; 19.11-16; Rom 15.19 12:13 11.7-9 12:14 13.1 12:15 1Kr 16.24 12:17 7.2 12:18 2.13; 8.6, 16-17 12:20 1.23; 1Kr 1.10-11 12:21 13.2 13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 13:2 1.23; 10.11; 12.20; 13.10

ájaguləyé tɔɔ muud ja mə é zə yí, ³ nəcé bí ηgə jii dúg məyɪgyé mə lwó ná *Kríst ηgə lás mədí nyúúlúd ìí. Bi mə mpú ná Kríst ηgə sêy nûη bídí nə ηkulû, a cugé nə iləm. ⁴Jí mpu bə né bwá á bwambulə nyə kwolós dí a njúl ná nə iləm; ká, a ηgə cugə nə ηkul mə Zembî ja gaád. Nda sá báá sá búsa buud bé* ná, sá mə ka bə nə iləm; nji, sónónη sá é cugə shú dán nə ηkul mə Zembî.

⁵Ná ndeé, muud yêsh fáásug nyəméfwo, bigas cug jé, dúg ηkí a ηgə cugə cug mbúgula. Bi anǵé nə kwey məyɪgyé ná Yésus-Kríst njul bí mányúúlúd ìí? Bí mə ká bigas bíméfwo ná ndeé bí nda kwey máyɪgyé, mpu ná bí cugé ótátalí ó óbúgula. ⁶Mə tédúgá ná, tɔɔ jí tɔɔ jí, bi é kwey ná sá báá sá búsa nə məyɪgyé mɔɔηg. ⁷Sá ηgə jəgula nə Zembî ná bi kú ná bæeg sá tɔɔ sá ábúbôw. Sá abulé jəgula ntó ná í nyínúg ná sá á mə mpu sêy. Sá ηgə yida jii ná bi ηgəg nə sá mənɔywa, tɔɔ í yida nyîn ná sá bāη sá a shígé mpu sêy. ⁸Nəcé sá báá sá cugé nə ηkul í dú julya nə obúbólé yí, sá mə yida bə nə ηkul í dú nywaadulə óbúbólé. ⁹Sá mə gwág máshusug ná sá bág nə iləm, bí yidá bə nə ηkul. Sá ηgə bul jii sá ηgwûd, nji ná búgá í fífəg bí. ¹⁰Gwá wá mə ηgá bwey cila bí mə kú fwo wóós yí, shú ná ja mə bá wóós yí, mə bág bə kú zə ηgə ηkáánd nə bí nə ηkul Cwám̄ba nyə á yə mə yí. Nyə a shígé yə mə ηkul nyɔɔηgú né mə zəg ηgə ntáma buud, nyə á yə mə né mə sáág ná buud bwá lálug búgéd.

¹¹Bwaanη, mə shúgúlá ci nə bí nááá, dɔgá bə nə məshusug, ηgəgá nə sɔ ná búgá í ηgəg fífə bí, sɔgá ná muud yêsh məkuú mə tówúg shí, dɔgá bə cún, kúgá dɔ sɔ mábyaagulə. Né ndeé, Zembî á ceelí, Zembî á ná shee nyə é bá ji nə bí. ¹²Ŋgəgá nə kúlula məkúlula mə buud ó Zembî. ¹³Buud ó Zembî bēsh bwá ηgə báda bí. ¹⁴Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kríst í jííg bí bēsh dí, nə ceelí mə Zembî, nə cug seηgí mílām mə Ŋkəηkə Shíshim.

13:4 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * **13:4** Buud ó Kríst: Ciyá ni í ká ná buud bəηgú cug jáη jísa mbádúgá nə Kríst.
13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14 **13:12** 1Kr 16.20 **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjəənd ngələ jaaw miláŋ mí Zembî. Njəənd ábeé nə aléel dí wə nyə á kə nə miláŋ mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwá á nyingə kə wu, Pwôl kú bə, kə ngə jíguli buud nə okrísten bəsh bwá cugé Oyúden wá bwá jəlá nə bə máccə mə Moyíz, bul bə ná ndéé cəx lú ábiwáág.

Nə ndéé, ja Pwôl nyə á gwág nə okrísten wá Galátia bwá ngə bə nda bwá magulə njígulá wəəng yí (í á jee bə a njúl Ifêz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwá bág kú bə njígulá wəəng, bwá nyíngəg ŋwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

- (1) A fwo tééd jaaw bwo sâ í á sŷ nə nyəméfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəənd ná, nə nda okrísten wá Yurúsəlem bwá á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná təə micilyá myâ Sə a Cwúlú mí ngə jíguli nə Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud ji tətəlí nə a bəxlə máccə mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlələ ná bwá cugəg váál cug Nkəŋkə Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh təə mbúgala yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkəŋkə Shíshim wəəng nyádí lámúd, a wú míkwámúd.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwá á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Kríst bá Sóŋgú wúsú Zembî muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwá wə bwá á féesh mə ná mə bəg muud lwámá. ² Nə mə, nə bwááŋg* bəsh sənəŋ búsé sámbá wá, sé ngə cilə mэдə

məsə Galátia má. ³ Sóŋgú íshé Zembî bā Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bi ngəg nə cugə ná shee. ⁴ Kríst nyə á keenzh nyəméfwó, zə sá ná Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá má bów-bów cug á mwôw mágaád. Nyə a sá námá nda Sóŋgú wúsú Zembî nyə á ci ná. ⁵ Zembî ŋwág gúmá kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ŋgwú

⁶ Bi má leel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel hí? Mə ngə bul káam sá jəəngú éé. ⁷ Mə acíyé ná dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbô. Jí yida bə ná, bóól búúd bwá mə zə sá ná fəg í jímbug bî, cəel zə sá ná Jəjə Kéel mə Kríst í gwígúg dúl váál. ⁸ Mə ci nááá, ŋkí ŋgwól múúd mə zə nə kéel ishús í ngə shwəŋla nə dəəng sá á bwiing bí yé, təə í nyingə bə sá méfwó, təə jisə ná *éŋgəles nyə ámə zhu gwôw, ŋkwaal nə nyə. ⁹ Sá á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námá ci ná, ŋkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəŋla nə dəəng bí á *magulə yé, ŋkwaal nə muud wəəng. ¹⁰ Ná ji? Ye mə ngə sə ná sənəŋ buud wə sá bəg cún, ye sá Zembî? Ye mə ngə jii ná buud wə bwá gwágúg mə nywa? Má ká ngə jii ná buud wə bwá gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sóol məsáal mə Kríst.

Zembî wə nyə a jəw Pwôl

¹¹ Bwaəng, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel mə ngə bwiing yí cugé sá ná muud nyə ámə bwənde nə fəg nyé. ¹² Muud ntəg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí jíguli mə dwo. Yésus-Kríst wə nyə a sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

¹³ Ngaá bi a shí gwág sá mə á də sá ja mə á bə náá yəbó *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág ná mə á də lwó *Də lú óbúgala ó Zembî cúwálí nə ŋkúd, mə á də cugas bwo ná bwá jéeg. ¹⁴ Mə á ngə leel kə shwóg yəbó Oyúden dí cə bíl zhwoğ ikala byám mэдí kúl búúd dī, mə á bul wá lúu məcum mə ódā dī. ¹⁵ Nji, Zembî muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwə mə nyóŋgú waam dí yé, múúd nyə á jəw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla mə wóós yí, ¹⁶ nyə a sá ná mə

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2   **1:2** 1Kr 16.1   * **1:2** Na cugé óminyəŋə wá byélé, jisə buud bənəŋ bwá ngə búgula Yésus wá.   **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19   **1:6** Heb 12.15   **1:7** 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24   **1:8** 1Kr 16.22   **1:10** 1Te 2.4-6   **1:11** 1.1   **1:13** Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9   **1:15** Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10

mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nya kə bwiing ikúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə jì tɔɔ mácwûŋ wə muud, ¹⁷ mə kú námá fwo kə Yurúsəlem ná mə kə bwəma nə *buud ɔ lwámá bwə á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabí, mə nyingə zə Damás. ¹⁸ Ná ndeé, mpəsə mimbú mílól wə mə á ka tɛem bád kə Yurúsəlem ná mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntâg nyédí mwôw wûm nə mátóɔn. ¹⁹ Mə a shígé námá bwəma nə tɔɔ *muud lwámá ŋgwûd mwôw wûm nə mátóɔn mɔɔŋgád, mə a dúg nji Zhâk á mínyɔŋə mə Cwám̄ba. ²⁰ Mísh má Zembî dí, mə aŋgê nə bwiing ijǒǒ, sâ má ŋgə jaaw bí ga jisə búbalé. ²¹ Ná ndeé, mə á ka zə kə mɛfaan mâ Sirí nə Silisî. ²² Nji, mɛdǒ mə *Křist mâ Yudéa mə áshígé námá fwo mpu mə mpwoombú. ²³ Bwə á yida ŋgə gwág nji lánj ná: «Muud nyə á də sá shé cúwúli yé mú ŋgə bwiing búgá nyə á ŋgə cɛel janǵulə yí.» ²⁴ Bwə á ka ŋgə yə Zembî gúmá nə sâ nyə á sá mə jɔɔŋgá.

2

Pwól bánôŋ bóól búúd ɔ lwámá

¹ Ná ndeé, mə á ka nyingə zə kə Yurúsəlem nji mpəsə mimbú wûm nə mínǒ; jâŋ jaa, sá Barnábas wə sá á kə, mə ŋkág nə Titus sám̄bád. ² Mə á kə ntâg nəcé Zembî wə nyə a lwó mə ná a ŋgə jii ná mə kág. Sónôŋ otówe ɔ shwóg sá á ka kə sɛɛŋgya, mə mú kə lwó bwo Jǒǒ Kéel má ŋgə cúndə ikúl ishús yí, ná ŋgáŋ. Bwó otówe ɔ shwóg íí, mə á lwó bwo Jǒǒ Kéel dɔɔŋgá, nəcé mə a shígé jii ná iséy byâm í yág iyíy-yây, tɔɔ byɔɔŋg má á sá mwôw mə mpús yí, tɔɔ byɔɔŋg má ŋgə sá mwôw mága dí yí byêsh. ³ Mə ŋgə ci ná sónôŋ Titus wə sá á bə sám̄bá, a njúl mwâ Gərêk; otówe ɔ shwóg bwə áshígé námá yímbəli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Nji bóól búúd bwə á ŋgə shiig ná búsa gwoonǵ dí wá bwə á ŋgə ci ná a síyág. Nəcé buud bɔɔŋgú bwə á zə nyíi gwoonǵ jisúd nda búsa námá ókřisten nda sá, ndug bwə á yida zə ná bwə zə ŋgə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwə dúg váál sə ŋgə cugə

cug á kú nə mənyámá Yésus-Křist ŋgə yə sá yí. Bwə á ŋgə baagusə ntó ná bwə cɛel nyingə wá sá mənyámád*. ⁵ Nji, sá áshígé bwɛɛ kúd lúu nə bwo, kú námá bwɛɛ yə bwo zhíí; sá á ŋgə jii nji ná obúbálé wá Jǒǒ Kéel sá ŋgə bwiing bí wá bwə bág kú fúfug.

⁶ Buud bwə á bwey mpûy ná otówe ɔ shwóg wá bwə áshígé námá yímbəli mə nə tɔɔ gúl sâ shús. Mɛɛ mə abíshé sâ otówe ɔ shwóg bɔɔŋg bwə á də bə yí, Zembî nyə ádé bísh ná mbeé jii jíga, keel jii jíga. ⁷ Otówe ɔ shwóg bɔɔŋg bwə á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bwíingug ikúl ishús Jǒǒ Kéel, námá nda nyə á yə Pyêr ná a bwíingug *Oyúden ná. ⁸ Nəcé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wə nyə a sá nə mə bág muud lwámá shú ikúl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwə á ŋgə ŋwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wá *Dǒ. Omənci-mənci óni báá bwə á magulə ná Zembî nyə a má féesh mə féeshá mpáam; báá bwə á ka bəda sá Barnábas, lwó ná bwə má magulə ná sá má fula nə bwo íséy bwə ŋgə sêy yíid, sá kág ikúl ishúsúd, bân bwə kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwə á yida ci ná sá bág də táduga mímbúmbúwá myâ Dǒ; mə á bwey námá wá lâm nə mə də sá ntó.

Pwól bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a ləl lúu nə nyə tâm buud, nəcé nyə a sá sâ mábɛɛ. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwə wóósúg íí, nyə á ŋgə də səŋ ŋgwúdu nə ikúl ishús; nji ja búúd ɔ Zhâk bwə á wóós yí, a mú fúndə ná buud bwə dú yáág nə ábiwáág wá bwə á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fula nə ikúl ishús. ¹³ Dúgúlə bóól *Oyúden bwə á dúg ntó yí, bwə mú námá julə mənyúúl, Barnábas mú námá nyíi máshügá mɔɔŋgád. ¹⁴ Nda mə á dúg ná kuú njɔɔnd wánj í á shígé ná ŋgə bɛ obúbálé sá ŋgə bwiing Jǒǒ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bēsh bwə njúl, ná: «Ja wéɛ mwâ Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ŋgə yida sá nda ikúl ishús yí, ntədəlé wó jí nə ŋkul

1:18 Mis 9.26-28 † **1:18** Séfas: Jisə dúl jíná mə Pyêr. **1:19** Mat 13.55 **1:21** Mis 9.30 **2:1** Mis 15.1-19 **2:1** 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Titus 2Kr 2.13 **2:2** 2.6, 9 **2:4** 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * **2:4** Mənyámá mə mácɛɛ mə Moyíz. **2:6** Rom 2.11 **2:7** 1.15-16; Rom 1.5 † **2:9** Séfas: Jisə dúl jíná mə Pyêr. **2:10** Rom 15.26 **2:12** Mis 11.3 ‡ **2:12** ikúl ishús: Na jisə bɔɔŋg ókřisten bwə á shígé bə Oyúden wá. **2:16** 3.10-12; Rom 3.20-30

ka yímbuli ikûl ishús ná í ñwág kuú ñjœnd Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bân, shé á byêl Oyúden, shé cugé íkûl ishús í ñgé sá *misám íni. ¹⁶ Nji, shé má yida mpu ná Zembî cugé ña ñkul ci ná muud ji tátálí ña sálâ mîsólúgú mácéxé má ñgé jii myá; Zembî má ci ná muud ji tátálí ñji ja á búgúla Yésus-Krîst yí; shé bân shé á má *búgula Yésus-Krîst shú ná búgá jœng í sáág shé otútálí mísh má Zembî dí, kú bæ sálâ mîsólúgú mí mácéxé. Shé má mpú ná sálâ mîsólúgú mí mácéxé í cugé ña ñkul sá múúd tátálí mísh má Zembî dí. ¹⁷ Shé ñgæ sô ná Zembî ñwág shé ná otútálí ò búúd ñacé Krîst; ñji, í ká yida ñgæ nyîn cínœng ná shé músæ osól ò mîsám nda ikûl ishús íí, ntó ka kœ ná ji? *Krîst ñgæ yida kœ ña buud mîsámád íí? Gúl sâ cugé ña ñkul bæ ntó.» ¹⁸ Má ká nyiñgæ ñgæ wæel mácéxé má á bwey myaas má, ñgáa má nyiñgæ tâl máméfwó cé múúd má cáám mácéxé yé? ¹⁹ Jí ná, Mácéxé má á gwú má, má músæ ka bæ mbimbæ shú sâ í dúgyá ña mácéxé yíŒ; má ji mbimbæ jini kóómbúd shú ná má ñgág ña ka cugæ ñji shú má Zembî. Má á bæ mbádúgá ña Krîst ja nyæ á yæ kwolós dí yí. ²⁰ Ntó ji ná, má ná dí ñgé cugæ yé, Krîst wé ñgé cugæ mádí cwû. Cug má ñgé cugæ nyúúl nyâm dí ja gaád yí, má ñgæ cugæ gwo ñji ña búgá ñgálâ búgula Mwân má Zembî, nyæ muud nyæ á cæel má ná ñdéé a yána cug jé shú dâm yé. ²¹ Má acéélé sá ná mpaam má Zembî í bág kú ña mfíí. Nacé, í ká bæ ná muud ji ña ñkul bæ tátálí mísh má Zembî dí ña sálâ mîsólúgú mí mácéxé, mpu ná Krîst nyæ a fánda zæ yæ shwiy kú ña mfíí.

3

Ye búgú, ye mácéxé

¹ Heé, yé íwagula-wagula í búúd yâ Galátia! Zé má nyiñgæ zæ kænd bí micwagæwa dí éne? Ñgáa sá á shí mpu lwó bí Yésus, ña nda bwé á bwambulæ nyæ kwolós dí ná? ² Mpugá ná jaaw má sâ ga: Jí í á sá ná bí lógúg Ñkêñkê Shíshim, ye sálâ mîsólúgú mácéxé má

ñgé jii myá, ye magulâlâ bí á magulæ jœjœ lán sá á bwiing bí yí? ³ Dúni váal wagula wé ji? Ñgáa bí á ñgæ mpu tééd cug krîsten ña Ñkêñkê Shíshim? Bí wál nyiñgæ táduga ná bí é shinál gwo ña mœñkul mún? ⁴ Ow! Zhwog mœnywa bí á bwæma ña ndí má* má á bæ ntó cwag íí? Mbô, má cugé ña ñkul bæ ntó cwag. ⁵ Zembî muud ñgé yæ bí Ñkêñkê Shíshim a ñgé sá bí *mæshimbá yé, a ñgæ sá bí mwo ñacé bí ñgálâ sá mîsólúgú mácéxé má ñgé jii myá? Ñgáa a ñgæ sá bí mwo ñacé magulâlâ bí á magulæ jœjœ lán sá á bwiing bí yí?

⁶ Ñgáa ntó wé í á bæ ña *Aburaham yé? «Nyæ a *búgula Zembî, Zembî mú ló nyæ búgú jé jœngú, a mú ci ná Aburaham ji tátálí muud». ⁷ Mpugá gwág cínœng ná buud bánœñ Zembî búsé mpwogé ñacé búgú wá, bwá wé búsé bwán ó Aburaham. ⁸ Ñgáa Kálaad Zembî nyæ á bwey jaaw Aburaham jœjœ lán ga ná: «Íkûl ña ilwoñ byêsh í bá zæ bwæma ña íbwádán wódí». Kúkúl Kálaad Zembî jœng í á bwey lwó ná ikûl ishús í bá bii búgú ná ñdéé Zembî mú ci ná búsé otútálí. ⁹ Ntó ji ná, nda Zembî nyæ a bwádan ña Aburaham ñacé a búgúlalâ ná, Zembî má bwádan námá ña buud bêsh bwé ñgé búgula nda Aburaham wá.

¹⁰ Mælwemyâ má ñgæ yida bæ buud bêsh bwé ñgé dúg ná baagulâlâ mácéxé wé í é kænd bwo wé Zembî wá; ñgáa jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Muud má bé kú baagulæ súsúsá jêsh jísé cilyá Kálaad Zembî dí ná a dúg sá gwo yé, ñkwaal ña nyæ». ¹¹ Í ñgæ ntâg mpu nyîn ná sáñ sáñ ná muud cugé ña ñkul bæ tátálí mísh má Zembî dí ñacé mîsólúgú mí mácéxé; í cugé ña ñkul bæ ntó ñacé cilyá wúsæ ná: «Tútálí muud má bá *dúg cug ñacé bálâ ña búgú.» ¹² Mpugá ntâg ná baagulâlâ mácéxé í cugé bul bæ yuug búgú; cilyá í yida bæ ná: «Muud má báágúlâ súsúsá jêsh jísé cilyá mácéxé dí ná á ðá sá gwo yé, mácéxé yæ nyæ cug.» ¹³ Krîst nyæ á ka tó tâñ shú ná ñkwaal á mácéxé bídúg shé. Nyæ a ñkêny ñkwaal wœœngú nyédí nyúúlád nda jí cilyá Kálaad Zembî dí

2:17 Rom 2.17-3.20 **2:19** 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 **Œ 2:19** Má ji mbimbæ shú sâ í dúgyá ña mácéxé yí: Ntó má ká ná «mæ a má yow ñgálâ cugæ ñji shú lá mácéxé». **2:20** 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 **3:1** 5.7 **3:2** 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 **3:4** 4.11 * **3:4** Cilyá ñi jí námá ña ñkul bæ ná «Zhwog micúñ bí á má jísœw myá». **3:6** Mæt 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 **3:7** Rom 4.11-12 **3:8** Mæt 12.3 **3:9** Rom 4.16 **3:10** Mbá 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Læv 18.5; Rom 10.5 **3:13** Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ñi wúsæ Mbá 21.23 dí; ntó ji ná, shwiy lá kwolós dúsé shwiy lá mázhúngúlú. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2

ná, náá: «Muud yêsh bwá kéel líid yé, ñkwaal nà nyə»†. ¹⁴ Kríst nyə á ñkêny ñkwaal wəŋgá shú ná, nyádí kwon dí, íbwádán í Aburaham í kálag íkùl ishúsəd, shé buud ñgá búgula wá shé lágúg Ñkêñkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámé mpwon buud má Aburaham

¹⁵ Bwaanğ, shé ñwagá ná yuug nà gúl sá shé má dú dúg búúd bwá dɔ sá yí. Nğáá í dɔ bə nà zhizhe kálad lágá múúd mə sá yé, á ká sɔy váál í jéla yí, muud kú ná nyiŋgə jímbal tə cilyá, kú námá kwádələ tə gúl sá cínəŋgá? ¹⁶ Aburaham wə Zembî nyə á kaag mənkaagá yé, *Aburaham nə mpwon buud nyé. Bwá aŋgê nə ci ná Aburaham nə məmpwon mə búúd mé, nda sá má cí nə məmpwon məŋg məsə ñkí bulya. Jísə nə «mpwon buud nyé», ntó jì ná *Kríst. ¹⁷ Mə ñgə cɛel ci ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálad lágá váál í jéla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məççə mpúsə mimbú mitəd minə nə məwúm məlól. Məççə məŋg mə á shígé bə nə ñkul mə cénd sá kálad lágá wəŋg dí, ná má zə sá ná ñkaagá í yəg ntó cwag. ¹⁸ Nəcé í ká bə nə muud mə lág nə lágá nəcé sálə míśólágú mí məççə, í nda ná nyiŋgə bə sá Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bəğlə ñkaagá nyə á kaag yí.

Mfíí máççə má nə ndí yí

¹⁹ Ká Məççə məsə nə wáyé mfíí? Məççə mə á zə kwídəli shú ná buud bwá dúg mpu ja bwá é dɔ caam mwo yí, té mpwon buud Zembî nyə á yə ñkaagá yí í afwóyé wós yí. *Wəéŋgəles wə bwá á ka zə nə məççə, ñkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádé bə ja múúd ñgá sá sá nyəməfwó yí. Zembî jì ntág fwó‡.

²¹ Ye ntó jì ná Məççə mə ñgə lúbəli nə mənkaagá Zembî nyə á ñgə kaag má? Gúl sá cúgé nə ñkul bə ntó. Dúl ççə í á mbəm bə ná dúsə nə ñkul yə búúd çg í, muud jee

bə tátəli mísh má Zembî dí nə sálə míśólágú mí məççə. ²² Ká, Kálad Zembî ñgə lwó ná buud ɔ shí ga bəsh búśə mənnyámá má *míśáməd. Mənnyámá məŋg məsə shú ná obúgula bwə ñwág ñkaagə má Zembî, nəcé báá ñgələ búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó jì ná shé á bə mənnyámád té fwála lə búgúlələ Yésus í á shígé fwo wós yí; Məççə wə má á ka dɔ fad shé, ñgələ bwánd ná Zembî lwóg shé zhí shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má ká ná, Məççə má á ñgə kyey nə shé nda muud ñgá fála múmwán yé, ñgələ bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə ótətəli mísh má Zembî dí. ²⁵ Nə ndé, ñgáá ná fwála lə búgúlələ Kríst í á má wós? Məççə má aŋgə ná nə fála shé. ²⁶ Nəcé, bi bəsh má *búgula, bi músə bwán ó ZembîŠ kwon mə Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bəsh buud bí á ñgə duwan təŋ buud ɔ Yésus wá, bi a má ñwa Kríst nda káándə má bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyiŋgə dɔ bə nə tádágá ná mwá *Yúden wə éga, mwá Gərək wə éga; lwaá wəga, falí muud wə éga; nyíga jì mudúm, nyíga mudá. Mbô! Bi bəsh mú sá ñgwúd kwon mə Yésus-Kríst dí. ²⁹ Nda bí músə búúd ɔ Kríst ná, bi wə músə mpwon buud má *Aburaham. Ntó, bəğlə ñkaagə Zembî nyə á kaag yí, bi búśə nə kəw† wə Zembî.

4

¹ Mə ñgə cɛel ci ná, té wəsh mwán má lág nə lágá yé jì ná mwán ntombú yí, a tɛem bə ámadí, a jì námá nda lwaá, kú nə kəw ísád. ² Nyə é ñgə gwág nə buud bwá é ñgə kweemb nyə wá, nə bəŋg bwá é ñgə vyee nyə jús ísá dí wá. A bá çgə ntó ná ndé kə kumə ja fwála sósŋgú nyə á ççələ í bá wós yí. ³ Ntó námá wə í á bə nə shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ñgə gwág nə míshíshim mí ñgə kyey nə ísá yá shí ga

3:16 Mat 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6 **3:19** Rom 4.15 Wəéŋgəles: Mis 7.38, 53; Heb 2.2
3:20 Mbá 6.4 ‡ **3:20** Zembî nyə a kaag ñkaagá kú nə kala-məjwú. **3:21** Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32
3:23 4.3 **3:24** Rom 10.4 **3:26** 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § **3:26** Ja Pwól mə cí na ná: «bwán ó Zembî» yí, a ñgə cɛel ci bwán bwá mú fwámé íkala wá, ná bwáməfwó mpu ísá í dúgyá nə bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27** Çgə mbií wí ná muud mə dúg bí yé bág nda a ñgə dúg Yésus. **3:29** 3.7, 14, 18; 4.7 † **3:29** Kəw ní dúsə kəw á jəjə ísá Zembî nyə á kwəmusa shú bwán bé yí. **4:3** 4.9-10

myá*. ⁴ Ná ndeé, ja fwála í á wóós yí, Zembî nyə á nti Mwân yé, zə byél mwə mə mudád, íjwûga í Mácçéd. ⁵ Zembî nyə á nti nyə ná Mácçé mə jwúg nə nyə shú ná a jónág tâŋ í yíl búúd mənnyámá mə mácçéd yí, zə sá ná shé bág nə zhií mə bé bwân ó Zembî. ⁶ Bi músə bwân ó Zembî; mæyigyé mâ cínŋg mäsə ná Zembî nyə a mə nti shé Shíshim mə Mwán yé mílámúd, Shíshim wəŋg í dæ kîm ná: «Abba†, Dâ!» ⁷ Ntó ji ná wo cugé nyiŋgə bə lwaá, wo músə mbyágá; ná ndeé, nda wó músə mbyágá ná, Zembî mə sá nə wo bág nə dwó kəw ísâ nyə á bwíŋg bwân bé yíid.

Pwól lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé dæ mpu Zembî yí, bi á dæ bə mælwáá mə ózembî bwé cugé námə mpu bə ózembî wá. ⁹ Ká ja bi mə mpu Zembî gaá, bul bə ná ndeé ja Zembî mə mpu bi gaá, dáyé váál bí bi nə ŋkul nyiŋgə kə *búgala mbéé ítag-bwool í míshíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí ga myá? Ye bi mə cæel nyiŋgə kə bə mælwáá? ¹⁰ Bí ŋgə bul kaŋsə mól mwôw, nə bóól óŋkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbú!‡ ¹¹ Bí ŋgə kənd mə lâm gwôw é! Mə ŋgə bæmb ná iséy mə á sá bídí yí í yég íyíy-yíy é!

¹² Bwaanŋ, ngaá mə a mə sá móméfwó nda bi, mə téég bí mæbwâ, ŋgəgá nə cugə váál mə ŋgə cugə yíŦ. Bi a shígé bwæle sá mə mæbôw. ¹³ Biméfwó bi mə mpú ná ja mə á tééd bwiŋg bí Jəjə Lân ja áshúshwóógú yí, bwas wé í á sá ná mə shígəlag bídí. ¹⁴ Bwas dəŋg í á sá ntâg mə nyúul ŋkí dana, ŋji bi a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bi á yida lág mə nda mə ji ŋgwól *éŋgəles mə Zembî, nda mə wé *Kříst Yésus. ¹⁵ Ká mæshusəg bí á dæ gwág mə ja jəŋg má mə á mə ka kə ŋgow? Mə ŋgə mpu bwaagwə ná bí á dæ gwág mə mæshusəg váál á ná, bi á mbêm bə nə zhií, bi a nywá jee tí mísh mæn yə mə. ¹⁶ Ká, mə

músə bí zhízhíŋ ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obúbálé aá?

¹⁷ Yambán bóól búúd bwé ŋgə zə nə ndí bídí ni í cugé fwámé yambán; jisə ŋji ná bwé cæel zə béég bí nə mə shú ná bi nywílyág ŋji nə bwo. ¹⁸ Jisə jəjə sâ ná bi nywílyág nə sâ ányunywaá; ŋji í jəla ná bi nywílyág nə gwo ja jêsh, kú bə ŋji ja mə jí kúnə-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bâm, mə mú ŋgə nyiŋgə jug shú dúnúd nda mudá ŋgə kwiy miná ná a zó byá yé; mə é jug ntó ná ndeé kə wóós ja Kříst nyə é mpu shîn ŋwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ŋgə jii ja gaád nə mə bág nûŋ bídí, mə mpúg váál mə é lésha nə bí yí. Mə anyiŋgəyé ná mpu sâ mə saág shú dún yí.

Mpwokwoond mə Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə céél nyiŋgə kə nyíi mælwaa mə Mácçéd wá, jaawugá ná mə: yé bí ŋgə námə mpu gwág sâ Mácçé mə ŋgə ci yí? ²² Ji cilyá Kálad Zembî dí ná *Abraham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sóól mäsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə mudá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ŋkaagə mə Zembî dí. ²⁴ Budá óbá óni básə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbún Sinayí, sə jəŋg í byá mælwáá: Agar wé éne. ²⁵ Agar wəŋg wé mbún Sinayí wúsə Arabî yí, a ji ntâg mpwokwoond á Yurúsalem a múús, Yurúsalem wəŋgú bənnəŋ mimbyágá myé myêsh básə mælwáá. ²⁶ Yurúsalem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntâg wé jí nyóŋgú wúshé. ²⁷ Nəcə jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg mæshusəg;
wo wá yánŋá, wo muud wó abwélé gwág mácəy mə byéyí yé.
Nəcə bwán wé mudá nyə á myeesh yé bwé bul bulya,

* **4:3** Ciyá sá amə ci na ná: «mishíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí myá» ni, buud bəsh bwé cugé bul bə nə cún ŋgwúd na. Sə bân sə ŋgə ci ntáni nəcé sə mə dúg ná Pwól ŋgə ci mæŋkul mə dæ ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magala Yésus-Kříst yí. Bóól bwé ŋgə ci ná jisə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í ká ná «Dâ». **4:7** Rom 4.13; 8.17 **4:8** 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5 ‡ **4:10** Na, Pwól ŋgə jəla nə ci mæzan mə Oyúden, ŋkí ntâg bíl ísâ íkúl ishús í á dæ sá dúlə yə wəacén-cení gúmá yí. Nyə a lás námə lésú ŋgwúd wəŋg Kol 2.16 nə 2.23 dí. **4:12** 1Kr 9.19-21 § **4:12** Pwól ŋgə jii ná obúgala ó Galátia bwé cugəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá mæçé; mæçé mə cugé nə ŋkul sá ná bwé bíig cug, mə cugé námə nə ŋkul sá ná bwé shúbúg cug. **4:13** Mis 16.6; 2Kr 12.7 **4:17** 1.7 **4:19** 1Kr 4.15 **4:22** Mæt 16.15; 21.3 **4:23** Mæt 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 **4:24** MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mæt 16.1 **4:26** Heb 12.22; Mbú 21.2 **4:27** Iza 54.1

cọ bɔɔŋ wə múdá jísə nə báá yé.

²⁸ Bwaanɔ, bi báá bi búsə bwán bwə á byêl ŋkaagə mə Zembî dí nda *Izaag wá. ²⁹ Nə ndéé, mwân nyə á byêl yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyɔɔŋ nyə á byêl nə ŋkul mə Nkɛŋkɛ Shíshim yé cúwáí; ntó námə wə í ŋgə bə ja gaád yé. ³⁰ Ká Mícilyá mí ŋgə ci ná jí? Nɔgá mí ŋgə ci ná: «Wíŋgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í aǰíyé nə mwán yé zág kaaw mǎŋkəw nə mwán mə múdá cúgé lwaá yé.»

³¹ Nə ndéé bwaanɔ, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsə bwán ó nyɔɔŋ cúgé lwaá yé.

5

¹ Kríst nyə a yíl shé mǎnyámád nə shé cǔgəg ofulí. Yíímúgá mǎnyúúl, kúgá nyingə kə nyíngal mǎnyúúl málwaađ.

Jiya fulí

² Mə Pwól mə ŋgə ci ná, bí mə ká kə ŋgə síya ábiwáág íí, sá *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mǎíí. ³ Mə nyingə báágulə jaaw múúd yêsh mə síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísə nyə yíimbúlí nə a bég námə mǎcɛɛ mêsh. ⁴ Bí buud ŋgə dúg nə baagulələ Mǎcɛɛ wə í é təl bí otútəlí mísh mə Zembî dí wá, bi mə ntáma bínɔŋ Kríst shwá, bi mə wú kúl bí á də bwəma nə mpaam mə Zembî yí. ⁵ Sə báá, sé ŋgə jí nə búgə nə Zembî wə mə bá sá nə sá bég otútəlí; Nkɛŋkɛ Shíshim wə ŋgə balan nə búgə jísú, ŋgə sá nə sá ŋgəg nə bwánd nə Zembî nyə e sá sá sóólúgú wɔɔŋg. ⁶ Nəcə, muud músə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə nə mǎíí; muud nyingə bə kú síya, kú námə nə mǎíí; sá ŋgwúd wə ŋgə kwíínd: nǰi búgə. Búgə jɔɔŋg í də ntâg nyín cɛelíd.

⁷ A jɔ kúú nǰɔɔnd bí á téeđ nə ndí yí ey! Zə nyə a mə zə jándəwo bí zhíd nə bi kú ná nyingə bɛ óbúbálé éne? ⁸ Váál lííngúlə bwə mə lííng bí ni í áŋgə nə zhu wə Zembî muud ŋgə jǔw bí yé. ⁹ Nɔgá bi mə mpú ná búbaalé *lǎvur bíbíyá í də sá nə mbulyá ŋgug wêsh í bádúg?*

4:29 Mat 21.9 **4:30** Mat 21.10 **5:1** 2.4; 4.5, 9; 5.3 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 **5:8** 1.6-7

wúsə námə nda kaaná sé mə də ci ná: «Shú ŋgwúd mə də wá bóól bêsh ibwool» yí. **5:10** 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr 1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2 **5:16** 5.25; Rom 8.2-13

5:17 Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15 † **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbíí idína wɔɔŋg í á də bə, buud də nə ŋgul ntɔ mǎnǰi, buud sá jangə kú nə mǎsus.

nə bi mú buud ɔ Cwáməba, bi abúle nyingə bɛ nyúl zhíí shús. Nǰi, muud nyə á mə zə sá nə fug í jímbúg bí éne, tɔɔ nə nyə wə zə tɔɔ zə, Zembî mə bá yá nə nyə.

¹¹ Bwaanɔ, í mbəm bə búbálé nə mə ŋgə ná nyingə cúndə ábiwáág, bwə ka nyingə wáámə mə nə cúwáí nəcə jí? Mə ká nyingə ŋgə jííngulí buud ntó, mpú ná mə anǰé ná jííngulí kwolós, sá í kwál bwo bɔɔgú yí kú ná bə. ¹² Buud bwə mə zə zamudan bí óni, bwə jéég námə kə cwíya mímyáágá!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaanɔ, *Kríst nyə á mə sá nə bi cǔgəg cug fulí. Nǰi, cug fulí jɔɔŋgú í ájáláyé nə yida təl bí mǎkuú shí nə bi sáág isá mílám mín mí ŋgə gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cɛelí í é sá nə bi dúg bə, ŋgwól kwíínd ŋgwól, ŋgwól kwíínd ŋgwól yí. ¹⁴ Nəcə, mǎmpándí mêsh má Mǎcɛɛ mə kə bwəma mpándí ŋgwúd dí ná: «Cɛelug múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí mə ká yida ŋgə kwagula mpédúgá nyín, ŋkí ntâg nə bí ŋgə bə, ŋgwól fɛɛg ŋgwól, ŋgwól fɛɛg ŋgwól, bi ó ka bey ná í bág shúgula bí nə bóól kweemushi bóólúgá!

¹⁶ Mə ŋgə yida ci náaá: cugəgá váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə lwó bí yí; ja jɔɔŋgú, bi anyíngəyé ná ŋgə bɛ iwíimbúg í cug mə múud. ¹⁷ Nəcə, iyéesh í cug múúd í ŋgə lúmbulí nə iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim, iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim lúmbulí nə bí í múúd; isá íbá íni í ŋgə síya lúmbulí bídí mílámúd, váál á nə bí nda sá sá bí mə cɛél sá yí. ¹⁸ Nǰi, bí mə ká ŋgə cugə váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə lwó bí yí, bí nda ná nyingə bə málwaa mə mǎcɛɛ.

¹⁹ Misóólúgú mí dú zhu íyéesh í cug múúd dí myá mí cúgé nə nǰúúg, myó wá: nə jangə, nə misóólúgú mí ádudanə, nə asíy-síy, ²⁰ nə yálə ózembî ó áyadúg gúmá, nə sálə jamb, nə ifamuga, nə ozhuyá, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə mǎfendyá, nə dúlə bə mǎcún mǎcún, nə mǎŋkəómá, ²¹ nə mǎzhán, nə ínguluga, nə idína í álal-ŋkul†, nə bíl váál isá

5:3 3.10, 12; Rom 2.25 **5:5** 2.16; Rom 8.23-25 **5:6** **5:9** 1Kr 5.6 * **5:9** Kaaná ni wí námə fwo bə 1Kr 5.6 dí;

5:10 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr 1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2 **5:16** 5.25; Rom 8.2-13

5:17 Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15 † **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbíí idína wɔɔŋg í á də bə, buud də nə ŋgul ntɔ mǎnǰi, buud sá jangə kú nə mǎsus.

yâ ntó. Mə tééd fwo bwey kéwəli bí námə nda mə á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwə ngə sá váál isá íni wá bwə ábúlé bæ nə kow Faan mə Zembí dî.

²² Ká, Nkɛ̀ɲkɛ̀ Shíshim nywáá mə dɛ sá nə muud bəg nə cɛlí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə milámusa, nji jɔ̀ lám, nə jɔ̀ fúlú, mənkaagə mé nda salan, ²³ nə lám nə shee, nə dúlə mpu bii lám; kú nə tɔɔ cɛɛ́ í ngə ban váál isá íni. ²⁴ Buud bwə músə búúd ó Kríst wá, bwə á mə bwambələ mbií búúd bwə á dɛ fwo bæ yí kwolós dî, í yə nə iyéesh byé nə iwímbúg byé byêsh. ²⁵ Nkí shé mə mpú nə Nkɛ̀ɲkɛ̀ Shíshim wə ngə sá nə shé cugəgú, shé kágá bíd nə nyə wə kyéyug nə shé. ²⁶ Shé yówugá ibəmb, shé yow dúlə ngə sɔ̀ məbyaagulə nə dúlə sá ófimál séméfwó nə séméfwó.

6

Dugá wá mábwə

¹ Bwaang, nkí í wóós nə muud mə biil nə iwushí, bí buud ngə bɛ́ Shíshim mə Zembí wá, ηwagá nyə nə lám nə shee, bí sá nə a cíg sóólúgú wəang. Bi ó dɛ námə káálugə nə bí bíílúg mábwəbúlánád. ² Dugá sá nə, ηgwól mə ká bæ nə məkwowala, bóól wá məbwə; sálə ntó wí nə bí ngə bɛ́ cɛɛ́ *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí. ³ Nəcé, nkí muud ngə tédugá nə a jì gúl məma sá, í njúl nə a cugé tɔɔ sá, a ngə shiig nyəméfwó. ⁴ Ná ndéé, muud yêsh fáásug misóólúgú nyəméfwó ngə sá myá; á ká dúg nə mí mpiyá nə gúmá, a mú ηwa gúmá nə nyəméfwó, kú bæ mánnyúúl mə búúdád. ⁵ Nəcé muud nyəméfwó mə jəlá nə fwo wáduga nə micúη myé.

⁶ Muud ngə jíg Milású mí Zembí yé yág muud ngə jíguli nyə yé kow á isá byêsh á jí nə ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mánnyúul; bwə ádé kə nə məshigá wə Zembí; mpəg múúd mə bɛ́ yí, gwo námə wə á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mə ká bɛ́ mpəg á nyúúl*, mpəg jəang í bá wúmə nyə

shwiy, dwə wə á bá mwáág tən mpumə yí. Muud mə ká yida bɛ́ mpəg Shíshim†, mpəg jəangú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwə wə nywáá mə bá mwáág tən mpumə yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánnywa; shé mpúgá nə, shé mə ká bæ kú káád í, shé mə bá mwáág mpúmá á mánnywa məangú fwála í bá jəla yí. ¹⁰ Ná ndéé, té shé ngə ná bæ nə fwála yí, shé sáágá buud bəsh mánnywa, bul bæ nə ndéé bəang búśá óbúgula nda shé wá.

Məshíné mə kálaad

¹¹ Bwaang, bí mə dúg məma íkaŋgá mə ngə cilə bí nə mbwə wám yí. ¹² Buud bwə ngə yímbəli bí nə bí síyág ábiwáág óni, bwə ngə sɔ̀ nə bwə ηwa gúmá nə misóólúgú myá buud. Jísə nji nə bwə acéélé bwəma nə cúwúlí kwolós mə *Kríst í ngə kwaamb yí. ¹³ Dugá, buud ɔ̀ ábiwáág bwáméfwó bwə anɣə nə baagulə məcɛɛ́, nji bwə ngə jii nə bí síyág ábiwáág. Jísə bwo nji nə bwə cɛel bá dɛ bəgəwə nə bwə wə bwə á sá nə bí síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká məe jám kóómb dî, mə cugé nə gúl sá mə jí nə ηkul bəgəwə nə ndí yí, námə nji kwolós mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; nəcé Kríst nyə a mə sá nə mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós dî, shí ga dúg mə nda mə jì kwolós dî. ¹⁵ Gwə wə mə cí nə, síyálə ábiwáág cugé nə mfíí, nyiŋgələ bæ kú síya, nda nə mfíí; sá jí nə mfíí yí jí nji bələ kukwumuga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bəsh bwə é bɛ́ njígúla ní wá, Zembí ká sá nə bwə cugəg nə shee, ká gwág bwo cey lámád, ká sá námə *Izəryél yé ntó.

¹⁷ Tééd múús í, muud nda ná nyiŋgə ntágulə mə lúu; mpugá nə nyúúl nyám nyí nə məyigyé mə ngə lwó nə mə a mə jug shú mə Yésus má. ¹⁸ Bwaang, Mpaam mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst í jíg mítédugá mínád. Amen.

5:22 Ifz 5.9 **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 **5:25** 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30
5:26 Rom 12.10; Flp 2.3 **6:1** Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 **6:2** 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 **6:3** 1Kr 4.7 **6:5**
 Rom 2.6; 14.12 **6:6** 1Kr 9.11, 14 **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * **6:8** bɛ́ mpəg á nyúúl: Ntó mə ká ná: «Wá lúu
 ngələ sɔ̀ mánnywa mə dúgyá nə nyúúl má». † **6:8** bɛ́ mpəg Shíshim: Ntó mə ká ná: «Wá lúu ngələ sɔ̀ mánnywa mə dúgyá
 nə Shíshim má». **6:9** 2Te 3.13 **6:10** Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2;
 Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 **6:11** 1Kr 16.21 **6:12** 5.2, 11 **6:14** 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal
 2.19 **6:15** 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24 **6:16** Sòm 125.4-5 **6:17** 2Kr 4.10 **6:18** Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm
 4.22; Flm 25; Mbá 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mímbwugəd, bwə də jôw ókálaad bəŋg nə «ókálaad ɔ mwâ mimbwug». Bəŋlə sâ jísé Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyîn nə kálaad á buud ó Ifêz jisə cínəŋgú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dí, bə́nəŋ nyəŋg á buud ó Filipí, nə á buud ó Kolósia, nə nyəŋg nyə á cilə Fəlməŋ yé.

Minjígulá mísé kálaad wəŋg dí myá mí ngə nyîn nda sâ mə cí ná Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Də ngwú. Shug lú mínjígulá myəŋg wə yuug á kandugə kandugə Zembí nyə á yágulə yí; yuug nə á sheeŋg isâ yâ jon nə ya shí byēsh Kríst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígulá wəŋgú məŋkəw məbá.

- (1) Nkəw áshúshwóógú í ngə lwó nə Zembí nyə á sheeŋg Oyúden bə́nəŋ ikúl ishús, a sá nə bwə bág kúl ngwú kwoŋ mə Kríst dí (1.3–3.21).
- (2) Nkəw ábēé í ngə lwó nə obúgula bēsh bwə jəlá nə cugə cug á bələ seŋgyá kúl ngwú, nəcé bēsh bwə músə buud ɔ Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbáda

¹ Mə Pwôl, muud Zembí nyə a féesh ná mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, mə cilə bí minjékəŋkə mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlág. ² Sóŋgú wúsú Zembí bá Cwámbe Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námé nə bí ngəg nə cugə ná shee.

Mpaam ántə minji

³ Gúmá nə Zembí, Sóŋgú mə Cwámbe wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á mə bwádan nə sê kwoŋ mə *Kríst dí, sá sə mənywa mə *shíshim məváál mēsh jon dí gwôw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sá kwoŋ mə

Kríst dí a nda fwo fwə shí nə gwôw. Nyə a féesh sá ná sə bág minjékəŋkə, kú nə sá á jumág nyədí míshád. Ngələ bə ceełí nyə á ceeł sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cəŋlá nə a bá ŋwa sá tãŋ bwán bə kwoŋ mə Yésus-Kríst dí, váál jəjə yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú ná sə ságúsəg məma mpaam nyə á sá sə kwoŋ mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembí nyə a mə yíl sə mányámád nəcé məcií mə ábábə yé wəŋgú, a mə juu sə nə iwushí bísú nyədí kwoŋ dí, nə ijuugá námé bímbí məma mpaam nyé. ⁸ Zembí nyə a mə bul bul sá sə mpaam nyəŋgú, juw sə zhií mə bə nə fəg nə ikəŋ. ⁹ Nyə a mə sá nə sə mpúg jəjə yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó ná a bá zə sá lúu mə Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagulə yuug jəŋg nə a bá zə casulə gwo mwów mə məzhúgúlá: í á bə nə a bá seŋg isâ byēsh yə Kríst nə Kríst nyəməfwó a jwúg nə byo: tə isâ bísé gwów jon dí yí, tə byəŋg bísé wa shí yí.

¹¹ Zembí nyə a mə ŋwa sə tãŋ kəw* dé lúu mə Kríst dí. Nyə a tééd bwey féesh sə námé nda yuug jé í á bwey bə ná, nyə muud mə dú kyey nə isâ byēsh nda á ceeł ná yé. ¹² Nyə á ŋwa sə tãŋ kəw dé shú ná, sə buud sə á tééd fwo bwey kwey bwágé lúu wə Kríst wá, sə dág ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí. ¹³ Nyədí kwoŋ dí wə Zembí nyə á wá bí Njékəŋkə Shíshim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tãŋ məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág Jəjə Lãŋ ngə cug bí yí, nə ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wəŋg mílámúd tãŋ béeŋ nə a bá yə sə dúsú kəw lú mánywa ja á bá zə meel yíl kúl búúd jé mányámád yí. Nəcé, nyə á kusə kúl búúd jəŋgú ná í bág də ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jəŋg wə bí é gwág ná, té mə á gwáduga nə bí ngə *búgula Cwámbe Yésus, bí ngə námé ceeł obúgula bēsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngələ yə Zembí akíba shú dán ja jēsh mə ngə wá bí məjəgula məm dí yí. ¹⁷ Mə ngə

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mis 18.19-21; 19.1 **1:3** 2.6; 2Kr 1.3 **1:4** 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 **1:5** Yuá 1.12 **1:6** Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 **1:7** Zembí nyə a mə yíl sə mányámád: Kol 1.13-14 məcií: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembí nyə a mə bul bul sá sə mpaam: Ifz 2.7 **1:9** 1.22; Kol 1.16, 20 **1:11** 1.4; Rom 8.28-29 * **1:11** Bóól bwə cí na ná: «Zembí nyə a mə yə sə dúsú kəw.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 **1:14** 4.30; 2Kr 1.22 **1:16** Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10

jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Pəpá á milwaná yág bí *shíshim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ɪŋgúŋgəŋ mísh má lámúd, bí mpúg váál bwágé lúu búúd bwé dú bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwog ɪjimé ísâ á dú kaaw míŋkəŋkə mi búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág mísóólúgú á du sá shú sé obúgula myá, mísóólúgú á du sá nə məma ŋkúl nyé ántə minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántə minji nyəəŋg wé nyə á wəef gwúmúshílə *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə mənchwəm jon dí gwəw yí. ²¹ Nyə á bən Kríst gwəw a ntə ísâ yá məyídúgú† í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byəəŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí, nə byəəŋg í ŋgə ntə buud ŋkul yí, nə byəəŋg bísé nə icwám̄ba yí; á ntə sâ jəsh jí nə ŋkul gwíidəw jíná təw wa cəg ga dí, təw jəəŋg cəg í ŋgə zə shwóg yíid. ²² Zembî nyə a mə wá ísâ byəsh Kríst dí mányámád, nə ndéé, nda Kríst mə jwú nə ísâ byəsh ná, Zembî mú təl nyə lúu á *Də lú obúgula, ²³ Də dəəŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ŋgə lwándulə sâ jəsh kúl jəsh yé.

2

Kríst nyə á zə nə cəg

¹ Bí bəŋ, nə iwushí nə *misəm bí á du sá myá, mí á sá nə bí bəg mimbimbə. ² Bí a wá mənyúúl cəg iwushí nə misəmád yág, ŋwa kuú njəənd á buud ə shí ga, ŋgə bə mása ŋgə kyey nə lal-lal məjamb míŋgúlád yé, nyə *shíshim ŋgə lwáfələ buud ə míŋgáádə yé. ³ Sá bəsh óga, sá á bə námə gwoəŋg jəəŋgúd, cəg jísú í á ŋgə bə iyéesh yá milám mísú, sá á du səŋji nə sé mə lwándúlə iyéesh byəəŋgú nə bów-bəw mítádúgá myá cínəŋg; sá á bwey byél sé njúl námə nda bóól bəsh, sé njúl nji nə Zembî gwágúg sé zhwunú. ⁴ Nji, Zembî ji bul bə nə lám mácey, nyə á cəel shé nə fwámé məma cəelí. ⁵ Gwé wé í á sá ná, shé buud

shé á bə mimbimbə nəcé iwushí bíshé wá, nyə á nyiŋgə yə shé cəg ja nyə á gwúmushi *Kríst yí. Mpaam mə Zembî wé í á mə sá ná bí dúgúg cəg. ⁶ Zembî nyə a gwúmushi shénəŋ Yésus-Kríst, nə ndéé, lúu yé dí, nyə a mə kə jil shénəŋ gwəw jon dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mánywa dəəŋgú lúu mə Yésus-Kríst dí, shú nə a lwó ikala í búúd í é ŋgə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sá shé bəŋ mə jəw nə mpaam yí. ⁸ Mpugá nə mpaam mə Zembî wé í á mə sá ná bí dúgúg cəg, bí a mə ka ntəg bii mpaam nyəəŋgú nə zhií a búgə. Sóólúgú wəəŋg í cúgə sóólúgú wán, jísə yána mə Zembî. ⁹ Shé ádugeé cəg nəcé fwələ sá wúl sóólúgú, mbə. Muud nda jee ŋkəny nyúul. ¹⁰ Shé básə yida bə sâ Zembî nyəməfwó mə shín lúlə yí. Nyə á nyiŋgə té shé ncuncumbə lúu mə Yésus-Kríst dí, shú nə shé kág sá jəjə mísóólúgú nyə á bwey kwəmusa shé myá.

Kúl búúd mə Zembî

¹¹ Bí buud bí á byél yág íkúl ishús dí wá, bí ə tédúgá sá bí á du bə yí, ja *Oyúden bwé á du ŋwa nə bí cəgə nə ábiwáág yí, í njúl nə bəŋ bwé á bə nə nyə nji mányúúlád, məbwé mə búúd sálə. ¹² Bí á du bə, kú nə wəŋgə nə *Kríst, kú nə zhií bí mə bó búúd ə Izəyél; bí á du bə ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á du kaag buud ə ísə bé yíid, ŋgə cəgə kú nə bwágé lúu, ŋgə cəgə kú nə wəŋgə nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád í, bí buud bí á du bə Zembî shwóg-shwóg wá, məcií mə Kríst mə á mə sá ná bí bəg nyə kúnə-kúnə, kwəŋ mə Yésus-Kríst dí.

¹⁴ Nyə wé jísə mətəla məsú, nyə muud nyə á sá ná, a ŋwa ká ŋwa ká, a səəŋg yé. Nəcə yánalə nyə á yána nyúúl nyé yí, nyə a caam kóógúlá í á du wá mbéégí mpádúgá Oyúden nə íkúl ishús yí, kóógúlá í á du sá ná bwé dúg fúma yí. ¹⁵ Nyə a mə yíl mámpándí nə ici yá *mbwoomb máceçç, shú nə mwá Yúden bá bəsh mwá íkúl bwé bəg mbii

1:18 4.4; Kol 1.12   **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12   **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1   **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20   † **1:21** Na jísə wəéŋgəles bwé ŋgə ciy Yúud 1.6 dí wá.   **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sòm 8.7; Kol 1.18; 2.19
1:23 Də dəəŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sâ jəsh kúl jəsh: 3.19; 4.10   **2:1** 2.5   **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16   **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6   **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11   **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13   **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1
2:7 1.7; Rom 5.20   **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16   **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5   **2:10** Tit 2.14   **2:11** Rom 11.17   **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3   **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á du kaag buud ə ísə bé yíid: 2.19   **2:13** bí á du bə Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 məcií: 1.7; Gal 1.4   **2:14** mətəla: 2.16; 4.3; Kol 1.20 səəŋg: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28   **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14

múúd agúgwáan ηgwúd nyádí kwonj dí, bwé cugə mátala dí. ¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ηkwambulə mpédúgá bə́nə́η Zembí, a seηg mwā Yúden bá mwā ikúl bwé bə́ sá ηgwúdu, nyə a shínal ifiimuga. ¹⁷ Nyə á zə́ nə́ məkál zə́ jaaw bí buud bí á bə́ shwóg-shwóg nə́ Zembí wá, jaaw bə́əηg bwé á bə́ nyə́ kúnə́-kúnə́ wá ná ifiimuga í mətə́ shín. ¹⁸ Nyə́ wə́ nyə́ a mətə́ sá nətə́ sá bēsh, nə́ Oyúden nə́ ikúl ishús, sətə́ kúməg wə́ Dā nə́ ηkul mətə́ Nkə́ηkə́ Shíshim ηgwúd nə́ ηgwúdu.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyiηgə́ bə́ ójína, ηkí ntə́g mintə́bə́. Bí músə́ buud ə́ mpwág mətə́ Zembí, námətə́ nda míl mίηkə́ηkə́ mί búúdu myēsh, bí músə́ njə́w búúdu mətə́ Zembí dí. ²⁰ Bí bú́sə́ nda isā́ í mətə́lwə́ga bwé ηgə́ zə́ lwə́ nə́ ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jə́əηg wə́ *buud ə́ lwámá nətə́ *buud ə́ mícúndá, Yésus-Kríst wə́ jísətə́ kwóógú áshúshwóógú í á tēéd kə́ bwamətə́ dí yí. ²¹ Njə́w wēsh í ka zə́ ηgə́ lwíny nyádí kwonj dí ka zə́ bə́ ηkə́ηkə́ Mpáánzətə́ mətə́ Cwámaba. ²² Nyádí kwonj dí wə́ bí mətə́ zə́ námətə́ ηgə́ bwə́əda mətə́lwə́ga dí yé. Bí mətə́ ηgə́ bwə́əda mətə́lwə́ga dí nətə́ ndeé í mú bə́ njə́w Zembí ηgə́ jil Shíshim yé yí.

3

Kríst jì námətə́ Kríst á ikúl ishús

¹ Gwé wə́ jí nətə́, mətə́ Pwól, mətə́ muud jí mímbwug dí nətə́cə́ ηgə́lə sēy nətə́ *Kríst Yésus shú dán, bí ikúl ishús yé, mətə́ də́ jə́gula nətə́ Zembí shú dán. ² Bí a mətə́ jə́lə́ nətə́ jee gwág váál Zembí ηgə́ kyey nətə́ mpaam nyé yí, nətə́ nyə́ á ηwa mətə́ wá nyádí mί́sólúgúdu, a yə́ mətə́ iséy nətə́ mətə́ sáág shú dán. ³ Zembí wə́ nyə́ a bə́gula mətə́ *ndímba mətə́ mətə́ ndəm cilə́ bí ní. ⁴ Ja bí é ηgə́ lə́ kálad éga yí, bí mətə́fwó bí é jee dúg váál mətə́ mətə́ mpu ndímba mətə́ Kríst yí. ⁵ Zembí nyə́ a shígé fwo lwó íkala í búúdu í ayág ndímba wə́əηgú nda á mətə́ ka sá ja gaád nətə́. A mətə́ sá nətə́ Nkə́ηkə́ Shíshim zə́g wéeshuli nyə́, lwó mίηkə́ηkə́ mί *búúdu ə́ lwámá nətə́ *buud ə́ mícúndá. ⁶ A mətə́ lwó bwo

nətə́, ja búúdu ə́ ikúl ishús bwé mətə́ magulə́ Jə́jə́ Lāη yí, bə́nə́η bēsh *Oyúden bwé músə́ námətə́ nətə́ kə́w ηgwúdu mίsh mətə́ Zembí dí, bə́nə́η bēsh bwé músə́ íkúl í nyúul ηgwúdu; ηkaagə́ Zembí nyə́ á kaag lúu mətə́ Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námətə́ nətə́ bwo bēsh.

⁷ Jə́jə́ Lāη wə́əηg wə́ Zembí nyə́ a sá mətə́ mpaam, wə́ef ηkúl nyé, ηwa mətə́ iséyádu nətə́ mətə́ kyéyug nətə́ ndí yí. ⁸ Mətə́ muud mətə́ búl bə́ kú nətə́ mfíi mίηkə́ηkə́ mί búúdu myēsh dí yé, Zembí nyə́ a sá mətə́ mpaam nətə́ mətə́ zə́g jaaw íkúl ishús tāη jə́jə́ məkál nətə́, Kríst ηgə́ sá buud mbii mətə́nywa múúdu cugé nətə́ ηkul shwánzələ́ mətə́. ⁹ Mətə́ jaaw bwo məkál, mətə́ bə́gula bwo ndímba: ndímba Zembí nyáméfwó muud nyə́ á tətə́ isā́ byēsh nyə́ á də́ baagulə́ shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə́ a sá nətə́ mətə́ zə́g bə́gula búbálé wə́əηg shú nətə́ *Də́ lú óbúgula í lwóg váál Zembí jí nətə́ fə́g isā́ byēsh dí yí, isā́ yā́ jə́η, byə́əηg í ηgə́ wá buud mətə́nyámád yí, nətə́ byə́əηg í ηgə́ lwó buud mpəl yí í mpúg. ¹¹ Zembí nyə́ á bwey bə́ nətə́ yuug jətə́ á kandugə́ kandugə́ shú isā́ íni byēsh, nyə́ á mətə́ ka zə́ sá sólúgú kwonj mətə́ Cwámaba wúsá Yésus-Kríst dí. ¹² Sətə́ músə́ nətə́ ηkul jee kumə́ wə́ Zembí kú zhízhigə́, nətə́cə́ sətə́ mú búúdu ə́ Kríst, sətə́ ηgə́ ntə́g *búgula nyə́. ¹³ Mətə́ ka ηgə́ cī nətə́, bí tēem dúg nda mətə́ ηgə́ bwə́ma nətə́ *incwaw í ntə́g shú dán éga, bí kú wá mətə́nyúul íηkúηkwonj dí; incwaw í ntə́g íga í bá shúgula bí sá gúmatə́.

Ceélí mətə́ Kríst

¹⁴ Gwé wə́ jí nətə́, mətə́ ηgə́ kúdu Dā mətə́bwón, ¹⁵ nyə́ muud nyə́ á gwiid* mίnjə́w mί búúdu myēsh mίnə́, tə́ə́ mya wa shí, tə́ə́ mya jə́η dí yé, ¹⁶ mətə́ ηgə́ jə́gula nətə́ nyə́ nətə́, nda nywáá jí nətə́ yáág-yáág mίlwanə́ nətə́, a sáág nətə́ Nkə́ηkə́ Shíshim yé wáág bí mətə́ma mpífətə́ mίlām dí cwú, ləlushi bí. ¹⁷ Mətə́ ηgə́ námətə́ jə́gula nətə́, nda bí ηgə́ *búgula nyə́ nətə́, a sáág nətə́ *Kríst zə́g jí bí mίlámúdu, bí nádag nətə́ ceélí, bí ηgə́ magulə́ nji sá í zətə́ nywadulə́ ceélí yí, ¹⁸ shú nətə́ bí bə́g nətə́ ηkul nətə́, bí nə́η mίl mίηkə́ηkə́ mί búúdu myēsh bí wámábulə́g bímbí ceélí mətə́

2:16 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23
2:20 Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbá 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mətə́ muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndímba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 **3:8** búl bə́ kú nətə́ mfíi: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23 **3:12** Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 *** 3:15** Ból bwé cī nətə́ gwiid ní mətə́ kətə́ nətə́ «nyə́ wə́ nyə́ a tətə́». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10

Krîst í bwáag yí, nà bímbí í gwáá yí, nà bímbí jí nà cé kǎlǎ gwów yí, nà bímbí jísá nà gwaále shí yí. ¹⁹ Bì bág námá nà ñkul mǎ mpú cǎlí mǎ Krîst í ñgǎ ná ntǎ sǎ fǔg ñi, shú nǎ milâm mí lwándúg bí nǎ fǔg nǎ cǎlí nǎ cwóó námá nda Zembí jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembí muud jí nǎ ñkul bul sǎ sǎ mǎnywa ntǎ bímbí sǎ mǎ gwáámǎ nyǎ yí nǎ bímbí sǎ mǎ tǎdúgǎ ná nyǎ e sǎ yé, nyǎ muud ñgǎ sǎ nǎ ñkul nyé í ñgǎg nǎ sǎy sǎdí ícǔg dí yé, ²¹ *Dǎ í sǎág ná ikala í búúd byêsh í yág nyǎ gúmǎ kwonǎ mǎ Yésus-Krîst dí, kandǔgǎ á kandǔgǎ. Amen!

4

Nyúul ñgwûd

¹ Nda jí ntó ná, mǎ muud jí mimbwug dí nǎ ñgǎlǎ sǎy nǎ Cwámǎ yé, mǎ cǎ nááá, cǔgǎgǎ mbií cǔg í mpiyá nǎ muud mǎ bii ñjúwúlú Zembí ñgǎ jǔw buud yé. ² Ntǎ jí ná, muud kú bwele ñkêny nyúul, ðǎ bǎ ñji nǎ lám ná shǎe, kú nǎ milámǎsa, ñgwól jísǔw ñgwól cǎlí. ³ Ñkǎñkǎ Shíshim mǎ sǎeñg bí nǎ bí ñgǎg nǎ cǔgǎ búmbǎ ñgwúd; bulǔgǎ wǎ ñkul nǎ cǔg búmbǎ jǔw ñgǎ í bǎg kú ntáma; bí ǔ shúgǎl gwo nǎ lám mǎtǎla, nǎcé lám mǎtǎla wǎ ñgǎ bǎdǔgǎ bí búmbǎ ñgwúd.

⁴ Bì mǎ jǎlá nǎ cǔgǎ búmbǎ ñgwúd nǎcé Zembí nyǎ a jǔw obúgǎla bǎsh nǎ bwǎ bwándúg bwágǎ lúu ñgwúd*; ntǎ, obúgǎla bǎsh búsa mbwǎdǎ nyúul ñgwúd, bwǎ á lǎg Ñkǎñkǎ Shíshim ñgwúd, ⁵ búsa nǎ Cwámǎ ñgwúd, bwǎ ñgǎ magǎlǎ minjǎgǎlǎ mim-pwúd, búsa nǎ nduwán ñgwúd†, ⁶ Zembí jí ñji ñgwúd, á jí Sǎóñgǎ a shé bǎsh yé; nyǎ wǎ mǎ jwú nǎ shé bǎsh, á ðǎ balan nǎ shé bǎsh shú sǎlǎ ísǎy byé, a jisǎ shé bǎsh dí.

⁷ Ñji, mbúgǎla yêsh nyǎ a shí lǎg dé kǔw lú yána váál *Krîst nyǎ á yigala nyǎ dwo mpáam dí yí. ⁸ Sǎ jǔw wǎ jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Ja nyǎ á kǎ gwów yí,
nyǎ á bii mikwám kǎ nǎ ndí;

a mú yǎ búúd mǎyána.

⁹ Kǎ, ja bwǎ cí nǎ nyǎ á kǎ gwów yí, ntǎ mǎ kǎ ná jí? Ñgǎá ntǎ mǎ kǎ ná nyǎ á fwo tééd shulǎ kǎ shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyǎ á shulǎ yé, nyǎ námá wǎ nyǎ a bǎd kǎ zhwááñgê, cǔ jonǎ lǎ gwów dǎsh; í á bǎ ntǎ shú nǎ nǎ shí nǎ gwów byêsh í bǎg ñji nyǎ nǎ nyǎ. ¹¹ Mǎyána nyǎ á ñgǎ yǎ buud mǎ mǎ á ñgǎ bǎ ná, nyǎ a sǎ ná bǔól búúd bwǎ bǎg *buud ǔ lwámǎ, bǔól *buud ǔ mícúndǎ, bǔól obwiñgye ǔ lâñ, bǔól obaagǎlǎ ǔ gwoonǎ nǎ oyǎgǎli. ¹² Nyǎ a sǎ ntǎ shú nǎ minǎkǎñkǎ mí búúd mí bǎg fwámé ñkwǎmǎsǎ mǎ sǎ ísǎy, ñgǎlǎ sǎ ná nyúul mǎ Krîst, *Dǎ lú obúgǎla í lǎlǔg. ¹³ Bwǎ sǎág ísǎy byǔw ñgǎ nǎ ndéé kǎ wóós nǎ shé bǎsh shé mǎ bǎ bǎ nǎ váál búgǎ ñgwúd, shé bǎsh mpu *Mwân mǎ Zembí váál ñgwúd, shé bǎsh fífǎ námá bímbí Krîst mǎ fífǎ yí.

¹⁴ Í bǎg ntǎ shú nǎ sǎ nda ná nyiñgǎ bǎ íkúkágǎ, sǎ nda nyiñgǎ ðǎ ñgǎ yǎngǎla nda ífúlǎ í íntǎl í ðǎ yǎngǎla ñgwǎdǎ nǎ ñgwǎdǎ ná; nda ná nyiñgǎ ðǎ ñgǎ bǎ ñjǎgǎlǎ wêsh í wóós yí, buud bwǎ á mǎ kú nǎ dúlǎ kǎl bǔól íbǎd wǎ bwǎ nda ná nyiñgǎ nyúg sǎ. ¹⁵ Sǎ mú bǎ yida ðǎ jaaw obúbǎlé nǎ lám cǎlí, sǎ ka ñgǎ wíy mǎzhǎ mǎsh ñgǎ bǎ nda Krîst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nǎcé nyǎ Krîst wǎ ñgǎ sǎ ná Dǎ dǎsh ncindí í bǎg fwámé téégyǎ nda nyúul muud, kǎl nyúul jêsh jé jiya dí, misǎsagǎ myǎ mǎbwǎdǎ mǎ nyúul ka ñgǎ laad byo. Dǎ ka bǎ ntǎ, kǎl nyúul jêsh ñgǎ sǎy váál í jí yí, nyúul nyêsh ka ñgǎ wíy nǎ cǎlí.

Kuú ñjǎnd ágúgwáan

¹⁷ Mǎ ka ñgǎ cǎl lǎs fwámé lǎs Cwámǎ ñgǎ mpu, ñgǎ cǎ nááá: kúgǎ ná ñgǎ kyey kuú ñjǎnd óhááden; bwǎ ñgǎ sǎ ísǎ nǎ milúu myǎñ, milúu ka ñgǎ zhǎñg bwo ntǎ kú nǎ wímbǎlé. ¹⁸ Milúu mí á mǎ shilǎ ðǎ bwo, bwǎ cúgǎ nǎ ñkǔw cǔg Zembí nyǎ a mǎ yǎ búúd yíid nǎcé shúg dǎsǎ bwo mílúud yí nǎ bimbalǎlǎ mílâm mí á mǎ bimbalǎ bwo yí. ¹⁹ Milâm mí músǎ bwo kú ná nǎ mǎcǎy, bwǎ á mǎ ka wusǎ mǎnyúul ásíy-síy dí, ka ñgǎ

3:20 Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13 **4:2** Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15 **4:4** 1.23; 2.18 * **4:4** bwágǎ lúu: Ná «bwǎ bǎ bǎ nǎ cǔg á kandǔgǎ kandǔgǎ». **4:5** Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5** nduwán ñgwúd: Bwǎ á ñgǎ duwan shú mǎ Cǔgye ñgwúd. **4:6** 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sôm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10** 1.23 **4:11** 1Kr 12.28 **4:12** 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15** 5.2 **4:15** 1.22 **4:16** 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 ‡ **4:18** mílúu mí á mǎ shilǎ: Ciyá ñi jísǎ námá 2Kr 3.14; í kǎ ná «mílúu mí músǎ bwo kú ná nyiñgǎ ðǎ mpu bii ísǎ, kú mpu faas». **4:19** Kol 3.5

bɛ misóólúgú mí ádadanâ mǎváál mêsh, nǎ mbeé ncwanɔgǎ antɔ minji.

20 Nji bi báá, kéel má *Kříst bí á gwág yí í áshígé jǐguli bí ntó. 21 Ngaá ná kéel má Kříst wó bí á gwág yí? Ngaá ná minjǐgúlá myé bí á nwa myá mí á bǎ obúbáélé wó Yésus? 22 Ká jǐ? Í jǐ ná bi myáásug kukwumuga múúd bí á fwo dǎ bǎ kuú njǎond ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dá nɔgǎ yúúd yúúdúg, nɔgǎ bɛ mǎshǐgǎ íwǐmbúg í nɔgǎ shǐg nyǎ yí. 23 Í jǐ ná milám nǎ milúu mí nɔgǎ nǎ nyinɔgǎ bul bǎ bí gúgwáan nǎ gúgwáan. 24 Í jǐ ná bi bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembî nyǎ a má sǎ ná í bǎg nda nyǎmǎfwó, í nɔgǎ bɛ otátǎlí nǎ cug mǎnɔkǎl í nɔgǎ zhu óbúbáélé dí yí.

25 Nda jí ntó ná, myaasugǎ ijǔǔ. Nǎ ndéé, muud yêsh má jǎlá nǎ bwiiɔg nɔgwól nji obúbáélé, nǎcé shé músǎ leedyǎ nda ikál í nyúul muud. 26 Í ká bǎ ná muud má gwág zhwunǎ, kǎ bey ná a sǎág *sǎm; a kú ntǎg bíd ná jwów í jímǎg a njúl ná nǎ zhwunǎ. 27 Bi kú bǎeg yǎ Njwú mǎjamb zhǐ. 28 Muud nyǎ á dǎ júwo yé yówug júwo; a yidag sǎy nǎ mǎbwǎ mé shú ná a bǎg nǎ sǎ jí nǎ nɔkul kwíind nyǎmǎfwó, kwíind námǎ nɔgwól múúd jí nǎ mǎyǎngan yé. 29 Muud kú ná nyinɔgǎ cúwal ícúwǎlí-cúwǎlí nyǎdí mpud; nɔkí í jǐ ná bí lǎsúg í, bí ci nji jǔjǔ íciyǎ bíśǎ nǎ nɔkul sǎ ná muud lǎlǎg búgǎd yí, íciyǎ bíśǎ nǎ nɔkul kwíind búúd bwǎ gwág wǎ yí. 30 Zembî nyǎ a wǎ bí Nkǎnɔkǎ Shíshim tǎn mǎyǐgyé ná á bá yíl bí mǎnyámád. Kúgǎ sǎ ná Nkǎnɔkǎ Shíshim wǎɔɔg shúsúlǎg. 31 Ofimál, nǎ dúlǎ nyada, nǎ impimbǎ, nǎ ozhuyǎ, nǎ *bwaasúlǎ mpu, tǎem bǎ dúl váál gwǔlǎ lâm dǎsh, byêsh íni í shínúg bídí ícug dí. 32 Yidagǎ bǎ nǎ osusa, bí dǎ gwág búúd bǎsh cey lǎmád, bí dǎ sǎ ná, nɔgwól juu nɔgwól, nɔgwól juu nɔgwól, námǎ nda Zembî nyǎ á juu bí lúu má Kříst dí ná.

4:23 Rom 12.2   **4:24** Mat 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10   **4:25** 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9   **4:26** Zhk 1.19-20
4:28 1Te 4.11   **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10   **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25   **4:32** Mat 6.14;
18.22-35; Kol 3.12-13   **5:1** Mat 5.48; 1Yn 3.1   **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2;
3.14-15 mǎtúnuga; Gal 1.4; Heb 10.5-10   **5:3** Gal 5.19-21   **5:3** Kol 3.5   **5:4** 4.29; Kol 3.8   **5:5** Rom 5.17   **5:6**
Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6   **5:8** yídúgǎ nǎ yídúgǎ: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 mǎnɔkenya; Yuá 8.12; Kol
1.13; 1Pr 2.9   **5:9** Gal 5.22-23   **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22   **5:13** Yuá 3.20-21   **5:14** Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11;
Zhk 5.8   **5:16** Kol 4.5   * **5:16** Ciyǎ Pwól nyǎ á balan nǎ ndí na ni, bóól bwǎ ci gwo ná: «Mpuǎgǎ balan nǎ mǎfwǎlá má
cug».   **5:17** 1.17; Rom 12.2

5

Kuú njǎond cǎelí

1 Ngaá bí jisǎ bwán Zembî mǎ búl cǎel wǎ, nɔgǎgǎ nǎ sǎ nda nyǎ. 2 Nwagǎ kuú njǎond cǎelí námǎ nda *Kříst nyǎ á cǎel sǎ ná; nyǎ á cǎel sǎ váál á ná nyǎ á kǎenzh cug jé yǎ Zembî shú dúśǎ, a bǎ sǎ *mǎtúnuga má anywa mǎcud wǎ Zembî.

3 Bwǎ nda ná dǎ cwééd bí nǎ janɔgǎ, nǎ dúl váál misóólúgú mí ádadanâ myêsh, tǎɔ yéesh mǎbii. Isǎ íni í ájǎláyé nǎ minɔkǎnɔkǎ mi búúd. 4 Kúgǎ ná nyinɔgǎ dǎ cúwal ícúwǎlí-cúwǎlí, muud nda ná lǎs nda a cugé nǎ lúu, kú sǎ bów-bôw fyanɔgǎ. Ntó nyǎ ájǎláyé. Yidagǎ dǎ lǔ mǎnywa Zembî nɔgǎ sǎ bí má. 5 Bi má jǎlá nǎ wǎmbulǎ mpu ná, tǎɔ muud janɔgǎ, nɔkí muud jí nǎ cug ádadanâ yé, nɔkí ntǎg muud jí nǎ yéesh mǎbii yé, nɔgwúd nǎ nɔgwúd nyǎ abǎlé bǎ nǎ kǎw Faan má Kříst bá Pǎpǎ Zembî dí; yéesh mǎbii jisǎ dúl váál yǎlǎ zembî áyadúg gúmǎ.

6 Bi kú bíd ná muud zǎg shǐg bí nǎ mbeé zhizhe kaand. Vǎál ísǎ byǎɔɔg wǎ í dǎ sǎ ná mpimbǎ má Zembî í bííg buud ǎ mǎbún. 7 Kúgǎ dǎ fulǎ sǎmbǎ nǎ bwo. 8 Yág, bí á bǎ nǎ milám yídúgǎ nǎ yídúgǎ; ká, bí músǎ nǎ mǎnɔkenya mǎlámúd ja gaád; nɔwagǎ kuú njǎond á mǎnɔkenya. 9 Mǎnɔkenya máá má dǎ bǎ, nǎ jǔ lâm, nǎ otátǎlí, nǎ obúbáélé. 10 Bi ó dǎ sǔ nji sǎ Zembî mǎ gwág nywa yí. 11 Kúgǎ dǎ nyí misóólúgǎ myǎ mǎyídúgǎd, mí cugé nǎ mǎfí. Yidagǎ dǎ lwó ná misóólúgǎ mǎɔɔɔg mí anywǎyé. 12 Isǎ bwǎ dá nɔgǎ sǎ mǎyídúgǎd yí í cugé sǎ má dá bwiiɔg, sǎlǎ shwôn. 13 Ja mǎnɔkenya má má kwan gúl sǎ yí, sǎ jǎɔɔg mú nyín nda jí ná. 14 Nǎcé mǎnɔkenya wǎ má dá sǎ ná sǎ jêsh nyínúg nda jí ná. Gwǎ wǎ bí má gwág gúl ciyǎ ná:

Wo muud jí gwǎd yé, juumúg.

Wǎlǎg wú mímúnúg,

Kříst ka kwan wo.

15 Bi ɔ mpú dɛ baagʊsə kuú njɔɔnd wán ná bi kú ɲgə cʊgə nda iwagʊlálə, bi cʊgəg nda buud bwé má kyé wá. 16 Yílúgá fwála míkʷámád*, bôw mwôw mága. 17 Né ndeé, kúgá dɛ wagʊla, dʊgá mpʊ wámbulə sâ Zembî mə jíí yí. 18 Kúgá dɛ ɲgul ná ndeé shwág, váál ɲgulɛga dɔɔɲg í dɛ kənd múúd íntíwálíd. Yidagá dɛ sɔ ná bi lwándúg† nɛ Nkɛɲkɛ Shíshim. 19 Dʊgá sey ósôm nɛ mɪɲgwa nɛ isusa yâ Zembî ja bí má dá lésʰa yí; dʊgá ságʊsə Cwám̄ba ísusa dí nɛ lám wêsh. 20 Dʊgá lɔ Zembî Sóɲgú kwoɲ má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nɛ sâ jêsh dí. 21 Dʊgá sá mpédúgá nyín ná muud yêsh jweeg lúu magʊlə ná ɲgwól jwúg nɛ nyə nɛcé gwɔ̀ɔ̀lə bí ɲgá gwɔ̀ɔ̀ Kríst yí.

Cʊg á njɔw bā

22 Budá ɔ, bídúgá ná ogwúm bún bwé jwúg nɛ bî váál í jɛlá nɛ Cwám̄ba yí. 23 Nɛcé mudúm má jwú nɛ mudá yé námá nda *Kríst mə jwú nɛ *Dɔ lú óbúgʊla ná; Dɔ dɔɔɲgú, nyə á cʊg dwo, dúsə nyúúl nyé. 24 Né ndeé, váál Dɔ í ɲgá sá Kríst mɛgwág yí, ntó námá wé búdá bwé jɛlá nɛ sá ógwúm báj mɛgwág mɛzhíí mêsh yé.

25 Bi bāɲ ogwúm, cɛɛlúgá budá bún váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ yí, váál cɛɛlí á ná nyə á kɛɛzh cʊg jé shú Dɔ. 26 Nyə a sá ntó ná á gusa dwo nɛ məjúwó nɛ ciyá jé shú ná í bág ɲkɛɲkɛ Dɔ, 27 í nyínúg nyə milwané mi cúwala nda mudá, kú nɛ lág, kú nɛ mbwad, ɲkí gúl váál sâ ni, ɲji ɲkí ɲkɛ, kú nɛ sá á jumúg. 28 Váál cɛɛlí jɔɔɲg wé ɲgwúm má jɛlá nɛ cɛɛl múdá yé yí, cɛɛl nyə tâɲ nyúúl nyé á nyəméfwô. Muud mə cɛɛl múdá yé yé, á cɛɛl nyəméfwó. 29 Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəméfwô, mbô. Muud yêsh má dɛ wíɪl nyúúl nyé, dɛ ɲwa njugú nɛ nywo námá nda Kríst ɲgá ɲwa njugú nɛ Dɔ ná, 30 Dɔ dúsə nyúúl nyé yí, sá búsa íkúl ya nyúul nyé nyɔɔɲg. 31 Sâ jɔɔɲg wé jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Nda má mə kwambulə bwo ntání

ná, mudúm mə bá lúgə sóɲgú bá nyɔɔɲgú, a kə leedya nɛ mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ɲgwúdú.» 32 Ndím̄ba ni wúsə ayíyáág; mə jaaw bí ná í dúgyá nɛ Kríst bə́nɔɲ Dɔ lú óbúgʊla. 33 Nji, í dúgyá námá nɛ bî: muud yêsh cɛɛlúg mudá yé nda nyəméfwó, mudá yé ɲgwúm yé gúmá.

6

A bwān nɛ obyɔl

1 Bwān ɔ, ságá obyɔl bún váál mɛgwág má jɛlá nɛ Cwám̄ba má, ntó ji tútəlí. 2 Nɛcé nyúl mpéndí í ɲgə ci ná «gúmálúg sóɲgú wô bá nyɔɔɲgú wô», mpéndí nyɔɔɲg ntâg ɔ í tɛéd bə nɛ ɲkaagá, 3 nyísə nɛ ɲkaagá ná: «Wo dúgúg mánɲwa, wo cʊgə kwóm kwóm shí gaád». 4 Bi bāɲ obyɔl ntâg íí, kúgá sá ná kuú njɔɔnd wán í bág cɪndal bwán ná bwé dʊg sá bí mɪɲgáádá. Yidagá ɲgə wíɪl bwo, ɲgə lwó bwo cʊg, ɲgə yə bwo fwámé njígúla í ɲgá zhu wé Cwám̄ba yí.

A mɛlwaá nɛ omása

5 Yé málwaá, ságá omása bún bā wa shí mɛgwág; mɛgwág mɔɔɲg mə dʊg bə nɛ gwɔ̀ɔ̀gá nɛ məjigʊwa, nɛ lám ɲgwúd, váál mɛgwág í jɛlá nɛ *Kríst yí. 6 Í kú ntâg dɛ bə ɲji bwé mə fwo fála bî, nda sá mə cí ná bí ɲgə sɔ ná buud ɔ bwé gwágúg bí nywa. Dʊgá sá mɛgwág m̄a ná bi búsa mɛlwaa mə Kríst, bi ɲgə leel sá sâ Zembî mə jíí yí. 7 Séyúgá nɛ bwo váál í ɲgá wú lám dí cwú yí, nda sá mə cí ná bí ɲgə sɛy nɛ Cwám̄ba, kú bə búúd. 8 Nɲgá bi mə mpú ná tɔɔ lwaá tɔɔ muud cúgɛ lwaá yé, muud yêsh mə sá jɔjɔ sóólúgú yé, mə bá ɲwa myána wé Cwám̄ba? 9 Bi bāɲ omása ntâg íí, cʊgəgá nɛ mɛlwaa mún váál ɲgwúd dɔɔɲg. Yɔwɛgá cwambulə. Nɲgá bi mə mpú ná nɛ mɛlwaa mún nɛ bí, Mása wán á bínɔɲ bêsh ji gwów jɔɲɛd, nyə ádé ntâg baam nɛ ɲgwól múúd ntɔ ɲgwól?

Lúmbúlí mə mbúgʊla

5:18 Mik 23.31-35; Rom 13.13 † 5:18 Na ɲgə cɛɛl ci ná «bi shwágúg nɛ Nkɛɲkɛ Shíshim» nda búúd bwé dɛ shwág nɛ mɛlwəg ná. 5:19 Sôm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 5:21 1Pr 5.5 5:22 Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 5:22 1Kr 14.34-35 5:23 1.22; 1Kr 11.3 5:25 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 5:25 3.19 5:26 gusa dwə nɛ məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 5:27 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 5:30 1.23; 1Kr 12.27 5:31 Mət 2.24 5:32 Mbá 19.7 6:1 Kol 3.20 6:2 Mbá 5.16 6:4 Kol 3.21 6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 6:6 1Kr 7.22 6:8 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 6:9 Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 6:10 Yuá 15.5; 1Kr 16.13 6:11 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 6:11 Zhk 4.7

10 Ciyá má zó jóna ci bí yí jí ná, ηwagá yáág-yáág ηkúl mæ Cwám̄ba, í lúlushig bí nyédí kwon̄ dî. 11 Nwagá mækwoꝛ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yé búúd má, bi bág næ ηkul mæ dæ tál kuú ja Njwû mæjamb má dæ zó næ zhwog mækəŋ mé zə dæ cæel nyúg bí yí. 12 Buud dí sé ηgá lúmbuli næ ndí wá. Sé ηgə lúmbuli næ isâ yá mæyídúgú í ηgá wá buud mǎnyámád yí, næ isâ byēsh í ηgá lwó buud mp̄əl yí, næ byəŋg í ηgá bə næ miŋkwóŋ wa shí á mæyídúgú yí, næ mæjamb mǎsə gwów jon̄ dí má. 13 Gwé wé mé cí ná, ηwagá mækwoꝛ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yé búúd má, dæ ji næ ndî, bi bág bə kú fúfug ja mǎfwála mǎ bá ηkaŋgula bí yí, bí lúmbuli næ ndeé ntə, bi tál ná shîm. 14 Bi ɔ yím mǎnyúul! Bi ó dæ cugə nji óbúbáléd, óbúbálé bwé bág bí tâŋ nda kandá ízimbi. Bí dæ námə cugə ótútəlí dí, ótútəlí bwé bág bí nda wáma íŋkwánz bwé dæ búdal bəd næ ndí yí. 15 Ságá ná mækuú mán mǎ dúg bə kwéeshá kálə bwiŋg Jəjə Lâŋ í dá wá búúd mətala mílámád yí. 16 Na isâ íni byēsh dí, bí ka námə dæ bii búgá nda buná, gwé wé í é dæ jímə ílá í kuda Múúd Lúmbúli nyó é dæ wusə bí yí. 17 Ságá ná cug á kandugə kandugə í bág bí nda tûm íŋkwánz zimbi mǎ dæ búdal lúú næ ndí yí; bí ηwa Milású mí Zembî, kafwele mæ Nkəŋkə Shíshim ó ni. 18 Nkəŋkə Shíshim dúg yə bí mǎváál mǎ mǎjəgula mēsh tɔɔ bí təl jáyé cé tɔɔ jáyé, bí dæ jəgula næ Zembî, dæ téég nyə mǎbwə. Bi ɔ yáág ná bi dúg sá sóólúgú wəŋg kú bwelə káád. Bi ó dæ wá búúd ó Zembî bēsh bídí mǎjəgulad. 19 Bí dæ námə wá mæ shú ná Zembî wág mæ Kéel dé mpu dí, mæ dúg jaaw búúd *ndím̄ba á Jəjə Lâŋ ná kpwoɔ kpwoɔ, 20 wám lwámá Zembî nyə á yə mæ wé Jəjə Lâŋ, tɛem bə ná í mǎ kənd mæ mímbwug dí. Dugá wá mæ mǎjəgula dí ná mæ dúg bwiŋg Jəjə Lâŋ wəŋg ná kpwoɔ kpwoɔ váál í jéla yí.

Məbádá

21 Shú ná bi mpúg cé mǎ tál yí næ sâ mǎ ηgá sá yí, mwááŋg Tishík mǎ búl cæel yé, sóol mǎsáal mæ Cwám̄ba, sóol mǎsáal abúgúlág ηgə zə, nyə é zə bá jaaw bî. 22 Mə wé mǎ nti nyə ná a zəg jaaw bí nda mǎ jísá ná, a zə wá bí ηkul mǎnyúúlád.

23 Zembî Sóóŋgú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwé ó sá ná bí bwááŋg bēsh bi cúgəg ná shee, bwé ó sá námə ná bi cúgəg cæelíd næ búgád. 24 Buud bēsh bwé ηgá cæel Cwám̄ba Yésus-Kríst næ váál cæelí í cúgé næ ηkul shîn wá, Zembî ké sá bwo mpaam!

6:12 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9   6:13 Rom 13.12   6:14 Iza 11.5   6:15 Iza 52.7; Rom 10.15   6:17 Iza 40.2; Heb 4.12
6:18 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4   6:20 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4   6:21 Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8;
2Tm 4.12; Tit 3.12   6:23 bi cúgəg ná shee ... bi cúgəg cæelíd: 2Kr 13.11   6:24 Gal 6.18; 1Pr 1.8

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwɔ Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ngə sá njəənd mísəən yé ábɛé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalé mímbú mə cɔ, a njúl mímbwug dí (1.13). Nyə á cilə ná a yé ókrísten wá Filipî akíba, a wá bwo nkul mílámúd nəcé á bul cɛel bwo.

Shug lə lósú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembî ka bân nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka təl njígúla mənkəw zəngbá:

- (1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɛla jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mənkənya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə dɛ dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cug á yágúd, nádəwo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, dɛ yida lésha nə Zembî (4.6).
- (7) Dɛ faas mítédúgá mí lâm (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timotê məlwáá mə *Kríst Yésus sá wə mə cílá kálaad éga. Sə ngə cilə bí bêsh buud ó Filipî bí búśá búúd ó Zembî kwon mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cilə binón otówe ə shwóg bân nə *ojaákwon bân. ² Sósngú wúsú Zembî bə Cwámbe Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə ná bi ngəg nə cugə ná shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə dɛ yə Zembî waamá akíba ja jêsh mə dú téduga bí yí. ⁴ Ja jêsh mə dɛ jəgula nə Zembî shú bi bêsh yí, mə dɛ jəgula nə məshusug. ⁵ Mə dɛ jəgula nə məshusug ntó

nəcé, té wúlə jwôw ashúshwóógá zə wós muús íí, bi ngə fula nə mə shú bwiingúla Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbalé ná Zembî muud nyə á mə tééd bí jɔ sósúgá wəng yé nyə é kə nə wə shwóg ná ndéé kə bá casələ jwôw mə Kríst Yésus*. ⁷ Mə jəlá nə bə nə mbií tédúgá wəng shú dánúd nəcé bi búśə mə nkí jág nywa lámúd. Bi búśə mə nkí jág nywa lámúd nəcé bi ngə nywa dán kəw lú byám íbwádán Zembî nyə a mə bwádan nə mə yí, nywa kəw mímbwug myám dí, nywa kəw shwəpələ Jɔjɔ Kéel dí, ngələ lwó ná a jì tətəlí. ⁸ Zembî jì wúshined waamá ná yéesh mə ngə gwág bi bêsh yí jísə yéesh jì Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula mə ngə jəgula nə Zembî shú dán dí mə məśə ná cɛelí jín í ngəg nə kwídúli kúdúlig, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isâ. ¹⁰ Í bəg ntó shú ná bi dúg mpu isâ í búl bə nə mfíí isâ í ányunywaá dí yí. Ntó bi músə bá bə nə mítédúgá ná sán, kú nə sá á jumág jwôw mə Kríst. ¹¹ Jwôw dəngá bi bəg bə nji nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá ná bi wúmég shú ná buud bwé yəg Zembî məshwúmb yí.

Pwôl tɛm bə mímbwug dí, a jì nə məshusug

¹² Bwaang, mə jì ná bi mpúg ná isâ byêsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá ná Jɔjɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. ¹³ Gwə wə í mú ná, tə ozimbí bwé ngə baagula lun mə ngwámuna wá bêsh, tə kúkú jêsh íí, í mə mpúy ná mə jì mímbwug dí nəcé *Kríst. ¹⁴ Bósúgá ncúlyá bwáang sənón ngə bɛ Cwámbe wá, bələ mə mə zə bə mímbwug dí ga í mə sá ná bwé yidag mpu shwu mányúul nə Cwámbe, bwé mú ngə bəle cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Ból bəng bwé ngə cúndə Kríst nə lâm íwímbúg, ngə fendya nə mə; bósúgá bá bwé ngə cúndə nə jɔ lâm. ¹⁶ Búga báá bwé ngə sá nə cɛelí, bwé ngə mpu ná nkí mə jì wa, jísə shú ná mə shwəpəlag Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Bósúgá bəng, ja bwé ngə cúndə Kríst yí, bwé anğə nə cúndə nə jɔ lâm, bwé ngə sá nji ngələ fendya nə mə. Bwé tédúgá ná fendyalə nə mə í é sá nə mímbwug myám mí búlɔg cey mə lámúd.

1:1 Timotê: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19   **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3   **1:6** 2.13 jwôw mə *Kríst Yésus: 1.10
* **1:6** Jwôw mə Kríst: Dúśə jwôw á bá zə sámb búúd ə shí ga mílósú yí.   **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1   **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14
1:9 Kol 1.9-10   **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw mə Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16   **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17   † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə míśólúgá.   **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9   **1:15** 2Kr 2.17

18 Ká jí í ntágúlá cínɔŋg yí? Kú nà sâ! Tɔɔ bwá sêy nà bów-bów yuug, tɔɔ bwá sá fwámé sâ, mímbíí myêsh dí Kríst wá bwá ngó bwiinŋg yé. Sá jɔɔŋg jísə mə sá məshusug, mə é də némə bə nji məshusug nə məshusug. 19 Mɛc mə mpú ná, nə məjəgula bí ngé jəgula shú dām má, nə shúgálələ Shíshim mə Yésus-Kríst ngé shúgal mə yí í bá sá ná micúnŋ myâm mí shúgúlág mə tɔɔm. 20 Mə abúlé bwele bə nə məsáám nə mbií mə ngé bwánd sá mə ngé *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán nə tɔɔ jáyé ja, tɔɔ kíkídíga, tɔɔ mə cugə, tɔɔ mə yə, Kríst nyə é nwa gúmá mádí nyúúlád. 21 Nəcé, cug jám jêsh jísə nji shú mə Kríst; mə ká ntəg yə, shwiy bə mə nə mfií. 22 Nji, nda jí ná, mə cugələ wa shí mishwun, mə e sá ísý í mfií ná, mə akáyé ná mpu sá mə féeshúg yí.

23 Mə mú ngə zhízhigə mpédúgá iyéesh íbá: mə jí nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kág cugə kəl ngwúd; jân ɔ jí mə sá mə búl cɛɛl yí. 24 Nji mə dúg ná í bul bə mə nə mfií ná mə ngóg ná cugə wa shí mishwun shú dúnád. 25 Nəcé ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é ji kəl ngwúd sánŋh bí bēsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgubanugí, bí bə nə məshusug búgád. 26 Ntó, ja mə é nyinŋə zə bídí yí, zələ wám í mú sá ná bí bəg nə milúu ná sán kwonŋ mə Yésus-Kríst dî.

Bi mə jalá nə wá nkúl gwánád

27 Sá ngwúd jí ná, bí mə jalá nə cugə mísh mə búúd dí, mbií cug í mpíyá nə Jɔjɔ Kéel mə *Kríst yí. Nəcé, tɔɔ nə mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyínŋé zə, mə jíí ná mə dúg gwáduga ná bí ngə yím mənyúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngé gwána gwána á magulələ Jɔjɔ Kéel, bí njúl lâm ngwúd. 28 Bí nda bwele bə nə ifwaas nə buud bwá lumbúlí nə bí wá. Inkánŋ bín í é sá ná bwá mpúg ná búsə zhíí á shwiy dí, bí bânŋ njúl zhíí á cugud; Zembî wá mə sá ntó. 29 Nəcé ibwádán í ngé zhu bí wá Zembî yí bísə ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bə nji búgúlələ, jísə námə bí ibwádán ná bí bwámagí nə micúnŋ shú déd. 30 Bi mə jalá nə nwa dún kow gwána bí á dúg mə ngé gwána

yíid, gwána bí ngé gwág nə mə ngə ná gwána yí.

2

Muud yêsh sálug nyáméfwó shí

1 Nkí cug sɛɛŋgí á bínŋŋ *Kríst í wá bí nkul mílâm dí, nkí cɛɛlí í yə bí inkánŋ, nkí bí mú ngə cugə sɛɛŋgí nə Shíshim mə Zembî, nkí bí mú nə lâm ínŋkúnkwonŋ ná ngwól gwág ngwól cɛy lámúd hí, 2 ságá ná məshusug mām mə bəg lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ngə cugə mbií ngwúd yí, bí mbíd mbií cɛɛlí ngwúd, lâm ngwúd, bí ngé cugə leedyá. 3 Muud nda sá sâ nə yéesh máfendyá, nda sá sâ ná a sɔ mísh. Nji, muud yêsh sálug nyáméfwó shí, gúmal bóól búúd ntə mbií á gúmal nyáméfwó yí. 4 Muud nda sɔ nji mənywa mâ nyáméfwó; muud yêsh sɔjɔg ná bóól bwá bəg námə nə mənywa. 5 Ngəgá nə cugə mpédúgá nyín nda búúd bwá də cugə kwonŋ mə Yésus-Kríst dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə nə ndí yí

6 Yésus nyə á bə mbií ngwúd nə Zembî. Nji, tɛɛm bə ntó, mfií nyə á bə nə ndí wɔɔŋgá, nyə a shígé nada nə wə ná a bwên nda Zembî. 7 Nji, nyáméfwó nə lâm yé, nyə a bíd gúmá nyə á bə nə ndí yí, a yidá zə bə mbií ngwúd nə lwaá, a bə múúd, buud bēsh mpu námə dúg ná a jí muud. 8 Nyə á səl nyáméfwó shí, sá mágwág nə ndɛɛ magulə shwiy, shwiy yələ kwolós dí ntəg. 9 Gwə námə wá Zembî nyə a bân nyə gwôw nə ndí yí, a yə nyə jínə í ntó mínə mēsh yí. 10 Nyə á yə nyə dwo shú ná isâ byêsh, tɔɔ byɔɔŋg bí jonŋ dí gwów yí, tɔɔ byɔɔŋg bí wa shí yí, tɔɔ byɔɔŋg bí shí ga dí shí yí, í dúg kúd mábwónŋ shí ja í gwág jínə mə Yésus yí, 11 buud bēsh bwá maguləg ná Yésus-Kríst jí Cwámba, bwá lás ntó mímpu dí, yələ Zembî gúmá.

1:19 Rom 15.30   1:21 Gal 2.20; Kol 3.3-4   1:23 2Kr 5.8-9   1:27 Kol 1.10; 1Te 2.12   1:30 Mís 16.19-40; Flp 1.13   2:2 Yuá 13.34; 1Kr 1.10-11; Gal 6.10; Ifz 5.2; 1Yn 4.12   2:3 Rom 12.10; Gal 5.26   2:4 1Kr 10.24   2:5 Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5   2:6 Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3   2:7 Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17   2:8 Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2   2:9 Mís 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4   2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13

Bi má jalá nà faan máŋkenya

12 Bwááŋg má búl cœel wá, nda jí ntó ná, bi má ða bwey bæ nà mágwág. Í ajíyé ná mágwág mœœŋg má ðúg bæ nji ja má jí nûŋ bídí yí. Í jii ná bí búlúg bæ nà mágwág ja má cúgé nûŋ bídí ga. Ságá ná cugúlœ Zembî má cug bí yí í nyínug bídí ícug ðí; ságá ntó nà gwóŋgá nà mæjigüwa. 13 Næcé Zembî wá ŋgá sá ná bi bág nà fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgú á gwág nywa myá.

14 Ságá sóólúgú wêsh kú cwaduga, kú sêŋusa mækâl, 15 shú ná bí bág kú nà sá á jumág, kú nà cúcwán lú mábwam. Bi má jêlá nà bæ bwân ó Zembî, kú nà sá á jumág na kala búúd á lílŋgí bíńónŋ ŋgæ cugæ nîíd, bi ŋgé faan mpédúgá nyánúé nda imœœs í wá mæŋkenya shí gaád yí; 16 næcé bí ŋgæ kala bwo kéel á cug kuú njœœnd wánúé. Sá jœœŋg í bá sá ná mæ bág bæ lúu ná sán jwôw má *Krîst, næcé í bá mpûy ná mæ a shígé ŋgæ wáduga nà micúŋ nà mindœœlú ntó ŋguas.

17 Séyúlœ bí ŋgæ sêy nà búgá yí í má bwey bæ bí *mætúnuga. Í ká bæ ná mæ yág, shwiy ðâm zæ casulœ mætúnuga mún mœœŋgú, mæ bæ nà mæshusug, mæ kala bí bêsh mæshusug mœœŋgú. 18 Mbií ŋgwúd wœœŋgú námá, í ji ná bí bág nà mæshusug, bí kala mæ mæshusug mœœŋgú.

Pwôl má kænd Ipaŋfurodit Filipí

19 Mæ ŋgæ bwánd nà búgá ná Cwám̄ba Yésus nyœ e sá ná mæ léélug nti bí Timotê shú ná nyúúl bâg námá zæ lal mæ ja á bá nyiŋgæ nûŋ zæ jaaw mæ mæcwama mún yí. 20 Kú nà ŋgwól múúd má jí nà ndí wa ná sá sá ŋgæ bæ nà mœœy mæ lâm mbií ŋgwúd, ná ndéé a ji nà ŋkul mpu wá lúú ísâ í ðúgyá nà bí dí yé. 21 Bêsh bwé mú ŋgæ wá milúu nji ísâ í ðúgyá nà bwáméfwó yííd, kú bæ byœœŋg í ðúgyá nà Yésus-Krîst yí. 22 Biméfwó bi mæ mpú ná Timotê nyœ a shí lwó bí sá á jísé yí. Námá nda mwân má ða nada nà sóœŋgú ná, ntó wé nyœ á má nada nà mæ, sá sá ŋgá bwiiŋg Jœœjœ Kéel yé. 23 Nyœ wé má ŋgá téðuga ná mæ é nti ja má é wám̄bulœ nda má é shúgula ná yé.

24 Cwám̄ba má lwó mæ búbálé ná mæméfwó mæ é léelá zæ nûŋ. 25 Nji mæ ámæ kwey ná í bul jêla ná mæ ntúg bí *mínyœŋê waamá Ipaŋfurodit bí á nti ná a zég ða kwíínd mæ ja má jí kwííndyá yé. Nyœ a má zæ wá nyúul, kwiid mæ nà iséy, zæ bæ mæ muud gwoœŋg lúmbúlíd. 26 Má nti nyœ næcé a ŋgæ bul bæ nà yéesh ná a ðúg bí. Nyœ a shígé ŋgæ bæ ná shœœ nda nyœ á mpu ná bi a má gwáduga bwæs dé ná. 27 Jí mpu bæ ná nyœ á bwæs. Nyœ a lúg kúná-kúná ná á yœ. Ká Zembî nyœ a bwíŋg nyœ ná ŋkwœœjú. Kú námá bæ nji nyœ, Zembî nyœ a bwíŋg námá mæ ná ŋkwœœjú ná mæ á bá bæ, móól máœœy mæ lâm káda móól. 28 Mæ má ka léelá nti nyœ shú ná bi gwágúg mæshusug nà nyiŋgólœ ðúg nyœ, byâm ímpimbæ í mú námá bóœg. 29 Bi œ lág nyœ tâŋ muud mæ Cwám̄ba, nà zhwoŋ mæshusug. Ðugá ŋwa mbií búúd dé nà mæjila, 30 næcé nyœ a má nywá zæ yœ næcé iséy í *Krîst. A zólœ ná a zé wá mbwé wán í á ŋgæ fúfœ mæ mádí íséyúé yí, a má nywá zæ bwœma nà shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yólœ Krîst lâm

1 Bwaœŋg, mæ shúgúlá ci nà bí ná, ðugá bæ nà mæshusug tâŋ buud œ Cwám̄ba. Mæ akáádé ŋgólœ báásulœ bí ísâ impwúd. Mæ báásúlœ bí byo ntó shú ná bi sásúlœg ísâ í abúbôw. 2 Bi œ káálúgá nà bôw-bôw ósœl œ mäsáal, mbeé ómpyê bœœŋg, bi œ káálúgá nà bwo, wán ábiwáág* bwé á síya yé cugé nà mfíí. 3 Shé bâŋ wé búsé nà fwámé ábiwáág, shé buud shé ŋgé yœ Zembî gúmá nà zhií á Shíshim yé wá, shé buud shé búsé milúu ná sán nà bálœ kwœœŋ má Yésus-Krîst ðí wá, shé buud shé anŋé nà ŋwa gúmá mísóólúgú mí cug múúd dí wá.

4 Í njúl ná nda mæ, mæ ji nà mæzhií ná mæ jee ŋkêny nyúúl nà mísóólúgú mí cug múúd. Nkí muud ji nà ŋkul ŋwa gúmá næcé mísóólúgú, mæ wé jí ná mæ búlúg ŋwa gúmá jœœŋg. 5 Næcé bwé á sá mæ ábiwáág jwôw lú mwœœmb mpúsæ byélé ðâm; mæ ji mwân *Izœyêl byélúœ bæend má Bœŋzhamê dí,

2:13 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 2:15 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 2:17 Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 2:18 3.1; 4.4 2:19 1.1 2:20 Mis 16.2 2:21 2Tm 4.10 2:25 4.18 2:29 1Kr 16.16, 18 3:1 2.18 3:2 2Kr 11.13 * 3:2 Ábiwáág nyœ á ða bæ yuug lwólœ ná muud jisæ mbyágá má Abœrahám, ntó ji ná a ji muud á kú mæ Zembî. 3:3 Rom 2.28-29 3:4 2Kr 11.18, 21 3:5 Luk 1.59; Rom 11.1 3:6 Mis 8.3; 22.4; 26.9-11

mbyágá heburâ. Kóómb bέέlέ mácεέ, mæ á bε *Farizyên. ⁶ Shú wálέ lúú mísœœn *Oyúden dí, mæ á dε lwó Dɔ́ lú óbúgula ɔ́ Yésus cúwálí. Kóómb cugálέ títálí nda mácεέ mæ jí ná, mæ á bε kú ná kúl búsá ná ηkul jum mæ yí. ⁷ Mæfúlú mæ á dε bε mæ isâ í mfií mæni, mæ mú ηgæ dúg mwo múús kú ná mfií nácé mæ músæ muud mæ *Kríst. ⁸ Mpúlέ mæ mæ mpu Cwám̄ba waamá Kríst Yésus yí, ja mæ dúg mfií á cínœng yí, mæ mæ kwey ná bíl isâ byêsh bísæ zhizhe. Nácé Kríst í, mæ a mæ myaas isâ byêsh, mæ dúg byo shíd mæwúde shú ná mæ bæg ná nyæ cug jâm jêsh dí, ⁹ mæ bæg muud yé ncindí ná ncindí; ja jœœngâ mæ jee tœw Zembî míshád, kú bε nácé títálí waamé ná mæ ηgæ bε mácεέ, í yidá bε nácé títálí mæ Zembî; a mæ kalá mæ nyæ nácé mæ ηgæ *búgula Kríst. ¹⁰ Mæ mæ dúg isâ byêsh shíd mæwúde ntó nácé mæ ηgæ jii nji ná mæ mpúg Kríst, mæ bε ná ηkul í á sá ná a gwúmúg yí, mæ ηwa dâm kœw á micúη myé, mæ dúg mæméfwo nda mbimbæ nácé shwiy dé, ¹¹ shú ná tœ wáyé mbií tœ wáyé, mæ bæg gwûm nda nyæ.

Pwôl jisæ yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mæ mæ kumæ mæshíné, ηkí ná mæ bii sâ jêsh. Mbô! Mæ ηgæ ná wá ηkul ná mæ bílg dáás ná mbwê wâm nácé *Kríst Yésus mæ bii mæ ná mbwê yé. ¹³ Bwaan̄g, mæméfwo mæ an̄gê ná ci ná mæ mæ bwey bii dáás. Mbô! Nji, tédúgá wâm wí nji ηgwúd; nji náœœ, mæ mæ yíl lâm cug mæ á fwo dε cugæ yíid. Mæ ka ηgæ nádœwo ná mæ ká nji shwóg. ¹⁴ Mæ ηgæ wá ηkul nyâm nyêsh ná mæ cásulæg ηjœœnd, mæ bii dáás Zembî ηgæ jœw sá ná sá kág ηwa nûη gwów kwœη mæ Yésus-Kríst dí yí. ¹⁵ Shé bêsh buud shé mú óηkwanz ɔ́ búúd cug sœœngí á sánœη Yésus dí wá, shé bæg ná tédúgá ηgwúd wœœng. Nkí bi mæ bε ná tédúgá íshús gúl súsúsá di íí, Zembî nyæ é fœœn bí mæηkenya cínœng. ¹⁶ Sá ηgwúdu, nda shé mæ bwey bε ntúga éga, shé kyéyugá kuú ηjœœnd ηgwúd. ¹⁷ Bwaan̄g, yagulagá mæ. Mpugá dε dúg buud bwé ηgæ cugæ mbií cug bí á dúg sá ηgæ cugæ yí. ¹⁸ Mpugá ná ncúlyá buud kuú

ηjœœnd wân̄ í ηgæ lwó ná bwé ηgæ lúmbuli ná sá Kríst nyæ á zæ sá ja nyæ á zæ yæ kwólós dí yí. Mæ a shí bwey dε jaaw bí gwo, mæ nyiηgæ jaaw bí gwo jaá gaád ná mæzhwíle míshád. ¹⁹ Zembî mæ bá jan̄gulέ bwo, nácé bân̄, iyéesh byân̄ wé bísæ bwo wân̄ Zembî, bwé yidá dε mamada ná sá í jálá ná sá bwo shwôn̄ yí, milâm myân̄ mí ká nji isâ í shíd. ²⁰ Shé bân̄ nyíshé mpwág nyísæ gwów, wú shé ηgæ bwánd ná Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst mæ bá zhu, zæ cug shé wá. ²¹ Nyæ wé mæ bá zæ cénd shé mænyúúl mæ mántágula shé búsá ná ndí mága, sá ná mæ ηkénœwag nda nyúúl nyé; a bá sá sá ntó nácé a ji ná mpífá í dε ná a wág isâ byêsh nyádí mænyámád yí.

4

¹ Gwó wé mæ cí ná bí ná, yé bwáán̄g mæ búl œœl wá, bwáán̄g mæ ηgæ gwág yéesh wá, yíímúgá mænyúul sá jêsh í dúgyá ná Cwám̄ba yíid. Bwaan̄g mæ búl œœl wá, bí wé ηgæ wá mæ mæshusug lámúd, bi wé ηgæ sá ná bwé ságúsóg iséy byâm.

Krísten mæ jálá ná cugæ lâm ná salá

² Mæ ηgæ yáág ná Ivodí mæ yáág ná Sætish ná bwé dúg bε cún̄ ηgwúd tâη buud ɔ́ Cwám̄ba. ³ Wœœ ntâg íí, fwámé shwé waamé shwé ηgæ sêy sêy ηgwúd yé, mæ ηgæ ci ná wo ná wo kwíndúg bwo. Ngaá wo mpú ná sánœη bwo, ná Kulœman̄ ná bóól búúd ó gwœœng, sá á gwána shú Jœjœ Kéel. Buud bœœngá míné mæn̄ mæsæ cilyá kálaad á cug dí. ⁴ Dúgá bε ná mæshusug ja jêsh tâη buud ɔ́ Cwám̄ba. Mæ nyiηgæ ci gúl ja ná: dúgá bε ná mæshusug. ⁵ Fúlú nyîn̄ á ná shœœ í dúg nyîn̄, muud yêsh dúg. Cwám̄ba wál bá zæ. ⁶ Bi nda yágœwo tœ sâ. Nji, dúgá lwó Zembî iyéesh bín, tœ bí tæl jáyé cé tœ jáyé, bí dε jœgula ná nyæ, dε téég nyæ mæbwé, bi dúgá yæ nyæ akíba. ⁷ Ja jœœngâ, Zembî nyæ e sá ná bi bæg ná shœœ; sóólúgá wœœngá, í ηgæ ntœ ikân̄ byêsh yí, í é sá ná milâm mín ná mitédúgá mín mí nádag wé *Kríst Yésus. ⁸ Bwaan̄g, mæ nyiηgæ shúgula ci ná bí ná, kændúgá milâm sâ jêsh jí búbálé yíid,

3:7 Mat 13.44, 46   **3:9** Rom 1.17   **3:10** Rom 6.8-11 mæ ηwa dâm kœw á micúη myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mis 4.2; Rom 5.1-7   **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1   **3:14** 1Kr 9.24-25   **3:16** Gal 6.15-16   **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3
3:18 1Kr 1.23; Gal 6.12   **3:19** Rom 16.18   **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14   **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4
4:1 1Te 2.19-20   **4:3** Mis 3.5   **4:4** 2.18   **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2
4:6 Sôm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7   **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15   **4:8** Rom 12.17-18   **4:9** 3.17; 1Kr 13.11

í jálá nə gúmá, jí tútəlí, í cúgé fulá nə məbôw, jí ná buud magulə yí, jí ηkí nywa bwiingúlə, í njúl sâ á jə fúlú, sâ á ságúsóg yí. ⁹ Sâ jêsh bí á jíg mádí yí, bí á lóg nə mə yí, bí á gwág mə cî yí, bí dúg mə sá yí, ságá gwo. Né ndeé, Zembî á mpwogé nyə é bá jí nə bî.

Pwôl jí nə məshusug nə cé jêsh á tál yí

¹⁰ Mə mə bul bæ nə məshusug cug mə ηgə cugə nə Cwám̄ba yíid nəcə məcɛy bí ηgə gwág mə má mə mə ka tɛɛm nyiηgə nyîn. Mə mpú ná bí á dɛ bwey bæ nə məcɛy nə mə, nji bí a shígé dɛ bæ nə fwála mə lwóyá məcɛy mɔɔηg.

¹¹ Mə alásé ntúga nəcə mə bálə máfúfəd. Mbô! Mə a jíg cug dúlə bæ nə məshusug nə mbií cé jêsh mə tál yí. ¹² Mə mpú dɛ cugə mántágulə dí, mə mpú námə dɛ cugə məbugəbaanud. Ja jêsh, tɔɔ kúl jêsh íí, mə a mə jíg cugələ nə jííl, mə jíg cugələ nə zha; mə mpú dɛ cugə tɔɔmud, mə mpú námə dɛ cugə máfúfəd. ¹³ Mə jí nə ηkul jísɔw mbií cug wêsh nəcə mə jí nə muud ηgə ləlushi* mə yé. ¹⁴ Nji tɛɛm bæ ntó, bí a mə mpu sá ná ηwaálə kɔw *íncwaw í ntug byâm dí.

¹⁵ Bí buud ó Filipí, bí mə mpú ná ja ísɛy í Jəjə Kéel í á ηgə bwɛɛ téeɔ yí, ja mə á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Dɔ lú óbúgula ó Yésus í á wá lâm ná í dɛ yéya ísâ nə mə; nji bí námə wə bí á sá ntó. ¹⁶ Gwə wə í á bæ nə mə njúl ná Tesaloníka, bí á nti mə mikwíindyá cɔ ja ηgwúd.

¹⁷ Mə anɣê nə lás ntúga ná mə ηgə sɔ ná buud bwə yəg mə isâ. Mə ηgə yida sɔ ná Zembî kwádúlag bí mpumə ísɛy bí ηgə sá yíid. ¹⁸ Mə a mə shín bæ nə isâ byêsh í jəla yí, ntɔ námə bímbí í jəla yí. Məcwúm bí á nti mə nə Ipafərodit má mə á mpu nyiηgə zə lwándulə mə ná cwóó. Məcwúm mɔɔηg məsə mə nda bí á nti mə labínda á nywa məcud, məsə jəjə mətúnuga Zembî ηgə magulə a ηgə gwág nywa má. ¹⁹ Zembî waamə nyə é lwándulə bí nə isâ byêsh bí é jii yí, nda zhwoɣ tɔɔm yé wúsə kwonə mə Yésus-Kríst dí ná. ²⁰ Zembî sóɔηgú wúsú ηwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Məbádá

²¹ Bí ɔ bádá mə muud yêsh jí múúd mə Zembî kwonə mə *Kríst dí yé. Omínyonə bâm

sánɔη búsé wa wá bwə ηgə báda bî. ²² Buud ó Zembî bêsh bwə ηgə báda bî, bul bæ ná ndeé bɔɔηg wá njów mə *Káázɛl. ²³ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kríst í jíg mítédúgá mínád.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwé á zə shüig okristen wâ Kolósia nə bów-bôw mínjígúlá. Bwé á ngə jígúli ná, shú nə muud mpúg Zembî, a dúg cug íí, á jəlá nə yə mən̄kul mə míshíshim gúmá, a bə íjâm nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídâw nə mən̄gul... Nji Pwôl mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembî mə yə búúd kwon̄ mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wé bwé á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Krîst yí, nə a ji muud Zembî nyə á nti nə a zég cug búúd yé. A ji nə mpífá í ntə mámpífə mə dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyédí wé ŋkul mə Zembî í á də wú, í ka ngə té isâ byêsh yə gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okristen wâ Kolósia, a mú jəgula nə Zembî shú dán̄ (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Krîst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwám̄ba, a jwú nə shí ndon nyêsh, a jwú nə Dɔ̄ (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Dɔ̄ yí (1.24-2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə məcwûŋ mâ váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyédí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shîn nə məbáda.

Məbáda

¹ Mə Pwôl muud Zembî nyə a féesh nə mə bəg *muud lwámá mə Yésus-Krîst yé, nə mə, nə *mínyon̄h wúsú Timoté, sá wé mə cílá kálaad éga. ² Sá mə cilə bí min̄kɛŋkɛ mí ómínyon̄h búsu búse Kolósia wá, omínyon̄h ó abúgúlag nəcé shé bələ búúd ɔ̄ *Krîst. Són̄gú wúsú Zembî sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cugəg nə shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Sá ngə yə Zembî akíba ja jêsh sá ngə jəgula nə nyə shú dán̄ yí, nyə Són̄gú mə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst; ⁴ nəcé sá mə gwág nə bí ngə *búgula *Krîst Yésus íí, bí ngə námə cɛel obúgula bêsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə ná Zembî mə bá yə bí isâ í anyunywaá byêsh nyə á mə bwúg bî gwów yí. Bî a mpu nə bí mə jəlá nə bwánd nə búgə ja milésú myâ obúbálé, Jɔ̄jɔ̄ Kéel nyə á bwelə wós bídí yí. ⁶ Ja Jɔ̄jɔ̄ Lân̄ wəon̄g í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kúl jêsh ná. Í á tééd wúmələ námə jwów bwé á bwelə jaaw bí mpaam mə Zembî yí. Jwów dəon̄gú, bí a wám̄bələ nə mpaam nyəon̄g nyísə búbálé. ⁷ Ipafras muud sá mə búl cɛel wé nyə a jígúli bí ntó; a ji shwé wúsú sán̄on̄ sá ngə sêy yé. A ji jilá jisú nûŋ bídí ngələ sêy nə Krîst shú dán̄, a ngə sêy mbií á búgúlag. ⁸ Nyə wé nyə á jaaw sá mbií cɛelí Shíshim mə Zembî mə yə bí yí.

⁹ Sâ jəon̄g wé í sá ná, tééd jwów bwé á bwiing sá lân̄ wán̄ yí, sá mə də jəgula nə Zembî shú dán̄ ja jêsh nə a yəg bí fəg nə mpúyá á *shíshim shú nə bí mpúg sâ jêsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə ŋkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwám̄ba gúmá yí, bí mú bə nyə ŋkí nywa lámúd məzhí mēsh, bí ngə sá jɔ̄jɔ̄ mísóólúgú mimbii myêsh, bí ngə nyin̄gə bul mpu Zembî. ¹¹ Sá ngə námə jəgula nə Zembî nə a lúləshig bí məzhí mēsh nə məma ŋkúl nyé ántə min̄ji, shú nə bí bəg nə zény kələ shwóg, bí kú lámusa ja bí mə bwámá nə məkugulu yí. ¹² Dugá yə Zembî Són̄gú akíba nə məshusəg, nyə muud nyə á mə sá nə bí bəg nə ŋkul bii dán̄ kəw lá isâ nyə á mə kwəmusa shú búúd bə yí, bwé ngə cugə mən̄kenya mé dí wá.

Yésus-Krîst, amádí á isâ byêsh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpəl á məyídúgúd, ntɛɛŋguli shé Faan mə Mwán yé abábə dí. ¹⁴ Mwán yé wəon̄g wé nyə á balan nə ndí zə tɔ̄ t̄an̄, yíl shé mán̄yámád yé, a juu nt̄ag shé *misám.

1:1 muud lwámá: Gal 1.1   **1:3** Ifz 1.16; 1Te 1.2-3   **1:4** Ifz 1.15   **1:5** 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13   **1:6** Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16;   **1:7** Ipafras: 4.12; Flm 23   **1:8** 1Kr 8.1   **1:9** Ifz 1.17; Flp 1.9   **1:10** Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27
1:11 Rom 5.2; Ifz 1.18;   **1:13** Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12   **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3   * **1:15** Mwán acúmbâ: Ciyá ní í ngə lwó mfíí Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél.

15 Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgə nə ŋkul dág yé. A jí Mwán acúmbâ má Zembî*, á ntɔ isâ byêsh Zembî nyə a té yí. 16 Nəcə nyədəí wə ŋkúl má Zembî í á ŋgə wú†, í ka ŋgə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé. Isâ byêsh, nə byəŋg í ŋgə nyîn yí, nə byəŋg í áŋgê nə nyîn yí, tɔɔ otówe ɔ shwóg wâ məyídúgú, tɔɔ byəŋg bísə nə icwamba yí, nə byəŋg í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byəŋg í ŋgə lwó buud mpâl yí, nyə wá nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəmэфwó. 17 Nyə á də bwey bə, isâ byêsh nda fwo bə; nyə wə ŋgə shúgal isâ byêsh. 18 A jí lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyə kug nyúul‡. Nyə wə jísə shug lú cug ágúgwáan, a jí muud áshúshwóógú bwelélə gwúm; í á s̄y ntó shú ná a bág shúshwóógú ikóomb byêsh. 19 Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa ná nyəmэфwó jíg wə *Kríst ncindí nə ncindí. 20 Zembî nyə a gwág námə nywa ná á nyiŋgə sá ŋkwambulə mpédúgá nyə nə isâ byêsh, tɔɔ byəŋg bí wa shí yí, tɔɔ byəŋg bí gwów yí. Nyə á ka nti Mwán yé Kríst zə yə kwolós d̄i, shwiy dɔŋg d̄i wə Zembî nyə a wá mətəla mpédúgá bən̄n̄ isâ byêsh yé.

21 Bi b̄an̄, bi a shígé də bə nə wóŋgɔ nə Zembî yág, mitádúgá mín nə bów-bów mísólúgú mín mí á sá ná bi bág mizhízih̄i nyé. 22 Zembî má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kríst í á yə yí, í sáág ŋkwambulə mpédúgá bin̄n̄ nyə, shú ná a bág kə t̄əl bí nyədəí míshád bi njúl min̄k̄ɛŋk̄ɛ, kú nə lág, kú nə sá á jumúg. 23 Í bá bə ntó ŋkí bi mə nada nə búgə fwámé nada ná bós, kú fúfug; ŋkí bi mə bə kú magulə ná gúl s̄a í zág t̄əl bwándúlə bí ŋgə bwánd s̄a bí á gwág Jɔjɔ L̄an̄ d̄i yí. Jɔjɔ L̄an̄ wəŋg wə osól ɔ məsáal ó Zembî bwə á cúndə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə jí ŋgwól sól məsáal ŋgə cúndə Jɔjɔ L̄an̄ wəŋg yé.

Pwól nyə á bul wáduga

24 Mə ŋgə gwág məshusug ja má ŋgə jug shú dún ga. Nəcə jugúlə má ŋgə jug mádí nyúúlád yí, mə ŋgə jusa *incwaw í ntug

nyúul má *Kríst í jálá nə bwəma nə ndí yí, nyúul má Kríst nyəŋg wə *Dɔ lú óbúgula. 25 Mə á zə bə sól məsáal Dɔ dɔŋgúd nə yələ Zembî nyə á yə mə iséy ná mə bwíiŋgug bí L̄an̄ yé wêsh ncindí yí, 26 mə bwíiŋgug bí *ndimba nyə á ŋgə baagulə shwoó d̄i ikala i búúd í dágə cɔ, də cɔ, də cɔ yí; nyə a má ka zə wéeshuli byo, lwó min̄k̄ɛŋk̄ɛ mi búúd myé. 27 Nəcə á c̄eəl ná bwə mpúg bímbí ndimba wəŋgú jí nə milwaná ikúl ishús d̄i yí, yuug jé jəŋg jí ná: Kríst jisə bídí ícugəd; ntó, bi je ŋgə jí nə búgə ná bi mə bá jí nyədəí jiya gúmád. 28 Kríst wəŋgú, nyə wə sá b̄an̄ ŋgə bwíiŋg yé. Sə ŋgə bwíiŋg sə ŋgə sá nə muud yêsh sáág nc̄ə, sə ŋgə lwó muud yêsh s̄a í jálá nə s̄y yí. Sə ŋgə sá iséy byəŋgú nə bímbí lú fúg d̄esh sə bí nə ndí yí, nəcə í jíi ná sá sáág ná muud yêsh mə bá t̄əw mísh má Zembî d̄i yé fifag búgád. 29 Shú dɔŋg wə má ŋgə líduga nə cúná yí, mə ŋgə cúná cúná jəŋgú nə ŋkul má Kríst í ŋgə nyîn mádí cug d̄i yí.

2

1 Mə ŋgə bul jíi ná bi mpúg ná mə ŋgə cúná məma cúná shú dún, nə shú ókrísten wá Ləwdis̄e, nə shú bóslúgá b̄esh bwə abwélé dág mə wá. 2 Mə ŋgə cúná shú ná milám mí s̄əlug bwo shí, ná bwə c̄élagí, c̄eəlí jəŋg í sáág ná bwə búlug bə leedyá; mə ŋgə námə cúná shú ná bwə bíig ibwádán múúd má də bii ja fúg í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndimba Zembî nyə á ŋgə ná baagulə shwoód yí, ndimba wəŋgú wúsə: Kríst. 3 Njí nyədəí wə múúd jí nə ŋkul kwey sá j̄esh í dúgyá nə fug nə mpúyá yí.

Pwól ŋgə kéwuli obúgula

4 Mə ŋgə ci ntúní shú ná muud nda zə nə jɔ mbúló kaand zə sh̄iig b̄i. 5 Mpugá ná, t̄em bə ná mə cugé n̄uŋ bídí, *shíshim w̄am wí n̄uŋ; mə jí nə məshusug nə ŋgələ dág ná bí ŋgə mpu táág isâ bídí ícug d̄i, búgə bí ŋgə *búgula *Kríst yí í t̄əl ná sh̄im.

1:16 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † 1:16 Yésus wə nyə á ŋgə wéeshuli ŋkul má Zembî, ŋgə té isâ nə ndí. 1:17 Yuá 1.1; 8.58 1:18 lúu á Dɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mís 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 ‡ 1:18 Námə nda lúu í də yə nyúul cug í dágə lwó nyúul məzhíí ná, a ŋgə yə Dɔ dé cug, a ŋgə lwó bwo məzhíí. 1:19 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 1:20 Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 1:21 Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 1:23 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 1:24 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 1:25 Ifz 3.1-3 1:26 2.2; 4.4; Ifz 3.6 1:27 gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 1:28 Ifz 4.13 1:29 Ifz 3.20; Flp 4.13 2:2 1.26-27; Ifz 5.2 2:3 Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19 2:4 2.8; Rom 16.18 2:5 1Kr 5.3 2:7 1.23

6 Ná ndeé, nda bí á má lág Kríst Yésus ná nyə wá jí Cwámba wún ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bé yí. 7 Bi é cugə ntó bi má nada nə nyə, bi ngə magulə nji sâ í ngə zhu nyédí yí, bi ngə kyey nə búgə jín nji nda bwé á jíguli bí ná, bi dágə bul lə mánywa bwé sá bí má.

8 Bi ó bey ná muud zág nə dúl váál mbeé faasúlə íciyá zə sá ná bi gwágúg nji nə nyə, mbeé máshügá wé máni. Məshügá məəng mə ngə ηwa ηkul íjám nə ijag dî, nə míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myáád*, kú bá wé Kríst. 9 Nəcə Zembî nyəmэфwó njul nyúúl má Kríst dî ncindî nə ncindî. 10 Kríst wəəng dí wé isâ í ngə zhu bí shú ná bi bəg lwándúlá məzhií mēsh yé, nyə muud mə jwú nə isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpəl yí. 11 Bi a síya wún ábiwáág Kríst dí kwəηəd; mbwé má múúd dí í á sâ bí nyə. Nyəη nyə á zhu wé Kríst, nyə a yíl ηkul *mísém mí á də bə nə ndí bídí mílám dí yí. 12 Ntó jí ná duwanúlə bí á duwan yí, binónη Yésus bí á dəw, binónη mú gwúm. Jí ntó nəcé bi a búgula ηkul má Zembî í á gwúmushi Yésus yí†. 13 Né ndeé, nə iwushí bí á də wush yí, nə bələ bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bi bəg mimbimbə. Nji, ja gaád í, Zembî má nyiηgə yə binónη Kríst cug, a má jímbal shé iwushí byēsh. 14 Nyə a má yíl micilyá mí á ngə lwó ná shé á jag sá myá. Micilyá myəəng wé mí á də bə nə məmpəndí má á də bwaagulə sá məbξξ má. Nyə a má bwambulə myo kwolós dî, caam myo. 15 Isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpəl yí, Zembî nyə a má déég byo ηkul dəəmb nyəη, a ngə julə kə nə byo mbaadé nə mbaadé tám buud, ngələ lwó ná í músə mikwám myé.

16 Ntó, muud nyə ajáláyé nə cígə bí iwushî shú sá í dúgyá nə dəg nə məηgul yí, ηkí

ntəg sâ í dúgyá nə zan məcúwo mə mbyòl ηkí osábaad yí. 17 Məcξξ mə isâ íni má á bə nji tən nda shishím í á ngə lwó ná isâ í ngə zə yí; nji, wé Yésus-Kríst wé fwámé isâ bísə yé. 18 Muud nyə ajáláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í máshügá, nə ngələ yə *wəéngəles gúmá. Buud bwé sá mísóólúgú myəəng wá bwé də bul wá lúú isâ bwé də dág məntamád yí, bwé ηkēny mányúul ntó cwúd, í njúl ná milúú myəη wé mí ngə fwə mitádúgá myəη. 19 Bwé ánádáyé nə Kríst. Í njúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wé ngə wíl kug nyúul wēsh, a ngə námə mpu táag ísəy í məbwəçç mə nyúul nə misəsagá, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembî mə céel yí‡.

Cug má krísten

20 Binónη *Kríst bí á yə, shwiy dəəng í á má sá ná bi béégyág nə bów-bów *míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá. Ká nəcé jí bí ngə ná cugə nda buud ə shí ga yí? Nəcə jí bí ngə magulə ná bwé ngəg nə yímbuli bí nə məmpəndí mäsə ná: 21 Ci wo kú ηwa sá ga! Ci wo kú də jini! Ci wo kú kúnya nə jími! 22 Məmpəndí máni má ngə dúgya nə isâ bísə ná, wó ká shín balan nə jāη, í shín yí. Məsə nji məcξξ nə minjígúlá myá buud. 23 Məmpəndí məəngə má ngə jíguli ná muud sáag míl mísóólúgú bwé á má ngə wá yəbəd myá, yə wəéngəles gúmá, səl mányúul shí, cūg nyúul. Minjígúlá myəəng mí ngə bə nda mí ngə yə buud fwámé fúg, nji í njúl ná mí cúgə nə ηkul sá ná muud mpúg máánd íyéesh yá lám yé.

3

1 Ngaá bi mə mpú ná binónη Kríst bí a gwúm? Ntó, ngəgá nə sə isâ í dúgyá nə cug á gwów kúl Kríst njúl Zembî dí mbwə məncwúm yí. 2 Wágá milúú isâ í dúgyá nə cug á gwów yíid, kú bə byəəng yâ shí gaád. 3 Nəcə, binónη Kríst bí á yə, cug jín jisə shwoód

2:8 1Tm 6.20 * 2:8 míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá: Ofeeshe ə Kálaad Zembî bēsh bwé cúgə bul bə cún ηgwúd na ciyá níid. Sə bāη sə ngə ci ntáni nəcé sə má dág ná Pwòl ngə ci məηkul má də ngə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Bóól bwé ngə ci ná jisə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Gal 4.3, 9. 2:9 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 2:11 Ifz 2.11 2:12 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † 2:12 Sə bí nə ηkul fēég na ná «bí ngə búgula ná ηkul má Zembî í á gwúmushi Yésus yí í má yíl bí mányámá má mísémád». 2:13 Ifz 2.1, 5 2:14 Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 2:15 2.9-10 2:16 Rom 14.1-6 2:17 Heb 8.5 2:18 Ifz 1.21 2:19 1.18; Ifz 4.16 ‡ 2:19 Váál lúú í də wíl kug nyúul, də námə mpu táag ísəy í məbwəçç mə nyúul nə misəsagá yí, ntó námə wé Kríst muud jí lúú yé ngə wíl Dç lú óbúgula dēsh ncindí yé. 2:20 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 2:21 Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 3:1 2.12; Ifz 1.20 3:2 Mat 6.33 3:3 Rom 6.4; 2Kr 5.14 3:4 Gal 2.20; Flp 1.21; ηkəηwa: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2

wá Zembî kúl Yésus jísá yí. ⁴ Ja Krîst muud jí cug jín yé má bá zə lwóya nyúúl yí, binónj mə bá nyín, bi ngə námá nkənəwa nda nyə.

⁵ Nda jí ntó ná, ngəgá nə gwílyá ijâm bín yâ cug á shí ga; ntó jí ná isâ nda janga, nə misóólúgú mí ádudanâ, nə iyéesh í ayíyáág, nə bów-bôw iyéesh, nə yéesh mábii, nəcé yéesh bálə nə məbii jísə yálə nkúmba zembî áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bôw isâ íni wá í də sá ná mpimbə má Zembî í bíig buud ɔ málwâ. ⁷ Kuú njəond wán í á bə námá ntó ja bí á də ná bə isâ byəng yág yí. ⁸ Nə ndéé, ja gaád íí, myáásugá isâ byəng: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwólə lâm, nə məlwíy, nə dúlə cúwal ícúwáí-cúwáí. ⁹ Kúgá ná də bwiingya íjǝǝ mpádúgá nyín, nəcé, nda múúd má də yíl káándə ná, bi a má yíl mbií múúd bí á də fwo də bə yí nə misóólúgú myé myêsh, ¹⁰ bi a má bwáád kukwuməga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wəngú, Zembî má də sá ná í nyíngág ngə bul bə gúgwáan ngə bəǝla nyə muud nyə á té nyə yé. A də sá ntó shú ná buud bwé mpúg nyə váál í jála yí. ¹¹ Na músə ná, muud nda ná nyingə də bə nə tédúgá ná mwâ Gərêk wə éga, mwâ *Yúden wə éga, nkí ná nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga jí jool; lwaá wéga, fálí muud wə éga. Mbô, bíni í cúgé ná nə mfíí, njí Krîst wə jí nə mfíí, a njul ntág múúd yêsh ngə *búgala yé lámúd.

¹² Ntó jí ná Zembî nyə a má féesh bí, nyə a má sá ná bi bəg minkənkə mi búúd, á bul cəel bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó jí nə: bí gwág búúd cey lámúd, bə nə jǝ lâm, muud kú bwelə nkény nyúúl, də bə njí lám ná shee, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bə nə jísów mpádúgá nyín. Nkí ngwól *mínyəngə woó má byaagulə nə wo, wo juu nyə námá nda Cwámba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bə wə cəelí; gwə wá í é sá ná bi mpúg bə leedyá.

¹⁵ Krîst nyə a jów bí zə seeng búmbé ngwúd shú nə bi cúgəgí mpwogé mpádúgá nyín. Ságá nə mpwogé wəng lwándúg bí mílámúd. Dugá lǝ mánywa.

¹⁶ Ságá nə Kéel má Krîst í lwándúg bí mílámúd nə cwóó; dugá yéya mínjígúla, bí də sá ná nyíga kéwáí nyíga, nyíga kéwáí nyíga nə fug nyín nyêsh; bi dúgá sey ósôm nə mingwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bi ngə lǝ Zembî. ¹⁷ Nə iciyá bí má cí yí, nə isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jínə má Cwámba dí, bi dúgá lǝ Zembî Sóóngú kwonj yéd.

Cug á mpádúgá okrísten

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá nə ogwúm bín bwé jwúg nə bí. Ntó í jálá nə buud ɔ Cwámba yé.

¹⁹ Budúm ɔ, cəeləgá budá bín, nda də njwa bwo nə nkúd.

²⁰ Yé bwân, ságá obyəl bín məgwág məzhií mêsh, ntó jí jǝ sâ mísh má Cwámba. ²¹ Yé ósóóngú, kúgá də sá ná bwân bín bwé dúg gwág ízhunú, mənyúul má á bá tag bwo.

²² Yé osóol ɔ mäsáal, ságá omása bín bā wa shí mishwun məgwág; kú bə njí ja bwé ngə dúg bí yí, í á bá bə nda bí ngə sǝ ná bi nyínúg mísh má búúdud. Ságá bwo məgwág nə lâm ngwúd, váál í yé Zembî gúmá yí. ²³ Sâ jêsh bí má sá yí, bí sá sóólúgú í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bi ngə sá shú má Cwámba, kú bə shú búúd. ²⁴ Dugá sá ntó bi ngə mpu ná Cwámba mə bá yə bí kəw lú isâ nyə á má kwəmsa tânj myəna shú búúd bé yí. ²⁵ Nəcé muud yêsh mə sá ólíngə yé mə bá njwa myəna myâ olíngə bé, na jí kú nə səsaał.

4

¹ Yé ómása, balanəgá nə osóol ɔ mäsáal bân váál dásə tátalí kú nə injkwíí yí, mpugá ná bi bí námá nə Mása jonj dí.

Pwól mə cwíny okrísten

(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembî ja jêsh, wágá líu cínəngú bi dúgá yə nyə akíba. ³ Ngəgá námá jəgula nə Zembî shú dású ná a júwug mpumbé shú kéel sə ngə bwiing yé ná mə bwíingug *ndímba má *Krîst, sâ í má sá ná mə kəg mímbwug dí yí. ⁴ Ngəgá nə jəgula

3:5 Gal 5.19-21   3:5 Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3   3:6 Ifz 5.6   3:7 Rom 1.18; Ifz 5.8   3:8 Ifz 4.29; 5.4
 3:9 Ifz 4.22, 25   3:10 Mət 1.26-27; Ifz 4.24   3:11 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13   3:12 Ifz 4.2-4   3:13 Ifz 4.32
 3:14 Ifz 5.2   3:15 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4   3:16 Ifz 5.19-20; Heb 13.15   3:18 Ifz 5.21-6.9   3:24 Ifz
 6.8   3:25 Zhk 2.1   4:1 Ləv 25.43   4:2 Rom 15.30; Ifz 6.18-19   4:2 Flp 4.6; 1Te 5.17   4:3 Rom 15.30   4:4
 1.26

námé nə Zembî shú ná mə bwíingug kéel dɔɔŋgá ná sáŋ sáŋ nda í jîí ná mə sáág ná.

⁵ Buud bwé cúgé *Dɔ dí wá, bi ó du bæ nə fag ja í wós ná binón bég yí. Mpugá balan nə məfwála mɔɔŋg mêsh. ⁶ Iciyá bín í dúg bæ ja jêsh nji iciyá í mpaam, ŋkí nywa nda bwé ámə wá ca, shú ná bi dúg mpu bɛsa nə muud yêsh váál í jála yí.

⁷ Mwááŋg Tishik má búl cɛel yé, sóol mäsáal mə Cwámba, sóol mäsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isá byêsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwé waamé sá ŋgə sêy nə Cwámba yé. ⁸ Mə ŋgə bul nti nyə ná a zág lwó bí cé sá tál yí, zə səl bí milâm shí. ⁹ Mə mə nti bá *mínyonhə waamé abúgúlág mə búl cɛel yé, Onezîm, mbyágá á nûŋ bídí. Bwé é zə jaaw bí sá jêsh í ŋgə cɔ káadá yí.

Məbədə

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ŋgə bədə bî, tɔɔ Márkus mínyonhə mə Barnábas; nyə wé mə á nti bí məkál ná: «A ká zə nûŋ, bi ɔ lóg nyə váál í jála yí». ¹¹ Yésus jí nə dúl jíné ná Yustos yé ŋgə námé bədə bî. Mpádúgá *Oyúden bwé á mə *búgula Yésus wá, nji ólólól óni wé sónón ŋgə séy Faan má Zembî wá; bwé á mə bul wá mə ŋkul lámúd. ¹² Ipafras, mbyágá á nûŋ bídí ŋgə námé bədə bî. Sóol mäsáal mə Yésus-Krîst wɔɔŋgá nyə aŋgê nə yow gwánálə shú dún məjəgula méd. A ŋgə jəgula ná bi tówúg búgád ná shîm, bi bég okristen bwé á mə lal wá, bi dúgə bæ cún ja jêsh nə sâ Zembî ŋgə jîí ná bi sáág yí. ¹³ Mə ŋgə bwíing lán yé ná a ŋgə bul ŋwa ŋjugú shú dún nə shú bɔɔŋg wâ Lɔwdisê, nə bɔɔŋg wâ Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówuda mə búl cɛel yé ŋgə bədə bî, tɔɔ Démas.

¹⁵ Bi ɔ bədə sá bwááŋg wâ Lɔwdisê, bí bədə námé Neməfâ, nə Dɔ í du sɛɛŋgya nyédí njów yí. ¹⁶ Ja bí mə bá shîn lɔ kálaad éga yí, bi ɔ bá kənd Dɔ á Lɔwdisê nyə, bwé ó bá lɔ, bí ka námé bá lɔ nyɔɔŋg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nə Arship ná a kwéembug séy Cwámba nyə á yə nyə yí, shú ná a sáág gwo váál í jála yí. ¹⁸ Mə Pwól mə cilə bí məbədə mēga nə mbwé wâm: Bi ɔ tédúgá ná mə jí mímbwugud.

Zembî ké sá bí mpaam.

4:5 Ifz 5.16   **4:6** Ifz 4.29; 1Pr 3.15   **4:7** Tishik: Ifz 6.21-22   **4:9** Onezîm: Flm 10-12   **4:10** Aristárug: Mis 19.29; 20.4; 27.2; Márkus: Mis 12.12   **4:12** Ipafras: 1.7; Flm 23   **4:14** Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; Démas: 2Tm 4.10
4:15 Lɔwdisê: Mbá 3.14   **4:17** Arship: Flm 2   **4:18** 1Kr 16.21; Ifz 1.1; 3.1

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábeé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəong wə nyə á fwə Də á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á læl zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá nə bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndeé, ja Pwôl bənəng gwoong jé bwə á bə Atên yí, nyə á kənd Timotê nə a kág dág nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timotê nyə á ka kə, a mú nyiŋgə, kə bwəma nə gwoong Kərênt. A mú jaaw Pwôl nə obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl ísâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə ŋkul ci nə kálaad wəəngú ji nə mənəkəw ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcé məkál á má bii má má lwó nə obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jélá nə bə yuug yí.
- (2) A nyiŋgə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntág cəel nə bənónjə bwə nyiŋgəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándúlə bwo nə bwə wáág ŋkul nə ngélə kwambələ kuú njəond wəŋ (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yə zíyé mə Yésus-Krîst yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwûŋ nə məbádá (5.12-28).

Məbádá

1 Mə Pwôl wə mə cíló bí kálaad éga, sənónjə Silvê nə Timotê. Sá mə cilə bí *Də á Tesaloníka, Də dúsə Də mə Zembî Sónngú bá

Cwámba Yésus-Krîst yí. Zembî kə sá bí mpaam, kə sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sá ngə yə Zembî akíba ja jêsh shú dán bí bêsh, sá anğê nə bwele yəw ngələ wá bí mājəgula măsúd. ³ Sá ngə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónngú íshéd nəcé: búgə jín í cúgə ná á shílág; cəelí jín nda bə á shwánág; bwándúlə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Krîst nə búgə yí wúsə álal-ŋkul. ⁴ Yé bwáəng Zembî mə cəel wá, sá ngə téduga bí ntó, sá ngə mpu nə Zembî nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jəjə Kéel sá á ngə bwiŋg bí yé nyə a shígé bə nji iciyá í mpu; Nkəŋkê Shíshim nyə á ngə lwándúlə iciyá byəəngú nə ŋkul mə Zembî, sá ngə *búgula nə mílám mísu myêsh. Kuú njəond sá á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mán, bí a shí dág wə.

⁶ Bí a dág, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí lág Jəjə Kéel nə məshusəg mə á ngə zhu wə Nkəŋkê Shíshim má, í njúl nə bí á bə *íncwaw í ntug dí nə liid. ⁷ Sá jəəng í má sá nə obúgula bêsh wə Masedwán nə bəəng wə Akayî bwə mú də ŋwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás nūŋ bídí nda kwólónj; lâŋ í mə kyey kúl jêsh nə bí mú fwámé obúgula ó Zembî; mə ngə ci nə kúl jêsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayî. Í cúgə ná nyiŋgə bə sá sá bwíŋgəg. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə lág sá fwámé lág ná; nə bí a mə yíl mílám ózembî ó áyadúg dí, kənd wə Zembî shú nə bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwó. ¹⁰ Bwə ngə námə jaaw nə bí ngə bwánd Mwán yə nə a bá zhu gwəw, Mwán yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wə nyə a mə sá nə shé fáámugí nə mpimbə mə Zembî.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesaloníka yí

1 Bwaəng, ŋgaá nə biméfwó bí mə mpú nə njəond wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə nə sá á fánda zə ngə kyey ntó? ² Bí mə mpú nə sá á zə wósó bídí sá mə fwo bul jug, sá á

bwama nã cúgã Filipî. Nji, Zembî wúsú nya á yã sã ñkãñ í á jãla yí. Ñkãñ byãñg wã í á sã ná, mizhízhín mí á tẽem ñgã lumbuli nã sã mãzhí mẽsh íí, sã báá sã á ñgã námã bwiing bí Jɔjɔ Kéel mã Zembî. ³ Bi mã jãlá nã mpu cínãñg nã sã a shígé ñgã bwiing bí Kéel dãñgã nã mitédúgã mí íwushî, sã áshígé ñgã sêy nã milãm mímbã, kú sã ísáy í mákãñ. ⁴ Í yidã bã nã, Zembî nyã á fwo faas sã nã ndeé a mú magulã sã, a mú yã sã Jɔjɔ Kéel nã sã kãg ñgã bwiing. Ntó, lãsú sã á ñgã lãs yí, sã a shígé ñgã lãs wã mbií á nã buud bwã fáágug sã; sã á ñgã yida lãs mbií á nã Zembî gwágúg sã nywa, nyã muud mã dũ dũg mítédúgã myã milãm yé.

⁵ Haaw. Bi mã mpú ná sã a shígé bwẽle jwãñgulã múúd nã iciyã í mpu, sã nda sã mísóólúgã mí ncwãñgã, Zembî jì wúshined. ⁶ Sã áshígé ñgã sã gúmã tã bídí, tã bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sã á shí bã nã zhí nã sã zãg lwó bí mpãl. Nãã nã *buud ɔ lwãmã ó *Kříst bí nã ñkul lwó búud mpãl? Nji, sã á yida ñwa bí nã lâm mãcẽy nda nyãñgã mã ñkãñgulã bwãn yé. ⁸ Mãtag mãñg mã á sã ná, sã á tẽem yã bí Jɔjɔ Kéel, sã á ñgã jii jiiñg nã sã mã yã námã bí icug bísú yã sãmẽfwó, nãcẽ bi á shîn zã bã sã wãalãm.

⁹ Bwaãñg, ñgãã bí ñgã tãdũga wádúgãlã sã á ñgã wádũga sêy yí. Sã á ñgã cúndã bí Jɔjɔ Kéel sãmẽfwó sã dũgã sêy bulú nã mwásã shú ná tã muud ñgwũd nã ñgwũd nda ñkẽny mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembî námã wúshined ná kuú njãnd sã á ñgã kyey nã bí obúgula yí í á bã kuú njãnd Zembî mã cãel yí, kuú njãnd á otútãlí, nda nã sã á jumúg. ¹¹ Bi mã mpú námã ná sã á ñgã ñwa muud yẽsh a bídí nda sóñgã mã dũ ñwa bwãn ná. ¹² Sã á dũ cwĩny bî, dũ lãl bî mãnyúul, sã dũ báásulã bí ná bi kyéyug kuú njãnd Zembî mã cãel yí. Bi mã jãlá nã cugã ntó nãcẽ Zembî nyã á jãw bí ná bi bãg buud ó Faan dé, ñwa dũn kãw nyãdí gúmãd.

¹³ Sã ñgã námã yã Zembî akíba nã gúl sã; jí ná, ja bí á gwág Milãsú mí Zembî sã á bwiing bí myã, bi á lãg myo nda mísã ná. Bi a lãg

myo ná mísã Milãsú mí Zembî, kú bã kãel yã buud ɔ shí ga. Milãsú mí Zembî myãñg wã mí ñgã sêy bí obúgula dí ícugãd.

¹⁴ Ná ndeé bwaãñg, bi a mã sã námã nda mãdɔ mã Zembî mãsã Yudã mã ñgã bẽ Yẽsus-Kříst mã. Buud ó lããm bãn bwã á mã námã wããmb bî nã ifamũga námã nda *Oyúden bwã á wããmb mãdɔ mãñgã nã ifamũga ná.

¹⁵ Oyúden bãñg bwã á gwú Cwãmba Yẽsus-Kříst, bwã gwú *buud ɔ mícúndã, bwã á jãg námã bul wããmb sã nã ifamũga. Zembî nyã ñgã ñgã nã gwág bwo nywa, bwã ñgã lumbuli nã buud bẽsh. ¹⁶ Bwã ñgã ntãgulã sã ná sã nda bwiing íkũl ishús Jɔjɔ Kéel, bwã acéélé ná íkũl byãñg í dũgãg cug. Sãlã bwã ñgã sã ntó yí, bwã ñgã casulã *sãm wãñ ná í bãg ncindí. Bwã á mã ka bwama nã mpimbã mã Zembî.

Pwól nyã yéesh ná a kã dũg ókřisten wã Tesaloníka

¹⁷ Bwaãñg, sã bãñ jísú kóómb di, tẽem bã ná sã á mã béégya nã bí fúfwálã mísh mãsã nda ná dũg bí, milãm míjú myãã mí leedyã nã bî. Ntó, nda sã á bul bã nã mãma yéesh ná sã nyíngãg dũg bî ná, sã á ñgã yãág ná sã mã zã nũñ bídí. ¹⁸ Búbálé sã á mã yãág ñkí ja ñgwũd ñkí ija íbã ná sã mã zã dũg bî, ná ndeé mã Pwól; kã, *Sãtan nyã a mã ntãgulã ná sã nda zã. ¹⁹ Ye bi ampúyã ná bi wã ñgã sã ná sã ñgãg nã bwãnd Cwãmba Yẽsus nã búgã? Nãã mãshusug mãsã mã ñgã zhu bídí? Bi wã jí *tũm gúmã sã mã bá ñgã bãgũwa ná ndí Yẽsus dí míshúd ja á bá nyíngã zã yí. ²⁰ Mpugã ná bi wã bí sã sã gúmã, bi wã bí sã sã mãshusug.

3

Pwól nyã á kãnd Timotê Tesaloníka

¹ Zhúgúlã zhúgúlã, nda sã áshígé ná nyíngã jísow ñgãlã jì nda gwãdũga bî ná, sã á dũg ná í nywa ná sã lúgãg fwó Atãn. ² Sã mú nti *mínyõñũ wúsú Timotê muud bá Zembî bwã ñgã námã sêy sãy bwiingũlã Jɔjɔ Kéel yé. Sã mú nti nyã ná a zãg sã ná bi bãg nã ñkãñ búgã jínũd, zã cwĩny bî. ³ Haaw. Í á jii ná bi bãg nã ñkãñ búgã jínũd shú ná mãntãgula

2:3 2Kr 4.2 2:4 Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2 2Te 3.7-9; Mis 18.3 2:10 2.5 2:11 Mis 20.31 2:12 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27 2:13 1.2-3; Gal 1.11-12 2:14 Mis 17.5 2:15 Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 2:16 Mat 23.31-33 2:17 3.10 2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 3:1 Mis 17.15 Mis 14.22

2:5 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23 2:6 Yuã 5.41, 44 2:9 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27 2:13 1.2-3; Gal 1.11-12 2:14 Mis 17.5 2:15 Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 2:16 Mat 23.31-33 2:17 3.10 2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 3:1 Mis 17.15 3:2 Timotê: 1.1 3:3 Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 3:4

má nda tí múúd məkuú shí. Biméfwó bi mə mpú ná məntágula mǎni mǎsə dúsú kəw Zembî nyə á yə sá yí. ⁴ Nɡaá ná ja sá á bə nŭh bídí yí sá á shí bwey ɲgə jaaw bí ná sá é bwəma nə məntágula? Ntó námá wá í má bə éga, bi mə mpú ntó. ⁵ Ná ndéé, nda méé mə áshíɡé ná nyingə jísəw ɲgəlé ji nda gwáduga bí ná, mə á nti Timoté ná a zég wámbulə nda bí ɲgə cugə cug búgá jín ná. Mə á ɲgə beemb ná Mása məbwəbúlán nyə a bá bwówulə bí ná ndéé njugú sá á ɲwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶ Ná ndéé, Timoté mə wóós wa wúlə nŭh bídí. A mə zə nə sá jəjə mákəl ná bí ɲgə ná kə shwóg nə búgá jín nə ccelí jín. A jaaw námá sá ná bí ɲgə ná táduga sá tádúgálə ányunywaá, bi njúl nə məma yéesh ná bi mə dúg sá, nda sá bí námá nə yéesh ná sá mə dúg bí ná. ⁷ Gwə wá jí ná, bwaanɡ, məfúfə nə məbwəbúlán mə tɛm ɲgə ntágulə sá, mənyúúl mə mə bul nyingə lal sá nə gwádúgálə búgá jín. ⁸ Sá mə nyingə cugə ja gaád nəcé sá mə gwág ná bi mə nada nə Cwámba. ⁹ Sá bí bul bə nə məshusug nə bí mísh mə Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sá bí nə ɲkul yə nyə akíba yí. ¹⁰ Sá ɲgə jəgula nə Zembî ntə mínji. Bulú nə mwásə sá ɲgə jəgula ná shé nyíngəg dúgya, sá zég lwándulə sá í ɲgə ná fúfə bí búgá dí yí.

¹¹ Sóónɡú íshé Zembî nyəméfwó bá Cwámba íshé Yésus bwə sáág ná zhií zələ nŭh bídí í bəg sá ná wan wan. ¹² Bí ɲgə ciila mpádúgá nyín, bi ɲgə námá ccelí bóól búúd bēsh. Cwámba sáág ná ccelí jəɲg í ɲgəg nə yáág yáágúg námá nda ccelí sá ɲgə ccelí bí yí. ¹³ A sáág ná milám mí bəg nda ɲkúɲkulə bí, bi bəg bə nə kuú njəond Zembî mə céel yí, kú nə sá á jumúg mísh mə Sóónɡú íshé Zembî dí ja Cwámba íshé Yésus bənəɲ buud bé bēsh bwə bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəond

¹ Ná ndéé bwaanɡ, sá á shí lwó bí kuú njəond Zembî mə céel yí, bi mú námá ɲgə kyey wə. Ná ndéé, kəgá nə kuú njəond wəɲg shwóg ɲgə yáág yáágúg; sá ɲgə bándulə bí

ntó jíná mə Cwámba Yésus dí. ² Bi mə mpú məcwŭɲ sá á cwŭny bí nə ɲkul mə Cwámba Yésus má. ³ Nkúmba sá Zembî ɲgə jii yí jí ná bi cúgəg mbií á céel yí. Kwanzugá janɡa. ⁴ Muud yēsh cúgəg nə nyúúl nyé* mbií Zembî mə céel yí, ɲwa nyə nə məjilə; ⁵ kú bə bów-bəw íyéesh nda buud bwə ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyəɲh na sá niid, nda ntə mínji. Nəcé Cwámba mə du kunda búúd ísá íniid; sá á shí bwey du jaaw bí ntó, sá ɲgə námá nyingə báásulə jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná njúwúlú Zembî nyə a jəw shé yí í áshíɡé bə ná shé ɲgəg nə kə shwóg ɲgə sá ísá í ádudaná; í á yida bə ná shé cúgəg mbií á céel yí. ⁸ Ná ndéé, muud mə bán məcwŭɲ mága yé nyə abáné múud, á ban Zembî muud ɲgə yə bí Nkəɲkə Shíshim yé.

⁹ Shú sá í dúgyá nə ccelí á mpádúgá omínyəɲh yí, í ajíyé ná mə cíləg bí, nəcé mə mpú ná Zembî nyəméfwó nyə á mə jíguli bí nda bí mə jálá nə ciila mpádúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ɲgə ntəg námá bwey lwóya ccelí jəɲgú nə omínyəɲh ó íshé bēsh wá Masedwān yēsh. Bwaanɡ, sá mə bándulə bí ná bi kəg nə ccelí jəɲg shwóg ɲgə yáág yáágúg, ¹¹ bulugá sə cug mátəla, muud bul sə ná a dúgúg nji sá í dúgyá nə nyə yí, sə ná a séyúg nə məbwə mé nda sá á cwŭny bí ná. ¹² Sáɡá ntó shú ná bi cúgəg cug í é bə nə məjilə mísh mə buud bwə cúgé *Də dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwə ɲgəg nə ɲkény mbag wán.

Zembî mə bá gwŭmushi omínyəɲh ó íshé

¹³ Bwaanɡ, sá acéélé ná bi dúg jág sá í dúgyá nə okristen bwə á mə kə ígwəd wá yí. Í jii ná bi dúg mpu, shú ná bí kú du bə ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwə áɲgə nə bwánd nə búgá wá. ¹⁴ Shé ɲgə *magulə ná Yésus nyə á yə a mú nyingə gwŭm, shé máguləgá námá ná, bəɲg bwə á yə bwə ɲgə *búgula Yésus wá, Zembî mə bá gwŭmushi bwo a mú kə nə bənəɲ Yésus.

¹⁵ Gúl sá sá ɲgə jaaw bí Cwámba nyə a cí wə ga: ja Cwámba mə bá nyingə zə yí, shé buud mə bá bə shé ɲgə ná dúgya wá, shé

3:5 Flp 2.16   **3:6** Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6   **3:7** 2Te 1.4   **3:10** 2.17   **3:12** Gal 6.10   **3:13** 5.1-2; Flp 1.10   **4:1** 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6   **4:3** 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10   * **4:4** Bóól bwə ci na ná: «Muud yēsh cúgəg nə yé múdá».   **4:7** 4.3; 1Pr 1.15-16   **4:8** 1Kr 6.19-20   **4:9** Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2   **4:10** 2Te 3.4   **4:11** 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12   **4:12** 1Kr 5.12-13; Kol 4.5   **4:13** 5.1-2; 1Kr 15.51-52   **4:13** 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12   **4:14** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20   **4:15** 1Kr 7.10, 25   **4:16** 1Kr 15.23

ábúlé kə shwóg, lúgə bəɔŋg bwə má yə wá mpúsə. ¹⁶ Nəcé í bá bə ná, buud bwə bá gwág kəl ngə cúndə, wúl kúkúmá *wəéŋgəles ngə wéeshuli kəl, laag má Zembî ngə lás, Cwámba nyəméfwó mú shulə wú jon dí, buud bwə á yə bwə njúl búúd ɔ *Kríst wá bwə mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwə ká shîn gwûm ntáni, shé buud mə bá bə shé ngə ná dúgya wá, shé mú seɛŋgya nə bwo ná ndéé sənónj mú ŋkân kə míŋkúdúd kə bwəma nə Cwámba nûŋ míŋgúlúd; sənónj sá mú ji kandugə á kandugə. ¹⁸ Dugá wíya ŋkul mílámúd nə iciyá íni.

5

Muud nyə ampúyé jwôw Cwámba mə bá za yí

¹ Bwaanŋ, í ányíngóyé jii ná mə cílag bí shú sâ í dúgyá nə məfwála nə ija ísâ í bá sîy yí. ² Nəcé biméfwó bi mə mpú ná sánj sánj ná jwôw má Cwámba í bá zə wós nda júwâl í də zə mpwó-bulú ná. ³ Buud bwə bá ngə ci ná: «Húúuŋ! A mánj mátəla e! Kú nə tə sâ í kánd múúd lám gwôw!» Í bá bə, buud bwə ngə lás ntó, byéndí í ó wós bwo məseegya, námə nda mácey má minú má də wós múdá á bum məshuga ná. Bwə ábúle faam. ⁴ Ká, bwaanŋ, bi báá cugé yídúgúd*. Jwôw dəɔŋgú í ábúlé wós bí nda júwâl. ⁵ Bi báá búsə bwán ó mánkenya bi bəsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajláyé nə kə ígwéd nda bóól búúd bwə ngə kə ígwéd ná; shé má jəlá nə ji ŋkasə, shé də cunal íyéesh íshé.

⁷ Nəcé ná, buud bwə də kə ígwéd wá bwə də kə ígwéd íbulú, oŋgule də fudə nə məlwəg íbulú. ⁸ Shé bəŋ buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal íyéesh í íshé. Ntó, í jii ná shé ŋwág búgə nə cəlí búdal íbəd dí tən nda búduga í íŋkwánz ózimbi bwə də bwáád bəd dí yí, shé ka ngə bwánd nə búgə ná Cwámba mə bá sá ná shé fáámug nə intúgúlí, bwándúle wəɔŋgú í bə shé nda tûm íŋkwánz zimbi má

də búdal lúúd yí. ⁹ Nəcé ná, Zembî nyə a shígé féesh shé ná shé zəg yida bwəma nə mpimbə jé; nyə a féesh shé ná shé dúgúg cug zhí mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí. ¹⁰ Ngaá ná Yésus wəɔŋg wə nyə á yə shwíy dású? Haaw! Nyə á yə shú ná sənônj sá cágəg, tə shé má ji ŋkasə, tə shé má nyinŋə kə ígwéd. ¹¹ Ná ndéé, dugá sá ná, bóól wá bóól ŋkúl mílámúd, bóól sá ná bóól búgə í lálug, nda bí mú ngə bwey sá ná.

Məcwûŋ mə məzhúgúlá

¹² Bwaanŋ, sə ngə námə ci nə bí ná, bəɔŋg bwə təl bí shwóg bwə ngə wáduga ngə cwíny bí cug krísten dí wá, dugá ŋwa bwo nə məjilə. ¹³ Dugá yə bwo gúmá, bí cəl bwo nə fwámé cəlí nəcé séy bwə ngə sēy yí. Cugəgá nə shee mpədúgá nyín.

¹⁴ Bwaanŋ, sə ngə yáág nə bí ná bi dúg lás nə bəɔŋg bwə acéélé sēy wá; bí sá ná bəɔŋg búśə nə íŋkwo wá bwə wíínzhug mənyúul, nə bəɔŋg búśə nə iləm wá məkuú má tówúg shí; bəgá nə jísów, də jísəw búúd bəsh. ¹⁵ Bi ó bey. Muud nda bweel məbôw ŋgwól má sá nyə má; yidagá də síya mánywa mpədúgá nyín, də námə sá búúd bəsh. ¹⁶ Dugá bə nə məshusug ja jəsh, ¹⁷ də jəgula nə Zembî kú káád, ¹⁸ də yə Zembî akíba nə məfwála məsh má cug jín. Bí buud bí búśə búúd ɔ *Kríst Yésus wá, ísâ Zembî mə jíí ná bi dúg sá wə íni.

¹⁹ Kúgá ntəgulə nə Shíshim má Zembî bəg kú sēy séy jé.

²⁰ Kúgá bəeg mpyēny íciyá í *búúd ɔ mícúndó ó Zembî.

²¹ Dugá faas ísâ byēsh, bí də bii njí byəɔŋg í nywá yí.

²² Bi ɔ káálúgə nə mbií məbôw wəsh wúśə nə ŋkul shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbáda

²³ Zembî á mpwogé nyəméfwó kə fúb bí ikóomb byēsh; kə baagulə bí ikóomb byēsh, nə *shíshim, nə *jím, nə nyúúl, byēsh í bág bə kú nə sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá nyinŋə zə yí. ²⁴ Muud ngə jôw bí yé jí abúgúlág; nyə wə má bá sá sóólúgú wəɔŋg.

4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20   **5:2** 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wós nda júwâl; Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15   **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39   * **5:4** Buud bwə afwóyé magulə Yésus wá bwə ngə ŋkúnkulə nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug; búśə yídúgúd.   **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9   **5:8** Ifz 6.11-17   **5:9** 1.10; 2Te 2.14   **5:10** 4.14; Rom 14.8-9   **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17   **5:14** 2Te 3.6, 11, 15   **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10   **5:16** Flp 4.4   **5:17** 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2   **5:18** Ifz 5.19-20   **5:19** Ifz 4.30   **5:21** 1Kr 14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1   **5:23** 5.1-2; 2Kr 13.11   **5:24** 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3   **5:25** 1.2-3; Rom 15.30

²⁵ Bwaang, dugá jəgula nə Zembî shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá mə bwáang bēsh məkúlula mə buud ó Zembî. ²⁷ Mə jəgula nə bí jínə mə Cwám̄ba d̄i nə bí l̄g bwáang bēsh kálad éga.

²⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst ké sá bí mpaam.

Kálaad áβεê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad áβεê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúalá mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwə mú bɛ myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól óbúgula bwə á magulə ná jwów má Cwám̄ba í á má bwey bə (2.2), bóólúgá bwə á ban ná bwə ányíngáyé ná sɛy nəcə shí í zə shín (3.6-12).

Í á ka jii ná Pwôl cíləg bwo nyíga kálaad ná a sùgúg bwo mitádúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ònkwoond mpásə nyəng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə a njúl námá Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja áβεê (Mis 20.1-6). Kálaad jii nə icé ntúga:

- (1) Pwôl má tééd yə Zembî akíba nəcə buud bwə ngə gwádúga búgə ókrísten wâ Tesaloníka búśə nə ndí yí; a mú jî Zembî ná bwə bág nə zény kálə shwóg tə bwə bwəmə ná cúwáí (1.1-12).
- (2) A mú ntág zə nwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə sîy ja í bá bə ná Yésus wál zə yí: Mbáwáí múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii ná obúgula bwə jísówúg (2.13-3.5).
- (3) A mú ka kə shínal nə íbwádán nə iciyá yá məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí nə: «ŋkí muud nyə acéélé sɛy nə məbwə mé, nyə ajəláyé námá də» (3.10).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə má cílə bí kálaad éga, səná Silvē nə Timoté. Sá má cilə bí *Də á Tesalinika, Də dúśə Də má Zembî Sóóngú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. ² Zembî Sóóngú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá nə bí cùgəg nə shɛɛ.

Cwám̄ba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaang, sá búśə ná sá dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sâ á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla ná sá dúg yə nyə akíba, nəcə búgə jín í ngə lal

lalág íí, cɛlí bí ngə cila mpédúgá nyín yí í ngə námá yáág yáágúg. ⁴ Sâ jəng í má sá ná sáméfwó sə ngə bwiing mól mádə má Zembî lân wən nə milúú ná sán. Milúú misə sá ná sán nə bí nəcə bí búśə nə zény kálə shwóg, buud bwə ngə tɛem wáám̄b bí nə cúwáí bímbí bwə ngə wáám̄b yí, búgə jín í atágé, bí ngə jísow məntágula. ⁵ Sâ jəng jísə yuug í ngə lwó ná Zembî má du cígal mílású sémbyé á tətəlí. Na mə lwó ná bí mə mpíyá nə Faan má Zembî bí ngə jug nə ífamuga yá cínəng yí. ⁶ Bábálé jisə ná Zembî jii tətəlí muud, a bá bweel *incwaw í ntəg búúd bwə ngə lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá ná shé yówalag ja Cwám̄ba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə ñkácí í *wéngales byé yí. ⁸ Bwə bá zə bumb-bumb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwə ngə ban magulələ Jəjə Kéel mə Cwám̄ba íshé Yésus wá intúgúí. ⁹ Buud bəngú intúgúí byán í bá bə ná, bwə bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwám̄ba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ñkúl nyé á milwaná yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə ná gúmá jé í nyínúg búúd bé dí yí, ná bəng bəsh bwə á *búgula nyə wá bwə bényug nyə. Bí mə bá bə gwoong jəngúd, nəcə bí á magulə sâ sá á bwiing bí yí. ¹¹ Gwə wá í sá ná sá ngəg nə jəgula ja jêsh shú dán yí. Sá ngə jəgula ná Zembî íshé sáág ná bí cùgəg cug í mpíyá nə njúwúlú nyə á jəw bí yí. Sá ngə námá jəgula ná a kwíndúg bí nə ñkul nyé, bí sáág mənywa məsh bí ngə gwág yéesh ná bí mə sá má; a sáág námá ná búgə jín í nda ná bə á shílág. ¹² Ntó, bí e sá ná jíná má Yésus Cwám̄ba íshé í ñwág gúmá, bí mú námá nwa gúmá nyédí. Mpaam má Zembî íshé bá Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst wə í é sá sóólúgú wəng wəsh.

2

Isâ í bá sîy shúshwóógú ná Cwám̄ba zág yí

¹ Bwaang, shú zələ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst má bá nyíngə zə yí nə nda shé má bá sɛngya nyédí ná, sá ngə ci nə bí ná ² bí kú fándá lɛl cugula ntó, námá nda sá má cí ná jwəw dəng í má bwey wóós. Tə ná ngwól múúd mə jaaw bí ná *shíshim í ámə jaaw

nyə gúl sâ, tɔɔ muud mə jaaw bí jí, tɔɔ muud mə jaaw bí né sá wə sá amə cilə, kúgá fándá bə nə ifwaas ntó. ³ Muud tɛɛm zə jwángulə bí ntədəlé, kúgá bɛ nyə. Nəcə Cwám̄ba nyə abúle fándá zə ntúni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwə bá ŋgaan nə Zembî mbií áyíyáág, Mása minḡáádé ŋgá sá nə buud bwə bág kú bish Zembî yé mə bá fwo lwóya nyúul nə ŋgáŋ, mása wɔɔŋgú nyɛ mə bwey bə nə a bá jɛɛ. ⁴ Mása wɔɔŋg mə bá zə b̄n lúu, lúmb̄li nə sâ jêsh bwə jôw nə zembî yí, bwə ŋgá yə gúmá yí. A bá sá ntó nə ndeé kə nyíi *Mpáánzə Zembî kə ji wu, nyəméfwó kə kudə b̄d nə nyə wə Zembî.

⁵ Mə á d̄a bwey jaaw bí sâ ni mə njúl ná n̄ŋ bídí; bi anyíŋgáyé ná téd̄uga ntó? ⁶ Ja gaád bi mə mpu sâ í ŋgá bii Mása wɔɔŋg nə a nda lwóya nyúul yí. A bá námə ka lwóya nyúul n̄ji ja fwála d̄ɔɔŋg í bá wóós yí. ⁷ Tɛɛm bə ntó, sâ *ndím̄ba í ŋgá sá nə buud bwə bág kú bish Zembî yí í ŋgə bwey s̄ey. Í bá s̄ey nə ŋgáŋ ja sâ í ŋgá laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nə ndeé, Mása á kú bish Zembî mú bá lwóya nyúul. N̄ji, Cwám̄ba mə bá yámb nyə ŋḡul nə mpu yé, a mú jímb, zələ Cwám̄ba Yésus mə bá zə a ŋgá ŋkəŋwə yí, í bá zə shínal nyə nə mán̄. ⁹ Mása á kú bish Zembî yé wɔɔŋg mə bá zə nə ŋkul mə *Sátan zə ŋgə sá *məshimbá mimbii mimbii, nə isâ í ntɔ́ búúd ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú ŋgálə shiig buud. ¹⁰ A bá zə sá olíŋḡi, zə shiig búúd bwə jálá nə jímb wá. Bwə bá jímb nəcé bwə á bə nda c̄eɛl óbúbálé shú nə bwə dúgúg cug. ¹¹ Sâ jɔɔŋg wə Zembî mə bá n̄ti bwo nyúl ŋkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú nə bwə *máguləg ij̄j̄. ¹² Nə ndeé, buud b̄esh bwə ŋgá bə kú magulə sâ jí búbálé wá, bwə ŋgá yida gwág nywa olíŋḡi wá bwə bá bwəma nə intúgúlí.

Obúgula bwə yímúg m̄anyúul

¹³ N̄ji, yé bwááŋg Cwám̄ba mə c̄éɛl wá, sá b̄n̄ sə mə jəlá nə d̄a yə Zembî akíba ja j̄esh nəcé sâ nyə á mə sá bí yí; nəcé Zembî nyə a mə féesh bí nə bi wə téédúg* dúg cug nə sálə Shíshim yé í sá nə bi bág min̄k̄ŋk̄ mi búúd,

bi mú magulə sâ jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndələ sá á zə ŋgə cúndə J̄j̄j̄ Kéel bídí yí, Zembî nyə á balan nə wə, a mú jôw bí shú nə bi dúgúg cug, bi bág nə milwanə mí Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Nə ndeé bwaan̄g, yímúgá m̄anyúul; sá á j̄íḡuli bí min̄j̄íḡulá, míl sá lás nə mimpu bi ŋgá gwág, mílúgá sá cilə bí cilág, nadagá nə min̄j̄íḡulá myɔɔŋg.

¹⁶ Sóŋgú íshé Zembî nyə á c̄eɛl shé a sá shé mpaam, wá shé ŋkul m̄anyúúlúđ, sá nə shé ŋgáŋ nə bwánd nə búgá. Nə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst nyəméfwó, nə Sóŋgú íshé Zembî wɔɔŋgú ¹⁷ bwə wág bí ŋkul m̄anyúúlúđ, bwə sá nə bi yímúg m̄anyúul sâ ányunywaá j̄esh bí mə sá yíid, tɔɔ lósú ányunywaá w̄esh bí mə lás yíid.

3

Cwám̄ba jisə abúgúlág

¹ Nə ndeé bwaan̄g, jəgulagá nə Zembî shú dú súđ. Jəgulagá nə l̄n̄ mə Cwám̄ba í léélug mpyáánz, buud bwə ŋwág námə wə nə gúmá nda n̄ŋ bídí. ² Jəgulagá námə nə a yílúg sá m̄anyámá mə íbów-bôw i búúd í ányinyaanə d̄i; buud b̄esh dí bwə ŋgá magulə *búgula. ³ N̄ji Cwám̄ba nywáá ji abúgúlág, nyə wə mə bá sá nə bi yímúg m̄anyúul, a sá nə Mbúwúlú múúd nda sá bí məbôw. ⁴ Sá bí nə búgá t̄n̄ buud ɔ Cwám̄ba nə bí ŋgə sá nda sá ŋgá ci nə bi sáág nə, bi é ŋgə námə nə sá n̄ji ntó. ⁵ Cwám̄ba sáág nə milám mín mí c̄éɛlúg Zembî, mí bág nə zény kələ shwóg nda *Kríst.

Obúgula bwə séyúg nə məbwá mán̄

⁶ Bwaan̄g, sá ŋgə cw̄iny bí jínə mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dí nəəó: bi a lág n̄j̄íḡulá nə s̄; *mínyon̄h̄ w̄n̄ ȳesh mə bə nda b̄ɛ n̄j̄íḡulá wɔɔŋgú, a yida ŋgə ji kú s̄ey yé, sásúlágá nyə.

⁷ Biméfwó bi mə mpú nda bí mə jálá nə ŋgə yagula sá nə. Ja sá á bə n̄ŋ bídí yí, sá áshígé ŋgə cugə cug ílám. ⁸ Sá áshígé d̄a bíđ nə buud bwə w̄íflúg s̄ə ashwá. Mb̄. Sá á yida d̄a wáduga s̄ey bulú nə mwásə shú nə mbag wúsú í bág kú badəwo múud m̄abagad. ⁹ Ntó cugé nə sá áshígé bə nə zhí mə sá nə buud

2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18   **2:4** Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6   **2:8** Iza 11.4; Mbú 19.15   **2:9** Mat 24.24; Mbú 13.11-13   **2:11** 2Tm 4.4   **2:12** 1.6-8   **2:13** 1.3   * **2:13** Bóól bwə ci nə nyə á féesh bí ná m̄at̄éđáléd.   **2:14** 1Te 5.9   **2:15** 3.6; 1Kr 11.2   **2:16** 1Te 1.4   **3:1** Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25   **3:3** 1Kr 10.13; 1Yn 5.18   **3:4** 1Kr 4.16; Gal 5.10   **3:6** 3.12; 1Te 5.14   **3:8** 1Te 2.9   **3:9** Mis 18.3; 1Te 1.6; bə nə zhí mə sá nə buud bwə ŋkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4   **3:10** 1Te 4.11

bwé ηkényúg mbag wúsú. Sá á bæ nà zhíí nyɔɔngá, nji sá á yida cɛɛl lwó bí yuug bí mé jálá nà yagula yí. ¹⁰ Ngaá ná ja sá á bæ núη yí sá á shí bwey dɛ jíguli bí ná ηkí muud nyə acéélé sêy nà mæbwé mé a nda námé nyiηgə dɛ də?

¹¹ Ká, sá ηgə gwág ná bóól búúd wá gwoong jín bwé mú ηgə cugə cug ílám; bwé lúgə sêy nà mæbwé mán, búsa nji ηgálə kənd milám ízháá isád. ¹² Mbií búúd wɔɔngá, sá ηgə yímbuli bwo, ηgə bándulə bwo jíné mé Cwám̄ba Yésus-Kríst dí ná bwé ηgág nà sêy ná shɛɛ, bwé bág də ídɛw bwé á sêy nà mæbwé mán yí. ¹³ Bwaanηg, bi bân bí nda káád sálə mánywa.

¹⁴ Muud mæ bə kú sá mágwág nà sâ sá ηgə ci wa kálaad éga dí yé, bi ó ηwa nyə jínə, bi mú béégýá nà nyə shú ná í sáág nyə shwôn.

¹⁵ Bi nda yida ηwa nyə nda zhízíη, mbô. Yidagá lámusa nà nyə nda múúd mæ lámusa nà *mínyɔηá ná.

Ibwádán nà mæbáda

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nyəméfwo kə sá ná bi cúgəg mpwogé ija byêsh mázhíí mēsh dî. Cwám̄ba jíig nà bi bēsh. ¹⁷ Mə Pwól wé mé cílé mæbáda méga; ntúga wé mé dɛ sâ n ókálaad bâm yé. Mbwé wâm wé í ámə cílə. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst kə sá bí bēsh mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú má Timotê yí

Timotê nyəngú nyə á bə shilə Yúden, sóngú mwā Gərêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njənd yé ábēē wá nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwə ngə jəw múús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoong mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəng nyə á cilə Titus yé búsa wáŋ mbwoomb bwə jəw ná «okálaad ɔ máwáil sənz». Bwə jəw bwo ntó nəcé búsa nə məcwūŋ shú obaagula ɔ íncwəmbə nə bóól otówe ɔ shwóg wā Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mənkwəw məbá:

- (1) Minjígúla mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).
- (2) Məmpándí Timotê mə jálá nə bə shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii ná Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə ngəg nə bə məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwə ngəg nə sá isâ nə jɔ lâm, bwə ngə ságusə Kríst muud má yíl sá míkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wá má cílá kálaad éga. Mə ji *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sá ngə bwánd nə búgá yé, bá Cəgye wúsú Zembî wá bwə á ŋwa cígúla ná mə bəg muud lwámá. ² Má cilə wo Timotê fwámé mwān waamə má á byā cəg krísten dí yé. Zembî Sónngú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ɔ sá wo mpaam, bwə ɔ gwág wo cey lámád, bwə ɔ sá námə ná wo cəgəg mpwogé.

Minjígúla myā məshígá mí shínúg

³ Ja má á ngə kə Masedwān yí, mə a yáag nə wo ná wo jíg Ifêz. Í á bə shú ná, buud bwə ngə jígúli minjígúla mishús nūŋ wá, wo tálúg mpándí ná bwə kú ná kwo jígúli minjígúla myəng. Jígú nūŋ, wo tálúg bwo mpándí nyəng. ⁴ Gúl sá jí námə ná, nə mikanda, nə lələ mábyél ná lə lə lə kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpándí ná bwə kú də kənd mílām mbií isâ byəngúd. Isâ byəng í ádé kwínd múúd ná muud bəg tádúgá má Zembî. Í yidá də shwambələ búúd ná bwə dúg sənusa mákəl. ⁵ Ja má lás ntáni yí, mə ngə jii ná obúgula bwə bəg nə fwámé ceeí. Muud jí nə lâm fúbán, lâm ná sán, búgá jé kú nə məkəŋ yé, nyə wá má də ceeí búúd fwámé ceeí yé, váál ceeí jəng wá má jí ná bi bəg nə ndí yí.

⁶ Bóól búúd bwə á má yíl mílām jɔ minjígúla míniíd, bwə á má kə cwagəwa bə dólə lás mbəe ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwə ngə jii ná buud bwə ŋwág bwo nda *Onkumə ɔ mácɛɛ mə Zembî, nji í njúl ná bwə aŋgə nə wámbulə sá bwə ngə ci yí, kú wámbulə sá gwáméfwó bwə ngə lás nə inkáŋ yí.

⁸ Sá báa sá ngə mpu ná məcɛɛ məsə jəjɔ sá ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jéla yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sá dúgá mpu ná məcɛɛ má áshígé tələw shú múúd jí tətəlí yé. Mbə. Má á yida tələw shú búúd bí kú bísh məcɛɛ wá, nə buud ɔ málwə, nə buud bí kú bísh Zembî wá, nə bóól osól ɔ *mísəm, nə buud búsé kú gwəɔ Zembî wá, nə bəng bwə ŋwá isâ í Zembî zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwə gwú ósónngú wá, nə bəng bwə gwú ónyəngú wá, nə bóól ógwúl ɔ búúd bēsh. ¹⁰ Məcɛɛ má á tələw námə shú búúd ɔ jaŋga, nə budúm bwə sá íland nə bóól búdúm wá, nə buud bwə kúshá kənd bóól míkwám dí wá, nə obwiŋgye ɔ íjɔɔ, nə bəng bwə kéén jínə má Zembî məshígád wá. Məcɛɛ má á tələw shú sá jēsh í lumbəli nə fwámé njígúla yí. ¹¹ Fwámé njígúla wəng í ngə bə jəjɔ lân

1:1 muud lwámá: 2.7 Cəgye: Tit 3.4 bwánd nə búgá: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwān waamə: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 buud bwə ngə jígúli minjígúla mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21 **1:10** 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4

má Zembî á milwaná búúd bwá ða ságusə ná nywáá má jəla yé. Jəjə Ləŋ wəŋŋ wə bwá á yə mə ná mə zág ŋgə bwiiŋg yí.

Pwôl ŋgə yə Yésus akíba

12 Mə ŋgə yə Cwám̄ba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə a má ləlushi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcé nyə wə nyə á kwey ná a jì nə ŋkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá ná mə bág nyə sóol məsáal. 13 Í njúl ná mə á ða bul jág lás nə nyə yág, mə á ða jugushi buud bé mə njúl ŋkí jág gwə lām; nji, nywáá nyə a má bwíŋg mə né ŋkwoŋə nəcé mə á ŋgə sá isâ byəŋŋ jág ðí, mə kú nə búgá. 14 Cwám̄ba íshé nyə a má sá mə mpaam ntə mínji, nyə a má sá ná mə bág nə búgá, nə ccelí í ŋgə zhu wə Kríst Yésus. 15 Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jəlá nə magulə gwo sá bēsh: jí ná, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósól ə *mísám; ósól ə mísám bəŋŋá dí, mə wə jí áshúshwóógá. 16 Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ŋkúŋkwóŋúlə shú ná jə lām má Kríst Yésus í nyínúg mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwá bá *búgula mwôw má ŋgə zə má, yuug ná bwá bá lég cug á kandugə kandugə. 17 Buud bwá yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwele yə yé, Zembî jí kú nyín nə mísh yé, á jí Zembî nji nyə ŋgwúd nə ŋgwúd yé, a ŋkəŋwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jəjə gwáná

18 Timotê mwân waam, mə zə yə wo nyíga mpéndí bə nə iciyá *búúd ə micúndá bwá á ci shú dwó yág yí. Iciyá byəŋŋ í ó yə wo ŋkul ná wo gwánág jəjə gwáná. 19 Ngagú nə gwána wo mbíd búgá, wo njúl nə lām ná sán. Bóol búúd bwá á mə ða ban dúlə gwágúlə lām ná ndéé búgá ján í á má nyasula nda byóól í ða búg ŋgwəŋ ná. 20 Imene bá Aləguzándrə búse sámbá búúd jəŋŋúd; mə a má cwám̄bulə *Sátan bwo shú ná bwə ŋwág njíŋgúlá ná bwə nda ná bá bwele *lás nə Zembî bwaasúle mpu.

1:12 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25 **1:17** Rom 16.27 **1:18** 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 **1:19** 1.5 **1:20** Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándrə: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10 **2:3** Tit 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13 **2:6** Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * **2:6** Bwə á ða jəna ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bég fúlí. Tən nyəŋŋ wə Yésus nyə a jəna nə cug jé shú búúd bēsh yí. **2:7** muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 **2:8** 1Pr 3.7 **2:9** 1Pr 3.3-5 **2:10** 5.10 **2:11** 1Kr 14.34

2

Ða sá mājəgula shú múúd yēsh

1 Sâ má ŋgə tééd fwo yáag nə ndí yí jí ná, obúgula bwá dúg kə nə miŋgwóombálú wə Zembî, ða jəgula nə nyə, ða gwáám̄b nyə isâ, ða lə nyə. Bwə dúg sá ntó shú búúd bēsh íí, 2 shú ójwú-buud nə shú búúd bēsh bí nə miŋkwóŋ wá. Sâ jəŋŋ í é sá ná shé cugəŋ nə shee, kú nə intúgúlí, nəcé cugálə cug í yə Zembî gúmá yí, nə cugálə mbií cug í jəla yí. 3 Ntó jí jə sâ, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntó. 4 Á jii ná buud bēsh bwá dúgúg cug, bwə mpu óbábálé.

5 Nəcé, Zembî jí nji ŋgwúd, líí-nji námə ŋgwúd mpədúgá Zembî bənəŋ buud, líí-nji jəŋŋgá jísə muud, nyə wə Yésus-Kríst. 6 Nyə wə nyə á yána cug jé shú ná buud bēsh bwá bég ofulí*.

Nyə á sá sóólúgá wəŋŋ námə fwála í á jəla yí, zə lwó búúd ná Zembî ŋgə jii ná bēsh bwá dúgúg cug.

7 Shú dəŋŋ wə Zembî nyə a təl mə mb-wiiŋgye ləŋ yí, nyə a sá ná mə bég *muud lwámá, á yə mə mbag ná mə jíŋgúlíŋ ikúl í cugé *Oyúden yí óbábálé bwə jəlá nə *búgula wá. Bábálé mə aŋgə nə bwiiŋg ijəŋ.

Cug búdúm nə budá də dí

8 Mə ka jii ná budúm bwá dúg sá mājəgula kúl jēsh. Bwə dúg jəgula bwə ŋgə bən məbwə wə Zembî, məbwə má njúl kú nə məbyaagulə. Bwə dúg sá ntó kú nə mpimbə, nda nə məzhuzhuŋwa.

9 Mə jii námə ná budá bwə dúg bwáád mbií í jəla yí, mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bə mí asə mísh; bwə nda ða síya mífind mí ázəgá-dúg, nda ða bwáád ísâ í or; ŋkí ntəŋ oŋkaaw ó álal-kus, nə ivuŋgá nə mikáándə mí álal-kus. 10 Bwə dúg bwáád mímbwéedí mí jəlá nə budá bwə ŋgə cugə cug mágwág nə Zembî wá; mimbwéedí myəŋŋ wə jəjə mísóólúgá. 11 Mudá má jəlá nə ða

ηwa njíggúlá a njúl kál-kâl, kú bwele bân lúu. ¹² Mə ayóyé múdá ηkul ná a jíggúlíg, ηkí ntâg ná a jwúg nə mudúm. A dúg ji kál-kâl. ¹³ Jí ná, Adam wə Zembî nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bə mpúsə. ¹⁴ Adam ntâg dí nyə á magulə məshīgā. Mudá wə nyə á magulə məshīgā, a mú caam məcçç. ¹⁵ Nji, mudá mə bá *dúg cug nə byálə á bá byá yí. Nji, í bá jii ná a bəg nə zény búgá, nə zény ccelí, nə zény cugələ mbií Zembî mə céel yí, a mbíd lâm ájjilâ.

3

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wâ Dɔ yí

¹ Sâ jí kú nə məshwán wə ga: ηkí muud mə gwág yéesh ná a sá séy dálə fála *Dɔ mə Zembî, jɔjɔ mpwóombá iséy wə múúd wəɔηg ηgə jii ni. ² Í ka jii ná tówe shwóg bəg kú nə sâ á jumúg, a bəg ηgwúm mə múdá ηgwúd; a bəg muud mə də cunal iyéesh yé, a də shimal ísâ, a mpíya nə gúmá, a bəg muud mə də mpu ηwa ójón yé, a njúl ná a ji nə ηkul mpu jígguli. ³ Nyə ajáláyé nə bə ηgule məlwəg, kú bə múúd mándá; a yidag bə kú də yâ, kú bə múúd icwoomb. A bəg kú ccel *mwaanê. ⁴ A jəlá nə sá ná njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd, bwán bə kú nə məbún, bwə ηgə cugə mbií cug í jəla yí. ⁵ Nkí muud mə yidá bə kú mpu sá ná njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd íí, ntədelé nyə é mpu kweemb Dɔ mə Zembî yé? ⁶ Muud mə fála Dɔ yé nyə ajáláyé nə bə múúd ηgə ndəm *búgula yé, nəcé nyə á bá ηwa nyéméfwó nda gúl məma sâ, a mú bə kú ná mpu nda á fálág Dɔ ná, ná ndéé a mú bwəma nə intúgúlí Njwú məjamb nyə á bwəma nə ndí yí. ⁷ A jəlá námə nə bə váál múúd dí ná buud bwə cúgé Dɔ dí wá də lɔ nyə ná jɔ múúd; ntó, nyə abúle bwəma nə mpyóη ná ndéé a biil láám bə mə Njwú məjamb dí.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námə mbií ηgwúd wəɔηgú, *jaákwon mə jəlá nə bə nə jɔ fúlú, a nda də lás sâ ηgwúd mimpu mimbá; nyə ajáláyé nə wá lúu məlwəg dí, a nda də sɔ *mwaanê nə məcií

míshád. ⁹ A jəlá nə magulə *ndímba a búgə lâm á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə céel bə jaákwon ntó yé, í jii ná buud bwə fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bə kú nə sâ á jumúg íí, a mú ka séy séy jaákwon. ¹¹ Budá* bwə jəla námə nə bə nə jɔ fúlú, nda də ci búúd iciyá í bəwá lí bwo milâm yí, bwə mpúg də cunal iyéesh byán, bwə bəg ɔ abúgúlág məzhíí mēsh. ¹² Jaákwon mə jəlá nə bə ηgwúm mə múdá ηgwúd, bwán bə kú bwele bân mílúú, a jəlá nə sá ná njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd. ¹³ Bəɔηg bwə sá iséy byán váál í jəlá wá, buud bwə é ηwa bwo nə məjilə. Búgə bwə ηgə *búgula Yésus-Kríst yí í é sá ná bwə dúg lésha nə buud kú nə ifwaas.

¹⁴ Mə ηgə cilə wo kálaad éga nə búgə ná mə wál bá zə nūη. ¹⁵ Nji, ηkí mə bá kú leel zə, kálaad éga nyə e sá ná wo mpúg kuú njəɔnd í jəlá nə muud á njów mə Zembî yí. Njów mə Zembî wəɔηg wə Dɔ mə Zembî á kuwó í ηgə shúgə ηgə baagulə obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ηgə yə sá yí wí məma ndímba ánánî. Kríst nyə á zə byél muud, Nkɛηkɛ Shíshim nyə a lwó ná a ji tátəlí, *wəəngəles bwə á beny nyə, cúndá yé í á má sɔy ílwoη i búúd byēsh dí, ncúlyá buud bwə á má búgula nyə wa shí mishwun, Zembî nyə a bân nyə gwôw, yə nyə gúmá jé.

4

Gwánág ni íbów-bôw i mínjígúlá

¹ Nkɛηkɛ Shíshim ηgə ci ná sáη sáη ná mwów mə aməzhúgúlá dí, bóól búúd bwə bá yíl mílâm ísâ í dúgyá nə búgə yííd, bwə yidá kə sá mágwág nə míshíshim mí məshīgā, kə ηgə bɛ mínjígúlá mí mínjumbúlu. ² Bwə bá kə ηgə cwagəwa bɛ mikaand mí ijɔjɔ búúd ɔ kwába bwə bá də shíig bwə nə ndí myá. Buud ɔ mákəη bəɔηg iwushí í á mə nada bwo láméd nda məyígyé múúd nyə a lánd nə ηkwánz ágúgwə* má. ³ Bwə tál búúd mpəndí ná ci muud kú bā; bwə ciləshi búúd

2:13 Mət 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9   **2:14** Mət 3.1-6, 13; 2Kr 11.3   **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4   **3:3** 2Tm 2.24   **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3   **3:11** Tit 2.3   * **3:11** Na ji nə ηkul bə búdá ɔ ójaákwon, jí námə nə ηkul bə ójaákwon ɔ ábudá.   **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22   **3:16** Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17   **4:1** 1.10   **4:1** 2Tm 3.1   * **4:2** Bóól bwə ci ná: «Milâm mí á má bimbəla bwo».   **4:3** bā: 1Kr 7.1 ídāw: Mət 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30

bíl ídâw, í njúl ná Zembî nyə á té byo shú búúd ó abúgúlág bwé mpú óbúbálé wá ná, bwé dúg də byo nə akíba. ⁴ Sâ jêsh Zembî nyə a té yí jí nkí nywa; kú nə tɔɔ sâ í jálá nə myeesh yí; í jii nji né sé dúg yə Zembî akíba shú sâ jêsh sé má ŋwá yí. ⁵ Nacé ná, nə Milású mí Zembî, nə məjəgula í də sá né isâ byêsh í bəg inķəŋķé í isâ.

⁶ Jíígúlig ómínyəŋə búwô ó abúgúlág isâ íni, ntó nyə e lwó ná wo jí jɔjɔ sóol məsáal mə *Kříst Yésus, bwé á wíil wo nə jɔjɔ íciyá í búgə nə fwámé njíígúlá, wo ŋə námə mpu bə njíígúlá wəŋŋ. ⁷ Dugú ban mbií míkanda ícwúcwúul í búdá í də kənd, mikanda mísé kú bish Zembî myá. Yidagú wá ŋkúl né wo ŋəgə nə cugə cug í yá Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í də lúlashi nyúul yí bí nə búbaalé mfií bíbiyá. Cug í yá Zembî gúmá yí, jáá jí nə mfií məzhií mēsh, ŋkaagə njúl námə ná muud mə cágə cug jəŋŋ yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námə bá cugə mpwogé jəŋŋ cug í ŋgə zə yíid. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sé má jəlá nə magulə gwo sé bēsh. ¹⁰ Ciyá jəŋŋ jí ná, sé ŋə wáduga ŋə gwána nacé sé ŋə bwánd nə búgə ná Zembî á kuwó mə bá lə sâ sé ŋgə sá yí. Zembî á kuwó wəŋŋ wé jí cugye á buud bēsh, bul bə né ndéé obúgula. ¹¹ Isâ wó jəlá nə jííguli búúd wé íni, wo ci nə bwo ná bwé bəg minjíígúlá myəŋŋ.

¹² Muud nyə ajáláyé nə mpyēny wo ná wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwé ŋwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú njənd, yuug celi, nə yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wóós yí, wo ɔ wá lúú dúlə lə micilyá mí Zembî ísəŋgyád. Wo ɔ wá námə lúú dúlə sá ná obúgula bwé bəg nda teeg mányúul, wo wá lúú dúlə jííguli bwo dī. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ŋkul nə fəg ja *búúd ɔ mícúndá bwé á cúndə, ocúmbá buud bəd wo məbwé lúú yí; wo nda bəeg ŋwa yána mə Zembî dəŋŋə nda zhizhe. ¹⁵ Kəndúg lám isâ íníid, wo wá lúú sáal dwô dī, buud bēsh bwé dúgúg nda wó ŋgə bugəban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə mínjíígúlá wó ŋgə jííguli buud myá. Nadagú mínjíígúlá myəŋŋád. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námə búúd bwé ŋgə

gwágulə wo wá.

5

Lásúlə nə buud bwé sá íwushí wá

¹ Nkí í wóós né wo lámúsá nə cúmbá muud íí, wo kú ŋkáánd nə nyə, wo ɔ lás nə nyə tâŋ nda shwóóŋŋ. Wo ó də námə lás nə məncwámá tâŋ nda omínyəŋə búwô, ² lás nə ocúmbá budá tâŋ nda onyəŋŋə búwô, məsás tâŋ nda okóól búwô, nə kúlágú í jəlá yí.

Sâ í dúgyá nə míkúsə mí búdá yí

³ Wo ó kweemb míkúsə mí búdá mí cúgə ná nə jígúwé myá. ⁴ Kúsə í ká bə nə bwân nə onta, bwé jəlá nə tééd fwo jííg dúlə cugə nə buud ɔ njów bāŋ nda Zembî má jí ná; bwé mpúg nə wíilúlə obyəl bāŋ bwé á wíil bwo yí wúsə mpwálá bwé jəlá nə nyiŋŋ yí. ⁵ Kúsə múdá í má mpu lúg kú ná nə jígúwé yí í də kənd búgə jêsh wé Zembî. Mbií kúsə wəŋŋ í də jəgula nə Zembî bulú nə mwásə də gwáamb nyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myəŋŋ míkúsə mí búdá mí ŋgə ná bə mənywa mə cug myá, bwé mpúg nə bwé tēm bə míkúwó, bwé má yə. ⁷ Kalagú míkúsə mí búdá məlábúgá mága shú ná bwé cúgəgú kú nə məjumá. ⁸ Nkí muud mə bə kú kweemb búúd bē, né ndéé buud ɔ njów yé ntəg íí, nyíni múúd mə kílya búgə jé, a mə bə mbúwálú ntə *hááden.

⁹ Shú ná wo cíləg kúsə múdá sámbá á míkúsə mísəŋ nə jəlá kweemb myá dī, í jí ná kúsə wəŋŋ í bəg nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwôw; í jí námə ná a bəg kúsə í á bə nə nji ŋgwúm ŋgwúd yí. ¹⁰ Í jii námə ná a bəg ná nyə a shí də sá jɔjɔ mísóólúgú mí dúgə nyín, a bəg ná nyə á mpu jííguli bwán bē, nyə á də ləg búúd nyédí njów, də gusa búúd ó Zembî məkuú, də kwíind intágúlá-ntəgula í búúd. A bəg ná nyə á də sá fwámé mísóólúgú mimbii mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílələ míkúsə myá məsás; nacé myāŋ, iyéesh byāŋ í də gwúm, bwé mú ŋə yəw sálə sáal mə Zembî, bwé mú bə nə yéesh ná bwé kə mábáád. ¹² Ja nyāŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nacé a mə ntə ŋkəl nyə á təl ná á jí fwó yé. ¹³ Bwé də bə cíŋŋgú, bwé mú kú ná nyiŋŋə sá tɔɔ sâ, nji ŋgələ jēla

mínjów minjów; jêlálə wəɔŋgá kú ntâg bæ nji ná bwé cúgé nə sâ má sá, nji bwé fwáfula, bwé wá mimpu ízhaá isád, bwé ci icigá-cigə.

¹⁴ Gwé wá jí ná, má yidá jii ná kúsé wí sás yí í kág báád kə byá bwân, baagulə njów bâ mpwogé shú ná buud bwé ngə lumbəli nə sé wá bwé bág kú nə zhií mə cí sá sâ ábúbəw. ¹⁵ Má ci ntó nəcé bóól nkí bulya bwé má bwey wú fwámé zhíid kə bɛ zhíí mə *Sátan.

¹⁶ Nkí ngwól mbúgula á mudá ji nə mikúsə nyədəí njów búud dí, í jii ná a nkényúg mbag á mikúsə myəɔŋgá shú ná í nda nyingə bæ mbag á *Dɔ́ má Zembí. Dɔ́ í nkényúg mbag á myəɔŋg mí kú nə jígáwé myá.

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wâ Dɔ́ yí

¹⁷ Ocúmbá buud bwé ngə mpu kyey nə Dɔ́ wá bwé mpíyá nə gúmá ikóómb íbá, ná ndéé bəɔŋg bwé má wá mányúúl bwiingúla jɔjɔ kéel nə jígúliə óbúgula dí wá. ¹⁸ Kálaad Zembí ngə ci ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ngə nyaal mpumá ngəlé lwáál nywo yí», a nyingə námá ci ná: «Sóól məsáal má jəlá nə bæ nə myəna.»

¹⁹ Nkí bwé zə shwəman ngwól Acúmbá muud á Dɔ́ má Zembí, wo é jisə magulə shwəman jəɔŋgú buud obá nkí ólól bwé má fwo bwiing mpu ngwúd. ²⁰ Bəɔŋg otówe ɔ shwóg bwé sá *sám wá, wo lás nə bwo tām buud; sâ jəɔŋg í é sá ná bóól bwé bəg nə ifwaas.

²¹ Má ngə ci nə wo mísh má Zembí dí, mísh má Yésus-Kríst dí nə mísh má *wəɔŋgəles Zembí nyə a féesh wá dí ná, wo ɔ bɛ mínjígúla míni, kú kə nkəómá, kú yag múúd mpwoombá. ²² Wo nda jigəwa bəd múúd məbwé; wo nda kə wá nyúúl ízhaá sémád. Wo ɔ baagulə wóméfwó ná fwɔ́-fwɔ́. ²³ Wo kú ná də ngul nji məjúwó; dugú námá ngul búbaalé məlwəg nə məcey má də bii wo ija ija mənɪ.

²⁴ Bóól búúd myán mísh mí də búguli buud nda fwo faas, bóólégá bəŋ myán zə də mpúy fwála má fwo cɔ́. ²⁵ Jɔjɔ míssólégú mí də námá bæ, bóól búúd myán ləel nyín.

Nji, míl tɛem bæ nda ləel nyín, mí ábúle bwên shwoód.

6

Sâ í dúgyá nə məlwaa nə omása yí

¹ Obúgula bí məlwaa wá bwé jəlá nə magulə nə omása bəŋ bwé mpíyá nə gúmá jəsh. Ntó nyə e sá ná buud bwé nda *lás nə Zembí bwaasúle mpu, təɔ nə njígúla wúsú.

² Bəɔŋg omása bəŋ bí obúgula wá, bwé nda mpyəny bwo ná jisə omínyəŋə bəŋ. Í yidá jii ná bwé búlug mpu sɛy nə bwo, bwé ngə mpu ná obúgula Zembí mə céel wá bwé wá bwé ngə balan nə məbwé má ísɛy máŋ. Sâ wó jəlá nə jíguli búúd wəni, wo yáag nə bwo ná bwé máguləg.

Nə fwámé óyíguli, nə wəáyibəmb

³ Nkí ngwól múúd mə jígúli gúl sâ shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwámba wúsú Yésus-Kríst, nkí ntâg ná a bíd njígúla í dúgyá nə cug í yə Zembí gúmá yí, ⁴ nyāŋ múúd má jág bul nkény nyúul, a má bul námá bæ nə jág. Í mú nyə nda bwas á ná a dúg ngə shuya ózhuyá ó dúlə ngə faas bíl íciyá. Jí í də wóós cínəŋg yí? Ngáá nji zhín nə ozhuyá, nə *bwaasúle mpu, nə dúlə bɛemb bóól búúd? ⁵ Í də námá bæ buud mítédúgá mí má ləŋgəwo wá, də sɛŋɛsa mákál ná sɛŋɛsa sɛŋɛsa, kú nə məshíné. Nəcé buud mítédúgá mí má ləŋgəwo wá bwé ampúyé ná óbúbálé, bwé má yida dúg ná cug í yə Zembí gúmá yí jisə bwo zhií bwé é bii kúm yí.

⁶ Cug í yə Zembí gúmá yí í yida námá bæ zhií múúd mə bíl kúm yí, nji í bé ntó ja múúd mə mpú də gwág məshusəg nə sâ á jí nə ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nə sâ ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námá nə nkul kə nə sâ ja shé má ká yí. ⁸ Ntó ji ná, shé má ká bæ nə idəg nə mikáándá, bímbí dəɔŋgú kwaga.

⁹ Buud bwé də yáag ná bwé cɛel bæ nə kúm wá, bwé də bágulə mányúúl ná məbwəbúlán mə wáábúg bwo, bwé mú biil láábúd ná ndéé, bwé mú bæ nə iyéesh mimbii mimbii í ntágúla bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byəɔŋg wə í də sá ná muud kweemushi

5:14 1Kr 7.9   **5:17** 1Te 5.12   **5:18** Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14   **5:19** Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1
5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11   **5:22** 4.14   **6:1** Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18   **6:3** 1.3-7   **6:3** 1.10; Gal 1.6-9
6:4 1.4; 6.20; 2Tm 2.14   **6:5** Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2   **6:6** 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5
6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14   **6:8** Mik 30.8-9   * **6:10** Na ji kaaná búúd bwé á də bwey ci fwála mwəw má Pwól dí yí.

nyáméfwó ná ndeé a yə yí. ¹⁰ Mpugá ná, «ceelúle *mwaanê wúsə kəplé á mimbii mí mábôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwé á wá mənnyúul ceelí jəŋg dí ná, bwé á béégya nə kuú njəənd búgə kə ηgə gwaa cwagəwa; bwé á má təl bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wεε muud má Zembî, túbúg isá íni. Yidagú sɔ́ ná wo cágəg tútəlí, wo kəndəg lâm wé Zembî, wo bég nə búgə, nə ceelí, nə jísów nə lám mətəla. ¹² Mpug ná cugələ cug búgə jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jəŋg shú ná wo bíig cug á kandəgə kandəgə. Cug jəŋg wé Zembî nyə a jəw wo ná wo zəg ηwa yí. Njúwúlú wəŋg wé wó á bwaagələ zhwoog buud bwé ηgə gwág yí. ¹³ Mə zə təl wo ηkəl mísh má Zembî dí, nəcé nyə wé ηgə yə isá byêsh cug. Mə təl námə wo ηkəl nyəŋgú mísh má Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə á magələ Zembî mísh má Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Nkəl nyəŋg nyísə ná wo mpúg baagələ məmpəndí má á yə wo má, wo sá ná wo cágəgí nə mwo kú sá sá májumá, kú fúfug ná ndeé kə wós jwów Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyingə zə yí. ¹⁵ Nəcé, Zembî wé má bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wós yí, Zembî muud jí Ajəláci anání yé, Cí í jwú nə micí myêsh yí, Cwámba míl micwámba myêsh mí ηgə gwəpə yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wé jí ná nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbií mənkenya mísh má múúd má cúgə nə ηkul jísów yí; muud ηgwúd nə ηgwúd nyə afwóyé bwele dúg nyə, muud cugə námə nə ηkul dúg nyə. A ηwág gúmə nə ηkul á kandəgə kandəgə! Amen! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cug ga wá, təlúg bwo mpəndí ná ci bwé nda ηkény mənnyúul, bwé nda kə wá búgə jáŋ kúm dəŋg dí, nəcé í bá cə. Bwé yidag kənd mílám wé Zembî muud ηgə yə sá isá byêsh nə jə lâm yé, nyə wé ηgə sá ná sá ηgəg nə balan nə isá byəŋgú shú mənnywa məsú. ¹⁸ Cúg nə bwo ná bwé dúg sá mənnywa, bwé dúg sá jəpə mísóólúgú mənkund mənkund; bwé dúg sá váál yána í ηgə wú lám dí cwú yí, bwé də bə kwééshá ná bwé də kaaw mábii mən nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə ná dāŋ kúm wé

ηgələ sá mbií mísóólúgú míni, í é kwəməsá bwo cug í ηgə zə yí, kú nə sá í ntəgələ.

Məbádá

²⁰ É yé Timotê, mpug baagələ sá Zembî nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ηgə lúmbəli nə búgə myáád, wo ə sásúlé námə ŋkwafad ə búúd bwé ηgə jaaw mənnyúul ná búsə nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd bwé á jaaw mənnyúul ntó wá bwé á má ləŋgəwo wú búgəd.

Zembî kə sá bí mpaam.

6:12 1.18; 4.14   **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16   **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2   **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14   **6:16** MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12   **6:17** Sôm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1
6:19 Mat 6.20   **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14   **6:21** mpaam: Gal 6.18

Kálaad ábêê Pwôl nyó á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábêê mə Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábêê má Timotê ηgə nyîn ná Pwôl nyə á bə Róma ja nyó á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bə Pwôl ηgə jág jug mímbwugəd (2.9) a músə a tál fwó (4.10, 16). Nda nyó á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zə yə ná (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bə nyə fwámé múúd gwoong á cœlí yé (1.2), yə nyə mæcwûŋ.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akîba nə búgə Timotê jî nə ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye ó Jɔjɔ Lâŋ bwé də jug, də bwəma nə cúwáíí nə, a bándúlá Timotê ná a yímág nyúul ja məkəgəlu má bə yí, a gwána nda fwámé «mwâ zîmbî má Krîst», lwóya íŋkəŋ. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə ná a jíig ncê nə buud bwé də té mbeε ílís-lís nə ozhuyá nə isâ í də sá ná buud bwé wúg búgə dí wá. A mú ci ná a bég yuug jé, nyə Pwôl, a də cugə nda mílósú mí Zembî mí ηgə ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ηkəngúlá ηkəngula cé nyáméfwó tál yí, a ηgə lɔ Zembî muud nyə á ηgə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ηgə lwó ná nyə a má gwána gwáná á kaambələlə nə Jɔjɔ Lâŋ ná ndeé kə wóós máshíné má cug jé (4.7). A ηgə jî ja jêsh ná buud bwé lɔ kálaad éga wá bwé gwánág gwáná jəŋgú kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhín, ηgə gwána nə búgə, nə jísów, nə cœlí, nə nadâ.

Məbáda

¹ Mə wá ηgə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jî nə mə bág *muud lwámá mə *Krîst Yésus, shú ná mə bwíingug buud cug nyə á kaag ná a bá yə bwo wá Krîst Yésus yí. ² Má cilə wo Timotê mwân waam má búl cœl yé. Zembî Sónŋgú bá Cwámaba wúsú Krîst Yésus bwé ó sá wo mpaam, bwé ó gwág

wo cey lámád, bwé ó sá námə ná wo cágəg mpwogé.

Pwôl ηgə yə Zembî akîba

³ Mə ηgə yə Zembî ódá bwé á də yə gúmə yé akîba. Nyə námə wé má ηgə yə gúmə mitádúgá myâ lâm mí njúl mə fúbán yé. Má də wá wo mádí məjəgula dí ja jêsh, təo ibulú təo mimwásá. ⁴ Mə ηgə bul tédugá yé dwô, mə ka ηgə bul jî nə shwé dúgyág mə búlug bə nə məshusug. ⁵ Mə ηgə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəŋ, búgə ηgwúd nə ηgwúd mpáámbe gwô Loyís bá nyəŋgú woó Enís bwé á bə nə ndí yí. Mə ηgə mpu bábálé ná búgə jəŋg námə wé wó jî nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jɔjɔ Kéel

⁶ Gwé wé má bándúlá wo ná: ηgagú nə gwíing sâ Zembî nyə á yə wo ja má á bəd wo məbwé yí. ⁷ Nəcé *shíshim Zembî nyə á yə shé yí í cúgə shíshim ífwaas; í yidá bə shíshim í də sá ná muud búlug bə nə ηkul, nə cœlí, a də jwú nə lâm yé yí. ⁸ Ntó má ké ná wo ajáláyé nə gwág shwôn nə ηgələ bwiing lâŋ má Cwámaba íshé tām buud, wo nda námə gwág mə shwôn nda má jî mímbwug dí ná. Yidagú magulə ná wo júgug námə nda mə shú Jɔjɔ Kéel, shwé ηgə *búgula ηkul má Zembî. ⁹ Nəcé nyə wé nyə á cug shé, a jêw shé ná shé bág buud bé; nyə a shígé jêw shé ntó ná shé á fwo sá jɔjɔ mísóólúgú, í á bə nji nəcé nyáméfwó nyə á ηwa cigúlá ná a sá shé mpaam. Nyə á bwey cœlə shé mpaam nyəŋg kwon mə *Krîst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyəŋgú ja gaád nə zələ cugye íshé Krîst Yésus nyə á zə lwóya nyúul yí. Nyə wé nyə a má zə caam ηkul shwiy í á də bə nə ndí yí, a zə nə Jɔjɔ Kéel zə sá ná shé mpúg cug jî kú bá bwele shîn yí.

¹¹ Jɔjɔ Kéel dəŋg wá Zembî nyə á təl mə ná mə ηgəg nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nə zhíí mə jíígúlí búúd. ¹² Gwé wé má ηgə jísow minjugú yí; nji mə agwágé myo shwôn, nəcé mε mə mpú múúd má á má búgula yé; mə mpú bábálé ná a jî nə ηkul mpu baagula sâ jêsh má yə nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá ηwa gwo jwôw á məzhúgúlá.

1:1 1Tm 2.7 1:2 Timotê: 1Tm 1.2; 1Kr 4.17 1:3 Flp 3.5; 1Tm 1.5 1:5 Mís 16.1 1:6 bəd wo məbwé: 1Tm 4.14; 5.22 1:7 Rom 8.15 1:8 2.9; Rom 1.16 1:9 Ifz 2.8-9; Tit 3.5 1:10 Yuá 1.14; Tit 3.6 shwiy ... cug jî kú bá bwele shîn yí: 1Kr 15.20, 55, 57; Heb 2.14-15 1:11 1Tm 2.7 1:13 1.5; 1Tm 1.10 1:14 1Tm 6.20

¹³ Iciyá yâ obúbálé wó á lág nã mã yí, ñwag byo tâñ yuug, ñwag byo nã búgá nã cœlí í ñgá zhu wá Kríst Yésus yí. ¹⁴ Sâ wo á yíyow yí, wo ó baagula gwo nã kwíindyá má Ñkêñkê Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azî bêsh bwá á má myaas mã, tœm bæ Fizhêl bá Erãmozhên. ¹⁶ Cwãmba gwágúg njów búúd má Onezifôr cey lámúd. Nãcé nywáá nyã á ðã wá má ñkul nyúúlád, kú gwág má shwôn ná má jì mímbwugud. ¹⁷ Nyã á yida ñgã sý má nã zény ja nyã á wóós Róma yí, a mú kwey má. ¹⁸ Cwãmba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyã cey lámúd jwów á mãzhúgúlã. Wo ntãg wá má búl mpu bímbí lú kwíindyá nyã á kwíínd má Ifêz yí.

2

Pwôl ñgã cwîny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Kríst Yésus í lálushig wo! ² Sâ jêsh wó á gwág má á jíguli zhwoog owúshined bwá njúl yí, kalagú gwo, yã búúd wó má dúg ná bí abúgúlág wá, bãñ bwá bág nã ñkul má jígúlí bóólúgá búúd. ³ Jísówúg ðwó kow lú mínjugú tâñ nda fwámé zimbî má Kríst Yésus. ⁴ Muud ñgã sêy séy ízimbî yé, ja á cœl ná mása yé gwágúg nyã nywa yí, nyã ádé na nyiñgã kænd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwá ðã bwééd ñgwiimbe igwiimbî *tûm gúmá ñjî ja á ntó nda mácéxé má ígwiimbî má cí ná. ⁶ Mbeyé mãmpæg nyã á wáduga yé, nyã wá má jálá nã fwo tééd mwáágulã mpúmá. ⁷ Faasúg ísã má ñgã cí yí, Cwãmba nyã e sã ná wo wãmbúlág byêsh.

⁸ Wo ɔ tãdúgá Yésus-Kríst nyã á byêl mp-won buud má *Dávid dí, nyã á gwûm yé. Jójó Kéel má ñgã bwiing wá ñi. ⁹ Mã jì mímbwug dí nda zhilãngaané nãcé mã ñgãlã bwiing Milású mí Zembî myœñg. Ñjî, mã tœm bæ mímbwug dí, muud cugé nã ñkul wóólã Milású mí Zembî mãñkãda. ¹⁰ Gwá wá í sã ná mã ñgág nã jísow ísã byêsh, shú ná buud Zembî nyã a féesh wá bwá bílg cug Yésus nyã á zã nã ndí yí, bwá ka bá bæ nã milwané mí ábúle bwelã shîn yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlág jî ná: Ñkí shénõñ Yésus shé á yã,

shénõñ má bá námá nyiñgã cugã.

¹² Shé má ká yîm mányúúl, shénõñ ka bá jwú.

Shé má ká kílya nyã, a bá námá kílya shé.

¹³ Shé má ká bæ kú sã sã á cí yí, nywáá bæ námá ñjî abúgúlág, nãcé a cugé nã ñkul kílya nyáméfwó.

Wo ñgã sêy mísh má Zembî dí

¹⁴ Báásúlág búúd ísã íni. Yîmbúlíg bwo mísh má Zembî dí ná bwá bág kú ðã bæ ðãlã bigas íciyá ná ndéé mbigas kã nyã ózhuyã. Sã jœñg í akwííndé tœ sã, í yida kweemushi búúd bwá gwágulã wá. ¹⁵ Wáág ñkúl ná wo dúg nyîñ mísh má Zembî dí ná wo má ntõ mãkugulã, wo jì sóol mãsáal cugé nã sã shwôn yé, sóol mãsáal ñgã bwiing búbalé má Zembî mbií í jéla yé. ¹⁶ Wo nda ðã kænd mãlwê mbéé zhizhe mikaand mí ñgã lúmbuli nã búgá myáád. Buud bwá ðã lãs mbií mikaand myœñg wá bwá bá ñgã kã ñjî shwóg-shwóg nã Zembî. ¹⁷ Iciyá byãñ í bá ðã ðã búúd nda fãñ ñkwaambá í ðã ðã múúd nyúúl ná. Imene bá Filêt bí mbií búúd wœñg. ¹⁸ Bwá ñgã jaaw buud ná gwúmúshilã sã ñgã cí ná Zembî mã bá gwúmushi búúd yí í á má bwey bæ. Ja bá ñgã cí ntó yí, bwá má shwáda wú óbúbáléd kã koogá, bwá ñgã sã ná bóól búúd búgá í shwágúság.

¹⁹ Ñjî, tœ jî tœ jî, lal-lal lámuga Zembî nyã lâm yí, jáá jî ná námá ná shîm; Zembî nyã á cilã cínœñg lámuga jœñg dí ná: «Cwãmba mã mpú búúd bí búúd bé wá», a nyiñgã námá cilã ná: «Muud yêsh má ðã kãmb Cwãmba yé má jéla nã béégya nã olíñgã».

²⁰ Ñjów má fwámé múúd í ádé bæ ñjî nã ishúyá bwá á lúla nã or ñkí ntãg kwóógú bwá ðã lúla *mwaanê nã ndí yí; í ðã námá bæ nã byœñg ísã bwá á caag nã ilí yí, nã byœñg bwá á mœ nã yagá yí. Bíl bíse byœñg bwá ðã balan nã ndí mãfwála mã gúmá dí yí; bílúgá, bwá ðã balan nã ndí ja í cugé fwála gúmá yí. ²¹ Muud mã myáás bów-bôw mínjígúlã mã ámã ñgã cí míni yé, nyã é bæ shúyá gúmá. Muud wœñgã nyã é bæ ñkêñkê

1:15 4.16 **1:16** Onezifôr: 4.19 **2:2** 1Tm 1.10; 4.14 Flp 1.12-14 **2:10** Rom 5.2; Kol 1.24 **2:11** Rom 6.8 1Tm 1.3-7; 6.4; Tit 3.9 **2:15** 1Tm 1.10 **2:16** 1Tm 1.4 Rom 9.21 **2:21** 3.17

2:5 4.7-8 **2:8** Rom 1.3-4; 1Kr 15.4 **2:9** 1.8; Ifz 3.1; **2:12** Mat 10.32-33; Rom 5.17 **2:13** Rom 3.3-4 **2:14** **2:17** Imene: 1Tm 1.20 **2:19** Ilñ 16.5; Yuá 10.14 **2:20**

múúd, a bæ næ mffí shú má Zembî muud njów, a bæ kwéésha ná búsa næ nkul balan næ nyə shú wúl jəjə sóólúgú wêsh.

²² Túbág íyéesh í ngé bul julə mäsás næ mæncwámá yí; wo yida sọ ná wo cügəg cug á tətəlí, cug búgá, cug ceełí, cug á ná shee. Binŋ buud bwé ngé jŋw Cwámaba næ milám fúbán wá, bi cügəg gwo næ lâm wêsh. ²³ Dugú ban sênúsálə búúd bwé du sênusa mákəl kú næ wúmbulé nda mikás yí. Nəcə sênúsálə mákəl wəŋgú í ábweyé næ du shúgula ózhuyá. ²⁴ Í njúl ná sóol mäsáal mæ Cwámaba nyə ajəláyé næ du bæ næ ozhuyá, á jəlá næ yidá bæ næ osusa næ muud yêsh, a du mpu jígúli búúd, a du bæ næ jilálə lâm. ²⁵ A jəlá næ du sá ná, bəŋg bwé sá nyə oŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shee, a ngé bwánd ná ka Zembî nyə é yə bwo fwála ná bwé céndúg mítédúgá ná ndeé bwé zə mpu óbúbálé, ²⁶ bwé mú nyingə bii fwámé mítédúgá ná ndeé bwé mú cugya wú nkwaanğ mæ Njwú məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwé dág gwág nji næ nyə yí.

3

Bów-bôw isâ í bá sŷ mwów mâ məzhúgúlâ dí

¹ Mpug ná mwów mâ məzhúgúlâ dí, mósól məfwála mə bá bæ nkí lal cug. ² Nəcə buud bwé bá bæ næ íbí, bwé bul ceeł *mwaanê. Bwé bá bæ næ bəgəwa, bwé du nkêny mányúul, du *lás næ Zembî bwaasúle mpu, sá obyəl bán məlwə, nda du lə mánywa, kú gwəğ Zembî. ³ Bwé bá bæ næ nkéd, bwé ábúle du magulə juu búúd, bwé bá du sá íkúdgú, du sá ísâ næ jwuŋ, du bæ næ mənyaan, kú ceeł mánywa. ⁴ Bwé bá du bæ ngwól kusha ngwól, ngwól kusha ngwól, bwé bá bæ nda bwé cúgə næ milúu, du jág nkêny mányúul, bwé bá ceeł məshweesh mə cug ntə Zembî. ⁵ Bwé bá du nyín nda buud bwé ngé gwəğ Zembî wá, nji bwé nda mpu nkúl mə Zembî í du cénd búúd yí. Wo ə bá du tŋw búúd bəŋg shwóg-shwóg.

⁶ Bóól bəŋg bwé du kyey næ minjígúlá myán mínjów minjów; budá bwé ngé wáduga næ kúdá lú *misám, íyéesh mimbii mimbii í ngé kə næ bwo cę kə næ bwo cę wá, bwé du biil mínjígúlá myəŋg dí, nda óshú bwé du biil nkwaanğ dí ná. ⁷ Búsa nji bwé ó du nwa mínjígúlá, nda ka bwele mpu óbúbálé. ⁸ Námə nda Zhanés bá Zhambres bwé á lúmbuli næ Moyíz ná, ntó námə wə óyígúli bəŋg bwé ngé lúmbuli næ óbúbálé yé. Mítédúgá mí mú bwo oncúg-nculé milúúd, ján búgá í á mə yə íyíy-yíy. ⁹ Nji, sóólúgú wán í ábúle bugəban, nəcə buud bēsh bwé é mpu ná bāŋ bwé ngə cugə íwushí dí námə nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni isâ wó á jíg mədí yí

¹⁰ Wəe gwó kóómb dí, wo á bę minjígúlá myám, wo nwa kuú njəond wám, wo mpu íyug mə ngé yigula yí, næ búgá jám, næ cug mə ngé cugə kú næ milámusa yí, næ ceełí jám, næ zény mə jí næ ndí shú kálə shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwé á wáamb mæ næ cúwálí ná, wo mpú bímbí jugúlə mə á jug Antyósh næ Ikóniyum næ Lístrə yí. Byáyé ífamuga mə áshígé jisəw yí? Nji, isâ íni byēsh í á tēem ngə wáamb mæ, Cwámaba nyə á ngə sá ná mə fáámug. ¹² Mpug ná buud bēsh bwé céel cugə cug í yə Zembî gúmə kwonğ mæ Yésus-Kríst wá bwé bá bwəma næ cúwálí. ¹³ Nji, bəŋg bí mímbəwəlú wá næ bəŋg wā məshígá bwé bá yida ngə jág bul sá məbŋw, bwé ngé yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwé ngé námə yílw.

¹⁴ Wəe gwó kóómb dí, nadagú næ isâ wó á jíg wo magulə næ lâm wŋ yí; wo mpú ntəg buud wó á jíg isâ byəŋg bwédí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myəŋg mí næ nkul sá ná muud bəg næ fug shú cug búúd bwé ngé bii næ búgúlálə Yésus-Kríst yí. ¹⁶ Zembî wə nyə a lwó buud cilyá wēsh bwé á cilə yí; ntó, cilyá wēsh wúsa næ mffí shú jígúli búúd óbúbálé, næ bágúlálə íwushí, næ ságúlə yíl búúd íwushí dí, næ jígúli búúd cug

2:22 1Tm 6.11   2:23 2.16   2:24 1Tm 3.3; Tit 2.7-8   2:25 1Tm 2.4   3:1 1Tm 4.1; 2Pr 3.3; 1Yn 2.18; Yúd 18
 3:2 Gal 5.19-21   3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit 1.16   3:6 Tit 1.11   3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5
 3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5   3:11 Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugúlə mə á jug: Sôm 34.20; 2Kr 11.23-29   3:12 Mat 16.24;
 Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3   3:14 2.2; 1Tm 1.10   3:15 Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21   3:17 2.21

á tútəlí, ¹⁷ shú ná muud má Zembî bág nə ŋkul kwag sâ jêsh, sá nda fúfə nyə shú sále sóólúgú wêsh wí ŋkí nywa yí.

4

Timotê bwíngug Jəjə Kéel

¹ Mə ŋə lās nə wo mísh má Zembî bá Yésus-Kríst dî. Mə lās nə wo, námə nda *Kríst Yésus mə bá nyíngə zə ná, námə nda á bá zə sám̄b búúd milésú təə mímbimbə təə mikuwó ná, námə nda á bá zə təl íjwúga byé ná. ² Mə lās nə wo ná, cúndág Ciyá má Zembî, báásúlág təə fwála í jəla, təə í ajéláyé; dugú lwó búúd iwushí byán, dugú jum, də cwíny; ísâ íni byêsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jíngúlílə. ³ Nəcé dúl fwála í bá bə, buud bwé ábúle ná də cəel gwág fwámé njíngúlá. Bwé bá yidá də bə íyéesh byán, də seɛngya nə oyínguli bwé də jaaw bwo ísâ í də lugə bwo málwád yí. ⁴ Bwé ábúle ná də kənd málwə óbúbáléd, bwé bá yida də gwágulə míkaaná. ⁵ Nji wɛɛ dugú cunal iyéesh byô ja jêsh, wo ə jíśw micún, wo ə wá nyúúl bwíingúlə Jəjə Lánúđ, sá ísəy byô mbií í jəla yí.

⁶ Mɛɛ mú nda cúdu bwé zə cígə yə Zembî *mətúnuga yé, wəla lú njəond dām í má wós. ⁷ Mə á má gwána jəjə gwáná, mə má casulə kúlé má á ŋgə ju yí, mə a má baagulə búgá. ⁸ Tééd kíkídíga, *túm gúmá í músə mə ŋkwəmsá, tím gúmá í lwó ná Zembî má ci ná mə jí tútəlí yí. Cwám̄ba, muud jí sémbye milésú atútəlí yé, nyə wə má bá yə mə yuug jəng jwəw dəngúd; nyə abúle yə nji mə, a bá námə yə bəng bēsh bwé ŋgə cəel ná a nyíngəg zə wá.

Isâ í lám

⁹ Wáág ŋkúl ná wo lálug zə kwey mə. ¹⁰ Démas má myaas mə nəcé a jág bul cəel cug á mwəw mága. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ə ŋwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwínd mə ísəyúd. ¹² Mə a má kənd Tishik Ifêz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ə bá zə nə mə káándá yəŋ má á lúgə Truwás wə Karəpus yí; wo ə bá námə zə nə okálad,

bul bə ná ndéé bəng bí síyá nə ikúúdu í cúdu wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambá nyə á bul sá mə məbəw. Cwám̄ba mə bá yə nyə myəna myā misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ə də námə káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbuli nə kéel dúsú.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwə nyúúl mpáanzə milésú yí, mə a shígé bə nə muud mə kwínd mə, buud bēsh bwé á myaas mə. Zembî kə juu bwo nə bów-bəw sóólúgú wán wəngúd. ¹⁷ Nji, Cwám̄ba nyə a shí kwínd mə, nyə á ləushi mə mbií á ná mə á bwíing kéel dé dēsh, mə sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə májə má zh-wambánkwuŋ dî. ¹⁸ Cwám̄ba nyə e bá námə də yíl mə bíl ísâ í mábəw byēsh dí, a mú bá sá ná mə kág nyí Faan dé á gwówád kú shwúg júś kú bwíim bəngú. A bág nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

Məbádá

¹⁹ Wo ə bádá mə Priska bá Akilas nə njəw búúd má Onezifôr. ²⁰ Erást nyə a lúg Kərənt, mə a lúgə Trofím Milêt a ŋgə bwás. ²¹ Wáág ŋkúl ná wo zəg ŋkwán nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwáang bēsh bwé ŋgə báda wo. ²² Cwám̄ba jíg nə *shíshim wô! Zembî kə sá bí mpaam.

4:1 Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 4:2 Mis 20.20, 31; Tit 1.13 4:3 1Tm 1.10; 4.1 4:4 1Tm 1.4 4:6 Flp 2.17; 2Pr 1.14 4:7 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 4:10 Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 4:11 Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10 4:12 Tishik: Kol 4.7-8 4:13 Mis 20.6 4:14 Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 4:16 1.15 4:17 Dan 6.21; Sôm 22.22; Mis 1.8; 23.11 4:18 2Kr 1.10; Flp 1.19-20 4:19 Priska bá Akilas: Mis 18.2 Onezifôr: 2Tm 1.16-17 4:20 Erást: Mis 19.22; Rom 16.23 Trofím: Mis 21.29 4:22 Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə Títus yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bə váál krísten á né nyə a shíge bə kúl Oyúden dí (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námé sá nkambulə mpédúgá Pwôl bənêñ nə obúgala wá Kərênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cilə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləom bwé jów ná Kərênt yí; í á bə Pwôl mé tál ná a ngég nə fála ngə kwambulə isâ yâ Dɔ́ á nŭñ nkwaamá nyəngé dí (1.5).

Pwôl mə bwey lwó shug lə kálaad ná námé mətédúlé mə cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógú, a lwó kuú njəond múúd mə jəla bə nə ndí shú né bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ́ yí (1.5-16). Lúú ábèê wúsə məcwŭñ á ngé cwŭny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúđ nyə é bá də bwəma nə ndí Dɔ́ dí yí: nə icwúcwúúl í búđŭm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwŭny míngwəəl wá), nə məncwámá, nə məlwaá (2.1-15). Lúú áléel í nyiŭgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə né shéé ngə kwanz mbéégí mánkəómú yí (3.1-11), né ndéé, a mú kə shínal kálaad nə məcwŭñ nə məbáđá (3.12-15).

Oləye ɔ kálaad éga búsa nə nkul leel gwág né Pwôl nyə anğé nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəméfwó yí. Isâ á ngé lás cínəng yí bísa isâ í dúgyá nə Dɔ́ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəond ótówe ɔ shwóg, nə kuú njəond obúgala bēsh.

Məbáđá

¹ Mə Pwôl, mə ji lwaá mə Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Kríst né mə nkényúg mbag á sálə né miféeshá mí búúđ myé mí bəg nə búgə. Mə ji ná mə sáág ná buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó ná muud mə kənd lám wə Zembî wá. ² Í bəg ntó shú né bwé ngég nə bwánd nə búgə né bwé bá cugə cug á

kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəngú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembî nyə ádé bwelə bwiing ijó. ³ Ja dññ fwála í á wóós yí, nyə a sá ná buud bwé mpúg nkəagə nyə á kaag nyəngú. Lññ wəng wə Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy né mə ngég nə bwiing yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Titus, mwán waamə kóomb á búgə sə bēsh ngə *búgula yí. Zembî Sónğú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé ɔ sá wo mpaam, bwé ɔ sá námé né wo cugə nə mətəla.

Titus mə jəlá nə táág isâ yâ Zembî Kərênt

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nŭñ Kərênt yí, í á bə shú né wo shínúg táág isâ byēsh, wo təl ócúmbá buud ɔ *Dɔ́ mə Zembî míngwəla myēsh dí nda mə á ci né wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud mə jəlá nə bə múúd ngə cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəlá nə bə ngwŭm mə mudá ngwŭd. Bwán bə bwé jəlá nə bə obúgala, bwé nda bwelə bə nə njagə né bwé ngə bə nə intíwáí, nkí ntəg né bí nə məbún. ⁷ Í ka jii ná tówe shwóg mə də fála Dɔ́ yé bəg kú nə sá á jumúg, nəcé a ji tówe shwóg mə Zembî. Nyə ajəlayé nə bə mbií múúd í də téduga né nyəméfwó ji nə nkul sá sá jēsh yí, kú bə mbií múúd í də kuya mpimbə yí, kú bə ngule məlwəg, kú bə múúd icwoomb, a nda də sɔ́ *mwaanə nə məcíí míshúđ. ⁸ A bəg muud mə də mpu ņwa ójón yé, a dúgə cəel isâ í ányunywaá, a də cunal íyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dúgə sɔ́ nji sá Zembî mə gwág nywa yí, a də mpu jwú nə lám. ⁹ A jəlá nə bə múúd mə wá lám njíngúla ábúgáləg sə ngə jínguli yíđ. Ntó, nyə é bə nə nkul mə bándəlá búúđ né bwé bəg fwámé njíngúla, a lwó búúđ ɔ ónkwaad iwushí byəñ.

Bəw-bəw mínjúgúla mí jəlá nə shŭn

¹⁰ Mə mpú né zhwoğ obúgala bí nə məlwə; í bul bə né ndéé sámbá *Oyúden bwé á magulə Yésus wá. Bwé də sá mikaand kú nə wúbulé, də shiig buud nə myo. ¹¹ Í jii ná wo júwaləg bwo mimpu, nəcé bwé ngə təl minjów mí búúđ oncindí né shwuu nə ngələ jínguli bwo isâ bí kú jəla yí; bwé ngə jínguli isâ byəngú nji shú né bwé bəg nə myána bəw-bəw zhí jəngúđ. ¹² Wúl mbyágá á Kərênt í á

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7   **1:2** 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18   **1:3** 3.4; fwála í á wóós: 1Tm 2.6   **1:4** Titus: 2Kr 2.13; mwán waamə: 1Tm 1.2   **1:5** Mis 14.23   **1:6** 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4   **1:9** 2.1; 1Tm 1.10   **1:10** 3.9-11; 1Tm 1.3-7
1:10 1Tm 1.6   **1:11** 1Tm 6.5; 2Tm 3.6

da cúndə micúndá yí í á cí ná: «Buud ɔ Kərêt búsə ja jêsh nji bwiingúlə ijǝǝ, nji gwǝǝ-gwǝǝ mílám nda onkweny, milulám da téduga nji dæg.» ¹³ Ciyá nyə á ci jɔɔngú jí búbálé. Né ndeé, nkáándúg nə bwo fwámé nkáándúlə, bwá bág nə fwámé búgə, ¹⁴ bwá nda kənd mílám mbeé míkanda mí Oyúden dɪ, bwá nda bɛ mácɛɛ mə búúd bwá ngə ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwǝ-fwǝ wá, isá byêsh bí námə bwo ná fwǝ-fwǝ; nji, shú bɔɔng bí nə nyéé wá, bwá ngə ban nə bwá abúgúláyé wá, kú nə tɔɔ sâ jí bwo ná fwǝ-fwǝ, fɛg nyán nyí nyéé nə nyéé, lám wán nyéé nə nyéé. ¹⁶ Bwá ngə cí ná bwá mpú Zembî, nji isá bwá ngə sá yí í njúl sâ shús. Bwá cúgə á cɛelúg, bí nə məbún, bwá cúgə nə nkul bwɛɛ sá sâ ányunywaâ.

2

Minjǝgúlá shú ócwámbá buud

¹ Wɛɛ jaawúg búúd nji sâ í ngə bwəma nə fwámé njǝgúlá yí. ² Cíng nə ocwámbá buud ná bwá dág cunal íyéesh byán, bwá jəlá nə mpíya nə gúmá, cugə cug íkəŋ, bwá jəlá nə bə nə lal-lal búgə nə məma cɛelí, nə fwámé jísów. ³ Cíng nə ocwámbá budá nə bwá cúgəg námə mbií cug Zembî mə gwág nywa yí, bwá nda da cí búúd iciyá í bɛwá lí bwo mílám yí, bwá nda bə málwaá mə málwəg. Cíng nə bwo ná bwá dág bə nə jɔjɔ məcwún, ⁴ shú ná bwá jǝgúlíg mingwəɔl mbií bwá jəlá nə cɛel ógwúm bán nə bwán yí, ⁵ nə mbií bwá cúgəg cug íkəŋ yí, bwá baagulə mánnyúl nji shú ógwúm bán, kənd mílám ísɛy yá mínjów myánúɔ, bə nə jɔ məfúlú yí. Bwá ɔ jǝgúlí ngwəɔl wêsh mbií á jəlá nə magulə ijwúga í ngwúm yé, shú ná buud bwá nda *lás nə Mílésú mí Zembî bwaasálə mpu.

Minjǝgúlá shú ngwíinzhá

⁶ Yáágúg nə mənɔwámá nə mə cúgəg cug íkəŋ məzhí məsh. ⁷ Woméfwó téédúg sá nə bwá ngəg yuug mísóólúgú mí ányunywaâ wódí, wo da bə tətəlí ja wó jǝgúlí bwo yí, wo nwa mínjǝgúlá myô nə məjilə. ⁸ Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bəg kú nə mədana, í

bəg iciyá búúd bwá cúgə nə nkul jum wo nə ndí yí. Ntó nyə e sá nə buud bwá ngə lúmbəli nə sá wá bwá bəg kú nə zhí ná bwá mpyaam sâ, bwá yidá bə nə shwôn.

⁹ Yáágúg nə məlwaa nə mə maguləg ijwúga í ómása bán məzhí məsh, bwá sáág nə ómása bán bwá gwágúg bwo nywa; bwá nda da fadulə íciyá nə ómása bán. ¹⁰ Bwá nda da júwo ómása bán isá; bwá yidag bə bwo buud ɔ abúgúlág ija byêsh. Ntó nyə e sá ná, njǝgúlá sá ngə jǝgúlí shú mə Cugye wúsú Zembî yí, buud bwá ngəg wə nə gúmá.

Zembî nyə a mə lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembî nyə á mə lwóya mpaam nyé í ngə yə muud yêsh cug yí. ¹² Mpaam nyɔɔngú í ngə jǝgúlí sâ nə sâ bánug cug á kú bish Zembî, sâ ban íyéesh yá cug ga; ntó sâ mú cugə cug íkəŋ wa kala búúd gaád, cug á tətəlí, cug á kəndúlə lám wá Zembî. ¹³ Sá mə jəlá nə cugə ntó té sâ ngə bwánd jɔjɔ jwôw mə Cwamba nə búgə yí. Nəcé jwôw dɔɔngú, Zembî wúsú ánání, Cugye wúsú Yésus-Krist mə bá lwóya mílwanə myé. ¹⁴ Nyə a yána nyáməfwó shú dúsú, zə yíl sâ mánnyámá mə cug sá á ngə cugə kú bish mácɛɛ yíid, zə fúb nkúmba kúl búúd, kúl búúd í é da bə nkəwəməsá ja jêsh ná í sá jɔjɔ mísóólúgú yí.

¹⁵ Sâ wó jəlá nə jaaw búúd wáni. Dugú cwíny búúd, da nkáand nə bwo nə mpəl gwó jêsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okrísten cug ágúgwáan ján

¹ Báásúlég óbúgula bəsh nə bwá nda da sá lal lúu nə micí nə otówe ɔ shwóg, bwá máguləg ijwúga byán, bwá da bə nkəwəməsá nə bwá sá sâ jêsh jí nkí nywa yí. ² Bwá nda mpyaam múúd, bwá dág sásulə ózhuyá, da bə nə yéesh nkəwəmbulə, da bul cugə nə muud yêsh nə sheɛ. ³ Shé mpúgá nə shé á fwo námə da bə kú nə fɛg, nji mingáádə, ngə bɛ bów-bów məzhí, iwímbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mimbii mimbii í á bii shé mikwám; shé á bə nə gwólə mílám, nə

1:13 2Tm 4.2 1:14 3.9; 1Tm 1.14 1:15 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 1:16 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 2:1 Ifz 5.21-6.9; 2:1 1Tm 1.10 2:2 1Kr 13.13 2:3 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 2:5 Ifz 5.22-24 2:6 1Yn 2.14 2:7 1Tm 4.12; Flp 3.17 2:8 1Pr 2.15 2:9 1Tm 6.1-2 2:10 3.4 2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16 2:13 1Kr 1.7; 1Te 1.10 2:14 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 3:1 Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 3:3 1Kr 6.11; Ifz 5.8 3:4 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tít 3.6

iwímbúg, nda bæ sâ múúd jí nà ñkul cœel yí, shé á ñgə mpiiya shémé nà shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jə lâm jé nà cœlí jé á ñgə cœel buud bēsh yí, ⁵ nyə á cug sâ, kú bæ nəcè sá sálə mísóólúgú myâ tútəlí, ñji nəcè nyə á gwág sá cey lámúd. Nyə á cug sá nà ñgusa nyə á gusa sá yí, nà séy Nkēñkē Shíshim nyə á sēy yí. Nəcè ñgusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkēñkē Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wəəng nyúúlád mən̄kund mən̄kund kwon̄ má Cugye wúsú Yésus-Kríst. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ñgə bwánd nà búgə ná sá má bá bii yí, nəcè a má ci mpáam nyé dí ná sá mú otátəlí ɔ búúd.

Məcwûñ

⁸ Ciyá ni jí abúgúlág. Má ka jii ná wo lásúg gwo nà ñkán̄, buud bwə ñgə *búgula Zembî wá bwə mpúg shimal sálə jəjə mísóólúgú. Ntó jí jə sâ, í njúl nà mfíí shú búúd bēsh. ⁹ Nji, wo ɔ də kwanz mbeé sēñsálə mákâl, nà lələ mábyél ná lə lə kú nà məshíné*, nà ozhuyâ, nà icigə-cigə buud bwə də ñgə ci shú máccəx má Moyíz yí. Isâ íni byēsh í cúgə nà mfíí, bísə ocwûd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mən̄kəomá yé, wo ɔ ñkáánd nà nyə ja áshúshwóógú, wo ñkáánd ja ábēē; ñkí a kə shwóg í, bí béégya sámbá nà nyə. ¹¹ Mpug ná mbií múúd wəəng má ñwa bów-bów zhíí, sálə á ñgə sá *misám ni, a ñgə gwílya nyəməfwó.

Məbádá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dúg ñgwól á bwo mə wós nūñ, wo ɔ bá læl zə kwey mə Nikopolis, nəcè cínəng wə má má cœlə ná mə kə cín̄guli ñkwân yé. ¹³ Wo ɔ sə ná sâ í bág kú fúfə lwóya bwə jów ná Zénas yé, bá Apolos njəənd bwə é sá yíid. ¹⁴ Í jii námə ná omínyəñhú búsú bwə jígúg dúlə shimal sá jəjə mísóólúgú, də ju míkúlé mí wós məshíigá myá shú ná bwə bág kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud bēsh sən̄ñ búsə wa wá bwə ñgə bádá wo. Wo ɔ bádá óshwə búsú sən̄ñ sá bí nà búgə ñgwûd wá.

Zembî kə sá bí bēsh mpaam.

3:5 Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3   **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14   **3:7** Rom 3.24   **3:9** 1.10-16   **3:9** 1.14; 1Tm 1.4   * **3:9** Oyúden bwə á də baagula məbyél mán̄ micilyá, də lə micilyá myəəng mísəon, sá jəəng wə Pwól ñgə ban na yí.   **3:10** Mat 18.15-17
3:12 Tishik: Kol 4.7-8   **3:13** Apolos: 1Kr 1.12   **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

Kálaad Pwôl nyé á cilə Falmôñ yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Falmôñ yí

Falmôñ nyə á bæ fwámé múúd, nyə á ka cënd kuú njəond búgula Yésus, je bæ Dɔ́ á Kolósia dî. Nyə á bæ shwə mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dî. Onezîm nyə á ka námá zə bæ krîsten. Pwôl mú ka zə ηwa cígúlá ná a nyiñg kənd nyə wə mása yé, a ka cilə mása wəñg kálaad éga, ná a lógúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Falmôñ nə buud bənáñ bwə ηgə ji wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgə nə zəny Falmôñ jí nə ndí yí (4-7). Ná ndeé, a mú ka jaaw sâ á ηgə jii ná Falmôñ sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábádá má məshíné dî, Pwôl ηgə cwééd zhwoğ buud á ηgə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dí wá, jí nə ηkul bæ ná Onezîm wə nyə á kə nə okálaad obá bəsh, nə nyəñg á Kolósia, nə yé mə Falmôñ.

Ja wó lɔ́ kálaad mə Falmôñ yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu ηwa shwə yé Falmôñ nə mətag: kú yímbúli nyə nə təə sâ, kú yə nyə ηkúmba wáda, a ηgə mpu ná Falmôñ jí nə ηkul ban sâ á ηgə ci nyə yí. Pwôl mə lwó ná, cēlí Krîst nyə á cēl sá yí, í ηgə fēen sá məñkenya ηgə kwambulə wónğó mpádúgá sá buud.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dí nəcé ηgələ sēy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwááñg Timoté sá ηgə cilə wo, abábə wúsú Falmôñ, wo muud ηgə námá béduga nə sá ηgələ sēy nə Yésus yé. ² Sá mə cilə námá mwááñg-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoñg wúsú ηgələ lúmbuli dəəmb. Sá mə cilə námá *Dɔ́ lú óbúgula í də sēñgya Falmôñ dí njów yí. ³ Sónğú wúsú Zembî bá Cwám̄ba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá ná bí cúgəg ná shēē.

Falmôñ nyə á bæ nə fwámé cēlí nə fwámé búgə

⁴ Mə də yə Zembî waamá akíba ja jēsh mə tédúgá wo mádí mójəgula dí yí. ⁵ Mə də yə Zembî akíba ntó nəcé mə gwág nə wo ηgə kə shwóg nə búgúlálə Cwám̄ba Yésus, wo ηgə námá lwó ná wó cēl búúd bēsh Zembî nyə a mə fēēsh wá. ⁶ Mə ηgə jəgula nə Zembî ná búgə í ηgə sēñg shwə yí í wúmáğ, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krîst mə sá sá má. ⁷ Mwaañg, mə ámə bul bæ nə məshusəg, nyúul bul bæ mə nə ηkul nə dúgúlə nda cēlí gwó í mə ləushi okrîsten mənyúul ná.

Falmôñ nyiñgəg ηwa Onezîm

⁸ Ná ndeé, mə jí nə zhií kwonə mə *Krîst dí ná mə yímbúlig wo ná wo sáág gúl sâ. ⁹ Nji, tēem bæ ntó, mə yida téég wo məbwə nəcé cēlí Zembî ηgə yə sá yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd hí, mə njúl nyiñgə bæ mímbwug dí ja gaád nəcé mə ηgələ sēy nə Krîst Yésus. ¹⁰ Mə téég wo məbwə shú mə Onezîm. A músə mwán mə ámə byá cəg krîsten dí mə njúl wa mímbwug dí yé. ¹¹ Nyə a shígé fwo də bæ wo nə mfíi ja bíná bí á fwó də cəgə yí; jaá ga dî, a músə shwə bēsh nə mfíi.

¹² Mə nyiñgəg nyə ná a nyiñgəg zə wódí, a ηgə zə tâñ nda gúl kúl nyúul jâm. ¹³ Mə ámə nywá yidá jii ná a jíg wa mádí koogú té mə jí mímbwug dí nəcé Jɔ́ɔ́ Kéel yí, a ηgəg nə sēy nə mə jilá gwó dî. ¹⁴ Nji, mə shígé cēl ná mə sá gúl sâ shwə nda fwo bæ cún; mə acéélé ná wo sáág mənywa yímbúlíd, í jii ná wo sáág nə jɔ́ɔ́ lám. ¹⁵ Jí nə ηkul bæ ná Onezîm nyə a béegya nə wo búbaalé fwála shú ná wo nyiñgəg ləg nyə kandəgə kandəgə. ¹⁶ Nyə ányñgəyé ná bæ wo lwaá, nyə é ntɔ́ lwaá, nyə é bæ wo *mínyəñhú wó búl cēl yé. A mə bæ mə abábə, nyə é nyiñgə bul bæ shú dwó dî; nəcé, a jí fwo bæ múúd woó, a mə nyiñgə bæ krîsten nda wo.

¹⁷ Gwə wə mə cēl ci ná, ηkí wo mpú ná mə jí wo shwə, ηwáág Onezîm nda wó jí nə ηkul ηwa mə ná. ¹⁸ Nkí nyə á byaagulə nə wo, ηkí ntāg ná a jí nə wo mpwálá, ləg ná mə wə mbíd wo nywo. ¹⁹ Mə Pwôl mə ηgə cilə nə mbwə wām ná mə bá jəna wo mpwálá

1:1 Timoté: 1Kr 4.17   1:2 Rom 16.5 Arship: Kol 4.17   1:4 Rom 1.8   1:5 1Te 3.6   1:6 Flp 1.9; Kol 1.9-10
1:7 Rom 12.10; 2Kr 7.4; Heb 13.1   1:8 1Tm 6.1-2   1:9 mímbwug 1; Ifz 3.1   1:10 Onezîm: Kol 4.9 mwán: 1Tm 1.2
1:13 Flp 2.30   1:14 2Kr 9.7; 1Pr 5.2   1:16 1Kr 7.22; 1Tm 6.2   1:19 1Kr 16.21

nyɔɔŋg; mə abúlé cɛɛl nyiŋgə jaaw wo ná cug gwô jì námé wo mpwélá wó mbíd mə yí.
²⁰ Nə ndɛɛ mwaanŋ, ság mə kwíindyá mə ŋgə jì wo ni jíná mə Cwám̄ba d̄i; námé nda shwé bí ókr̄isten ná, səlɔg mə lâm shí.

²¹ Mə ŋgə cilə wo kálaad éga mə njúl nə búgə ná wo é sá s̄a mə ŋgə j̄ii ná wo sáág yí; mə mpú ná wo é sá mə is̄a c̄j̄ j̄ini. ²² Mə j̄ii námé ná wo kwám̄bəlɔg mə bwágá, mə ŋgə dúg ná shé wál bá zə nyiŋgə dúgyá, məjəgula mún mə ŋgə gwíig.

Məbáda

²³ Ipafras muud sá jì mímbwug d̄i nəcé ŋgələ s̄ey nə *Kr̄ist Yésus yé ŋgə báda wo.
²⁴ Buud ó gwoonŋ ís̄ey b̄am Márkus, nə Aristárug, nə Démas, nə Lúkas bwé ŋgə námé báda wo. ²⁵ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kr̄ist í j̄ig b̄idí.

Kálaad bwé á cilə Wəheburê yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálaad éga yé nyə e táduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə míláj mí Zembî. Mətédálé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwé cilə yé. Nji məbədə mäsə ímpánzə yâ məshiné mé lúu 13 wə mé sá ná muud mpúg ná jísə kálaad ná bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándalə okristen ná bwé kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mácçé mé Moyíz dî. A ka ngə lwó bwo ná cug mə Krîst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd básə nə nkul táduga ná í də cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na námə lwó mətédáléd ná Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Krîst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma máŋkəw məlól:

- (1) Krîst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olóye bwé nádag búgəd (10.19–12.11).
- (3) Baalé məcwûŋ nə ibwádán (12.12–13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág íí, Zembî nyə á də lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhií á *buud ə micúndə bé. ² Né ndeé, mwów má məzhúgúlá mága dî, a mə lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəŋgə wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mə təl nyə ná a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwané mí Zembî dí yí, a ji zhigîm mbəŋla mə Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwê mənchwûm mə Zembî á nkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembî mə ntə wəéŋgəles

⁴ A ntə *wəéŋgəles, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán. ⁵ Mpugá ná Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgəles ná: «Wo ji Mwân waamê, mə mə byá wo múús». Nda námə

nyingə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgú, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəéŋgəles ó Zembî bēsh
bwé kúdúg məmpwoombá
mándəlúd yə nyə gúmə.

⁷ Nyə á ci shú wəéŋgəles ná:

A də sá ná wəéŋgəles bé bwé bág nda fufê,
a sá ná osól ə mäsáal bé bwé bág nda ngwiile
kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú mə Mwân yé ná:

Yé Zembî, ijwûga byô í bá ji kú nə zhúgá.
Otátəlí wə bwé ngə lwó nə wo ngə jwú nə
faan dwô.

⁹ Wo á cəel otátəlí, wo mpii fúlú a kú bish
mácçé;

sâ jəŋgə wə jí ná, yé Zembî,

Zembî woó nyə a gwáágalə wo məwúdə mə
máshusəg;

ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ə gwoŋg
bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwámba, mətédálé dî, wo wə wo á fwə
shí,

wo a sá námə jəŋ nə məbwé mwô.

¹¹ Isâ byəŋgə byêsh í bá shîn,

nji wəe njul kú nə zhúgá;

byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwé də báág jud ná.

Haaw. Í bá shîn cénd nda káándá.

Nji wəe wo njúl nji mbií ngwúd,

mimbú myô kú bwəle shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námə ci nə ngwól
éŋgəles ná:

Jíg shí wa mádí mbwê mənchwûm

kə wós ja mə é culəshi mízhízhíŋ myô,

mí bə wo sâ wó də təl mákuú yí!

¹⁴ Wəéŋgəles bəŋ ná wə ozá? Ngaá bēsh básə
mishíshim mí ngə sēy nə Zembî, Zembî ka də
kənd bwo ná bwé kág ngə kwíind buud bwé
bá ŋwa cug tŋŋ ilúgi Zembî mə bá yə sá yí?

2

Zembî mə cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé mpúg
wá mílúú sâ bwé á jaaw shé yíid, nkwanjá
sá á bá kwab zhií. ² Shé mpúgá ná kéel

1:2 Mwân: 5.8 sála: Yuá 1.2; Kol 1.16; Heb 11.3   **1:3** 2Kr 4.4; Kol 1.15 mbwê mənchwûm: 8.1   **1:4** Ifz 1.21; Flp 2.9   **1:5** Sôm 2.7; 2Sa 7.14; Mat 3.17; Mis 13.33; Heb 5.5   **1:6** Sôm 89.28; 97.7   **1:7** Sôm 104.4   **1:8** Sôm 45.7-8
1:10 Sôm 102.26-28   **1:13** 8.1; Sôm 110.1   **1:14** Sôm 34.8; 91.11   **2:1** 6.4-6   **2:2** Mis 7.38, 53; Gal 3.19

*wəéngəles bwə á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-
 ŋkul; muud yêsh nyə á caam mæcɛɛ, nda bîsh
 dwo yé, nyə a shí bwəma nə intúgúli í á jəla
 yí. ³ Nda jí ntó ná, shé má ká bə kú bîsh shísha
 məma cug bwə ŋgə jaaw shé yí, shé nda bá
 bwəle faam. Cwám̄ba nyəméfwó wə nyə a
 tééd jaawúlə lán á cug jəŋgá, buud bwə á
 gwág nə nyə wá bwə mú zə báásulə shé wə.
⁴ Shú lwólə námá ná kéel dəŋg dúsə fwámé
 kéel, Zembî nyəméfwó nyə a wéeshali isâ
 í ntə buud ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú nə
 *məshimbá mimbii mimbii. A mú námá yə
 bwo idáás Shíshim má də dáás búúd yí, nda
 nyə á cəel ná.

Yésus, Mwân má Zembî nyə á zə bə muud

⁵ Haaw. Kala búúd sá ŋgə ci ná í bá bə yí,
 wəéngəles dí bwə bá jwú nə gwo, Zembî nyə
 a shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá bə cilyá
 Kálaad Zembî dí ná:

Yé Zembî, wo ŋgə téduga muud nəcé a jí jí?
 Wo ŋgə kweemb kukwumuga múúd nəcé í
 bələ jí?

⁷ Wo má səl nyə shí fúfwála, cə wəéngəles.
 Nə ndéé, wo má sá ná a ŋkənwag, a bəg nə
 gúmá nda cí.

⁸ Wo má wá isâ byêsh mányámá má múúd
 dí.

Haaw. Sálə Zembî má sá ná a jwúg nə isâ
 byêsh yí, təw sâ ŋgwúd nə ŋgwúd í alúgə. Nji,
 shé cugé nə ŋkul fwo dúg ja gaád ná a ŋgə
 jwú nə isâ byêsh. ⁹ Nji, sâ shé mú ŋgə dúg yí
 jí ná, Yésus muud Zembî nyə á səl shí fúfwála
 cə wəéngəles yé, a mú ŋgə ŋkənwə, a njúl nə
 gúmá nda cí, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə
 á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam Zembî
 nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembî wə nyə a té isâ byêsh, nyə wə
 ŋgə sá ná byêsh í ŋgəg nə kyey mpwogé, nyə
 námá wə nyə á jí ná ncúlyá zhwog bwān bé
 bwə ŋkənwag mən̄kənwə mé. Í á ka jəla
 ná a sáág ná micún̄ mí bííg Yésus muud nyə
 á juw zhií ná bwān ó Zembî bwə bííg cug yé,
 micún̄ myəŋg mí mú mēel sá ná Zembî jílug
 nyə jiyá í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus
 muud ŋgə sá ná buud bwə bəg min̄kəŋkə mí

búúd yé, nə buud á ŋgə sá ntó wá, bēsh búsə
 nə shug ŋgwúd. Gwə wə á jí kú gwág shwōn
 jówúlə bwo ná omínyəŋə bé yí. ¹² Ntó wə á cí
 ná:

Mə bá də bwiing omínyəŋə bām bímbí lú
 múúd wo jí yí,
 mə sey wo isusa í gúmá ja bwə sééngyá ná
 bwə gúmal wo yí.

¹³ A nyiŋgə námá cí ná:

Mēe jām júgúwé jēsh í bá bə nyádí.

Nyə námá ná: «Mə wə éga, nə bwān Zembî
 nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí ná bwān á ŋgə cí
 ŋni búsə nə mishwun nə məcii ná, Yésus nyə
 á ŋwə námá nyúul muud, a bə nə mishwun
 nə məcii shú ná a yág, shwiy dé mú culashi
 ŋkúl mə Njwú məjamb, nyə muud nyə á ŋgə
 kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná
 a yíl búúd bēsh mányámád, nəcé bwə á ŋgə
 cugə ŋkúmba cug nji ŋgələ fúndə shwiy, cug
 mányámá. ¹⁶ Í má mpu nyîn ná Yésus nyə
 a shígé zə kwiid wəéngəles; nyə á yida zə
 kwiid mpwoŋ buud má *Abraham. ¹⁷ Sá
 jəŋg wə í á sá ná a céndág bə nda omínyəŋə
 bé məzhií mēsh, shú ná a bəg bwo fwámé
 Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd
 yé, á sá ísəy váál Zembî mə céel yí. A jí
 Ajəláci á ofada ná a sáág *mátúnuga, yíl
 búúd *misám myáj. ¹⁸ Yésus jí nə ŋkul
 kwíind búúd məbwəbúlán má ŋgə fwágusə
 məkuú shí wá, nəcé nyəméfwó nyə á fwo
 námá bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst má ntə Moyíz

¹ Nə ndéé yé min̄kəŋkə mí omínyəŋə bām,
 bí buud Zembî nyə a má námá jəw ná bí
 bəg ŋwə ŋkəw cug á gwówúd wá, kəndugá
 mitádúgá wə Yésus. Nyə wə sá ŋgə magulə
 tām buud ná a jí *muud lwámá má Zembî,
 a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá ísəy
 byé váál í á kwaga mísh má múúd nyə á nti
 nyə yí, námá nda Moyíz nyə á kyey nə njów
 búúd má Zembî wēsh váál í á kwaga yí ná.
³ Mpugá ná Zembî nyə a dúg ná Yésus má
 jəlá nə bul ŋwə gúmá ntə Moyíz, námá nda
 múúd mə lwə njów má də ŋwə gúmá ntə njów

2:3 10.29; 12.25 2:4 Yuá 2.11; Mis 2.22; 1Kr 12.4-11; 2Kr 12.12 2:6 Sòm 8.5-7 2:8 1Kr 15.27 2:9 Flp 2.8-9
 2:10 1Kr 8.6; 12.2; Mis 3.15 2:11 Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 2:12 Sòm 22.23 2:13 Iza 8.17-18 2:14 2.17;
 Yuá 1.14 Njwú məjamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbá 12.10 2:15 Rom 8.21 2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2;
 Flp 2.7; 1Yn 2.2 2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilj 12.7

wáméfwó ná. ⁴Bi mə mpú ná njów wêsh í dɛ bə nə muud nyə ámə lwə yé; nji, Zembî wé má dɛ lwə ísá byêsh. ⁵Moyîz nyə á kyey nə njów búúd má Zembî wêsh váál í á kwaga yí. Nyɛ, nyə á bə sól məsáal, ngələ lwó ná sâ Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶Krîst ngə sá iséy byé váál í kwága yí. Nywá ji Mwân á njów má Zembî. Njów má Zembî wəwəng wə shé, nkí shé má kə nə inkáŋ shwóg, kə námá shwóg nə ngələ bə nə milúú ná sán nəc é sá ngə bwánd nyə nə búgá.

Zembî má dɛ yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷Gwá wə Nkɛŋkɛ Shíshim ngə ci yí, ná: Nkí bi mə gwág kál dé múús íí, ⁸kúgá sá nún nda ja búúd bwé á sá miŋgáádé yí. Jwəw dəwəngá, buud bwé á kə nə məkugulə wə Zembî nún shí a shwééshá dî. ⁹Osóŋgá bún bwé á shweenzh mə cínəng ná bwé dúg sá má é sá yí. Bwé á shweenzh mə, í njúl ná bwé á shí dúg ísá má á sá bwo ¹⁰tân mimbú məwúm mánŋ yí. Nda bwé á dɛ she ná bwé dúg sá má é sá yí ná, mə á nyada nə kala búúd jəwəngá, mə mú ci ná: «Búsə ja jêsh nji dálə wush; bwé afwóyé mpu zhí má ngə lwó bwo yí». ¹¹Mə mú ka kɛn nə mpimbə ná: «Bwé ábúle bwɛle kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí». ¹²Bwaəng, bí ó bey ná ngwól múúd gwoəng wán bəg nə bów-bəw lám, lám á kú nə búgá ná ndé a mú yid kwon nə Zembî á kuwô. ¹³Yidagá dɛ sá ná, jwów dêsh búúd bí nə nkul jəw ná «múús» yí, ngwól cwíny ngwól, ngwól cwíny ngwól. Dugá sá ntó shú ná *səm í nda bá shiig tə muud á bídí gwoəng ná ndé nyəŋ mú bə nə nún. ¹⁴Nəc é shé músə *Krîst buud ó gwoəng bə, nkí shé má bií búgá məbwé mábá kə wós məshínéd, námá nda shé á tééd mətédúléd ná. ¹⁵Shé kúgá wusa ná jisə cilyá Kálad Zembî dí ná: Nkí bi mə gwág kál dé múús íí, kúgá sá nún nda ja búúd bwé á sá miŋgáádé yí.

¹⁶Ozá bəŋ bwé á gwág kál má Zembî ná ndéé bwé mú sá miŋgáádé wá? Ngáá í á bə buud bəsh Moyîz nyə a wú nə ndí Igípten wá? ¹⁷Ozá Zembî nyə á nyada nə ndí tən mimbú məwúm mánŋ wá? Ngáá í á bə buud bwé á səm ná ndéé mimbimbə myán mí mú ngə mpəŋguli shí a shwééshád wá? ¹⁸Ozá nyə á kɛn ná bwé ábúle bwɛle kumə kúl nyə á kwəməsa bwo wogá yí? Ngáá í á bə buud bwé á sá nyə miŋgáádé wá? ¹⁹Haaw! Shé má dúg na ná bwé á shígé kumə kúl Zembî nyə á kwəməsa bwo wogá yí nəc jí? Nəc bwé á ban ná bwé abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembî

¹Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwé yówulag; ŋkaagə nyəwəng nyí ná. Bí ó ka bey ná ngwól múúd á gwoəng jín bág shúb wogá jəwəng. ²Shé á shí námá gwág kéel má Zembî nda bwo. Nji, wəŋ gwágúlə bwé á gwág yí í á shígé kwíind bwo tə sá, nəc bwé á shígé *búgula sá bwé á gwág yí. ³Shé báá obúgula shé mú ngə yəwəla, kú bə bwo, nəc nyə á ci shú dánjád ná: Mə mú ka kɛn nə mpimbə ná: «Bwé ábúle bwɛle kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí». Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísəy byé byêsh. ⁴Shú sá í dúgyá nə jwəw á zaŋgbá yí, sé má mpú ná Zembî nyə á ci gúl kúkúlúd nyádí kálad dí ná: «Zembî nyə á ka yəwəla nə ísəy byé byêsh jwəw á zaŋgbá». ⁵Gwá námá wə á ci wa jíga kúkúlúd ná: «Mə abúle bwɛle sá ná bwé yówulag». ⁶Ntó ji ná cígúlá í bwey bə ná Zembî mə bá sá ná ból búúd bwé yówulag. Nji, buud bwé á tééd gwág kéel wá, bwé á shígé yəwəla, nəc məlwə. ⁷Nda jí ntó ná, Zembî má tál dúl jwəw búúd bwé é ci ná «múús» yí. Nyə á zə tál jwəw dəwəngá mimbú mí má bwey bul cə té wulə fwála má Moyîz; nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə ámə fwo ci ná, ná: «Nkí bi mə gwág kál dé múús íí, kúgá sá nún».

3:6 Mwân: 5.8 bwánd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 **3:7** Sôm 95.7-11 **3:8** MmN 17.7; Ilŋ 20.2-5 **3:11** Ilŋ 14.21-23 **3:14** 3.6 **3:16** Ilŋ 14.1-35 **3:17** Ilŋ 14.29; 1Kr 10.5, 10 **3:18** Ilŋ 14.1-4 **4:4** Mət 2.2 **4:5** 3.11 **4:7** 3.7-8; 3.15 **4:8** Mbá 31.7; Zho 22.4

⁸ Í á mbâm bæ ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwə á shîn nyí shí á cəplá yí, Zembî nyə a shígé nywá nyingə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó má lwó ná gúlágá wogá jisə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyə á woga jwów lú zangbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud Zembî mə sá ná a yówulag yé, nyə é yowula nə iséy byé byêsh námə nda Zembî nyə á yowula nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá mən̄kul ná shé bág yowula nda Zembî nyə á kaag ná; shé wágá mən̄kul shú ná muud nda bá shúb nəcé sálə mbií málwê bwə á sá má.

¹² Mpugá ná Milésú mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mi an̄kál-ŋkálá. Mí də bəwəli ntə kafwele jêsh bwə də jow íkómb íbá yí. Mí də nyí múúd nyúúlád kə kumə kúl mí béég *jîm bá *shîshim yí; mí də béég mábwəp mə nyúúl nə óshû ó íyaséd. Milésú mí Zembî wə mí də lwó ŋkí mitédúgá nə iyuug yâ lâm, bísə ŋkí bôw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntâg nə tə sâ Zembî nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembî. Isâ byêsh bísə oshushwáás, ompajáá nyédí míshád, nyə muud mə bá sá sə shitóg yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á lína jəŋ lə gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwân má Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgá jisú shwóg, kú bwəle tag. ¹⁵ Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgé nyəŋg jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dúsú yé. A yidá bæ nyəŋg jí nə nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhíí mēsh nda shé, nji a nda sá *səm yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyédí caŋgád kúl á ŋgə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíínd shé ja shé má jí kwííndyá yí.

5

¹ Bì mə mpú ná bwə də féesh múúd yêsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpédúgá buud, bwə təl nyə ná a dúg sêy nə Zembî shú dán. A də kala ísâ bwə yə Zembî yí, də sá

*mátúnuga shú ná *mísəm myāŋ mí jímbug. ² A jí nə ŋkul mpu mícúŋ íwugálu nə minjé-gwów mí ŋgə bwəma nə ndí myá, nəcé a jí námə múúd nə iləm námə nda bwo. ³ Sâ jəŋg wə jí nə, á jəlá nə də sá mátúnuga shú jímbalúlə mísəm myā nyəméfwo, nə myəŋg myā kúl búúd námə. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wə mə də jôw búúd bwə ŋwá jiya jəŋg wá námə nda nyə á jôw Arəon ná.

⁵ Ntó námə wə jí nə *Kríst yé. Kríst nyə a shígé wánda jiya jəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wə nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo jí Mwân waamə, mə mé byá wo múús».

⁶ A nyingə námə ci gúl kúkúlád ná: «Wo jí fada, wo é jí jiya fada dí kandugə á kandugə nda Meləkisedek».

⁷ Ja Kríst nyə á ŋgə cugə wa shí ga dí yí, nyə á də bul jəgula, də téég Zembî məbwə, Zembî muud nyə á bæ nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á də kîm, a jii, məzhwííle wóós. Zembî mú gwág nyə, nəcé nyə á bæ nə məgwág nə Zembî. ⁸ Təem bæ ná nyə á bæ *Mwân má Zembî, nyə á bwəma nə mícúŋ, mí mú jíguli nyə məgwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bəg váál í jəla yí. A mú bæ ámádí á cug á kandugə kandugə, də yə búúd bēsh bwə sá nyə məgwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbií Ajəláci á ofada mə Meləkisedek.

Bôw ja múúd mə béégýá nə Zembî yí

¹¹ Bulya ísâ sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féesgúg bí byo, í bul kwowula, nəcé bí ádé ná ləel mpu gwág. ¹² Bweyúlə bí á jəla nə bwey bæ oyíguli. Nji, í ŋgə ná jii ná muud jígúlig bí ísâ bwə jəlá nə fwo tééd mpu mínjúgála mí Zembî dí yí. Í ŋgə ná jii bí mənyá mə bəl, kú bæ fwámé ídâw. ¹³ Muud ŋgə ná cugə nə mənyá mə bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cúgəg tətəlí mísh mə Zembî dí ná; a jí ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwə á mə lal wá, báá wə bwə jəlá nə fwámé ídâw, nəcé bwə á mə jíg cugə ná ndéé milâm mí á mə

4:10 4.4 **4:12** Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 **4:14** 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * **4:14** Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 **4:16** 10.19 **5:1** 4.14 **5:2** 2.17-18; 4.15; 7.28 **5:3** 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 **5:4** Arəon: MmN 28.1 **5:5** 1.5 **5:6** Sòm 110.4; Heb 6.20 **5:7** Mat 26.36-46 **5:8** 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 **5:9** 7.27 **5:10** 5.6; 6.20 **5:12** 1Kr 3.2 **5:14** 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14

janzulə bwo nə dälə wá mímbéégí mpádúgá mənýwa nə məbôw.

6

¹ Nə ndeé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isâ í Zembî í jálá nə buud bwé má lal búgád yí. Shé yówug dälə nyingə kə mpús kə də nwa minjígúlá mí *Kríst myâ mətéédulé. Shé kúgá nyingə tééd límúlə límuga ja shús. Ntó jí ná shé kúgá nyingə ngə nwa minjígúlá myâ nda múúd mə jálá nə yíl lám mísóólúgú mí shwiy dí, *búgula Zembî ná; ² nə minjígúlá mí dúgyá nə minduwán* nə dälə bəd búúd məbwə yí; nkí ntág minjígúlá mí dúgyá nə gwúmúlə mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémyé mílósú á kandugə kandugə yí. ³ Mbô! Shé ányingəye ngə bə bini; nkí Zembî mə magulə, shé mə zə yida nwa minjígúlá mí jálá nə buud bwé á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, mənkenya mə Zembî mə á shí kwan bwo, bwé á shí bə nə kəw á isâ Zembî ngə yə buud bə yí, bənôn bóólúgá bwé á shí lág Nkənkə Shíshim, ⁵ bwé á shí kagulə mənýwa mâ Milósú mí Zembî, bwé á shí námə kagulə nkul Zembî mə bá yə búúd mwôw mə zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwé mə yid kwon nə Kríst yí, muud cugé ná nə nkul nyingə sá ná bwé nyingəg kənd mílám wə Kríst. Nəcə banúlə bwé mə ban *Mwân mə Zembî yí wúsə bwo nda bwé ngə nyingə bwambulə nyə kwolós dí jáŋ ja, ngə nyingə sá ná a nyingəg bwəma nə shwôn tām buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nə ompú ná ndeé í kə ídāw, Zembî bwádan nə shí nyōōng, buud bwé á bə məmpəg wá bə nə mfíí. ⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-biin nə məgwaagalú, í lág kúná-kúnə ná Zembî lwéémug nywo nəcə í cugé nə mfíí; zhúgúlá zhúgúlá, bwé jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwááng mə búl cēel wá, tēem bə ná sə ngə lás ntáni, sə ngə mpu búbálé ná bi báá bí təl fwámé zhííd, bi ngə sá isâ í lwó ná bi mú nə cug yí. ¹⁰ Nəcə, Zembî cugé nə olíngí ná a bá wusa sâ bí ngə sá yí nə mbií bí mə céél nyə yí. Cēel jōōng í ngə nyín nə séyúlə bí ngə

səy nə buud bə wú yág zə wóós múús yí. ¹¹ Sə ngə bul jí ná muud yēsh á sámbá jín yáágúg nə ngələ cugə cug jōōngú cé cug, ja jōōngú bi mú bá bii isâ bí ngə bwánd nə búgá ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ngə sá nda buud bwé mə jéég mənýúúl wə Zembî kú nə mílámusa wá, bwé wə bwé bá bə nə kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Nkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham nkaagə yí, nyə á kēen nkaanə. Nda jí ná ngwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á kēen jínə dé nyəmfwó, ¹⁴ nyə ná: Búbálé, mə bá bwádan nə wo, mə sá ná mpwon buud nywó í búlug bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námə bwánd nkaagə nyōōngú nə lám jísów ná ndeé, í mú námə bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd mə də kēen nkaanə yí, á də kēen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, nkaanə mú já, muud kú ná sá máshwán. ¹⁷ Ntó, Zembî nyə á cēel nə buud bwé á lág nə isâ nyə á kaag yí bwé mpúg nə nyə abúle nyingə cénd cígúlá á mə nwa yí, a mú kēen nkaanə. ¹⁸ Nə ndeé, nə nkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə kēenúlə nyə á kēen búbálé yí, ngwúd nə ngwúd á na í cugé nə nkul salan, nəcə Zembî cugé nə nkul bwíing íjǒǒ. Nyə á kaag, a nyingə kēen búbálé nəcə ji? Í á bə shú ná mənýúúl mə lálug shé buud shé mə kə shwaaw nyédí, ngə bwánd sá á mə kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ngə bwánd nə búgá wōōngú, wúsə shé shwamá shú ná lám nda nkúngulə. Nda jí ntó ná, shé mə bá kumə kúl Zembî jísə yí, líínálə kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyí shú dású yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námə nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sə ngə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námə fada mə Zembî á

6:1 9.14 **6:2** Yuá 3.25-26; Mís 19.1-6 * **6:2** Na cugé nji nduwán óbúgula bwé də duwan yí, Oyúden bwé á dū námə bə nə wāŋ nduwán nə myāŋ mísóólúgú. **6:4** 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 **6:8** Mat 13.7, 22 **6:10** 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 **6:12** 11.1-12; Luk 21.19 **6:13** Mat 22.16-17; Heb 11.12 **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 **6:18** Ilj 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Lóg Mat 27.51, nkí Mak 15.58, nkí ntág Luk 23.45 jísə sanda í á də wá nji mpádúgá fúm á ci nə mpáanzə nyēsh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 **7:1** Melukisedek: Mat 14.17-20; Heb 5.6

gwów-gwôw. *Aburaham nyə á kə lúmbuli dɔomb nə bóól ójwú-buud, a mú ntɔ bwo. Ja nyə á ngə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíd kə bwádan nə nyə. ² Ja jɔɔŋg wə Aburaham nyə á yə nyə *ɲkɔw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dɔómb dí yí. Jíné lú Melukisedek í tééd fwo kə né «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntâg bə njwú-buud á Salem, ntó nyiŋgə kə né «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shígé bə nə sɔ́ŋgú, kú nə nyɔɔŋgá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembí nyə a sá ná a bɛ́ɛlag *Mwán má Zembí ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á né mpáámbé jísú Aburaham yə nyə ɲkɔw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dɔómb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwə á ɗu tɔw ofada mpwɔŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpáandí á Mácɛɛ má Moyíz í ngə yə bwo ɲkul né bwə dúg gwáámb búúd ɔ *Izarəyél ɲkɔw wúm á isâ byán. Ntó jí ná bwə jəlá nə ɲwa kɔw dɔɔŋg ómínyəŋá bán dí, í njúl né omínyəŋá bán búsa námə bwán ó Aburaham. ⁶ Sá ɲgwúdu, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwɔŋ buud nyán; nji, tɛem bə ntó, nyə á ɲwa kɔw dɔɔŋg wə Aburaham, a bwádan ntâg nə Aburaham, í njúl né Aburaham wə Zembí nyə á kaag mənkaagə má kúl jé yé. ⁷ Shé má mpú kú nə məshwán né fwámé múúd wə mə ɗu bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jígá kóómb dí, ofada bwə ɗu ɲwa kɔw dɔɔŋg wá, bēsh bwə ɗu bə búúd bwə bá yə wá. Nji, Micilyá mí ɲgə ci né Melukisedek nywáá ɲgə ná cugə. ⁹ Sá bí nə ɲkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkɔw wúm yí, Lévi muud mə jəlá nə ɲwa dwo yé, nyə a shí námə yə Melukisedek kɔw dɔɔŋg na mábwə má Aburaham dí. ¹⁰ Sá bí nə ɲkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkɔw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham mábwugúlu dí cwú*.

Yésus jí mbií fada má Melukisedek

7:5 Ilɲ 18.21 * **7:10** Lévi nyə á bə mwán mə Yákwab, Yákwab mwán mə Izaag, Izaag mwán mə Aburaham; ntó jí ná Lévi nyə á bə Aburaham mábwugúlu. **7:14** Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 **7:17** 5.6 **7:19** 9.9; Rom 3.20 **7:21** 7.17 **7:22** 8.6 **7:24** 6.20 **7:25** 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1

¹¹ Mácɛɛ Moyíz nyə á yə buud ɔ *Izarəyél má mə ɲgə ci né ofada bwə dúg zhu bɛend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bɛend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isâ í bág váál í á jəla nə bə yí. Í á mbâm mpu sá ntó, ki í á shígé nyiŋgə jí ɲgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bə nji ofada wá váál má Arɔɔn. ¹² Né ndeé, ja jiya fada í má cénd yí, í jí námə né mácɛɛ má á ɗu fwo bə má má céndúg. ¹³ Shé má mpú ná muud sá ɲgə ci éne nyə a byél bɛend shúsú; tɔɔ mbyágá ɲgwúd nə ɲgwúd á bɛend jɔɔŋg í á shígé fwo bwɛle sɛy *alatâr dí. ¹⁴ Buud bēsh bwə mpú ná Cwámba wúsú nyə a byél bɛend mə Yúda dí, Moyíz nyə á shígé ntâg bwɛle cwééd bɛend jɔɔŋgú ja nyə á lás sâ í dúgyá nə sɛy fada yí. ¹⁵ Í má nyiŋgə mpu nyín ná isâ í á cénd, nəcé wúl mbɛɛla má Melukisedek í á tɔw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byél byélé dɔɔŋg, kú námə bə ná micɛɛlá mí búúd wə mí tál nyə; cug ɲkúl jé wə í sá ná a bág fada, nəcé cug jé jɔɔŋg í cúgə nə ɲkul shín. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembí mí ɲgə bwiiŋg lán yé ná: «Wo jí fada, wo é jí fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cɛɛ acwúlú í á má kəndɔw koogú, nəcé í á bə ɲkí tag, í á shígé bə nə mfíí. ¹⁹ Mácɛɛ má Moyíz má á shígé mpu sá ná isâ í bág váál í á jəla nə bə yí. Zembí má yida yə sá fwámé sâ ántantɔɔ sá má jəlá bwánd nə búgə yí, sâ jɔɔŋg wə í má sá ná shé shíshúg Zembí kúná-kúná.

²⁰ Sâ í búl nyín cínəŋg yí jí ná, Zembí nyə á də ɲkəl ja nyə á tál Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé ɗu də ɲkəl ja bóólúgá bwə á ɗu tɔw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tɔw fada nə ɲkəl má Zembí ná,

Zembí Cwámba nyə á kɛen ɲkaané ná:

«Wo jí fada, wo é jí fada

kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyiŋgə shwána ɲkaané nyé nyɔɔŋg.

²² Kɛenúlə Zembí nyə á kɛen ntó yí í lwó ná sɔ Yésus nyə a jéég bəd dí yí í ntó jɔɔŋg áshúshwóógú. ²³ Gúl sâ jí námə ná, ofada wá bɛend mə Lévi bwə á bə ɲkí bulya nəcé shwiy í á ɗu sá ná bwə bág kú sɛy kandugə

kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwεε yə, séy fada jé í ábúlé bwεε shín. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwə cínjyá wə Yésus ná bwə shísh wə Zembî wá, Yésus ji nə ŋkul cug bwo ja ŋgwûd á kandugə, nəcé a ji kuwó, nyə é du jəgula nə Zembî shú dán ja jêsh.

²⁶ A ji mbií Ajəláci á ofada í jii shé yí nəcé a ji ŋkəŋkə múúd, kú nə məbyaagalə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bənôn osóol ə *mísám, a njul jiya gúmá í ntə jjiya byêsh yíid. ²⁷ A cugé nda bóól wájəláci wá ofada. Bwə á du bə jwów dêsh íí, nyân fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məŋgá ja ŋgwûd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məcɛɛ mə Moyíz mə du ŋwa buud bwə njúl kú bə lwándulá məzhií mêsh, du təl bwo wájəláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ŋkəl mpúsə Məcɛɛ, a təl Mwân yé fada. Nyə a mə lwándulə nyə məzhií mêsh kandugə á kandugə.

8

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada sə á gúgwáan dí

¹ Lúú ciyá á isâ sé ŋgə ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyəŋgə nyə á mə kə ji jiya gúmád jon dí, mbwə mənkwúm mə Zembî á ŋkul nyêsh dí yé, ² nyəŋgə ŋgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāŋ banda mátúnuga, Cwámba wə nyə a lwə, kú bə múúd.

³ Bwə du təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isâ búúd bwə yə Zembî yí, a du námə sá mátúnuga. Í á jii ná wúsú Ajəláci á ofada bəg námə nə jé sá á kálá Zembî yí. ⁴ A mbəm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcé ofada bwə ŋgə kala Zembî isâ wá búsə, bwə ŋgə sêy nda Məcɛɛ mə Moyíz mə ŋgə ci ná. ⁵ Wāŋ yálə bwə ŋgə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jon dí yí, sé jee námə ci ná jísə shishîm á fwámé iséy byəŋg. Nəcé, ja Moyíz nyə a lwə banda mátúnuga

yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ə bá sá sá jêsh bə yuug mə á lwó wo mbánjád yí.» ⁶ Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lóg yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nəcé nyə wə jí líí-nji mpádúgá sənôn Zembî shú sə í ntə yí. Sə jəŋg í ntə nəcé mənkaagə mə mə ntə məŋg má sə áshúshwóógá.

⁷ Sə áshúshwóógá* í á mbəm bə kú nə sá á jumúg íí, í á shígé nywá nyiŋgə jii nə sə ábɛɛ í zəg s̄y, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná:

Fwála í zag, mə Cwámba mə ŋgə ci ntó.

Fwála mə bá sá sə ágúgwáan yí.

Mə bá sá sə jəŋgá nə kúl búúd Izəryêl, nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jāŋ sə í ábúlé bə nda jəŋg

mə á sá nə osóŋgá bán

jwów mə á bii bwo mbwád

wú nə bwo Igípten yí.

Nda bwə á shígé baagulə jāŋ sə ná,

mə á shígé ná námə ŋgə bísh bwo.

Mə Cwámba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sə mə bá sá nə kúl búúd *Izəryêl yí, í bá bə ná,

ja mwów məŋg mə bá cə yí,

mə bá wá bwo məcɛɛ mām mítádúgád,

mə cilə bwo mwo mílámád.

Mə Cwámba mə mə ci ntó

mə bá bə Zembî wāŋ,

bwə bə kúl búúd jām.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyiŋgə

jíguli múúd jí nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyŋgə yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».

Nəcé bêsh bwə bá mpu mə,

bêsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋgí bán,

mə yíl *mísám myāŋ mádí tédúgád.

¹³ Ja Zembî ŋgə lás lósú sə á gúgwáan yí, a mə ŋwa nə sə áshúshwóógá dé fwála í á mə ntə. Sā jísə ná dé fwála í á mə ntə yí, í mú sá acwúlú, jāŋ í wál bá zə kəndəw koogá.

9

Yálə búud bwə á du yə Zembî gúmá yág yí

7:26 4.15 **7:27** 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 **7:28** 5.1-2, 8; 7.19; Sôm 2.7 **8:1** 4.14 mbwə mənkwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na jí sə í á s̄y mbán á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17 **8:13** 8.6

1 Sə áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə mæççé má dúgyá nə yólə Zembî gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwá á də bwəma nə Zembî wa shí gaád yí. 2 Bwá á lwə banda dɔɔngú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lámba, nə táwuli, nə ibuléd cínɔɔng táwuli dî, ibuléd í íci shú gúmá má Zembî. Bwá á də jəw kóómb jɔɔng ná «kúl jisə ci yí». 3 Jɔɔng kóómb í á də bə mpásə *sanda ábeé yí, bwá á də jəw gwo ná «kúl í búl bə ci yí». 4 Cínɔɔng cwû, í á də bə nə *alatâr bwá də jígal Zembî olabínda yé, nə *wóle sɔ; bwá á shîn bwadulə alatâr nə wóle sɔ or kúkúl jêsh. Wóle jɔɔng í á də bə cwû, nə kwúmbu *mána, nə fiidye má Arɔɔn í má kə íkáá shwógúd, nə məkwoógú má á bə nə cilyá mæççé má sɔ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or. 5 Bwá á mɛ ivuguli í osherubɛ* íbá, bwá tál búduga wóle jɔɔng dí gwów shú dúlə lwó ná Zembî á milwané jisə cínɔɔng; ivuguli byɔɔng í á bə í má læesh máfafugá də wá gúgúwá kúl ófada bwá á də myeeg mæcií shú cweelələ Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isâ byɔɔng.

6 Nda bwá á shîn táág isâ íni byêsh ntáni ná, ofada bwá á də nyíi banda dɔɔngú dí nji kóómb áshúshwóógú dî jwów dêsh, də kə sá ísəy byán. 7 Kóómb ábeé jân, nji Ajəláci á ofada nyəméfwó wə nyə á də nyíi cínɔɔng. Nyə á də nyíi cínɔɔngú ja ηgwûd ηkúmba mbú. Ja á kə ntág nyíi cínɔɔng yí, á jəlá nə kə nə mæcií má cúdú á kə myeeg shú déd nə shú íwushî yá kúl búúd. 8 Nkɛnkɛ Shíshim ηgə lwó na sólógú níid ná zhí í kə fwámé kúl Zembî njúl yí í á shígé bə mbəg té wêsh séy í á ηgə ná sîy kóómb banda áshúshwóógú dí yí. 9 Sâ jɔɔng jisə tâη yuug shú mwôw mága. Yuug jɔɔng í lwó ná, wo tɛem yə Zembî isâ, wo tɛem sá *mátúnuga, isâ byɔɔngú nə *mátúnuga mɔɔngú má cugé nə ηkul sá nə lâm í bág wo váál í jəla yí. 10 Bísə nji mícçəlá búúd bwá á ηgə ççəlá shú sâ í dúgyá nə dæg

nə mənɔɔngul nə mɔɔngusa mí íci yí; isâ byɔɔng mfíi wəη í á shîn ja Zembî nyə á wá mícçəlá mí agúgwáan yí.

Kríst ji matúnuga

11 Kríst nyə a má zə, tâη Ajəláci á ofada, zə sá ná sá bág nə kəw á fwámé isâ í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánúní dî, fwámé banda mátúnuga, kú bə dɔɔng búúd bwá á lwə nə məbwə yí. Ntó ji ná dāη banda mátúnuga í cugé sâ á shí ga. 12 Nyə a nyíi cínɔɔng ja ηgwûd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə mæcií má incwəmbə nə inteny, nyə a yána mæcií mé, a yíl sá mányámád kandugə. 13 Ja ófada bwá á də myeeg buud mæcií má incwəmbə nə inteny, gúl ja ifíi í cwə myəólú nteny yí, isâ byɔɔng í á də sá ná muud nyúúl í bág fúbán†. 14 Nkámúsá ná isâ íni í fúb búúd, ηkəməsa nə mæcií má *Kríst. Kríst nyə á ηwa nyəméfwó, yə Zembî tâη *mátúnuga mészú má njúl kú nə təw cúcwán lá mábwam. Nyə á sá námə nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Nɡáá ná mæcií mé má sá ná milâm mí bág shé mífúbán, shé mú yəw mísólógú mí də kənd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gúmá?

Mæcií má Kríst mészə mbyûl á sɔ á gúgwáan

15 Sâ jɔɔng wə í á sá ná *Kríst bág líi-nji mpédúgá sánəη Zembî shú Sə á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwá wúg míkwám mí caamálə bwá á də caam mæççé bwá njúl ná Sə a Cwúlú dí yí; bɔɔng Zembî má jəw wá bwá mú bə nə kəw á jəjə isâ nyə á kaag yí. 16 Shú ná bwá wééfug kálaad lúgá, í də jii ná bwá téédúg fwo mpu wámbulə ná muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. 17 Nəcé kálaad lúgá cugé təw sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ηgə ná cəgə yí. Múúd wɔɔng mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛem bə nə ηkul. 18 Gwə wə bí má dúg ná mícçəlá myá sɔ áshúshwóógú mí á tééd mæcií má má fwo shwiy. 19 Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn lə kúl *Izərayél jêsh məmpándí

9:2 banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 9:3 MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 9:4 alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye má Arɔɔn: Ilη 17.21-25 məkwoógú má á bə nə cilyá: MmN 25.16 9:5 MmN 25.18-22 * 9:5 Sherubɛ: Jisə dúl váál éηgales. 9:6 10.11; Ilη 18.2-6 9:7 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 9:9 7.19; 9.2 9:10 Ləv 11; 15; Ilη 19 9:11 4.14 9:12 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 mæcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 9:13 Ilη 19.1-10.17 † 9:13 Í á də bə ná, ja múúd má bə nə məlwaagəwo yí, bwá cígə incwəmbə nə inteny ηwa mæcií, bwá jígal cwə myəólú nteny ηwa ifíi byé, bwá mú myeeg múúd wɔɔngú mæcií nə ifíi byɔɔng ná ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. 9:14 Rom 6.20-23; 8.2 9:15 8.6 9:19 MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilη 19.6

má á bæ cilyá Mácçéð má ηgwúd ηgwúd yí, nyə á ηwa mæcií má ikálá nə bwán ó ínteny fula nə məjúwó, a mú ηwa mbúmbwə *ízop nə kúl káándó átítíí í njúl síyá nə mimyçó mí ncwəmbε, ηgə juwo cínəηgú, ηgə myεεg kálaad mæççéð, ηgə myεεg námá búúd bēsh wā kúl búúd. ²⁰ Nyə á ηgə myεεg ntó a ηgé kálə ná: «Mæcií mā sç wə méga, sç Zembî ηgé ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyîz nyə á myεεg námá mæcií mœəηg banda *mátúnuga dí nə isâ byēsh bwə də balan nə ndí dúlə sá mísœon yíid. ²² Mæççε má Zembî má lwó ná bwə də fúb zhwoηg isâ nə mæcií; mæcií má ká bæ kú shwiy, ijuugá í *mísém nda bæ. ²³ Ntâni wə ófada bwə á də fúb isâ yé, í njúl ná isâ byœəηg í á də bæ nji ivuguli yâ fwámé isâ bísə jœη dí yí. Ntó ji ná bwə jəlá nə fúb isâ byœəηgú nə mætúnuga mə búl ntç má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mætúnuga búúd bwə á lwç nə məbwə yíid; banda dœəηg í á bæ vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jœη dwáméfwód, kúl á təl Zembî míshúd shú dúsú yí. ²⁵ Nyə a shígé nyíi wu ná a bá də kə yána çug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má də kə «kúl í búl ηkê yí» mbú wēsh ná. Ajəláci á ofada má də ntâg kə nyíi kúl jœəηgúd nə ízháá mæcií, kú bæ mæcií mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Kríst yánag çug jé ija ija, ηki Kríst má jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúúl nji ja ηgwúd á kandugə mwów má məzhúgúlá dí shú ná mætúnuga mé má zég shinal mísém. ²⁷ Nkúmba cigúlá wúsə ná muud má jəlá nə yə nji ja ηgwúd ná ndéé a mú bá kə tŵw kœdœd. ²⁸ Námé mbií ηgwúd wœəηgú, Kríst nyə a yána çug jé nji ja ηgwúd ná a ηkény zhwoηg buud mbag mísém wán. A bá zə ja ábēé kú ná bæ shú zələ ηkény mbag mísém, í bá bæ shú zələ yə búúd bwə ηgé bwánd nyə wá çug.

10

Mátúnuga má Yésus má kwaga nə muud yēsh

¹ Mácçé Moyîz nyə a təl má má cúgé wámbulə bæ fwámé isâ í á jəlá nə zə bæ yí,

másə nji ishishîm. Mæççε mœəηg má jígúli ná buud bwə dúg sá *mátúnuga mæmpwúd mbú wēsh kú yœw. Næcé má cúgé nə ηkul sá ná buud bwə céél shish wə Zembî wá bwə bág váál í jəlá yí. ² Í á mbəm bæ ná má də sá ntó, ηki bwə á má bwey yœw sálə mætúnuga mœəηg, ηki buud bwə də sá mwo wá bwə á má bwey bæ váál Zembî mə céel yí ja ηgwúd á kandugə, bwə nda ná də gwáduga mílám myáηúd ná búsə nə məbyaagulə. ³ Ká, mætúnuga mœəηg má yidá də báásulə bwo *mísém myáη báásulə báásúlág mbú wēsh, ⁴ næcé mæcií má ínteny nə ikálá má cúgé nə ηkul jím bal mísém. ⁵ Sá jœəηg wə í á sá ná, ja *Kríst nyə á bæ ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígé jii ná buud bwə sáág wo tœ mætúnuga,

ηkí ntâg ná bwə yág wo tœ sâ.

Nji wo a sá ná mə bég nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdú bwə á də jígal álatâr dí oncindí wá,

nə mætúnuga má mísém, byēsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wə éga. É, yé Zembî, mə zə sá sâ wó jí yí, nda kálaad woó ηgé ci shú dâm ná».

⁸ Kríst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mætúnuga,

kú jii ná bwə yág wo isâ,

kú jii ná bwə jígálág wo ocúdú álatâr dí oncindí,

kú jii mætúnuga má mísém.

Isâ byœəηg í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

Í njúl ná Mæççε má Moyîz má ηgə gwáám byo. ⁹ A mú nyiηgə ci ná: «Mə wə éga, mə zə sá sâ wó jí yí». Ntó ji ná a má yíl mísólúgú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus nyə a sá sâ Zembî nyə á jii yí. Nyə a yána nyúúl nyé ja ηgwúd á kandugə, a mú sá ná shé bág minjêηkê mi búúd.

¹¹ Fada yēsh má də tŵw tətəlí jwów dēsh də sá ísáy má Zembî. A də sá mætúnuga mæmpwúd ja jēsh, nji má kú bwεe jím bal mísém. ¹² Ká Kríst nywáá, sóólúgú mætúnuga nyə á sá shú mísém yí, í á bæ nji ηgwúd. Nyə

9:22 Lœv 17.11 9:23 8.5 9:26 7.27 9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53 10:1 8.5 10:4 9.12-13 10:5 Sôm 40.7-9 * 10:9 Ntó ji ná Kríst mə yíl mætúnuga nə isâ í acwúlú, a cénd byo nə mætúnuga má çug jé nyə á yána yí. 10:10 7.27 10:11 9.6; MmN 29.38 10:12 8.1 10:13 Sôm 110.1; 1Kr 15.25

a má kə ji shí mbwə mənchwôm má Zembî dî, jílə á kandugə. ¹³ A mú ka ngə bwánd nji ná Zembî culəshigí mizhízhín myé, wá nyə myo mákuú dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ngwūd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ngə bə minjékəkê wá, shé bág váál í jála yí, kandugə kandugə. ¹⁵ Njékəkê Shíshim ngə námá bwaagulə shé gwo ná jísə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwámba má ci ná:

«Sɔ má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná,
ja mwôw mɔɔng má bá cɔ yí,
mə bá wá bwo məcəɛ mām mílámúd,
mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyiŋgə kwádulə ná:

Mə bá yíl mísám myánj mádí mítédúgád,
mə yíl námá misóólúgú bwə á də sá kú bísh
məcəɛ myá.

¹⁸ Ja múud má bii íjuugá í misám myé yí,
í á nyíngáyé ná jii ná muud wɔɔngú sáág
mátúnuga shú mísám.

Shé shíshúgá Zembî kúná-kúnə

¹⁹ Bwaanɔ, shwúlə Yésus nyə á shwu mácií mé yí, í á má sá ná shé jéég nyíi kúl í búl njékê yí kú nə ifwaas. ²⁰ Nəcə nyə a má juw shé zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí yí. Zhíí nyɔɔng nyísə línálə *sanda, ntó ji ná línálə nyúúl nyé. ²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ngə kyey nə njów má Zembî yé. ²² Shé kágá shísh Zembî kúná-kúnə kú nə məkəŋ, shwu nyúul nə nyə ncindí nə ncindí. Shé shíshúgá nyə kúná-kúnə, nəcé Yésus a má myeeg shé mácií mé, milám mí mú shé mifúbán; nyə a má gusa shé mənyúul nə məjúwó má anjékəl-njékəl. ²³ Shé kándugá milám nkaagə shé ngə bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ngə zhízhigə, nəcé Zembî muud nyə á kaag shé nkaagə yé ji abúgúlág. ²⁴ Shé bíígá mítédúgád ná shé dág wíya məgwə mənyúúlúd ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, shú ná shé cágagí cug cɛɛlí, shé ngə sá jɔjɔ misóólúgú. ²⁵ Bóól búúd bwə mú də mpyəny jílə ísɛɛngyá bíshéd, kúgá nwa fúlú nyɔɔng. Yidagá də ngə wíya njkul mənyúúlúd, ngwól wá ngwól, ngwól wá

ngwól, bul bə ná ndéé ja bí ngə dág jwôw má Cwámba í ngə shísh kúná-kúnə ga.

²⁶ Shé á má shín mpu sá jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcə, njkí shé má ka nyiŋgə ngə sá *mísám nə kwo, móól *mátúnuga mí nə njkul yíl myânj mísám máá má cúgé ná. ²⁷ Í má yida lúg nji ngələ fúndə yáág-yáág sémbyé Zembî mə bá sámb shé milású yí, nə bumb-bumb kuda í bá cumbal jígal mizhízhín mí Zembî yí. ²⁸ Muud yêsh nyə á caam məcəɛ má Moyíz yé, bwə á gwú nyə nə njkúd ja ówúshined obá njkí ólól bwə bwáágulə yí. ²⁹ Njámúsá ná í bə ntó nə muud mə cáám məcəɛ má Moyíz yé, njkəmsa nə muud mə njwá *Mwân má Zembî nda sá cwag yé. Muud wɔɔngú má dág ná mácií má sɔ má á sá nə a bág njékəkê múúd má mósə zhizhe, a má lwíy Shíshim á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud wɔɔng má jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? ³⁰ Ngaá ná shé má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wə má bá də kunda,

mə wə má bá də yə búud myəna

mí jəlá nə misóólúgú myánj myá.

Nyə á ci námá ná: «Cwámba mə bá cígə búúd bə milású». ³¹ Í bul jág wagəwo ná muud kúdag Zembî á kuwô məbwəd.

³² Yidagá téduga mwôw mánjkenya má Zembî má á bwele kwan bí má. Bi a jísow lal-lal gwáná, jísow micúŋ. ³³ Í á də bə, bíl íja bwə lwíy bí, jugushi bí tām buud, bíl íja bí nwa minjugú mí bóól búúd bwə á də bwəma nə mbií minjugú mín wá. ³⁴ Jí ná bi á də nwa micúŋ mí búúd bwə á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwə á də déég bí isá yí, bi á də bíd bwo nə məshusug, nəcé bí á də mpu ná bi búəsə nə fwámé məbii, mɔɔng má bá ji kandugə kandugə má. ³⁵ Nə ndéé, kúgá beeg yəw yímúlə mənyúúl ínkánjúd, nəcé bi mə bá bə nə məma myəna. ³⁶ Ntó, í jii ná bi bág nə zény kálə shwóg shú ná, bí má ká sá sá jêsh Zembî ngə jii ná bi sáág yí, bí lág sá nyə á kaag yí. ³⁷ Nəcə, nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná,

í má lúg wuwálá cíg-cíg,

10:16 Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1 **10:26** 6.4-6 **10:27** Iza 26.11 **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1 **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 **10:30** Mbá 32.35, 36 **10:32** 6.10 **10:33** 1Kr 4.9 **10:34** 11.26; 13.14 **10:35** 3.6; 6.11-12 **10:37** Aba 2.3-4 **10:38** Rom 1.17; Gal 3.11

muud ηgə zə yé ká wóós,
nyə á bweye.

³⁸ Zembî má nyingə námá ci ná:

Muud jí tətəlí mádí mīshúd yé,
nyə é nti lâm mádí, a mú dág cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág
nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwə də cúculə nə
kwon ná ndeé kə jimb wá. Shé má yidá bə
bəonng búśá nə búgə ná ndeé bwə mú bii cug
wá.

11

Búgə sá má dág nə obúgula ó ayág yí

¹ Búgə jisə cidəwúlə lám má múúd í kə
cidəw nə gúl sá ná, í é bə, kú yíl kú bəd
yí; búgə jisə námá magulə lám má múúd í
mágúl gúl sá ná, təə nyə anjé nə dág gwo,
jisə búbálé yí. ² Obúgula ó ayág bwə á bə nə
búgə jəonng. Gwə wə í á sá ná mínə máj mə
nyíig Mícilyá mí Zembî dî.

³ Búgə wə ηgə sá ná shé ηgəg nə magulə nə
Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó
jí ná sá jēsh shé ηgə dág yí í á zhu sá shé anjé
nə dág yíid.

⁴ Búgə í á sá ná Abel sáág Zembî
*mətúnəga mə njúl ηkí nywa cə mə mə Káan,
Zembî magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tətəlí
muud. Ná ndeé, tēem bə nə Abel nyə a mə
bwey yə, a ηgə ná lás nyədí búgə nyə á
*búgula yíid.

⁵ Búgə í á sá ná Inəog ηkánjég kə wə Zembî
kú fudə. Təə muud nyə a shígé ná dág nyə
nəcé Zembî nyə a sá ná a ηkánjég. Kálad
Zembî ηgə ci ná shúshwóogú nə a ηkánjég í,
nyə á nywa Zembî lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda
nəcé búgə, muud nda bwεε nywa Zembî
lámúd. Ntó jí ná, muud mə céél shísh Zembî
kúnə-kúnə yé mə jəlá nə magulə nə Zembî
jisə; á jəlá nə magulə námá nə buud bwə ηgə
wá lám ná bwə sə Zembî wá, Zembî ηgə yə
bwo myəna.

⁷ Búgə í á sá ná *Nówe gwágúg məcwûj
mə Zembî a mú bwey mpu sá í á bə ná í zə
sây yí, sá jəonngú nda fwo bə. Nyə á ηwa ciyá

mə Zembî nə məjilə, a mú lwə məma byól,
a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé
wəonng nə buud ə shí bwə á bə nə məbεξ. Ná
ndeé, búgə jé í á sá nə Zembî cíg nə a jí tətəlí
muud.

⁸ Búgə í á sá ná *Aburaham sáág Zembî
məgwág ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Nyə
a tí njəond kələ ləəm í á bə nə Zembî mə
bá yə nyə tən lúgí yí, a nda fwo mpu kál
ləəm wəonng í á bə yí. ⁹ Búgə í á sá ná a
kəg ηgə cugə nda njōη ləəm Zembî nyə á
kaag nyə yíid. Nyə á də ηgə jí məbānda
dí, *Izaag jí námá ntó, təə *Yákwb, bwó
buud bwə á lúg nə isā impwúd nyə á kaag
Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á də ηgə jí
ntó nəcé nyə á ηgə bwánd ηgwála álal-límuga
í á bə nə Zembî nyəméfwo mə bá cwə yuug,
nyəméfwo lwə yí.

¹¹ Búgə í á sá ná kundú múdá nda *Sara
zəg bə nə ηkul mə bíí mpwon buud a mə
bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî
muud nyə á kaag ηkaagə yé jí abúgúlág. ¹² Sá
jəonng wə í á sá ná, muud ηgwúdú zə bə nə mp-
won buud, nyúúl mə shîn bwey kə. Mpwon
buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wā jon,
nda shə á bwûj lú ηgwəq.

¹³ Obúgula ó ayág óni bēsh bwə á ηgə yə
bwə ηgə ná búgula Zembî, ní bwə nda fwo
bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má.
Bwə á yida dág mwo shwóg-shwóg, bwə mú
shwas mwo. Bwə á magulə nə búśə ojōη wa
shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwə lás ntáni yí, bwə
lwó nə ηgəη nə bwə ηgə sə wúl ləəm í bá bə
bwo nyāη mpwág yí. ¹⁵ Ləəm wāη í á mbēm
ná ηgə nyingə sá bwo fund í, bwə á nywá
námə je bə nə fwála mə nyíngə nə mpás, kə
wu. ¹⁶ Njí mpülə dág dî, bwə á ηgə jí ná bwə
kə ləəm á gwəw, ləəm í búl nywa cə wəonng
bwə á də jí yí. Sá jəonng wə Zembî jí nda gwág
shwōn ja bwə jów nyə nə Zembî wāη yí; ηgaa
nyə á mə kwəməsa bwo fwámé ηgwála?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkugulə nə a
yánág cúgə lú mwān dé Izaag, sá mətúnəga.
Búgə í á sá ná Aburaham máguləg, a ηgə
mpu ná Zembî nyə á kaag nyə məjkaagə.

11:1 Rom 8.24; 2Kr 4.18   **11:3** Mət 1.1; Sòm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18   **11:4** Mət 4.3-10   **11:5** Mət 5.21-24
11:7 Mət 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20   **11:8** Mət 12.1-2   **11:9** Mət 35.12, 27   **11:10** 13.14   **11:11** Mət 17.19;
18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20   * **11:11** Bóólúgá bwə ci na ná: Búgə í á sá ná Aburaham zəg bə mbyól a mú cwúcwúúl,
fwála la byá mə bwey ntə, Sara ntəg kundú.   **11:12** Mət 15.5   **11:13** 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sòm 39.13   **11:16**
13.14; MmN 3.6; Mat 22.32   **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21

18 Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Izaag wé mé bá byâ wo mpwoŋ buud mé á kaag wo yí.» 19 Nji, Aburaham nyə á bə nə búgá ná Zembî ji nə ŋkul gwúmushi búúd. Ntós, Izaag nyə á bə Aburaham ja jəŋgúd nda muud nyə á mə yə ná ndeé a mé nyiŋgə gwúm yé.

20 Búgá í á sá ná Izaag bwádánúg nə Yákwab bá Eso shú cug í á ŋgə zə bwo shwóg yí. 21 Búgá í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə ná a zə yə yí, a ŋgəg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ŋgwúd ŋgwúd ná ndeé a mú jwaagəwo nyádí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

22 Búgá í á sá ná ja Yóseb nyə á bə ná a zə yə yí, a jáawug buud nda bwân ó *Izarəyél bwé bá wú Igípten, wós nə nda bwé bág sá íyasé byé ná†.

23 Búgá í á sá ná, ja Moyíz nyə a byél yí, obyól bé bwé shwéélug nyə tâŋ oŋkwoond olóol nəcé bwé á dúg ná nyə á bə mbiya jəjə kúkény. Mpándí njwú-buud nyə a tâl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

24 Búgá í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bánug ná bwé kú də jəw nyə ná mwân mé shilə mə Farawôŋ. 25 Nyə á yida cəel ná bwé cúgúg bənbəŋ kúl mé Zembî, ntə ná a kəg bə mənnywa mâ kúkúl wəla cug *mísámúd. 26 Nyə á kwey ná í nywa ná bwé sáág nyə isâ í shwôn námə nda bwé bá sá *Kříst ná, nəcé cínəŋg wé jí fwámé təəm ntə wəŋg á kúm á Igípten. Mísh mé mé á ŋgə dúg nji myəna á bá bii mwôw mé zág má yí.

27 Búgá í á sá ná a wúg Igípten kú fúnda ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mé cí ná nyə á ŋgə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgé nə ŋkul dúg nyə. 28 Búgá í á sá ná Moyíz fwóg *Páska, a ci ná búúd ó Izarəyél bwé myéégug məcií bwé dí mímpumbé mí mínjówúd shú ná *əŋgəles á shwiy nda gwú bwân bán ó acúmbâ.

29 Búgá í á sá ná bwân ó Izarəyél bwé ntəg mən mé atítí nə məkuú nda bwé á ŋgə kyey

zhizhe shíd; ja búúd ó Igípten bəŋ bwé á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mé á zə byaləga nə bwo, mé mú shín gwú bwo.

30 Búgá í á sá ná mənyuŋ mé Zheríko‡ mé shínúg shugəla shí ja bwân ó Izarəyél bwé á də ciŋgya cínəŋg ŋgwəla tâŋ mwôw zəŋgbá yí.

31 Búgá í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bəg kú yə ja búúd bwé á sá Zembî miŋgáádé wá bwé á yə yí. Nəcə, nyə a lég buud bwé á kə ŋgə bigas ŋgwəla shwoó wá. 32 Mə nyiŋgəg ná jaaw bí jí? Mé ká ci ná mé bwiŋg bí miləŋ mí Zhedeyon nə Barak nə Sámúson nə Zhefuté nə *Dávid nə Samyél nə *buud ó mícúnda, fwála fúfə mə.

33 Nəcə, búgá í á sá ná bwé lúmbálíg nə məfaan məshús, bwé ntə mwo; bwé á ŋgə kyey nə ləəm ótətəlí dí ná ndeé bwé mú bii isâ Zembî nyə á kaag yí; bwé á fad ozh-wambəŋkwuŋ mimpu. 34 Bwé á jímə íbimmb- bímmb íkuda, bwé faam íkúl í á bə ná bwé gwúg bwo nə ikafwəle yí. Məbwas mé á də bii bwo, Zembî mú də yálushi bwo, bwé mú bə óŋkán ó dósmb, júlya nə igwoonŋ i dósmb yə míl míləəm. 35 Bóólúgá búdá, buud bán bwé á yə wá bwé á nyiŋgə gwúm, bənbəŋ nyiŋgə cugə.

Bóólúgá búúd bwé á yida bwəma nə cúgé áyíyáág bwé fudá fudág. Bwé á ban ná bwé cúgé nə ŋkul cuwó kwonə nə Zembî shú ná bwé fáámugí nə cúgé. Bwé á sá ntó shú ná bwé bág bə nə fwámé cug ja bwé bá gwúm yí. 36 Bóól bwé á bwəma nə cóógú, bóól bígə, bóólúgá kə mímbwug dí ŋgwówálá mənəkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz. 37 Bwé á gwú bóól nə məkwóógú, bwé shigə bóól ná ndeé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwəle. Bóólúgá bəŋ, bwé á ŋgə kyey kə cə kə cə, bwé dúgə bwáád nji íkúúdí í ncwəmbə nə íkúúdí í kálá, sâ jəsh fúfə bwo, bwé ŋgə bwəma nə cúgé, buud bwé ŋgə jugushi bwo. 38 Váál búúd dán í áshígé bə ná í jíg nə buud ó shí ga. Bwé á ka ŋgə jə gwów məshí mé

11:19 Rom 4.17 11:20 Mat 27.27-29, 39-40 11:21 Mat 47.31-48.20 11:22 Mat 50.24-25; MmN 13.19 † 11:22 Dúgúg Mat 50.24-25. Yóseb nyə á ci ná bwé bág ŋwa íyasé byé, kyey nə byo, kə bá dəl bwé dí ləəm Zembî nyə á bwey yə impáámə byəŋ yíid. 11:23 MmN 1.22; 2.2 11:24 MmN 2.10-12 11:26 12.2; 13.13 11:27 MmN 2.15; 12.41 11:28 MmN 12.1-14 11:29 MmN 14.21-29 11:30 Zho 6.12-21 ‡ 11:30 Buud ó fwála dəŋg bwé á də lwə məma mənyuŋ tâŋ luŋgala lyələ ŋgwəla wəsh, ka lúgə mímpumbé. 11:31 Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 11:32 OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1 11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27 11:34 Dan 3.23-25 11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2Ib 24.21 11:38 1Sa 13.6

ashwéeshád nə mímbúŋúd, bwá dúgá ji míku mí mákwóógúd nə míku mí мэ́ndəlúd.

³⁹ Tεem bæ ná Zembî nyə á faag buud bəəŋgú nəcé búgá jáŋ, bwá á yə bwá kú fwo bii sâ Zembî nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembî nyə á ngə bwey kwəməsa shé sâ í búl nywa yí; ná ndeé, nyə a shígé jii ná bwá téédúg kə bæ váál í jəla yí, sə bəŋ lúg mpás.

12

Zembî má du ság bwân bé

¹ Nda shé bəŋ jishé kóomb di, kúdə zhwoɡ buud óni bwá má lyε shé, cug bwá á cugə yí í ngə lwó shé sâ bwá jəw ná búgá yí. Ntó, shé myáásugá isâ í ngə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *misám mí ngə læel nada shé nyúúlúd myá, shé yídag bæ nə zény kələ shwóg, ju kúlá Zembî má kwəməsa ná shé júg yí. ² Shé kəndugá mísh nji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgá mílámúd yé, nyə námə wə má bá sá ná búgá í fífəgí, bæ ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kələ yə kwolós dí, kú bísh bímbí lú shwôn dúsə shwiy dəəŋg dí yí. Nyə a shígé bísh dwo nəcé nyə á ngə bwey dúg məshusug Zembî nyə á bwey kwəməsa nyə má. A njul jiya gúméd ja gaád, *caəŋgé má Zembî dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyédí, nyə muud ósól ɔ misám bwá á jág lúmbúli nə ndí nji a ngə jísəw jísəwúg yé. Kəndugá mitédúgá nyédí, bi bəg kú tag, búgú bəg kú bii bí mílámúd.

⁴ Bí ngə lúmbúli nə sâ bwá jəw ná sám yí, nji lúmbúli jəəŋg í afwóyé bæ lúmbúli á shwiy. ⁵ Ná ndeé, ye bi má wusa lésú Zembî ngə lás nə bí təŋ bwân bé shú wálə bí ŋkul mílámúd yí? Nɡaá á ci ná:

Mwân waam,
ja Cwámba mə ság wo yí,
kú ŋwa sâ jəəŋgú nda fyaŋga.
Ja á ŋkáánd nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúd.

⁶ Nəcé Cwámba má du ság múúd yēsh á céel yé;
nyəəŋg yēsh á mágúlə ná a ji mwân yé yé,
á du yə nyə intúgúli.

⁷ Ntó, jísəwúgá minjugú bí ngə bwəma nə ndí myá, mísə shú ngələ ság bí. Mpugá ná Zembî ngə ŋwa bí cínəŋgú nda bwân bé. Ye mwân abyág nyə a má bwεε cugə sóŋgú nda du ság nyə? ⁸ Zembî ká bæ kú ság bí nda á du ság bwân bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwân bé, bi má yidá bæ nyə nda bwân bwá á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sâ bí má jálá nə nyiŋgə téduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bæ nə osóŋgú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí du ság shé, shé du gúmal bwo. Ká ŋkámúsá ná bwo, ŋkəməsa nə sóŋgú íshé jí gwów yé; ŋgaá shé má jəlá nə bul bul magulə íjwúga byé shú ná shé dúgúg cug í? ¹⁰ Osóŋgú bwá á byá shé wá bwá á du ság shé nji shú kúkúl wəla mbií bwá á du kwey mətəla yí; Zembî nywáá ngə ság shé shú mánywa má íshé, á jii ná shé bəg mbií á céel yí. ¹¹ Intúgúli bwá yə shé ná bwá ság shé yí, í ádé fwo bæ shé sâ məshusug, shé má du shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúli byəəŋg í du wúmə mpúmá: shé cugə ná shεε, cugə cug á otátəlí. ¹² Ntó, lələshigá məbwə mún má má káád məní, bí lələshi məbwəŋ mún má ngə tagəwa məní. ¹³ Dugá kyey nji məzhí məsə tətəlí mád, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwá nda ləŋgəwo kə koogú, bwá yídag lal məŋkul.

Bi ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi cúgəgí nə buud bēsh ná shεε, bí wá ŋkul ná bi cúgəgí ŋkəŋkə cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dúg Cwámba. ¹⁵ Bi ɔ mpú du dúg ná muud nda shúb mpáam má Zembî. Bi ɔ mpú námə du dúg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhəom nə ndeé *Də mú yúúd. ¹⁶ Bi ɔ mpú du dúg ná muud nda wá lúú jəŋgad, ŋkí ntəg nə a mpyēny sâ í dúgyá nə Zembî yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shínúlə nyə á shín kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə á nywá jii ná sóŋgú wág nyə mətíle mə lúgə yí, sóŋgú nyə á ban. Eso nyə á tεem nyiŋgə jii, wéeshúli məzhwíile, nyə a shígé bæ nə ŋkul cénd sâ í á bwey sŋy yí.

12:1 1Kr 9.24 12:2 2.10; 8.1 12:5 Mik 3.11-12; Mbú 3.19 12:7 Mbá 8.5 12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 12:11 12.14; Zhk 3.17-18 12:12 Iza 35.3 12:13 Mik 4.26 12:14 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15 12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6 12:16 Mət 25.29-34 12:17 Mət 27.30-40 12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21

18 Bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə wúl mbán búúd bí nə nkul kúnə nə ndí yí, mbán í ngə jíge nə kuda; bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə gúl kúkúl í njúl nə yídúgá á ikukwendε, kú námə nyiŋgə bə kúkúl nkəwə nyə á ngə kuŋg yí. 19 Bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwá á gwág kəl dɔŋg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo tɔɔ ciyá. 20 Nəcə bwá áshíge bə nə nkul kwiig mpándí Zembí nyə a təl yí. Mpándí nyɔŋg í á bə ná: «ŋkí muud, ŋkí cúdú, sá jəsh í kúnə nə mbán yí, bwá gwú gwo nə məkwóógá.» 21 Isá bwá á dúg cínɔŋg yí í á bə ŋkí jág wagawo, Moyíz nyəmɛfwó mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ifwaas.»

22 Bi bāŋ bi á yida shísh kúnə-kúnə nə mbán Siyôn*, ŋgwála má Zembí á kuwô, Yurúsəlem á jon dí gwôw kúl ncúlyá *wəŋgəles bwá ngə sá zaŋ yí. Wəŋgəles bɔŋg búsə ŋkí jág bulya, bímbí múúd cúge nə nkul lə yí. 23 Bi a shísh kúnə-kúnə nə seŋgyá bwān wə acúmbā mínə má mú bwo micilyá jon dí gwôw wá; bi a shísh kúnə-kúnə nə Zembí muud mə də sámb milású mí búúd bəsh yé, bi a shísh kúnə-kúnə nə *mishíshim mí otátəlí ɔ búúd bwá mú váál í jəla yí 24 Bi a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sə bəg mifúbán yé. Nyə wə jí lí-nji mpédúgá sánɔŋ Zembí shú sɔ á gúgwáan, məcií mé má ngə lás fwámé lésú cə má má Abel†.

25 Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ngə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ngə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwá káálúgág yé, buud bwá á ban ná bwá agwágúláyé wá, bwá á shíge faam nə intúgúlí. Nkəməsá ná bwá fwó bə kú faam, ŋkəməsə nə shé ja shé má bán ná shé agwágúláyé múúd ngə lás nə shé jon dí, shé cuge nə nkul bá faam. 26 Yág íí, kəl dé í á sá nə shí í júngyag; nji, ja gaád íí, a mə kaag ná: «Mə bá nyiŋgə sá ná í júngyag gúl ja; nji, jāŋ ja, kú ntāg bə nji shí wə í bá júngya, gwôw

í bá námə júngya.» 27 Ja á cí ná a bá nyiŋgə sá ná í júngyag gúl ja yí, ntó mə lwó ná isá í də júngya yí í bá wú, nəcé byāŋ bíśə isá nyə á té yí; í ka bá lúg nji isá í cúge nə nkul júngya yí. 28 Nəcə ndéé, shé yágá Zembí akíba nə a yələ shé faan í cúge nə nkul ntaŋsə yí. Shé séyúgá nə nyə mbii nyə é gwág nywa yí, sēy nə gúmə nə fúndúgá. 29 Nəcə Zembí ishə jí kuda í də cumbal jígal sá jəsh yí.

13

Mbii cug Zembí mə céel yí

1 Kúgá yow ciilələ bíməfwó nə bíməfwó nda omínyɔŋə, kəgá nə ndí shwóg. 2 Bi kú wusa dələ ŋwa ójóŋ bídí mínjów. Mpugá nə sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á ŋwa *wəŋgəles bwá nda mpu ná í á bə wəŋgəles. 3 Bi ó də téduga búúd búsə mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda bínoŋ bəsh wə búsə mímbwugəd. Bi ó də téduga námə bɔŋg bwá ngə bwəma nə minjugú wá, námə nda bínoŋ bəsh wə ngə bwəma nə minjugú myɔŋg. 4 Bi bəsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isá í məbwam gwonə báád, nəcé Zembí mə bá yə buud ó jaŋga nə osóol ɔ mínɔɔmb intúgúlí.

5 Kúú njəond wán í nda bεeg bə ngələ bε zāŋ *mwaanê. Bi má jəlá nə gwág məshusug nə sá bí bí nə ndí yí; mpugá ná Zembí nyəmɛfwó nyə á cí ná: «Mə abulé bwelε béegyə nə wo, mə abulé bwelε myaas wo». 6 Gwə wə jí ná, shé búsə nə nkul lás nə inkán, cí ná: «Cwáməba ngə kwíind mə, mə afúndáyé ná tɔɔ sá; muud nyə e sá mə jí?» 7 Bi ó də tédúgá ótówe ɔ shwóg bán bwá á bwiŋg bí Milású mí Zembí wá, kəndugá mitédúgá dúg nda ícug byāŋ í á shúgula ná, bí yágulag búgə bwá á bə nə ndí yí. 8 Yésus-Kríst jí mbii ŋgwúd wú yág, wóós múús, kə ná ndéé kú nə zhúgá. 9 Bi kú bíd ná minjígúla mishús mísə mímbii mimbií myá mí yílúg bí zhúd kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam má Zembí wə í wág bí nkul mílámúd, kú bə məcéx mə dúgyá nə

12:20 MmN 19.12-13 12:22 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbán bwá á lwə ŋgwála á Yurúsəlem cínɔŋg gwôw yí. 12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † 12:24 Məcií mə Yésus má ngə lás lésú íjuugá Zembí má juu sə mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel māŋ mə á ngə jíí ná Zembí kúndagí nyə nda mínyɔŋə nyə a gwú nyə ná. 12:25 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 12:26 MmN 19.18; Azh 2.6, 21 12:28 13.14 12:29 Mbá 4.24 13:1 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 13:2 Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 13:3 10.34; Mat 25.36 13:4 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 13:5 Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 13:6 Sòm 118.6 13:7 6.12; 1Kr 4.16 13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3

idâw má. Mæççə mæɔŋg má aŋgê nə kwíínd buud bwə ɲgá bɛ mwo wá tɔɔ sá.

¹⁰ Shé bāŋ shé básə nə *alatâr jí nɔ́, buud bwə ɲgá ná sêy banda *mátúnuga dí wá bwə cúgɛ́ nə zhií mə ɲwá ídâw cínɔŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á də kə nə mæcií má ócúdu «kúl í búl ɲkê yí», də kə sá mátúnuga shú ná Zembí jwúg *misám. Nji, ocúdu bɔɔŋgú mikug myáŋ, bwə á də wú nə myo ɲgwála də kə jígal bugád. ¹² Ntó námá, shú ná Yésus ɲwág mæcií mé má nyəmɛ́fwô kə sá ná kúl búúdu í bág ɲkɛ́ŋkɛ́ kúl, nyə á kə jug nə mæçey bugád ná ndeé a yə. ¹³ Ná ndeé, shé wúgá ɲgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwə mpyényúg námá shé nda bwə á mpyény nyə ná. ¹⁴ Nəcə shé cugé nə ɲgwála á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ɲgə sɔ́ wɔɔŋg ɲgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndeé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembí ja jêsh, mətúnuga ó máci. Ntó jí ná mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúdu ná jíná dé dúsá nə mpífá. ¹⁶ Bì kú wusa dúlə kwíínd bóól búúdu nə dúlə yána ísá bín, nəcə mbií mátúnuga wɔɔŋg wá Zembí má də gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bán bwə ɲgə jí ɲkasé shú *míshíshim mín, bwə bá námá kə jaaw Zembí séy bwə á sêy shú dán yí. Ntó, ságá bwo mægwág, kyeyugá íjwúga byáŋád, shú ná bwə sáág séy jáŋ nə məshusug kú tədəwa. Bwə ká tədəwa, í nda bə bí nə mfií. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembí shú dúsú. Jísú kóómb di, sə ɲgə mpu ná milâm mísə sá ná sáŋ, sə ɲgə ntág námá she cugə ja jêsh mbií í jéla yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bí jəgəlag nə Zembí, a sáág nə mə lálug nyiŋgə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbáda

²⁰ Zembí á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwámba íshé, mbaagula itəw anúní yé, nyə á çç sɔ́ á kandugə kandugə nə mæcií mé. ²¹ Zembí wɔɔŋgú yág bí ɲkul ná bí sáág sá anyunywaá jêsh á céel yí. A sáág ná shé bág váál á gwág nywa yí, kwon mə Yésus-Kríst dî. Yésus-Kríst ɲwág gúmə kandugə á kandugə! Amen! ²² Bwaanŋ, má jəgula nə bí ná bí jísówúg lésú má ɲgá yáág nə

bí nə ndí ga. Kálaad nyəmɛ́fwó má má cilə bí yé nyə agwááyé. ²³ Má cɛel jaaw bí ná bwə má bíd *mínyɔŋú íshé Timoté; á ká lɛel wóós wa, sá sə mú zə dúg bí. ²⁴ Bì ɔ báda mə otówe ɔ shwóg bán bēsh nə buud ó Zembí bēsh. Bɔɔŋg wá Italí bwə ɲgə báda bí. ²⁵ Zembí ká sá bí bēsh mpaam.

13:11 9.7; Ləv 16.27   **13:12** 11.26; Mat 27.31-33   **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2   **13:15** Ifz 5.19-20; Sòm 50.14, 23   **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18   **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16
13:18 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16   **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ́: 8.6 mæcií: 9.12   **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13   **13:23** Timoté: 1Kr 4.17   **13:25** Gal 6.18

Kálaad Zhâk nyé á cilə yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Zhâk yí

Zhâk nyə á cilə okristen shú ná bwə mpúg kuú njəond bwə jəlá nə kyey mpədúgá nyəŋ dí yí nə váál bwə jəlá nə cugə nə buud bwə cúgə okristen wá yí.

A ngə ci isâ ŋkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá nə fəg yí: fəg í də wú wə Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá nə məbúwa nə kúm, məkugulə nə məbwəbúlán, fwámé yábə í jəlá nə də nyîn nə misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngə lámusa nə dálə ŋwa búúd nə mímbéégí gúfúgád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá nə búgá nə misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Júm nə fwámé fəg (3.1-18).
- (6) Cugə á mpədúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów nə nadâ məjəgula, nə mik-wíindyá (5.7-20).

Ŋkúmba sâ á ngə bándalə okristen yí jísə ná «búgá jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə» (2.26).

Məbádá

¹ Mə Zhâk, Iwaá mə Zembî bá Cwámba Yésus-Kríst, mə wə mə cílé bí kálaad éga. Mə bádá bí bwán ó íbænd wúm nə íbá bí á mə ciima kə ngə cugə məshí məshí wá.

Məkugulə mə də lulushi búgá mə múúd

² Bwaang, məkugulə mēsh bí mə bwámá nə ndí má mə jəlá nə bə bí njí sâ məshusəg, tə məsə wáyé mbií tə wáyé. ³ Bí mə jəlá nə gwág məshusəg ntó nə mpúlə ná búgá jín í ká ntə məkugulə, bí bə nə jísów. ⁴ Njí, í jii ná jísów jəng gwáməfwó í cásuləg bí séy jé mílámúd, shú ná bí bəg ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfə nə tə jə fúlú ngwūd. ⁵ Í ká bə ná fəg í ngə fúfə ngwól múúd á gwoong jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yə nyə. Nəcə Zembî mə də sá yána nə muud

yêsh, á də ntəg sá dwo nə jə lâm, kú nə məjumá. ⁶ Njí, í jii ná muud mə gwáámbug yé gwáámbug nə búgá, kú bə nə mílám mímbá. Muud mə sá mílám mímbá yé jí nda ikwó í m̄ng ŋkwə mə də yəngulə kənd ká kənd ká yí. ⁷ Mbií múúd wəng kú yímbə nə téduga ná nyə é ləg sâ wə Cwámba. ⁸ Nəcə muud məzhigó jí mílám mímbá, nyə ádé mpu bə ŋkúmba zhí ja á céél sá sâ yí.

⁹ Mbúgula jí nə məbúwa yé gwágug məshusəg ná Zembî nyə a mə b̄n nyə gwôw. ¹⁰ Nyəng mə yídá bə nə kúm yé bəg nə lúú ná s̄ng nə a bəlé shí, nəcə a bá cə nda fúláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fúláwa mə də bə, yásá í ká námə shigushi, məgwə mə mə shwéesh ká, fúláwa mú bwaambəwo, ijə byé í mú sh̄n. Námə mbií ngwūd wəng wə múúd kúm mə bá ngə bwaambəwo, misóólúgú myé myêsh mí ngə sh̄n yé.

¹² Muud mə jísów məkugulə kú fúfug yé nywáá mə jəla, nəcə á ká bá sh̄n ntə məkugulə, a bá ləg cugə á kandugə kandugə, mpóógú nyəng wə Zembî nyə á kaag buud bwə ngə cəel nyə wá yí.

¹³ Ja múúd mə bwámá nə məbwəbúlán yí, a nda bəeg ci ná: «Zembî wə ngə bwówulə mə»; nəcə muud cugə nə ŋkul bwówulə Zembî, nyə ádé námə bwówulə búúd. ¹⁴ Í yídá bə ná, muud nyəmfwó iyéesh byé wə í də julə nyə, kənd nyə lâm *mísómád; ¹⁵ ná ndéé, ja íwímbúg í mə ŋwa bum yí, s̄m í mú byél; ja s̄m í mə wíy yí, í mú sá ná muud yəg.

¹⁶ Yé bwáang mə búl cəel wá, kúgá shiig mánnyúl! ¹⁷ Fwámé ísâ Zembî mə də yə búúd yí, nə mənywa mēsh sə ngə bwəma nə ndí má, mə ngə zhu gwôw, wə Sóongú mə də wéeshuli mənkenya yé; a jí njí mbií ngwūd kú cənd. ¹⁸ Sóongú wúsú wəngú nyəmfwó nyə á bə nə jəjə tédugá jé ná a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbálé yí. Byálə nyə á byá shé yí wəngú wúsə shú ná shé bəg mpumə ashúshwóógú á ísâ á mə té yí.

Də gwágulə, ka də sâ

1:1 Zhâk: Mat 13.55; Mis 12.17; 15.13; 21.18; 1Kr 15.7; Gal 1.19; 2.9; 1Pr 1.1 **1:2** Rom 5.3-5; 1Pr 1.6-7 **1:5** Mik 2.6 **1:6** 5.13; Mat 7.7; 21.21-22; Ifz 4.14 **1:9** 2.5 **1:10** Zhb 14.2; Sôm 90.5-6; Iza 40.6-8 **1:10** 5.1 **1:12** 5.11; 1Kr 9.24-25 **1:13** Mik 19.3; 1Kr 10.13 **1:14** Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn 2.16-17 **1:17** Mət 1.14-18; Mat 7.11 **1:18** Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23 **1:19** 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9

19 Yé bwaáŋg má búl cœel wá, bi má jəlá nə mpu né muud má jəlá nə də lœel gwágulə, nji nda lœel lás, nda lœel gwág mpimbə. 20 Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgə nə ŋkul wéeshuli sâ jí tətəlí mísh má Zembî dí yí. 21 Gwé wé má cí nə bí ná, myaasugá məlwaagəwo mēsh nə mbíya gwólə mílâm; myaasugá myo, bí ka lóg kéel Zembî nyə á bɛ bídí yí, bí lóg dwo nə lám ná shɛɛ; dwé wé dí nə ŋkul sá ná *mishíshim mín mí dúgúg cug.

22 Ságâ nda kéel má Zembî í ŋgə cí ná, bi kú də gwágulə gwágúlóg, bi a bá ŋgə shiig biméfwó. 23 Nəcé, ŋkí muud mə gwágúlóg kéel gwágulə gwágúlóg a kú sá nda í ŋgə cí ná, muud wəŋgú jí nda muud má shîn dúg mpwóombú yēn dí, 24 ná ndéé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lœel wusa nda mpwóombú nyé í ámə bə ná. 25 Nji, muud mə mpú kənd mísh məcɛɛ má Zembî dí nda də gwágulə ná ndéé wusa yé, nywáá má jəla. Məcɛɛ mœŋg má cúgə nə iwushî, máá má də yîl búúd mányámád. Nji, shú ná í bág ná a má jəla, í jii ná a nádag nə mwo, a də sá nda má ŋgə cí ná.

26 Ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá ná a ŋgə cugə mbií Zembî mə gwág nywa yí, á ká ŋgə shiig nyúul nda yidá də bii mpu yé, muud wəŋgú yábə yé wúsə sâ cwag. 27 Yábə Zembî mə gwág nywa yí, fwámé yábə wúsə ná: də téduga bwán ó nyulú nə mikúsé mí búdá *íncwaw í ntug mí ŋgə bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala málwaagəwo mâ cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpédúgá buud mí anywáyé

1 Bwaanɔ, kúgá də sá ná, bi ŋgə *búgula Yésus-Kríst, Cwámba íshé á milwané, bi ŋgə nyiŋgə baam nə bóól búúd ntə bóól. 2 Nəcé ná, ja í wóós ná, bi njúl sɛɛŋgyá jínád, ŋgwól múúd zə nyíi a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéedí mí álal-ŋkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námé zə nyíi nə isala. 3 Ŋkí bi má ŋwa múúd jí nə mimbwéedí mí álal-ŋkul

yé nə məjilə, bí nə né ná: «Záá jí wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg na tətəlí», ŋkí ntág ná: «Jig wa kúl má də təl mákuú gaád». 4 Ja bí má sá ntó yí, ŋgaá ná bi má wá mímbéégí mpédúgá buud wé ni? Ŋgaá ntó má lwó ná bí ŋgə bigas buud bi njúl nə bów-bôw mítédúgá?

5 Yé bwaáŋg má búl cœel wá, gwágúlógá mə. Ye Zembî nyə a shígé féesh mímbúbúwá shí ga dí ná mí bág nə kúm búgə dí? Nyə á kaag buud bwé ŋgə cœel nyə wá Faan, ŋgaá nyə a má sá námé ná mímbúbúwá mí bág nə kəw Faan dœŋgúd? 6 Ká bi bāŋ bi ŋgə dúg mímbúbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozé bwé ŋgə lwó bí cúŋ, ŋgaá mikúkúm? Ŋgaá bwó wé bwé ŋgə kə nə bí mámpáanzé má mílósú? 7 Ŋgaá bwó wé bwé ŋgə jág lás nə jəjə jíná lú Krísten búúd bwé á gwiid bí yí?

8 Micilyá mí ŋgə lwó ná cɛɛ mə Cí wúsú *Kríst í ŋgə cí ná: «Cœelug múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Ŋkí bi mə lwándúlóg cɛɛ dœŋgú, bi mə sá jə sóólúgú. 9 Nji, ja bí má də wá mímbéégí mpédúgá buud yí, bi má də sēm; Məcɛɛ má lwó ná bi má jəla nə intágúlí í búúd bwé má caam məcɛɛ wá.

10 Mpugá ná múúd mə ká bɛ mámpándí mâ Məcɛɛ mēsh ná ndéé a wush nji nə ŋgwúdugá, a má byaagulə nə mēsh. 11 Nəcé muud nyə á cí ná: «Cí wo kú sá mínœomb» yé, nyə námé wé nyə á cí ná: «Cí wo kú gwú múud». Ŋkí wɛɛ wo ádé sá mínœomb, nji wo má gwú múúd, wo músə caam məcɛɛ. 12 Ntó, dugá lás, nə də sá ísâ bi ŋgə mpu ná bwé bá sámə bí mílósú bɛɛlə cɛɛ í də yîl búúd mányámád yí. 13 Nəcé, buud bí kú gwág búúd cey lámád wá, bwé bá bwəma nə sémbyé mílósú á kú nə mœcɛy mə lám. Buud bwé ŋgə gwág bóól ŋkúŋkwóŋulə wá, iŋkúŋkwon í də ntə sémbyé mílósú wāŋ.

Búgá jí kú nə misóólúgú yí jí fudó

14 Bwaanɔ, ŋkí muud má cí ná a jí nə búgə, nji misóólúgú kú nyîn, wāŋ mbií búgə í é

1:21 Kol 3.8; 1Pr 2.1 1:22 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 1:25 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2
 1:26 3.2, 10; Sôm 34.14; 141.3 1:27 Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá
 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 2:5 1.9;
 Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbú 2.9 2:8 Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 2:9 2.1 2:10 Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3
 2:11 MmN 20.13-14 2:12 1.25 2:13 Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 2:14 Mat 7.21; 1Yn 3.17 2:15 Mat 25.35-36

kwíínd nyə jíd? Í é cug nyə? ¹⁵ Nkí *mínyəŋə wán á mudúm nkí á mudá ngə fúfə nə sâ má bwáád, nkí ntág ná a ngə fúfə nə idáw yâ dāŋ jwôw, ¹⁶ ngwól múúd á gwoong jín mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ ké nə shee; kaág bwáád, wo də!» Nkí a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə sâ í ngə jii nyə yí, ntó nyə é kwíínd nyə jíd? ¹⁷ Ntó námá wə búgá jísə yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misóólúgú, búgá gwô jísə fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múúd ji nə nkul ci nə ngwól ná: «Wee ji nə búgá, mee nə misóólúgú.» Lwóg ná mə búgá gwô nda nə misóólúgú, mee mə e lwó mádí misóólúgúd nə mə ji nə búgá. ¹⁹ Wo ngə *magulə ná Zembî ji nji ngwûd, wo ngə mpu sâ; nji, məjamb mə ngə námá magulə ntó, mə ngə lilya. ²⁰ Wo muud ji kú mpu də faas ísâ yé, ye wo ceel mpu ná búgá jí kú nə misóólúgú yí í akwííndé tɔɔ sâ? ²¹ Ngaá Zembî nyə á ŋwa mpáámbə íshé *Aburaham ná tátəlí muud mísh méd nəcé a yánálə mwân yé *Izaag tâŋ *mətúnuga *alatâr dî. ²² Wo adúgɛ? Búgá jé í á bə mbádúgá nə misóólúgú, byêsh í ngə sêy; misóólúgú wə mí á zə sá ná búgá jé í bəg ncindî. ²³ Nə ndeé, í mú bə nda Kálad Zembî ngə ci nə; ná: «Aburaham nyə á *búgula Zembî, Zembî mú lə nyə búgá jé jɔɔŋgá, a mú ci nə Aburaham ji tátəlí muud; bwé mú gwiid nyə nə shwə mə Zembî.»

²⁴ Bi mə dág í? Zembî mə ŋwa múúd ná tátəlí muud nəcé misóólúgú, kú bə nji nəcé búgá. ²⁵ Ntó námá wə Ráhab mudá janja nyə á bə yé. Ngaá ná Zembî nyə á ŋwa nyə ná tátəlí muud nəcé sóólúgú nyə a sá yí? Nəcé, buud bwân ɔ *Izəryél bwé á kənd wá, Ráhab nyə a lég bwo nyédí njów, a mú sá ná bwé kyéyug zhí shúsúd. ²⁶ Nyúúl nyísə kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námá, búgá jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə.

3

Júm dúsə wagəwo wagəwo sâ

¹ Bwaanŋ bi mə mpú nə sə buud ngə jíguli wá, Zembî mə bá bə nə nkúd wúsú sémbyé míləsúd ntə bóól búúd wáŋúd. Ntó, í ajíyé nə bi bəg zhwog oyíguli nkí bulya, ² nəcé shé

bêsh shé mə də kwab mímbii mimbii. Múúd mə ká bə kú də kwab nə lésú á mpu yé, nyíni nye mə bə váál í jéla yí, nywáá ji námá nə nkul mpu bii nyúúl nyé nyêsh. ³ Ngaá ná shé mə də shwaam íkabəlí inkwanz mpu dí shú ná í sáág shé məgwág, nə ndeé shé ka bə nə nkul mə kənd bwo mányúúl oncindî kúl shé mə céel yí? ⁴ Námá nda ititíma, bíse məma ísâ í anúní, oŋkwô ɔ anúní wə bwé də sá ná í kyéyug. Nji, tɛem bə ntó, nkúnkwaawé cig-cig wə mə də sá ná titíma kəg kóómb jêsh muud ngə julə nyə yé mə céel yí. ⁵ Ntó námá wə júm dúsə yé. Í tɛem bə kúkúl nyúúl cig-cig, dúsə nə nkul də mamuda nə í ngə sá məma ísâ. Bi mə dág í? Kukúdá cig-cig í jígal məma jugú. ⁶ Júm dúsə námá kuda, dúsə jiya olíŋgí sádí íkúl í nyúúlád. Í ngə lweegushi nyúúl nyêsh. Júm í ngə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wóós shwiyud. Kuda jɔɔŋg í ngə zhu kuda á kandugə dî. ⁷ Muud nyə a mə kwááf mímbii mí ócúdu myá jugú myêsh, tɔɔ inunú, tɔɔ ocúdu bwé júlə mímwɔ shí wá, tɔɔ ocúdu wə mán, nyə a mə kwááf bêsh. ⁸ Nji, kú nə tɔɔ muud ngwúd nə ngwúd jí nə nkul kwááf júm yé. Júm dúsə bów-bôw sá cúgə nə nkul ji nə shee yí, dúsə nə gwoog nə cwóó. ⁹ Shé mə də balan nə júm íshé, də ságusə Sóŋgú íshé Cwámba, shé də námá balan nə júm dɔɔŋg də lweem búúd Zembî nyə kwambulə yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ngwúd nə ngwúd í wéesháli íbwádán wéesháli málweemyâ. Mbô bwaanŋ! Í ajélayé nə də bə ntó. ¹¹ Ye ncwun nyí nə nkul wéesháli májúwó mə ancúncwôŋ nə mə águgwulú luun ngwúd dî? ¹² Bwaanŋ, ye líí *figyê jí nə nkul wúmə íbumá í olivyé? Ye fambá *vínyə jí nə nkul wúmə íbumá í figyê. Ncwun í də wéesháli májúwó mǎ ca nə ca yí í cúgə nə nkul nyingə wéesháli zhizhe májúwó.

Fwámé fəg í də zhu wə Zembî

¹³ Zə jí nə fəg nə cóŋ na bídí yé? Muud wɔɔŋg lwóyág ntó jə kuú njɔɔnd jéd, a dág sá ísâ nə lám nə shee, nə fəg. ¹⁴ Í ká yida bə nə bí ngə bə nə mbíya lám, nə məfendyâ mílámúd

2:17 Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18   **2:19** Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24   **2:21** Mət 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17   **2:23** Mət 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3   **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31   **2:26** 2.17, 20
3:2 Sòm 141.3; Mik 10.19   **3:2** 1.26   **3:3** Sòm 32.9   **3:6** Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19   **3:7** Mət 9.2   **3:8** Sòm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29   **3:9** Mət 1.26-27   **3:12** Mat 7.16   **3:13** Rom 12.16   **3:14** 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4

íí, kúgá yímbê nà ñkêny mányúul ná bi búsa nà fúg; jísà bí ijóó. ¹⁵ Fúg nyóong í ángê nà zhu wá Zembî; nyísà fúg á shí ga, fúg á iyéesh í nyúul muud, fúg minjumbálu. ¹⁶ Nacé, kál jí ná, bóól mpíi bóól, bóól fendya nà bóól yí, isâ ða sîy ncúg-nculê, bów-bôw mísóólúgá ða bə mímbíi mimbíi. ¹⁷ Fúg í ða zhu wá Zembî yí nyáá í ða bə ná fwó-fwó, í dúgá cɛɛl mótala. Fúg nyóong í ádé bə nà cwambulá, í ða bə fúg á ñkwambulə, í dúgá bul gwág búúd cey lámúd, ða bul sá jə mísóólúgá, kú nà mbéégí mənəkəómá, kú nà məkəñ. ¹⁸ Buud bwé ngé wá mətala mpédúgá buud wá, bwé ngə bə mpəg mətala ði. Mpəg jəongú ka ngə wúmə bwo cug á otútəlî.

4

Mbúgula nyə ajóláyé nə bə mílām mímbá

¹ Jí í ngé sá ná bi bág nà icwoomb nà igwáná? Ngaá ná jísà nacé iyéesh í zhwiimbyálə nà cug í ngé sá lúmbúli mányúul mán ði? ² Bí ngə wímb isâ, ñji bi kú ngə bii byo; ná ndéé, bi mú ngə bə nà yéesh gwúlə búúd. Bí ngə ji isâ, ñji bí cugé nà ñkul bii byo; ná ndéé bi mú ngə bə nà ozhuyá, ngə gwána igwáná. Bi anjê nà bii nacé bi anjê nà gwáám Zembî. ³ Bí tɛɛm ntâg námə gwáám íí, bi kú bii, nacé bi má ða gwáám nà bów-bôw tédúgá, ñji shú ná bi mə lwándúlə iyéesh bín yâ zhwiimbyálə nà cug.

⁴ Bí búsa osóol ə mínəomb; ye bi ampúyé ná bí má ká bə mánywa mâ shí ga, bi má fəm Zembî? Ntó jí ná muud mə cə shwá nà shí ga yé, má bə zhízhíj má Zembî. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembî ði ná:

Zembî nyə acéélé ná
gúl sâ í zág shwə wú nə Shíshim
nyə á sá ná í zág jí shédí yí*.

Ye bi mə tédúgá ná ja Mícilyá mí ngé ci ntó yí, jísə zhizhe icigə-cigə? ⁶ Mbô! Zembî má yidá bul bə nə mpaam. Sâ jəong wá Mícilyá mí ngé ci yí, ná:

Zembî má ða lúmbúli nə buud

bwá ða ñkêny mányúul wá;
ñji, bəong bwá səl bwáméfwó shí wá,
a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndéé, bídúgá ná Zembî jwúg nə bî; ðugá ləl lúu nə Njwú məjamb, nyə e fúndə bí, a kə shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá Zembî kúnə-kúnə, nyə e shísh námə bí kúnə-kúnə. Yé osóol ə *mísám, gusagá məbwə; bí buud wá milám mímbá, fúbúgá mílām. ⁹ Maguləgá məntágula mán, bi gwág bíméfwó cey lámúd, bi mú jí mányúul. Kúgá ná ngə gwo, yidagá jí; yəwəgá dúlə fándə gwág máshusəg ntó, yidagá shúsula. ¹⁰ Səlugá bíméfwó shí mísh má Zembî ði, a mú bá bñn bí gwôw.

¹¹ Bwaang, kúgá ða ciya íciyá í ábábôw. Wó ká ci *mínəonjə woó nə muud ciyá ábábôw, ñkí ntâg ná wo jéég nyə njagá, mpug ná wo má jág lás nə məcɛɛ, wo má jéég məcɛɛ njagá. ñkí wo jéég məcɛɛ njagá, mpug ná wo cugé múúd mə báágúlə məcɛɛ yé, wo má yidá bə múúd má ða jéég məcɛɛ minjagá yé. ¹² Muud nyə á təl məcɛɛ, á ða námə balan nə mwo yé, jí ñji ngwú. Nyə wá jí nə ñkul sá ná muud cugəg, nyə námə wá jí nə ñkul sá ná muud yág. Wo wá zə ná wo yág muud jí wo kúnə-kúnə yé məbɛɛ?

¹³ Bi bñn ntâg íí, bi má ða ci ná: «Ñkí múús ñkí mán sá é kə ngwála shús ngwála kəl, kə jí wu mbú ncindí ngə sá mákíd bii mwaanê»

¹⁴ Í njúl ná bi ampúyé nda cug jí í é bə mán ná; bi búsa nda ngúdá í ða wóós fúfwálá ná ndéé í mú jímb yí. ¹⁵ Bi má jəlá nə yidá ða ci ná: «Ñkí Cwámə má magulə, sá é cugə, sá sá sá shús sá kəl.» ¹⁶ Ñji bi mú ngə ñkêny mányúul nə bəgəwa dán dəong; váál ñkényá nyúul dəong dēsh dúsə ñkí bôw. ¹⁷ Muud mə mpú ða sá mánywa yé, á ká bə kú sá mwo, a má səm.

5

Mikúkúm mí ó káálugə

¹ Bi bñn mikúkúm ntâg íí, jíigá mányúul; kímúgá onkwimbyé nacé məntágula má zə

3:15 1.5, 17 **3:17** Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 **3:18** Mat 5.9 **4:1** Rom 7.5; 1Pr 2.11 **4:2** 1Yn 3.16 **4:4** Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * **4:5** Bóól bwá ci ná: «Shíshim Zembî nyə a sá ná í zág jí shédí yí í bul bə nə wú». **4:6** 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 **4:7** Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 **4:8** Sòm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 **4:9** Luk 6.25 **4:10** 4.6; 1Pr 5.6 **4:11** Sòm 101.5; 1Pr 2.1 **4:12** Rom 14.4; 1Kr 4.5 **4:13** Mik 27.1; Luk 12.18-20 **4:14** Zhb 7.9-10; Sòm 39.6 **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 **4:17** Luk 12.47 **5:1** Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 **5:1** 1.10; Luk 6.24 **5:2** Mat 6.19-20

bii bî. ² Kúm dán í má bwo, mikáándá mín mí má díya óshê. ³ Or wán nê *mwaanê wán mú nê myángulá; myángulá wɔɔŋ í bá bwaagulá bî mæbɛɛ mán. Í bá námá céég dæ bî mænyúul nda kuda í dæ dæ ná, næcé bî má ŋkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zæ shîn. ⁴ Dugá, bî á ban ná bî ajénáyé nê olwaábulá bwá á dæ saag bî mæmpæg ífambá wá. Myéna bî á má mánda myɔɔŋgá mí ŋgæ kîm ŋgæ shwáman bî, Cwámbe á ŋkul nyêsh má gwág óŋkwiimbyê ólwaábulá bwá ŋgæ kîm wá. ⁵ Bî má cugæ wa shí mishwun, ŋgæ gwú iyéesh bín, ŋgæ cugæ cug nyanjá. Bî a má bwaag nda mimyáágá mí ócúdu bwá bá cigæ jwów lú zâŋ myá. ⁶ Bî mæ dæ bæ ná, muud kú nê mæbɛɛ, bî yæ nyæ mæbɛɛ, bî gwú nyæ, a kú lál lúu nê bî.

Mbúgula bág nê jísow

⁷ Ná ndeé bwaang, ŋgægá nê jísow, kæ kumæ jwów Cwámbe mæ bá zæ yí. Bî má dæ dí dúg í? Mbɔɔl mæmpæg má dæ ŋgæ bwánd ná nyæ é bii jɔjɔ mpúmá í é wú nyæ mándælú yí. A dæ jísow ná ndeé ompú wá mætédúlé nê wá mæshíné nywɔ. ⁸ Jísowágá námá ntó; máándúgá milám, næcé Cwámbe wál bá nyingæ zæ. ⁹ Bwaang, bóól bwá nda dæ tædæwa nê bóól, bî a bá ŋwa mæbɛɛ. Dugá muud mæ zæ sámbe shé milású yé tál mpumbéd í. ¹⁰ Bwaang, *buud ɔ micúndá bwá á dæ lás nê ŋkul mæ Cwámbe wá bwá á jug, bwá kú lámæsa; ŋwagá yuug nê bwo. ¹¹ Nda bî má mpú ná, shé ŋgæ ci ná buud bwá á bæ nê zény kálæ shwóg wá, báá bwá má jæla. Ngaá bî a shí gwáduga lâŋ má Zhwôb; nyæ á bæ, a ŋgæ tæem dúg micún, a ŋgæ kæ nji shwóg nê shwóg. Bî a shí námá dúg cé Cwámbe nyæ á kæ shúgula tál nyæ yí. Zembî ji bul bæ nê lâm íŋkúŋkwon, á dæ gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaang, sâ bî má jéla nê tééd fwó mpu yí jí ná, ci bî kú dæ kæn jon læ gwôw, kú kæn mándælu mæ shí, kú námá kæn tæ nyúl ŋkaané íshús. Dugá ci nji «Haaw» ja í jéla nê bæ haaw yí, ci «Mbô» ja í jéla nê bæ mbô yí; dugá sá ntó shú ná bî bág bæ kú ŋwa mæbɛɛ ja Zembî mæ bá cigal milású yí.

¹³ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgæ bwæma nê minjugú, a jégulag nê Zembî. Ŋkí ŋgwól ji nê mæshusug í, a séyug isusa ságusæ Zembî.

¹⁴ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgæ bwæ í, a jówúg ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula, bwá zég jægula nê Zembî shú dé, bwá ŋgæ shúle nyæ mæwúde jíné má Cwámbe dí. ¹⁵ Bwá ká sá májægula mæŋgá nê búgá, mbâl í é cugæ, Cwámbe nyæ é wæel nyæ tál tútáli. Í ká ntæg bæ ná nyæ a sá *misém, Cwámbe juu nyæ nê myo. ¹⁶ Ná ndeé, dugá sá ná ŋgwól kæ magulá misém myé wá ŋgwól, ŋgwól jægula nê Zembî shú má ŋgwólúgá, shú ná bî dúg yál. Mægula mæ tútáli muud mæsæ mæ aŋkál-ŋkálá, má dæ sêy. ¹⁷ Eli nyæ á bæ námá nda shé. Nyæ á jægula nê Zembî nê lâm yé wêsh ná ompú bwá tówúg kú ná nywɔ. Ompú bwá á shí tów kú nywɔ tâŋ mimbú mílóol nê oŋkwoond ósaman. ¹⁸ A mú nyingæ jægula gúl ja, jon í mú nywélæshi mpú ná ndeé mándælu má mú sá ná mæmpæg má wúmág.

¹⁹ Bwaang, ŋkí ŋgwól múúd á na bídí má béégya nê óbúbálé, a kæ ŋgæ gwæa cwagæwa, ŋgwól má ká sá ná a nyingæg nê mpás í, ²⁰ mpugá ná muud mæ sá ná sóol misém wúg kómb nyæ ámæ ŋgæ cwagæwa yí, a nyingæ nê mpás yé, a má sá ná *shíshim yó í fáámug nê shwiy; a má sá námá ná Zembî bág kú ná kænd mísh ncúlyá misém myéd.

5:4 MmN 3.7; Læv 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5   5:5 Zhe 12.3; 25.34   5:7 Zhu 2.23; 2Pr 3.3   5:8 Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37   5:9 Mat 7.1-2   5:10 Mat 5.12; Heb 11.32-38   5:11 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17   5:12 Mat 5.34-37   5:13 1.5-6; Mis 16.25   5:14 Mak 6.13   5:15 Mat 9.2; Mak 16.18   5:16 Sôm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9   5:17 10j 17.1   5:18 10j 18.42-45   5:19 Gal 6.1   5:20 1Pr 4.8

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvē (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci nə í á bə bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jêw nə Babilon éne.

Kálaad nyəmfwó ngə nyîn nə nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyíi yəbə ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ mán mə á bə cîmá ntúni ímpál í shí ítóon yâ Azî ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntúga:

- (1) Okrîsten búse ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bə yí.
- (3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njənd á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njənd ósól ɔ məsáal búse nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á nə buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sâ bwə júm okrîsten yí.

Məbádá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cíl kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə cîma, kə ngə cugə cug ijigə-jigə Pôn, nə Galátia, nə Kapados, nə Azî, nə Bitinî yí. ² Féeshúlə Zembî Sónngú nyə a féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigula ná a bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkékéké Shíshim tálég bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbúg bí.

Zembî ké bul sá bí mpaam, a bul námá sá ná bí cúgəg ná shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmá nə Zembî, Sónngú mə Cwámaba wúsú Yésus-Krîst. Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sá cey lámád, a gwúmashi Yésus-Krîst, a mú sá ná sá byélég ncuncumbə cínəng

gwúmúlə wəng dí yé. Byélúlə sá á mə nyiŋgə byél ja ábeé wəngú í á mə sá ná sá bəg nə bwágé lúú í ábúlé bwelə bə nə məsáám yí, ⁴ sá ka ngə bwánd dúsú kəw lú mánywa Zembî mə bwíg gwów jon dí yí, mánywa mə ábúlé bwelə ntáma, kú bwelə kə mábwm, kú bwelə jumə má. ⁵ A mə bwíg námá bí buud mpífə nyé í ngə baagulé wá, bí buud ngə bii mbaagulé wəngú nə zhií a búgə wá, shú ná bí bəg ŋwa cug á mə bwey shín kwəməsa búúd bə yí, cug í bá nyîn ná ngəŋ mwów má məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkəgulu mimbií mimbií, mə ngə sá bí məcey mə lám búbaalé fwálá ja gaád. ⁷ Məkəgulu məng mə jəlá nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfií ntɔ or, sâ í dú ntáma yí; nə ndéé, námá nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkəgulu shú ná í mpúyúg ná jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúmá, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə cɛel Yésus wəngú í njúl ná bí a shígé dúg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námá fwo dúg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug má ntɔ ŋkwón, mbii məshusug múúd cúgə nə ŋkul bə nə ndí jí. ⁹ Məshusug məng məsə nəcé bí mə bii myána mi búgə jín: *mishíshim mín mí bá bii cug.

¹⁰ Buud ɔ micúndá bwə á cúndá nə Zembî mə bá sá bí sóólúgú mpáam wá, bwə á wundə micilyá, sɔ nə bwə wámbulé cug míshíshim mín mí mə bii ní*. ¹¹ Bwə á ngə sɔ nə bwə mpúg fwála ísâ byəngú í á bə ná í bá sŋy yí, nə váál í á bə ná í bá ngə sŋy yí; nəcé Shíshim mə *Krîst bwə á bə nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcey í á bwey bə ná Krîst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmá í á bwey bə ná í bá bə cínəng mpásé yí. ¹² Zembî nyə á ka lwó bwo ná lán bwə á ngə bwiiŋg yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bə shú dún. Nə ndéé, Nkékéké Shíshim mə ka wú gwów zə sá ná obwiiŋgye bwə bwiiŋgug bí lán wəngú. *Wəéngales bwáméfwó bwə ngə cɛel kənd mísh ísâ yâ lán wəngúád.

Kuú njənd á buud ɔ Zembî

1:1 2.11; Zhk 1.1   **1:2** 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19   **1:3** 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5   **1:6** 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3   **1:7** Zhb 23.10; Sóm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13   **1:8** Yuá 20.29; 2Kr 5.7   **1:9** Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14   **1:10** Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21   * **1:10** Tééd nə kə wóos mpánzə 12, jíse sá Yésus nyə á ci Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí.   **1:12** Ifz 3.9-10

13 Nda jí ntó ná, ságá ná milúú mí bág bí ñkí yáisa, cunalugá iyéesh bín, ságá ná bwágó lúú jésh í bág bí ñji mpáam má Zembî dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Krîst mæ bá lwóya nyúúl yí. 14 Ságá nda bwán wâ mægwág, kúgá ná ñgæ bẹ iyéesh í ayíyáág bí á ðu bæ næ ndí bí kú fwo mpu Krîst yí. 15 Muud nyæ á jôw bí yé nyæ ádé sɛɛngya næ mæbôw; nda jí ntó ná, bí má jəlá næ ðu sásulə mæbôw kuú ñjəond wán wêsh ðí. 16 Gwé wé jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Bəgá minjəkəŋkə mi búúd, nəcé mæ jí ñkəŋkə.»†

17 Dâ má ðu sám̄ búúd milású nda í jəla ná, kú kə múúd ñkəomúð; Dâ wəŋg ntəg ó bí má dú kám̄b yé. Nda jí ntó ná, ñgəgá næ cugə næ fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, 18 bí ñgə mpu ná Zembî nyæ á jəna tən̄ yílúə bí mbéé cug bí á lág næ impáám̄bá bín yííd. Tən̄ nyəŋg í á shígé bæ ísà nda or ñkí kwóógú bwé ðu lúə *mwaanê næ ndí yí, ísà bí næ ñkul ntáma yí. 19 Tən̄ Zembî nyæ a jəna yí í á yida bæ ijimá í məcíí, má ñjúl nda məcíí mæ mwá ncwəmbe jisə kú næ sá á jumág, kú næ təw cúcwán lú mæbwam yé, məcíí má Krîst. 20 Zembî nyæ á bwey təl Krîst ntó a nda fwo fwə shí næ gwôw; a má ka zə sá sólúgú wəŋg shú dán mwów mæzhúgúlá məgaád. 21 Nyæ gwúmushi Krîst, a sá ná a ñwág zhwoğ gúmá, shú ná búgá næ bwágó lúú í bág bí nyádí.

22 Nda bí á má ñwa obúbálé næ mægwág ná, mægwág məŋg má á má fúbushi bí *mishíshim ná bí céélag fwámé ciílalə á omínyəŋə, kú næ məkəŋ. Ciílagá mpédúgá nyín næ milám mífúbán, ciíla ntó kú yəw. 23 Bí má jəlá næ ciíla kú yəw, nəcé, bí buud bí á má byél ncuncúmbə wá, mpəg í á má byá bí yí í cúgə ntəg mpəg jí næ ñkul bwo yí; jisə mpəg í cúgə næ ñkul bwo yí, gwé wé Milású mí Zembî myá mikuwó, mí ákandugə. 24 Nğáá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Buud bəsh búsə nda ikáá, ijəə byán nda fuláwa. Káá í dú shwáás, fuláwa kud, 25 ñji Milású mí Zembî myáá mí ñjúl kandugə á kandugə.

Milású mí Zembî myəŋg wé Jəjə Lán bwé á bwiing bí yí.

2

1 Nə ndéé, yəwugá mægwə mæ lâm, yəw məkəŋ, næ kwába, næ zhíŋ, næ ojaawú-jaawú. 2 Yidagá gwág yéesh milású mí Zembî námá nda ikákényí dú gwág yéesh bəl ná. Milású mí Zembî mísə bí mún mənyá, fwámé mənyá kú bæ má fulá. Bí má jəlá næ gwág myo yéesh shú ná mí sáág nə bí ñgəg næ wəy kə bá kumə cug á kandugə kandugə ðí. 3 Í é bæ ntó ñkí bí a má kagalə Cwám̄ba nə ndéé bí kwey ná á nywa.

Mísəŋ agúgwán

4 Shíshúgá Cwám̄ba kúnə-kúnə; a jisə kwóógú á kuwô búúd bwé á myaas yí, í ñjúl ná dáá wé Zembî nyæ a féesh né dúsé jimá shú dé dí yí. 5 Bí músə mikuwó mí mákwóógú; kwagá ñgə sɛɛngya nə ndéé bí mú bæ ñjów á *shíshim shú ísəy í fada, í dúg kənd Zembî *mətúnuga má shíshim, nyé é ðu magulə lúú má Yésus-Krîst ðí má. 6 Jisə Kálaad Zembî dí ná:

Dugá! Mə a má féesh jimá kwóógú,

mə bwíg dwo Siyôn* tən̄ kwóógú áshúshwóógú.

Muud mə jéeg kwəŋ nyádí yé nyæ abúle sám̄ba.

7 Zembî má sá ná bí buud ñgə *búgala wá bí ñwág gúmá. Nji, buud bwé aŋgə næ búgala wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəye bwé á myaas yí, í má bæ kwóógú lú lámuga†.

8 Í nyiŋgə námá bæ kwóógú lú mæbəəgú, kwóógú í é ðu búlal búúd yí.

1:14 Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 1:15 Ləv 19.2 † 1:16 Dégúg ciyá ni Ləv 19.2 ðí. Í ñgə cɛɛl ci ná: dugá sásulə mísəm, nəcé mæ ádé sɛɛngya næ misəm. 1:17 Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 1:18 Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 1:19 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 1:20 Ifz 1.4 1:21 gúmá: 5.1; Rom 5.2 1:22 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 1:23 Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 1:24 Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 2:1 Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 2:2 1Kr 3.2 2:3 Sóm 34.9 2:4 Sóm 118.22; Iza 28.16 2:5 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 2:6 Iza 28.16; Rom 9.33 * 2:6 Dégúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyæ á bæ məma mbún bwé á lwə ñgwála á Yurúsələm cínəŋg gwów yí. 2:7 Sóm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † 2:7 Dégúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 næ Ifz 2.20. Í á ðu bæ kwóógú bwé á ðu tééd jil mándəlúð yí, dwó wé bwé á ðu bə ja bwé lám mən̄yung mæ ñjów yí. 2:8 Iza 8.14; Rom 9.33

Bwá é ða bwîim cínəŋgá nəcé bwá má ban ná bwá *amágúláyé ciyá má Zembî; Zembî nyə á bwey námá tâl bwo ná bwá bág shúgula ntó. ⁹ Bi báá bi búsa mpwoŋ buud Zembî nyə á féesh yí, bi búsa kínda ófada o Cî, lwoŋ búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féesh bí ná bi dúg bwiiŋg məma ísâ byé, nyə muud nyə á jôw bí ná bi wúg yídúgád zə máŋkenya mé mâ mímbúgú dî yé. ¹⁰ Bi a shígé bæ kúl má Zembî yág, bi músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé ða gwág bí cey lámúd, a mú ŋgə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuú njəond ósól o másáal ó Zembî

¹¹ Yé bwááŋg má búl cœl wá, bi búsa ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwá njúl ízhaá shíd ná bwá bá cə wá. Ná ndeé, mə ŋgə yáág nə bí náá: yowugá ŋgələ bæ iwímbúg í cug múúd, í cœl gwílya bí *mishíshim. ¹² Dugá bæ nə jə kuú njəond na cug bínəŋ ohááden ŋgə cugə níid. Í dúg bæ ntó shú ná, ja bwá céél ða ntáma bí mínə ná bi búsa mimbúwúlú yí, bwá yídag ða dúg jəjə míssólúgú mín ná ndeé bwá mú bá yə Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búsa búúd o Cwámaba ná, bídúgá ná tówe shwóg yēsh búúd bwá má tâl yé jwúg nə bî; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wé jí ájaláci, ¹⁴ ogwámuna jwú ná bwo wé njwú-buud nyə á tâl ná bwá dúg yə ósól o mábôw intúgúli, ða ságusə íjəjə í búúd wá. ¹⁵ Nəcé sâ Zembî ŋgə jii yí ji ná bi dúg sá mánywa, mánywa məəŋg má é ða sá ná míkás mi búúd mí bág kú ná nə sâ mí é ci bí yí. ¹⁶ Ngəgá nə cugə cug fulí; nji, cug fulí jəəŋg í á jáláyé nə ka yida bæ bí búduga dúlə shweel mágwə mə lám; dugá yida ŋwa bímfwó ná bi búsa salawús má Zembî dî. ¹⁷ Gúmálúgá muud yēsh, bí cœl ómínyəŋú bún wâ búgá, ŋwa Zembî nə gwəgəgá, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábula

¹⁸ Yé ólwaábula, bídúgá ná omása bún bwá jwúg nə bî, ŋwagá ijwúga byáŋ nə fwámé

gwəgəgá; tə omása búsa nə bów-bôw fúlú wá, kú bul bæ nji bəəŋg búsa nə jə fúlú wá, ŋkí ntəg bəəŋg bwá ádé yá wá. ¹⁹ Mpugá ná, jisə jəjə sóólúgú ná múúd jisówúg məntágula á ŋgə bwəma nə ndí a kú nə məbexé má; a jisówúg kú lámusa nəcé nywáá bələ múúd má Zembî. ²⁰ Ŋkí muud má jisow bígə á bwámá nə ndí nəcé a sálə mábôw yí, dáyé dúmá nyə é ŋwa cínəŋg yí? Wó ká ŋgə yida jisow njugú wo ŋgə sá mánywa, jisə jəjə sâ mísh má Zembî dî. ²¹ Zembî nyə a jôw ntəg bí ná bi zəg cugə ntó. Ngəá *Kríst nyə á jug shú dán? Nyə a lwó bí yuug ná bi bág ða bæ zhí nyé. ²² Nyə muud nyə á shígé bwelə sá *sám yé, nyə muud nyə á shígé bwelə lás lású mákəŋ yé, ²³ nyə muud nyə á ða bæ, bwá ŋgə lwíy nyə a kú bweel yé, a tœm jug, a kú cwambulə búúd, a yida ða jôw nji Zembî muud má dá cígal mílósú tátəlí yé; ²⁴ nyə muud nyə á ŋwa misám mísu nyədí nyúúlád kə nə myo kwolós dí yé, nyə a sá ntó shú ná sá bág mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misám yí, sá kág yida ŋgə cugə shú ótátəlí; nyə muud nyúúl í á jug nə yáág-yáág máfəŋ bí bəŋ bí mú yál yé. ²⁵ Nəcé bí á bæ nda incwəmbə í á jimb nə zhí yí. Ká, ja gaád í, bi má nyingə zə wé muud ŋgə wíl *mishíshim mín ŋgə baagələ myo yé.

3

Cug á mpádúgá mudá bá mudûm

¹ Budá o, námə nda sá amə ci nə bóólúgá ná, maguləgá ná ogwúm bún bwá jwúg nə bî; ntó nyə e sá ná, tœm bæ ná bóól bwá ŋgə bæ nə məshwán, kuú njəond mə búdá bəŋ í é sá ná bwá máguləg Mílósú mí Zembî ntáni muud nda lésha nə bwo. ² Bwá é magulə nji nə dǎlə dúg nda bí ŋgə cugə nə lám ŋgwúd ná, nə nda bí ŋgə mpu yə bwo gúmá ná. ³ Kúgá ða sá nyanğá á nyúúl dí tóŋ, ða fendya mílúu, ða bwáád óŋkaaw nə ivunğá í or nə mikáandé mí álal-kus. ⁴ Yidagá ða sá nyanğá í á bále

2:9 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbá 1.6; 20.4 **2:10** Ozê 2.23; Rom 9.25 **2:11** 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 **2:13** Rom 13.1-7; Tit 3.1 **2:15** 3.16 **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 **2:17** 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 **2:18** Ifz 5.21-6.9 **2:18** Ifz 6.5-8 † **2:18** Ciyá sá má cí na ná «lwaábula» ní jisə námə Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14. **2:19** 5.12 **2:20** 4.14 **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9

bwele fyóomb yí, nyanǵá á lám dí cwû: fúlú á kú ðu yâ, ðu bæ ná shee, jâñ nyanǵá wá í búl bæ nâ mfíí mísh má Zembî dí. ⁵ Budá bwá á gwág nâ Zembî yág wá, bwá á ðu bwánd sâ jêsh nâ búgá wá Zembî wá, ntó wá bwá á ðu sa nyanǵá yé, bwá dúgá magulâ ná ogwúm bán bwá jwúg nâ bwo. ⁶ Í á bæ budá nda *Sara mudá mæ *Aburaham, nywáá nyæ á ðu bæ nâ mægwág nâ ngwúm yé, a ðu jôw nyæ ná Cwámba. Bi músæ bwán ó *Sára wœng ka ngæ sá mánywa kú bíð ná ifwaas í zág sá bí mitédúgá ná búl-bul-búl.

⁷ Bi bán budúm ntâg íí, námé nda má ngé ci nâ budá ná, ngagá nâ cugæ nâ budá bún bi ngé mpu ná bán búsa váál búúð átutagâ. Nwágá bwo nâ gúmá ná Zembî ngæ námé yæ bwo dán kœw á cug á ngé yæ bí mpáam dí yí. Cugagá nâ bwo ntó shú ná mæjægula má dúg bæ bí kú nâ mimyágá.

Cug á mpádúgá omínyonjû

⁸ Má ceel ci nâ bi bêsh ná: bægá lâm ngwúd, bí ka ðu gwígya mácey, ðu ciila ceelí á omínyonjû nâ omínyonjû, ðu bæ nâ lâm injkúnkwon, muud yêsh sálug nyæmfwó shí; ⁹ kúgá ðu bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá ðu bæ, múúð mæ ká sá bí mábôw, bí bwádan nâ nyæ, næcé sâ Zembî nyæ a jôw bí ná bi dúg sá wá cí, a ka námé bá shwu bí ibwádán. ¹⁰ Mpugá ná jisæ cilyá Kálad Zembî dí ná:

Nkí muud má ceel cugæ fwámé cug, cug á ná a weef nyúul,

á jêlá nâ bæ kú ðu jág lás nâ buud, kú ðu bwiiñg íjôp;

¹¹ á jêlá nâ yœw sálâ mábôw, a ðu sá mánywa, a ðu sô mázhíí mêsh ná mpwogé bág, a ðu wá nkul nyé nyêsh ná mpwogé wœng kág shwóg nâ shwóg.

¹² A sáág ntó næcé mísh má Cwámba má ngæ dúg otutélí œ búúð, a ngæ gwágulâ mæjægula máñ;

a má yida nywaadulâ mpwóombú nâ buud bwé ngé sá mábôw wá.

Cug á fwála lu cúwáí

3:7 Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 **3:8** 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3 34.13-17; Zhk 1.26 **3:13** Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mat 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwê mæncwûm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33

¹³ Bí má ká ntâg bæ nâ cimbú sálâ mánywa, zó nyæ e sá bí mábôw? ¹⁴ Nkí bi má ka ntâg jug næcé ngólâ cugæ tútélí, bi báá má jêla. Kúgá bæ nâ ifwaas nâ buud bwé mpíí bí wá, kúgá bíð ná mitédúgá mí bág bí ná búl-bul-búl. ¹⁵ Yidagá ngæ yæ Cwámba wún *Kríst gúmá mílámúð, bi ðu bæ kwéeshá ja jêsh ná nkí muud mæ jí bí sâ bí ngé *búgula yí, bí mpu shwôgla búgá jín. ¹⁶ Shwôglâlâ wœng í jêlá nâ yida bæ nâ lám ná shee, nâ lâm ná sán, lâm kú bæemb tœ májumâ; ntó nyæ e sá ná ja bwé ngé ntâma bí míná yí, buud bwé ngé ci ná bi anǵê nâ kyey fwámé kuú njœnd ókrísten wá bwé bág nâ shwôn. ¹⁷ Næcé, nkí Zembî mæ bíð ná muud júgug næcé a ngólâ sá mánywa, ntó bul jêla, ntó jugúlâ næcé mábôw.

Yésus nyæ á ntô kál jêsh

¹⁸ Næcé ná, *Kríst nyæmfwó nyæ á zæ yæ ja ngwúd næcé *misám mín, nyæ á zæ cé buud œ mábyaagulâ, nywáá kú nâ mábyaagulâ, shú ná a ká nâ bí wá Zembî. Bwá á gwú nyæ nyúul, Zembî mú sá ná Nkênkê Shíshim nyíngag yæ nyæ cug. ¹⁹ Nkênkê Shíshim wœngú nkul nyé wá í á sá ná a kág nâ Jôjô lân kâ cúndæ *míshíshim mí á bæ mímbwug dí yí, ²⁰ míshíshim mí búúð bwé á ðu sá míngáádá yág ja Zembî nyæ á ngæ jisœw mæxé mæ búúð *Nówe ngé caag byóól yí. Byóól dœng dí cwû wá bábaalé buud í á faam nâ mæjúwó* tâñ buud mwœmb yé. ²¹ Mæjúwó mœng má á bæ mpwokwoond á nduwán, nda í ngé cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgé ngusa ná í yíl múúð mæbwam mæ nyúul, í yida lwó ná muud má yid wá Zembî nâ lâm ánkínkê†, a má dúg cug nâ zhií á gwúmúlâ Yésus-Kríst nyæ a gwúm yí. ²² Ja nyó á gwúm yí, nyæ á kâ gwów, a njul Zembî dí mbwê mæncwûm; isâ byêsh í ngé lwó buud mpêl yí nâ byœng í ngé ntô buud nkul yí, byêsh í mú mányamá méð.

4

Icug í jêlá nâ cénd

3:9 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17 **3:10** Sôm 34.13-17; Zhk 1.26 **3:13** Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10 **3:15** 1.3-5; Kol 4.6 **3:16** 2.15 **3:18** 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mat 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:20** Mat 6.14-22 * **3:20** Jí námá nâ nkul bæ ná «májúwó má á cug bábaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nâ nkul bæ ná «muud ngæ gwáám Zembî lâm ánkínkê». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwê mæncwûm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24

1 Ná ndeé, nda jí ná Yésus nyúúl nyé í á jug ná, bweyugá bii tédúgá ná bi é jug námé nda nyə, bi ngə mpu ná muud nyúúl í má jug yé, nywáá má yíl lâm *sómúd. 2 A má yíl lâm sómúd ná, té á ji ná wa shí gaad yí, a bəg kú ná ngə nyiŋgə bə iwímbúg, a yida ngə cugə váál Zembî ngə jii yí. 3 Bímí bí á má bə cug óhááden yág ni í á má kwaga; bi a wá mənyúúl ásiy-sîy dî, nə íwímbúgud, nə fud málwəgud, nə idína í álal-ŋkul* dî, nə ŋgulugad, nə mbéé yələ ózembî ó áyadúg gúmád. 4 Ná ndeé, ohááden bwə ngə káam ná bi anyiŋgəyé ná ngə fula sámbá nə bwo íntíwáí byəŋgú; bwə mú ka ngə lwíy bí lwíy lwíyúg. 5 Nji, bwə bá tŋw kəədud mísh má Zembî dí nə misóólúgú myəŋgú, nəcə Zembî wál bá zə sámb búúd bəsh milású, tə bəŋg bwə bá ná bə míkuwó wá, tə bəŋg bwə á bwey yə wá. 6 Sâ jəŋg wá í á sá ná Jəjə lán í kəg námé ná ndeé buud bwə á yə wá gwág, shú ná, ja bwə má shín bwəma nə cígúlé mílású á buud míshwun dí yí, bwə káág námé bwəma nə cug má Zembî *shíshim dî.

Cug óbúgula té sá ngə bwánd Yésus yí

7 Məshíné má ísá byəsh má músə kúnə-kúnə. Kúgá də wagula, dugá cunal íyéesh bín shú ná bi dúg sá májəgula. 8 Fwogá tééd bə nə fwámé mácey m̄a omínyəŋə nə omínyəŋə, váál mácey dəŋg í də búdal ncúlyá *misám. 9 Dugá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwádí mínjəw, bóól mpu ŋwa bóól, bi ə də sá ntó kú cwaduga. 10 Nwagá biméfwó t̄əŋ ikulág má á má bii mpaam má Zembî mimbii mimbii má; bí ka də sá ná, muud yəsh kwíind bóólúgá nə jé sá Zembî nyə a téduga nyə nə ndí yí. 11 Ntó ji ná, ŋkí muud mə lás í, í bəg nda a ngə kala sá Zembî nyə ámə cí yí; ŋkí muud mə kwíind bóólúgá, a kwíindúg bwo nə ŋkul Zembî má yə nyə yí; í jii ná misóólúgú mín myəsh mí yəg Zembî gúmá lúu má Yésus-Kríst dî, nyə muud jí nə gúmá, nə ŋkul, kanduga á kanduga yé. Amen.

Buud bwə ngə bwəma nə cúwáí wá bwə má jəla

12 Yé bwááŋg má búl cəel wá, ja mákugulu má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sá í ajéláyé nə bə yí. 13 Yidagá gwág məshusug ná bí ngə ŋwa dán kəw lú mácey *Kríst nyə á jug nə ndí má, shú ná bi bəg gwág məshusug, bí kəcs ja á bá lwóya mílwané myé yí. 14 Búúd bwə ká fíim bí nəcə bí bələ ókrísten í, bi má jəla; mpugá nə Shíshim má Zembî, Shíshim á gúmá wúsə bídí. 15 Nji, muud a bídí sámbá nyə ajéláyé nə kə jug ná nyə ámə gwú múúd, ŋkí ntəg ná nyə ámə júwo, ŋkí sá mól mábəw, ŋkí nə nyə ámə sá íshwíguli. 16 ŋkí muud má yida jug nəcə a bələ krísten í, a kú bəeg gwág shwôn, a yidag yə Zembî gúmá nə jínə lú krísten. 17 Mpugá nə fwála lə cígúlé mílású í má wócs, í é fwo tééd nə buud wá njəw má Zembî. Ja í ká bə nə cígúlé mílású í tééd nə sá yí, buud bwə ngə bán nə bwə ámagúláyé Jəjə Lán má Zembî wá b̄əŋ bwə bá bə ntədəl?

18 ŋkí í tééd fwo líduga shú ná tátəlí muud dúgúg cug, í ka bə ntədəlé nə muud jí kú bish nyə yé bá b̄əŋ sóol *misám?

19 Ná ndeé, buud bwə ngə jug nəcə Zembî nyə ámə jii ná bwə júgug wá, báá bwə kəg shwóg nə mənywa, bwə bádug ijím byán məbwə má múúd nyə á té bwo yéd, á dú námé sá sá jəsh á cí yé.

5

Məcwūŋ

1 Mə léshá nə ocúmbá wá *Də bwə ngə bə nūŋ bídí wá. Mə ji námé cúmbá á Də nda bwo, mə á bə ntəg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námé bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyín myá. 2 Mə yáág nə bí ocúmbá wá Də nááá: wíílúgá ítəw Zembî nyə a má yə bí yí. Bi ə mpú də dúg byo nə lâm wəsh váál Zembî má jí yí, kú bə nda sá cindúlá nə muud ngə cindal b̄i, mb̄; kúgá bə nə yéesh mábii, baaguləgá bwo nə jə tédúgá. 3 Buud Zembî nyə á bəd bí məbwəd óni, kúgá

4:2 2.21 4:3 Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * 4:3 Idína í álal-ŋkul: Mbií idína wəŋg í á də bə, buud də nə ŋgul ntə mínji, buud sá janja kú nə məsus. 4:5 1.17; 2Tm 4.1 4:7 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8 4:11 Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31 4:19 Sòm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17; Mis 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7

yida mpáámbawo bwo gwôw nda bi búsa bwo omása, yidagá ñwa bíméfwó tâñ iyuug soonz jêsh í jála nà bɛ yí. ⁴ Nò ndeé, ja Mása obaagulə ó ítow mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lág *túm gúmá á milwané í cúgɛ nə ñkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntó námə wə mə cí nə bí məncwámá nááá: bídúgá nə ocúmbá buud bwé jwúg nə bí. Mpádúgá nyín ntâg íí, muud yêsh səlɛg nyəméfwó shí, nəcə Zembí mə du lúmbúli nə buud bwé du ñkêny mányúúl wá; ñji, bəɔng bwé səl bwáméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səlɛgá bíméfwó lal-lal mbwé mə Zembí dí shí, nyəméfwó ka bá bñn bí ja fwála dəɔng í bá bə yí. ⁷ Yílúgá isâ byêsh í ñgə kənd bí milám gwów yí, bəd nyə mábwd; mpugá nə nyə wə ñgə baagulə bí. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ñkasə. Muud lúmbúli wún Njwú məjamb ñgə kuɔg nda zhwambáɔkwuɔ mə dú báam ná, a ñgə sɔ muud á céeɔgúg də yé. ⁹ Dugá lal lúu nə nyə, bí kú fúfug búgád, bí bwey du mpu nə omínyɔñú bún búsé shí nyêsh dí wá bwé ñgə námə jug váál bí ñgə jug ní. ¹⁰ Nji, Zembí amádi á mpaam nyêsh wə nyə a jəw bí ná bí bág buud ɔ *Kříst Yésus bí mú bə nə kəw lú milwané myé. Zembí wəɔngá, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəméfwó nyə é sá bí váál í jála yí, a nywaadulə bí, a wá bí ñkul, a sá nə bí bág kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ñwág ñkul kandugə á kandugə. Amen.

Məbádá nə ibwádán

¹² Silvɛ wə mə ámə ñwa nə a zəg cilə mə baalé íciyá íga yé. Mɛɛ ñgə ñwa nyə nə *mínyɔñú waamá abúgúlag. Mə ámə cí nə a zəg cilə mə wá, mə wág bí ñkul milámúd, mə báásulə námə bí nə bí təl fwámé mpáam mə Zembí dí; yímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ dásə *Babilon, Zembí nyə á féesh námə nda bí yí í ñgə bəda bí; ncwámá dām Márkus ñgə námə bəda bí. ¹⁴ Nğəgá nə kúlula məkúlula mə cɛlí.

Zembí kə sá nə bí bəsh buud bí músə búúd ɔ Kříst wá, bí cúgəg nə shee!

Kálaad ábêê Pyêr nyó á cilə yé

Isâ í dúgyá nə Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Kríst wó nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrísten bêsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lúmbəli nə buud bwé á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígúla Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yá kálaad éga bísə námá nda bílúgá yá kálaad mə Yúđ (dúg 2.1-8 nə Yúđ 4-16).

Pyêr nyə á ka təl ícə í lósú byé ntúga:

(1) A bəda búúđ, a mú ka báásulə mǎfúlu mə krísten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísəy nə kuú njəond mímúwúlú mí búúđ mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mimbúwúlú mí də cágulə búúđ bwé ngə bwánd zíyé mə Kríst wá, bwé də ci nə zíyé wəng í ábúle bə (3.1-18). Nə ndéé, Pyêr ka ngə bəsa nə mimbúwúlú myəng nə Kríst ngə bə kú leel zə nəcé Zembí ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwé bág fwo dúg cəg.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúđ ə Yésus bwé búl gwág nywa yí:

(1) Cwámə nyə a mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwəw ngwúđ dúsə mísh mə Cwámə dí nda mimbú tóshin, mimbú tóshin nda jwəw ngwúđ (3.8).

Məbáda

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Kríst, mə wé mə cíl kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú nə Cəgye wúsú nyə á mə sá nə jə lám jé ná, ból búúđ bwé lágúg námə búgá í njúl nə mbií mfíí búgá jísú jí nə ndí yí. Buud bəng wé mə cíl kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nə mpúlə Zembí nə Cwámə wúsú Yésus yí í búlúg kwádulə bí íbwádán, í bul sá nə bí bég nə shé.

Cəg krísten mə jálá nə cəgə yí

1:2 Yúđ 2 1:3 1.16-17; Ifz 1.3 1:4 Rom 5.2; Zhk 1.14-15 1:5 Tit 2.11-12 1:6 Gal 5.22-23 1:7 Gal 6.10
1:11 2Tm 4.18; Cəgye: 2.20; 3.18; Tit 3.6 1:12 Yúđ 5 1:13 té mə ngə ná cəgə wa nyúul mishwun dí yí: 2Kr 5.4
1:14 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yuá 21.18-19

³ Mpugá nə Cwámə nyə á mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind shú nə shé ngəg nə cəgə cəg í yə Zembí gúmə yí. Nyə á yə shé isâ byəngú nkúl Zembí nyéd, sálə nyə á mə sá nə shé mpúg Zembí muud nyə a jəw shé yé; nəcé Zembí nyə a jəw shé nə zhií á mənkənwə mə nə jə fúlú jé. ⁴ Mənkənwə nə jə fúlú jé jəng wé í á sá nə shé bíg məmə isâ nyə á kaag yí, isâ byəng bí nə məmə mfíí shú dúsúđ. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí mə bíí məmə isâ byəng yí, bów-bəw isâ í ngə wá məlwəagəwo shí ga dí yí í bég kú ná nyngə julə bí, məfúlú mán mə yídagú bə nda məfúlú mə Zembí. ⁵ Nəcé ntó, wágá nkul nyín nyésh ná, nda bí mú nə búgə ná, bí kwádúlag jə fúlú búgə jəng dí, bí kwádulə fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəond á dúlə mpu bií lám, kwádulə zény kálə shwóg tə jí tə jí, kwádulə kəndúlə lám wé Zembí, ⁷ kwádulə məcéy mə omínyəngə nə omínyəngə, bí kwádulə cəelí cəelúlə búúđ bêsh. ⁸ Nəcé, jə məfúlú mání, bí mə ká bə nə mwo mə ngə kwídulí kúdúlig hí, mwé wé mə é sá nə bí bég kú də báag məbwə, bí yidá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámə Yésus-Kríst fwámé mpúlə. ⁹ Mpugá nə jə məfúlú mání, muud cúgə nə mwo yé, jisə nda muud mə yə mísh a ka ngə bwówulə zhií bwówulə bwówúləg yé, a mə wusa nə Zembí nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *míshə mí ayág. ¹⁰ Gwé wé mə cí nə bí ná, bwaəng, wágá nkul nə njúwúlú Zembí nyə a jəw bí yí, nə féeshúlə nyə á féesh bí yí, bí ngwág byə nə məjilə. Bí mə ká sá ntó, bí nda bá bwelə bufa məbəwəđ. ¹¹ Ntó, Zembí mú bəgəshi bí zhií nə sáŋ kálə nyíí faan á kəndəgə kəndəgə mə Yésus-Kríst, Cwámə nə Cəgye wúsúđ.

Obúgula bwé jálá nə nada nə njígúla bwé á nywa yí

¹² Gwé wé jí ná, mə bá də báásulə bí isâ íni tɛem bə ná bí mə bwey mpu byə, bí mə bwey námə nada nə búbálé bí á jíg yé. ¹³ Mə dúg nə jisə mpwogé ná, té mə jisə ná wa banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isâ byəngú, bí bég kú wusa mányúul. ¹⁴ Nəcé mə ngə mpu nə mə wál bá zə wú banda dəngúđ, Cwámə wúsú Yésus-Kríst nyə á mə lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá

ηκûl ná bi bâg du táduga isâ byoongâ ja jêsh, teem bæ ja í bá bæ mə má kyey yí.

Njígúalá má Pyêr wúsá búbálé njígúalá

¹⁶ Sá á sá ná bi mpúg nda Cwámba wúsú Yésus-Krîst má bá nyiŋgə zə nə ηkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njígúalá wəoŋg yí, sá á shígé ηgə bwiŋg bí milán búud bwé á té nə milúu ná ndeé bwé mpu shîn táag myá. Jísə ná sá á dúg cé ícwámba jé nə mísh mósú. ¹⁷ Haaw, nyə a lég gúmə nə milwané mí ηgé zhu wé Zembî Sósŋgú. Nyə a lég byo ja kál lá ící má Zembî á milwané í á ci nə nyə ná: «Mwân abábə waamá óga; nyédí wé lâm wâm wêsh wúsá yé.» ¹⁸ Sá óga sá á gwág kál dəoŋgú í ηgé zhu gwôw joŋ dí ja sənŋ sá á bæ mbúmbún Zembî nyə a féesh yíid. ¹⁹ Ná ndeé sá ηgə wá milâm mísú oncindí íciyá í *búud ɔ micúndád. Í bul jəla ná bi kəndug mísh íciyá byoongú d nəcé bísə shú dúnád nda lámba í ηgé gwô yídúgú yí, í gwô ntó ná ndeé kə wós ja ácén-cení a kúndé mán má bá fəen bí məŋkenya mílámú yí.

²⁰ Fwogá téed bwey mpu ná, micilyá mí búud ɔ micúndé mísú Kálad Zembî dí myá, mí á shígé ηgə zhu mítédúgá mí búudú d. ²¹ Nəcé, kú nə təo cúndé má Zembî ηgwú d í á bwele zhu tédúgá má múú d. Nji, buud bwé á du cúndə jínə má Zembî dí wá, Nkəŋkə Shíshim wé nyə á du sá ná bwé cúndə g.

2

Oyígúli ɔ máshügá bwé bá bæ

¹ Nji, *buud ɔ micúndé wá məshügá bwé á shí námə du bæ kúl búud *Izarəyêl dí. Oyígúli ɔ máshügá bwé bá námə du bæ bídí gwoongú d. Bwé bá zə nə bów-bôw mínjígúalá mí agwílya buud, zə ηgə nyiŋgal myo na gwoong dí nyima. Bwé bá kə nə íbəmb byán nə ndeé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tən shú ná bwé bég fúli yé. Ntó, bwé mú bá leél jəx kú bwey. ² Buud ηkí bulya bwé é bə ásiy-siy wán wəoŋg, kuú njəond wán í mú sá ná cəg krîsten í bég sá cóógú. ³ Oyígúli ɔ máshügá bəoŋgú, nda bwé ηgé sə məzhí mēsh ná bwé bég nə zhwo g məbii ná, bwé é du zə nyú g bí nə mikaand

mí máshügá shú ná bwé díyá nə bí. Mpugá ná intúgúli byán í má bwey bæ, Zembî wál bá zə jaŋgulə bwo.

⁴ Mpugá ná Zembî nyə a shígé jagulə *wəəŋgəles bwé á sá *sám wá; nyə á wusə bwo Taratar dí. Búsə feedyá nūŋ kál yídúgú í búl bæ ná kulú d yí, bwé ηgə bwánd sémyé mílósú. ⁵ Nyə a shígé námə jagulə búud ɔ ayág. Nyə á nti məma mpəŋ áyiyáag zə jaŋgulə búud bwé á bæ kú bish nyə wá, nyə á baagulə nji bóol búud zəŋgbá bənŋ *Nówe, nəcə Nówe nyə á du cúndə ná buud bwé bég tətəli má Zembî. ⁶ Zembî nyə á jaŋgulə miŋgwəla myá Sódóm nə Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bæ ífi. Nyə á lwó yuug cínəŋg ná buud bwé dúgú g, bwé mpu ná, mwôw má ηgé zə má, nyə abúle jagulə búud bí kú bish nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tətəli muud nyə áshígé du bæ ná shee nə dúgúle ásiy-siy búud ɔ iŋgwúmbú bwé á ηgə sá yé. ⁸ Nəcə tətəli muud mə Lót ja nyə á du cəgə nə buud bəoŋg yí, nyə á du dúg isá bwé á du sá yí, a du gwág byoong bwé á du lás yí: í á du bæ nyə lâm á tətəli yéd í, cúgə jwôw dēsh. ⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwóŋgə nə Zembî wá, Zembî mə mpú du tí yíl bwo məkəgulə d. Nji, a ηgə táag osól ɔ məbôw ná a bá jugushi bwo jwôw lú sémyé mílósú. ¹⁰ Buud bwé bá bul bwəma nə intúgúli byoong wá, í bá bæ bəoŋg bwé ηgé bə bów-bôw íyéesh yá milâm myán, bwé ηgé sá isá í shwôn wá, bwé ηgé mpyeny jiya ícwámba má Zembî wá.

Buud bəoŋg búsə buud ɔ íməmí, búsə nə mpyaam, bwé cúgə nə ifwaas nə zhwo g gúmə má Yésus, bwé yida *lás nə gwo bwaasúle mpu. ¹¹ Í njúl ná wəəŋgəles bwé ntə bwo ηkúl dí, búsə iŋkácí d cə bwo; nji báá bwé ádé jág lás nə gúmə jəoŋg mísh má Cwámba dí. ¹² Buud bəoŋg búsə nda ocúdu wá jugú, ocúdu bwé du byél ná bwé bá biil máláambú d ná ndeé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúle mpu. Bwé bá námə du yə shwiy lú ocúdu, bwé bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bæ bwo myána shú ólíŋgí bán. Bwé gwág shweesh ná bwé dúg sá isá yá bów-bôw íyéesh byán

mpwó-mwásé izhulun. Bwé ngə zhwiimbya nə məshügə máñ. Ja bwé zé ídína bín dí yí, bwé zé sá ísâ í shwôn, zə wá bí məlwaagawo ídínad. ¹⁴ Máñ mádúgya mäsə ayaas nə ayaas; búsə kú bwele káád sálə mísəm; bwé ngə shüg buud bwé afwóyé mpu mínjígúlá wá nda búúd bwé də shüg óshú nə mədə ngwéye dí ná; myán mílám mí á má janəwo nə yéesh mábii; búsə nə məzhúngúlú má Zembî ícug byánúđ. ¹⁵ Bwé má lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bə zhí mə Balaam mwān má Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíngə shú ná a ngwág myəna cínəng yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənəkóndəg nəcə məlwə mé məəng. Myəólú jakáás í á lás nə kəl lú múúd shú ná í culəshi múúd micúndə sóólúgú íkás yé wəəng. ¹⁷ Oyígúli ə məshügə bəəng búsə nda mənəwun mí kú nə məjúwó má, námə nda minjúdú mí də fánda bándəwo gwów ntó ná ndéé mí shín nyingə cüma nə nkəwə mpu nda nywə myá. Ján jiya í bá bə kúl yídúgú jísə nə kulúd yí.

¹⁸ Bwé də kə nə məma míkaand mí njúl ocwúd kə də shüg búúd bwé má shín faam ná bwé béégyá nə misəm wá, nyingə də kə nə mbéé íwímbug yá mənnyúúl máñ, nə ásý-sý, də kə shüg bwo nə ndí nda bwé dá shüg óshú nə mədə ngwéye dí ná. ¹⁹ Oyígúli ə məshügə óni bwé ngə kaag buud cug fulí í njúl bāñ bwáméfwó, ásý-sý má nwa bwo məlwaá. Nəcə muud yēsh jisə lwaá á sá í má ntə nyə nkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwé má mpu Cwámba wúsú nə Cugye Yésus-Kríst fwámé mpu wá, bwé má faam nə yéesh ísâ í nyéé yá shí mishwun. Nji, bwé ká nyingə kə wá mənnyúúl ísâ byəəngúđ bwé bíđ ná í ntəg bwo, cé bwé é tōw yí í é jág nyingə bul bōw, ntə cé bwé á fwo bə bwé tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwé jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwé shín mpu mpéndí má Zembî *búúd ə lwámá bwé á kala bwo yí ná ndéé bwé mú yida myaas mpéndí nyəəng. ²² Ntó ji ná, sá ngwól mpwokwoond ngə mpu ci yí í má bwəma nə bwo. Ngwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə má

nyingə də ígwíle byé,» nkí ntəg ná: «Ŋkuú ngə námə shín gusa, a má nyingə kə bíđuga íshwáfád.»

3

Jwəw má Cwámba í bá wós

¹ Yé óshwə bām má bul cēel wá, kálad ábēé mə cilələ bí wə éga. Tə kálad ashúshwóógú dí tə nyíga dí, mə ngə cēel gwúmashi bí mitádúgá, bí bəg nə fug nyísə ná sán yí. ² Má jii ná bí tédúgág íciyá *búúd ə micúndə ó Zembî bwé á ci yág yí, bí téduga námə mpéndí mə Cwámba nə Cugye wúsú *búúd ə lwámá bwé á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bí téédúg fwo mpu ná, ja mwəw mā ngēé məshíné má cug ga má bá wós yí, buud ə cóógú bwé bá zə nə cóógú ján zə ngə sá ísâ nə mílúu myán. ⁴ Bwé bá námə də ci ná: «Ŋgaá ná nyə á kaag ná a bá nyingə zə? Ká ŋkaagə nyəəng í á má ka shúgula ngow? Odā bwé á má ngə shín yə ísâ í njúl námə nji nda í á ngə bwey bə tééd mátéédulé má shíd ná.» ⁵ Ja bwé lás ntó yí, bwé wusa ná, í á bə yág ná, nji Zembî nyə á ci ciyá yí, jon lə gwów í mú bə, mändəlú má mú námə bə, má ngə zhu májúwóđ. ⁶ Májúwó námə wə Zembî nyə á balan nə ndí má; nyə a sá ná shí a yág nyēsh í jaŋgəwog májúwóđ ná ndéé ísâ í shí byēsh í mú jē. ⁷ Ná ndéé, nə ciyá jé ngwúd nə ngwúd jəəngə, Zembî má təl jon nə mändəlú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zə jaŋgulə byo jwəw lú sémbýé mílású, jwəw búúd bí kú bísh nyə wá bwé bá jē yí.

⁸ Yé óshwə bām má bul cēel wá, nkúmba sá bí má jála nə bə kú wusa yí jisə. Jwəw ngwúd dúsə mísh má Cwámba dí nda mimbú tóóshin, mimbú tóóshin nda jwəw ngwúd. ⁹ Bóól búúd bwé ngə téduga ná Cwámba ngə neela nə sálə sá nyə á kaag yí. Mbò! Nyə aŋgə nə neela. A ngə yida bə nə jísów nə bí, nyə acéélé ná bí bóólúgá bí jímbug. A cēel ná bí bēsh bəg nə fwála mə cénd kuú njəənd.

¹⁰ Nəcə, jwəw má Cwámba í bá zə wós nda júwál í də zə ná. Jwəw dəəngú, jon í bá sá məma ncíndə, í mú jimb. Ísâ í jon byēsh í bá bumb ngwiile í mú shín nyé. Shí nə

2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6 **2:15** Ilj 22.7, 17; Yúd 11 **2:16** Ilj 22.28-31 **2:17** Yúd 13 **2:19** Yuá 8.34; Rom 6.16

2:20 1.11; Mat 12.45 **2:21** Luk 12.47-48 **2:22** Mik 26.11 **3:1** 1Pr 1.1 **3:2** Yúd 17 **3:3** Yúd 18; 2Tm 3.1

3:4 Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51 **3:5** Mət 1.6-9; Heb 11.3 **3:6** 2.5; Mət 7.11-21; Mat 24.37-39 **3:8**

Sòm 90.4 **3:9** 3.15; 1Tm 2.4 **3:10** 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * **3:10** Bóól bwé ci ná: «í ábúlé ná kwo bə», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bə e?»

misóólágú mí shí í bá shîn jígə*. ¹¹ Nda í ká bæ ná isâ byəŋg byêsh í bá shîn nyê ná, tédúgágá mbií búúđ bí má jéla ná bæ yí! Kuú njəond wán nə gúmá bí má yə Zembî yí í jéla nə bæ nda Zembî mə céel ná. ¹² Bi má jéla nə ngə bwánd jwôw má Zembî nə məjigəwa ná í léélug wós, jwôw jon í bá bumb ngwíle, isâ í jon í mú nyê nə məgwô mâ ngwíle wəŋg yí. ¹³ Sá ngə bwánd jon læ gwów á gúgwáan nə shí a gúgwáan nda nyə á kaag ná. Cínəŋg wə isâ byêsh í bá bæ nda tətəlí má Zembî mə jíí ná.

Bi ə mpú də dág

¹⁴ Gwə wə má cí nə bí ná, yé óshwə bām má búl céel wá, nda bí ngə bwánd jwôw dəŋg ná, wágá ŋkul ná í bāg zə kwey bí bi njúl kú nə cúcwán lá mábwam, kú nə sá á jumág mísh má Zembî dī, binóŋ nə shee. ¹⁵ Mpugá ná Cwám̄ba íshé ngə bæ kú lám̄sa nəcé á céel cug búúđ. Sá *mínyəŋú íshé Pwól nyə á cilə námá bí wə cí. Má búl céel nyə, á jí nə fəg má Zembî. ¹⁶ Gwə námá wə á ngə cilə okálad bé bēsh dí kúl á ngə lás lósú ísâ impwúd íga yí. Nji, okálad bé bəŋg bí nə bíl íkúkúl bísə ŋkí kwowala gwágúləd yí. Íkúkúl byəŋg wə í ngə bæ ná, buud bí nə jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwə ngə kwíŋg byo, námá nda bwə ngə kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sóólágú wán wəŋg í bá jan̄gələ bwo.

¹⁷ Bi bāŋ oshwə bām má búl céel wá, mə má kéwəli bí óni. Bi ó ka bey ná buud básé kú bísh məcəŋ wá bwə bāg julə bí cwagəwələ wán bwə ngə cwagəwa níđ. Bi ó bey, bi a bá wú kúl bí má jéla nə tōw nə shīm yí. ¹⁸ Yidagá ngə wəy, mpáam má Zembî nə mpúyá mpúlə Cwám̄ba nə Cugye wúsú Yésus-Kríst dī. A ŋwág gúmá tééd kíkídíga kə wós kandəgə á kandəgə. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isá í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dêsh í ngə ci nə Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəəng óbá bwá ngə bɛ wá, tɛm bə nə nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúúl, a njúl Ifêz. Fwála dəəng í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada íkâl íkâl. Kálaad éga ngə sá ná sə mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cún nə bów-bôw mínjígúlá mí á ngə mpyáanz mwôw məəng dí myá. Ná ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isá íbá:

(1) a bándúlá múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónɔg nə Zembî bá bēsh Mwán yé Yésus-Krîst;

(2) a lúmbúlí nə bów-bôw njígúlá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúlá wēsh í yídá lwó ná Krîst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgala má jəlá nə bə kú kənd málwə njígúlá wəəng dí.

Ciyá má Zembî í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á də bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bəh dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh məsú, sə mpu beny gwo, məbwə məsú kúnnya nə gwo. Sâ jəəng wə Ciyá má Zembî í də yə búúd cug yí. ² Cug jəəng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sə ngə bwiing nə jí bábálé yí, cug á kandəgə í á bwey də wə Zembî Sósɔngú yí, sə ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sódí. ³ Sâ sá á dúg sə gwág yí, gwə wə sə ngə námə jaaw bí yí shú nə shé bəg námə nə wónɔg. Wónɔg jəəng jí ntəg í, nə shé, nə Zembî Sósɔngú bá bēsh mwán yé Yésus-Krîst. ⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú nə məshusug má bəg shé kú nə nji.

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug; Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25

1:5 1Tm 6.16 * **1:5** məŋkenya: Ciyá ní í bédúgá zhwoɔg isá shú má Zembî: nə otətəlí, nə obábálé, nə jɔ lâm, nə məsâŋ.

† **1:5** yídúgú: Ciyá ní í bédúgá námə zhwoɔg isá: nə ijɔɔ, nə olíingí, nə bów-bôw cug mimbii myēsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 **1:9** Sôm 32.3-5 **2:1** Rom 8.34; Heb 7.25 **2:2** 4.10; Yuá 1.29 **2:4** 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13 **2:5** 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 **2:6** Yuá 13.15; 15.5 **2:7** 4.11; Yuá 13.34 **2:7** 2.24; 3.11 **2:8** Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12

Shé kyéyugá məŋkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sə ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembî jisə məŋkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénəŋ Zembî búsə nə wónɔg, nji shé ngə nyiingə cugə bów-bôw cug í, shé ngə bwiing ijɔɔ, kuú njəənd íshé í aŋgə nə bɛ obábálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə məŋkenya dí nda Zembî nyəməfwó jí məŋkenya ná, ntó ji nə shé búsə nə wónɔg shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *mísəm myēsh. ⁸ Shé má ká cí ná shé cugé nə mísəm, shé ngə shiig mənyúul, bábálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé má ká magulə mísəm míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíingí bēsh shé á sá wá, nəcé a jí tətəlí, a njúl abúgúlag. ¹⁰ Shé má ká cí ná shé aŋgə ná nə nyiingə sá mísəm, shé má ci ná Zembî jí nə ijɔɔ, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bəm, mə ngə cilə bí isá íni shú nə bí nda də sá *mísəm. Nji, ŋkí í wósos nə muud mə sá səm, mpugá nə shé búsə nə muud ngə kyem shé mísh má Sósɔngú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tətəlí. ² Nyə a yána nyəməfwó tən cúdú icweel shú mísəm míshé; í á shígé námə bə nji shú mísəm míshé shéməfwó, í á bə shú mísəm mí búúd bēsh wə shí mishwun.

Shé sáágá sâ Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə məççé mé. ⁴ Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ngə baagulə məççé mé, a jí nə ijɔɔ, obábálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ngə bɛ ciyá má Zembî yé ngə mpu cəel Zembî váál í jəlá yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí nə: ⁶ muud mə cí ná a má nada nə Zembî yé má jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəməfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bəm má búl cəel wá, ççé má cíl bí ga í cugé gúl sâ ágúgwáan nə bí abwélé

1:2 bwiing; Yuá 15.27 **1:4** Yuá 15.11 **1:5** Yuá 8.12

gwág. Dúsə cɛɛ bí má bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bí má bɛ *Kríst yí. Haaw. Cɛɛ dɔɔŋg dúsə ciyá acwúlú bí á bwéy gwág yí. ⁸ Nji, tɛɛm bæ ná bí á bwéy gwág dwo, í yida námá bæ cɛɛ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug má Kríst dî, í ngə námá nyîn gúgwáan bídí cugəd. Jí ná, yídúgú í mú ngə cɔ, fwámé mánkenya má mú ngə ŋwa jiya.

⁹ Múúd mə ká ci ná a ngə cugə mánkenya dí, nji a ngə yida mpíi *mínyɔŋhú yé, a ji ná yídúgúd. ¹⁰ Muud ngə cɛɛl mínyɔŋhú yé yé, nywáá má ŋwa jiya mánkenya dî; a cugé nə tɔɔ sâ jí nə ŋkul kwal nyə bɔɔgú yí. ¹¹ Nyɔɔŋg ngə mpíi mínyɔŋhú yé yé ji ná yídúgúd. A ngə cugə yídúgúd, nyə aŋgə nə mpu kóómb á ngə kə nə cug jé yí, nəcé yídúgú í má búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílâm isâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, má cilə bí, nəcé Zembî má juu bí nə *misəm mín nəcé *Kríst.

¹³ Bí ocúmbá buud, má cilə bí nəcé bí á má mpu nyɔɔŋg nyə á bwéy bæ tééd mátéédúlé má shí nə gwów yé.

Bí ngwíínzhá, má cilə bí nəcé bí á má ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁴ Yé bwán bām, mə má cilə bí nəcé bí má mpu Sóóŋgú íshé.

Ocúmbá buud, mə má cilə bí nəcé bí á má mpu nyɔɔŋg nyə á bwéy bæ tééd mátéédúlé má shí nə gwów yé.

Ngwíínzhá, mə má cilə bí nəcé bí má lal mánkul, Milású mí Zembî mí á má ŋwa jiya bídí mílámúd, bí a má ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁵ Kúgá bɛ mánywa mâ shí ga, ŋkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mâ shí ga yé cugé nə ŋkul bɛ Dâ. ¹⁶ Nəcé cug á shí ga jísə: nə iyéesh bísó kú nə Zembî yí, nə dúlə wímb sâ jêsh mísh má dúg yí, nə dúlə ŋkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísó yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wó Dâ, í dɔ zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ngə shîn, tɔɔ iwímbúg byé námá. Muud mə sá sâ Zembî ngə jí yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúd bwə ngə lúmbəli nə Kríst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú máshiné má shí wə mú ngə bwéy bæ ga. Sə á shí bwéy jaaw bí ná *Sátan má *Kríst ngə zə; nə ndéé, buud ɔ lúmbálí bɔɔŋg bwə mú ŋkí bulya ja gaád, gwə wə í ngə sá ná shé mpúg ná məshiné má shí má mú ngə bwéy bæ. ¹⁹ Buud ɔ lúmbálí bɔɔŋg bwə á wú shédí *Dɔ dî, ntó mə lwó ná bwə áshígé námá fwo bæ búúd ɔ íshé. Bwə á mbām bæ búúd ɔ íshé, ŋkí bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jíi ná í búgúlig nə bêsh óni di, kú nə tɔɔ ngwúd nyə á bæ muud wúsá.

²⁰ Nji, bí báá, Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yálə bí Nkɛŋkɛ Shíshim*, nə ndéé bí bêsh bí mə mpú óbábálé. ²¹ Já má ngə cilə bí ga, mə acíyé ná bí mə jág óbábálé; mə ngə yida ci ná bí mə mpú óbábálé. Bí mə mpú námá ná sâ jêsh jí íjɔ́ yí í cugé nə ŋkul wú óbábálé dí cwú. ²² Ká zó jí nə íjɔ́ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbəli ná Kríst wə éne, a má ban Zembî Sóóŋgú bá Mwán bêsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán má Zembî yé, nyə ampúyé námá Zembî Sóóŋgú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námá Sóóŋgú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bí báá bí a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bí má bɛ Kríst yí; í jíi ná kéel dɔɔŋgú í ŋwág jiya bídí mílámúd. Í ká ŋwa jiya bídí mílâm di, bí nada nə Zembî Mwán bá bêsh Sóóŋgú. ²⁵ Ná ndéé, ŋkaagə Kríst nyəmfwó nyə á kaag yí nyísə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

²⁶ Sâ mə á ngə yímə ná mə cílɔg bí wáni, shú ná bí mpúg buud bwə ngə cɛɛl yíl bí zhíid wá. ²⁷ Bí báá, bí a shí lág Nkɛŋkɛ Shíshim ja Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wɔɔŋg má ŋwa jiya bídí mílámúd; nə ndéé, bí anyíngáyé ná jíi ná ngwól múúd jíígúlig bí. Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jíígúli bí sâ jêsh, njígúlá yé wúsə búbálé, nda bæ íjɔ́, nadagá nə Kríst nda njígúlá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bí bág bæ kú bæemb tɔɔ sâ ja á bá nyíngə

2:9 3.10, 15; 4.20 **2:10** Sôm 119.165; Rom 14.13 **2:11** Yuá 12.35-36 **2:12** Mis 4.12 **2:13** 1.1-2 **2:15** Zhk 4.4 **2:16** Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 **2:17** Mat 7.21; 1Kr 7.31 **2:18** 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 **2:19** Mis 20.30 **2:20** 2.27 * **2:20** Bóól bwə ci ná «yála bí Ciyá jé». **2:22** 4.3; 2Yn 7 **2:23** 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 **2:24** 2.7 **2:25** Yuá 5.24 **2:27** Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 **2:28** 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5

zə yí, bí nda gwág shwôn shíshálə nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwá ngə cugə cug ótútali

²⁹ Bì mə mpú ná *Kríst jì tútəli muud mísh má Zembî dî; mpugá námá ná muud yêsh mə cugə cug ótútali yé jì məbyá mé.

3

¹ Bì má dúg mbií cəeli Sóonǵá íshé Zembî nyə á cəel shé yí? Nyə á cəel shé cəeli á ná a jôw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé básə bwán bé, sâ jəonǵ wá í sá ná buud ɔ shí ga bwá bəg kú nyinǵə mpu shé nəcé bwá afwóyé mpu Sóonǵá íshé. ² Yé búúd bām má búl cəel wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembî, nji mbií shé má bá bə yí í afwóyé mpu nyîn. Sá má yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénəŋ má bá bə mbií ngwúd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó jì ná, muud yêsh ngə bwánd nə búgá ná a bá bə nda Kríst yé, nyə é ngə sásələ *mísám nəcé Kríst cugé nə sám.

⁴ Muud yêsh ngə sá misám yé ngə caam məcəx má Zembî. Sálə sám wúsə caamúlə məcəx má Zembî. ⁵ Bì mə mpú ntəg ná Kríst nywáá muud cugé nə ŋkul sá sám yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal mísám. ⁶ Ntó jì ná, muud yêsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísám shwóg. Muud yêsh ngə kə nə sálə mísám shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námá nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ngə sá isâ otútəli yé jì tútəli muud nda Kríst jì tútəli muud ná. ⁸ Nyəonǵ ngə kə nə sálə mísám shwóg yé, jì muud mə Njwû məjamb, nəcé bwey Njwû məjamb nyə a tээd nə sálə mísám. Ná ndeé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísóólǵú mí Njwû məjamb.

⁹ Muud yêsh jì məbyá má Zembî yé nyə ádé ná nyinǵə sá mísám nə ilan; cug má Zembî í á má ŋwa jiya nyádí lámúd nəcé a jì məbyá má Zembî, a cugé ná nə ŋkul ngə kə nə sálə mísám shwóg. ¹⁰ Mbээgí í də bə mpədúgá

bwán ó Zembî nə bwán ó Njwû məjamb. Sâ í də wá mbээgí wəonǵ yí jí ná, muud yêsh mə bá nda sá isâ otútəli yé, cugé mwân má Zembî, tээm bə nyəonǵ mə bá nda cəel *mínyonǵú yé yé.

Shé cūlagá mpədúgá íshé

¹¹ Kéel bí á gwág ja bí á tээd ná bí má bə *Kríst yí dúsə ná shé cūlag mpədúgá íshé. ¹² Shé kúgá ŋwa kuú njəond mə Káan muud nyə a gwú mínyonǵú yé yé, nyə á bə muud mə Mbáwəlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyonǵú nəcé jì? Í á bə nəcé misóólǵú myé mí á bə ŋkí bôw, mínyonǵú nywáá myé mí njúl otútəli.

¹³ Bwaonǵ, bí kú káam mpiilə búúd ɔ shí ga bwá ngə mpii bí yí. ¹⁴ Shé má mpú ná shé á bə mimbimbə, nji shé cugé ná mímbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcé shé mú ngə cūla mpədúgá íshé. Muud jì kú cəel bóól yé jì ná mbimbə. ¹⁵ Muud yêsh mə mpíí *mínyonǵú yé yé jì ngwúl buud. Bì mə mpú ntəg ná ngwúl buud ngwúd nə ngwúd cugé nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Shé má mpú sá bwá jôw ná cəeli yí nə sóólǵú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má jəla námá nə yána ícug bíśú shú ómínyonǵú bású. ¹⁷ Muud jì nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dúg mínyonǵú yé ngə fúfə nə sâ, a nda gwág nyə cey lámúd í, ye a jì nə ŋkul ci ná a ngə ná cəel Zembî? ¹⁸ Yé bwán bām, shé kúgá də jaaw cəeli nji mímpu dî, shé dúgá cəel fwámé cəel, misóólǵú mí cəeli də nyîn.

¹⁹ Ntó wə shé é mpu ná shé ngə bə fwámé zhí yé, milám mí mú já shé shí mísh má Zembî dî. ²⁰ Ja jəonǵú, tээm bə ná lâm í jum shé nə gúl sâ, shé bə námá nji ná shəe, nəcé Zembî má ntə lâm wúsú, a mpú sâ jêsh jì nə ŋkul kənd sá lâm gwów yí. ²¹ Yé búúd bām má búl cəel wá, ŋkí lâm í ajúmé shé nə gúl sâ, shé jee lésha nə Zembî kú nə ifwaas, ²² a yə shé sâ jêsh shé má gwáámə nyə yí, nəcé shé ngə baagulə məcəx mé, ngə sá sâ á gwág nywa yí. ²³ Cəxé dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé mágəlǵá ná Yésus-Kríst jì *Mwân má

2:29 3.10 **3:1** 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 **3:2** 2Kr 3.18; Flp 3.21 **3:5** 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 **3:6** 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 **3:8** Mat 12.26-29; Yuá 8.44
3:10 2.9, 29 **3:11** Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34 **3:12** Mət 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntó jì ngələ cugə kú nə wəŋgə nə Zembî; mikuwó: ntó jì bələ nə wəŋgə nə Zembî. **3:15** Mat 5.21-22; Mbú 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 **3:17** Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14

Zembî, shé cílag shémé nà shémé nda nya á ci ná. ²⁴ Muud mæ báágúlá mæççé mé yé nywáá má nada nà Zembî, Zembî nyà á má ñwa jiya nyádí lámúd. Shíshim nyà á yà shé yí í ðu lwó ná Zembî nyà á má ñwa jiya shédí mílámúd; ntó wá shé má ðu mpu ná Zembî nyà á má ñwa jiya shédí mílámúd yé.

4

Dálab faas míshíshim

¹ Yé búúd bâm má búl cœel wá, bí nda ðu kænd lám míshíshim myéshud. Ðugá fwágusæ myo shú ná bí ðug mpu ñkí mí ñgæ zhu wá Zembî. Ðugá sá ntó nœcé ncúlyá *buud ò mícúndá wâ ibæmb bwá mú shí gaád. ² Mæyígyé bí é ðu yag Shíshim má Zembî yí mæsæ ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kríst nyà á zhu wá Zembî zæ ñwa nyúul muud yí, í ñgæ zhu wá Zembî. ³ Shíshim wêsh í yídá ban láslá ðu dí ná Yésus nyà á zhu wá Zembî zæ bæ múúd yí, wúsæ shíshim mæ Múúd lúmbúli má *Kríst bí á gwág ná a zag yé; a má bwey wóós ja gaád.

⁴ Yé bwán bâm, bí báá bí bí bwán ó Zembî, bí a má ntâg bwey ntò búúd ó mícúndá wâ ibæmb; bí á ntò bwo nœcé Shíshim wí bí mílámúd yí í ntò wœng wúsæ búúd ò shí ga mílámúd yí. ⁵ Buud ò mícúndá wâ ibæmb óni búsæ buud wâ shí ga; gwá wá í sá ná bwá lásúg námá ñji nda buud ò shí ga, buud ò shí ga ka námá ðu gwágulæ bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ó Zembî. Muud mæ mpú Zembî yé nyà e gwágulæ shé. Muud cúgé yé má Zembî yé nyà agwáguláyé shé. Na wá sá má ðu yag Shíshim óbábálé, shé mpu námá shíshim íwushí yé.

Shé cílagá mpádúgá íshé

⁷ Yé búúd bâm má búl cœel wá, shé cílagá mpádúgá íshé, nœcé cœelí í ñgæ zhu wá Zembî. Muud yêsh jí nà cœelí yé jí mæbyá má Zembî, a mpú námá Zembî. ⁸ Muud cúgé nà cœelí yé nyà afwóyé mpu Zembî, nœcé fúlú má Zembî nyí ná a jí nà cœelí. ⁹ Sâ í lwó cœelí Zembî nyà á cœel shé yí jí ná, nyà á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ñgág nà cægæ nyádí

kwoñud. ¹⁰ Cœelí jœng cúgé ná shé wá a cœel nyà; nyà wá a cœel shé, a mú nti Mwán yá nda cúdí icweel shú *míshím míshé. ¹¹ Yé búúd bâm má búl cœel wá, nda Zembî nyà á cœel shé ntáni ná, í jí ná shé kág cœila mpádúgá íshé. ¹² Muud nyà abwélé ðug Zembî. Nji, shé má ká cœila mpádúgá íshé, í mú nyín ná Zembî má ñwa jiya shédí mílámúd, cœelí jé í músæ shé mílámúd mbií í jéla yí.

¹³ Shé má nada nà Zembî, Zembî nyà a má ñwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ñgá sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyà a má yà shé Shíshim yé. ¹⁴ Sá báá sá á shí ðug nà mísh mäsú ná Zembî nyà á nti Mwán yé zæ cæg búúd ò shí ga. Sá ñgæ bwiing ná jí mpu bæ ntó bábálé. ¹⁵ Muud yêsh mæ lás nà mpu yé ná Yésus jí *Mwân má Zembî yé má nada nà Zembî, Zembî má ñwa jiya nyádí lámúd. ¹⁶ Shé báá má mpú cœelí Zembî ñgá cœel shé yí, shé ñgæ námá *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí ná a jí nà cœelí; muud yêsh má nada nà cæg cœelí yé má nada nà Zembî, Zembî nyà a má ñwa jiya nyádí lámúd.

¹⁷ Sâ í lwó ná cœelí má Zembî jísæ shé mílámúd váál í jéla yí jí ná, shé mæ shwu mányúul nà jwów lú sémyé mílászú. Shé má shwu mányúul nœcé shé búsæ wa shí gaád námá nda Yésus nyà á bæ ná. ¹⁸ Cœelí í ádé seengya nà ifwaas; fwámé cœelí í yídá ðu shínal ífwaas. Nœcé ifwaas í lwó ná muud ñgæ mpu ná nyà é bwæma nà intágulí. Ntó jí ná, muud mæ sá ífwaas yé cœelí má Zembî í afwóyé bæ nyà lámúd mbií í jéla yí.

¹⁹ Shé báá ñgæ bæ nà cœelí nœcé Zembî nyà á fwo tééd cœel shé. ²⁰ Ñkí múúd má ci ná á cœel Zembî, ñji a ñgá mpíi *mínyonjê yé, a jí nà íjóp. Nœcé sá ñgæ ðug omínyonjê búsú ñji sá cugé nà ñkul ðug Zembî. Ntædelé sá búsú nà ñkul cœel Zembî sá nda ñgæ cœel omínyonjê búsú yé? ²¹ Cœé *Kríst nyà á yà sá ntâg wá ga: muud mæ cœel Zembî yé, cœelug námá mínyonjê yé.

5

Búgá í ntò mábwábúlán mâ shí mishwun

4:1 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21   **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3   **4:3** 2.18, 22   **4:4** 5.5   **4:5** Yuá 3.31   **4:6** 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37   **4:8** 4.16   **4:9** Yuá 3.16   **4:10** 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10   **4:11** 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5   **4:12** 2.5; 4.17; Yuá 1.18   **4:13** 3.24   **4:14** Yuá 15.27   **4:15** 2.23   **4:16** 4.8-10; Yuá 15.5   **4:17** 2.28; 4.12   **4:20** 2.9   **4:21** 4.11; Mat 22.34-40   **5:1** 1Pr 1.22-23

¹ Muud yêsh mə mágúlá ná Yésus ji *Krîst yé má byêl byélé á Zembî. Ná ndeé, muud yêsh mə céél mbyól yé nyə é ceel námá mwán mbyól nyə ámə byá yé. ² Shé má du mpu ná shé ngə ceel bwán ó Zembî ja jí ná shé ngə ceel Zembî nyəméfwó shé ngə baagulə məcəx mé yí. ³ Haaw, ceelələ Zembî wúsə ná shé má bə məcəx mé. Məcəx mé má cúgə ntəg sâ cún. ⁴ Nəcé muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé ngə ntə məbwəbúlán mā shí mishwun. Búgə sá ngə *búgula Krîst wə ngə sá ná sá ngəg nə ntə ntó. ⁵ Zə jí nə nkul ka ntə məbwəbúlán mā shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus ji *Mwân mə Zembî yé.

Isâ í lwó ná Yésus ji Mwân mə Zembî yí

⁶ Yésus-Krîst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námá. Nkənkə Shíshim ji wúshined ná jí ntó búbálé. Nkənkə Shíshim ngə bwaagulə ntó nəcé nyə wə obúbálé. ⁷ Owúshined búse ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól bwə ngə bwiing sâ ngwúd. ⁹ Shé má du magulə bwaagulələ ówúshined wə buud bwə du bwaagulə yí; yé má Zembî wə í búl bə, nəcé Zembî ngə bwaagulə lán mə Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân mə Zembî yé má du gwáduga Zembî ngə bwaagulə nyə lámúd ná ntó ji búbálé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé má nwa Zembî ná mbwiingye ijó, nəcé a má bə kú magulə sâ Zembî ngə bwaagulə shú mə Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəng wí náə: «Zembî nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəng í ngə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé jí nə cug; muud cúgə nə Mwân mə Zembî yé cugə nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Má cilə bí isâ íni, bi mpúg ná bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jíná mə *Mwân mə Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə nkul mílámúd mísh mə Zembî dí ná ja shé má gwáamb nyə sâ yí,

ngwóombúlú wəng í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé má mpú ná á du gwágulə mājəgula míshé ná, shé má mpú námá ná shé é bi sâ shé má gwáamb nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mə dúg *mínyənyə yé ngə sá *sám, sám wəngú nda bə sám í du kə nə muud shwiy dí yí, a jəgulag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyənyə yé wəngú cug. Í é bə ntó nji shú mísám mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcé wúl sám í du kə nə muud shwiyud, mə anğə nə cí ná muud jəgulag nə Zembî ja jí sám wəng yí. ¹⁷ Misóólúgú myá língí myêsh míse misám, nji míl mísám míse, myân mí ádé kə nə muud shwiyud myá.

¹⁸ Shé má mpú ná muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé nyə ádé ngə kə shwóg nə sálə mísám, nji Mwân mə Zembî mə du kyem mbií múúd wəngú, Mbúwúlú múúd kú ná nə nkul mə sá nyə sâ. ¹⁹ Shé má mpú ná shé bəh bí buud ó Zembî, shí mishwun nyêsh nyân í njúl mpəl mə Mbúwúlú múúdud.

²⁰ Shé má mpú ná Mwân mə Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fəg mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Krîst wə má sá ná shé bəg buud ó Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Krîst ji Fwámé Zembî, a jí cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bəm, bi ó du bey ózembî wə yadúg!

5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 **5:4** Yuá 16.33 **5:5** 4.4; Rom 8.37 **5:6** Yuá 16.13; 19.34 **5:7** Yuá 5.36-37

* **5:7** Míl mícilyá mí ayág mí ngə lás ná ímpánzə íni dí ntəga: 7 Owúshined búse ólól jon dí: búse ná: nə Sónğú, nə Ciyá, nə Nkənkə Shíshim; bəsh ólól búse sâ ngwúd. 8 Owúshined bwə njúl námá ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól búse cún. **5:10** Rom 8.16; Gal 4.6 **5:11** Yuá 3.16-18 **5:12** Yuá 3.36; 5.24 **5:13** Yuá 20.31 **5:14** Yuá 15.16 **5:16** Mat 12.31; Heb 6.4-6 **5:18** 3.6, 9-10 Mbúwúlú múúd: Yuá 17.15; 2Te 3.3 **5:19** Yuá 12.31; Gal 1.4 **5:20** Yuá 1.14, 18; 11.25; 17.3; 20.28 **5:21** 1Kr 10.14

Kálaad áβεê Yuánes nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes áβεê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ηgə jəw nyəméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ηgə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúlúú ná a jee bə nə dúl bímbí lá íjwúga. A ηgə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bənňη bwán bέ, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wā cínəηg.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyíηgə báásulə bwo cɛ lú ceełí (4-6), nyíηgə báásulə ná bwə ó káálúgə nə buud ɔ máshúgá (7-11) bwə ηgə ci ná Yésus nyə a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlə wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwə cúgəg nə buud ɔ máshúgá bəəηg yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwə nda də jεend váál búúd dəəηg, bwə á bá nyíηgula bów-bəw mísóólúgú myáηúd». A mú ka shínal kálaad nə məkəl ná a bá kə wu bwádí, a ka námə ηgə báda bwo (12-13).

Yuánes ηgə námə bándulə muud yēsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wə mə cílá wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, bínəη bwán bwó. Mə ηgə ceeł bí fwámé ceeł. Məméfwó ntəg námə dí ηgə ceeł bí, bóól búúd bēsh bwə á mə mpu óbúbálé wá bwə ηgə námə ceeł bí. ² Sə ηgə ceeł bí ntó nəcé óbúbálé bwə á mə ηwa jiya shédí ícugəd, bwə bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sónəgú bá Mwán yé Yésus-Kríst bwə bá sá shé mpaam, bwə gwág shé cey lámúd, bwə sá námə ná shé cúgəg nə shee.

Bwə bá ηgə sá ntó námə nda shé é ηgə mpu óbúbálé shé ηgə ciila ná.

Cúlagá, bí ηgə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágúlə nə bóól bwán bwó bwə ηgə cugə mbií óbúbálé bwə ηgə jii yí, ηgə bɛ cɛɛ Dá nyə á yə sá yí. ⁵ Ná ndeé, Amuda, cɛɛ mə zə cílə wo ga í cúgə gúl sâ ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəəηg dúsə ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə ceełí wúsə nə muud bɛ məcɛɛ mə Zembí. Cɛɛ bí á jíg té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bɛ Kríst yí, dwə wə cí, ná bí cílag, dwə wə bí mə jálá nə bɛ yí.

⁷ Mə ci ntó nəcé ncúlyá buud ɔ máshúgá bwə mú shí mishwun, bwə áηgə nə magulə nə Yésus-Kríst nyə á zhu wə Zembí zə ηwa nyúul muud. Muud yēsh mə sá ntó yé, muud məshúgá wə éne, a ηgə lúmbali nə Kríst. ⁸ Bí ó bey. Í ajíyé ná bí bág shúb sâ sá á ηgə sɔ nə iséy bísu yí, í yidá jii ná bí bág lág myəna myēsh myá cínəηg. ⁹ Muud yēsh mə bó kú bɛ nji njígúlá mə Kríst, a yidá ntəηg yé, a cugé nə Zembí. Nyəəηg mə bɛ nji njígúlá wəəηg yé, nywáá ji nə Sónəgú bá bēsh Mwán. ¹⁰ Ná ndeé, ηkí ηgwól múúd mə zə nūη bídí a kú ηgə jígúli njígúlá wəəηgú, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jεend nyə. ¹¹ Nəcé muud mə jéend mbií múúd wəəηg yé mə nyíηgula bów-bəw mísóólúgú myéd.

¹² Mə ji nə zhwoz zhwoz isâ mə jááw bí, nji mə shígé ceeł cílə bí byo fábud nə tíndi†. Mə ji yidá bə nə búgə ná mə e bá zə nūη zə lésa nə bí, bí njúl mə njúl, shú ná shé bág bə nə məshusug músə kú nə zhúgə má.

¹³ Bwán ó *mínyəηə shilə woó Zembí nyə á féesh yé bwə ηgə báda wo.

1:1 3Yn 1 * **1:1** Cwámba múdá: Bwə ηgə ci ná ná í cúgə ηkúmba múúd; jisə dúl váál jówulə Dɔ lú óbúgula. Wo ji nə ηkul dág Iza 54, bwə ηgə lás nə Siyón cínəηgú nda ηgwól múdá. **1:4** 3Yn 3 **1:5** Yuá 13.34; 1Yn 4.11 **1:6** Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 **1:7** 1Yn 2.18 **1:9** 1Yn 2.23 **1:10** Rom 16.17 **1:12** 3Yn 13-14 † **1:12** tíndi: Í á də bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwə á də juwo kwas məjúwó məəηgúđ ka də cílə nə ndí.

Kálaad aléel Yuánes nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námə wə nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ngwól shwə yé Gáyus. Sə ábulé mpu múúd wəɔng jé cug, nji ná nyə á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ngə bə nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkuu-mə-sómbú, nyə á ngə námə bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njɔɔnd yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl ajaláci á Dɔ, a ngə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntâg ngə magulə ná á baagulə ójɔŋ ó ázembí.

Muud nyə á cilə kálaad yé ngə námə ci ná muud bwə á dɛ jɔw núŋ ná Dəmitrí yé (11-12), nyə á bə námə fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad ná məbádá ngələ bəda oshwə (13-15).

Ja wó lɔ kálaad éga yí, wo é dúg ná wó ká dɛ baagulə ójɔŋ, wo dɛ lág ókrísten íí, í é bə wo yuug ná wo mpú cɛelí ókrísten, wo mpu obúbálé, wo cugé ntâg áməkuu-mə-sómbú.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus má ngə cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wə má cílə wo kálaad éga. ² Wey e, mə ngə jəgula nə Zembí ná wo búgubanugí ikósmb byêsh, wo bág mpwogé námə nda *shíshim wô í ngə bugaban ná. ³ Má ci ntó nəcə mə a jág bul bə nə məshusug ja bóólúgá ómínyɔŋú óshé bwə á wós wa yí. Bwə á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ obúbálé, kuú njɔɔnd wô wí námə nji obúbáléd. ⁴ Má dɛ jág bul bə nə məshusug ja má gwág ná bwán bəm kuú njɔɔnd wán wí nji obúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ngə nkény mbag ómínyɔŋú óshé, bwə njúl ntâg ojɔŋ; wo ngə sá jɔ sóólúgú í ngə mpíya nə búgə gwô. ⁶ Bóólúgá bɔɔng bwə á zə bwiing wa sádí *Dɔ dí ná wo jɔ bul bə nə cɛelí. Má jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njɔɔnd wán dí yí, wo ɔ sá mbií í jéllá nə Zembí yí, ntó í é bə jɔ sá.

⁷ Mpug ná bwə ngə kə njɔɔnd ni dí ná bwə kə ngə bwiing jɔjɔ lán má *Kríst. Ja bwə ngə ntâg kə ni, bwə áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo tɔɔ kwíindyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni bɛdɛd. Sə má ká sá ntó, sá má wá məbwə ísɛy bwə ngə sɛy shú obúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dán kúkáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛél ná nyə wə dúg ci yé, nyə anjé nə magulə sá bísú íciyá. ¹⁰ Sâ jɔɔng wə í bá sá ná, nkí mə zə núŋ, mə zə lwó bów-bôw mísóólúgú myêsh á ngə sá myá. A ngə jág bul lweegushi sá jínə. Ná ndeé, nyə ashúgə bímbí dɔɔngú, a ngə ban ná nyə alágé bwáang má ngə nti ná bwə zág bwiing jɔjɔ lán wá. A ngə bə, nyəmfwó ngə ban bwo ntáni, a ngə nyiingə ntágulə bɔɔng bwə ngə cɛel lág bwo wá ná bwə kú lág bwo, a ngə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwə dɛ sá məbôw wa, dugú yagula bɔɔng bwə dɛ sá mánywa wá. Muud yêsh mə dɛ sá mánywa yé, jɔ yé má Zembí; nyɔɔng má dɛ sá məbôw yé nyə afwóyɛ mpu Zembí.

Dəmitrí

¹² Buud bêsh bwə ngə ci ná Dəmitrí ngə kyey jɔ kuú njɔɔnd, obúbálé bwə ngə nyín nyádí cug dí wá bwə ngə námə bwaagulə ntó. Tɔɔ sámfwó sá ngə námə ci ntó, wo mpú ntâg ná sá má dɛ lás nji búbálé.

¹³ Mə jɔ nə zhwog isâ má cílə wo; nji mə acéélé cilə wo fábúd nə tíndi*. ¹⁴ Mə jɔ yidá bə nə búgə ná shwə wál bá zə dúgya, shwə ka lésha, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembí kə sá ná wo bág ná shɛ! Oshwə bwô bwə ngə bəda wo. Wo ɔ bədá námə mə oshwə bəm, ngə bəda bwo ngwúd ngwúd.

Kálaad Yûdê nyé á cilê yé Isâ í dúgyá nê kálaad mæ Yûdê yí

Ja wó lq kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd nê muud nyê á cilê yé nyeméfwó ngê jaaw jíná dé nê nyê wé «Yûdê, lwaá mæ Yésus-Kríst, mínyonhê má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mæ Yûdê nyê anghê nê dúgya nê nkúmba Dq, a ngê dúgya nê okrísten bêsh. Kéel dé í ngê námá bul bæ nda dé Pyêr nyê á cilê kálaad yé ábêê dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bœng bêsh bwé á ngê lúmbali nê buud bwé á ngê kyey nê wagawo wagawo mínjígulá wá, bwáméfwó bwé ngê cugê cug mísám.

Yûdê nyê a tééd kálaad yé nê isâ bwé du námá ci mátéédulé má kálaad dí yí (1-2), nê ndéé, a mú ka zê lúmbali nê mimbáwálú mí búúd myœngú nê nkulú, buud sé ngê ci nê bwé á ngê kyey nê nyaan-nyaan mínjígulá zê nyíngal Dq mæ Yésus dí wá, a lwó mábôw bêsh bwé bá bwama nê ndí má (3-16). Nê ndéé, Yûdê mú ci nê okrísten báá nê bwé yímúg mænyúúl búgád (17-23), ngê kê shwóg ngê bę minjígulá bwé á bwey nwa myá. A mú ka kê shínal kálaad nê yálê Zembî gúmá, «Zembî ngwûd nê ngwûd ngê cug shé nœcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngê lwó nê ijqó bí nê mæma mæma nkúl, a ka námá lwó nê mæma mæma kwíindyá nê bwágé lúú í ngê zhu okrísten wé Zembî nê wé Yésus-Kríst íí, zhí á Nkêjnké Shíshim (20-21).

Mabáda

¹ Mæ Yûdê lwaá mæ Yésus-Kríst, mæ mínyonhê má Zhâk, mæ wé má cílê kálaad éga. Má cilê bí buud Zembî Sóongú mæ céel wá, buud nyê á jôw wá, á ngê baagulê kê wósos ja Yésus-Kríst mæ bá zê yí. ² Zembî búlug ngê gwág bí cey lámád, a búlug sá nê milâm mí bág bí nê shee, a búlug céel bî.

Oyíguli ó máshügá bása

1:1 Mat 13.55; Mak 6.3   **1:2** 2Pr 1.2   **1:3** 1Tm 1.18   **1:4** 2Pr 2.1-22   **1:4** Gal 5.13; 2Pr 2.1   **1:5** MmN 12.51; Ilj 14.29-30; 1Kr 10.5; 2Pr 1.12-13   **1:6** 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4   **1:7** Mæt 19.1-24; 2Pr 2.6   **1:8** 2Pr 2.10   **1:9** Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyêl: Mbá 12.7   **1:10** 2Pr 2.12   **1:11** Káan: Mæt 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilj 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Ilj 16.1-34

³ Yé óshwá bâm má búl céel wá, í á ngê ná bul bæ mæ yéesh nê mæ cílêg bí isâ í dúgyá nê cug Zembî má yê shé bêsh yí. Mæ má ka kwey nê jisê mæ yímúg nê mæ cílêg bí, wá bí nkul mænyúúlú. Zembî nyê á yê miféeshá mí búúd myé búgê ja ngwûd á kandugê. Ságá lúmbali shú kaambulálê nê búgê jœngê. ⁴ Mpugá nê bóól búúd bí kú bish Zembî wá bwé á má zê nyí bídí gwoong dí nyima. Buud bœngú bwé má yid mpaam má Zembî wúsú, í yida bæ nda nywé wé í ngê ye bwo nkul nê bwé sáág ásiy-siy; bwé ngê shwána Mása nê Cwámba wúsú Yésus-Kríst. Bweyálê búúd bœngú intúgúlí byán í á bwey bæ cilyá.

⁵ Tæm bæ nê bí má bwey mpu isâ íga byêsh nê sán sán, má céel báásulê bí nê Cwámba nyê á yíl kúl búúd jê mányámád Igípten nji, nyê á zê jangulê bœngú bwé áshígé shwu mænyúúl nê nyê wá. ⁶ *Wængales bwé áshígé baagulê cé ján wá, bwé á yida mpángulê jiya ján wá, Cwámba nyê a wá bwo míkwólú myá kandugê kandugê dí, yidúgúdí ngólê bwánd mæma jwôw Zembî mæ bá zê cígal mílósú yí. ⁷ Ntó námá, buud o Sódóm nê Gomor nê míngwála bánónhê bwé á bæ mælaad wá, bwé á wusê mænyúúl ásiy-siy dí nda wængales bœngú, bwé nê bwé ká nê janga nê ndéé kê janga míshwun mí cúgê mbií ngwûd nê myán myá. Nda bwé á sá ntó nê, bwé ngê yóola nê intúgúlí yâ kuda á kandugê kandugê: mæma yuug wáni.

⁸ Nê ndéé, buud bwé á má zê nyí bídí gwoong dí nyima óni, bwé ngê námá sá isâ mbií ngwúdí wœngú. Bwé ngê yád mænyúúl máng nda buud bwé ngê cugê cug í du bæ méntamád wá, bwé ngê ban jiya ícwámba má Zembî, ngê lás nê wængales wá mílwané *bwaasúlê mpu. ⁹ Í njúl nê Míshiyêl, kúkúma wængales nyê a shígé sá ntó. Ja bá Njwû mæjamb bwé á sênsa makêl shú mbimbæ má Moyíz yí, nyê a shígé bwele lás nê Njwû mæjamb bwaasúlê mpu. Nyê á yida ci nê nyê ná: «Zembî nkáándúg nê wo.» ¹⁰ Nji, bân bí nê, sá bwé ampúyé yí, bwé lás nê gwo bwaasúlê mpu; bwé ngê cugê nda ocúdí, du

sá isâ nda bwé cùgé nè milâm; Zembî mæ bá jaŋgula bwo. ¹¹ Mæntágula nè bwo, næcé bwé ngæ bæ kuú njɔɔnd mæ Káan; bwé má wá mányúúl ócícéndé dí ná bwé sɔ *mwaanê nda Balaam bwé má yæ shwiy næcé bwé má sá míngáádé nda Korê. ¹² Sængyálæ bínónj má séeŋgyá ídína dí yí í yidá bæ bí bɔɔgú; bwé sá ngúlúgú dæg kú gwág shwôn, bwé yáág nji nè bwáméfwó. Búsæ nda miŋkúdú mí dæ bándæwo ntó né ndeé ŋkwê mú zæ caam myo mpú kú nywê myá. Búsæ nda ilí í má bæ kú wúmæ wala læ mpúmá dí, í má mun ná ndeé í má shwáás yí. ¹³ Námá nda ikwɔ́ í mæn í dæ wusæ vúl nè isâ í mábwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námá wé bwé dæ wéeshuli mísóólúgú mí shwôn myánj mísh má búúd dí yé. Bwé nyiŋgæ námá bæ nda wæacén-cénî wâ jon bwé má wú lwoŋ wánjúd ngæ ntân ntó wá; Zembî má kwambulæ bwo jánj jiya kúl yídúgú á ná kalúd jí kandugæ á kandugæ yí.

¹⁴ Inɔɔg muud á kala búúd zaŋgbá mpúsæ má Adam, nyæ a cúndæ cúndá wánj ná: «Cwámba ngæ zæ nè wáéŋgales bé, búsæ bímbí múúd cùgé nè ŋkul lɔ́ yí. ¹⁵ A zæ sám búbúúd bësh milású, zæ bwaagula búúd bí kú bísh Zembî wá bów-bôw mísóólúgú myánj myâ kú bísh Zembî, nè iciyá í mpyónj byêsh ósól ɔ *mísám bɔɔng bwé á lás nè nyæ yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bísh Zembî wá búsæ nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwé wé dæ tædæwa nè mælal má cug; kuú njɔɔnd wánj í ngæ bæ nji bów-bôw iyéesh byánj; bwé dæ lás mæma míkaand, bwé faag múúd nji nyɔɔng bí nè ŋkul ŋwa mfíí nyédí yé.

Mæcwîŋ shú óbúgula

¹⁷ Bi bâŋ oshwé bâm má búl cæel wá, tédúgágá isâ *búbúúd ɔ lwámá ó Cwámba wúsú Yésus-Kríst bwé á jaaw yág yí. ¹⁸ Ngaá ná bwé á cî nè bí ná, «Ja í bá zæ bæ ná cug á shí ga í wál zæ shîn yí, buud ɔ cóógú bwé bá bæ, kuú njɔɔnd wánj í bá ngæ bæ nji iyéesh byánj yâ kú bísh Zembî.» ¹⁹ Bwé wé óni; bwé ngæ sá né buud bwé ngág nè béégya, bwé ngæ cugæ nji nda isâ í shí í ngé kæ bwo mílúúd ná, bwé cùgé nè Shíshim má Zembî.

²⁰ Bi bâŋ oshwé bâm má búl cæel wá, wágá ŋkul nyín nyêsh ná bi dúg dæ cwínya, bóól

cwîny bóól shú ná cug jín jêsh í bág nji isâ bí á *búgula yíid. Dugá sá májægula bí ngé bæ kwíindyá Ŋkêŋkê Shíshim mæ kwíind bí yí. ²¹ Cwámba íshé Yésus-Kríst mæ bá zæ lwó ná a gwág shé cey lámúd, a bá zæ yæ shé cug á kandugæ kandugæ. Té bí é ngæ bwánd wæla dɔɔng yí, ngægá nè cugæ bí ngé mpu ná Zembî ngæ cæel bí. ²² Gwágúgá buud bwé ngé ná zhízhigæ wá ŋkúŋkwónjálæ. ²³ Bɔɔng bwé mú ngæ kæ kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwé fáámug. Bi ɔ gwág bóólúgá ŋkúŋkwónjálæ. Nji bí ó bey, mpiigá isâ bwé ngé sá yí, bí mpii tɔɔ káándé bwé ámæ sá mábôw nè ndî yí.

Zembî ŋwág gúmá

²⁴ Ná ndeé, Zembî jí nè ŋkul sá ná bí bág kú bwím bɔɔgú, bí ka bá kæ tów nè mæshusug nyédí mílwanád, bí njúl kú ná sá á jumág yé, ²⁵ nyæ Zembî ngwúd nè ngwúd ngé cug shé næcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé, a ŋwág gúmá, nè icwámba, nè ŋkul, nè ijwûga, tééd mátéédúléd, zæ wóós múús, kæ kumæ kandugæ á kandugæ! Amen.

Kálaad Mbúgúlú mó Yuánes Isâ í dúgyá nà Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A nḡə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrîsten bwé á nḡə bwəma nə cúwáí nəcé Yésus-Krîst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú ná a wá bwo nḡul, bwé kág shwóg búgula Yésus, bwííḡ lúú nji nyádí.

Sá bí nə nḡul ci ná məma máñkəw məsə kálaad éga dí ntúga:

(1) Okálaad zañgbá shú mádḡ zañgbá mâ Azí Minôr, faan dúsé nə shí bwé nḡə jôw mwôw mága dí ná Turki yí (1.4–3.22).

(2) Yuánes má nḡāñ kə gwôw, a má kə dág zhwog isâ (4.1–20.10):

(a) kında á jon í nḡə yə Zembî gúmə (milúu 4 nə 5);

(b) kálaad á mífeedyá zañgbá (6.1–8.1);

(c) micwôñ zañgbá (8.2–11.19);

(d) nḡəndú bəññ ibiin ibá (12.1–13.18);

(e) Mwâ Ncwəmbə nə buud 144 000 bwé á wú míkwámúd wá;

(f) wəñḡəles jaaw nda cigulé mílúsú í bá bə ná (14.1–20);

(g) ibálá zañgbá yâ mpimbə mó Zembî (15.1–16.21);

(h) Babilon mə bá bwíl, nə biin, nə muud micúndá á ibəmb nə Sátan bwé jə (17.1–20.10).

(3) Milúu 21 nə 22 mí nḡə cúndə ná Zembî nḡə kwəməsa ná á bá té isâ ncuncúmbə.

Kálaad mə kə shín nə jəjə nḡaagə Múúd nyə a gwúm yé nḡə kaag yí, náəə: «Haaw, mə wál bá nyingə zə» (22.21).

Matéédulé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Krîst nḡə bágulə isâ Zembî nyə a cwîny nyə ná a lwóg ósól ə mäsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə sîy yí. *Krîst nyə á ka kənd *əñḡəles yé ná a kág lwó sóol mäsáal yé Yuánes isâ byəñḡə. ² Yuánes nyə á ka bwaagulə ná

isâ byēsh nyə á dág yí, bísə isâ Zembî nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud nḡə lḡ íciyá kálaad éga nḡə cúndə yé, nywáá má jəla, tɛem bə bəñḡ bwé nḡə gwágulə isâ bísə cilyá cínəñḡ yí, bwé nḡə baagulə byo wá, bwé má námə jəla, nəcé isâ byəñḡ í wál zə sîy.

Məbáda

⁴ Mə, Yuánes wə mó cíl mádḡ mə Zembî zañgbá mäsə Azí má.

Zembî nyə á bə yé, á jisə yé, á nḡə zə yé, bəññ mishíshim zañgbá mí tál nyə mp-wóombú cañḡád myá bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə ná bí cágəg ná shɛɛ. ⁵ Yésus-Krîst muud jisə wúshined abúḡulág yé kə sá námə bí mpaam, a sá ná bí cágəg ná shɛɛ. Nyə wə jisə muud ashúshwóogú bwelélə gwúm, a nḡul Cí í jwú nə micí myá shí ga myēsh yé.

Nyə muud mə céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshuli mácií mé shú ná a cug shé nə *misám yé, ⁶ nyə a sá ná shé bəḡ buud ó faan dé, ofada ó Sóñḡú yé Zembî, nyə Yésus nḡəg gúmə nə nḡul, kandəgə á kandəgə. Amen.

⁷ Dəgá, a nḡə zə míñkúdad, muud yēsh mə bá dág nyə, tɛem bə bəñḡ bwé á cúwal nyə nyúul wá. Ikúl í búud byēsh í bá nḡə tədəwa shú déd. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembî Cwámba nḡə ci ná: «Mə ji Alúfa, mə Oméga*, mə jisə, mə á bwey də bə, mə nḡə námə zə, mə ji áñkul nyēsh.»

Yuánes nyə a dág ntamá á mísh ná bagə

⁹ Mə *mínycñə wún Yuánes, mə muud shé nḡə bwəma nə məntágula məmpwúd, shé tál cé ící nḡwúd, shé nə zény nḡwúd kálə shwóg nə Yésus yé, bwé á kənd mə míkwám dí nḡwamə bwé jów ná Patmos yí. Í á bə nəcé Milúsú mí Zembî, nə mə wálə cug jām ná mə nḡə bwíñḡ lāñ má Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów mə Cwámba†, Nḡəñkə Shíshim nyə á zə sá mə nda mə nḡə cəgə nji *shíshim dī; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwon, í nḡə lás gwów-gwów nda cwôñ. ¹¹ Kál dəñḡ í á nḡə ci ná: «Cílag sá jēsh wó nḡə dág yí kálaad dī, wo

1:1 4.1; 22.6 1:2 6.9 1:3 14.13 1:4 4.5 1:5 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7 1:6 5.10; 20.4; 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * 1:8 Alúfa nə Oméga: Bísə, nə kanḡá áshúshwóogú nə áməzhúḡulá yá kál lú gurék. Ntó má kə ná «matéédulé nə məshíné». 1:9 22.8 1:10 17.3 † 1:10 Na ji jwów lú shwénde, jwów okrîsten bwé də yə Cwámba gúmə yí. 1:11 4.5

kándug mádɔ zaŋgbá mágäd: ná *Dɔ á Ifêz, ná dɔɔŋg á Simirnə, ná á Pergâm, ná á Tiyatir, ná á Sardes, ná á Filadelfi ná á Lowdisé.»

¹² Mə á ka yid né mə dúg múúd nyə á ngə lás nə mə yé. Ja mə mə yid ntáni yí, mə mú dúg ícé í lám̄ba zaŋgbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ngwól múúd təl na mpádúgá ícé í lám̄ba, a ngə bɛɛla nə Mwân mə Múúd. Nyə á bə a mə bwáád jud ngə wɔɔla kə wóós máncíndúgúd, nə fwáŋgə or fífú nyə kugəd. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bə ŋkí jág fumə, cɔ máfumə mə fám. Mísh mé mə á ngə lwenya nda miŋgwíile. ¹⁵ Məkuú mé mə á ngə faan nda ŋkwánz bwə mə gwíŋg kuda dí ná ndeé í mú títi yí, kál dé í á ngə shwag nda ikwɔ́ í máŋ í də shwag ná. ¹⁶ Nyə á bə a mbíd wəacén-céní zaŋgbá nyədí mbwə məncwúmád, kafwɛɛ í á ngə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikóómb íbá, mpwoombá nyé í á bə nda jwôw ja í mə mpu cwíil yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyədí shí məkuú, mə mú kân nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə məncwúm yé nyúúlúd, nyə nə mə ná: kú bɛɛg fúndə, ¹⁸ mə ji mətéédúlé nə məshíné, mə ji nyɔɔŋg á kuwô. Mə á yə, ká dugí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandugə á kandugə. Mə mbid shwiy nə baŋ mínjím mádí jwónz lú mbwád. ¹⁹ Ciləg sâ jêsh wó mə dúg yí, nə sá í ngə sîy yí, nə byɔɔŋg í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə féég wo *ndimba wəacén-céní zaŋgbá wó ngə dúg wa mádí mbwə məncwúm dí óga, nə ndimba ícé í lám̄ba zaŋgbá bísá síyá nə or yí: wəacén-céní zaŋgbá óni básə *wəəŋgəles wə mədɔ zaŋgbá, ícé í lám̄ba zaŋgbá í njúl mədɔ zaŋgbá.

2

Kálad á Dɔ á Ifêz

¹ Ciləg *əŋgəles á *Dɔ dúsá Ifêz yé ná: muud mbíd wəacén-céní zaŋgbá nyədí mbwə məncwúm dí yé, á ngə kyey mpádúgá ícé í lám̄ba zaŋgbá bísá síyá nə or yé, ngə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ngə wáduga nə iséy yí, mə mpú

zény wó jí nə ndí ná wó cɛɛl ngə kə shwóg yí; mə mpú ná wo ádé magulə ná binón̄ mimbúwálú mí búud ngəg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwə də ci ná básə *buud ó mílwámá bām mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndeé wo mú kwey ná bwə ngə shiig. ³ Wo ji nə zény ná wo kə shwóg, wo a mə dúg micún̄ shú dām dí ná dúg dúg, nji wo aŋgə nə kə mpús. ⁴ Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwūd, jí ná wo anyíngé ná cɛɛl mə nda wó á fwo də cɛɛl mə ná. ⁵ Tədúgág kúl wó ngə zhu nə mbɔɔgú yí, céndúg tədúgá, wo nyíngəg tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóógú. Nkí ntó dí, mə zə nún̄, zə yíl cé lám̄ba gwô kúl í də tôw yí. ⁶ Í njúl ná mə ngə gwág wo nywa nəcé wó mpii mísóólúgú mí búud bwə ngə bɛ Níkwálá wá, námə nda mə mpíi mísóólúgú myɔɔŋg ná. ⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a dág bumá líí á cug í təl *Paradis mə Zembí dí yí.»

Kálad á Dɔ á Simirnə

⁸ Ciləg *əŋgəles á *Dɔ dúsá Simirnə yé ná: muud jisə mətéédúlé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndeé a nyíngə gwúm yé, ngə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ngə bwəma nə micún̄ yí, mə mpú ná wo ngə cugə məbúwa dí, í njúl ná wo ji nə kúm. Mə mpú bímbí bɔɔŋg bwə ngə shiig ná básə *Oyúden wá bwə ngə ntáma wo jíná yí. Bwə cúgé fwámé Oyúden, básə buud wá Dɔ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, nji sá jɔɔŋg í ajəláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb mə bá zə sá ná bóól búúd bín bwə kág mímbwugud; sâ jɔɔŋg í bá bə bí məkugulu shú ná sâ bí básə yí í mpúyág. Bi é jug tâŋ mwôw wúm. Wo ɔ baagulə kuú njɔɔnd wô kə wóós jwów lú shwiy, mə ka bá bwéed wo cug nda *túm gúmá. ¹¹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Shwiy ábɛé í ábáɛ ná bii múúd mə bá ntɔ yé.»

Kálad á Dɔ á Pergâm

1:12 Zak 4.2 **1:13** Dan 7.13; 10.5 **1:14** Dan 7.9; 10.6 **1:15** 14.2 **1:16** zaŋgbá: 4.5 kafwɛɛ: 2.12; 9.15; Heb 4.12 **1:17** 1.8; Dan 8.17-18 **1:18** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 **2:1** 1.16, 20; Ifz 1.1 **2:2** 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 **2:5** 2.16, 22; 3.3, 19 **2:7** 22.2, 14, 19; Mat 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 **2:8** 1.8, 18 **2:9** 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15 **2:10** Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 **2:11** 20.6, 14; 21.8 **2:12** 1.16

12 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Pərgâm yé ná, muud jísá nə kafwele njəwá íkóómb íbá yé má ci ná: 13 «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caangá má *Sátan jí nûŋ. Mə mpú ná tɛem bə ntó, wo má nada nə jínə dâm. Mə mpú ná tɔɔ ja bwé á gwú wúshined waamê abúgúlág Antipas nûŋ bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kífya búgá wó ngá *búgula mə yí. 14 Nji mə ngə ná jum wo nə búbaalé ísâ: wo jí nə bóólúgá búud na bwé ngé bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ *Izərayél bwé dág ocúdu buud bwé ámə cigə shú ózembî ó áyadúg wá, bwé wúsəg nómə mánnyúul jaŋga dí shú nə bwé bəg nə bɔɔgú bwé dí ícəgud. 15 Wo jí námə nə buud bwé ngé jíguli minjígúlá mí búud bwé ngé bɛ Níkwálá wá. 16 Céndúg tédúgá, ŋkí ntó dí, mə lɛel námə wóós nûŋ, zə lumbuli nə buud bɔɔngú nə kafwele jí mə mpu dí yí. 17 Muud jí nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shíshim ngé jaaw mədɔ má Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námə nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jínə ágúgwáan cilyá, jínə dí ná tɔɔ muud nda mpu yí; muud mə bá námə mpu dwo nji muud mə lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyatîr

18 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Tiyatîr yé ná: *Mwân má Zembî, muud jí nə mísh má ngé lwenya nda mingwiile yé, á jí nə məkuú nda inkwánz yé, ngə ci ná: 19 «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh, tɔɔ cɛlí gwô, tɔɔ búgú gwô, tɔɔ sáal dwó, tɔɔ lám jísów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námə mísóólúgú wó mú ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógú. 20 Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwúd. Wo ngə dúg mísóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ngə yad ná a jí mudá micúndé má Zembî, a ngé shiig osóol ɔ mäsáal bâm ná bwé ngég nə sá jaŋga, bwé ngég nə də ocúdu buud bwé ámə cigə shú ózembî ó áyadúg wá. 21 Mə a má yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acééle yəw jaŋga. 22 Ná ndeé, mə bá sá nyə ná, mə

bwíig nyə bwágé *íncwaw í ntugud; ná ndeé, buud bəsh bənonə bwé á sá minəomb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, ŋkí bwé acéndé mítádúgá ná bwé yəw mísóólúgú mí abúbəw myé myəng. 23 Mə bá námə gwú bwán bə bəsh, mədɔ məsh má ka bá mpu ná mə wé má bigas mítádúgá nə iyéesh í búud, mə bá jéna nə muud yésh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. 24 Nji, bí bɔɔng óbúgula wá Tiyatîr bí anɡé nə bɛ minjígúlá mí múdá wəng wá, bí buud bí áshígé nyi ísâ bwé ngé jəw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyiŋgəyé ná bá káág bí wúl mbag. 25 Má jí nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja má bá nyiŋgə zə yí. 26 Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndeé kə wóós ja shí ga í bá shîn yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a jwúg nə ikúl byêsh, 27 a ka bá də fála byo nə ŋkád nda muud mə bwú mímbágé mí mpí yé. 28 Námə nda Dá nyə á yə mə ŋkul ná, mə bá námə yə nyə acén-cení má də faan mpámán mpámán yé*. 29 Muud jí nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shíshim ngé jaaw mədɔ má Zembî yí.»

3

Kálaad á Dɔ á Sardes

1 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Sardes yí ná: muud jísá nə mishíshim mí Zembî zaŋgbá nə wəacén-cení zaŋgbá yé má ci ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Buud bwé ngə bul gwáduga ná wo jí kuwó, í njúl nə wo jí mbimbə. 2 Jigə ŋkasə, wo lálushig súsúsá í má lúg ni, í á bá yə. Nəcé mə má dúg ná mísóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúlá mísh má Zembî waam dí. 3 Tédúgág nda wó á lág njígúlá ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyiŋgəg baagulə njígúlá wəng. Wó ká bə kú jí ŋkasə, mə zə nda júwâl, wo kú mpu ja má é wóós yí. 4 Nji, bóólúgá búud wá wódí Dɔ dí nûŋ Sardes bwé a shígé wá nyéé myán míkáándó. Bəŋ wó sónəŋ má bá kyey sámbá wá, nə míkáándó mí áfufumə nəcé í jəlá nə bwo ntó. 5 Ná

2:14 2.20; Ilŋ 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 2:17 Sôm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jínə ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 2:18 1.14-15 2:20 Ilŋ 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mis 15.20 2:23 22.12; Zhe 11.20 2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Námə nda 22.16, acén-cení má də faan mpámán mpámán yé jisə yuug á ŋkul Dá má bá yə múúd wəng yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20

ndéé, muud mə bá ntɔ yé, mə bá bwééd nyə káándá áfufumá. Mə abúlé jímbal jíné dé kálaad á cug dî. Mə bá magulə nyə mísh mə Sóónǵú waam bánǵə wəéngəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ɛgə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Filadelfi

⁷ Cilág *éngəles á *Dɔ dásé Filadelfi yé ná: Nkǵɛnkǵ muud, Muud á obábálé, muud jí nə juwəga njów mə *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad í, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mə mpú mísóólǵú myô, mə mə juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgə nə ɛkul fad yí. Mə juw wo wə nəcé wo cugə mpu bə nə ɛkul, nji wo mə baagulə kéel dām kú kílya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud básé Dɔ mə *Sátan dí óni, bwə ɛgə ci ná básé *Oyúden, bwə nda bə fwámé Oyúden óni; bwə ɛgə shiig. Mə bá sá nə bwə zág kúd wo məmpwoombú shí, bwə mpu ná mə á ccel wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéel dām nə zény ná, məmfwó mə bá námá baagulə wo ja fwála lú mákəgulə í bá zə kwaga nə shí nyêsh yí. Muud yêsh á shí ga mə bá bwəma nə məkəgulə məɔng. ¹¹ Mə wál bá nyiŋgə zə. Bíg sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmá wô.

¹² «Muud mə bá ntɔ yé, mə bá təl nyə Zembî waam dí Mpáanzé ná shîm, a nda bá nyiŋgə wú cínəng. Mə bá cilə nyə jíné mə Zembî waamə nə jíné lú ɛgwála mə Zembî nyúúlád. ɛgwála wəɔngú wə Yurúsəlem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembî yé. Mə bá námá cilə nyə jíné dām agúgwáan nyúúlád. ¹³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ɛgə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Ləwdisê

¹⁴ Cilág *éngəles á *Dɔ dásé Ləwdisê yí ná: muud jísé amən yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámé, amádí á sâ jêsh Zembî nyə a té yí, a ɛgə ci ná: ¹⁵ «mə mpú mísóólǵú myô myêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwô, kú

təla. Wo ɔ nywá bə ɛkí təla, ɛkí ntâg ɛkí gwô, yáa. ¹⁶ Né ndéé, nda wó jísé fwaalá, kú təla, kú gwô ná, mə bá gwú wo nda igwíile. ¹⁷ Wo mú ɛgə ci ná: “Mə mə bíg, mə músə nə byəɔg, mə anyiŋgəyé jii təə sâ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo ji ɛkúɛkwónǵúlə, ntágúlá-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág məcwûŋ məga: zaág mədí, zə kusə or mə á mə shîm fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándé mí áfufumá wo bwáádúg, wo nda ná nyiŋgə bə shushwáás, nda nyiŋgə bə nə shwôn. Zaá kusə cwə cwéel míshúd, wo mpúg dúg shwóg. ¹⁹ Mee mə də lás nə buud mə céel wá, mə də ság bwo. Ləlúg ɛkúl, céndúg mítádúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ɛgə kudə. Múúd mə ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mə nyí nyádí njów zə də nə nyə kul ɛgwú. ²¹ Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá nə a zág, sá zə ji mədí caɛngəd; nəcé ja mə á ntɔ yí, mə á zə námá, sá pupá zə ji nyádí caɛngəd. ²² Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ɛgə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

4

Gúmá mə Zembî

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg mpumbé í njúl ná bagə nûŋ jonud. Kál mə á fwo gwág í ɛgə lwɔ nda cwôn yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwôw, mə zág lwó wo ísâ í jálá nə bá zə sîy yí.

² Kú námá bwey, Nkǵɛnkǵ Shíshim mú zə sá mə nda mə ɛgə cugə nji *shíshim dî. Mə músə dúg məma *caɛngə, muud njúl cínəng. ³ Muud wəɔngú ké də lwenya nda jɔjɔ məkwóógú bwə də jôw ná zhâspə nə sardwân má, njumbú í mə lyɛ nyə caɛngə, njumbú wəɔng ɛgə lwenya nda kwóógú bwə də jôw ná emerôd yí.

⁴ Bíl ícaɛngə məwúm məbá nə ínə í njúl na caɛngə ni dí məkoogú məkoogú, ocúmbá buud məwúm məbá nə ónə bwə njúl ícaɛngə byəɔngúd. Bwə nə míkáándé mí áfufumá, nə mítúm mí gúmá lúúd, mí njúl síyá nə or.

3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 **3:9** 2.9; Iza 49.23; 60.14 **3:10** 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 **3:11** 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 **3:12** 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 **3:14** 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozê 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sòm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14

⁵ Minjæs mí mú ða dagæwa, mí ηgð zhu na caangéd, nə məjuŋú, nə ηkél mpú. Mə mú dág ilámba zaŋgbá minjidyá na mpwóómbú caangéd, ilámba byoŋg bíse mishíshim zaŋgbá mí ða tōw mísh má Zembî dí myá.

⁶ Mə dág námé gúl sá cínəŋg mpwóómbú caangéd nda məma m̄n, nə ηkúl-ηkúl nda yēn kristál. Bílúgá isâ ín̄ í njúl míkuwó í á bə na tām caangé nə mákoogú mákoogú, isâ byoŋg í njúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyēsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zh-wambánkwuŋ, ábeē nda cwə ηgwúm nteny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ηgð jéel yí. ⁸ Míkuwó mí isâ mín̄ míni myēsh mí ηgð bə nə məfaafugé mäsaman mäsaman, faafugé dēsh nə mísh kúl jēsh, tō gwōw, tō shí. Míkuwó mí isâ míni mí ða wá ηgwa ja jēsh bulú nə mwásó ná:

Zembî Cwám̄ba jì Nkēŋkē, a jì Nkēŋkē, a jì Nkēŋkē,

Zembî á ηkul nyēsh,

Zembî nyə á bə yé, á jísá yé, á ηgð zə yé.

⁹ Isâ ín̄ íni í ηgə gúmal nyə, ηgə ságusə nyə, ηgə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangéd, á ηgð cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Nə ndéé, ja jēsh isâ íni í ηgð wá nyə ηgwa ntáni yí, ocúmbá buud məwŋm mábá nə ón̄ bwé á ηgə kúd məmpwoombú shí, ηgə yə muud njúl caangéd yé gúma, nyə muud ηgð cugə kandugə kandugə yé. Bwé ηgð kul mítŋm mí gúma myáŋ na mpwóómbú caangéd bwé ηgð cì ná:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsú, yé Zembî wúsú, í jəla ná bwé yəg wo milwaná, nə gúma, nə mpífá.

Nəcə wo a té isâ byēsh;

wo wá wo á jì ná í bág, í mú ntāg námé bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dág íí, muud nyə á bə a njúl caangéd yé nyə á bə nə kálaad mbwé

məncwúmád, kálaad wəoŋgú njúl, micilyá cwŋ micilyá tóón, bwé á ka fúlə nyə ná ndéé fad nə lug* mifeedyá zaŋgbá. ² Mə mú námé dág gúl ηkácid *éŋgəles, a ηgð cúndə gwów-gwōw ná: «Zé má mpíyá nə wəefúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Nə ndéé, tō jōŋ dí gwōw, tō wa shí, tō shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə ηkul wəef kálaad nə a dág sá jí cwŋ yí. ⁴ Mə músə ηkēny məma yə, nə dágúlə nə kú nə tō muud nyə á mpíya wəef kálaad nə a dág sá jí cwŋ yí. ⁵ Njì, ηgwól cúmbá muud mú cì nə mə ná: «Kú bεεg jì. Dugí, Zhwambánkwuŋ á bεεnd mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a má ntə sá jēsh; nyə wé jí nə ηkul wəef kálaad, a tí mifeedyá zaŋgbá míni.»

Mwâ ncwəmbε

⁶ Mə mú dág íí, na tām *caangé, Mwâ ncwəmbε njúl nda buud bwé á cigə nyə t̄n *mətúnuga, a təl na mpédúgá míkuwó mí isâ mín̄ nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zaŋgbá nə mísh zaŋgbá; məlaag zaŋgbá məoŋg wé mishíshim zaŋgbá Zembî nyə á kənd shí nyēsh dí myá. ⁷ Mwâ ncwəmbε wəoŋg nyə á ηgə shísh nə ndéé kə kumə wé muud nyə á bə a njúl caangéd yé; a músə lóg kálaad múúd wəoŋg dí mbwé məncwúmád.

⁸ Ja Mwâ ncwəmbε nyə á shín lóg kálaad yí, míkuwó mí isâ mín̄ nə ocúmbá buud məwŋm mábá nə ón̄ bwé mú wusə ményúul ombúbudí na nyádí shí məkuú. Bwé á bə, muud yēsh nə bínzhá nə ikwōw í njúl síyá nə or, ikwōw íni milwándúlá nə cá: cá ní wé məjəgula má óbúgula. ⁹ Bwé músə ηgə sey susa ágúgwáan. Bwé á ηgə sey ná:

Wo wé má mpíyá nə ηwa kálaad,

wo tí mifeedyá myé

nəcə bwé á cigə wo t̄n mətúnuga.

Wo á ka t̄ buud nə məcìí mwō

shú ná bwé wúg míkwám mí *mísámád,

bwé bág buud ó Zembî,

bwé ηgð zhu íbεεnd byēsh dí,

nə mákəl mēsh dí, nə íkúl nə ilwōŋ byēsh dí.

¹⁰ Wo a má sá ná bwé bág

4:6 15.2; Eze 1.22 isâ ín̄ í njúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mət 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 **5:1** 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 * **5:1** Lug wúsə gúl sá í ða bə kúl ónciŋ ə wóógə bwé ða lwə mákwíindye dí yí; sá jəoŋg í ða nada, muud jee táamb isâ nə ndí. **5:5** 4.4; Mət 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 **5:6** 4.6-7 Mwâ ncwəmbε: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zaŋgbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sòm 141.2 bínzhá: 15.2 **5:9** 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sòm 96.1 **5:10** 1.6

faan lá ófada, ηgə sêy nə Zembî.
Bwá bá bə nə ijwûga shí ga nyêsh dî.

¹¹ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú gwág mákál mə ncúlyá wəéngəles bímbí múúd cúgé nə ηkul l̥ yí, bənôη mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwá á bə bwá má lyɛ caangá ná biíii. ¹² Bwá á ηgə ci gwów-gwôw ná:

Mwâ ncwəmbɛ bwá á cígə yé,
mə mpíyá nə lég mpífá, nə kúm,
nə fəg, nə ηkul, nə gúmá,
nə milwaná, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jɔŋ dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ m̥əŋ yí, nə isá byêsh bísé cínəŋ yí, byêsh í ηgə ci ná:

Nyɔɔŋg njúl caangəd yé bá Mwâ ncwəmbɛ,
bwá mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwaná, nə ηkul
kandugə á kandugə.

¹⁴ Mikuwó mí isá mín̥ míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwá mú búdɔw shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mə zé tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyingə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóogú; mə mú gwág mikuwó mí isá mín̥ míni, gúl mú k̥m ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njummpú. ² Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág kabəlí í njúl ná fuûm, muud njúl gwo gwôw nə banjá mbwád. Bwá mú yə múúd wɔɔŋgá *t̥m gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á jí m̥əntɔɔ-buud ná, a nyingə námə kə ηgə ntɔɔ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábeé, mə mú gwág kuwó sá ábeé mə ci ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabəlí í mú cúwo, í njúl tít̥ ná zhwun, muud njúl gwo gwôw. Bwá mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów yé ηkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tówúg ná shwu, kú ná nə mətəla, shú ná buud bwá ηgəg nə gwúya. Bwá mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áléel, mə mú gwág kuwó sá áléel mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág

kabəlí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námə nda kál í ηgə cúwo mpédúgá mikuwó mí isá mín̥ míni, í ηgə ci ná: «ηgug *blé í zə kusha, kílo ηgwúnd *danarî ncindî; ηgug *orzə w̥əŋ, okílo olóol danarî ncindî. Nji, ci wo nda ntáma máwúde nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág kabəlí í njúl nə nyúul məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wɔɔŋgá nə jínə ná Shwiy, banj mín̥jím í á ηgə bɛ nyə mpús. Bwá mú yə shwiy bá banj mín̥jím ηkul ná bwá gwúg buud shí nyêsh dí t̥əŋ kɔw ηgwúnd á məkɔw mən̥; bwá ηgəg nə sá ná bóól búúd bwá yəg dóómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwás, bóólúgá díy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dág í, *míshíshim mí búúd shí *alatâr. Í á bə míshíshim mí búúd bwá á gwúyɔw nəcé Milésú mí Zembî wá, nəcé bwá á bə fwámé ówúshined, bwá á bwiing Milésú mí Zembî váál í jəla yí. ¹⁰ Mishíshim myɔɔŋg mí á ηgə k̥m gwów-gwôw ná: «Yé Nk̥ɛŋk̥é Mása, Mása áfwámé, ngaá wó jəlá nə kunda s̥ə, yá nə buud ɔ shí bwá á gwú sá wá? Wo é ηgə bwey ntáni ná ndeé kə wóós jáyé ja?»

¹¹ Ná ndeé bwá mú ηgə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwá mú ci nə bwo ná bwá sáləg milám shí búbaalé fwála, kə wóós ja bêsh bwá é kwaga bímbí bwá jəlá nə bə yí; nəcé í j̥í ná bóól óshwə bánj bənóŋ bwá á ηgə sêy wá nə bóól ómínyəŋə bánj bwá fwóg gwúyɔw námə nda bwo.

¹² Mə músə nyingə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ásaməna, shí í mú jág ntaŋəsa, jwów mú yíndə ná ncuú nda káándə íkúsə, ηkwoond yêsh ncindî mú bə tít̥ nda məcií, ¹³ wəacén-céní w̥ə jɔŋ bwá mú ηgə kud shí námə nda íbumé í lí í də kud ná mín̥jw̥ə ja ηkw̥ə ηgə kung yí. ¹⁴ Jɔŋ í mú fálə nyúul nda múúd mə də fálə kwəlɔ-kwóló ná; mimbánj myêsh nə məŋkwamə m̥əsh mə mú t̥əw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, tɔɔ ojwú ɔ shí,

5:11 wəéngəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 5:12 4.11 5:13 Sôm 150.6; Flp 2.10 6:2 19.11, 14; Zak 1.8; 6.1-7 6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozê 13.14 6:9 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 6:10 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 6:12 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 6:14 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 6:15 Iza 2.10, 19, 21; 24.21

tə ofwó búúd, tə milúlúú mí ózimbi, tə mikúkúm, tə onkácíd, tə mǎlwaá, tə ofalí, bēsh óni bwá mú kə ngə shwaaw míku mí mákwóógú ná mákwóógú má mimbáñád. ¹⁶ Bwá mú ngə ci nə mimbáñ nə mákwóógú má anúní ná: «Kádágá sê, shweelugá sê, sá bág shwóg-shwóg nə muud njúl caangád yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwâ Ncwəmbə má kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcə, jwów lú mpimbə mə Mwâ Ncwəmbə bá Muud njúl caangád yé í má wóós, muud e faam í?»

7

Məyigyé má bwán ó Zembí

¹ Ja ísâ íni í mə shîn bə yí, mə mú dág *wəngəles onḡ bwá tál íkóómb í shí ínḡ dî, bwá má káágulə óñkwḡ onḡ* wâ shí. Bwá a shígé bíd ná ñkwḡ kúnḡug tə shí, tə mǎñ, tə málííd. ² Mə mú nyingə dág ngwól *əngəles ngə wú ngəe kóómb jwḡw í də cúwo yí, a mbíd sá bwá də bwadulə búúd máyigyé má Zembí á kuwḡ yí. Nda bwá á yə wəngəles ónḡ ñkul ná bwá ntámág shí nə mǎñ ná, əngəles mə á nyingə dág éne mú kím gwḡw-gwḡw lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ñkí mǎñ, ñkí mǎlí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ɔ mǎsáal ó Zembí wúsú məyigyé mámpwoombád.» ⁴ Mə músə gwág ná buud bwá á wíyḡw məyigyé wá bwá á bə buud otóóshin təd nə məwúm mǎñḡ nə ónḡ, ngǎlə zhu íbēend í *Izarəyél byēsh dî.

⁵ Í á bə buud otóóshin wúm nə óbá bēend mə Yúda dí,

otóóshin wúm nə óbá bēend mə Ruben dí,

otóóshin wúm nə óbá bēend mə Gád dí,

⁶ otóóshin wúm nə óbá jé má Azər dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Neftali dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Manase dí,

⁷ otóóshin wúm nə óbá jé má Símyon dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Lévi dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Isakâr dí,

⁸ otóóshin wúm nə óbá jé má Zabulon dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Yóseb dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Bəñzhamḡ dî.

Buud óni bēsh wá bwá á wíyḡw məyigyé mámpwoombád wá.

Kúl má Zembí

⁹ Ja áməyigyé éne má shîn yí, mə mú dág búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nə ñkul lḡ yí. Bwá á bə buud wá ilwon byēsh, nə íbēend byēsh, nə ikúl byēsh, nə mǎkəl mēsh, bwá tál mpwóómbú caangád, Mwâ Ncwəmbə dí míshád, bwá má bwáád íjud í áfufumá, bwá nə mǎñ má lándú mábwád. ¹⁰ Bwá á ngə kím gwḡw-gwḡw ná:

Zembí wúsú muud njúl caangád yé,

bá Mwâ Ncwəmbə wá bwá má cug sê.

¹¹ *Wəngəles bēsh bwá má lyḡ *caangə nə ocúmbá buud, nə mikuwó mí ísâ mínḡ wá, bwá mú wusə mǎnyúúl shí ombúbudí na mpwóómbú caangád, yə Zembí gúmá, ¹² bwá ngə ci ná:

Amen. Məzhwámá, nə milwanó,

nə fəg, nə akíba, nə gúmá,

nə mpífá, nə ñkul,

bísə Zembí wúsú ísâ byé

kandugə á kandugə. Amen.

¹³ Ná ndéé, ngwól cúmbá muud mú lás, ci nə mə ná: «Ozá bǎñ bí nə íjud í áfufumá óni, bwá ngə wú ngow?» ¹⁴ Mə mú bəsa nə nyə ná: «Yé Cwámá, wo wá má mpú.» A mú ci nə mə ná:

«Búsə buud bwá ngə wú yáág-yáág cúwálíd wá.

Bwá má gusa íjud byǎñ mǎcíí mə Mwâ Ncwəmbə dí,

sá ná í bág ofúfumə.

¹⁵ Gwə wá bwá tál na mpwóómbú caangə má Zembí dí yí.

Bwá é də yə Zembí gúmá bulú nə mwásə nyédí Mpáánzá.

Muud njúl caangád yé má bá wá bwo nyédí gúgúwád.

¹⁶ Bwá ábúlé ná bwelə gwág zha, kú nyingə bwelə gwág shwáásulə miná.

Tə yásə tə ngwól bibibi

nyə abúle ná nyingə nyaan bwo nyúúlúd.

¹⁷ Nəcə Mwâ ncwəmbə

jí tǎm caangə yé má bá bə mbaagulə wǎñ,

a bá kə nə bwo mǎncwuñ má ngə wéesháli

6:16 5.7; Ozé 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2

* **7:1** Onkwḡ óni búsə bəəng búsú nə ñkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13 **7:9** 5.9; 6.11; Ləv 23.40 **7:10** 5.7 **7:11** 4.4, 6 **7:12** 4.11 **7:13** 6.11; 7.9 **7:14** 1.5; 22.14; Sòm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 **7:15** 21.3 **7:16** Iza 49.9-10 **7:17** 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 məzhwíle: 21.4; Sòm 126.5-6; Iza 25.8

məjúwó mâ cug mád,
Zembî mú bá fim bwo məzhwíle mēsh
míshúd.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwâ Ncwəmbε músə zó tí feedyá á zangbá. Ja á mó tí wə ntáni yí, mə mú gwág joné ná kufug tâñ kúl wəla. ² Mə mú dúg *wəéngəles zangbá bwé də tōw mísh mə Zembî dí wá. Bwé mú yə bwo micwōñ zangbá. ³ Engəles shús mú zə tōw álatâr dí, a mbíd kwōw bwé də yáñgulə *cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwé mú yə nyə zhwog olabínda nə a jígálúg na álatâr dí, yíle jəñg í bádúg nə məjəgula mə míñkəñkê mi búúd myēsh tâñ *mətúnuga. *Alatâr wəñgá nyə á bə síyá nə or cínəñg mpwóómbú caəñgád. ⁴ Yíle ólabínda nə məjəgula mə míñkəñkê mi búúd í mú wú *éngəles dí mbwéd, bád kə wə Zembî. ⁵ Engəles mú ηwa kwōw bwé də yáñgulə cáá yí, ηwa kuda álatâr dí lwándulə cínəñg nə cwóó, a músə wusə shí. Nkél mpú ké kyεεg, nə məjunú, nə minjəs, shí í mú jág ntañusa.

Micwōñ mísaman mí ashúshwóógú

⁶ Wəéngəles zangbá bwé á bə nə micwōñ wá bwé mú kwəməsa nə bwé zó lwə myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwə yé cwōñ. Nə mətálumu, nə kuda fulá nə məcií í mú shwiy shí. Kəw læ shí ηgwūd á məkəw məlól í mú cumbəli jígə, kəw lú ílí ηgwūd á məkəw məlól cumbəli námə jígə, ikáá íbəs byēsh í mú námə cumbəli jígə.

⁸ Engəles ábεé mú lwə yé cwōñ. Bwé mú wusə gúl sâ m̄ñ. Sâ jəñg í njúl námə nda məma mbún í mə ja ηgwiile. Kəw læ m̄ñ ηgwūd á məkəw məlól í mú shîn bə məcií məcií, ⁹ kəw ηgwūd á məkəw məlól mə íkukwumuga í á bə mikuwó m̄ñ yí í mú yə, kəw ηgwūd á məkəw məlól mã ititíma í mú shîn cóóg.

¹⁰ Engəles aléel mú lwə yé cwōñ. Məma ácén-cení mú wú joné dí, a ηgə jígə námə nda shigə lú kuda. A mú zə kud kəw

ηgwūd á məkəw məlól mã míñgwəzə nə mílúu míncwūñ dí. ¹¹ Acén-cení wəñgá jínə dé wə Məgwul. Kəw ηgwūd á məkəw məlól mã məcúwó í mú bə ηkí gwul; ncúlyá buud bwé á ηgə ηgul məjúwó mã məcúwó məñg wá bwé mú ηgə yə nə məgwul məñg.

¹² Engəles ányina mú lwə yé cwōñ. Í mú zə bə, nə kəw ηgwūd á məkəw məlól mã jwōw, nə ηgwūd á məñg mã ηkwoond hí, nə ηgwūd á məñg mã wəacén-cení mə mú shila. Sâ jəñg mú sá nə kəw ηgwūd á məkəw məlól mã mwásə í mú bii yídúgá, bulú námə ntó.

¹³ Mə músə nyñgə kənd mísh, mə mú gwág mpal ηgə jéel tām joné a ηgə kām gwów-gwōw nə:

Wo buud ə shí ə! Nkwéε bí eé!

Nkwéε bí ja wəéngəles olól bwé mə lúg wá bwé é lwə myáñ mícwōñ yí eé!

9

¹ *Engəles átána mú lwə yé cwōñ. Mə mú dúg ácén-cení nyə á wú joné dí kud shí yé, bwé mə yə nyə juwuga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nūñ nda yíle í ηgə wú məma kuda dí yí. Yíle jəñg í mú lwánd ηgúl wēsh nə ndéé jwōw shila. ³ Ikájalá í mú də cúwo yíle jəñg dí də shulə shí. Bwé mú yə ikájalá byəñgá váál ηkúl wəacélaafə bwé də bə nə ndí yí. ⁴ Nji bwé mú ci nə byo nə í kú beεg ntáma ikáá nə ílí byēsh, í kég ηgə lúú nji buud bwé cúgə nə məyigyé mə Zembî mpwóómbúd wá. ⁵ Bwé mú námə ci nə byo nə í kú ηgə gwú buud bəñgá, í yídag tál bwo cwúnd dí tâñ onkwoond otóñ. Váál cwúnd í á ηgə sá yí í á bə nə ηkíim-ηkíim nda ja ácélaafə mə lúú múúd yí. ⁶ Í bá bə mwōw məñgá dí, buud bwé bá ηgə sə nə bwé yə, nji muud kú yə; bwé bá ηgə jii shwiy, nji shwiy ηgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byəñg í á ηgə bə nda ikabəlí bwé mə shîn cwə nə bwé ké nə ndí dóómb dí yí. Í á bə nə isá mílúúd nda mitúm mi gúmá myá síyá nə or; bwé nə məmpwoombá nda buud. ⁸ Bwé á bə nə ishílú mílúúd nda budá, məjə nda məjə mə ózhwambáñkwuñ. ⁹ Ibəd

8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 **8:2** micwōñ: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 **8:3** 5.8; MmN 30.1, 3 **8:5** 4.5; 6.12-13; Ləv 16.12; Eze 10.2 **8:7** 9.15, 18; Eze 5.2, 12 **8:7** MmN 9.23-25 **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21 **8:11** Zhe 8.14 **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 **9:1** bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 **9:2** Mət 19.28; MmN 19.18 **9:3** MmN 10.12-20 **9:4** 7.2-3 **9:6** Zhb 3.21; Zhe 8.3 **9:7** Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 **9:8** Zhu 1.6 **9:9** Zhu 2.5

í á bə bwo nda íbúduga í ñkwánz ózimbi bwé də búdal bəd nə ndí yí, nyán ncíndé nda ncíndé ómätúwa íkabulí ñkí bulya í ñgə julə kə nə ndí dósomb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myán mi á bə nda mikwundú mí wéacélaafə, nə ishushwom; mikwundú myəəng wə bwé á də sá buud məbəw nə ndí tən onkwoond otóon yí. ¹¹ Cí wán wə *éngəles a bí ncímə, bwé də jəw nyə heburə dí ná Abadón, garək dí ná Apolyón*.

¹² Intúgúlí í ashúshwóogú í mé shîn óni. Bíl intúgúlí í ñgə ná zə, məvəál məbá.

¹³ Éngəles ásaməna mú lwə yé cwəh. Mə mú gwág dúl kál í ñgə wú málaag mənə məsə álatār or mə Zembí dí má. ¹⁴ Kál dəəng í mú ci nə Éngəles ásaməna ná: «Cinyúg wəéngəles onə búś cəłá ñgwə Ifurāt wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wəéngəles onə bwé á bə ñkwəməsá shú dən wəla, nə dən jwəw, nə nyən ñkwoond nə wən mbú wá. Bwé mú ciny bwo ná bwé gwúg buud í, kəw ñgwúd á məkəw məłól. ¹⁶ Ozimbi bwé də ju nə íkabulí wá bwé á bə omilyón mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwé á bə yí. ¹⁷ Ntə wə mə á dúg *ntamə a mísh ná bagəd yé, mə a dúg íkabulí nə ozimbi bwé də ju nə byo wá. Byán íbúduga ñkwánz bwé á búdal íbəd nə ndí yí í á bə, nə otíí, nə nyúul jon lə mpú, nə nyúul ncíná. Byán íkabulí nə milúú nda ozhwambəñkwuñ, kuda nə yíle nə fidə í á ñgə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ółól óni bwé mú gwú buud í, kəw ñgwúd á məkəw məłól; í á bə, nə kuda, nə yíle nə fidə í á ñgə wú íkabulí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcə íkabulí byəəngú, ñkul nyán nyísə bwo mímpu dí nə míkwundú; mikwundú myán mí nda onywə, mísə nə milúu, milúu myəəng wə mí də lwána. ²⁰ Bółúgá búúd bwé a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwé áshígé cénd mítédúgá ná bwé yəw bəw-bəw mísółúgú bwé á də sá myá; bwé áshígé yəw yələ məjamb məsə ózembí ó áyadúg dí má gúmə, mbéé ózembí ó or, nə kwóogú bwé də lúle *mwaanə nə ndí yí, nə dúl vəál ñkwánz na, ozembí ó məkwóogú, nə ílí, mbéé ózembí kú nə ñkul mə dúgya, ñkí

gwág, ñkí kyey. ²¹ Buud bəəng bwé áshígé yəw məgwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw janğa, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbýá

¹ Mə á nyíngə námə dúg gúl ñkácíd *éngəles ñgə shulə wú jon dí, a mə fúlə ñkúdú nyúúlád nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mé lyç nyə lúúd, mpwoombú ñgə lwenya nda jwəw; məkuú mé mə á bə nda məmpin, mə njúl nda minğwiile mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú jəəng ná bagə. A mú shulə ná ndéé, təl kuú áməncwúm mən, wəəng á məkół cínú. ³ A mú kəm gwów-gwəw, námə nda zhwambəñkwuñ mə də bəm ná. Nji nyə á kəm yí, ñkél mpú mú saal íja zəngbá. ⁴ Ja ñkél mə shîn saal ntáni yí, mə mú tééd ná mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá ñkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zəngbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Éngəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga mən wúga cínú yé, mú bən mbwé məncwúm ñgeə jon dí. ⁶ A mú keən Zembí ñgə cəgə kandəgə kandəgə yé, nyə muud nyə á té gwəw nə isə byəsh bí cínəng yí, a té shí nə isə byəsh bí cínəng yí, a té námə mən nə isə byəsh bí cínəng yé; nyə á keən nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éngəles ázəngbá mə bá lwə cwəh yé yí, *ndímə mə Zembí í bá ka zə nyîn, námə nda nyə á bwey də jaaw osól ə məsáal bé *búud ə mícúndá ná.»

⁸ Né ndéé, kál mə á gwág jon dí í mú nyíngə lás nə mə ná: «Káá wə éngəles mə təl məkuú wúga mən wúga cínú yé, wo kəg ñwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd ná bagə ni.» ⁹ Mə mú kə wə éngəles kə ci nə nyə ná a yəg mə kúkáláádú. Nyə ntəg nə mə ná: «Ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú ná cínúñ, nji ñkí ncwəh mpu dí nda kwaan.»

¹⁰ Mə mú ñwa éngəles kúkáláádú mbwəd, mə mú minə; í mú bə mə ñkí ncwəh mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwə mú bə mə cwú ná cínúñ. ¹¹ Bwé mú ka ci nə mə ná: «Í jii ná wo kəg nyíngə jaaw sá Zembí mə

* **9:11** Apolyón: Mə kə ná «muud caamá-caamá». **9:13** 8.3; MmN 30.1-3 **9:14** 7.1; Mbá 1.7 **9:15** 8.7-12 **9:17** Zhb 41.10-12 **9:20** 16.9; MmN 20.13-15 **9:20** Dan 5.4, 23; Sóm 135.15-17; Iza 44.9-20 **10:1** 4.3 **10:2** 5.1; 10.8 **10:3** Zhe 25.30-31; Ozé 11.10 **10:6** Sóm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 **10:7** 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 **10:8** Eze 2.8-3.3

cɛɛlə shú zhwog íkúl nə ilwoŋ nə məkəl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá á lán má Yésus

¹ Bwé mú yə mə fiidye í njúl nda lífí bwé də yíga ísà nə ndí yí, bwé nə mə ná: «Tówúg yíga Mpáánzə má Zembí, nə *alatár, wo lɔ́ búúd bwé ngé yə Zembí gúmá cínəŋ wá. ² Nji, wo ɔ́ lúgə mbaadé wúsə lunɣala nə lunɣala dí yí, wo kú yíga wo, nəcé bwé á yə ikúl í cúgə *Oyúden yí wo. Ikúl byəŋ í bá tagulə nyaal ɲkɛɲkɛ ɲgwála tən ɔŋkwoond məwúm mánɲə nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bəm ɲkul nə bwé cúndə mícúndə myám tən mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm mäsaman, bwé bá ɲgə cúndə bwé má bwáád míɲkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəŋg búsə wəolivyé obá nə ícé í lámba íbá Kálaad Zembí ngé cɪ ná í tál mísh má Cwámba á shí nyêsh dí yí. ⁵ Múúd mə ká ntágulə bwo, míŋwiile mí wóós bwo mímpu dí, jígal búúd bwé ngé lumbuli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ɲkul fad jəŋ, máánd mpú nə a kú nywɔ́ té mwôw bwé ngé cúndə mícúndə mí Zembí yí, búsə nə ɲkul yid májúwó mə mən cúwó má nyee mácií, búsə nə ɲkul nti ókwaag-jumə shí məváál mêsh, ja jêsh bwé céel yí.

⁷ Ja bwé bá shîn bwiing sâ bwé á jála nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dɔomb, ntɔ́ bwo nə ndeé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myán mí bá já mbaadád, ɲgwála ánúní dí, ɲgwála bwé á bwambulə Cwámba kwolós dí yí. ɲgwála ánúní wəŋg, dé jíné lú *ndímba wə Sodom, ɲkí ntəg Iɣipten. ⁹ Buud wá ikúl, nə íbɛend, nə məkəl, nə ilwoŋ bwé bá zə də beny mímbimbə myəŋg tən mwôw málóol nə kəl, bwé kú magulə nə bwé dálug myo. ¹⁰ Buud wá shí bwé bá gwág məshusəg nə shwíy dán dəŋg. Bwé bá təl mázan, ɲgə kənda məcwúm nəcé

*buud ɔ́ mícúndə óbá bəŋg bwé á təl buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málóol nə kúl məŋg má ká cɔ́, Zembí yámb bwo wúl ɲgúl á cəg, bwé mú tów tətəlí nə məkuú máŋ. Nə ndeé, ikukwende í bá bii búúd bwé á zə də beny bwo wá. ¹² Bwé mú gwág dúl kəl í ɲgə wú jəŋ dí, í ɲgə cɪ nə bwo gwów-gwôw ná: «Bádúgá zə ká!» Bwé músə bád míɲkúdád kə kumə jəŋəd, buud bwé á ɲgə lumbuli nə bwo wá bwé ngé dág. ¹³ Shí í á jág ntaŋusa námə wəla dəŋgúd, kəw ɲgwúd á məkəw wúm mə ɲgwála í mú shugula shí, buud otóóshin zəŋgá bwé mú yə nə ntaŋsälə shí í á ntaŋusa ni. Ikukwende í mú bul bii bəŋg bwé áshígé yə wá, bwé mú ɲgə yə Zembí a gwôw gúmá.

¹⁴ Intúgúlí í ábɛé í má cɔ́ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zəŋgá

¹⁵ Nə ndeé, *éŋgəles á zəŋgá mú lwɔ́ yé cwôŋ. Məkəl má mú kyeeɣ jəŋ dí nə ɲkulú ná:

Cwámba wúsú wə músə nə íjwúga juwálə nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé.

Nyə e jwú kandəgə á kandəgə.

¹⁶ Ocúmbá buud məwúm mábá nə ónɲə bwé á də bə bwé njúl byán ícaŋgád mísh má Zembí dî wá, bwé mú wusə mányúúl shí ombúmbudí, yə Zembí gúmá. ¹⁷ Bwé á ɲgə yə nyə gúmá bwé ngé cɪ ná:

Sə ɲgə yə wo akíba, yé Zembí wúsú Cwámba, Zembí á ɲkul nyêsh,

Zembí jísə yé, nyə á bwey námə də bə yé.

Sə ɲgə yə wo akíba nə wo wɛɛfúlə məma ɲkúl nywô,

təl íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo má kuya mpimbə gwô,

fwála í má wóós nə wo sámbúg buud bwé á yə wá milású,

fwála á nə wo yəg osóol ɔ́ mäsáal bwô myána myán;

osóol ɔ́ mäsáal bəŋg búsə, nə *buud ɔ́ mícúndə nə míɲkɛɲkɛ mí búúd íí,

11:1 21.15 **11:2** Sôm 79.1; Luk 21.24 42 ɔŋkwoond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 **11:4** Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17
11:5 20j 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34
Sodom: Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Iɣipten: MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20 **11:11** Eze 37.9-10 **11:12**
20j 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28
11:16 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 **11:18** 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6

nə bəɔŋg bēsh bwá á ηgə ηwa jíná dwô nə gúmá wá,
 tɔɔ ozhizhe ɔ búúd tɔɔ fwámé búúd.
 Fwála í mé wóós nə wo cáámug buud bwá ηgó caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzə mə Zembî jonud, *wóle sɔ jé í mú nyín nyádí Mpáánzə. Minjəs mí mú béduga jonud, nə məjuŋá, nə ηkêl mpú, shí í mú jág ntaŋusa, mətálamu mə ηgó kud məma íbúgú.

12

Mudá bá ηkəndú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wóós jonud; í á bə, mudá mə bwáád yásə tâŋ káándá, məkuú mə təl nyə mbyólád, nyə nə *túm gúmá lúúd, túm gúmá wəɔŋg í njúl nə wəacén-céní wúm nə óbá. ² Nyə á bə nə bum nə ntám, a ηgó kím nə məcey mə miná nə a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyingə wóós jonud. Jāŋ í á bə, dúl váál ηkəndú ηkí bwaag, a njúl tíŋí nə zhwuŋ, a mbíd milúú zəŋgbá nə məlaag wúm; milúú zəŋgbá míni mí njúl, lúú wēsh nə *túm ící. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wəacén-céní wā jon, kəw ηgwúd á məkəw məlól, wusə shí. Nkəndú éne nyə á kə tōw mudá nyə á ηgə bə nə a zə byá yé mpwóombúd nə, nji nə mwán mə byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán mə jéllá nə fála íkúl nə ηkúd yé. Bwá mú ntāg ηkény mwán yé wəɔŋgú kə nə nyə wə Zembî, nyádí caŋgád. ⁶ Mudá nyé mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl Zembî nyə á bwey kwambulə nyə jiya yí, shú nə bwá kəg wíl nyə wu tâŋ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman.

⁷ Nə ndéé, dəmb í á ka zə kyεεg jonud. Míshiyél bəndəŋ *wəéŋgəles bé jāŋ kóómb, ηkəndú bəndəŋ bé wəéŋgəles jāŋ kóómb. ⁸ Nji, ηkəndú bəndəŋ jé gwoŋg bwá áshígé lal məŋkul; nə ndéé bwá mú bə kú ná nə jiya jonud. ⁹ Nə ndéé, nda Míshiyél bəndəŋ wəéŋgəles bé bwá á ntə bwo nə, bwá á ka wəŋgulə wusə ηkəndú anání éne kúga shí, nywá a yág bwá jów nə Njwú məjamb yé

wəɔŋgú, nyə Sátan, muud ηgə shiig buud ɔ shí ndon bēsh yé, bwá á wəŋgulə wusə bəndəŋ bēsh wəéŋgəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ηgə ci nə ηkulú jon dí ná:

Fwála Zembî mə cug búúd yí í mé wóós, nə ηkul nyé, nə íjwúga byé, nə mpəl mə Kríst yé.

Nəcé bwá mə wəŋgulə wusə múúd ontaandé shí.

Nyə muud nyə á də kə nə ontaandé ɔ ómínyəŋú bású

kə də jaaw Zembî tɔɔ ibulú, tɔɔ mimwásə yé.

¹¹ Bwá á mə ntə nyə ηkul nəcé məcií mə Mwá Ncwəmbɛ.

Bwá á mə ntə námə nyə ηkul nəcé bwiŋgúlə bwá á bwiŋg lán mə Yésus yí, bwá áshígé ceel cug jāŋ váál á nə bwá fúndá shwiy.

¹² Gwá wə mə cí ná:

nə jon lə gwôw, nə bí bəɔŋg njúl nūŋ jon dí wá,

gwágúgá məshusug!

Nji, məntágula nə bí, shí nə māt!

Nəcé Njwú məjamb mə shulə nūŋ bídí,

a mpú nə fwála í mə lág nyə bíbíyá,

a mə ntāg bul nyada.

¹³ Ja məma ηkəndú éne nyə a dúg nə bwá mə wəŋgulə wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwán mwámudúm yé. ¹⁴ Nji, bwá mú yə múdá wəɔŋgú məma məfaafugə məbá nda məfaafugə mə mpal, nə a jéelug kə shí a shwéeshá dí, nyádí jiyad, kúl bwá jəla nə kə wíl nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ηkəndú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ηgə yámb məjúwó nə mpu yé, mə ηgə wô nda ηgwəɔŋg ηgə wáamb mudá nə mə kə cɔ nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ηgwəɔŋg wēsh ηkəndú nyə á ηgə yámb nə mpu ni. ¹⁷ Nkəndú mú jág gwág múdá wəɔŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lumbali nə bəɔŋg bwá mə lág mpwəŋ buud mə múdád wá, búúd bwá ηgə baagulə isá Zembî nyə á cí ná í

11:19 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ: 10j 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17 **12:3** ηkəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sôm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman: 11.2 **12:7** Dan 10.13; Yúd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10** 4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwá Ncwəmbɛ: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 **12:12** 18.20 **12:14** mimbú mílól nə kúl: 11.2 **12:17** 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21

bág yí, bwá ngé bwiing lán má Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tōw shə á máñəd.

13

Biin á mân

¹ Ná ndeé, mə mú dág gúl biin ngé bád wú mân, biin ni njúl nə mēlaag wúm, milúú zanǵbá. Mēlaag wúm mánì māsə na, laag dēsh nə *túm ícì; mínə má *bwaasúlə mpu má njúl nyə cilyá milúú. ² Biin má á dág jəŋgú í á ngə bəǵla ŋkweny, məcwəd má njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwə də jōw nə *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambánkwuŋ. Nkəondú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya ícì jé nə yáág-yáág íjwúga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál fəŋ á nə nyə é yə. Ná ndeé, fəŋ nyəŋg mú bəle yál. Buud ə shí ndon bēsh bwə mú ngə jág káam, bwə mú ngə bə biin jəŋg kúl í á ngə kə yí. ⁴ Bwə á ka kúd nkəondú məmpwoombá shí, nyə muud nyə á yə biin ŋkul nyé yé, bwə mú námə ngə kúd biin məmpwoombá shí ngə ságusə nyə ná: «Zə jí nda biin ga yé, zə jí nə ŋkul lúmbəli dóomb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná a ngəg nə lás məbil-ŋkəndí, ngə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow ŋkúl ná a sáág sóólúgú yé tǵŋ oŋkwoond məwúm mánə nə óbá. ⁶ A mú tééd lásúlə nə Zembí bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á də ji yí bwaasúlə mpu, tə buud bwə njúl jəŋ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúlə mpu. ⁷ Bwə mú yə nyə zhí ná a lúmbúlig nə minǵkəŋkə mi búú, a ntə bwo. Bwə á yə námə nyə ŋkul ná a sáág misóólúgú myé íbēend byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. ⁸ Buud ə shí bēsh mínə má áshígé cilya kálad á cəg di ja Zembí nyə a fwə shí nə gwów yí, bwə bá kúd biin ni məmpwoombá shí; kálad á cəg wəŋgú ji kálad mə Mwá Ncwəmbə bwə á cígə yé.

⁹ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág!
¹⁰ Muud yēsh í á bə cəǵlá nə a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəŋg í á bə ná a bá gwúyow nə kafwele yé, a gwúyow. Sə jəŋg

wə jí nə minǵkəŋkə mi búú, mí jəlá nə bul bə nə jísow, bwə bi búbə məbwə mábá.

Biin á shí

¹¹ Ná ndeé, mə mú námə dág gúl biin ngə cúwo wú shí. Jəŋ í á bə nə mēlaag məbá má njúl nda mēlaag má mwā ncwəmbə; í á ngə lás nda nkəondú.

¹² Jəŋ biin mú námə zə lwóya ŋkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəŋg ngə dág. A mú sá nə, shí nə buud ə shí bwə kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág fəŋ í á yál yí məmpwoombá shí. ¹³ Biin ni mú ngə sá məma *máshimbá váál á nə a jōw kuda í shulə wú jəŋ dí buud bwə ngə dág. ¹⁴ A mú ngə shíg buud ə shí nə məma máshimbá nyə á yéyow zhí ná a ngəg nə sá, biin áshúshwóógú ngə dág yí. A mú ci nə buud ə shí ná bwə sáág vəǵali má biin í á cəgə nə fəŋ kafwele yí. ¹⁵ Bwə mú yə nyə zhí ná a sáág ná vəǵali biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáág ná bwə gwúg buud bēsh bwə ákúde gwo məmpwoombá shí wá. ¹⁶ A mú sá nə buud bwə wíyág məyigyé ŋkí mbwə məncwúmúd ŋkí mpwóombád, buud bēsh, tə ozhizhe ə búú, tə fwámé búú, tə mimbúbúwá tə mikúkúm myēsh, tə ofúli tə məlwaa mēsh, nə bēsh bwə wíyág məyigyé. ¹⁷ Muud yēsh mə bə kú wíya məyigyé məŋg yé nyə é bə, ci a kú kusə sá, ci a kú námə kusha tə sá. Məyigyé məŋg mə á ngə bə, gúl ja í bə jínə má biin áshúshwóógú, gúl ja nəmbə á jínə dəŋg.

¹⁸ Na má jí fəg. Muud jí nə ikəŋ wə jí nə ŋkul bála nəmbə má biin jəŋg, nəcé nəmbə wəŋgú jisə məyigyé má jínə lú múú. Nəmbə wəŋg wə mítəd mísaman nə məwúm māsaman nə ísaman.

14

Mwā ncwəmbə bəŋŋ buud bwə á wú míkwámúd wá

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dág Mwá Ncwəmbə təl lúú mbúŋ bwə də jōw nə Siyôn yíd, bəŋŋ buud otóshin təd nə məwúm mánə nə óŋə. Buud bəŋg

13:1 mân; Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9 **13:3** 17.8 **13:4** Sôm 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 oŋkwoond: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5 Mwā Ncwəmbə: 5.6 **13:10** 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 **13:11** Mat 7.15 **13:13** 16.14; 20.8 **13:15** 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 **13:17** 13.18; 15.2 **14:1** 22.4 mbúŋ bwə də jōw nə Siyôn: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóshin təd nə məwúm mánə nə óŋə: 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25

bwá á bæ næ jíná má Mwâ Ncwæmbe næ dé má Sóónǵá yé cilyá mpwóómbúd. ² Mə mú gwág kál ngó wú gwôw, í ngó shwag nda məjúwó má mpân, í ngó saal nda nkêl mpú áyíyáág; kâl dɔɔng í á ngə gwíng nda íbínzhá ná buud bwé ngə bwam. ³ Bwá á ngə sey ngwa ágúgwáan bwé tál mpwóómbú caangád, mikuwó mí ísâ mínɔ̄ næ ocúmbá buud bwé njúl. Kú næ ngwól múúd nyə á bæ næ nkul jíng ngwa wɔɔngú, námə nji buud otóóshin təd næ məwúm mánɔ̄ næ ónɔ̄ bwé á zhu shí wá, bɔɔng Zembî nyə a jána tâŋ shú ná bwé wúg mikwámúd wá. ⁴ Bábá bwé áshígé bwele lweegushi ícug næ nyá budá, bwé á də ji óncwíyê. Bwé də ngə bɛ Mwâ Ncwæmbe kúl jêsh á kə yí. Zembî nyə a féesh bwo mpádágá buud, a jána tâŋ shú ná bwé wúg mikwámúd. Nyə a sá ntó shú ná bwé bág bá Mwâ Ncwæmbe tâŋ nda mpumá ashúshwóógú bwé də kənd koogú shú má Zembî yí. ⁵ Bwé áshígé bwele bēny mímpu myán bwiing ijóó, bwé á bæ ntág kú næ tɔɔ sâ á jumág.

Jwáw á məzhúgúlá

⁶ Mə mú nyiŋgə dúg ngwól *éngəles ngó jéel tâm jon. Nyə á bæ næ Jɔjɔ Kéel á kandugə kandugə ná a bwíngug buud ɔ shí, ilwon byêsh, næ íbɛend byêsh, næ məkâl mēsh, næ ikúl byêsh. ⁷ Nyə á ngə ci gwów-gwôw ná: «Gwóógá Zembî, yágá nyə gúmá nəcé fwála lú sémbyé mílású má wóós. Kúdágá nyə məmpwoombú shí, nyə wə nyə a sá gwów næ shí, a sá mán næ mənɔcwun!» ⁸ Ngwól éngəles, éngəles ábɛê mú ngə bɛ ashúshwóógú a ngó ci ná: «Babilon má bwíl, ngwála í á də jwɔɔ ni í má bwíl, ngwála í á nywíl ikúl byêsh næ janǵa nda bwé də nywíl búúd næ məlwəg ná, í má bwíl.» ⁹ Ngwól éngəles, éngəles aléel mú námə ngə jéel tâm jon a ngó ci gwów-gwôw ná: «Múúd mə ká kúd biin bá vugali jé mpwoombú shí, a wíya máyigyé mán nkí mpwóómbúd, nkí mbwád, ¹⁰ Zembî mə bá námə ngulal múúd wɔɔngú mpimbə jé nda bwé də ngulal múúd məlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyádí bálá

mpimbə dí, kú cweel nə gúl sâ. Muud wɔɔng mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fidə í ngó gwó yí. A bá bwəma nə cwúnd jɔɔngú, mĩnkéŋkê mí wéngəles nə Mwâ Ncwæmbe bwé ngó dúg. ¹¹ Buud bwé ngó kúd biin mpwoombú shí, kúd námə vugali jé mpwoombú shí, bwé wíya námə máyigyé má jíná dé wá, yíle kuda í ngó sá bwo cwúnd yí í bá ngə bád kandugə á kandugə. Bwé bá yóola, nə mwásə nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jɔɔng nə mĩnkéŋkê mí búúd mí mpúg jísəw, bá buud bwé ngó baagələ isâ Zembî nyə á ci ná í bág yí, bwé ngó *búgala Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ngó ci jon dí ná: «Cilág sâ má zə jaaw wo ga: Téd kíkídíga, buud bwé é ngə yə bwé njúl buud ɔ Cwamba wá, bábá bwé má jəla. Haaw, mə Nkəŋkê Shíshim, mə ngə magələ ná bwé má jəla, bwé má yəwəla nə iséy byán, nəcé mísóólúgú myán mí ngə bɛ bwo.»

Bwé bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg nkúdu áfufumá, muud njúl nkúdu wɔɔng dí, a ngó bɛɛla nə Mwân mə múúd. Nyə á bæ næ *túm gúmá lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwé də saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éngəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembî a ngó kím gwów-gwôw ngə ci nə muud nyə á bæ a njúl nkúdu yé ná: «Ŋwag báágə mǵsaag dwô wo sáagug shí, nəcé fwála lú mǵsaag má wóós, idaw í mú mĩngwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bæ a njúl nkúdu yé mú ŋwa báágə mǵsaag dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éngəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembî nyísə jon dí yí; nyə á bæ námə nə báágə mǵsaag í njúl njəwá. ¹⁸ Ngwól éngəles mú wú álatâr dí; nyán nyə á bæ nə nkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwôw ci nə nyɔɔng nyə á bæ nə njəwá báágə mǵsaag yé ná: «Ŋwag báágə mǵsaag dwô, wo kág shí, kə ngə sámb ikan í *vinyə ngə seŋg, í má shín tí.» ¹⁹ Engəles mú ntág ŋwa báágə mǵsaag dé. A mú kə shí, kə ngə sámb ikan í vinyə nə ndɛé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə má Zembî í é nyám byo yí. ²⁰ Faduga jɔɔng í á bæ, wo fwo

14:3 4.4, 6 ngwa ágúgwáan: 5.9 14:4 Yuá 10.4-5 14:5 Iza 53.9; Sof 3.12-13 14:6 Mat 24.14 14:7 Sôm 146.6
 14:8 17.2; 18.2 14:9 13.15 14:10 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mat 19.24; Sôm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41
 14:11 19.3; Iza 34.10 14:12 13.10 14:13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 14:14 Dan 7.3-14; Mat
 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 14:14 1.7, 13 14:19 19.15; Iza 63.1-6

wú ñgwála kə bugád. Bwá á ka kə nyâm byo wu. Í á ka bæ, bwá ñgá nyâm ntúni, mæcií má mú ðu júg ná júg júg júg, má sá mæma shwumb. Shwumb ni í á bád ná ndeé kə wóós cé mpu kabulí, í á ñgə wô ná ndeé kə jee wóós ókilomáda mitəð milól*.

15

Okwaag-jumə zəŋgbá wâ məzhúgúlâ

¹ Mə mú dúg dúlúgá *shimbá í má nyingə wóós jonəð. Í á mpu bæ ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bæ, wəñgəles zəŋgbá bwá mbíd okwaag-jumə zəŋgbá wâ məzhúgúlâ, bəŋg Zembî má bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dúg gúl sá njúl nda mæma mâñ, í ñgá faan námə nda yèn, í ñgá bæ falá nə kuda. Mə mú dúg íí, buud bwá á bæ ná, ñkul nyáñ í á ntə biin í ntə vuguli jé ntə námə tâñ í ñgá bwəma nə jínə dé wá, mə mú dúg búúd bəŋg bwá təl mæma mâñ məŋgád, bwá mbíd íbínzhá Zembî nyə á yə bwo yí.

³ Bwá á ñgə shil ñgwa má Moyíz sóol məsáal má Zembî, ñgwa wúsə námə ñgwa mə Mwâ Ncwəmbə yí. Bwá á ñgə ci ñgwa wəŋg dí ná: Yé Cwámba wúsú Zembî á ñkul nyêsh, misóólágú myô misə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.

Məzhíí wó ðu kyey má mäsə otútəlí, mäsə məzhíí mã obúbálé, yé Njwú ñgá jwú nə ikúl í cúgé *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwámba, zə jì nə ñkul sá múdúgá nə nyə afúndáyé jínə dwô,

nyə ayáyé dwo gúmá yé.

Njì wo wá jí Zembî;

íkúl byêsh í bá zə,

zə kúd wo məmpwoombá shí,

nəcə wóó sámbúlə wó ðu cígal mílósú yí í á má nyîn.

⁵ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg Mpáánzə má juw jon dí, í njúl banda í ðu lwó nə Zembî jisə búúd bé dí yí.

⁶ Wəñgəles zəŋgbá bwá mú wú cínəŋ cwú, wəñgəles bwá á bæ ná bwá zə jág jugushi shí

nə okwaag-jumə zəŋgbá wá. Mimbwéedí myáñ mí á bæ leedyá nə fwámé lē* njúl ñkí jág fumə, ñkí ñkənwə; bwá á bæ bwá má fif mífwanğé mí or míkugəð. ⁷ Mikuwó mí ísâ mínə míni, gúl í mú yə wəñgəles zəŋgbá óni ikwôw zəŋgbá. Ikwôw byəŋg í njúl síyá nə or, í njúl lwándúlá nə mpimbə má Zembî ná cwóó, Zembî ñgə cugə kandugə kandugə yé. ⁸ Yíle í mú bíðugi *Mpáánzə Zembî ná ñkáá; nə ndeé, kú nə muud mə bá nə ñkul nyí Mpáánzə té ní wêsh, kə wóós ja wəñgəles zəŋgbá bwá bá shîn ntáma shí nə okwaag-jumə zəŋgbá yí.

16

Ikwôw zəŋgbá

¹ Mə mú gwág dúl kál í ñgá zhu *Mpáánzə Zembî, í ñgá ci nə *wəñgəles zəŋgbá nə ñkulú ná: «Kəgá nə ikwôw zəŋgbá bísə nə mpimbə má Zembî íni, bí kág shwu shí nyêsh».

² Ñgəles ashúshwóógú mú kə nə jé kwôw kə shwu shí. Buud bwá á bæ nə məyígyé má biin, bwá á ñgə kúd vuguli jé məmpwoombá shí wá, dúlúgá váal mbíya cey-cey ígúságə í mú shwiy bwo nyúúlád.

³ Ñgəles ábeé mú kə nə jé kwôw kə shwu mâñ. Məjúwó má mâñ mə mú bæ mæcií mæcií nda bwá ámə gwú múúd cínəŋ, ocúdu bêsh bwá ñgá cugə mâñ wá bwá mú shîn yə.

⁴ Ñgəles aléel mú kə nə jé kwôw kə shwu míŋgwəş nə máncwuñəð, myêsh mí mú bæ mæcií mæcií. ⁵ Mə mú gwág *éŋgəles mə jwú nə məncúwó yé má ci nə Zembî ná:

Wo wá jí bálə bæ Zembî, wo Zembî jísə yé, wo nyəŋg wo á bwey bæ yé;

wo jì tútəlí nə váal wó má cígal mílósú ni.

⁶ Nəcə bwá á gwú míŋkəŋkə mí búúd myô nə *buud ə mícúndə bwô,

sâ jəŋg wə wó mə sá ná bwá ñgúləg mæcií yí.

Sóólágú wəŋg í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ñgá zhu *alatâr dí, í ñgá ci ná: «Haaw! Yé Cwámba wúsú Zembî á

* **14:20** Cilyá á yág wúsə ná «osutâd tóóshin nə mitəð mísamən». **15:1** 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 **15:2** 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 **15:3** 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ñgwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 **15:4** 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 **15:5** 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 **15:6** 1.13; Dan 10.5 * **15:6** lē: Jisə dúl váal káándə ájujaambəwô, nə lalúle kus. **15:7** 4.6; 14.10; 16.1 **15:8** MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 **16:1** 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 **16:2** 13.15; MmN 9.10 **16:3** 8.8; MmN 7.17-21; Sôm 78.44 **16:6** 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sôm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 **16:7** 15.3

ηkul nyêsh, sémyé wó ða sámb búúd milésú yí wúsə bábélé nə tútəlí.»

⁸ Engəles ányina mú kə nə jé kwôw kə shwu jwówád. Jwów mú lág ηkul nə í jígálúg buud nə kuda jé. ⁹ Yáág yáág gúη kuda mú jígal bwo. Bwé mú ηgə lás nə Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwé yida ban nə bwé acéndé kuú njəənd yə Zembî gúmá.

¹⁰ Engəles atána mú kə nə jé kwôw kə shwu *caangé mə biin ðí. Yídúgú í mú shwiy nyódí faan dí nə ηkwed, məcey mə mú bii búúd váál á nə muud ηgə kwagələ jûm. ¹¹ Bwé mú ηgə lás nə Zembî á gwôw *bwaasúlə mpu nəcé məcey nə məfəη bwé á bə nə ndí má. Nji, bwé nda bíð bów-bôw mísóólúgú myáη.

¹² Engəles ásamana mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ηgwəpə bwé jów nə Ifrât yí. Ngwəpə í mú yísh shú nə micí myâ kóómb jwów í ða cúwo yí mí bág bə nə zhí. ¹³ Mə mú dúg bów-bôw míshíshim mílóól mí mə wóós í, wúga wú ηkəəndú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á ibəmb mpu ðí. Bów-bôw míshíshim myəəηg mí á bə námə nda mikwón. ¹⁴ Jísə míshíshim mí májamb mí ηgə sá isá í ntə búúd ηkul yí. Mí ða kə micí myâ shí ga nyêsh dí, kə ða seηg bwo shú nə bwé bág sá lúmbúlí məma jwów bwé ða jôw nə jwów mə Zembî á ηkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwámaba ηgə ci nə: «Dugí, mə bá zə nda júwâl. Muud ηgə ji ηkasə a ηgə baagələ mimbwéedí myé nə a kú bá kyey shushwáás ηwa shwôn yé, nywáá mə jəla.» ¹⁶ Míshíshim míni mí mú seηg micí kúl bwé ða jôw heburê dí nə Armagədôη yí.

¹⁷ Engəles ázangbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ηgúlád. Dúl kál í mú wú caangé mə Zembî dí zə cúwo Mpáánzə Zembî, í mú ci nə: «Í mə bə.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, məjunə gwígg, ηkəl mpú ké saal, shí jág ntaηsa váál í afwóyé bwele ntaηsa té búúd bwé á ji shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ηgwála ánúní mú bóóg mənəkəw məlóól. Ikúl ishús

mingwála myáη mí mú bwíl. Zembî mú kənd mísh məma ηgwála á *Babilon, a mú yə ηgwála wəəηgú kwôw nə mpimbə jé í ó ða musəla nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bə, məηkwamə mēsh shín wəənzə, mimbəη myēsh shín jímb. ²¹ Yáág-yáág mətáləmu mə mú ηgə wú jəη dí ηgə zə kadəwa buud nyúúlád, búgú mətáləmu ηgwúd jee jílə okílo məwúm mənə. Buud bwé mú yida *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé kwaag-jumə á mətáləmu ni nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intúgúlí

¹ Nə ndeé, *wəəηgəles zəηgbá bwé á bə nə ikwôw zəηgbá wá, ηgwúd a cínəηg mú zə ci nə mə nə: «Záá, mə zəg lwó wo intúgúlí í bá bii mbyóóηg múdá í á mə kwambələ jija mpédúgá míshwú ni yí. ² Nyódí wə micí myâ shí mí á wusə mənyúul jaŋga dí yé; buud ə shí bwé á fudə nə jaŋga dé nda bwé ða fudə nə məlwəg nə.»

³ Engəles éne mú kə nə *jîm jâm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dúg ηgwól múdá njúl gúl biin ðí, biin í njúl títiη nda kəpə. Biin ni í á bə nə mínə mə *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə milúú zəηgbá nə məlaag wúm. ⁴ Mudá wəəηgú mimbwéedí myé mí á bə, míl tí nda məcií, míl tí nda kəpə. Nyə á bə nə misəŋgá nə oŋkaaw bwé njúl síyá nə or, nə ijimə í mákwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwé ða jôw nə pērlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwəd, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo ísá í jaŋga dé. ⁵ Dúl jínə lú *ndímba í á bə nyə cilyá mpwóómbúd nə:

«*Babilon anánî, budá ó jaŋga nyəəηgú wáη, nyəəηgú á dana dana ísá yâ shí ndon.»

⁶ Mə mú dúg múdá wəəηg nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud nə nyə á ηgul məcií mə míŋkəŋkə mí búúd nə məcií mə búúd bwé á gwúyəw nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə mə nə: «Wo káam jí na? Mə é bágələ wo ndímba mə múdá éne, tə

16:9 9.20-21; 16.11, 21 **16:10** 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 **16:12** Iza 11.15; 44.27; 46.11 **16:13** 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúlí: 19.11-21 **16:15** 3.3, 18 **16:17** 16.1; Iza 66.6 **16:18** 4.5; 6.12-13 **16:19** 14.10; 18.2 **16:21** 11.19; 16.9 **17:1** Zhe 51.13 **17:2** 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 **17:3** biin: 13.1-2 **17:4** 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 **17:5** Zhe 2.20; Ozé 1.2 **17:6** 16.6 **17:7** 13.1-2

ndím̄ba má biin í ngá ñkêny nyə ni, biin jí n̄a milúú zangbá n̄a m̄laag w̄um ni.

⁸ «Biin wó ám̄a dúg ni í á shí b̄a, í cúḡé ná. Í bá bád wú bí ncím̄a dí k̄a kúl í bá k̄a j̄ɛɛ yí. N̄a ndeé, buud ɔ shí bwá bá káam ja bwá bá nyiṅḡa dúg biin ni yí, bwá bá káam n̄acé í á shí b̄a, í cúḡé ná, n̄ji í bá nyiṅḡa nyín. Buud ɔ shí bwá bá káam ɔni, í bá b̄a b̄oṅḡ m̄íná m̄a cúḡé m̄ícilyá kálaad dí wá; n̄acé t̄ééd n̄ám̄a ja Zemb̄i nyə a fw̄ɔ shí n̄a gwów yí, m̄íná m̄a bw̄ey b̄a m̄ícilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í j̄i wa n̄a muud wám̄búlóg is̄a n̄a f̄ug. Milúú zangbá wó dúg m̄íni, j̄is̄a m̄imb̄iṅ zangbá kúl m̄údá éne m̄a k̄a ji yí; j̄is̄a n̄ám̄a m̄ící zangbá. ¹⁰ M̄ící zangbá mȳoṅḡ dí, m̄ít̄oṅ m̄i cúḡé ná m̄ící, ṅgw̄úd wus̄a, ṅgw̄úd í afwóȳé z̄a. Ja w̄aṅ í bá z̄a yí, í bá z̄a ji n̄ji fúfwálá cíg-cíg. ¹¹ Biin í á fwo b̄a, í cúḡé ná nyiṅḡa b̄a ni, gwám̄éfwó j̄is̄a c̄i á mw̄oomb. B̄án̄ṅh̄ m̄ící zangbá wá b̄ús̄á; a ṅḡa n̄ám̄a k̄a kúl á k̄a j̄ɛɛ yí. ¹² M̄laag w̄um wo ám̄a dúg m̄áni m̄ás̄a m̄ící w̄um. Mȳaṅ m̄i afwóȳé ná b̄a n̄a m̄afaan m̄a íjw̄uga; n̄ji, b̄án̄ṅh̄ biin bwá é jwú n̄ji w̄ela ṅgw̄úd. ¹³ M̄ící mȳoṅḡ mȳesh̄ m̄ís̄a n̄a t̄édúḡa ṅgw̄úd, n̄a m̄i ȳó biin m̄píf̄é nȳaṅ n̄a ṅkul ijw̄uga nȳaṅ. ¹⁴ Mȳesh̄ m̄i é l̄umb̄ali n̄a Mw̄a Ncw̄amb̄e, n̄ji Mw̄a Ncw̄amb̄e nyə e cú bwo. N̄acé nyw̄áá j̄is̄a Cwám̄ba m̄il m̄icwám̄ba mȳesh̄ m̄i ṅḡa gw̄ɔɔ yí, Cí í jwú n̄a m̄ící mȳesh̄ yí. B̄án̄ṅh̄ buud nyə á m̄a j̄ow wá, bwá w̄a bwá bá cú m̄ící mȳoṅḡ. N̄acé nyə a f̄éesh̄ buud nyə á j̄ow wá, b̄ús̄a nyə w̄abúḡulág.»

¹⁵ Ḃnḡales m̄u nyiṅḡa c̄i n̄a m̄a ná: «Mishw̄u wo ám̄a dúg m̄byóṅḡ m̄údá m̄a kwamb̄al̄e j̄iya m̄pádúḡa m̄íni, j̄is̄a ikúl, n̄a m̄aṅk̄umb̄a m̄a búúd, n̄a ilw̄oṅ, n̄a m̄ak̄al. ¹⁶ M̄laag w̄um wo ám̄a dúg m̄áni b̄án̄ṅh̄ biin bwá bá f̄am m̄byóṅḡ m̄údá, bwá dééḡ nyə is̄a byé bȳesh̄, a l̄uḡ shushw̄áás, bwá bá cééḡ d̄a nyə ífúnd̄á ná ndeé j̄igal nyə kudad. ¹⁷ Bwá bá s̄a ntó n̄acé Zemb̄i nyə a wá bwo n̄ji yéesh̄ ṅgw̄úd lúúd, n̄ji ná bwá s̄aáḡ s̄a nyə Zemb̄i ṅḡa j̄i yí; ná b̄esh̄ bwá t̄ówúḡ c̄aṅ ná bwá ȳó

biin icí bȳaṅ, a b̄alanuḡi n̄a dí ná ndeé k̄a wóós ja is̄a Zemb̄i nyə á c̄i yí í bá bw̄ama yí.

¹⁸ «N̄a ndeé, mudá wo ám̄a dúg éne, nyə wá ṅgw̄ála ánn̄í í ṅḡa jwú n̄a m̄icí mȳa shí ga mȳesh̄ yí.»

18

Babilon má bw̄il

¹ Ja má m̄a sh̄in dúg m̄byóṅḡ m̄údá ni yí, m̄a m̄u dúg ṅgw̄ól *Ḃnḡales ṅḡa shul̄a wú gw̄ow n̄a yáág-yáág ṅkúl ijw̄uga. Milwaná myé m̄i m̄u kwan shí nyésh̄ ná ṅḡaṅ. ² A m̄u k̄im gw̄ow-gw̄ow ná:

*Babilon má bw̄il,
ṅgw̄ála í á d̄a jw̄ɔɔ ni í m̄a bw̄il.

Í m̄us̄a j̄iya m̄ajamb.

Í m̄us̄a, m̄imb̄ii m̄i íbów-b̄ow í m̄ish̄ish̄im mȳesh̄ k̄a ji cín̄oṅḡ,
m̄imb̄ii m̄i íbów-b̄ow í ínunú í ádad̄aná bȳesh̄ k̄a ji cín̄oṅḡ*.

³ Í m̄us̄a ntó n̄acé ikúl í cúḡé *Oyúden yí bȳesh̄

í á nyiṅḡula jaṅga déd

nda bwá d̄a nyiṅḡula íṅguluga dí ná†.

M̄icí mȳa shí m̄i á wus̄a m̄anyúul jaṅga dí n̄a nyə,

buud bwá á d̄a kusha k̄um shí ndon wá,
bwá á bíg n̄a yáág-yáág t̄oṅm yé ás̄o m̄ish̄.

⁴ M̄a m̄u gwáḡ dúl kál m̄a c̄i j̄oṅ dí ná:

Buud b̄am, wúḡa ṅgw̄ála níid,
b̄i b̄óḡ kú nyíi *m̄ís̄ám̄ mȳéd,
ókwaag-jum̄a bwá j̄alá n̄a b̄ii nyə wá
bwá á bá n̄ám̄a b̄ii b̄i.

⁵ N̄acé m̄is̄ám̄ myé m̄i m̄a b̄aḡawo m̄akú m̄akú k̄a wóós j̄oṅ dí,

Zemb̄i m̄a k̄and̄ m̄ish̄ ól̄iṅḡ b̄esh̄ wá ṅgw̄ála níid.

⁶ Sága nyə nda nyə á ṅḡa s̄a b̄óól ná.

S̄a nyə á juḡushi muud n̄a ndí ja ṅgw̄úd yí,
juḡushiḡa nyə n̄a gwo ija íbá.

Bálá nyə á ṅgulal buud n̄a ndí ja ṅgw̄úd yí,
bí ṅgulal nyə n̄a gwo ija íbá.

⁷ Bímbi nyə á d̄a b̄aḡawa n̄a is̄a í ḡúm̄a byé n̄a t̄oṅm yé ás̄o m̄ish̄ yí,

17:8 13.3 kálaad: 3.5 **17:9** 13.18 **17:12** Dan 7.7, 24 **17:14** 19.16, 19; Mbá 10.17; S̄óm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15
17:15 17.1 **17:16** 17.2; 18.8; L̄av 21.9; Eze 23.29; Oz̄é 2.5 **17:17** 17.13 **18:1** Iza 13; 47; Eze 27 **18:2** 14.8;
16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * **18:2** M̄il m̄ícilyá m̄i ayáḡ m̄i ṅḡa c̄i ná «m̄imb̄ii m̄i íbów-b̄ow
í ínunú mȳesh̄ k̄a ji cín̄oṅḡ, m̄imb̄ii m̄i íbów-b̄ow í ócúdí í ádad̄aná k̄a ji cín̄oṅḡ. **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze
27.22-23, 33 † **18:3** Ntó m̄a k̄a ná jaṅga dé í á m̄a gw̄íflya ikúl í cúḡé Oyúden yí. **18:4** Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17
18:5 Mat 18.20 **18:6** S̄óm 137.8; Zhe 50.29 **18:7** Iza 47.8-9

tálúgá nyə cwúnd dí bímbí dɔɔŋg,
bí jil nyə mántágula dí bímbí dɔɔŋg.
Nəcə a ŋgə ci na lámúd ná: «Mə njul caaŋgád
nda wúl cí múdá,
mə cugé kúsə, mə abúlé bwεε bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ŋgə téduga ntó ná, okwaag-jumə
Zembî nyə á bwey kwəməsa nyə wá
bwə bá zə káda nyə jwəw ŋgwú. Í bá bə:
nə shwiy, nə məcɛy má shwiy, nə zha;
kuda ka bá cumbal jígal nyə.
Nəcə Zembî Cwámba, muud má sámɓ nyə
milású yé jisə ŋkácí.

⁹ Micî myâ shí myêsh bə́nónɔ́ bwə á wusə
mənyúul jaŋga dí nə tɔɔm ásɔ́ mísh dí myá,
mí bá jii máyə, mí bí mábwə bud dí shú déd
ja bwə bá dúg yíle í ŋgə kə gwów ná a ŋgə jígə
yí. ¹⁰ Bwə bá fúndə ná bwə ashíshé kúl á jí
cwúnd dí yí, bwə də tɔ́w shwóg-shwóg ka də
ci ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn e!

Ŋkú ŋgwála íŋkácí ga e!

Sémbyé milású wô í má shîn námə nji wəla
ŋgwúdá!

¹¹ Buud bwə də kusha kúm shí ndon wá
ŋgə jii nyə nda bwə də jii mbimbə ná, nəcé
kú ná nə muud mə kúsə zhwog kúm básə
nə ndí yí. ¹² Zhwog kúm dɔɔŋg dúsə, nə
or, nə kwóógú bwə də lúlə *mwaanê nə ndí
yí, nə ijimá í mákwóógú, nə kwóógú álal-
kus bwə də jəw ná pərlə yí, nə fwámé lɛʂ,
nə mikáándə mí atítî nda məcií, nə káándə
nyanɡá bwə də jəw ná suwá yí, nə myá otítî
nda kɔ́, nə məváiál má ílí məsh má anywa
məcud, nə isâ bwə də sá nə mimbanɔ́ mi
zhwóg yí, nə byɔɔŋg bwə cáág nə jɔ́jɔ́ ílí, nə
fwámé ŋkwánz, nə dúl váál ŋkwánz námə yí,
nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dɔɔŋg
dúsə námə: nə fuláwa məwúdá bwə jəw ná
sinamôn yé, nə mól məwúdə má anywa
fwɔ́, nə olabínda, nə mól mákúl má líí bwə
də jəw ná *mîr má, nə dúl váál áshub ánywa
məcud, nə məlwəg, nə məwúdə, nə miŋgug,
nə *blé, nə iwoo í anánî, nə itəw, nə ikabulí,
nə omətúwa íkabulí í də julə yí, nə mikwám,
nə icug í búúd*.

¹⁴ Jɔ́jɔ́ isâ lám wô í á də cɛel yí í músə wo cé
jon.

Nə tɔɔm ásɔ́ mísh, nə isâ í áŋkəŋkənwá, í má
wú wo mábwəd.

Byêsh íni, muud nyə abúle ná nyiŋgə kwey
byo.

¹⁵ Buud bwə á kusha kúm dɔɔŋgú bíg nə
dwo wá bwə bá fúndə ná bwə ashíshé kúl á
jí cwúnd dí yí, bwə bá tɔ́w shwóg-shwóg ka
ŋgə jii nyə nda bwə də jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwə
bá ŋgə ci ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn e!

Ŋgwála ni í á də bə nə fwámé lɛ!

Mikáándə myé mí á də bə, míl tí nda məcií,
míl tí nda kɔ́.

Ŋgwála ni í á də bə nə or nə ijimá í
mákwóógú,

nə məkwóógú má álal-kus bwə də jəw ná
pərlə yí!

¹⁷ Bímbí lú kúm dɔɔŋg dêsh wə má jímb nji
wəla ŋgwúdá ga?

Nə omása bwə jwú nə ititíma wá, nə buud
bwə jáánd ititíma byɔɔŋg dí wá, nə odɔgulo-
shwəŋgə bwə júlə ititíma wá, nə buud bəsh
bwə ŋgə bə nə mənywa mən wá, bəsh bwə
á də gwaa tɔ́w, ¹⁸ də dúg yíle májígə mə
ŋgwála, bwə ka də kîm ná: «Wáyé ŋgwála í
á bwεε bə nda jɔ́-jɔ́ ŋgwála ga yí?» ¹⁹ Bwə
á ka də shwu mifumbyá mílúúd, bwə ŋgə
jii, bwə ŋgə tədəwa, bwə ŋgə jii nda bwə də
jii mbimbə ná, bwə ŋgə kîm oŋkwiimbyé ó
shwiy ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn ey!

Ŋgwála í á sá nə buud básə nə ititíma mən wá
bəsh bwə bígúg nə kúm dé yí!

Wá ó má bándə lúg cwúnd nji wəla ŋgwúdá ga?

²⁰ O yé búúd bí jon dí wá, gwágúgá
məshusug nə ŋgwála ni cîmúle!

Tɔ́ bí minkəŋkə mi búúd, nə *buud ɔ́ lwámá,
nə bí *buud ɔ́ mícúndə, gwágúgá
námə məshusug.

Nəcə, ja Zembî má sámɓ Babilɔn lésú yé tútəlí
ni, a má kunda bí.

²¹ Ná ndéé, gúl ŋkácí éŋgales mú ŋkəny
dúl məma kwóógú†, a mú wəŋgələ wusə
dwo mən nə ŋkulú, nyə ná:

18:8 17.16 **18:9** Eze 26.16-17; 27.30-35 † **18:9** Tədəwa. **18:12** Eze 27.12-24 § **18:12** lɛ: Jisə dúl váál
káándə ájəjaambəwô, nə lálələ kus. * **18:13** Də kusha ícug í búúd nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16**
17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔŋg í njúl nda
məkwóógú bwə á də kwaag ifwán cínəŋg yág má.

Ntáni wá sá mé bá wánḡulə wusə Babilon yé,
nə ŋkulú,
məma ŋgwəla ni í ábúlé ná nyingə bwele
nyín.

22 Nə məkəl mé íbínzhá,
nə məkəl mé óseye isusa
nə məkəl mé ílúlwón í ábulya məkəl,
nə məkəl mə mícwōŋ í,
ŋgwúd nə ŋgwúd í abúle ná gwíig wódí.
Təo muud mə sá gúl séy məbwə yé,
təo ncíndé ná bwə ŋgə kwaag ifwán í ábúlé ná
námə bə.

23 Í bá bə, kú ná nə təo inḡúŋḡóŋ ná lámba
dúsə njidá,
kú ná gwáduga təo məshusug mâ ná
ncwámá bá sás bwə ŋgə kúnəw béya.
Í bá bə ntó nəcə okusha ə kúm bwō wə bwə
á bul bə,
wo á shiig ikúl í cúgé Oyúden yí byēsh
nə misóólúgá mí jamb wo á də sá myá.
24 Wo wə jí nə mpwene shwiŋ
mə búúd ə mícúndé nə miŋkəŋkə mi búúd,
təo bóólúgá bēsh bwə á cíḡuləw məcún shí
nyēsh dí wá.

19

Mingwa mi gúma jonud

1 Ja isá ini í mé shín yí, mə mú gwág nda
kúdə zhwog buud bwə ŋgə kím jon dí, bwə
ŋgə ci ná:

*Alelúya! Zembí wúsú wə mé də cug búúd,
milwané nə mpífé bísə Zembí wúsú isá byé,

2 nəcə á də cíḡal mílósú tútəlí ná jəlá.

A mə sámb lésú mə məma mbyóóŋg múdá
í á ŋgə ntáma shí nə jaŋga yí,
a mə kunda ósóol ə məsáal bé,
a mə yá nə mbyóóŋg múdá í á gwú bwo yí.

3 Bwə mú ci ja ábeé ná:

Alelúya! Yíle jé í ŋgə kə gwōw
kandugə á kandugə.

4 Ocúmbá buud məwúm məbá nə ónḡ
bénḡŋ mikuwó mí isá mínḡ bwə mú kúd
mámpwoombú shí, yə Zembí muud njúl

caanḡəd yé gúma, bwə ŋgə ci ná: «Amen!
*Alelúya!»

Zan bá mə Mwā Ncwəmbə

5 Dúl kəl í mú wú *caanḡə mə Zembí ná:
Bi bēsh osóol ə məsáal ó Zembí wúsú,
bí ŋgə gwəḡə nyə wá,
ozhizhe ə búúd nə fwámé búúd, ságúsəḡá
nyə.

6 Mə músə gwág dúl kəl nda kúdə zhwog
buud bwə ŋgə kím, nda məjúwó mə mpwəŋ
mə ŋgə shwo, nda məma ŋkəl mpú ŋgə saal;
kəl dəŋḡ í á ŋgə ci ná:
Alelúya! Zembí Cwámá, Zembí á ŋkul nyēsh
mə ŋwa ijwūga byé.

7 Sá gwágúḡá məshusug, sá kəəs, sá yə nyə
gúma,

nəcə zan bâ mə Mwā Ncwəmbə í zə sŋy,
mudá á zə bá yé mə shín kwəməsa.

8 Bwə mə yə nyə káándé í njúl fwámé lē*

í ŋgə fumə məfumə mə áŋkəŋkənwá.
Fwámé lē wəŋḡ wə misóólúgá myá tútəlí
míŋkəŋkə mi búúd mí á ŋgə sá myá.

9 Enḡəles mú ci nə mə ná: «Ciləḡ ná: Buud
bwə mə jówəw nə bwə zəḡ də dína bâ mə
Mwā Ncwəmbə wá, báá bwə mə jəla.» A
mú nyingə ci ná: «Obábálé ó íciyá ó Zembí
wə óni.» 10 Ja á mə ci nə mə ntáni yí, mə
mú wusə nyúúl nyədə shí məkuú mbúmbudé
nə mə yə nyə gúma. Nyə ntəḡ nə mə ná:
«Mbô! Kú bəeg sá ntáni! Mə jí muud
gwoonḡ wán nə shé ŋgə sēy séy ŋgwúd,
bínḡŋ omínyəŋə bwō bwə ŋgə bwiiŋḡ ləŋ mə
Yésus wá. Yidagú yə Zembí gúma! Obábálé
shé ŋgə bwiiŋḡ shú mə Yésus wá bwə ŋgə
zhu sá nyáméfwó nyə a ci yíid.»

Nda Kríst mə bá nyingə zə ná

11 Mə mú dḡḡ jon ná bagé, wo dḡḡ kabəlí
áfufumə, muud njúl gwo gwōw; bwə dḡḡḡ
jōw múúd wəŋḡ ná Abúḡə nə Afwámé. Nyə
wə mə də cíḡal mílósú ótútəlí dē, də námə
lúmbəlí dósomb ótútəlí dē. 12 A jí nə mísh mə
ŋgə lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlyá
mitúm mí ícǐ lúúd. Jínə dé dúsə cilyá váál

18:22 Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8

19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48

19:5 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 19:6 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2 19:8 6.11

* 19:8 lē: Jisə dúl váál káándé ájujaambəwō, nə lalálə kus. 19:9 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obábálé ó
íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9 19:11 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15;
2.17 19:13 Iza 63.1-6 19:13 Yuá 1.1 19:14 6.2-8, 11

múúd shús cùgé nà ñkul l̄ yí, ñji nyáméfwó. ¹³ Kúúd á j̄i nà ndí nyúúl dí yí j̄isà nà m̄acii ná lwob. J̄íná dé wá Ciyá m̄á Zembî. ¹⁴ Misámbá mí d̄óómb m̄isá jon dí myá mí á ñgə b̄ə nyə, b̄əsh bwə njúl íkabulí í áfufum̄ê d̄i, bwə mbid mimbwéédí mí fwámé l̄ə, a njúl ñkí fumə, fúbán ná fw̄ə-fw̄ə. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwele í ñgə cúwo nyə mpu dí ná a zó cugal íkúl í cùgé *Oyúden yí. A bá fála byo nə ñkád, a nyâm bwo nda bwə d̄u nyâm ísâ faduga dí ná, lwólə ná mpimbə m̄á Zembî Ankul-nyêsh í m̄á bul yáág. ¹⁶ A j̄i nà cilyá nyádí kúúd dí nà nyádí jwu dí ná:

Cí í jwú nà micí myêsh yí,
Cwám̄ba míl micwám̄ba myêsh mí ñgə gw̄əp̄
yí.

¹⁷ Mə mú d̄úg ñgwól *éngales tál jwówúd t̄átəl̄i. A mú k̄im gwów-gwów ci nə inunú byêsh yâ gwów ná: Zəgá! Səeñgyagá bi zág m̄ama dína m̄á Zembî d̄i, ¹⁸ zə də. Bi m̄a zə də míshwun mí micí, nə míshwun mí ójwú-buud nə ozimb̄i w̄a gwów-gwów, nə míshwun mí íkabulí nə buud bwə ñgə kyey nə byo wá, buud b̄əsh, t̄ə ofulí t̄ə mikwám, t̄ə ozhizhe ə búúd t̄ə fwámé búúd.

¹⁹ Mə mú d̄úg biin b̄án̄ñ micí myâ shí nə misámbá mí d̄óómb myáñ bwə m̄á s̄eñgya ná bwə zə lúmbali nə Muud njúl kabulí áfufum̄ê dí yé b̄án̄ñ b̄é ózimbi.

²⁰ Bwə mú nt̄ag bii biin, bii námá *múúd micúndá á ibəmb, nyə muud nyə á d̄u sh̄ig buud nə m̄ama *m̄ashimbá nyə á d̄u sá mísh m̄á biin dí yí. Buud nyə á d̄u sh̄ig wá bwə wé bwə á d̄u magulə ná bwə wág bwo m̄əȳiḡȳé m̄á biin, bwə d̄u kúd v̄əḡulí j̄é m̄əmpwoombú shí wá. Bwə mú wusə biin bá *muud micúndá á ibəmb cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ñgə b̄əmb.

²¹ Kafwele í á ñgə cúwo muud kabulí áfufum̄ê mpud yí, í mú gwú b̄óólágá b̄əsh. Inunú byêsh í mú də míshwun myáñ ná ndéé j̄ilə.

20

Ijwûga tâñ mimbú tóóshin

19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 **19:16** 17.14 **19:17** Eze 39.4-5, 17-19 **19:18** 13.16 **19:19** 17.12-14; Sôm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 **19:20** 13.1-2, 13, 15 fidə: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 **20:1** 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 **20:2** 12.3, 9 **20:4** 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 **20:6** 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * **20:8** Gog nə Magog: Nt̄ani wá múúd micúndá Ezekyél nyə a j̄w̄ buud bwə ñgə lúmbali nə kúl m̄á Zembî wá yé. Wo j̄i nə ñkul d̄úg gwo Eze 38 nə 39 d̄i. **20:9** Il̄ñ 2; 2Oj 1.10, 12; Sôm 78.68; Eze 38.22; 39.6 **20:10** 19.20

¹ Ja ísâ íni í m̄á sh̄in bə nt̄ani yí, mə mú d̄úg ñgwól *éngales ñgə shulə wú gwów a mbid juwaga bí ncímə nə m̄ama kwoolú ñkwánz. ² A mú maməsə bii ñk̄əndú éne, nywâ a yág j̄isá Njwû m̄əjamb yé wəəñgá, nyə *Sátan, a mú wólə nyə m̄əñkəda; a bá j̄i m̄əñkəda m̄əəñg dí mimbú tóóshin. ³ A mú wusə nyə bí ncímə dí ná ndéé a fad mpumbé, wá m̄əȳiḡȳé ñgun̄əd. Nyə á fad ñk̄əndú éne nt̄ani ná a j̄ig kú ná nyiñgə ñgə sh̄ig íkúl í cùgé *Oyúden yí, kə wóós ja m̄imbú tóóshin mí bá sh̄in yí. Ja m̄imbú myəəñg mí bá sh̄in yí, í bá j̄i ná bwə bídúg nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú d̄úg ícaañgá, buud bwə mú zə j̄i ícaañgá byəəñgád. Zembî mú yə bwo ñkul ná bwə ñgəg nə sámb milésá. Mə mú námá d̄úg *mishíshim mí búúd bwə á cígəw m̄əcún wá. Bwə á cígəw m̄əcún n̄acé bwə á wá cug j̄án ñgələ bwaagulə lán m̄á Yésus d̄i, nə ñgələ bwiiñg Milésá mí Zembî wá; b̄əəñg bwə áshigé kúd t̄ə biin t̄ə v̄əḡulí j̄é m̄əmpwoombú shí wá, bwə áshigé wíya m̄əȳiḡȳé ñkí mpwóómbú ñkí mbwád wá. Buud b̄əəñg bwə mú gwúm ná ndéé b̄án̄ñ *Kríst bwə mú bə nə ijwûga tâñ mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá m̄imbimbə mí áshigé fwo gwúm té m̄imbú tóóshin mí áshigé fwo sh̄in yí. Buud bwə á gwúm b̄án̄ñ Yésus zə bə nə ijwûga tâñ mimbú tóóshin wá, gwúm̄ələ áshúshwóógú wáni. ⁶ Buud bwə gwúm gwúm̄ələ áshúshwóógú wá bwə m̄á j̄ələ, báá b̄əsə m̄iñk̄əñk̄é mi búúd. Shwiy áb̄éé í áb̄alé ná kún̄ya nə bwo, b̄án̄ñ Kríst bwə bá yida bə nə ijwûga tâñ mimbú tóóshin.

⁷ Ja m̄imbú tóóshin mí bá sh̄in yí, bwə bá yíl Sátan m̄imbwugəd, ⁸ a mú bá cúwo tóón kə ñgə sh̄ig íkúl í cùgé Oyúden yí m̄ákug m̄á shí m̄án̄ñ d̄i, nt̄ó j̄i ná Gog nə Magog*; kə ñgə sh̄ig bwo ná ndéé bwə mú s̄eñgya ñkí bulya nda sh̄ə nyísá m̄āñ yí, ná bwə sá d̄óómb.

⁹ Bwə á ka mpyáanz shí nyêsh, bwə lȳə ñgwála Zembî m̄á céel yí, kúl bag dé d̄ásá yí, lȳə wə ná kyesh. Nj̄i, kuda í á wu jon dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰ Ná ndéé Njwû m̄əjamb

nyə á ngə shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dî, kúl biin bá *muud micúndé á ibəmb búsé yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé milású aməzhúgúlâ

¹¹ Mə músə ka dóg məma *caangə áfufumə, muud njúl cínəng. Shí nə gwów í mú wəenzh wú múúd wəəng míshád, í jím kú ná nyiŋgə bə. ¹² Mə mú dóg búúd bwə á yə wá, tə ozhizhe ə búúd, tə fwámé búúd, bwə təl otátəlí mpwóombú caangəd. Okálad bwə músə bényəw. Mpásə bəni, bwə mú nyiŋgə bəny ngwólúgá íshús, nyəŋ njúl kálad á cəg. Zembí mú ngə sámb buud bwə á yə wá milású, ngə bə misóólúgú myán. ¹³ Bəəng búúd bwə á yə máŋ wá, máŋ mə mú nyiŋgə bwo, shwiŋ nə baŋ mínjím í mú námə nyiŋgə bəŋ. Zembí mú ngə sámb muud yəsh milású, ngə bə misóólúgú myé. ¹⁴ Bwə mú wusə shwiŋ nə baŋ mínjím bí kudad: shwiŋ ábēé wə wusəwələ bí kuda dî. ¹⁵ Muud yəsh jíná í á bə kú nyín kálad á cəg dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Nə ndéé, mə á ka dóg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí ashúshwóógú í á shí jím, tə mən, mə kú ná nyiŋgə bə. ² Mə mú dóg Yurúsəlem agúgwáan, ŋkəŋkə ngwála ngə shulə wú gwów wə Zembí. Í á bə í mə shín cwə nyúul nda mudá mə kwísha nə a ké béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ngə wú *caangə mə Zembí dí, í ngə ci nə ŋkulú ná: «Zembí bəŋŋ buud banda dán wəga. Zembí mə zə ji búúd dí, buud bwə músə bə búúd bé, nyə ntəg Zembí wəŋ. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwə ábúlé ná bwəle də yə, bwə kú ná bwəle də sá máshwiŋ, kú ná bwəle jug nə məcey. Isá í acwúlú í á mə cə.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo mə dóg í? Mə ngə sá isá byəsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Ciləg isá íni, nəcé iciyá byám bísə í abúgúlág, bísə obábálé.» ⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í mə bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*. Mə ji Mətéédúlé, mə Məshíné. Muud ngə gwág shwáásúlə mínú yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwun ə cəg, a ngul mwo ashwá. ⁷ Muud yəsh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wəni, mə ka námə bá bə Zembí yé, nyə bə mwán waamə. ⁸ Buud bwə júlé mənnyúul fúndə cúwálí wá bəŋ í, nə buud bwə á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəəng bwə á mə sá icəg ŋkí dana mísh mə Zembí dí wá, nə ogwúl ə búúd í, nə buud ə jaŋga, nə buud ə ncidə, nə buud bwə ngə yə ozembí wá yadúg gúmə wá, nə mínjínjə, bəni bəsh bwə bá shúgula ŋji bí kuda nə fidə dî, shwiŋ ábēé wəni.»

Yurúsəlem ágúgwáan

⁹ Nə ndéé, wəəngəles zəŋbá bwə á bə bwə mbid ikwəw zəŋbá lwándúlá nə okwaag-jumə zəŋbá wá məzhúgúlá wá, ngwól á cínəngú mú zə lás nə mə ná: «Záá, mə zəg lwágulə wo mudá mə zə béya yé, mudá mə Mwá Ncwəmbə.»

¹⁰ A mú kə nə *jím jám wúl məma mbəŋ dí gwəw. A mú lwágulə mə Yurúsəlem, ŋkəŋkə ngwála ngə shulə wú gwów wə Zembí. ¹¹ Í á bə nə mílwanə mí Zembí, í ə də lwenya nda jəjə kwóógú bwə də jəw nə zhəspə yí, zhəspə wəəng njúl wo təl ká wo ngə dóg ká, námə nda yən kristál. ¹² Yurúsəlem wəəng nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mənnyun mə mə lyə íkómb byəsh nə kəsh, mənnyun məəngə nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəəngəles wúm nə óbá bwə njúl isándalé. Míno mə á bə námə mícilyá cínəng mimpumbéd, míno mə íbēend wúm nə íbá yá bwán ə *Izəryél. ¹³ Mimpumbé wúm nə mímbá myəəng mí á bə, kóomb jwəw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *mánəcwúm mə jwəw†

20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sòm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiŋ ábēé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obábálé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37
* **21:6** Ikaŋgá íbá íni bísə, nə kaŋgá áshúshwóógú nə aməzhúgúlá yá kál lú garék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1-17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 **21:12** 7.5-8; Mət 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † **21:13** mənəcwúm mə jwəw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ə iciyá dí.

mimpumbé mílól, *mákóól má jwôw‡ mim-
pumbé mílól, kóómb í ða jímə yí mim-
pumbé mílól. ¹⁴ Bwə á fwə mənyuŋ mə
ŋgwála wəŋgú nə məváál mə məkwóógú
wúm nə məbá, bwə mú cilə *búúd ɔ lwámá
ó Mwá Ncwəmbə mínə máŋ məkwóógú
məŋgúd, búúd ɔ lwámá bwə á bə wúm nə
óbá wá.

¹⁵ Engəles nyə á ŋə lésha nə mə yé nyə
á bə nə máda nə a zə yigula ŋgwála nə
mimpumbé, nə mənyuŋ; máda wəŋg nyə
á bə síyá nə or. ¹⁶ Ngwála í á bə ikóómb
byēsh nə jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh
cé ŋgwúd. Engəles mú ŋə yigula ŋgwála
nə máda; a mú kwey nə nə məgwaa, nə
məbwugúlu, nə cé kələ gwôw, byēsh í á bə
cé ŋgwúd, *osutâđ otóóshin wúm nə óbá.

¹⁷ A mú námə yigula mənyuŋ mə ŋgwála,
a kwey nə məsə kələ gwôw okudé* təd nə
məwúm mánə nə ónə, ŋgələ yigula nda búúd
bwə ða yigula ísə ná.

¹⁸ Bwə á mə mənyuŋ məŋgú nə
məkwóógú bwə ða jôw nə zhâspə má, bwə
lwə ŋgwála nə fwámé or áfafaanə, a dúgə
ŋkənwə nda fwámé yēn. ¹⁹ Bwə á ŋə
wá məkwóógú məváál mēsh mífwəyá myâ
nyuŋ ŋgwála dí nə í bəg ŋkí nywa dúg.
Bwə á sá nə, fwəyá áshúshwóógú dí, bwə wá
kwóógú bwə ða jôw nə zhâspə yí; ábēé dí,
bwə wá dəŋg bwə ða jôw nə safir yí; aléel
dí, bwə wá dəŋg bwə ða jôw nə kalusedwân
yí; ányina dí, bwə wá emerôd. ²⁰ Bwə á
wá dəŋg bwə jôw nə sardwân yí átána
dí, konalín ásaməna dí, krizolít ázanğbád,
beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizoparás
áwúméd, yasêt áwúm nə ŋgwúđđ, ametistə
mú kə shúgula áwúm nə bēé dí. ²¹ Minjuwəg
myâ mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə
síyá nə kwóógú álal-kus bwə ða jôw nə pērlə
yí, nda mpumbé, nda pērlə. Bwə á kwaag
njwónə ánəní á ŋgwála nə fwámé or, or wəŋg
njúl, wo tál ká wo ŋgə dúg ká, nda yēn.

²² Mə a shígé dúg təw *Mpáánzə Zembí
ŋgwála wəŋg wēsh dí. Zembí Cwámba á

ŋkul nyēsh bá *Kříst wə búasə tâŋ Mpáánzə á
ŋgwála wəŋg. ²³ Ngwála wəŋg í áŋgə nə jí
jwôw, kú jí ŋkwoond; milwanə mí Zembí wə
mí ŋgə kwan wə, Mwá Ncwəmbə jisə məəs
í ŋgə kwan ŋgwála wəŋg yí. ²⁴ Ikúl ishús í
bá ða cugə nyədí məŋkenyad, micí myâ shí
mí bá zə ða təom wán cínəŋg. ²⁵ Mimpumbé
myé mí ábúlé bwelə ða feed, nəcé ibulú í
ábúlé ná ða bə ŋgwála wəŋgúd. ²⁶ Bwə bá
zə ða nti təom nə mílwanə myâ íkúl ishús
cínəŋg. ²⁷ Sâ jí ŋkí dana mísh mə Zembí dí yí
í ábúlé bwelə kə cínəŋg, tēem bə múúd nyə a
mə wusə nyúúl ísá í áđadana dí nə íjəđ dí yé.
Buud bwə bá kə cínəŋgú nji bəŋg mínə máŋ
məsə cilyá kálad á cug mə Mwá Ncwəmbə
dí wá.

22

¹ Nə ndéé, *əŋgəles éne mú lwó mə ŋgwəđ
májúwó mə cug, í njúl nə ŋkúl-ŋkúl nda
yēn kristál; ŋgwəđ wəŋg í ŋgə zhu *caŋgə
mə Zembí bá Mwá Ncwəmbə dí, ² í ŋgə
wô tâm ŋgwála, lí cug í tál máneciindye
mə ŋgwəđ məbá mēsh dí. Lí jəŋgú í ða
bə nə mpumə ŋkwoond yēsh á mbú, buud
ðə mwáág mpúmə cínəŋgú ija wúm nə íbá
ŋkúmba mbú. Ikáá byé í ða lwag íkúl í cúgé
*Oyúden yí. ³ Sá í ábúlé ná nyiŋgə bwəma
nə məlweemyâ ŋgwála wəŋgúd. Caŋgə mə
Zembí bá Mwá Ncwəmbə í bá bə wu. Osóól ó
məsáal ó Zembí bwə bá sá Zembí ísəy. ⁴ Bwə
bá dúg mpwóómbú nyé, bwə bə námə nə
jínə dé cilyá məmpwoombú. ⁵ Bulú í ábúlé
ná ða yínd wu. Buud bwə ábúlé ná ða jii
məŋkenya wu, kú námə jii málamba, nəcé
Zembí Cwámba mə bá ða kwan bwo. Bwə
bá bə nə íjwúga kandugə á kandugə.

Yésus wál bá nyiŋgə zə

⁶ Engəles mú ci nə mə ná: «Íciyá íga bíse
í abúgúlag, bíse obúbálé. Cwámba, Zembí
mə jwú nə *mishíshim mí *búúd ɔ mícúndə
yé, nyə á nti mə ná, mə *əŋgəles yé mə zəg
lwágulə ósóól ɔ məsáal bə sá í wál bá zə síy
yí.» ⁷ Yésus mə ci ná: «Dugí, mə wál bá nyiŋgə

‡ 21:13 məkóól mə jwôw: Í ká nə Sud; wo é kwey féél-fééli yé ŋkəw á oféél-fééli ó íciyá dí. 21:14 Heb 11.10; Ifz 2.20

21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 § 21:16 sətād: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * 21:17 kudé:
Jisə kúnə-kúnə kúl máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23
21:24 Sôm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálad
á cug: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Líf: 2.7 22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8
22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20

zə. Muud mə báágúlá íciyá kálaad éga ηgá cúndə yé, nywáá má jəla.»

⁸ Mə Yuánes wá má á gwág isâ íni, mə wá mə a dúg byo. Ja mə á gwág mə dúg byo yí, mə á wusə nyúul mbúmbudî éngəles nyə á ηgə lwó mə byo yé dí shí məkuú, ná má yə nyə gúmá. ⁹ Nyə ntâg nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə ji muud gwoonj wán ná shé ηgə sêy séy ηgwúd, nə mə nə bínónη omínyonη búwô búúú ə mícúndá, nə buud bwá ηgá baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə Zembî gúmá!»

¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə mə ná: «Wo kú shweel íciyá kálaad éga ηgá cúndə yí, nəcé isâ byəonj í wál zə s̄y. ¹¹ Muud mə də sá olíliŋgî yé, nyiŋgəg ηgə sá olíliŋgî; nyəonj músə nə nyéé mísh má Zembî dí yé, nyiŋgəg bə nə nyéé. Muud ηgá sá otútəlí yé, nyiŋgəg sá otútəlí, nyəonj jí ηkəŋkə múúú yé sá ná a nyiŋgəg bə ηkəŋkə múúú.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyiŋgə zə. Mə zag ntâg nə myəna, mə bá zə ηgə jəna nə buud ηgə bə sósólúgú mə múúú yēsh. ¹³ Mə ji Alúfa, mə Oméga. Mə ji ashúshwóógú, mə áməzhúgúlá. Mə ji Mətéédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud bwá ηgá gusa íjud byáŋ wá bwá má jəla, nəcé bwá bá bə nə zhií mə kúmá líí cəg dí, bwá bə námá nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ηgwólád.

¹⁵ Ngwála dí tóón nyə mə bá bə, nə buud bwá á lweegashi ícəg nda ompyá wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó janja, nə ogwúl ə búúú, nə buud bwá ηgá yə ozembî wá yadúg gúmá wá, nə muud yēsh mə céél íjǝǝ á ηgá námá bwiŋg byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a nti éngəles waamə ná a zəg bwaagulə mádə dí ná isâ íni bíse obábálé. Mə ji mbyágá á mpwonj buud mə *Dávid, mə ji acén-cení má də faan kúndá mán yé.»

¹⁷ Nkəŋkə Shíshim bá ηgwəol mə Mwá Ncwəmbə bwá ηgə ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ηgá gwág yé cíg nə: «Zaág!» Muud ηgá gwág shwáásúlə minú yé zəg. Muud mə jí májúwó má cəg yé, ləgúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ηgá gwág iciyá kálaad éga ηgá cúndə wá, mə Yuánes, mə ηgə bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembî bá námá kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ηgá lwó wá. ¹⁹ Muud mə ká námá béég gúl sá wa íciyá kálaad éga ηgá cúndə dí yé, Zembî bá béég múúú wəonj dé kəw lə isâ kálaad éga ηgá lwó yí, ntó ji ná a nda yə nyə ηkul má dá íbumá í líí á cəg, nda yə nyə ηkul mə nyíi ηkəŋkə ηgwólád.

²⁰ Muud ηgá bwaagulə ná isâ byəonj bíse obábálé yé ηgə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyiŋgə zə.» Amen! Yé Cwámba Yésus, zaág!

²¹ Cwámba Yésus ká sá bí bēsh mpaam.